

VNIVERSITAT
E VALÈNCIA

Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació
Departament de Filologia Catalana

Doctorat en Llengües, Literatures i Cultures, i les seues aplicacions

LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
ENTRE 1969 I 1984.

GÈNESI I CONSOLIDACIÓ
D'UN REFERENT PANCATALANISTA

TESI DOCTORAL EN FILOLOGIA CATALANA

Volum I

Presentada per Toni Teruel i Barberà
Dirigida pel Dr. Miquel Nicolás Amorós

València, març de 2023

Resum de la recerca

La tesi analitza la gènesi i el desenvolupament dels primers quinze anys d'existència de la Universitat Catalana d'Estiu (UCE). S'hi contextualitzen els esforços del Grup Cultural de la Joventut Catalana i el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans que, a la darrerria dels seixanta i la dècada dels setanta, maldaven per recuperar el català a Catalunya Nord, on es trobava en un estat de recessió avançada. Sota l'influx del *Maig francès* (1968), els plantejaments reivindicatius d'aquests grups anaren més enllà de la voluntat de redreçament lingüístic restringit. Es proposaren així de crear a Prada de Conflent un fòrum catalanista, de caràcter acadèmic i militant alhora, ampliat, quant al destinatari de les trobades, a tots els territoris de llengua catalana i, quant als temes d'estudi i debat, als moviments transformadors de la modernitat capdavantera, tant en la teoria com en la pràctica. Més endavant, se'n feu càrrec l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, fins que es produí el relleu definitiu, el 1985, amb la creació del Patronat, que després es transformaria en la Fundació Universitat Catalana d'Estiu.

La recerca dona compte dels factors sociopolítics i culturals que feren possible el naixement de l'UCE, així com dels esdeveniments acadèmics, reivindicatius i polítics que en configuraren les edicions successives fins a la consolidació, tot coincidint amb un moment d'impàs crític en el catalanisme polític, per l'hegemonia del pujolisme. S'hi destaquen els aspectes innovadors de Prada, per contrast amb la resclosida universitat del tardofranquisme: la voluntat de construcció nacional dels Països Catalans, l'ambient de convivència plural i democràtica, l'exercici de la llibertat d'expressió, i la participació assembleària, l'ampliació de les línies i els continguts de la formació universitària, la renovació pedagògica, la divulgació del coneixement social... A més a més, la tesi posa èmfasi en l'influx que l'experiència pradenca exercí sobre les diferents famílies de filiació catalanista, i fins i tot en altres formacions polítiques de l'esquerra i el centredreta liberal, fins al punt d'esdevenir un referent transversal i de consens.

Abstract

The thesis analyzes the genesis and development of the Catalan Summer University's (UCE) first fifteen years of existence. It contextualizes the efforts of the Cultural Group of Catalan Youth and the Rossellonès Group of Catalan Studies, which, in the late sixties and seventies strove to recover Catalan in Northern Catalonia, where it was in a state of advanced recession. Under the influence of the French May (1968), the vindictive approaches of these groups went beyond the desire for restricted linguistic rectification. It was thus proposed to create in Prada de Conflent a Catalanist forum, both with academic and militant nature at the same time, extended, in terms of the recipient of the meetings, to all Catalan-speaking territories and, in terms of study and debate, transformative movements of leading modernity, both in theory and in practice. Later on, the Association of Friends of the Catalan Summer University was responsible, until the final change took place, in 1985, with the creation of the Board of Trustees, which would later be transformed into the Catalan Summer University Foundation.

The research reveals the socio-political and cultural factors that made the birth of the UCE possible, as well as the academic, vindictive and political events that shaped its successive editions until its consolidation, coinciding with a moment of critical impasse in the political Catalanism, for the Pujolism hegemony. The innovative aspects of Prada stand out, in contrast to the stale university of the late Franco regime: the desire for national construction of the Catalan Countries, the atmosphere of plural and democratic coexistence, the exercise of freedom of expression, and participation assembly, the extension of the programs and contents of university training, pedagogical renewal, the spreading of social knowledge... In addition, the thesis emphasizes the influence that the Pradenca experience exerted on the different families of Catalan affiliation, and even in other left and the liberal center-right political formations, to the point of becoming a transversal and consensus reference.

Índex

Volum I: Estudi

Introducció	11
Justificació de la recerca	11
Objectius de la tesi i hipòtesi de partença	15
Marc teòric de la recerca. Perspectives i estructura de l'estudi	17
Metodologia	21
Capítol 1. Antecedents històrics	29
1.1. La repressió lingüística a Catalunya Nord d'ençà del segle XVII.....	29
1.2. La situació lingüística a Catalunya Nord abans de l'UCE	35
1.3. Moviments pancatalanistes i grups culturals per la recuperació del català	53
1.4. Primeres jornades culturals. Les Diades de Cultura Catalana de 1968	63
1.5. L'UCE, filla del <i>Maig francès</i>	65
Capítol 2. Començament i primers anys de l'UCE (1969-1972)	81
2.1. Cap al naixement de l'UCE	81
2.2. La primera UCE (1969) entre el GCJC i el GREC	93
2.3. Les edicions de l'UCE a càrrec del GREC: l'edició de 1970	105
2.3.1. L'edició de 1971	117
2.3.2. L'edició de 1972	135
Capítol 3. L'embranchida de Prada durant el tardofranquisme (1973-1975)	145
3.1. L'UCE de 1973	145
3.1.1. El manifest <i>El català, llengua d'expressió científica</i>	157
3.2. L'edició de 1974	161
3.3. Les dues edicions de 1975	171
3.3.1. Primera edició	173
3.3.2. Segona edició	177
3.4. Evolució de l'UCE fins a la fi de la dictadura	191
Capítol 4. L'impàs de la primera Transició (1976-1977): l'alternança de seus	193
4.1. L'edició de 1976: entre Prada i Vic	197
4.1.1. Primera edició, a Prada	199
4.1.2. Segona edició, a Vic	203
4.1.3. Tercera edició, a Prada	209
4.1.4. La immersió lingüística: <i>la Bressola i Arrels</i>	217
4.2. L'edició de 1977: entre Vic i Prada	223
4.2.1. Primera edició, a Vic	227
4.2.2. Segona edició, a Prada	231
4.3. Darrer any del GREC: cessió de l'organització a la Comissió Gestora	239
Capítol 5. Renaixement i estabilització de l'UCE (1978-1984)	243
5.1. 1978: la Comissió Gestora davant la minva d'inscripcions	249
5.2. La gestió de l'Associació d'Amics de l'UCE	267
5.2.1. L'Associació d'Amics de l'UCE organitza la Universitat el 1979	271
5.2.2. L'UCE el 1980: present i del futur dels Països Catalans	285
5.2.3. El retrobament de 1981: <i>Ara més que mai</i>	299
5.2.4. Els nous moviments socials en l'UCE de 1982	309
5.2.5. 1983: humanitat, progrés, democràcia i cultura a l'UCE	325
5.2.6. Quinze anys d'UCE, 1984, setzena edició: una nació sense estat	339

Capítol 6. Evolució global de l'UCE: referents i testimonis	367
6.1. L'UCE des de l'origen	367
6.2. Diversitat de punts de vista sobre el funcionament de l'UCE	379
6.3. Testimonis en temps de canvis	387
6.4. Qüestionament crític	415
Capítol 7. La redefinició de l'UCE a partir de 1985	429
7.1. El Patronat, la presidència de l'IEC, els Estatuts	429
7.2. La FUCE: continuïtat de l'UCE fins a l'actualitat	439
7.3. El futur de la Universitat	451
Conclusions	453
1. La gènesi de l'UCE: els antecedents	455
2. Naixement i consolidació de l'UCE: una periodització	461
3. Els fonaments de la singularitat de l'UCE	467
4. L'aportació acadèmica de l'UCE	471
5. La contribució de l'UCE a la cultura del catalanisme	475
Bibliografia	481

Volum II: Annexos

Introducció als annexos

Annex I. Protagonistes i testimonis de l'UCE entrevistats	
a) Professorat i altres informadors	
b) Proposta de qüestionari	
Annex II. Documents recuperats d'hemeroteques i fons diversos	
Annex III. Traduccions de notícies reportades	
Annex IV. Arxiu gràfic	
a) Fotos històriques	
b) Fotos de les entrevistes	
Annex V. Entitats a les quals se sol·licita subvencionar l'UCE	
Annex VI. Nòmina de participació en l'UCE entre 1969 i 1984	
a) Professorat, conferenciant, i personal auxiliar	
b) Participants en els espectacles musicals (individuals i grups)	
c) Companyies i grups de teatre	
d) Cinema (relació de pel·lícules projectades)	
e) Professorat valencià a l'UCE des de les darreries del franquisme fins a l'edició de 1984	
f) Alumnat i resum global	
Annex VII. Textos de continuïtat de la Universitat Catalana d'Estiu	
Annex VIII. Taula i relació de notes al peu dels documents, imatges i fotos	

Abreviacions

ACPV	Acció Cultural del País Valencià
AIDLCM	Associació Internacional de Defensa de les Llengües i Cultures Minoritàries
ANC	Assemblea Nacional Catalana
APIC	Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans
ARC	Acció Regionalista Catalana
ASIC	Acció Socialista Independentista de Catalunya
BEA	Bloc d'Estudiants Agermanats
CADCI	Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria
CCRTV	Corporació Catalana de Ràdio i Televisió
CEDOC	Centre Documental de la Comunicació
CEDRE	Centre de Reeducació
CEE	Comunitat Econòmica Europea
CERN	<i>Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire</i> (Organització Europea per a la Recerca Nuclear, Ginebra)
CICF	Centre d'Influència Catòlica Femenina
CIDOC	Centre Intercultural de Documentació (Cuernavaca, Mèxic)
CIEMEN	Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals
CIRIT	Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològiques
CiU	Convergència i Unió
CNRS	<i>Centre National de la Recherche Scientifique</i> (París)
CNT	Confederació Nacional del Treball
COEA	Comitè Occità d'Estudis i Animació
CPEC	Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans
CREA	Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació
CREC	Centre de Recerques i d'Estudis Catalans
CSPC	Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans
CUP	Candidatura d'Unitat Popular
DCI	Denominació Comuna Internacional
EADAG	Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual
EBIN	Equip Borràs d'Investigació Nutricional
ECT	Esquerra Catalana dels Treballadors
EI	Esquerra Independentista
EPOCA	Exèrcit Popular Català

ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
ESADE	Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses
ESICO	Fundació Estudi i Cooperació
ETA	<i>Euskadi Ta Askatasuna</i>
EUA	Estats Units d'Amèrica
FAC	Front d'Alliberament de Catalunya
FAD	Foment de les Arts Decoratives
FAGC	Front d'Alliberament Gai de Catalunya
FAI	Federació Anarquista Ibèrica
FAO	<i>Food and Agriculture Organization</i> (Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació)
FJC	Front de la Joventut Catalana
FNC	Front Nacional de Catalunya
FRAP	Front Revolucionari Antifeixista i Patriota
FUCE	Fundació Universitat Catalana d'Estiu
GAIRPS	<i>Groupe d'Analyse en Institution et de Recherches en Psychologie Sociale</i>
GCJC	Grup Cultural de la Joventut Catalana
GISC	Grup d'Informadors Sardanistes de Catalunya
GREC	Grup Rossellonès d'Estudis Catalans
ICE	Institut de Ciències de l'Educació
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IEO	Institut d'Estudis Occitans
INRA	<i>Institut National Recherche Agronomique</i>
IPC	Independentistes dels Països Catalans
IREC	Institut Rossellonès d'Estudis Catalans
JEREC	Joventuts d'Esquerra Republicana d'Estat Català
JRC	Joventuts Revoluconàries Catalanes
LOAPA	<i>Lei Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico</i>
MCAA	<i>Mouvement Contre l'Armement Atomique</i>
MCC	Moviment Comunista de Catalunya
MCPV	Moviment Comunista del País Valencià
MDT	Moviment de Defensa de la Terra
MSC	Moviment Socialista de Catalunya
MUM	Moviment d'Unificació Marxista
NASA	<i>National Aeronautics and Space Administration</i>

NATO	<i>North Atlantic Treaty Organisation</i> (Organització Tractat Atlàntic Nord)
NGTU	Nou Grup de Teatre Universitari
OCB	Obra Cultural Balear
OMS	Organització Mundial de la Salut
ORN	Organització de Resistència Nacional
ORTF	<i>Office de Radiodiffusion-Télévision Française</i>
OSAN	Organització Socialista d'Alliberament Nacional
PCC	Partit Carlí de Catalunya
PCE	Partit Comunista d'Espanya
PCPV	Partit Comunista del País Valencià
POUM	Partit Obrer d'Unificació Marxista
PSAN	Partit Socialista d'Alliberament Nacional
PSAN-P	Partit Socialista d'Alliberament Nacional-Provisional
PSC	Partit dels Socialistes de Catalunya
PSC-C	Partit Socialista de Catalunya-Congrés
PSIB	Partit Socialista de les Illes Balears
PSM	Partit Socialista de Mallorca
PSOE	Partit Socialista Obrer Espanyol
PSPV	Partit Socialista del País Valencià
PSU	<i>Parti Socialiste Unifié</i> (París)
PSUC	Partit Socialista Unificat de Catalunya
PUC	Publicacions Universitàries Catalanes
RPR	Reagrupament per la República (Estat francès)
RTVV	Radiotelevisió Valenciana
SEC	<i>Société d'Études Catalanes</i>
SIC	Servei d'Informació Catalana
TERMCAT	Consorci públic de Terminologia Catalana
TL	Terra Lliure
TVE	Televisió Espanyola
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UCE	Universitat Catalana d'Estiu
UDC	Unió Democràtica de Catalunya
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura)
USAP	Unió Esportiva Arlequins de Perpinyà (<i>Union Sportive Arlequins Perpignan</i>)

Introducció

Justificació de la recerca

Cada mes d'agost, els mitjans de comunicació es fan ressò de la convocatòria anual de la Universitat Catalana d'Estiu. En un moment vacacional en què, tret d'excepcions, l'activitat política és escassa, la cita ritual de Prada (*Prades* en francès, capital de la comarca nord-catalana del Conflent) esdevé un bon argument per mantenir la tensió informativa. L'UCE, que des de la fundació el 1969, té lloc cada estiu al liceu Charles Renouvier, s'ha convertit en un aparador per on desfila bona part de la classe política i de les personalitats amb alguna rellevància mediàtica en l'entorn actual: polítics, periodistes, actors, cantants, presidents de clubs de futbol, intel·lectuals orgànics..., un fòrum que d'alguna manera ha estat l'origen de la realitat sociopolítica nacional catalana i que explica a bastament els esdeveniments de reivindicació nacional i social que tenen lloc en l'actualitat.

Prada és, per una part, una referent invocat per quasi tothom. En efecte, la majoria de les personalitats que concorren a les jornades d'estudi i debat de Prada es desfan en elogis sobre la significació històrica i el paper que encara ha de representar l'UCE, reducte d'una certa consciència crítica malmesa pels avatars de la política diària. Tothom diu sentir-se a gust a Prada i pondera la importància d'aquell espai d'estudi, de discussió i d'espectacle militant. Prada, d'altra banda, sol avançar alguns dels temes que marcaran l'agenda política i mediàtica, un cop tancat el parèntesi estival. Ara bé, sempre ha estat així? Des de quan Prada¹ és una fita en boca de tanta gent? I encara més, és cert que hi ha un consens social al voltant del valor simbòlic de l'UCE? I si aquest existeix de debò, com s'ha conformat al llarg del temps?

Aquests i altres interrogants que es poden plantejar al voltant del fenomen pradenc no tenen una resposta fàcil o immediata. I no la tenen perquè l'UCE és una d'aquelles realitats que oscil·len entre l'acceptació unànime i el desconeixement quasi generalitzat: un àmbit de reunió i de confrontació ideològica més citat que estudiat en ell mateix i una peça clau, aparentment, en la gènesi del catalanisme contemporani d'ampli espectre, que ha estat força al·ludit, però no ha rebut, que se sàpia, una atenció suficientment individualitzada en la bibliografia a l'ús.

---

¹ Al llarg de l'estudi usarem com a sinònims tant el sintagma «Universitat Catalana d'Estiu», com la sigla equivalent «UCE», pronunciada sil·làbicament com un mot femení amb realització fònica plana (per això fem servir l'apostrofació quan hi ha davant l'article determinat: «l'UCE» i no «la UCE»), i «Prada», el nom de la població on se celebra l'UCE des de l'inici. L'alternança facilita la variació estilística i és un reflex de l'ús habitual entre els qui tenen alguna vinculació amb aquest símbol cultural i polític català. D'altra banda, aquest tipus de desplaçament metonímic (el topònim de lloc per la institució que hi radica) està molt generalitzat en la llengua («Madrid» per govern central espanyol; «Vaticà» per Santa Seu o Papat; «Wall Street» per Borsa de Nova York, etc.).

Conscients d'aquest caràcter paradoxal o contradictori que té Prada, de referent compartit, però mal conegut, aquest estudi es proposa reconstruir la gènesi i evolució de l'UCE, ara que ja ha superat el mig segle d'existència. Cinc dècades que concentren els esdeveniments al si d'una institució on han confluït molts processos sociopolítics i moltes realitats creuades.

Per començar, l'UCE naix en unes coordenades de temps i espai molt singulars, a Catalunya Nord², en la zona del domini lingüístic on la llengua sobreviu en una situació més deprimida, i en un moment en què arreu del món occidental es produeix una sacsejada de la consciència i les estructures polítiques. En efecte, la convulsió de consciència que representà el *Maig francès* de 1968 és per a molts el brou de cultiu sociopolític i cultural on germinaria la convocatòria d'Estudis a Prada. A imitació del que passava a París, els estudiants d'altres llocs, i concretament els del sud de l'hexàgon gal, volgueren crear una Universitat popular crítica, malgrat la inexperiència i el perill de fracassar-hi.

La iniciativa d'un grup de joves de Catalunya Nord ansiosos per canviar una societat mentalment envellida i recuperar unes arrels gairebé abandonades, el Grup Cultural de la Joventut Catalana (GCJC)³, amb el suport del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC)⁴, una de les associacions més actives en la defensa de la identitat catalana, es traduí en una trobada singular, l'èxit de la qual sorprengué fins i tot els organitzadors.

---

² La denominació de «Catalunya Nord» fa referència a la part històricament i cultural catalana a l'Estat francès, separada de la resta de Catalunya pel Tractat dels Pirineus el 1659. Començà a usar aquest terme Alfons Miàs –com a Catalunya del Nord–, i després Llorenç Planes –com a Catalunya Nord–. El 10 de desembre de 2007, el Consell General dels Pirineus Orientals aprovà l'oficialitat de la denominació en francès (*Catalogne Nord*) com a equivalent a *Pyénées Orientales*.

³ El Grup Cultural de Joventut Catalana (GCJC) és una associació cultural creada l'any 1967 a Catalunya Nord a iniciativa de Pau Roure, secretari del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Els principals fundadors foren Andreu Balent, Lluís Creixell, Narcís Duran, i Joan-Pere Pujol. La seua finalitat era la difusió de la llengua catalana, per facilitar-ne la lectura i ensenyar-ne l'escriptura a Catalunya Nord. Iniciaren, amb el GREC, les Diades d'Estudi de 1968, i la Universitat Catalana d'Estiu el 1969, a Prada. A conseqüència de la radicalització política del *Maig francès* de 1968 sorgí el Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació a iniciativa de Miquel Mayol. A través de crisis i transicions, el GCJC promogué la creació d'empreses culturals, especialment en la dècada dels setanta, com el *Grup d'Animació Cultural Guillem de Cabestany*, el *Grup Pirinenc Rossellonès*, l'organització de les *Sis hores de Cançó* i la implantació de la *Diada del Llibre* per Sant Jordi. També creà una llibreria catalana itinerant per Catalunya Nord. Membres seus han estat força actius en col·lectius culturals com la *Bressola*, *Arrels* i el partit Unió per una Regió Catalana.

⁴ El Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC) és una associació nord-catalana creada a finals del 1960 a Perpinyà per tal de divulgar, mantenir i desenvolupar l'ús del català a Catalunya Nord, generalitzar l'adopció de les normes de l'Institut d'Estudis Catalans i assegurar l'aplicació de la Llei Deixonne de 1951 per tal de permetre el seu ensenyament oficial. Des de 1961 publicà el butlletí *Sant Joan i Barres*. Aviat es distingí pel seu activisme polític. El 1968 foren elegits Andreu Roquère com a president, Pere Verdaguer com a secretari general, i Jordi Costa i Roca com a director del butlletí *Sant Joan i Barres*, mentre que Pere Ponsich formava part del consell d'administració. El 1968, el GREC i el GCJC organitzaren les Diades d'Estudi de Prada, i el 1969, també conjuntament, la primera Universitat Catalana d'Estiu al liceu Charles Renouvier de Prada de Conflent.

Com és que l'encontre anà a fer-se en una vila mig endormiscada, al peu del Canigó, la muntanya santa cantada per mossèn Cinto? No corresponia albergar el debat a Perpinyà, la capital per antonomàsia de Catalunya Nord, la ciutat del *Castillet*⁵ i del Palau dels reis de Mallorca, com a supervivent simbòlica d'una comunitat de llengua i de cultura escampada enllà de la mar? La ubicació a Prada fou producte de l'atzar o una tria deliberada? Potser hi havia algun altre rerefons, alguna pugna explícita o inconscient entre camp i ciutat, entre informalitat estival, obertura de reminiscències *hippy*, enfront d'una cultura canònica, assentada, convencional i de contorns tancats?

Fet i fet, els primers anys setanta, a una banda i altra dels Pirineus fou palés l'efecte del *Maig francès*. Mentre a França, el general De Gaulle (1890-1970) reinventava la república laica i jacobina abans de retre l'últim alé, al sud de les Alberes, en un context de desenvolupament material i de canvi sociològic accelerat, s'ensumava la fi del franquisme. De la descomposició del règim autocràtic que s'albirava naixien les il·lusions que animaven joves de tots els països de llengua catalana, sota l'influx i l'esperit del *Maig del 68*.

El que en principi fou només la recuperació de la llengua i cultura catalanes, esdevingué projecte de recuperació de les llibertats, i punt de trobada de gent compromesa en la lluita contra el règim franquista, que havia posat tantes traves a la llengua, la cultura, la història i les institucions catalanes al sud del País.

Mort el dictador espanyol, Prada fou reflex de la febril i frustrada reconstrucció democràtica i acusà en certa manera els tràngols i les claudicacions de la Transició, terme de límits cronològics difusos, amb què historiadors i periodistes designen el trànsit de la dictadura a la democràcia parlamentària. Tots els partits polítics de la lluita antifeixista explicaren els seus plantejaments a Prada. Amb la instal·lació dels socialistes al govern central, s'inicià la llarga etapa de consolidació i d'institucionalització de l'UCE. Però també es desfermà periòdicament el debat sobre la raó d'ésser, sobre la seua naturalesa crítica i l'estatus acadèmic. Un debat que prengué tota una altra volada amb els canvis tecnològics i les noves magnituds de l'economia, la geopolítica i la pluralitat cultural, que es fonien sota l'etiqueta equívoca de *mundialització*. Tanmateix, Prada ha estat l'escenari favorable a compartir problemes, exposar experiències i proposar idees per despertar la consciència col·lectiva de la nació catalana conjunta.

---

⁵ El Castellet de Perpinyà, també «Castell menor» o «*Castillet*», és un dels monuments importants de la vila de Perpinyà, a la comarca del Rosselló, a Catalunya Nord. Símbol de l'Ajuntament i de la ciutat, per extensió, fou alternativament porta de la ciutat i presó d'Estat, també anomenat *Baluard* o *Bastilla*. Avui alberga el Museu Català d'Arts i Tradicions Populars –*La Casa Pairal*–, i manté encesa tot l'any la flama del Canigó.

El fet d'anar a Prada significava assistir a cursos de formació o reciclatge amb el rigor acadèmic que garantia un professorat solvent, sovint amb una reconeguda projecció internacional. Però especialment era una iniciativa popular militant per participar d'un espai de trobada on conviure d'igual a igual, en règim d'internat. Per poder expressar-se en llibertat, debatre sobre qualsevol tema en un marc assembleari de reflexió permanent, reivindicar els drets individuals i col·lectius en un context de catalanitat, amb moviments majoritàriament d'esquerres i esplaïar-se en un ambient lúdic, que permetia participar en actes culturals, espectacles de cinema, música, teatre, en visites a edificis emblemàtics i museus de Catalunya Nord, part d'una nació que hom volia reintegrar. Citant Enric Larreula en *Dolor de Llengua*,

«Potser el lloc més emblemàtic com a punt de trobada i retrobament anual d'amistats i d'il·lusions compartides sigui la Universitat Catalana d'Estiu». (LARREULA, 2002: 377)

Com veurem, Prada es feu ressò de la realitat política de cada moment. Primer, les noves inquietuds, esperonades per les revoltes de 1968, que al nord dels Pirineus tractaven de recuperar una llengua i una cultura agonitzants. Més endavant vindria la cooperació transfronterera entre catalans septentrionals i meridionals, després que els segons s'haguessen alliberat de les restriccions legals i la persecució política directa. Enllaçant els dos espais a banda i banda de la serralada axial, la Universitat Catalana d'Estiu es configurà com a focus de reflexió intel·lectual i professional, on es fomentà el debat ideològic entre les diferents orientacions del catalanisme, l'acostament cap a la realitat social i les exigències de la cultura científica i el compromís d'obertura europea.

Objectius de la tesi i hipòtesi de partença

Les consideracions precedents ens serveixen per a delimitar l'objecte d'aquesta tesi: documentar a bastament, amb profusió d'elements probatoris, la importància cabdal de la Universitat Catalana d'Estiu en la història del catalanisme i dels moviments socials de progrés en el conjunt dels territoris de llengua catalana. En efecte, l'UCE, nascuda a iniciativa del Grup Cultural de la Joventut Catalana, amb el suport del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, anirà molt més enllà del propòsit inicial. Els promotors, sensibilitzats per les revoltes de l'anomenat *Maig francès* de 1968, es proposaren d'influir en la societat catalana de les comarques septentrionals sota el domini francès, per tal de recuperar la llengua i cultura pròpies, que evidenciaven un estadi de prostració i deteriorament molt avançats, pròxims a un llindar irrecuperable. Ara bé, l'evolució de l'UCE transcendirà el context de la seua gènesi i s'obrirà al conjunt dels Països Catalans, considerats com un horitzó nacional que calia articular amb múltiples consensos.

Les primeres edicions de l'UCE estigueren dominades per la reivindicació i el redreçament cultural de la societat nord-catalana, en un moment extrem d'abandonament de la llengua pròpia. Aquesta perspectiva inicial es faria extensiva a tot el domini lingüístic i ampliaria el camp d'acció a tots els àmbits del saber, de manera participativa. L'UCE s'amerà del sentit universal de la ciència, inherent a tota institució acadèmica, sota el paraigua de la llengua catalana. Des dels inicis, els organitzadors i els participants optaren pel consens assembleari, la qual cosa donaria un caire participatiu i progressista als estudis superiors.

Comptat i debatut, aquest estudi fa una anàlisi detallada dels primers quinze anys de la Universitat Catalana d'Estiu, amb les setze edicions anuals, algunes desdoblades. S'hi descriuen les iniciatives per la recuperació de la llengua i cultura catalanes des de Catalunya Nord i les repercussions que se n'han derivat per al món acadèmic i polític de tota l'àrea catalanoparlant.

La recerca parteix de considerar un seguit d'antecedents històrics i factors contextuais, dinàmiques internes que confluïren en la gènesi de l'UCE, dels quals destacarem:

- a) el valor històric d'aquestes contrades en la construcció del discurs de la catalanitat, per mitjà de referents compartits que aniran sedimentant-se fins a assolir el caràcter de mites autoreferencials. La sèrie s'inicia amb Guifré d'Arrià⁶ i les fites del romànic altmedieval (Cuixà, Sant Martí), vinculades al Canigó com a referent espiritual, definitivament codifi-

---

⁶ Guifré el Pilós (840-897), fundador de la nissaga catalana, fill del comte d'Arrià (Rià i Cirac –en francès *Ria-Sirach*–) Sunifred I, que hi tenia el seu castell, derruït el 1672 per ordre del rei Lluís XIV de França.

cat amb el poema de Verdaguer; segueix amb l'irredemptisme derivat de l'amputació territorial per la Pau dels Pirineus (1659) i els cants abrandats de la Renaixença, i inclou els dos grans noms del catalanisme exiliat, Pompeu Fabra⁷ –mort i soterrat a Prada– i Pau Casals⁸.

- b) la presa de consciència per part d'una minoria militant de la minva d'ús de la llengua catalana a les comarques del Rosselló, la Fenolleda, el Vallespir, el Conflent, el Capcir i l'Alta Cerdanya, ubicades administrativament a l'Estat francès.
- c) la reacció i canvi d'actitud que sorgiren dels moviments del *Maig del 68*, i la posterior embranzida reivindicativa quant al sentiment de la nacionalitat catalana a la zona.
- d) l'aprofitament de la tradició de les Diades d'Estudi, tot afavorint que els joves del GCJC i el GREC emprengueren la tasca de recuperació del català des d'una plataforma cultural universitària pluridisciplinària.
- e) la implantació des dels orígens d'una dinàmica de discussió assembleària en les sessions de l'UCE, que posava en qüestió la jerarquitització del saber i advocava per la construcció dialògica del coneixement i els consensos programàtics.
- f) l'extensió dels valors, referents i símbols de Prada a la resta dels territoris de parla catalana, a conseqüència de l'afluència de participants que s'incorporaran aviat a la dinàmica anual de l'UCE.

---

⁷ Pompeu Fabra i Poch (1868-1948), filòleg català «seny ordenador de la llengua catalana». Fou catedràtic de Química de l'Escola d'Enginyers de Bilbao i catedràtic de Llengua Catalana a la Universitat de Barcelona. President del Patronat de la nova Universitat Autònoma de Barcelona. President de la Unió Catalana de Federacions Esportives en la República. Conseller de la Generalitat de Catalunya en l'exili.

⁸ Pau Casals i Defilló (1876-1973), violoncel·lista, pedagog, director i compositor musical català. La seua interpretació d'*El cant dels ocells* ha esdevingut un símbol de pau i llibertat arreu del món.

Marc teòric de la recerca. Perspectives i estructura de l'estudi

Aquest treball, d'acord amb els postulats de la lingüística i els requisits d'història de la llengua, s'assenta sobre la base de formulacions sociolingüístiques que reconeixen la capacitat humana del llenguatge com a facultat per comunicar les sensacions interiors mitjançant un sistema de signes, essent la llengua, cada llengua concreta, el sistema que vehicula la informació i contextualitza la situació social i els valors en les relacions humanes. La «funció primigènia de la llengua és el símbol de la identitat col·lectiva». (SOLÉ I CAMARDONS, 2001)

En aquest sentit, i continuant la citació, «entendrem que la comunitat lingüística és el primer pressupòsit per a l'existència de les relacions humanes comunes, la cultura [...], que és alhora condició i producte de la llengua».

La reflexió que s'hi planteja se centra en el concepte de «sociolingüística del conflicte», que analitza els protocols de normalització i de minorització en un territori on la llengua pròpia original és al llindar de la substitució definitiva. La Universitat Catalana d'Estiu intervindrà, doncs, en la consciència lingüística i el voluntarisme militant dels parlants per la recuperació del català recessiu enfront dels condicionants que afavoreixen les llengües dominants de llur context.

D'acord amb la preceptiva històrica per sustentar i interpretar científicament les dades que s'hi aporten, des del punt de vista textual, l'estudi s'estructura com un relat historiogràfic en què s'alternen el relat dels fets amb els punts de vista d'historiadors i d'altres científics i els testimonis directes de diferents protagonistes de la institució pradenca. S'hi exposen una sèrie de fets amb la càrrega conceptual que els confereix objectivitat que emana de les fonts conservades i consultades i de la constatació de manifestacions, degudament contrastades i depurades de contingut subjectiu sentimental, de part dels principals artífexs que hi participaren en aquells primers quinze anys.

En la nostra exposició es consignen dades i episodis inèdits, que no recullen els escassos treballs sobre l'UCE publicats fins a la data, a partir de les fonts que s'indiquem tot seguit en l'apartat de metodologia. L'estudi consta, a més d'aquesta introducció, de set capítols i els apartats de conclusions, fonts documentals i bibliogràfiques, i d'un segon volum complementari d'annexos.

El capítol d'obertura es fa ressò dels antecedents històrics que determinaven la situació social de la llengua catalana en el moment en què arrancava l'UCE. Això implica resumir a grans trets els factors que portaren a l'estat de subordinació sociopolítica del català en l'època moderna, tant a l'Estat francès unitarista i jacobí com a l'Espanya homogeneïtzada, en ambdós àmbits sota una doble coacció, física i simbòlica. S'hi parteix del context que va propiciar des de 1963 la realització d'unes diades culturals, organitzades pel Grup Rossellonès d'Estudi Catalans, iniciativa que desembocaria a partir de 1969 en la Universitat Catalana d'Estiu.

S'hi aborda el tractament que tenia la llengua a l'escola, les traves i proscripcions a l'ús instrumental i privat, la problemàtica davant el model de llengua que calia ensenyar, la dicotomia llengua-dialecte, i la connotació ciutadana en un context on la família havia deixat d'ésser la baula de transmissió davant un Estat manifestament hostil.

També s'hi exposa la gènesi de l'UCE en les Diades d'Estudi, que estimularen ànims renovellats, a partir de les revoltes d'estudiants i obrers esdevingudes el maig de 1968 a l'Estat francès. En paral·lel a unes altres revoltes arreu del món, aquests moviments reconfiguraren les bases ideològiques del capitalisme industrial. Com a contrapunt, s'hi fa un breu recorregut pels moviments associatius i culturals pancatalanistes al sud dels Pirineus, tot situant-los en l'entorn del tardofranquisme.

El capítol segon analitza la primera UCE de manera exhaustiva i documentada: els objectius programàtics, els cursos, el professorat i alumnat que hi va participar, els debats i els actes culturals, el finançament inicial i les previsions logístiques. S'hi proposa una revisió de les quatre primeres edicions de l'UCE, la continuïtat de les quals es reprén en els capítols següents, amb la seqüència cronològica i els fets més significatius.

El capítol tercer s'inicia amb l'UCE de 1973, que aporta la fita significativa del manifest sobre *El català, llengua d'expressió científica*. Es tracta d'un document històric per dues raons: d'una banda, denota un grau de maduresa considerable en la reflexió sobre les potencialitats del català que s'auguraven a la fi del franquisme; de l'altra, el document exposa els dèficits i els desafiaments d'elaboració formal a què s'enfrontava la llengua, ben en particular quant al desenvolupament d'una terminologia científicotècnica pròpia amb què acarar les necessitats d'una societat moderna i independent. En aquest capítol, també s'hi constata l'augment d'inscripcions de participants d'aquells anys, que determinaren el desdoblament en dues edicions a Prada de la convocatòria de 1975. Aquest capítol acaba amb una anàlisi de l'evolució de la Universitat en els anys previs al final de la dictadura espanyola.

El capítol quart mostra com els anys de la Transició espanyola deixaren petges diverses en la història de l'UCE, entre les quals la coexistència de les seus de Vic i Prada (1976-1977). A més, s'hi considera el que representava la immersió lingüística a l'UCE, premonitòria del reconeixement legal del català a terres del Sud després del franquisme. Aquest capítol conclou amb el traspàs de l'organització per part del GREC a la Comissió Gestora de l'UCE.

El capítol cinqué planteja la greu crisi de matrícula de 1978, que feu perillar la continuïtat de l'esdeveniment universitari pradenc, tot coincident amb el debat intern a Espanya i la posterior promulgació de la Constitució a final d'aquell any. S'hi dona compte de l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, creada per a donar suport a les activitats de gestió del pressupost, la programació i la intendència del liceu Renouvier⁹, amb una exposició detallada de les edicions entre 1978 i 1984, el professorat assistent, els temes tractats i l'alumnat que hi participà, fins al relleu pel Patronat, el 1985. En aquest capítol s'evocuen els referents normatius i institucionals que gravitaren sobre la vida de Prada. A mitjans dels vuitanta es produïa l'emergència social relativa de la llengua catalana en el marc de l'Espanya descentralitzada. El 18 d'abril de 1983 el Parlament de Catalunya promulgava la primera llei lingüística del Principat, la Llei de Normalització Lingüística, i el maig es creava la CCRTV. Al País Valencià, les Corts Valencianes aprovaren la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, de 23 de novembre de 1983, més ambigua en la definició idiomàtica i sociolingüísticament menys ambiciosa. El Parlament de les Illes Balears disposà també d'una Llei de Normalització Lingüística pròpia, aprovada el 29 d'abril de 1986.

En el capítol sisé es presenta l'evolució global de la trobada pradenc, amb la contextualització dels esdeveniments i les tendències sociopolítiques i acadèmiques imperants. A més de passar-hi revista a la bibliografia existent, s'aporten diferents testimonis de protagonistes directes de la cita pradenc, alguns prou crítics amb les decisions que s'hi prengueren i amb el caire que l'UCE adoptà en els primers quinze anys de vida.

En el capítol seté i darrer, ja sobrepasant el límit temporal de la recerca, i per relligar la unitat de conjunt sobre l'UCE, es tracta la constitució el 1985 del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, instituït per tal de garantir la solvència econòmica, el nivell acadèmic i la projecció i continuïtat de la institució. S'hi fa una revisió global del que ha representat l'UCE des que

---

⁹ Liceu Charles Renouvier de Prada de Conflent: centre que acull anualment des de 1969 les edicions de la Universitat Catalana d'Estiu, llevat d'ocasions molt puntuals, en règim d'internat –classes, actes institucionals i homenatges, jornades, tallers i fòrum obert, menjador i allotjament–. Durant el curs acadèmic regular, el Liceu és un centre públic on es cursa el batxillerat francès, amb tres seccions, general, tecnològica i professional.

n'assumí la gestió el Patronat. Aquest balanç portarà a esbossar les línies de discussió de la darrera hora. S'hi aborda en particular el debat al voltant del paper que Prada ha de representar en el context actual, dominat per l'omnipresència de les tecnologies de la comunicació, la globalització de l'economia, les relacions polítiques i els fluxos migratoris. Un context de coexistència de llengües, codis culturals i opcions ideològiques a l'interior de societats complexes que no en tenen prou amb el model polític de l'estat nació sorgit de la Revolució industrial. És en aquest context multiforme, apassionant i incert, que s'obrin les possibilitats i els reptes, les perspectives de futur, en definitiva, d'una Universitat Catalana d'Estiu que podrà seguir a Prada, però que caldrà reinventar, en el context global d'un món sense fronteres.

Clou el treball amb les conclusions que relliguen la recerca documental i històries de vida testimonials per constatar objectivament el que foren els primers quinze anys de l'UCE, a partir de moviments culturals i reivindicatius previs, que es materialitzaren en la Universitat de Prada des dels vessants del debat assembleari i l'academicista, i que es consolidaren definitivament com a plataforma innovadora i capdavantera del saber.

S'hi fa constar en un recull d'annexos una sèrie de documentació complementària que dona compte del procés de recerca, dels informadors i les entrevistes, de notícies reportades i documents significatius comptables i d'arxiu, i d'una sèrie gràfica històrica i de les entrevistes.

Al llarg de més de cinc dècades, Prada ha acollit el bo i millor del pensament humanístic, de la creació artística, de la ciència bàsica i aplicada i de la reflexió sociopolítica d'expressió catalana. El treball de divulgació cultural i científica, així com les activitats de formació cívica i d'agitació ideològica que es van desplegar en les aules i els espais de discussió del liceu Charles Renouvier, van projectar la institució més enllà dels seus límits físics, fins a convertir Prada en una mena d'ens simbòlic que condensa la representació mental de la catalanitat, amb tots els matisos de l'espectre polític, tret de la dreta més espanyola i anticatalana.

Metodologia

L'estudi s'ha elaborat a partir de la recerca documental sobre dos tipus de fonts: escrites i orals. Pertanyen a les primeres:

- a) la síntesi de literatura historiogràfica i de sociologia cultural que ha servit per a descriure i interpretar els contextos sociohistòrics en què sorgeix i evoluciona l'UCE;
- b) l'antologia de textos periodístics (*L'Indépendant, Sant Joan i Barres, La Falç, Serra d'Or, Canigó, Avui, La Vanguardia, El Periódico, El País*, etc.) extrets de diverses hemeroteques, a fi de reconstruir el reflex mediàtic que l'UCE ha generat al llarg del temps, i que forma part indestriable de l'objecte d'estudi;
- c) els arxius de documentació generada per la mateixa UCE fins a 1984. Aquests documents estan recollits, d'una banda, en el llegat que Joan Ané –secretari general de la Comissió Gestora i coordinador de l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, que donà suport a les activitats acadèmiques fins al tancament de l'edició de 1984– va cedir al Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb seu a Bellaterra, on romanen sota la custòdia de l'Hemeroteca General i Centre Documental de la Comunicació (CEDOC); i, d'una altra banda, des de la creació del Patronat ençà, en l'abundant informació publicada a les xarxes socials, i en el fons documental de la secció administrativa de la Fundació Universitat Catalana d'Estiu, depenent estatutàriament de l'Institut d'Estudis Catalans, amb seu als locals de l'IEC a Barcelona.

Quant a les fonts orals, que enriqueixen i il·lustren de primera mà la recerca, a les quals concedim una importància cabdal –pel testimoni directe, per la constatació de les vivències i per conservar documents parlats de personalitats, algunes de les quals ja traspassades–, corresponen a les transcripcions de les respostes a un qüestionari tancat de cinquanta preguntes, fet a gairebé mig centenar d'informants que van tenir vinculació amb l'UCE en algun dels vessants –gestor, docent o discent–, de vegades en dos d'ells –generalment en qualitat d'organitzador i de professor– o, fins i tot, en tots tres rols, i a la informació d'altres col·laboradors relacionats.

La nòmina de col·laboradors entrevistats s'ha elaborat en atenció a un criteri quàdruple: procedència territorial, edat, especialitat professional i adscripció ideològica. Es tractava d'harmonitzar la presència de cadascun dels territoris del domini lingüístic català, les experiències i expectatives biogràfiques, la representació estamental i l'especialització intel·lectual, així com la preferència ideològica declarada o la militància partidista pública.

Vist que es tracta d'una mostra reduïda i que els informants han estat seleccionats en funció de la seua rellevància pública, no s'ha considerat l'exploració estadística de les dades. Val a dir, però, que tot i la petitesa de la mostra, s'hi observen determinades correlacions interessants. I, el que és més important, el qüestionari ha permès definir els punts de coincidència per establir valoracions objectives al voltant de l'evolució històrica i la significació sociopolítica de l'UCE. Unes valoracions i una significació que, si no consensuades, perquè un qüestionari no permet extrapolar les valoracions per a traslladar-les al debat formal i explícit, sí que semblen assumides de manera quasi unànime.

D'altra banda, i continuant dins de l'àmbit oral, el qüestionari s'ha completat amb el mètode qualitatiu de les històries de vida, a fi d'esbrinar, d'una manera més lliure i desimbolta, la versió particular que representà la vinculació a Prada per a cada entrevistat, tant en el terreny personal com en el de la valoració sociopolítica, cultural i sociolingüística. S'ha induït els entrevistats a pronunciar-se lliurement sobre els temes suggerits en el qüestionari, però sense la constricció d'un guió previ. Ens interessava en particular escatir les relacions entre el GCJC i el GREC, amb les visions, propostes i estils acadèmics i discursius que cada grup encarnava.

El mètode de recerca que s'ha seguit ha consistit en un primer estadi en l'aproximació al material de contextualització històrica, la realitat sociolingüística del territori i la focalització de la problemàtica inicial en l'àmbit geogràfic nord-català. A continuació, hom accedí a la bibliografia disponible com a base objectiva que ha servit de referència a l'hora d'incidir en determinats aspectes i aprofundir en el posterior estudi i desenvolupament.

Configurat el canemàs narratiu de l'estudi, es consultà amb un primer grup d'informadors, fundadors de l'UCE o activistes durant els primers anys d'aquesta, l'elaboració d'un qüestionari i la tria de personatges significatius a entrevistar que havien estat rellevants en la primera etapa de la convocatòria estival a Prada. En la nòmina s'inclogueren òbviament els mateixos experts consultats.

En aquest sentit, els informadors entrevistats van ésser professors de l'UCE, majoritàriament amb experiència universitària, o implicats en l'organització i la funció directiva de la Universitat de Prada. Alguns entrevistats ja no hi són i, per edat, cal tenir en compte que feien manifestació de vivències experimentades des de 1969 a 1984, entre cinquanta-tres i trenta-vuit anys enrere. Enumerem tot seguit la llista completa dels entrevistats, destacant-ne el lleu específic de cadascun.

Joan Ané (Vic, 1940), secretari general de la Comissió Gestora que ha donat detalls, fil per randa, de tots els aspectes de direcció, organitzatius, econòmics i de relacions protocol·làries.

Andreu Balent (Perpinyà, 1949), historiador, polític i escriptor, impulsor de moviments culturals i un dels fundadors del *Grup Cultural de la Joventut Catalana* i de la Universitat Catalana d'Estiu.

Agustí Barrera (Arenys de Munt, 1941), químic i historiador, que hi aportà la visió sociopolítica.

Gineta Bernard de Verdaguer (Prada de Conflent, 1935), una de les primeres administratives col·laboradores de l'UCE.

Joan-Daniel Bezsonoff i Montalat (Perpinyà, 1963), filòleg, professor i escriptor.

Montserrat Biosca (Barcelona, 1945) professora que feu classes de català a l'UCE des del primer any i s'establí definitivament a Catalunya Nord.

Martí Boada i Juncà (Sant Celoni, 1949), geògraf, doctorat en Ciències Ambientals i llicenciat en Estudis Catalans.

Enric Capilla (València, 1950), animador sociocultural que es feu càrrec com a monitor de la coordinació de l'alumnat més jove.

Josep-Lluís Carod-Rovira (Cambrils, 1952), tècnic lingüístic i polític, que participà en l'organització de l'esdeveniment anual de la Universitat de Prada.

Oriol Casassas (Sabadell, 1923 / Barcelona, 2012), metge de professió i humanista de vocació, que aportà magistralment la visió lingüística com a informador per a aquest treball.

Carles Castellanos (Sant Andreu, Barcelona, 1942), lingüista i traductor que participà en l'UCE des de l'activisme polític.

Maria Conca (Beneixama, 1948), lingüista, paremiòloga, professora i escriptora.

Reinald Dedies (Cornellà de Ribera, 1947), enginyer físic, professor, cantautor català, fundador del *Grup Guillem de Cabestany*.

Jordi Estivill (Gràcia-Barcelona, 1945), llicenciat en Econòmiques i doctor en Sociologia. Professor i autor de treballs sobre desenvolupament local i exclusió social. Cooperativista, membre de la *Xarxa d'Economia Solidària*.

Antoni Furió (Sueca, 1958), catedràtic d'Història Medieval. Fou candidat a rector de la Universitat de València.

Ferran Garcia-Oliver (Beniopa, 1957), catedràtic d'Història Medieval a València, i escriptor.

Narcís Garolera (Vic, 1949), filòleg, dels més joves professors de català que hi participà als inicis.

Eugeni Giral (Barcelona, 1941), professor d'economia, director del CEDOC a la Universitat Autònoma de Barcelona, responsable de l'Associació d'Amics de l'UCE.

Antoni Glory (Prada de Conflent, 1947), que va estar al capdavant del taller de muntanyisme com a guia professional acreditat.

Maria Josep Gongà (Gandia, 1955), actriu, fundadora del *Grup Pluja Teatre*.

Ramon Gual Batlle (Perpinyà, 1962), impressor, cantant, folklorista i animador cultural.

Josep Guia (València, 1947), membre de l'organització de l'UCE, que hi participà com a matemàtic i com a lletrat, però que es manifestà majoritàriament des del vessant nacional.

Enric Larreula (Barcelona, 1941), alumne que gràcies a l'UCE arribà a professor universitari per a mestres, ens informà de la realitat viscuda entre els participants a les primeres edicions.

Roser Latorre (Barcelona, 1932), com a professora de català durant cada dia de l'edició de l'UCE, feu vida permanent al Liceu junt amb l'alumnat des del començament fins fa pocs anys, i sabé arribar amb habilitat als que s'iniciaven en la llengua.

Joan-Pere Le Bihan (Marsella, 1948), com a director general de la *Bressola* informà del procés d'immersió i l'èxit de les escoles catalanes, que no podien acollir tots els infants els pares dels quals volien recuperar la llengua pròpia de Catalunya Nord.

Antoni Lloret (Barcelona, 1935), a més de l'especialitat com a físic i sobre noves energies, duqué a la pràctica una metodologia activa i integradora.

Josep-Maria López-Llaví (Barcelona, 1941), activista polític i cultural que sempre va col·laborar en la secció de cinema, com a crític i professor.

Joan Maluquer (1962), gerent-coordinador de la Universitat Catalana d'Estiu, que en facilità detalls.

Pere Manzaneres (Perpinyà, 1953), professor i activista cultural, fundador de les escoles catalanes la *Bressola* i *Arrels*, així com impulsor de *Ràdio Arrels*.

Maties Mazarico (Millars –Rosselló–, 1948), folklorista, músic i cantant, del grup *Els Ministrils del Rosselló*. Sonador del sac de gemecs i l'acordió diatònic. Constructor de flabiols de canya.

Miquel Mayol (Perpinyà, 1941), del nucli inicial dels joves del GCJC que fundaren la Universitat Catalana d'Estiu, il·lustra sobre principis de dret polític i qüestió nacional.

Joan Mir (Felanitx, 1945), economista, professor de la Universitat de les Illes Balears, posteriorment representant de l'Obra Cultural Balear al Patronat de l'UCE.

Jordi Mir (Trepç, 1935), escriptor i activista cultural, membre corresponent de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Vicent Partal (Bétera, 1960), periodista especialitzat en política internacional, professor i escriptor.

Vicent Pitarch (Vila-real, 1942), doctor en Filologia Catalana, sociolingüista i professor.

Llorenç Planes (Costoja –el Vallespir–, 1945 / Sant Nazari de Rosselló, 2016), organitzador des del primer any de l'UCE, promogué el cooperativisme dins la secció d'agricultura, tractà a fons l'entrada d'Espanya al Mercat Comú Europeu, i fou clau en la participació de professionals de Catalunya Nord i de tot arreu, amb visites especialitzades a indústries i explotacions del ram.

Elisenda Puig (Barcelona, 1955), professora que cooperà amb l'UCE i continuà assistint-hi.

Antoni Royo (Castelló de la Plana, 1954), llicenciat en Història, representant d'Acció Cultural del País Valencià.

Sebastià Serrano (Bellvís, 1944), estudià Filologia i Matemàtiques, professor, catedràtic de lingüística general i teoria de la comunicació.

Josepmiquel Servià (Palamós, 1948), narrador, poeta i rapsode, es formà en Dret i Periodisme.

Jaume Sobrequés (Girona, 1943), historiador i polític, catedràtic d'Història de Catalunya de la Universitat Autònoma de Barcelona. Senador espanyol. Diputat al Parlament de Catalunya, membre de la «Comissió del Vint» que redactà l'avantprojecte de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979.

Jordi Solé i Camardons (Oliana, 1959), filòleg i sociolingüista, professor, escriptor i editor.

Tilbert Dídac Stegmann (Barcelona, 1941), que aportava un mètode pedagògic innovador per comprendre diverses llengües romàniques.

Francesc Vallverdú (Barcelona, 1935 / 2014), sociolingüista, professor en els inicis de l'UCE.

Pere Verdguer (Banyoles, 1929 / Perpinyà, 2017), a qui s'ha considerat l'autèntic artífex de la Universitat Catalana d'Estiu, era qui pensava la Universitat i tenia contactes amb tothom. La dirigia mentre se'n feu càrrec el GREC, i després ha estat sempre en primera línia.

Olivier Villalongue (Montpeller, 1933), intendent del Liceu, que s'ocupà del bon funcionament de les instal·lacions i els serveis durant els primers anys.

Rafel Xambó (Algemesí, 1954), professor de sociologia de la Universitat de València, escriptor, músic i cantant.

A més, hi ha altres informadors, com Joan Alegret (Canet de Mar, 1941 / Calella, 2021), Quim Auladell (1950), Joan Becat (Perpinyà, 1941), Mon Cardona (Sants-Barcelona, 1954), Roser Cassina (Barcelona, 1938/2019), Eliseu Climent (Llombai, 1940), Gineta Fons de Bise (Arles de Tec, 1929), Salvador Giner (Barcelona, 1934 / 2019), Ramon Gual i Casals (Mataró, 1936), Jeanne Hostalrich de Bazart (Prada, 1947), Lluís Marquet (Barcelona, 1937 / Mataró, 2011), Miquel Nicolás (1959), Manel Ollé (Ulldecona, 1954), Ramon Pelegero i Sanchis (*Raimon*, Xàtiva, 1940), Joandomènec Ros (Barcelona, 1946), Vicent Salvador (Paterna, 1951-València, 2023), que, sense ésser directament entrevistats amb el qüestionari previst, han nodrit aquest treball de precisions i detalls aclaridors i significatius per tal de comprendre l'època estudiada, les reivindicacions i les necessitats dels assistents.

Tenint en compte el lloc de residència dels informadors al llarg del territori catalanoparlant, es programaren les entrevistes de manera escalonada, cosa que, a més, explanà l'acostament conceptual al tema i facilità la periodització de l'objecte d'estudi. Açò permeté reorientar la recerca a mesura que s'hi observaven nous fets significatius o s'hi suggerien noves línies interpretatives, sempre en funció de les dades reunides i les perspectives inèdites que s'hi desvetlaven.

Mentre es realitzaven les entrevistes, es començà l'aproximació als fons documentals de les hemeroteques de les universitats pròpies i d'altres arxius que conservaven informació referent al naixement de la Universitat Catalana d'Estiu. Amb aquest horitzó, la cerca d'altres documents exigia concentrar esforços en els dipòsits que possiblement allotjaven part del material administratiu que es produí durant el període.

Sempre sota el control i les aportacions del director de la tesi, el doctor Nicolás, amb la guia i l'assessorament del professor Joan Ané i Ribes, es contactà amb el doctor Eugeni Giral i Quintana, que fou director del Centre Documental de la Comunicació (CEDOC) i del Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, membre del Consell d'Administració de Radiotelevisió Espanyola, dirigent històric dels inicis de l'UCE, que havia estat al capdavant de l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu. El doctor Giral facilità l'accés als dipòsits de documentació històrica i política de Catalunya a càrrec seu, i al magatzem de la Facultat de Periodisme que conservava els arxius del GCJC i del GREC des del començament de l'UCE, així com de la Comissió Gestora fins a la constitució del Patronat promogut per l'Institut d'Estudis Catalans.

En primer lloc, en diverses estades puntuals es feu buidatge de tota la documentació catalogada als dipòsits del CEDOC, en la Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General. En una segona fase, la cerca s'amplià amb la residència temporal del doctorand en la Vila Universitària de Bellaterra, a la Universitat Autònoma de Barcelona, en règim d'internat. En aquesta estada com a professor visitant en qualitat d'investigador, es facilità la recerca documental en els fons dipositats en aquesta universitat.

En conjunt, entre els milers de documents que hi foren revisats un per un procedents dels arxius esparsos, les biblioteques i hemeroteques, i el fons del Departament de Periodisme de l'Autònoma, se seleccionaren i escanejaren gairebé set mil documents, que es conserven digitalitzats, dels quals hi ha una petita tria reproduïda en el volum d'annexos de la tesi.

Tot seguit, d'acord amb el mètode prèviament dissenyat en el procés d'elaboració del treball, es procedí a la lectura detallada i anàlisi de cada document, per tal d'avaluar la importància del que podia aportar a la recerca, a fi d'incloure el seu contingut o, si més no, citar-ne els punts de més relleu per a la tesi. El procés fou laboriós, per la quantitat de documents i, de vegades, per l'estat de conservació que dificultava la lectura o la datació i procedència.

La següent fase, abans de començar la redacció de les aportacions que es desprenien de la lectura dels documents, consistí en la transcripció –fil per randa, sense cap omissió, pel valor de document històric original– dels enregistraments sonors de les entrevistes, tasca feixuga i no exempta de dificultats tècniques de tota mena. La darrera acció consistí a extraure d'aquelles declaracions les parts significatives i donar-los forma coherent, per poder integrar-les en el document final, juntament amb les apreciacions resultants de la resta d'informació bibliogràfica i d'hemeroteca.

Com és habitual en els treballs de recerca social, la integració de fonts diverses està condicionada per la proximitat empàtica al tema, raó que evidencia una sèrie d'avantatges i d'inconvenients. En qualsevol cas, representa un complement indefugible de les dades més sistemàtiques que ofereix el qüestionari tancat. El conjunt de dades de les fonts escrites i orals ha permès bastir un relat que es focalitza en la síntesi eclèctica entre l'acostament historiogràfic, l'anàlisi sociològica primària i la valoració en termes sociolingüístics, amb alguns elements d'anàlisi comparativa del discurs. Tot plegat, més que no les bases conceptuals o els procediments analítics, importen els objectius i la promoció d'una realitat particular, la de l'UCE, que fins al present no ha estat analitzada acadèmicament del tot en la seua primera etapa. S'ha pretés elaborar un relat unitari crític dels quinze anys primers de l'UCE. Com hem avançat, el tall cronològic s'ha establert en 1984, l'any posterior als reconeixements institucionals a favor del català que representen les primeres lleis de política lingüística i l'establiment a Catalunya d'una radiotelevisió pública en llengua catalana. Un moment, d'altra banda, que ja prefigurava l'evolució posterior de l'UCE. Comptat i debatut, la formulació actual d'aquest estudi constitueix una aproximació, no exhaustiva, que tindrà continuïtat en ulteriors recerques de conjunt.

Capítol 1. Antecedents històrics

1.1. La repressió lingüística a Catalunya Nord d'ençà del segle XVII

Després del tractat dels Pirineus¹⁰, que annexionava els comtats del Rosselló i part de la Cerdanya a França, la monarquia francesa va forçar la francesització ràpida i total del país. Per començar, hom va suprimir el Consell Reial de Catalunya i es va substituir pel Consell Sobirà, dirigit per l'afrancesat Francesc Sagarra. Això, després de reiterades promeses de respectar les institucions pròpies dels nous territoris. El mateix Lluís XIV, que va rebre durant l'hivern 1659-1660 una delegació del Rosselló presidida pel primer cònsol de Perpinyà, Francesc de Blanes, va ratificar encara en aquella ocasió les constitucions rosselloneses. Ara bé, presos els acords de Saint-Jean-de-Luz, el Rei Sol signava el decret preparat per Mazzarino que suprimia, com diu mossèn Sanabre, «les institucions polítiques que havien regit la vida jurídica del Principat de Catalunya i dels Comtats del Rosselló i Cerdanya durant diverses centúries».

Els atacs contra la llengua catalana van començar de seguida. El 1659 la llengua francesa era del tot desconeguda a les terres annexionades. Tothom hi parlava català, i aquesta llengua s'havia de defensar contra la castellana, adoptada per certs predicadors.

L'historiador Andreu Bosch havia fet, el 1628, l'apologia del català en el seu famós *Sumari dels títols d'honor de Catalunya, Rosselló i Cerdanya*. Fet i fet, la llengua catalana era emprada en tots els documents i en l'administració de les viles. El 1662 els jesuïtes van obrir un col·legi a Perpinyà on s'ensenyava el francès i en francès, d'acord amb unes instruccions de Lluís XIV de 1661 que establien les dues classes de gramàtica a la Universitat, l'Estudi Major. El 1663 es van instal·lar, també a Perpinyà, sota la protecció del govern francès, les monges de l'Ensenyança de Besiers, que educaven les noies en francès gratuïtament.

El 1669 la cort de París adreçava als cònsols de Perpinyà un escrit per tal d'encoratjar-los a crear «petites escoles» per a ensenyar la llengua francesa. El Consell Sobirà va pregar a les

---

¹⁰ El Tractat dels Pirineus –o *Pau dels Pirineus*– va ser signat el 7 de novembre de 1659 per part dels representants de Felip IV de Castella i III d'Aragó i els de Lluís XIV de França, tot posant fi al litigi de la *Guerra dels Trenta Anys*. Una de les conseqüències d'aquest tractat va ser la cessió a França del comtat del Rosselló i la part nord del de la Cerdanya. Felip IV va negociar aquest tractat sense consultar les Corts Catalanes ni els afectats. De fet, el document no es va fer públic fins a les Corts de Barcelona de 1702, quan ja s'havia produït el canvi dinàstic i regnava el primer Borbó, Felip V. Els territoris nord-catalans van intentar durant anys la reunificació amb el Principat, i les autoritats catalanes també es van resistir a acceptar la partició, que no es va poder fer efectiva fins a 1720. El territori català es dividia així en contra de la voluntat de les institucions catalanes. A diferència de Gibraltar o Menorca, cedides a Anglaterra el 1713 pel Tractat d'Utrecht, cap govern espanyol ha demanat la restitució dels territoris nord-catalans cedits a França per aquell pacte infamant. Només el dictador Francisco Franco sembla que va suggerir a Hitler, durant l'entrevista d'Hendaia, el 23 d'octubre del 1940, que Pétain retornés al seu règim el Rosselló i l'Alta Cerdanya, òbviament sense resultat.

altres viles dels Comtats de fer el mateix, però no fou escoltat. El 1673 hom va prohibir al jovent del país d'anar a estudiar al Principat. Com que l'estament religiós persistia en la seua oposició a França —el 1688 no hi havia a Elna cap prevere capaç de confessar en francès—, hom va prendre diverses mesures. D'entrada, es va procurar separar-lo dels germans del Principat. El 1659, el general dels mínims va ordenar que aquest convent passés a dependre de la província d'Aquitània. Els carmelitans descalços van passar a dependre idènticament de la província de Tolosa. Els pares de la Mercè passaren sota la dependència de la província de França. Hom obligà els rossellonesos a anar a estudiar al seminari de Narbona. El governador del Rosselló, Bessans, expulsava religiosos catalans de Perpinyà i els substituïa per mínims de França endins. Com expliquen Calmette i Vidal, després hom generalitzà la mesura substituint monjos catalans dels convents del país per monjos francesos. Ho diu clarament una lletra del rei al provincial dels germans predicadors de la província occitana, que ordenava «d'escampar pels convents del reialme els novicis catalans a mesura que havien fet professió, per tal d'acostumar-los, tant com fos possible, a la llengua i als costums dels religiosos francesos».

Un bon nombre de clarisses de Perpinyà, al capdavant de les quals hi havia la mare Antigó, van haver d'exiliar-se al sud del Pirineu. Molts altres religiosos, tant regulars com seculars, les van imitar. Cal recordar que en aquells temps, la pràctica religiosa, després de l'ús familiar, era en matèria de llengua l'àmbit de comunicació més important. La majoria dels feligresos escoltaven la prèdica dominical en la llengua del país. I això tenia un valor de modelització i cohesió social, que anava més enllà del contingut literal dels sermons, per tal com determinava quin era l'instrument lingüístic que relligava la comunitat.

Per contrast, l'escola concernia sols una part petita del conjunt social i no hi havia res d'equivalent als mitjans de comunicació de massa, que apareixeran més tard, arran de la industrialització. Allò que més s'hi podia acostar eren les celebracions litúrgiques i algunes representacions de teatre religiós o profà. El 1682 un decret del Consell Sobirà del Rosselló exclouïa dels càrrecs públics les persones que no parlaven prou bé el francès i donava sis mesos de temps per aprendre'l. El jesuïta Ignasi Descamps va ser el primer que va predicar a la catedral de Sant Joan en francès, per la qual cosa el rei va felicitar els cònsols de Perpinyà. A la Fidelíssima Vila el *Llibre de les deliberacions de la dotzena de Sant Pere* es redactà en francès a partir del 1681; el *Llibre de matrícules* passà a aquesta llengua el 1694, i el *Llibre de deliberacions de la dotzena de la taula*, el 1698.

El 2 d'abril de 1700, es publicà un edicte de Lluís XIV que prohibia als comtats del Rosselló i la Cerdanya l'ús del català en les vistes i sentències judicials, en els actes públics i en els re-

gistes oficials, tant civils com eclesiàstics, els testaments, etc., sota pena de nul·litat. El text, de to insultant, deia que «*l'usage du catalan répugne et est contraire à l'honneur de la nation française*». Els cònsols de Perpinyà redactaren un memorial de protesta on feren valer que molts notaris eren del tot incapaços de redactar les actes en francès, però les corporacions oficials civils –no les eclesiàstiques– l'acceptaren. A l'hospital d'Illa hom redactava en català les partides de defuncions fins a l'any 1722. Els capellans continuaven redactant els testaments en català, i el teatre religiós –els drames de la Passió– continuava sent en català. El 1735 una ordenança reial va recordar que aquesta pràctica dels testaments estava prohibida, i va caldre que un altre decret, de 1754, signat a Versalles, expliqués que no es castigarien els autors d'actes escrits en català fins aleshores, i que els escrits corresponents no es considerarien nuls, però que d'aleshores endavant la prohibició seria ferma. Els infractors haurien de pagar una multa de cinc-centes lliures.

La francesització de la Catalunya Nord durant el segle XVIII coincideix amb la persecució política del català engegada per la Nova Planta. La imposició de la llengua forana combinava la coacció amb la penetració «subtil», tot seguint la tantes voltes esmentada màxima del fiscal del Consejo de Castilla, José Rodrigo Villalpando, que recomanava al funcionariat amb destinació a Catalunya:

«Pondrá el mayor cuidado en introducir la lengua castellana, a cuyo fin dará las providencias más templadas y disimuladas para que se consiga el efecto sin que se note el cuydado». (SUAY, 2018: 296)

L'any 2000, com a manifestació reivindicativa d'èxit, el municipi de Perpinyà va organitzar un dictat multitudinari –un miler de persones– per tal de denunciar el decret de 1700 i mostrar que, tres segles després, el català, a despit de la repressió, continuava escrivint-se i gaudia d'una salut relativament bona. La política de persecució del català a França va continuar en els tres segles posteriors, amb els successius canvis de règim polític: els dos imperis, i els períodes republicans, amb tots els mitjans disponibles en cada època. La francesització anà avançant a despit de la resistència d'alguns, com explicava Josep Sebastià Pons¹¹. Primer avançava lentament, però es va anar accelerant a mesura que apareixien mitjans més potents. Una nova etapa important es va produir entre el 1880 i el 1885, amb les lleis de Jules Ferry¹²

---

¹¹ Josep Sebastià Pons i Trainier (1886-1962), poeta, narrador i autor dramàtic. A més de la seua obra literària es coneix com a pintor d'aquarel·les. Va doctorar-se amb una tesi sobre *La literatura catalana al Rosselló als segles XVII i XVIII* el 1929. Va ésser catedràtic de llengua i literatura espanyoles a la Universitat de Tolosa, i membre corresponent de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

¹² Jules Ferry (1832-1893), polític francès, alcalde de París, de sobrenom «el tonkinès». Fou ministre d'Afers Estrangers, president del Senat i president del Consell, equivalent a cap del Govern de l'època. Promogué el

que creaven l'ensenyament primari obligatori, en francès, naturalment. A partir d'aleshores tothom va haver d'aprendre el francès, i això va acabar donant fruit. Al mateix temps, és clar, hom prohibia l'ensenyament de les anomenades llengües regionals, considerades com a patuosos. A Bretanya, un alt responsable de l'educació nacional va arribar a dir que, per a un mestre, valia més que no sabés el bretó, de manera que així no tindria la temptació de comprendre una criatura que s'expressés en la llengua de la seua família. A Aiguatèbia, sobre la paret del pati de l'escola desafectada, es podia encara llegir: *Soyez propre, parlez français* –«Sigueu net, parleu francès»–, tot identificant el fet de parlar català amb una absència d'higiene (mental, s'entén). Fins a mitjan segle XX, quan un mestre sentia que un alumne parlava català, el castigava, o bé li trametia un objecte que la criatura havia de passar a aquell dels seus companys a qui se li escapés un mot en català. Aquest darrer feia igual, i l'últim a tenir l'objecte, al vespre, pagava per tots els altres.

Els pares, que continuaven parlant català entre ells, prohibien als fills d'imitar-los i secundaven els mestres. I això simplement perquè a Catalunya Nord, departament agrícola, ja havia començat la crisi econòmica i els fills solien anar a treballar a París o a les colònies, per la qual cosa necessitaven saber el francès. A Europa hom només es podria defensar en francès i es creia de bona fe que per aprendre'l bé s'havia d'oblidar el català. Calia viure l'època que imposava sacrificar la llengua pròpia per *panem lucrando* –guanyar-se la vida–, i obrar d'acord amb el corrent històric que era sinònim de progrés. Evidentment, el català també era proscrit per l'administració, i quan van aparèixer els diaris i els altres mitjans de comunicació (ràdio, televisió) van utilitzar només el francès.

Hi va haver joves que retreien a llurs pares d'haver-los deixat ignorar la llengua originària. Tot i això, el francès familiar estava sovint farcit de catalanismes difícils de depurar per la implantació infantil precoç. El català, tanmateix, va conèixer una renaixença literària el darrer terç del segle XIX, però una renaixença que no tenia bases econòmiques sòlides com al Principat. Va ser seguida, però, d'una altra renaixença fomentada per la Societat d'Estudis Catalans –*Société d'Études Catalanes* (SEC), preocupada pel conreu del català i la introducció a l'escola, ja que els infants sabien parlar-lo, però no llegir-lo ni escriure'l, i l'organització de festes populars catalanes– de Joan Amade i Lluís Pastre a començament del segle XX, societat cultural nord-catalana dedicada a la promoció d'iniciatives literàries, artístiques i científiques de Catalunya Nord, entre 1906 i 1921. Hom va crear publicacions bilingües importants, com

---

colonialisme francès, i reformà l'escola, tot substituint els referents identitaris religiosos per uns altres de laics i imposant el francès com a única llengua d'instrucció.

la *Revue catalane* (1907-1921), òrgan de la Société d'Études Catalanes, que dirigí Pere Vidal, publicació mensual escrita en català i francès, i la *Tramontane* (1917-1971), revista francesa fundada a Perpinyà per Carles Bauby, Joan Burset i Lluís Pech. Des de 1919 fou bilingüe en català, i esdevingué el principal referent del catalanisme al Rosselló. Però el conreu literari del francès va ésser, al segle XX, més intens que el del català. Grans militants de la nostra llengua van ser Justí Pepratx, amic de mossén Jacint Verdaguer, Josep Bonafont, Joan Amade, Josep Sebastià Pons i Carles Grandó. Però la francesització cada vegada més forta després de la Segona Guerra Mundial va fer que a mitjan segle XX la situació fos dramàtica i que gent com Pons pronostiqués la ràpida desaparició del català a Catalunya Nord.

Les llengües canviaven molt lentament al llarg de generacions, per inèrcia constitutiva del que eren, sistemes sòlidament estructurats i protegits contra la iniciativa modificadora o contra la voluntat destructora d'una fracció dels parlants, tot i que els mitjans de comunicació i els corrents moderns podien fer miracles. Tanmateix, la llengua del futur serà només la llengua de les relacions internacionals, però no la llengua privativa de cadascú, vist que cada Estat conservarà la seua llengua nacional dins de les seues fronteres.

Calia recordar que al sud del Pirineu el català, amb el franquisme, quedava ben malparat també, i que Salvador Espriu, amb *Primera història d'Esther*, creia escriure un monument funerari a la llengua catalana. Va ésser aleshores que es va produir una presa de consciència a tot França. Es va votar la Llei Deixonne (51-46, d'11 de gener de 1951), vigent fins a 1975, la primera que permetia a França un ensenyament modest –una hora optativa setmanal– de les llengües regionals com el català, però també el bretó, el basc i l'occità. (GUAL, 2018: 509)

La possibilitat va ser aprofitada per algun liceu i algun col·legi del Rosselló. El lingüista Enric Guiter (1909-1994), que fou un dels impulsors de la revista *Terra Nostra*, impartia classes de català al liceu Aragó i a la Universitat de Montpeller. El Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC) va ésser creat el 18 d'octubre de 1960, amb l'activista Renat Llech-Walter (1906-2007) –pioner de l'ensenyament del català per a adults a Catalunya Nord, i membre de la comissió permanent del Congrés de Cultura Catalana– de president, i Pau Roure de secretari. Roure més tard impulsà la creació del GCJC, en part per tal de fomentar l'aplicació de la llei Deixonne. Aquest nou grup va aconseguir que s'apliqués a l'escola primària només el 1975. D'aleshores ençà i en part gràcies a l'evolució de la situació a la península Ibèrica, amb el restabliment de la Generalitat de Catalunya, hom va observar una veritable revifalla. Des del primer moment, el GREC es va proposar la defensa i promoció de les normes ortogràfiques i gramaticals de Fabra, adoptades per l'Institut d'Estudis Catalans. Es feien classes de català a

una fracció de les escoles primàries i secundàries, els cursos per a adults es van multiplicar, hom creà un departament de català a la Universitat de Perpinyà. Tot plegat va estar fruit del militantisme, que recolzà sobre un cert nombre d'entitats i partits: el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, el Grup Cultural de la Joventut Catalana, la Federació d'Entitats de Catalunya Nord, Òmnium Cultural –fundada l'11 de juliol de 1961, anys després vinculada amb Acció Cultural del País Valencià i amb Obra Cultural Balear en el marc de la Federació Lluïll–, la Federació Sardanista del Rosselló, la Unió per la Regió Catalana, Unitat Catalana, etc. Es tractava d'un moviment de conjunt: lingüístic, cultural i polític, una modesta base sociològica sense la qual no es podria entendre la gènesi de l'UCE.

1.2. La situació lingüística a Catalunya Nord abans de l'UCE

La minva d'intensitat dels nacionalismes expansius i excloents, a conseqüència del nou ordre sorgit de la Segona Guerra Mundial, que bandejava les cultures perifèriques, va propiciar que el sentiment de catalanitat del nord-est dels Pirineus que, per una altra banda, mai havia desaparegut, tornés a posar-se de manifest a partir dels corrents europeus contemporanis en general, i dels recents esdeveniments francesos en particular.

En el número doble, 63-64, de primavera-estiu de 1976, de la revista *Sant Joan i Barres*¹³, del GREC, amb el títol «El català a l'escola», el seu director, Antoni Cayrol (1920-2011), conegut pel pseudònim de Jordi-Pere Cerdà, que fou president del GREC, informava que aquell volum estava dedicat tot sencer als problemes de la llengua i de l'ensenyament. En els diferents articles hom podia fer-se una idea bastant sòlida de les preocupacions del GREC i les tendències de l'objectiu perseguit. En el capítol sobre quin model de llengua, com a lligam indiscutible que unia totes les variants dialectals, R. M. de la Gràcia explicava:

«... aquesta llengua que té unes regles d'ortografia, una sintaxi i un Institut d'Estudis Catalans que fa un treball com les Acadèmies en els altres països. Això no vol dir que tots hem de servir-nos d'una llengua estàndard: cada regió, cada poble, cada individu, ha d'aportar les seves particularitats, els seus mots, el seu gra de sorra per a fer-ne un gran monument. I això és el que fa la riquesa d'una llengua que, a la fi, forma part d'un llenguatge pur sense trencar cap regla».

I continuava plantejant-se com podien contribuir els catalans del nord, sense deixar de veure la situació de «llengua malalta» que tenien:

«... en quines condicions s'ensenyava el català a les escoles, que els mestres no el saben, alguns el parlen com poden, però no l'escriuen; d'altres fan l'esforç d'aprendre'l. Si amb aquests condicionants, als alumnes se'ls comença a parlar de regles d'ortografia i a dir-los que llur català no és el normatiu i cal corregir-lo, al cap d'un mes us trobareu només amb dos alumnes. Cal molta de

---

¹³ *Sant Joan i Barres* era el butlletí bilingüe del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Segons Júlia Taurinyà en *Les organitzacions de reivindicació catalana a Catalunya Nord (1960-1981)* –Terra Nostra, 2011: 15– fou Josep Sebastià Pons qui va tenir la idea del nom, que feia referència a la locució rossellonesa «Sant Joan o barres», equivalent de «cara o creu». Segons Josep-Lluís Carod-Rovira en un article de record a Pere Verdager aparegut al diari digital *El Món*, d'11 de febrer de 2017, el nom *Sant Joan i Barres* expressava, citem:

«la voluntat de síntesi entre la tradició catòlica conservadora del catalanisme tradicional –apel·lant al patró de Perpinyà, que presideix la catedral– i les barres relatives a la bandera, que, per als joves imbuïts de l'esperit revolucionari de 1968, era ja una bandera nacional i no el drap festiu que anunciava festes majors, cargolades i sardanes».

Tanmateix, Mar Massanell, cita a Roure, que justifica el nom “Pile o face” com a *cara o creu*, per significar «el joc de tirar una moneda enlaira i aventurar si caurà de l'anvers o del revers [...] atés que la moneda batuda a Perpinyà al segle XVII portava la imatge de sant Joan Baptista, en una cara, i l'escut quadribarrat de Catalunya, a l'altra». (MASSANELL, 2022: 269)

paciència i molta d'indulgència per tal d'arribar a fer quelcom que interessi tothom, i aquest quelcom no és pas sempre el que el professor voldria fer, sinó el que pot fer: "les mosques s'agafen amb mel"».

I acabava dient que

«... hem de tractar la nostra llengua tal com és en aquests moments, és a dir, com una persona malalta. Quan veiem que un ésser estimat està en perill de mort, no ens entretenim pas en qüestions d'estètica per a salvar-lo: anem a buscar el metge. I si dubtem de la seva eficàcia, cercarem un curandero. Quan el perill haurà passat, el curandero i el metge es retiraran, i llavors farem venir els maquilladors. El català, aquí a Catalunya Nord, es troba en la fase dels curanderos, i gràcies de tenir-los».

Modest Sabaté hi reflexionava i escrivia:

«A Barcelona, a finals del segle XIX i a començaments del que som, també vam tenir escriptors que van escriure "tal com se parlava", és a dir, adoptant un camí de facilitat ràpidament abandonat després, per tal de confeccionar una llengua, un idioma del qual es treien tots els barbarismes, gal·licismes i castellanismes. [...] Tots, al final, van comprendre que de llur llengua escrita, de llur idioma maternal, només n'hi podia haver un, i aquest era el català normalitzat. Aquesta veritat tan clara, aquest fet intel·lectual tan evident, va fer néixer l'Institut d'Estudis Catalans, sota la impulsió ordenadora del primer president de la Mancomunitat Catalana, Enric Prat de la Riba, i sota la direcció de Pompeu Fabra».

Més endavant continuava en: «La pulcritud de la llengua era ja una categoria del que l'emprava», i transcrivia unes paraules de Jean Mistler, secretari perpetu de l'Académie Française, que deia:

«Une langue est comme un jardin, sans cesse menacé par les intempéries et par les bouleversements de la société. Dès que le jardin cesse d'être entretenu, il devient un terrain vague... Je ne demande pas que la loi punisse, comme des délits, ces manquements à la langue. Je voudrais simplement qu'on ne remette pas en cause la mission que l'Académie a reçue il y a 350 ans: veiller sur le jardin français et en écarter... les trimardeurs. C'est son devoir, c'est donc son droit¹⁴».

I acabava amb un desig i un prec:

«Gosaria formular un vot: que algunes persones, les quals em mereixen tot el respecte i crec plenes de bona fe, reflexionin sobre el que acabo de dir i que pensin que l'idioma català té una Acadèmia, l'Institut d'Estudis Catalans, i que el treball fet per tants homes il·lustres no pot ésser

---

¹⁴ Veure Annex III-1.

abandonat. El català és un idioma avui universalista; dintre de les llengües romàniques, un dels més rics en possibilitats d'expressió, i representant de Ramon Llull ençà un grau de cultura de dimensió europea. Conservem-ho. No ho empetim. Les parles locals poden aportar a aquesta llengua un mot nou, el qual, si és del cas, l'Institut acceptarà i l'inclourà en el seu Diccionari. Però no fem d'un instrument d'expressió, que ja ha esdevingut un instrument amb categoria universal en el sentit de la cultura, un instrument que s'atura a la sortida d'un terme municipal o d'un cantó administratiu. De català només n'hi pot haver un». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, «La llengua catalana: el català». 1976: 5-6)

Pere Gensane, d'Elna, escrivia sobre quin català dialectal havien d'ensenyar els mestres:

«A Catalunya Nord, definició geogràfica de la divisió administrativa “Pirineus Orientals”¹⁵, constatem que se parlen un nombre important de dialectes catalans: els dialectes de la plana del Rosselló, el de la Marenda, el de la Salanca, el del Vallespir, el del Conflent, el de Cerdanya, el del Capcir, i afegim els dialectes professionals utilitzats per hortolans, vinyaters, pastors, vaquers, pairers, fusters, mariners, pescaires, caçaires, i també no podem descuidar l'existència de la parla occitana del Fenolledes. Aleshores, sembla més eficaç l'aprenentatge del català literari, ja codificat pel gran filòleg Pompeu Fabra, que apareix indubtablement com un factor de comunicació interregional. [...] Crec que els nostres joves han d'estudiar el català literari. La pràctica de la llengua catalana els hi obrirà les portes de la cultura catalana, que és una de les més importants d'Europa. [...] Estudiar la llengua catalana significarà per als nostres joves trencar amb l'actitud folklorica i localista dins la qual es troba la cultura catalana a Catalunya Nord, a causa de la situació d'anormalitat, de clandestinitat que l'ofega». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, «Quin català dialectal els mestres tenen d'ensenyar?», 1976: 8-9)

Gerard Vassalls¹⁶ apuntava:

«Arreu vaig prendre consciència, dolorosament, que la nostra catalanitat es troba amenaçada de mort a curt terme històric. Doblement: per la pèrdua, enmig del jovent, de l'ús espontani i quo-

---

¹⁵ Els Pirineus Orientals –en francès *Pyrénées-Orientales*– són el departament francès número 66 situat a la regió d'Occitània, amb capital a Perpinyà. Forma part del Consell Departamental, creat el 1790. Tret de la Fenolleda, hi pertanyen el Rosselló, Vallespir, Conflent, Capcir i Alta Cerdanya, que havien estat regits per la Generalitat de Catalunya. En conjunt, reben el nom de *Catalunya Nord*, oficialment utilitzat en el preàmbul de la *Carta a favor del català*, que també reconeix la llengua catalana com a històrica i oficial al departament juntament amb el francès.

¹⁶ Gerard Vassalls (1910-1994), doctor en Ciències Físiques, professor a la Universitat de Montpeller i a París. Promogué el català i la Universitat Catalana d'Estiu. Treballà al *Centre National de la Recherche Scientifique* –CNRS–. Fou degà de la Facultat de Ciències de Tananarive, a Madagascar. Publicà en revistes franceses articles sobre Física teòrica, Mecànica quàntica, Relativitat, Lògica i altres matèries relacionades. Molt vinculat a la promoció del català a Catalunya Nord. Col·laborà en *Nostra Terra* tot difonent el català normatiu. Com a membre del GREC fou un dels principals impulsors de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent, que presidí de 1973 a 1977. El 1973 encapçalà amb Oriol Casassas el grup de científics que difongueren el manifest reivindicatiu *El català, llengua d'expressió científica*. L'any 1981 va ser un dels divuit membres fundadors de la Societat Catalana de Sociolingüística, filial de l'IEC.

tidià de l'idioma, deguda a la pràctica de parlar francès a la mainada, començada els anys 40 i avui general; per la desagregació ràpida del nostre cos demogràfic, deguda a la forta emigració econòmicament obligada del jovent i a la immigració forastera tan forta, si més no». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, «Sobre dialecte i llengua normativa», 1976: 11)

Llorenç Planes¹⁷, que ja era a l'UCE del 69, recordava que:

«... la llengua és un element d'aglutinació que va en direcció del manteniment de la col·lectivitat, i que cal un català unificat tant com es pugui. Un català que no sigui ni espanyol ni francès. A hores d'ara, els dialectes són a punt de morir a causa de la gran mobilitat de la gent. Encara que el problema a Catalunya Nord sigui sobretot econòmic, una llengua unitària que eviti la dispersió és una eina d'aglutinació absolutament indispensable». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, «El problema», 1976: 20-21)

Roger Giral (Elna, 1915-1988) també hi reflexionava sobre «Quin català cal ensenyar», i deia:

«No hi ha cinquanta dialectes catalans als Països Catalans; n'hi ha quatre: el català “Valencià”, el “Mallorquí”, el del “Principat”, i el “Rossellonès”». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, «Dorres, el mes de maig 1976», 1976: 23)

Amb el desig que totes les societats catalanes visquessin dins una bona harmonia, el Comité Català de Coordinació de Perpinyà feia confiança als professors de català de manera que llur ensenyament tendís vers la unitat de la llengua, mes respectant les varietats lingüístiques de qualitat. I publicava en *Sant Joan i Barres* 63-64 el següent text de Josep Sebastià Pons, aparegut dins *l'Indépendant*¹⁸ de 1953, que reproduïm:

«Et d'abord il ne fait point de doute que la langue catalane est “une” malgré les apparences. Les grammairiens qui en reconnaissent l'unité, respectent les variétés de bon aloi. Elles sont toujours supportables si l'écrivain les emploie à bon escient. Autrement dit le Roussillonnais littéraire doit s'appliquer à découvrir son originalité, mais ne peut que rejoindre le catalan littéraire ou idéal, et la question du dialecte à choisir pour l'enseignement ne se pose pas. On

---

¹⁷ Llorenç Planes (1945-2016), enginyer agrònom, escriptor, professor i polític nord-català. Va encunyar el terme *Catalunya Nord*. A l'UCE de 1969 va conèixer Montserrat Biosca, una professora de català de Barcelona, s'hi van enamorar i es van casar: una parella feta arran de la primera Universitat Catalana d'Estiu.

¹⁸ *L'Indépendant*: és el principal diari local de Catalunya Nord i l'Aude, imprès i editat a Perpinyà i que es presentava com a *Grand quotidien républicain d'information du Midi*. Feia una edició per a l'Aude i una altra per als Pirineus Orientals, i formava part del grup Midi Libre. Fou fundat l'1 de gener del 1846 com a *L'Indépendant des Pyrénées-Orientales*, aleshores de tendència republicana oposada a Lluís Felip I de França. Després de la Segona Guerra Mundial fou prohibit sota l'acusació d'haver-se mostrat favorable a la França de Vichy i substituït per *Le Républicain*, però el 1950 es va tornar a editar, primer com a *L'Indépendant du matin*, després com a *L'Indépendant catalan* i finalment com a *L'Indépendant*.

*peut étudier un dialecte, mais en principe, on n'enseigne qu'une langue et autant que possible une langue de qualité*¹⁹. («Unicitat de la llengua catalana». 1976: 27)

B. Boix, conscient que alguns criticarien l'actitud localista i d'independència de cara a l'academicisme, afegia:

«Arreu del món hom comença a rebutjar l'estretor acadèmica en matèria de llengua i a valorar la llengua que es parla en cada lloc. Als Països Catalans mateixos hom nota actituds franques, no solament a València i a Mallorca sinó fins i tot a Barcelona, on els pedagogs lingüistes de la prestigiosa escola de mestres Rosa Sensat²⁰ s'han lliurat a una revisió profunda de les velles concepcions i decideixen d'acollir l'infant a l'escola en la seva llengua, és a dir, en el dialecte aportat a l'escola pel nin. Al Rosselló la faríem bona si els nostres nins, impregnats de català rossellonès, rebessin el català literari, que els faria l'efecte d'una llengua estrangera. És veritat que el rossellonès, a més d'un cert nombre de trets particulars i purament catalans, ha estat amarat de gal·licismes i d'occitanismes: ho hem d'assumir i no tallar l'infant de la font que encara raja. Que parli així i, a poc a poc, gràcies al mestre i a altres contactes, arribarà a dominar els diversos nivells de la llengua i fins la llengua literària que uneix els catalans de Salses a Guardamar. Naturalment, començar l'ensenyament del català amb el llenguatge més o menys dialectal de cadascú no vol pas dir que cadascuna de les dites variants dialectals hagi de tenir una ortografia diferent. No. Entenem que les normes ortogràfiques han d'ésser úniques per a tots els qui, en forma dialectal o en forma literària, volen escriure el català. Doncs, normes úniques, gramàtica única perquè només hi ha una sola i única llengua catalana. I la gran majoria estarà d'acord que les normes que cal emprar són les de Pompeu Fabra. Tanmateix, després de dècades disciplinat en aquest ús, es plantegen els dubtes per arribar a veure que l'obra grandiosa de Fabra no estava acabada, que s'havia de perfeccionar, d'enriquir, de reformar; en una paraula: que s'havia de continuar». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64. «Quin català cal ensenyar?», 1976: 30)

Roger Grau, en aquesta polèmica entre dialectal i normatiu, reconeixia que la gent d'edat —que sempre havia parlat el dialecte pairal rossellonés— era més partidària del dialecte propi que els joves —criats a casa seua en llengua francesa—, citem:

«... molts vells, sobretot els que no tenen gaire cultura, tenen per segur que la llengua catalana és aquesta que ells parlen, la dels rossellonesos. L'altra, diguem el *normatiu*, és la llengua dels espanyols, la llengua d'aquella gent menuda que venien a fer veremes o a fer de vailet o d'obrer,

---

¹⁹ Veure Annex III-2.

²⁰ L'*Associació de Mestres Rosa Sensat* és una associació catalana de mestres i educadors que cerquen la qualitat de l'ensenyament i de l'educació en general. És una associació de base, no lucrativa i no governamental. Va nàixer l'any 1965 com a *Escola de Mestres Rosa Sensat*, però no fou fins a l'any 1980 que s'organitzà sota la denominació actual, impulsada per Marta Mata. És un moviment de renovació pedagògica i, com a tal, treballa a la *Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya*.

temps endarrera, quan aquests *vells* d'avui eren “jovenets”. Els *joves* d'ara, ja no tenen records infantils del parlar rossellonès, perquè a casa els pares els han parlat sempre francès i sovint donat per menyspreable el “patuès” que a Perpinyà sols els gitanos del Puig parlen encara».

I continuava la reflexió fent palès que:

«certs mots rossellonesos de soca-rel, desconeguts o mal coneguts al Principat, foren rebutjats pels normalitzadors com a occitanismes o gal·licismes. Llegint Desclot, Muntaner o Eiximenis en versió original, descobrim que mots antics són avui mateix encara emprats al Rosselló perquè han tingut la sort de conservar-se a casa nostra. Per tant, són ben catalans encara que no sembli a primera vista».

I acabava la seua aportació dient que:

«la baralla dels normatius contra els dialectals és inacceptable, i és aleshores quan la veiem en el pla polític»,

per recordar que:

«la primera crisi que va conèixer el GREC va néixer d'unes acusacions d'aquest tipus. El català normatiu ha d'ésser la llengua de tots els catalans. És també de tota evidència que una bona coneixença del dialectal rossellonès esporgat de tots els barbarismes serà suficient per a fer-se entendre per tot arreu de les terres catalanes. No mirem massa prim, perquè la llengua és una cosa viva i la seva evolució és constant. No caldria, doncs, donar massa importància a aquestes discussions. Siguem pragmàtics i no dogmàtics. El que compta, al dia d'avui, és de salvaguardar la llengua catalana al Rosselló: bo serà l'aprenentatge del dialectal rossellonès correcte, perquè permetrà de posar a l'abast de tots els rossellonesos la coneixença ràpida del normatiu». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64. «Reflexions sobre la discussió dialectal-normatiu», 1976: 33-35)

I cloïa Antoni Cayrol amb la constatació que, citem:

«La creació, el maig de 1972, a les planes del diari “*L'Indépendant*”, d'una tribuna en català quatre cops per setmana, que va a cura de Pere Verdaguer²¹, ha estat sense cap dubte a la base de l'amplitud que ha pres la discussió sobre el català a l'ensenyament. [...] Verdaguer ha estat l'home que ha estudiat més a prop i de més temps el parlar del Rosselló, amb cròniques a “*Midi Libre*” o a “*L'Indépendant*”. Vassalls ha fet un pas més enllà: ha posat el concepte del dialecte

---

²¹ Pere Verdaguer i Juanola (1929-2017), nascut a Banyoles, la seua família s'exilià a la Catalunya Nord el 1939. Escriptor i professor, va fer classes de literatura i dialectologia a la Universitat de Perpinyà. Fou un dels fundadors del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans i de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent. Com a escriptor prolífic va destacar per les seues novel·les de ciència-ficció. Publicà una seixantena de llibres, entre narrativa, assaig i estudis lingüístics (dialectologia, lingüística històrica, gramàtica normativa). Milità al Partit Comunista Francès.

en els seus condicionaments geogràfics de què hem d'ésser conscients. Allò que diu Lafont²²: “No l’he triat el país on vaig néixer”, “No l’he triat el parlar que m’han donat”, imposa a la llengua una càrrega de sentiment que la responsabilitza de la defensa de la nostra catalanitat. [...] Cada esdeveniment viscut ens ha deixat en el record una successió de fets circumscrits a la imatge instintiva, grollera, del gavatx.

Estem en un terreny del sentiment com a projecció pròpia. Per una banda, l’abast internacional de la Universitat d’Estiu portava la reivindicació catalana dins la realitat viscuda de la premsa de diversos països, que va ésser la cohabitació d’elements de parla catalana, units per la recerca d’una personalitat comuna però heterogenis quant a la seva procedència, la seva formació històrica divergent, amb psiquisme i mentalitat diferents. Per una altra banda, ens obre les portes de l’ensenyament del català a l’escola primària. És un fet. Ni convé de minimitzar-lo, ni el cal tenir per guanyat. La llei existia ja fa anys, però la llei és com el nostre ideologisme català: vola dins del cel, i si no hi ha qui faci el treball a terra, queda com una aurèola santificada entorn de la testa. Entorn del Canigó. Aqueixa entrada, doncs, ens la dona un inspector d’ensenyament. És possible que el gest hagi tingut l’assentiment, o almenys la neutralitat, dels superiors jeràrquics directes. Sense la comprensió dels qui porten la llei, no podem comptar sobre una adhesió massissa dels mestres a aqueixes formes noves del seu treball». (*Sant Joan i Barres*, núm. 63-64. «Per a cloure». 1976: 76-79)

Malgrat la situació apuntada, el català en l’àmbit literari es caracteritzà per l’aparició de novel·listes com Jordi Carbonell²³, Joan Tocabens, Renada Portet o Joan Daniel Bezsonoff. Els governs, tant els de dretes com els d’esquerres, van reconèixer un cert estatut al català –i a les altres llengües regionals–; la regió Llenguadoc-Rosselló i el Consell General dels Pirineus Orientals –l’equivalent d’una diputació provincial–, també. Ara bé, la llei Deixonne fou passada per les realitzacions i no hi hagué cap altra reconeixença legal seriosa. S’acordà la creació d’un ensenyament i fins i tot d’unes classes bilingües, però tot plegat afectava un petit percentatge dels alumnes, la qual cosa significà que la gran majoria de l’alumnat podia fer una escolaritat llarga d’on era totalment absent la llengua del País. La Constitució francesa precisava que la llengua de la República era el francès i no mencionava per a res les altres llengües hexagonals. França no havia ratificat encara la Carta de les llengües minoritzades proposada

---

²² Robert Lafont (1923-2009), lingüista, historiador, escriptor, activista i polític occità. Fou professor de llengua occitana a la Universitat de Montpeller. Treballà per la recuperació de la identitat i llengua occitanes. Cofundador de l’Institut d’Estudis Occitans. També fundà el Comité Occità d’Estudis i d’Acció.

²³ Jordi Carbonell i de Ballester (1924-2016), polític i filòleg català. Fou professor de literatura catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona, de la Universitat de Càller (Sardenya, Itàlia) i de la Universitat de Liverpool (Anglaterra). Va estar empresonat per exigir el dret a declarar en català i denunciar la violació dels drets lingüístics, i expulsat de l’Autònoma. Va dirigir la *Gran Enciclopèdia Catalana*. Presidí Esquerra Republicana de Catalunya.

per la nova Europa. Hom no es podia adreçar en català a cap de les administracions: això era cosa del tot inimaginable als ministeris parisencs. La ràdio nacional feia un petit lloc al català, i la televisió n'acordava, des de feia poc, cinc minuts setmanals.

La revista *Sant Joan i Barres* número 37, de maig de 1969, informava que cada matí, a les set i mitja, la xarxa regional de Montpeller retransmetia al Rosselló i la Cerdanya cinc minuts de notícies i comentaris en català, des del 16 d'abril de 1969. Els esforços del GREC per aconseguir aquell objectiu s'havien canalitzat per mitjà del Moviment Laic de Defensa i Promoció de les Llengües i Cultures de França, associació a què pertanyia. L'activisme lingüístic del GREC, creat per la renaixença i manteniment del català a Catalunya Nord, adoptà de bon començament les normes fabrianes de l'Institut d'Estudis Catalans. Es proposà que el català fos respectat i ensenyat a les escoles, tot deixant constància pel que feia a la forma que calia expurgar la seua llengua de totes les paraules franceses rossellonitzades, a més dels gal·licismes i castellanismes, cosa que seria inacceptable en cas contrari, tal com havia assenyalat Josep Sebastià Pons. Pere Verdaguer hi escrivia, en un article que reportava la «Diada de Ceret», capital del Vallespir, del 13 d'abril de 1969, citem:

«El GREC creu que la llengua dels avis serà salvada per un moviment de massa, o desapareixerà del Rosselló. Per això va començar, fa mesos ja, una gran campanya per sensibilitzar sobre aquest problema les entitats culturals i les autoritats responsables. [...] El president [Dr. Roquère] recordà que aquesta associació, regida per la Llei de 1901, fou fundada el 1960 únicament per a fomentar, organitzar i ajudar totes les iniciatives que tendeixin no solament a mantenir el català al Rosselló sinó a desenvolupar el seu ús. Car aquesta llengua, a casa nostra, perilla: en nombrosos casos els nostres infants l'han abandonat. Això ve del fet que el català no s'ensenyava normalment a l'escola. És per això que demanem, com a mínim, que la nostra llengua [es] beneficiï, per l'ensenyança secundària, del mateix règim que els altres idiomes estrangers. El GREC es proposa d'ajudar els rossellonesos a prendre consciència que la pèrdua de la llengua i de la cultura catalanes al departament constituïria un perjudici irreparable, car un poble que no té història tampoc no té avenir. “El bilingüisme que reclamem, diu, no és pas un encongiment, ans al contrari una obertura”. El senyor Alduy –Paul Alduy (1914-2006), batle de Banys i Palaldà, i de Perpinyà fins a 1993, diputat i senador– és persuadit per la seva banda que l'Europa es farà un dia o altre, que es formarà un conjunt de dos o tres-cents milions de persones en el si del qual cada grup haurà de salvaguardar les seves particularitats, especialment les particularitats lingüístiques. Pel Rosselló, la base de la seva defensa ha de ser, naturalment, la llengua catalana. No cal oblidar que un poble que perd la seva personalitat esdevé un poble anònim i un poble menyspreat». (*Sant Joan i Barres*, núm. 37, «La Diada de Ceret del 13 d'Abril», 1969: 41-42)

Segons escrivia Josep Picó en l'article intítulat «Paraules adreçades al jovent rossellonès», aparegut en el primer número de *Revista Catalana* (primer trimestre de 1969), citem:

«He de reconèixer però, que la força ancestral del català està tan arrelada en el subconscient dels rossellonesos que, malgrat el bandejament oficial del nostre idioma, de l'absència absoluta del seu ensenyament durant centúries i la progressió ascendent de l'ús del francès en el si de les famílies i en general dintre la societat rossellonesa, no han pogut desarrelar-lo definitivament, persistint més o menys maltractat durant els quasi tres-cents anys que ha desaparegut de les escoles i demés organismes oficials, havent-se convertit en un producte híbrid apte sols per les catalanades destinades a fer riure a tothom. [...] el jovent] ha anat deixant a banda l'ús de la llengua catalana de la qual, malgrat tot, n'ha guardat sempre la comprensió arribant fins a utilitzar-la bé o malament quan es troba allunyat del Rosselló, ja sigui durant el període del servei militar on s'agrupen els soldats rossellonesos i entre ells parlen català per a no ser compresos pels altres camarades procedents de l'interior de la França. El mateix passava quan es desplaçaven a les colònies on s'afanyaven a reunir-se en associacions amicals catalanes on es parlava el català, a més se celebraven sortides i festes de caràcter pairal per a foragitar l'enyorament de la terra nadiua. [...] Cal estudiar-la [la llengua catalana], cal conèixer-la a fons, i per arribar-hi cal convèncer-se que és una llengua culta que té una història brillant; un desenvolupament cada dia més vast no tan sols dintre el camp literari sinó que també en el camp de la ciència i de les tècniques modernes».

A final del període estudiat hom tenia sort de poder sintonitzar *Ràdio Arrels*²⁴ –militant– i poder rebre el senyal televisiu de TV3 i Canal 33. Això volia dir que la repressió de la llengua no s'havia acabat a Catalunya Nord. Només havia esdevingut menys radical. Però llavors era de domini públic que una llengua que no era plenament present a l'escola, als mitjans de comunicació i a la vida pública no podia viure i desenvolupar-se normalment, i corria, doncs, el perill d'ésser ràpidament substituïda, malgrat que la població nord-catalana manifestava el seu desig de no perdre-la o de recuperar-la. I es constata que, segons enquestes oficials, hi havia prop del quaranta per cent dels pares que reclamaven un ensenyament bilingüe per als seus fills, i no arribaven a l'u per cent els alumnes que se'n beneficiaven. Es podia dir que de tots

---

²⁴ *Arrels* és una associació cultural creada a Perpinyà l'any 1981 per promoure la llengua i la cultura catalanes a Catalunya Nord. Originada com a dissidència de la *Bressola*, dirigida per Pere Manzanars i Laura Manaut, el 1981 obrí, per primer cop a Catalunya Nord, una escola pública a l'avinguda Guynemer de Perpinyà amb classes de primària i maternal en català, i una radioemissora –*Ràdio Arrels*– que emet diàriament programes de tot caire en català. El 1995 es va integrar en el sistema d'ensenyament públic francès com a escola experimental tot mantenint els seus principis: ensenyament en català, pedagogia moderna, pràctica del català i adequació amb la identitat del País.

els Països Catalans²⁵ era a Catalunya Nord on la llengua gaudia de menys reconeixença jurídica i de menys protecció. Fins i tot l'Alguer ho tenia millor.

Pel que respectava a la denominació pancatalana del territori, si més no romàntica, l'escriptor i polític Fèlix Cucurull i Tey (1919-1996), fundador d'Acció Socialista Independentista de Catalunya (ASIC) i també dels iniciadors de l'Assemblea de Catalunya, mencionava que el sintagma «països catalans» el trobà documentat en un article de Josep-Narcís Roca i Farreras, publicat a *L'Arch de Sant Martí* l'any 1886. L'escriptor valencià Joan Fuster i Ortells (1922-1992), que es va doctorar en Filologia Catalana i fou catedràtic de la Universitat de València, se'n feia ressò en un article publicat a *Serra d'Or*, el 1978, en què donava compte que apareixia –en castellà: *los países catalanes*– en la introducció de la *Historia del Derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia. Código de las costumbres de Tortosa*, de Benvingut Oliver i Esteller –valencià de Catarroja, historiador del Dret–, publicat a Madrid el 1876. Fuster hi tenia clara la connotació de les minúscules; no obstant això, feia veure el salt que representava que l'adjectiu passés de designar simplement un idioma comú a designar uns «països». (*Serra d'Or*, núm. 226-227, 15 de juliol de 1978: 487)

D'altra banda, l'expressió, ara formulada en francès, *les pays catalans*, aparegué també en la introducció i el glossari publicat a la revista *Romania*, per Alfred Morel-Fatio el 1881, dins l'edició d'un conte català en vers del segle XIV titulat *L'amant, la femme et le confesseur*, que havia estudiat aquest eminent romanista francès. Reportava aquesta dada el malaguanyat Xavier Romeu²⁶ a l'*Avui* el 29 d'abril de 1979 (*Digueu-li Catalunya*, GUIA, 1997). En tot cas, es tractava de precedents que podríem qualificar de culturalistes. El sintagma es consolidaria i adquiriria una significació militant nova en un context posterior, en expressar-se amb les majúscules de «Països Catalans» i carregar-se d'una intencionalitat política inèdita.

---

²⁵ Els Països Catalans són els territoris de cultura catalana on la llengua autòctona és el català, o bé els territoris que formen part d'una unitat geogràfica, històrica, cultural i lingüística de predomini català. Els seus límits són l'estany de Salses i la serra de les Corberes al nord; la ciutat de l'Alguer a l'est; la Plana d'Utiel i la Franja de Ponent a l'oest; i el Baix Segura al sud. Els Països Catalans es troben actualment dividits en diferents entitats administratives repartides entre els estats d'Espanya, França, Andorra i Itàlia. La part ubicada dins l'Estat espanyol conforma cinc comunitats autònomes: Catalunya, País Valencià, Balears, la franja oriental d'Aragó i una petita part de la Regió de Múrcia que conforma la comarca del Carxe. La part ubicada dins l'Estat francès conforma el departament dels Pirineus Orientals, més conegut com a Catalunya Nord. La part situada dins l'Estat andorrà conforma la totalitat del seu territori. Finalment, la part ubicada dins l'Estat italià és formada pel territori de la comuna de l'Alguer, a la regió de Sardenya.

²⁶ Xavier Romeu i Juvé (1941-1983), escriptor, professor i polític independentista. Estudià dramaturgia a la Facultat de Teatre de Praga, i participà en els fets de la «Primavera de Praga». Presentà el primer acte de l'independentisme català modern al Fossar de les Moreres de Barcelona, l'11 de setembre de 1977. Milità al PSAN. Col·laborà com a assagista en articles que publicà a diverses revistes. Morí en accident de trànsit la matinada del 12 de juliol de 1983.

Fuster no inventà el concepte de Països Catalans. Però contribuí a difondre'l i popularitzar-lo. En una carta datada el 22 de maig de 1974, Rafael Ribó informava a Fuster que havia d'anar a la Universitat Catalana d'Estiu a parlar sobre «la idea de Països Catalans». (RICO, 2021: 57)

Tanmateix, Josep Guia, amb el pragmatisme que el caracteritza, opta per la denominació general de «Catalunya», i l'argument està refrendat en el fet que, segons el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (COROMINES, 1995: 817), «la nostra regió central no té cap dret a usurpar als valencians, balears i rossellonesos l'honor d'usar com a propi d'ells, tant com dels altres, el nom insigne de Catalunya, que ha de coronar el front de tota la pàtria comuna». (*Catalunya descoberta*, GUIA, 1990)

Referent a la forma que es pretenia consolidar del sintagma «Catalunya Nord», segons les reflexions de Llorenç Planes, la gent de frontera vivia la realitat de l'Estat del qual depenia i la que la feia sentir arrelada a una realitat malmesa pels avatars polítics. En el cas de Catalunya Nord –la zona catalana sota domini administratiu francès–, els habitants pertanyien a una mateixa realitat que els seus veïns del Sud, ara per ara sota l'administració espanyola. Citem Llorenç Planes en *El petit llibre de Catalunya-Nord. Lluita per un «Rosselló» català*:

«... els uns i els altres són iguals: tenen la mateixa llengua, els mateixos costums, tenen parents i amics de l'altre costat de la ratlla, van a les festes majors dels altres pobles i es coneixen molt bé. I quan hi ha guerres, deserten per anar de l'altre costat. [...] Així és la gent de frontera, iguals com a homes, diferents com a ciutadans, de la mateixa llengua, de la mateixa nació però de diferents Estats. Cal odiar les fronteres, cal destruir-les. Tot el que les afluix és un progrés per a la humanitat. Nosaltres, catalans del Nord, tenim el deure de fraternitzar amb els catalans del Sud. En tenim el deure en part perquè sem uns i altres catalans, però sobretot i principalment perquè hi ha una frontera entre nosaltres».

I en aquest punt introduïa el concepte «cultura», que definia com:

«Tot el que serveix als homes a comunicar entre ells: la coneixença de la llengua, l'aptitud a comprendre o a crear una obra artística, la coneixença de les tradicions populars que siguin contes, balls o cançons, l'aptitud per a cuinar o a apreciar un vi, un formatge o un menjar de qualitat. [...] La cultura és diferent segons les classes socials i segons les nacions. Hi ha una cultura catalana que comprèn el conjunt dels elements que serveixen als catalans a comunicar entre ells. Aqueixa cultura és comuna a tots els catalans, encara que alguns hagin estat influenciats per la cultura francesa i d'altres per l'espanyola. La gent de molta cultura són la gent que tenen suficient riquesa en ells mateixos per comprendre els homes que són diferents d'ells i acceptar les seves idees, car com més un home té cultura més li és possible de comprendre l'individu diferent d'ell. El racista és el tipus mateix de l'home de poca cultura». (PLANES, 1974: 1-2)

L'expressió única exacta per a denominar Catalunya Nord seria «Terres Catalanes annexades a França pel Tractat dels Pirineus», expressió inadequada per poc sintàctica per a un ús freqüent. Si es tractava d'assignar un nom al conjunt del territori, inevitablement s'hauria de parlar de la unitat. Segons una carta de l'intendent Pont d'Alberet al rei Lluís XIV, *Le peuple de Roussillon se nomme et s'estime catalan* (PLANES, 1974: 5), la qual cosa constata que els habitants de Catalunya Nord no s'havien identificat mai entre ells rossellonesos sinó catalans. I, en referència a les regions industrials de França –del Nord, de París i de Lió– es podria considerar Catalunya Nord dins una situació autènticament colonial, ja que hi predominava el sector primari mineral, vegetal o animal, mentre el nord desenvolupava una potent indústria transformadora dels productes.

Llorenç Planes feia un estudi en *El petit llibre de la Catalunya-Nord. Lluita per un «Rosselló» català*, i reportava informació on expressava que l'ocupació militar només podia originar revoltes provocades pels anomenats «miquelets» o «angelets de la terra», agreujades per la confiscació, el 1661, de l'impost sobre la sal, per part de Lluís XIV, que posseïa el Consistori de Perpinyà. El 1674, alguns nobles de Vilafranca feren un complot per tornar Catalunya Nord a Espanya i recuperar així les llibertats que hi havia encara a Catalunya Sud. A més, la destrucció de les llengües minoritàries representava la millor ofensiva contra el poble oprimint que, com deia Mistral, citem:

«Que un poble caigui esclau, si té la seva llengua, té la clau que el deslliure de les cadenes». –I continuava l'anàlisi–: «La llengua francesa passà a ésser obligatòria l'any 1682, i el català fou prohibit en els actes oficials l'any 1700. El parlament de Perpinyà, testimoni d'aqueixa “democràcia catalana” tan cèlebre a l'Edat Mitjana, fou tancat l'any 1666. Els capellans no pogueren tindre relacions amb els eclesiàstics del Sud i fou prohibit als nobles que enviessin llurs fills a estudiar a Barcelona. [...] La política de l'Estat pot consistir a prohibir la llengua en el seu ús públic com ho feren els franquistes que ocuparen Catalunya Sud, però a França l'operació ha estat més subtil ja que els catalans han arribat a persuadir-se que llur interès era d'abandonar llur parla materna. [...] El 1700 Lluís XIV deia: “*L'usage du catalan répugne et est en quelque façon contraire à notre autorité, à l'honneur de la nation française*”. [...] L'escola és evidentment l'eina ideal per fer desaparèixer llengües i cultures minoritàries. Per exemple, a l'escola la història és sempre únicament la de França; de la història local no se'n parla mai. Podeu ésser de Perpinyà sense haver sentit parlar del Reialme de Mallorca ni de Jaume I, però sabreu els noms dels més insignificants reis de França! Mai no res tampoc sobre els moviments de resistència a l'ocupació francesa. Sembla que els catalans del Nord haguessin estat encantats de passar sota la dominació francesa. Sembla que els miquelets no hagin mai existit! La història esdevé propaganda. [...] La destrucció de les particularitats locals despersonalitza els obrers, que accepten

fàcilment de canviar de regió: unes regions sense personalitat no ofereixen cap resistència quan es tracta d'expropiar els seus habitants i d'exiliar-los. [...] Les colònies són, doncs, països sense poder local organitzat, depenents políticament de la metròpolis, especialitzats en la producció de matèries primeres per a la indústria metropolitana, productius de mà d'obra barata, amb capital local gairebé inexistent, mentre que totes les inversions són fetes pel capital colonitzador. A més, són països on les llengües, costums i dret locals no són reconeguts, forçats a acceptar els valors culturals i la llengua dels colonitzadors. Són països culturalment alienats. La diferència entre colònies interiors i exteriors rau en el fet que els primers tenen la possibilitat d'integrar-se a la població colonitzadora, a condició d'acceptar perdre la seva personalitat, és a dir, alienar-se. [...] Catalunya Nord, sense que li sigui reconeguda la seva personalitat catalana, és un país colonitzat, conquerit per la força i finalment obligat a utilitzar la llengua francesa i a abandonar la seva cultura i la llengua catalana».

I acabava Llorenç Planes incidint sobre el mite de la República, perquè com que el règim portava el nom de República, que es basava en el sufragi universal que deia que «Tots els homes són iguals», doncs, tots havien de saber la llengua francesa:

«Nosaltres creiem que la democràcia consisteix més aviat en el reconeixement i respecte de les minories i el dret d'expressar-se. [...] La República únicament ha reemplaçat el rei de dret diví per un rei elegit: la República, tal com la coneixem, és una antidemocràcia. [...] França és un Estat essencialment centralitzador. [...] Els catalans del Nord s'integraren a la unitat de la República Francesa i s'adheriren als seus ideals com les altres minories de l'Hexàgon: eren francesos i estaven orgullosos d'ésser-ho, i difícilment podien comprendre que els del Sud no es consideressin espanyols».

El francès aviat era considerat el «parlar fi», i el català el «parlar pagés». A finals del XIX, només podien parlar francès els que tenien possibilitats econòmiques de fer estudis. L'aspiració dels pobres per promocionar era utilitzar la llengua dels rics. Des de l'acabament de la Segona Guerra Mundial, matrimonis que parlaven català entre ells ja ho feien en francès a llurs fills, i aquests, des de 1960, en els seus nous matrimonis, ja només feren servir el francès. Foren alguns dels treballadors del camp i, sobretot, els gitanos, els únics que conservaren el català. L'ascensió social per l'assimilació lingüística dels explotats pel sistema capitalista feia que s'integraren a la nova situació sense adonar-se'n. Era una mostra de l'aburguesament, perquè qui es resistia i parlava català adoptava una actitud revolucionària. Aquesta fou la veritable lluita de classes al Nord, entre francès i català; històricament al Sud, tot al contrari, la promoció social exigia parlar català. Quan el francès esdevenia la llengua del matrimoni, es creava una situació irreversible que només podia salvar un moviment revolucionari, perquè la llengua marcava l'estatus social. Tanmateix, la situació era cíclica, i d'avis en català que havi-

en parlat francès als fills es produí un trencament amb els nets en francès que, d'aquesta manera, semblaven propietat dels pares i distanciat dels avis; però l'alliberament de la tutela paternal esdevingué en posar-se a parlar català aquests fills dels fills.

Per a Llorenç Planes, la llengua constituïa la primera manifestació de catalanitat, i els catalans del nord mai havien considerat el català com un patués, per orgull que era una llengua codificada, a diferència dels «gavatxos» –occitans– (PLANES, 1974: 25). Això no obstant, l'escola pública francesa centralista tenia en el punt de mira la destrucció de les llengües minoritàries, de fer desaparèixer les llengües locals. La política de la unitat requeria una uniformitat, que estava condicionada pel francès com a única llengua. Pedagògicament, sense tenir en compte la llengua materna de l'infant, feu que a partir de la Segona Guerra Mundial els mestres només usaren el francès per facilitar l'estudi; aquest enfocament comunicatiu partia d'uns fonaments erronis que demostraren que pocs catalans del Nord parlaven correctament el francès. Els mestres, confonent la pedagogia amb la imposició política, contribuïren a la desfeta que pretenia l'Estat, és a dir, si hom anul·lava el català, destruïa la nació catalana. Per això, com més instruïda era una persona, menys parlava català. Llorenç Planes puntualitzava que, en tot cas, de les persones formades foren els metges els que usaren el català, perquè la relació interpersonal en la seua professió els hi obligava. Malgrat tot, la *intel·ligentzia* catalana del Nord havia donat persones que produïen en català, com Josep Sebastià Pons, o en un estadi més popular l'escriptor i activista cultural Jordi Pere Cerdà (pseudònim d'Antoni Cayrol). Els escriptors sovint s'havien manifestat en el teatre, la poesia o el conte, i no els interessava gaire la novel·la ni l'assaig, tret de Pere Verdaguer (PLANES, 1974: 31). Destacava la fase de còmic groller i burlesc en què apareixia la figura d'*Un Tal* –pseudònim d'Albert Saisset (1842-1894)–, al tombant del XIX i començament del XX, autor de les «catalanades». Pel que feia a les publicacions, calia mencionar *Terra Nostra*, de Prada, dedicada als alumnes dels col·legis; *Sant Joan i Barres*, del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, redactada tota en català. El Grup Cultural de la Joventut Catalana, i després el Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació (CREA)²⁷, tragueren el *Clam*, que més tard fou reemplaçat per *La Falç* –a la tardor de 1970–, l'òrgan d'Esquerra Catalana dels Treballadors (ECT) com a partit polític revolucionari que lluitava per l'emancipació nacional i social del poble treballador Nord-català, del qual fou candidat el 1973 l'advocat Miquel Mayol i Raynal (1941), fundador del Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació, esdevingut després l'Esquerra Catalana dels

---

²⁷ El Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació fou un grup polític nord-català creat a iniciativa de Miquel Mayol, el 1970, per militants del Front de la Joventut Catalana, influïts pel Comitè Occità d'Estudis i d'Animació de Robert Lafont. Entre els militants estaven Llorenç Planes i Maria-Àngels Falqués. Fou un dels primers grups a popularitzar el terme «Catalunya Nord».

Treballadors, i eurodiputat a Estrasburg per Esquerra Republicana de Catalunya. Al Sud s'editaven *Serra d'Or* i *Oriflama*, que també tenien lectors a Catalunya Nord. Els Joves lluitaven contra l'opressió lingüística i cultural de l'Estat, i per primera vegada aquelles reivindicacions tenien l'enfocament de radicalitat política conseqüent a les revoltes del *Maig*.

No corresponia la situació de bilingüisme –en què hom podia utilitzar ambdues llengües en qualsevol situació comunicativa i per a qualsevol funció– amb la de diglòssia, en què, tot i el domini de les dues llengües, es feia la selecció funcional, el català com a col·loquial i d'anar per casa, i el francès per a la formalitat i l'escriptura. Aquesta situació de diglòssia degradava la llengua minoritzada en favor de la llengua preferida, la de prestigi, que seria el francès en situació de monolingüisme. El bilingüisme seria la situació estable, d'equilibri, mentre que la diglòssia evidenciava el procés de reemplaçament d'una llengua per l'altra. La revolució a Catalunya Nord seria canviar la situació de diglòssia en bilingüisme, com també ocorria a determinats indrets de València i Balears. A Catalunya Nord, a més, el «català francès» no representava el bon català, i sí, en canvi, ho era el «català espanyol» perquè es considerava l'estàndard que feien servir els llibres.

Això no obstant, la llengua catalana estava en perill de convertir-se en llengua forastera, malgrat ratificar que el català era la llengua pròpia de Catalunya Nord i que els opositors maldaven per fer creure que era només la llengua de la «Catalunya espanyola». La Universitat Catalana d'Estiu feia una gran tasca en la relació entre intel·lectuals del Nord i del Sud, però no ho aconseguí entre els intel·lectuals i el poble, cosa que depenia de l'acció política i el contacte amb la gent dels pobles.

Així i tot, calia considerar que no tots parlaven la llengua de manera uniforme, malgrat que la llengua acadèmica era la que s'imposava a tot el territori d'un Estat. Les variants dialectals corresponien a les diverses maneres de realitzar la llengua en un acte de parla que no impedi- en la comprensió; el rossellonés era un dialecte del català, com el normand ho era del francès, o el gascó de l'occità o l'andalús de l'espanyol. Les respectives Acadèmies fixaven el model de llengua literària. A França es feia servir el mot «patués» per designar el francès defectuós. Malgrat tot, segons Llorenç Planes, caldria incorporar mots del francès o del castellà catalanitzats en els respectius territoris en el parlar popular perquè se sentissen arrelats i fidels al lloc. Això no obstant, una obra científica calia que fos escrita depurada de formes dialectals.

Ramon Gual i Casals (1936), exiliat amb els pares a Catalunya Nord en acabar la Guerra Civil espanyola, que col·laborà amb l'UCE des de 1972 i fundà la revista *Terra Nostra* i l'editorial homònima, reflexionava sobre l'evolució històrica en homenatge a tots els que havien man-

tingut la cultura catalana a Catalunya Nord, i feia un recorregut des de l'eficaç penetració francesa a començament del segle XVIII pels funcionaris, juristes, eclesiàstics i professors. Continuava l'escolarització del XIX, i les guerres del XIX i el XX que determinaren el sentiment nacional francès enfront d'un enemic comú, que no venia del sud sinó del nord. Després de la Primera Guerra Mundial, l'èxode cap a la ciutat buidaria les zones de mitjana i alta muntanya, justament les que havien resistit a la penetració del francès. El resultat fou que més de la meitat de la població ja no era catalana d'origen. Per guanyar-se la vida, la població treballadora es veia obligada a emigrar, motiu pel qual tothom volia que els fills parlessen la llengua de París com a element de promoció social.

Malgrat tot, semblava un miracle que encara hi hagués catalanoparlants. La llengua es mantenia en la gent de la terra, pagesos, menestrals i artesans: en totes les famílies hi havia algú que, tot i ja no escriure en català i menys saber-lo llegir, encara l'utilitzava en la vida diària, amb la riquesa dialectal dels diversos accents locals (GUAL, 2018: 501). Hi calia un reconeixement, que ajudaria a revitalitzar la presa de consciència. La vila de Prada hi va jugar un paper important, per la tradició cultural, per les figures il·lustres de Pompeu Fabra i Pau Casals, per l'enclavament privilegiat al peu del Canigó²⁸ i el bressol de Catalunya, per les escoles *Bressola*²⁹ –iniciativa d'un grup de pares inspirada en les *ikastolak* del País basc– i per la Universitat Catalana d'Estiu, centre de convergència de tots els Països Catalans, amb una relació fluida entre professorat i alumnat i font de projecció exterior de la cultura catalana.

En la «Presentació del dossier» de *La Falç* de desembre de 1970 es feia referència a la Universitat d'hivern de Perpinyà, segons deia «l'embrió que les autoritats locals havien mantingut malgrat el desinterès de l'Estat opressiu francès i l'hostilitat de la Universitat de Montpeller», citem:

«Dins el marc imperialista francès no hi ha cap solució a la crisi universitària. De manera general, l'embrió universitari que existeix és, al nivell ideològic, un instrument de l'imperialisme

---

²⁸ El Canigó és la muntanya del Pirineu situada entre les comarques nord-catalanes del Conflent i el Vallespir. La pica, de 2.784 m, es troba en la comarca del Conflent, entre els municipis de Taurinyà, al qual pertany, i Vernet. Ha esdevingut un dels símbols nacionals més importants dels catalans. S'hi pot accedir pels refugis de Cortalets –de 2.150 m, pel Pla de Cortalets–, o pel de Marialles –de 1.718 m, per la Vall del Cadí i la Xemeneia–. El 1886 Jacint Verdaguer li dedicà un extens poema èpic homònim, el principal monument literari de la Renaixença catalana.

²⁹ *La Bressola* és una associació cultural creada a Perpinyà l'any 1976 per a promoure una xarxa d'escoles associatives que practiquen la immersió lingüística en català a les comarques de Catalunya Nord. La primera escola nasqué el maig de 1976 inspirada en les *SEASKA* –escoles d'Iparralde, el País Basc del Nord–, que obrí les seues portes el 16 de setembre de 1976 amb només set alumnes. Actualment és una agrupació d'escoles laiques, amb set centres d'educació infantil i un d'educació secundària. Ha esdevingut un referent de l'activisme cultural i polític a Catalunya Nord, tasca que ha estat essencial per la defensa i la recuperació de la llengua i la identitat catalanes.

franximan³⁰. Transmissió, difusió de la visió finalista i falsificadora de la història, difusió de concepcions lingüístiques reaccionàries, transmissió del dret burgès imperialista francès. De tota manera no pot ésser altrament. La Universitat és incapaç per ella sola de revolució. Dins una fase de resistència, el treball verdaderament universitari es fa a fora de la Universitat, essent la teoria l'arma de lluita. El primer document publicat aquí és una octaveta escampada a Perpinyà els primers dies del mes de maig de 1968. La seva feblesa és la il·lusió humanista desconeixedora de les realitats de classe. Però el seu interès és d'ordre històric: demostra que durant aquest gran despertar del mes de maig, a Perpinyà també, uns estudiants, aleshores membres del GCJC, es despertaren i van dibuixar l'esbós d'una universitat desalienada. Encara que l'intent revolucionari del mes de maig hagués fracassat, aquesta universitat de l'ombra perdura: és constituïda per tots els militants revolucionaris que lluiten per a llur País».

Josep-Lluís Carod-Rovira (1952) –cap dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Tarragona, diputat, conseller i vicepresident del Govern català– reconeixia l'amistat amb Miquel Mayol des de feia moltíssims anys, cosa que li havia permès ésser el primer a entrevistar-lo –i la seua esposa va fer-li les fotos– per al setmanari *Canigó*, l'any 1976. Constatava que quan estava al capdavant d'Esquerra Republicana de Catalunya va convèncer Mayol i el proposà candidat per a eurodiputat, perquè el fet que hi hagués un nord-català en una llista escollida al Sud trencava tots els esquemes, com també ho fou no prendre possessió per ésser diputat al Congrés espanyol en les eleccions generals de 2004 a fi de facilitar-hi l'accés per primera vegada d'un valencià independentista, que va ésser Agustí Cerdà i Argent (1965), president d'Esquerra Republicana del País Valencià de 2000 a 2016. Després, en acabar el període de Miquel Mayol, hi ocupà el lloc a Estrasburg per la coalició Europa dels Pobles el professor eivissenc Bernat Joan i Marí (1960), que més tard seria secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. Per l'estreta relació entre Mayol i Carod-Rovira, estava al corrent que la Universitat Catalana d'Estiu havia nascut no amb pretensions només culturalistes, sinó fonamentalment com a element de reivindicació nacional. Aquí s'havia d'anar molt al principi quan gent del Grup Cultural de la Joventut Catalana acabà confluint amb el que seria l'Esquerra Catalana dels Treballadors, el partit fundat per Miquel Mayol, i que a la pràctica estava agermanat amb el PSAN³¹. El GCJC era molt combatiu, i

---

³⁰ *Franximan* es deia, a Catalunya Nord, dels francesos provinents de França endins, quan n'hi havia menys que ara i el sentiment diferencial era més fort (segons el *Diccionari de renecs i paraulotes* de Pere Verdager, Ed. Llibres del Trabucaire, 1999).

³¹ El Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans –PSAN– era un partit independentista i revolucionari català d'orientació marxista, fundat el 1968 a conseqüència d'una escissió del sector més esquerrà del Front Nacional de Catalunya. Inicialment només tingué implantació al Principat de Catalunya; posteriorment, també a Catalunya Nord –setembre de 1971–, al País Valencià –juliol de 1974– i a les Illes –febrer de 1976–. El 2015 anuncià la fi de les seues activitats públiques.

arran d'això es va crear una certa incomoditat entre la gent del GREC, que era catalanista lingüísticocultural, però que no qüestionava res.

En unes declaracions dels anys setanta, Pere Verdaguer deia: *Jo sóc francès*; paradoxalment, uns anys més tard assegurava: *Jo em sento mig català, mig francès*. Carod-Rovira reconeixia, doncs, que ja havia fet un pas endavant; només mancava un darrer esforç perquè digués que només se sentia català. En l'obituari de Verdaguer per al diari *El Món*, constatava que l'intel·lectual prudenc s'il·lusionava amb l'expectativa de ruptura sobiranista que estava vivint el Principat de Catalunya en el procés cap a la independència. (*El Món*, «Memòria de Pere Verdaguer». 11 de febrer de 2017)

En l'etapa inicial de l'UCE fou molt rellevant la intervenció de Miquel Mayol, com ho va ésser la de Llorenç Planes, que tenia el català com a llengua familiar. Els dos militaven en Esquerra Catalana dels Treballadors. Planes, casat amb Montserrat Biosca i Alabart, que conegué a l'UCE, era del Vallespir, i treballà un temps a París, per fixar la residència a Sant Nazari de Rosselló. Col·laborador de *La Falç*, signava els articles amb el pseudònim de *Pere Petit*. Sempre tractava temes agraris, per als pagesos. Doncs, això va fer que durant molts anys ell portés la secció d'Agricultura i Cooperativisme a la Universitat Catalana d'Estiu.

Entre Miquel Mayol i Llorenç Planes hi havia una presa de consciència no només d'esquerres progressista i cultural lingüística, sinó també nacional. Aquella fou una generació de gent que nacionalment se sentien catalans i no francesos, i aleshores ho qüestionaven tot: qüestionaven França, qüestionaven Espanya, i això espantava una mica els savis academicistes del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, que la majoria eren professors, alguns treballaven a Instituts o a la Universitat de Montpeller, i protestaven astorats que una cosa era el català i una altra la civilització francesa, la cultura francesa de què formaven part.

1.3. Moviments pancatalanistes i grups culturals per la recuperació del català

Per la radicalització política del *Maig del 68*, al si del GCJC sorgí el *Comitat Rossellonès d'Estudis i Animació*, a iniciativa de Miquel Mayol. El GCJC popularitzà la *Nova Cançó Rossellonesa* i promogué la creació del *Grup d'Animació Cultural Guillem de Cabestany* –inspirat en els *Setze Jutges*– i el *Grup Pirinenc Rossellonès*; més tard, la *Federació Sardanista del Rosselló*, l'organització de les *Sis Hores de Cançó* des de 1976, les *Diades del Llibre per Sant Jordi* també des de 1976, la *Federació per a la Defensa de la Llengua i la Cultura Catalanes*, la *Llibreria Catalana Itinerant per Catalunya Nord* –el *Llibrebús*, per vendre llibres i discs en català, a l'estil del que feia Òmnium Cultural, i la contractació de Joan Miquel Touron (1959), responsable durant molts anys de la llibreria de l'UCE, la *Librairie de Catalogne* de Perpinyà, al Tendam del liceu Renouvier de Prada, on arribà a vendre llibres a pes, per professionalitzar la venda de llibres en català–. Membres seus foren força actius en col·lectius com la *Bressola*, *Arrels* i el partit *Unió per una Regió Catalana*. Touron recorda els cantants que anaven a Vinçà, on ell vivia, com també l'experiència d'anar de festa a Prada i parlar amb Ramon Gual i Casals, que els convidà a anar a l'UCE, on va descobrir que el català també es parlava al sud dels Pirineus, que fins aleshores creia que era cosa d'una regió meridional de l'Estat francès.

Hi havia una part de la cultura catalana que s'expressava de la manera més impensada, pel rugbi, pels concerts de *Nova Cançó* com a moviment que impulsà la cançó en català als Països Catalans durant el franquisme, de reivindicació idiomàtica i democràtica, o per altres símbols catalans. Així i tot, altres agrupacions de vegades feien activitats de signe català, però utilitzant la llengua francesa.

En els primers anys del segle XX, al marge d'unes famílies francòfones, a Prada tothom parlava català, i no es podia sortir al carrer sense parlar-lo. El problema fou que a l'Estat francès tot canvià a partir de la Primera Guerra Mundial, en què per primera vegada hi hagué nord-catalans morts en defensa de l'Estat aglutinador. Cada municipi comptabilitzà una nòmina considerable de «morts per França», com al Sud apareixerien més tard els *caídos por Dios y por la Patria* del 36-39. El jacobinisme hi plantejava la contradicció adoctrinadora de «si eren morts per França, què feien parlant una cosa que no fos francès?» Així doncs, la desnacionalització lingüísticocultural a Catalunya Nord s'estengué a partir de l'acabament de la Gran Guerra, en la qual França fou un dels països que guanyà enfront d'Alemanya, tot tenint fills de cada poble que hi moriren.

El poeta Josep Sebastià Pons, d'Illa del Riberal, el gran cantor de Catalunya Nord en llengua catalana, evocava aquesta actitud emocional en un poema que feia així: *Filles del Rosselló, que porteu el mocador negre de dol per França*. Al·ludia a les dones que s'havien quedat vídues, a les mares que s'havien quedat sense el fill jove; hi descrivia el sentiment de pèrdua i la compensació simbòlica del sacrifici pels valors republicans, esdevinguts universals: «vosaltres, que ploreu pels vostres fills que han mort per França defensant la llibertat». A França no es moria defensant la dictadura, sinó defensant la *Liberté, Égalité, Fraternité*, el lema de la Revolució Francesa (1789-1799) sota el qual es produí la conquesta del poder per la burgesia i el desplaçament de l'aristocràcia i el clergat. Aquests valors serviren, d'altra banda, per a legitimar el procés accelerat de substitució del català pel francès. Llavors, Josep Sebastià Pons explicava que la gent de Catalunya Nord –la part catalana sota l'Administració francesa a partir del Tractat dels Pirineus, el 1659– mantenia la catolicitat, perquè ésser catòlic representava un gest d'afirmació catalana davant la francesització del país, quan molts dels dirigents francesos eren protestants, i declarar-se catòlic era una forma de definir-se català i no francès. Per tant, Pons deia que el combat contra l'heretgia protestant reafirmava la catalanitat.

El 1965 es creà la Societat de Professors de Català, que presidí Enric Guiter, com a protesta a la confusió equivocada de considerar el català com un dels dialectes occitans pel fet d'agrupar sengles autors en la programació dels estudis secundaris. El mateix any, Ramon Gual fundà la revista escolar *Terra Nostra*, que després seria una editorial per elaborar material pedagògic en català.

En els inicis era important fer la separació entre el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans i el Grup Cultural de la Joventut Catalana, perquè el GREC es posicionava en un catalanisme inofensiu, cursos de català, ballades de sardanes, és a dir, que no qüestionava l'*statu quo* i a l'Estat no li preocupava. El Grup Cultural de la Joventut Catalana, en canvi, sí que bevia del *Maig francès* i de l'esperit crític que se sentia per tot Europa a finals de la dècada del 60, i per això ho qüestionava tot. Per tant, també qüestionà el mateix GREC. Això era molt rellevant per entendre què passà aquells anys, que l'UCE en essència la va promoure el Grup Cultural de la Joventut Catalana.

Els primers anys de la Universitat representava una situació si més no contradictòria en el sentit que alguns dels noms claus estiguessen vinculats als socialistes, com Joan Ané, militant del Partit Socialista, o Eugeni Giral, també i en aquells moments marit d'Anna Balletbò³², que

---

³² Anna Balletbò i Puig (1943), periodista i política catalana. Diplomada en Ciències de l'Educació i llicenciada en Història i en Ciències de la Informació. Professora de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la

fou diputada pels socialistes, o el mateix Ramon Gual. Tot plegat, l'ambient d'esquerres obrertament independentista de l'UCE, amb mentalitat de Països Catalans, constituïa una paradoxa insostenible que explicava moltes coses pel fet que part de la jerarquia de l'UCE no compartia amb la mateixa intensitat la causa que defensaven la majoria d'assistents. Els que negociaven, els que promovien, els que parlaven amb les administracions per a aconseguir mínimament ajudes, o cobertura amb les universitats, pertanyien a un partit que es quedava molt curt en relació amb el sentiment majoritari del que era la població que acudia cada any a Prada.

Malgrat tot, en aquells moments el PSC estava dins de la Coordinadora Socialista dels Països Catalans. El PSAN era independentista i el PSC era federalista, tot i que defensava el dret a l'autodeterminació i l'espai compartit de Països Catalans. Quedaren proclames molt significatives del PSC dels anys 76 i 77 per defensar el dret a l'autodeterminació, fins a dir la frase de Lenin com «un dret inalienable imprescriptible».

De tota manera, el que ells pensaven particularment en aquella època ja anava molt més enllà del que deia el partit. En moltes coses, es podien sentir més propers al sentiment majoritari dels assidus a Prada, però, és clar, no deixaven d'ésser militants del seu partit³³.

Els estatuts del GREC preveïen la voluntat d'aplicar i fer aplicar les regles fabrianes. En un homenatge que va dedicar a Fabra el juliol de 1963, en actes celebrats a Prada i Perpinyà, edità un número especial conjuntament a les revistes *Tramontane* –una de les revistes més prestigioses de la cultura catalana, de la qual fou director durant cinc dècades Carles Bauby– i *Sant Joan i Barres*.

Pere Verdaguier publicà diàriament al *Midi Libre* –fundat el 1944 i amb seu a Saint-Jean-de-Védas, a prop de Montpeller, que s'emet a la meitat oriental de la regió occitana i cobreix notícies generals–, el 1969, 1970 i 1971, ressenyes de l'UCE mentre es realitzava l'edició anual, sota el títol *Le folklore et la langue*. El 1972, a més, també les publicà a *L'Indépendant*, el diari de major tirada a l'Hexàgon francès.

El Grup Cultural de la Joventut Catalana proposà fer les Diades de Prada de 1968. Quan l'any següent es pensà de continuar, Miquel Mayol volgué agafar el nom d'Universitat perquè a París es feien les Universitats Críiques d'Estiu. La sigla era la mateixa –«U», Universitat;

Universitat Autònoma de Barcelona. Membre del Consell d'Administració de RTVE i del Consell de Govern de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Fou diputada socialista al Congrés espanyol en diverses legislatures. En l'assalt al Congrés de Diputats del 23 F de 1981, fou l'única parlamentària a qui els sequaços de Tejero permeteren abandonar el recinte perquè estava embarassada.

³³ De l'entrevista a Josep-Lluís Carod-Rovira, el 15 d'agost de 2019.

«C», Catalana/Crítica; «E», Estiu–, però la Universitat Crítica de París, al sud –bé a Prada, a Perpinyà o on fos– es transformaria en Universitat Catalana d’Estiu. Mayol defensava molt que, malgrat voler apropiat-se Pere Verdaguer dels orígens, ell i el seu grup de joves digueren de fer Universitat, donar-li rang d’Universitat, però no ja com a acadèmica, sinó amb afany d’universalitzar els seus plantejaments per reflexionar sobre el moment que els tocava viure, al mateix temps que es qüestionava tot i es reivindicava la catalanitat i, com manifestava Llorenç Planes, més que «universitària», l’UCE hauria d’ésser «universal», és a dir, per a tots. Després, com que es va demanar l’ajut i col·laboració del GREC, Verdaguer va agafar el protagonisme. La idea, doncs, va ésser de Miquel Mayol, i el nom fou *copyright* seu. Nogensmenys, Pere Verdaguer defensava que casualment l’any següent es feu l’UCE, i que no tenia res a veure el *Maig del 68*, en contradicció amb Mayol que atribuïa una relació directa, causa-efecte, de les protestes i reivindicacions dels estudiants i obrers a París.

Carod-Rovira, amb tot el respecte degut a Pere Verdaguer, també opinava com Mayol, que li posà l’ímpetu revolucionari, crític, trencador i progressista que es vivia a tot l’Estat francès a conseqüència del *Maig del 68*, i que no s’aguantava de cap manera la manca de relació amb els fets del *Maig*. El *Maig francès* va demostrar que es podia criticar tot i que tot es podia posar en qüestió. La primera cosa que qüestionava el Grup Cultural de la Joventut Catalana era l’Estat francès a Catalunya Nord, i això també coincidia, més o menys, amb la posada en circulació del topònim Catalunya Nord. Mayol fou el primer a fer servir el terme, i després Llorenç Planes n’escribia un tractat apologetic, *El petit llibre de Catalunya Nord*.

Maria Aurèlia Capmany escrivia al seu llibre *Això era i no era*, recollit a *Memòries*:

«Llegeixo el llibre de Cohn-Bendit La vam estimar tant la revolució... És l’anàlisi d’una generació, la dels seixanta, revoltada, la revolta en el seu estat pur, i ara al cap de vint anys integrada, quasi escèptica. Se’n salven només les feministes i encara. El cert és que mai no vaig creure en la validesa revolucionària del *Maig francès* del 68. Sempre vaig tenir la sensació que era un joc, un joc bonic i consentit, i que no sortiria del clos de la universitat. I així va ser, i allí es va poder, però va tenir la seua bellesa». (CAPMANY, 2020: 262)

Segons constatava Pere Verdaguer en el seu llibre *Universitat Catalana d’Estiu (1969-1972)*, el GREC, des de la seua creació el 1960, estava format per gent de dreta i d’esquerra en defensa de la llengua catalana en perill de desaparèixer, que calia recuperar des de les bases del poble pla. En aquesta conjuntura organitzava les *Diades d’Estudis de Setembre* des de 1963.

El 68 significà una crisi universitària, en la qual els estudiants de Nanterre van posar en qüestió els mètodes d’ensenyament, el dogmatisme de determinats professors, les estructures

socials, però d'una manera espontània i informal. La prova fou que no va donar cap resultat com a veritable revolució en l'àmbit pràctic, sinó només en l'àmbit de consciència. Aleshores, es van organitzar tota una sèrie de reflexions, però a Catalunya Nord el principal problema que tenien era la regionalització.

L'eufòria reivindicativa de 1968 va afavorir la presa de consciència per retrobar les arrels mig perdudes i recomençar un cop més la lluita de classes. El GCJC proposava la recatalanització de les comarques del nord de l'Albera. Dels contactes dels joves, encoratjats pel *Maig francès*, amb l'experiència del GREC van sorgir les primeres diades culturals de la nova època, celebrades a Prada l'agost, i considerades la prehistòria de l'UCE.

Pere Verdaguer, per part del GREC, i Andreu Balent, que fou professor al liceu Aragó de Perpinyà, i participà en Acció Sindical dels Ensenyants d'Esquerres, pel GCJC, hi acordaren reprendre la col·laboració de les Diades conjuntes celebrades el 1968 a l'Ajuntament de Prada. En una reunió a l'Ajuntament de Perpinyà a instàncies d'Andreu Roquère, elegit president del Grup Rossellonès el 1968, es va decidir que Pere Verdaguer, pel GREC, i Miquel Mayol, pel GCJC, visitaren Lluís Monestier, batle de la Vila de Prada de 1959 a 1977, el qual va acollir la idea de bon grat i va posar el liceu Renouvier, dependent de l'Ajuntament en estiu, a disposició de l'organització. Aquesta iniciativa es va transformar definitivament en la Universitat Catalana d'Estiu com a «plataforma de debat intel·lectual i polític».

El que realment va motivar la primera Universitat Catalana d'Estiu, el 1969, va ésser el referèndum de De Gaulle sobre la regionalització i la reforma del Senat, que el poble va rebutjar. Els grups promotors –GCJC i GREC– organitzaren unes sessions de reflexió sobre el que podia ésser la regionalització a Catalunya Nord, sota la figura d'Universitat d'Estiu, amb el lema *El Rosselló avui i demà*, no per canviar les bases de la societat sinó per afirmar que l'augment de l'autonomia vindria pel reconeixement de la catalanitat i el reforçament dels lligams amb la resta de Països Catalans. Açò es veié afavorit per la reforma de les universitats d'Edgar Faure (1908-1988), ministre d'Educació entre el 10 de juliol de 1968 i el 23 de juny de 1969, quan s'aprovà la Llei de Reforma Universitària, de 12 de novembre de 1968, que havia de buscar l'especificitat i contribuir al desenvolupament de la regió d'implantació, posat que les disposicions de la llei Deixonne havien esdevingut inaplicables. El ministre Faure constatà que, tant des del punt de vista literari com des del punt de vista lingüístic, les llengües i civilitzacions regionals formaven part del patrimoni cultural francès i que havien d'ésser necessàriament utilitzades com a mitjà de coneixement del medi on vivia l'alumne i com a lligam entre la pedagogia i la vida. (VERDAGUER, 1974: 28)

L'UCE era el resultat de la participació d'un elevat nombre de professors especialistes capdavanters en les diverses disciplines acadèmiques i del conjunt d'alumnat que any rere any havien col·laborat perquè fos realitat el sentiment inicial de recuperació de la llengua i cultura catalanes. L'esperit del 68 no va estar absent de l'UCE, perquè es va intentar evitar el formalisme de les estructures habituals acadèmiques, no s'exigia cap formació prèvia i no s'expedien títols. Hi havia debats en llibertat, la pluridisciplinarietat era la norma, els professors eren invitats a assistir als cursos dels col·legues, i organitzadors, professorat i alumnat coincidien al menjador i amb els mateixos menús.

En el moviment del *Maig del 68*, que va fer trontollar el govern, De Gaulle va desaparèixer durant la revolta, i ningú no sabia on era —havia anat a Alemanya a trobar-se amb el general de paracaigudistes francès Jacques-Émile Massu (1908-2002), que lluità contra l'exèrcit del Front d'Alliberament Nacional en la guerra de la independència d'Algèria—. Va donar l'excusa de la regionalització. Es proposà fer dues reformes: l'una, davant el centralisme excessiu que s'havia criticat el 1968, i que va assumir per proposar una veritable regionalització, és a dir, a fi de donar més poder a les regions; l'altra, volia reformar el Senat. En aquesta conjuntura, tot plegat es va sotmetre a referèndum a començaments de 1969. El resultat va ésser un «no» al projecte de De Gaulle, que va haver d'abandonar. Tanmateix, la regionalització d'aquell referèndum sí que interessava. Aleshores, sorgiren nous grups i partits polítics que havien despertat el sentiment de continuar reflexionant-hi i abordaren la problemàtica catalana, entre els quals calia mencionar, per la tasca de promoció de la llengua catalana oprimida, almenys, el «Front de la Joventut Catalana», que associava opressió capitalista i opressió cultural, defensava l'alliberament nacional i la lluita revolucionària, i era pròxim a la resistència antifranquista del PSAN; el FJC es va transformar en el «Comitè Rossellonès d'Estudis i Animació», que defensava el «no a l'Europa dels Estats i sí a l'Europa dels pobles», i l'organització política autènticament catalana i sense ingerències franceses; el CREA fundà l'«Esquerra Catalana dels Treballadors» com a partit revolucionari català, que edità *La Falç*; d'ECT sorgí, el 1973, el «Grup de Defensa de la Terra», i el 1976 el «Grup dels Catalans Exiliats a París», que publicaven la revista *Sem i Serem*. També va aparèixer el «Grup d'Acció Poètica Guillem de Cabestany», inscrit en el moviment de la *Nova Cançó*, que reivindicava el socialisme i l'alliberament català enfront de l'opressió francesa, i d'una escissió del qual es creà, el 1975, el grup «L'Agram»; el «Comité Provisoire pour la Régionalisation et le statut particulier du Pays Catalan» es transformà en «Acció Regionalista Catalana», que reivindicava un estatut de regió autònoma per a Catalunya Nord dins una Europa de les ètnies tendent a una euroregió catalana entre Catalunya Nord i Sud; l'ARC esdevindria el «Partit Federalista

Europeu de Catalunya», que pretenia la reunificació dels Països Catalans Independents dins d'una Europa federal. El 1977 es produí una escissió entre el sector reformista d'ECT –més afí al PSAN– i el més radical (ECT-La Nova Falç) –molt pròxim al PSAN-Provisional (PSAN-P)–. Aviat, ECT-Nova Falç, amb plantejaments independentistes, es transformà en l'«Organització Socialista d'Alliberament Nacional» (OSAN), que el març de 1979 es fusionà amb el PSAN-P per la independència, el socialisme i la reunificació dels Països Catalans per formar «Independentistes dels Països Catalans» (IPC), els quals donaren suport a «Terra Lliure». Finalment, PSAN i IPC fundaren el «Moviment de Defensa de la Terra» el 1984. (TAURINYÀ, 2011)

El 1969, primer any de l'UCE, només es pensava en Catalunya Nord i la regionalització de De Gaulle. Es volia trobar la personalitat catalana a França i evitar reproduir l'estructura de la universitat francesa. La regió *Languedoc-Roussillon* exclouïa reconèixer Catalunya Nord, motiu pel qual es demanava un estatut propi i l'ensenyament del català. Tanmateix, el 19 de març de 1969, una vintena d'associacions culturals reunides a la Casa Pairal votaren una declaració segons la qual tota veritable regionalització havia de significar al Rosselló un estatut propi i l'ensenyament del català a l'escola. Llavors, per primera vegada hom havia tingut la impressió que el Rosselló era veritablement conscient de la seua originalitat, i s'hi declarà per una universitat bilingüe, francesa i catalana.

La Universitat Catalana d'Estiu interessava als rossellonesos que es desentenien de les diades d'estudi estrictament lingüístic i històric i encetaven uns debats d'ordre econòmic i fins i tot polític. Però aquella Universitat havia d'interessar també als catalans d'altres comarques. Una bona participació de catalans del Principat, de València i de les Illes significaria l'afirmació de la cultura catalana independentment de les fronteres.

Tanmateix, algun sector de l'esquerra estudiantil de finals del seixanta, impel·lit per les bases contestatàries del *Maig del 68*, va proposar suprimir els cursos i fer-hi un gran «foc de camp» al vespre a fi de debatre, entre altres tòpics de moda llavors, la crítica anticapitalista del sociòleg alemany Herbert Marcuse (1898-1979). Aquest membre de l'Escola de Frankfurt, com altres intel·lectuals d'exiliats a Nord-amèrica, s'identificava com a marxista hegelianista i socialista. Va adquirir notorietat i es posà de moda amb l'assaig *Eros i civilització* (1955), traduït al català per Jordi Solé i Tura el 1968), on unia les idees de Marx i Freud, en una crítica demolidora a la societat de consum del capitalisme avançat.

L'autoritat francesa havia fet saber que si s'arribava a actituds radicalitzades o es produïa qualsevol incident fora de to al liceu Charles Renouvier, l'Ajuntament de Prada no cediria les instal·lacions per a aquelles activitats i, doncs, l'UCE quedaria definitivament clausurada.

Així i tot, un sector del GCJC va muntar unencontre a Cuixà³⁴, a la vora de Prada, en què es titlava l'UCE d'*universitat burgesa* i calia enfonsar-la, cosa que creà tensions els primers dies de l'edició de 1970 i va provocar un debat que quedà resolt en constatar que l'UCE pretenia ensenyar la llengua i cultura catalanes, que les universitats burgeses no feien.

Quan la gent del Sud començà a assistir a la Universitat Catalana d'Estiu, uns deien que era un niu de resistència antifranquista, i altres, de comunistes, tot i que en realitat s'havia concebut com un lloc de lliure expressió, de cultura i de catalanitat a Prada, a prop de Perpinyà, en l'àmbit territorial d'influència econòmica de Barcelona.

En un segon moment l'UCE va oferir una alternativa a la gent del sud (Principat, les Illes, País Valencià), per retrobar-se, discutir, expressar-se, fer-se conèixer en uns moments crucials, a finals del franquisme, quan era perillós fer-ho a l'Estat espanyol. Tots els partits polítics de la lluita antifeixista van fer les seues exposicions programàtiques a Prada.

En tercer lloc, Prada s'havia anat imposant com a indret privilegiat de trobada en un clima favorable per compartir problemes específics, confrontar experiències, intercanviar idees i anar forjant la consciència col·lectiva de grup que constituïria una sola i mateixa nació, oberta a les altres nacions de l'Europa en marxa. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 8)

Malgrat que alguns proposaven seguir les idees del *Maig del 68* al si de l'UCE, els dirigents es van mantenir en els objectius per als quals va ésser creada, que no eren més que proporcionar a la llengua i cultura catalanes un marc universitari que no tenia oficialment. A més, va contribuir a possibilitar la transició democràtica espanyola. L'UCE va permetre que els partits es presentessin al final de la dictadura per planificar el postfranquisme; va propiciar la cooperació entre professionals d'ambdós costats dels Pirineus i va preparar l'entrada d'Espanya al Mercat Comú Europeu.

---

³⁴ Sant Miquel de Cuixà és una abadia benedictina del terme comunal de Codalet, a la comarca del Conflent, a Catalunya Nord. Es troba al peu del Canigó, a la vall del riu Lliterà, o Ribera de Taurinyà. Va ser fundat per l'arxipreste Protasi l'any 878. Amb els abats Garí i Oliba va esdevenir un dels centres espirituals i culturals més importants de Catalunya en temps feudals. És el monument més interessant de l'arquitectura preromànica o del romànic inicial.

Segons Pere Verdaguer, citem:

«És inexacte pretendre que la Universitat Catalana d'Estiu és filla del *Maig* del 1968. Va néixer, sobretot, d'un canvi de direcció del GREC consecutiu a una crisi interna que va alliberar l'entitat dels elements més conservadors i va deixar les mans lliures a aquells que havien creat, d'ençà del 1963, les Diades d'Estudis de Setembre, que la Universitat Catalana d'Estiu actualitzava i ampliava». (VERDAGUER, 2009: 392)

Gabriel Ensenyat, en el seu llibre *Fuster i els mallorquins*, es pregunta si l'UCE és filla del *Maig del 68*, i explica que:

«En bona part, sí; és inqüestionable que ho feu a redós d'aquella *nouvelle gauche*, d'aquella revolta que decretava la prohibició de prohibir, la qual, malgrat el “fracàs polític”, va fer que res no tornàs a ser com abans, que identificava anarquia amb ordre. [...] La relació de signe igualitari “estudiants-professors” que sempre ha caracteritzat l'UCE és, potser, la millor mostra del caràcter “revolucionari-parisenc” d'aquesta universitat creada a l'ombra del Canigó quan a Espanya no es podia fer res semblant». I continuava: «La diferència no solament es trobava en l'espai de llibertat que s'hi respirava sinó en l'enfocament pedagògic, traduït en experiències que anaven de l'aprenentatge acadèmic al debat plural, els tallers creatius i l'engrescadora relació humana». (ENSENYAT, 2022: 229)

A Prada, capital del Conflent, havia nascut i crescut l'UCE. Prada, a tocar de Rià, bressol de Catalunya per Guifré «el Pilós»³⁵, tenia un simbolisme molt fort, pel Canigó –muntanya sagrada dels catalans, evocada per Jacint Verdaguer, i prohibida durant l'Ocupació (GUAL, 2018: 26)–, envoltada per les abadies de Serrabona, Marcèvol, Sant Miquel de Cuixà i Sant Martí del Canigó. A Prada va viure i morir –l'any 1948– Pompeu Fabra «seny ordenador» de la llengua catalana, que codificà per situar-la com a mitjà de comunicació nacional i internacional. Prada acollí Pau Casals, que assolí nova glòria amb els festivals. Prada romaní com a un dels símbols del manteniment i afirmació de la llengua, la cultura i la identitat catalanes.

Entre el GCJC i l'Esquerra Catalana dels Treballadors (ECT) hi havia una organització que feia de pont, el Comitè Rossellonès d'Estudis i Animació (CREA) –animació com a sinònim de dinamisme i d'agitació–. El GCJC era el vessant cultural, els joves que començaven a qüestionar coses. Quan veieren que ni la llengua ni la cultura es resolien sense activisme parapolític, constituïren el CREA, que després confluí amb la creació d'ECT, i per això el PSAN mai tingué militància a Catalunya Nord, perquè hi era l'ECT i estàvem agermanats.

---

³⁵ Guifré I de Barcelona, «el Pilós», (840-897), comte de Barcelona, Osona, Girona, Urgell, Cerdanya i del Conflent, fill de Guifré d'Arrià –Rià (Conflent)–, inicià la dinastia comtal de Barcelona. Se'l considera el fundador de Catalunya, i des de 1380 se l'ano menà *pare de la pàtria*. Morí en combat amb els musulmans.

Prada havia tingut personatges de relleu, el més recent Jean Castex (1965), batle de Prada –després primer ministre de França, nomenat per Emmanuel Macron el 2020–, que presidí durant molts anys la inauguració de la Universitat Catalana d’Estiu mentre fou batle de Prada. I d’altres interessants, si més no amb connexions rellevants, com el cas de Benoît Hamon (1967), diputat de l’Assemblea Nacional Francesa, diputat al Parlament Europeu, ministre d’Economia i ministre d’Educació i Recerca de França. En les eleccions presidencials de 2017, Hamon va guanyar les primàries enfront de Manuel Valls, però perdé les generals, favorables a Emmanuel Macron. Hamon apareixia en alguns llocs públics amb el llaç groc parlant a favor dels presos, perquè la seua esposa era catalana de Prada de Conflent, filla del metge de la Vila, molt catalanista en el sentit tradicional de «la llengua, la cultura, les tradicions», i a més en l’àmbit pròpiament polític. Això segurament era el que separava la visió inicial entre el GREC, que proclamava un catalanisme de «llengua, cultura, tradicions», i els del GCJC que defensaven el «sí a la llengua, cultura i tradicions, però mantingut amb poder polític».

De fet, a Catalunya Nord, el primer grup de joves que es constituí amb plantejaments clars, lingüístics i culturals, fou el grup de *Nostra Terra*, fundat el 1936 per Alfons Miàs³⁶. La majoria dels membres d’aquell grup eren mestres joves, entre els quals n’hi havia Gerard Vassalls, que, anys a venir, seria president de l’UCE. No deien que formaven part dels Països Catalans, sinó del conjunt de les Terres Catalanes, del País Valencià i de les Balears, i teoritzaren sobre això. Fou un grup encara molt prepolític, però era la primera vegada que s’articulava un discurs més combatiu, perquè abans, als anys 10 i 20 del segle XX, ja hi havia una entitat anomenada *Société d’Études Catalanes*, que feien coses en francès, on el tractament de «llengua, cultura, tradicions» es manifestava millor en l’ordre invertit de «tradicions, cultura i llengua». *Nostra Terra* fou el grup que articulà per primera vegada una cosa nova. Miquel Mayol reivindicava *Nostra Terra* malgrat que a Alfons Miàs alguns l’acusaven d’haver col·laborat amb els nazis en l’ocupació alemanya. Mayol tenia l’obsessió clara de desmentir-ho, i deia que era una estratègia per desacreditar-lo, com van fer amb els occitans i amb els bretons nacionalistes: «*Tu vas ser col·laboracionista d’allò, per tant, el que tu reivindiques, no és legítim perquè va vinculat als nazis*». Ramon Gual, quan trià el nom per a la seua editorial, es basà en *Nostra Terra* tot alterant l’ordre dels mots, i el convertí en *Terra Nostra*.

---

³⁶ Alfons Miàs (1903-1950), polític i escriptor, ideòleg del catalanisme nord-català i defensor de la unificació de Catalunya. Inventà el terme *Catalunya del Nord* per designar les terres catalanes sota l’administració francesa. Fundà el primer moviment nacionalista a Catalunya Nord anomenat *Juventut catalana del Rosselló, Conflent, Vallespir, Cerdanya i Capcir* als anys 30, i creà la revista catalanista *Nostra Terra* el 1936. S’exilià a Barcelona el 1944 acusat de col·laboració amb els nazis.

1.4. Primeres jornades culturals. Les Diades de Cultura Catalana de 1968

Com ja s'ha dit, el GREC organitzava des de 1963 manifestacions culturals a Perpinyà i Ceret, durant tres dies intensius el primer any, que el 1964 i 1965 continuaren en cinc dies, *Les Diades de setembre*. El 1966 tingueren lloc a Tuïr juntament amb l'Institut d'Estudis Occitans (IEO)³⁷, sobre qüestions catalanes i occitanes. Tanmateix, s'hi produí una crisi entre Enric Guiter (1909-1994) i Renat Llech-Walter (1906-2007) –que adicionaven el cristianisme a la preocupació per la llengua i cultura catalanes– per una banda, i Pau Roure per l'altra, i s'interromperen les *Diades* el 1967. La situació es resolgué durant un temps amb la persona de Roger Grau al cap, arqueòleg nord-català que fou president i secretari del GREC i creà el Museu d'Elna, del qual fou conservador. A partir dels fets de *Maig del 68* es produí el trencament definitiu amb el sector dretà, que va constituir l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans. El GREC elegí com a president el doctor Andreu Roquère, i com a secretari Pere Verdaguer. Pau Roure, el primer que feu catalanisme militant i que escrigué un article per reclamar l'ensenyament en català, havia creat un nou grup nord-català, el Grup Cultural de la Joventut Catalana, com a reacció dels joves universitaris, i reprenqué les activitats i la reflexió per canviar una societat considerada estancada. El jovent regionalista era present el 68 a la Sorbona, i reclamava el dret a existir del bretó, l'occità, el basc, el cors, l'alsacià o el català.

La manca de recursos del grup de joves condicionà que es posaren d'acord amb el GREC, l'agrupació més dinàmica per la defensa i la recuperació de la identitat catalana a Catalunya Nord, i aquest acceptara donar suport per organitzar les Diades per primera vegada a Prada, considerades continuació de les anteriors i antecedents de l'UCE. Miquel Mayol, que sempre havia considerat una relació directa entre les revoltes del *Maig* i les iniciatives promogudes pel GCJC, qualificava les Diades de Prada vinculades a l'esperit reivindicatiu del 68, perquè el seu projecte era polític, i això incloïa el territori però també la llengua catalana. Tot plegat, es perfeccionà el 1969 en la creació de la primera Universitat Catalana d'Estiu, per tant, amb reminiscències evidents del *Maig francès*.

Les gestions de Pere Verdaguer possibilitaren la represa de les Diades el 1968, ara a Prada i en agost. Els contactes que mantenia amb el batle de la Vila, Lluís Monestier, feren que aquest cedira als organitzadors la Sala d'Actes de l'Ajuntament i el Col·legi per donar suport a la idea. Els joves del GCJC, estudiants a la Universitat d'hivern de Montpeller, tenien con-

---

³⁷ L'Institut d'Estudis Occitans (IEO) és un organisme cultural i científic, no oficial, fundat el 1945 per Robèrt Lafont i altres, que té per finalitat la promoció de la cultura occitana global, de la normalització lingüística de la llengua occitana i la seua oficialitat. Va ésser reconegut d'utilitat pública el 1949 i acceptat pel Ministeri de Joventut i Educació Popular l'any 1986. Té la seu central a Tolosa de Llenguadoc.

tactes amb el moviment occità, que els permeté fer una programació ambiciosa amb llenguadocians com Felip Gardy, Iu Roqueta o Robèrt Lafont, o Francesc Vallverdú, del Principat.

Van ser, doncs, coorganitzadors el GCJC i el GREC. El règim era d'externat, sense àpats ni allotjament, per la qual cosa la participació fou gratuïta. Se celebraren la setmana del 26 al 31 d'agost de 1968, a partir de les 18 hores, amb assistència bastant minsa, tan sols 50 inscrits.

Les sessions es repartiren entre Llengua i literatura, Història i art, i Llengua i societat.

El primer dia, dilluns 26 d'agost, es dedicà a «Llengua i literatura», i els temes foren *L'escriptor català i el problema de la llengua*, a càrrec de Francesc Vallverdú, i *Problématique de la création littéraire moderne occitane*, per Felip Gardy i Ives Roqueta.

El segon dia corresponia a «Història i art», amb els temes «L'art romànic al Rosselló», a càrrec de Pere Ponsich i Rondes (Perpinyà, 1912-1999), historiador i arqueòleg nord-català, un dels organitzadors de les Jornades Romàniques de Cuixà, que representà Catalunya Nord en el Congrés de Cultura Catalana, i «Sobre el paper històric de la Renaixença literària rossellonesa», a càrrec de Pere Verdaguer.

El tercer dia era el torn de «Llengua i societat», i es tractaren *Els temes socials dins la nova literatura catalana*, a càrrec de Joaquim Molas, i *Langue et société en Occitanie, parallèles avec le Roussillon et le Principat*, a càrrec de Robèrt Lafont.

El dijous dia 29, es dedicà a debatre els problemes de la renaixença de la llengua i cultura catalanes.

El cinqué dia, al cinema El Lido, tingué lloc la projecció de cinema en català, amb el següent programa: *Josep Maria de Sucre*, i *Projecte 68*, de Juan Francisco de Lasa, i *Barcelona marinera*, de Quadrench, amb presentació i comentaris a càrrec dels autors, i la col·laboració de Marcel Oms.

El dissabte 31, darrera jornada, tingué lloc al claustre de Sant Miquel de Cuixà un recital de cançons catalanes amb la participació dels representants de la cançó del moment: Anton Carrera i Busquets (1943), poeta català, llicenciat en Filologia Catalana, que participà en la *Nova Cançó* i va ésser proclamat *Mestre en Gai Saber*; Ovidi Montllor i Mengual (1942-1995), actor i cantautor alcoià, pertangué al moviment de la *Nova Cançó* –les seues cançons foren referent de l'antifranquisme; silenciats pel Govern Valencià, fou vetat a la Radiotelevisió Valenciana–; Maria-Dolors Laffitte i Masjoan (1949-2008), cantant de *Nova Cançó*, considerada trobadora catalana; Guillem Fullana i Hada d'Efak (1930-1995), cantant, escriptor i actor ma-

nacorí nascut a Guinea Equatorial –fou guia turístic i obrí diversos cafés teatre dedicats a la cançó en català, com *La Cova del Drac*; treballà la cançó popular mallorquina, el *blues* i el *jazz*–; Mercè Madolell i Aragonès (1940), que s'incorporà a la programació de *La Cova del Drac*, i interpretà Jacques Brel; i Lluís Llach i Grande (1948), músic, cantautor, escriptor i polític català, que es va exiliar un temps a París. Tots foren presentats per Lluís Serrahima i Villavecchia (1931-2020), promotor d'*Els Setze Jutges*.

1.3. L'UCE, filla del *Maig francès*

A escala mundial, els fets de París no eren banalitats aïllades com a protestes individualistes sense més transcendència històrica, tal com alguns analistes han qualificat cinquanta anys després.

El substrat de fons donà lloc a una sèrie de revolucions proletàries, amb efectes culturals i de nostàlgia col·lectiva per moure consciències i introduir nous valors vers una vida més digna i creativa. Es criticava la universitat capitalista, instructora de grans negocis militars i polítics per explotar la classe obrera. Calia destruir l'ordre existent dels vells dogmes i la substitució per altres qualitats en què el jovent fos el subjecte per un alliberament individual i col·lectiu.

Els estudiants demanaven llur participació mitjançant la democràcia directa i l'autogestió. Hom buscava classes alternatives, amb debats i intercanvi lliure d'idees, festes llibertàries i contraculturals. Els grafitis a les parets eren la plataforma de les proclames utòpiques: «demanar l'impossible», viure intensament el moment present per desprendre's de lligams i prejudicis, tot rebutjant i no resignant-se a l'ordre social establert.

En el context de les tensions globals de la *Guerra Freda*, els anomenats «Moviments socials de 1968» coincidiren amb altres revoltes, no tan conegudes com les iniciades a la Sorbona. En foren precedents les mobilitzacions a les aules universitàries de Berkeley (Califòrnia) a mitjans dels seixanta, en oposició a la guerra de Vietnam; a finals de juny de 1968 se solidaritzarien amb les revoltes de París. A Amèrica del Sud llavors tenia lloc la repressió contra estudiants i obrers a Brasil, Uruguai i Argentina.

Un dels esdeveniments més significatius d'aquell 1968 fou la *Massacre de Mỹ Lai* per l'exèrcit americà a mitjan març, durant la Guerra del Vietnam, que commogué els estatunidencs pacifistes i les reivindicacions pròpies dels *hippies* contra una guerra injusta.

La *Primavera de Praga*, període reformista i de liberalització política de Txecoslovàquia, fou reprimat amb tancs l'agost del 68 per la invasió soviètica i d'altres membres del Pacte de Varsòvia, amb l'aturada de les reformes i de les protestes per cercar una tercera via de socialisme en llibertat separada de la Unió Soviètica.

A més, la matança d'estudiants a la plaça de les Tres Cultures de Mèxic –Matança de Tlatelolco–, el 2 d'octubre de 1968, arran dels moviments estudiantils de finals de juliol, per les protestes contra la corrupció del *Partido Revolucionario Institucional* al front del govern. I les lluites a Berlín i altres ciutats europees i americanes per reivindicar alternatives al capitalisme, on els desitjos individuals no fossen reprimits, i per l'educació en llibertat amb professorat mediador en pla d'igualtat i sense jerarquies.

Els joves rebels del *Maig francès* s'inspiraven molt sovint en l'exemple contradictori de la Revolució Cultural Xina, de finals dels seixanta. El maoisme era una filosofia i una pràctica política que enlluernava bona part de les elits revolucionàries occidentals. El petit llibre roig que contenia les consignes del fundador de la Xina moderna era una mena de catecisme de butxaca, exhibit per molts joves esquerrans de tot Europa com un símbol de lluita anticapitalista. L'influx del maoisme combinava reminiscències de l'exotisme orientaltzant, tal com ho va veure Edward Said, amb les promeses pretesament alliberadores de la utopia comunista. Com es va poder esbrinar prou més tard, el fet ben cert és que al maoisme fou una pràctica genocida que, en nom de la revolució, perpetrà multitud d'assassinats, destruí bona part del patrimoni cultural xinès, en tots els àmbits de l'expressió artística, i instal·là un règim de terror col·lectiu, que els successors de Mao van administrar en benefici de les elits dirigents. A la fi dels anys seixanta, Mao era vist com el gran conductor del poble xinès, que tot combinant sagacitat i ideals revolucionaris, havia sabut recuperar la iniciativa política, parcialment perduda després del fracàs estrepitos de l'anomenat *Gran Salt Endavant*.

I l'impacte cultural de 1967, 68 i 69 japonès, amb revoltes als campus per reformar les institucions universitàries i per qüestions polítiques –oposició a la guerra del Vietnam i al Tractat de Seguretat amb els Estats Units– dugueren al desallotjament de la Universitat de Tòquio, el gener de 1969.

El *Maig francès* o *Maig del 68*, nom amb què es coneixien una sèrie de protestes i manifestacions contra el capitalisme, el consumisme, l'imperialisme americà i les institucions tradicionals que paralitzaren França durant un mes en la primavera de 1968, fou conseqüència

de les vagues i conflictes estudiantils que començaren el dia 2 a París amb el tancament de la Universitat de Nanterre, i la irrupció de la policia a la Sorbona. El fet que la policia violara l'espai universitari va provocar la reacció immediata dels estudiants, els quals sortiren desaforats al carrer, aixecaren tota mena de barricades, i s'oposaren a les forces de l'ordre, mentre destruïen el mobiliari urbà, cremaven cotxes i qüestionaven totes les regles socials establertes. La reacció fou la presa de consciència col·lectiva de la gent, que va fer que els obrers ocupessin les fàbriques, i la subsegüent vaga general que obligà el govern del general Charles de Gaulle a una repressió violenta immediata.

L'intent de l'administració De Gaulle d'ofegar les vagues mitjançant una major càrrega policial només va contribuir a encendre els ànims dels estudiants, que van protagonitzar batalles campals contra la policia al *Barri Llatí* i, posteriorment, una vaga general a tot el territori francès que reclamava millores en les condicions laborals.

Les protestes van arribar a un punt tal que De Gaulle, tement una guerra civil o una revolució, va abandonar el país per unes hores, va dissoldre l'Assemblea Nacional francesa i va convocar eleccions parlamentàries anticipades. El govern es trobava, en aquell punt, a la vora del col·lapse i l'economia aturada, però la situació revolucionària es va evaporar tan ràpid com havia sorgit. Tot plegat, desembocà en converses i promeses que conduïren a unes eleccions, les quals donaren finalment una victòria suficient per ratificar l'autoritat del general. Els treballadors, després d'haver aconseguit importants millores salarials, van tornar a la feina, a petició de la *Confédération Générale du Travail* –sindicat esquerrà– i del Partit Comunista Francès. Quan es van celebrar les eleccions, el partit gaullista va emergir més fort que abans. Molts dels manifestants van assumir causes d'esquerres, com el comunisme, el rebuig a la Guerra del Vietnam, l'anarquisme o el situacionisme, i d'altres van veure els fets com una oportunitat de canviar la *vella societat* en molts aspectes, com els mètodes educatius i la llibertat sexual.

Les frases clau que reivindicava el *Maig francès* foren: –Llibertat d'expressió; –La imaginació al poder; –Anarquia és ordre; –Queda prohibit... prohibir; –Prou repressió!; –Volem la democràcia directa; –En tenim prou de fer-nos representar; –Solidaritat obrers-estudiants-artistes; –L'autogestió ens salvarà; –La base de tot... el poble!; –Minoritari, pren la paraula!

No obstant el fracàs del moviment del *Maig del 68*, i malgrat la frustració immediata en termes polítics, la societat ja no tornà a ésser la mateixa. D'aleshores ençà els canvis en les relacions entre obrers-patrons, pares-fills, mestres-alumnes, estudiants-professors, ciutadans-governants, sindicalistes-centrals sindicals i artistes-públic tindrien una altra consideració en

la societat contemporània. A partir del 68 es començà a parlar de temes de feminisme, pacifisme, ecologisme, antiimperialisme, respecte a minories, comunitarisme, lluita pels drets civils, revolució sexual i altres canvis en la vida quotidiana que reconduïren els processos revolucionaris anteriors.

La revolta dels joves que pretenia canviar el món fou la utopia de la joventut que es va perllongar fins a la postmodernitat. Es tractava de conscienciar la població per assolir nous valors per l'alliberament individual i col·lectiu en una societat dominada pel capitalisme de mercat i el socialisme d'Estat.

Encara que a Catalunya Nord la presa de consciència va ésser més lenta i tardana, els estudiants catalans de Perpinyà, Montpeller i altres llocs volgueren seguir també el moviment amb la creació aquí, almenys en teoria, d'una *Universitat Popular d'Estiu* crítica de tot i amb els aldarulls i les relliscades inevitables d'un jovent poc preparat a assumir una «llibertat amb responsabilitat».

El 1967 es creà a Perpinyà el Grup Cultural de la Joventut Catalana. El *Maig del 68* veuria la radicalització d'aquest petit nucli que s'eixamplaria amb els qui descobriren, gràcies al procés revolucionari, l'eutanàsia nacional que l'Estat francès estava realitzant a Catalunya Nord.

Si no directament conseqüència dels fets del *Maig francès*, com al llarg d'aquest estudi s'ha tractat d'analitzar i concloure, sí que almenys l'embranchida inicial –que condicionà l'efervescència del Grup Cultural de la Joventut Catalana–, l'esperit contestatari i crític de la revolta del 68, va estar en la base de les reivindicacions del GCJC per proposar al GREC la coorganització de l'UCE.

Es podria aventurar que la Universitat Catalana d'Estiu fou filla de la gran agitació intel·lectual del *Maig del 68* com a primera institució de la societat civil dels Països Catalans. L'espurna inicial de l'UCE fou robada inqüestionablement a la gran foguera dels fets del *Maig francès*.

Després de les eleccions de juny calia trobar el camí del poble, del País. Les Diades de Cultura organitzades a Prada l'última setmana d'agost del 68 foren un primer pas en aquesta direcció. N'hi hagué d'altres, com per exemple la *Nova Cançó rossellonesa* amb el grup Guillem de Cabestany, la fundació d'una entitat d'excursionisme patriòtic i ecològic, la fundació de la primera escola *Bressola*, o del primer partit d'Esquerra Catalana dels Treballadors i la seua revista *La Falç*.

La convocatòria de les Diades fou un breu compendi històric que manifestà la voluntat rupturista amb la memòria confiscada de la historiografia oficial de Catalunya Nord. Duraren sis dies. Se celebraren a la Sala d'Actes de la *Mairie* de Prada. Tingueren l'ajut material i intel·lectual del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, i també la participació benèvola de l'historiador i patriota nord-català, aleshores refugiat a França i a Anglaterra, Josep-Maria Batista i Roca, organitzador de l'escoltisme català, que fou professor d'Història a la Universitat de Cambridge.

S'hi feu un *gran debat públic* sobre la problemàtica rossellonesa, una sessió de cinema català amb Marcel Oms, i, al final, un recital de cançó al claustre de Sant Miquel de Cuixà on actuaren, entre d'altres, Dolors Lafitte, Anton Cabrera i Lluís Llach.

Pel mateix temps de les Diades, els estudiants francesos havien organitzat durant juliol i agost del 68 Universitats Crítiques d'Estiu. Es tractava de fomentar l'esperit revolucionari en el proletariat. Evidentment fou un fracàs rotund, ja que el proletariat s'estimà millor anar a descansar del combat a les platges de l'Hexàgon que no pas seguir cursets a les aules. Però aquesta iniciativa fracassada donà la idea d'adaptar la Universitat Crítica d'Estiu parisenca a la pròpia realitat. És clar que aquí la crítica número u s'havia de fer al procés nacional català que estava a les acaballes, que calia fer tot el possible per impedir que l'agonitzant fes el darrer badall, i per donar-li noves ganes de viure. L'afirmació reivindicativa de la catalanitat era la crítica major que es podia fer a l'Estat francès. Fou així com l'UCE parisenca –Universitat Crítica d'Estiu– esdevindria l'UCE pradenca –Universitat Catalana d'Estiu– que es realitzaria l'agost de 1969.

A finals de desembre de 1968, el GCJC va visitar a Barcelona el filòleg Josep-Maria de Casacuberta i Roger (1897-1985), fundador de l'editorial Barcino, i el poeta Francesc Vallverdú i Canes (1935-2014), d'Edicions 62, que presidí el Grup Català de Sociolingüística i de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, per demanar-los suport financer al projecte. Aquestes gestions no tingueren resultats. Això va fer que els joves proposaren al GREC de coorganitzar la primera UCE del 69.

L'any següent es deixà al GREC la responsabilitat exclusiva de l'organització material de l'UCE, en què part dels joves participaren com a membres d'aquesta entitat. Per al GCJC l'UCE, tot i la seua importància com a lligam amb intel·lectuals de totes les terres catalanes, era un front enmig de molts altres, i no hi podia donar l'abast.

Segons Miquel Mayol, la paradoxa era evidentment que una revolta antiinstitucional hagués estat base d'una Institució. Era la ironia de la història. Però pot ser que seria bo per al futur recordar aquesta impertinència inicial, el rebuig de qualsevol principi d'autoritat, i l'esperit de democràcia directa que regia l'UCE en els seus inicis.

Segons Jordi Carbonell, president honorari de l'UCE els anys 1971 i 1972, el nom que més convenia a la Universitat Catalana d'Estiu i als seus fets era *Universitat Lliure dels Països Catalans*. Aquell esperit de treballar per una cultura en la seua integritat territorial i ideològica el va conservar sempre, indissolublement unit a l'esperit de llibertat i a la voluntat d'integració pluridisciplinària. Prada va significar també per a ell, citem *Terra Nostra*:

«un contacte amb els catalans del nord i una coneixença directa de la terra catalana més enllà de l'Albera; una convivència amb intel·lectuals de tota procedència, catalans o no, en un clima universitari distés, informal, d'absoluta llibertat ideològica, en el qual professors i alumnes es relacionaven i, de vegades, s'intercanviaven les funcions; una possibilitat d'entrar en contacte amb estudiosos d'altres matèries i d'intentar de pal·liar l'isolament entre les dues cultures».

I continuava reflexionant sobre l'UCE:

«La Universitat Catalana d'Estiu era una novetat absoluta. D'una banda, hom exercia l'ensenyament en català de totes les matèries en un moment en què l'ensenyament universitari en la nostra llengua era prohibit pel govern del general Franco al sud del Pirineu. Però hi havia més: la llibertat de pensament i d'expressió en què es desenvolupaven les activitats a Prada era com una alenada d'aire fresc per a aquells que vivíem en el món resclosit del règim franquista».
(*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 69)

En l'entrevista realitzada a Miquel Mayol, membre del GCJC, el 31 de maig de 2008, en la celebració de la *Bressolada* a Perpinyà, explicava la seua experiència sobre els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu. Ell fou qui va tenir la idea del concepte per fer Universitat.

Calia situar les coses en el context polític general d'aquell moment per comprendre la Universitat Catalana d'Estiu. Des del punt de vista català, l'any 1967 es va crear el Grup Cultural de la Joventut Catalana. Eren bàsicament uns alumnes determinats de batxillerat del liceu Aragó de Perpinyà que seguien el curs facultatiu de català, per a mestres i per a alumnes, i que no tenia gens d'interés en l'àmbit acadèmic, o bé un petit curs que es feia en el temps del dinar.

Aquell nucli de set o vuit joves es va constituir a iniciativa de Pau Roure. Com que el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans era de gent més aviat gran, va deixar les golfes de casa seua, en una zona burgesa de Perpinyà, per formar aquell petit nucli. Mesos després de la constitució del grup i per la radicalització del *Maig del 68*, Miquel Mayol, poc més major, s'hi adherí.

Mayol estava compromès amb el *Mouvement Contre l'Armement Atomique* –MCAA–, en què participaven altres anarquistes. Havia fet estudis de Dret a París, on conegué Cohn-Bendit (1945), d'ideologia d'extrema esquerra, un dels caps visibles de la revolta francesa del *Maig* i que més endavant seria diputat al Parlament Europeu per Alemanya i per França. El maig del 68 havia tornat d'Algèria de fer el servei militar de cooperació, i estava acabant els estudis a Montpeller. Quan esclatà el moviment era a Perpinyà, a casa dels avis, que parlaven una mica el català, i es va produir l'aflorament d'un sentiment de catalanitat sense saber ni la llengua ni la història.

A l'inici de maig de 1968 va llegir un article a *Le Monde* en què estudiants d'Estrasburg publicaven un manifest per denunciar la universitat imperialista que tenia com a objectiu destruir la cultura germànica a Alsàcia. A Estrasburg hi havia un moviment estudiantil molt anterior, un nucli d'estudiants revolucionaris que fou una de les fonts d'inspiració dels estudiants del *Maig del 68*. Això li va representar una presa de consciència política, perquè la cultural l'havia experimentada des que escoltà un recital de Raimon quan estudiava a la Sorbona, i que li signà un disc *single*, en la portada del qual apareixia amb la guitarra en un carrer de Xàtiva.

L'abat Escarré també havia publicat a *Le Monde* l'article «*Vingt-cinq ans de victoire*» per oposar-se a l'eslògan franquista «*Veinticinco años de paz*», motiu pel qual es va haver d'exiliar a Itàlia. Mayol havia escrit al pare Escarré i, excusant-se per la llengua, li deia: «*Je ne sais pas écrire en catalan*», i aquest li havia contestat: «El felicito», i quatre ratlles més. L'incipient sentiment de catalanitat de Miquel Mayol feu que se sentís molt satisfet de tenir aquella resposta de l'abat, i en un moment revolucionari on tothom s'expressava va prendre consciència de l'opressió i es va transformar.

Amb els pocs coneixements que tenia del moviment català, de seguit va redactar un manifest. L'únic que sabia era que hi havia una llibreria catalana a Perpinyà –en deien *Librairie de Catalogne*–, que era d'en Cayrol, àlies Jordi-Pere Cerdà. Aquest, poeta reeixit, tenia l'únic nucli de catalanitat a Perpinyà, on es feien tertúlies. Mayol, anà amb el seu manifest a mostrar-li'l. En aquell moment, els pocs catalanistes que hi havia es trobaven a la llibreria de *Catalogne*, on pràcticament feien tertúlia permanent, que li interessava més a Jordi-Pere Cerdà que vendre llibres. Allà va trobar Pere Verdaguer. Jordi-Pere Cerdà li digué que hi havia un grup de joves –en francès, perquè no parlava gaire català– i el posà en contacte amb el Grup Cultural de Joventut Catalana. Li parlà de Balent i de Lluís Creixell, sociolingüista rossellonés, autor del *Diccionari Bàsic Francès-Català*.

Quan contactà amb Andreu Balent es va integrar en aquell nucli. Balent era més jove, perquè tot just quan ell començava els estudis, Mayol els havia acabat. Era un gran intel·lectual, hi havia gent de molta categoria en aquell grup. Mayol, com que era dels més grans, de seguida va tenir una mena de paper d'animació pel debat, perquè havia acabat ja els estudis de Dret. Només que es parlava d'estat, de nació, posava les coses al seu lloc amb les idees relativament clares. Com que veien possible una revolució catalana, la primera cosa que va proposar fou fer unes diades de cultura a Prada, «portar la bona paraula al poble», perquè sabien que hi havia hagut el Pau Casals i el Pompeu Fabra, a Prada. Aviat es trobaren amb problemes d'organització perquè no tenien molts contactes amb intel·lectuals. Tanmateix, en coneixien algun, com Baptista i Roca, que havia anat a fer un curset d'Història. El català de Miquel Mayol era tan pobre que al cap de cinc minuts de les conferències de Baptista i Roca ja s'havia perdut, no el podia seguir, encara que en aquell nucli de joves ja hi havia qui tenia nivell de català, com Llorenç Planes que el portava de família perquè els pares eren pagesos de l'Alt Vallespir, o Lluís Creixell, que també sabia el català de família. N'eren pocs que el dominaven: Andreu Balent, no; el cantautor, impulsor de la *Nova Cançó* rossellonesa, Reinald Dedies (1947), enginyer físic, diaca, fundador del Grup d'Acció Cultural Guillem de Cabestany, a mitges. I en aquesta conjuntura demanaren ajut logístic al Grup Rossellonès d'Estudis Catalans per fer les Diades, perquè els que portaven la iniciativa eren els joves del Grup Cultural, malgrat que Pere Verdaguer, que estava en el GREC, sempre havia volgut mantenir el protagonisme de l'inici de la Universitat Catalana d'Estiu. I aquella reivindicació no responia a la realitat, segons el testimoni de Miquel Mayol en l'entrevista del 31 de maig de 2008.

La idea inicial de fer les diades de cultura a Prada el 1968 la van tenir els estudiants. Aquell mateix estiu, amb la dinàmica del *Maig*, hi calia fer la revolució. Políticament, Mayol s'havia apuntat al Partit Socialista Unificat –PSU–, un partit d'escissió de la Socialdemocràcia francesa que tampoc era dels més radicals, on va fer campanya política per la circumscripció de Perpinyà a les eleccions de juny de 1968 per Antoinette Claux (1921-2014), professora de Lletres Clàssiques, pertanyent al Sindicat Nacional de l'Ensenyament Secundari, i on parlaven de catalanitat, el poc que sabien.

El juny feren la campanya política de les eleccions generals, i a finals d'agost, les Diades. El moviment va ser radicalitzat pel *Maig del 68*. A París, els companys de Mayol eren a les barricades; al Rosselló, no passava res en comparació. Miquel Mayol va tenir la temptació d'anar a París, però arran d'aquella presa de consciència del *Maig*, la dimensió catalana passà a ésser la cosa més important i va decidir romandre al Rosselló.

Mentre es feien les Diades de Cultura a Prada, se n'assabenten que a París feien «Universitats Crítiques d'Estiu», en què els estudiants revolucionaris volien aprendre dels proletaris i també aportar una petita contribució a la lluita de classes. Aquelles «Universitats Crítiques d'Estiu» havien d'estar al lloc on uns i altres s'ensenyessen mútuament per anar avançant en el camí de la revolució. Aleshores, Mayol ideà que la «Universitat Crítica d'Estiu» seria la «Universitat Catalana d'Estiu» a Catalunya Nord, perquè la catalanitat era la cosa que tots els règims d'ençà de l'annexió havien volgut anorrear. Una política constant, que no canviés a través de la successió de tots els règims era aquella, i la millor crítica que es podia fer a l'Estat en aquell territori era la catalanitat. Fins i tot, coincidia la sigla, UCE: Universitat Crítica d'Estiu / Universitat Catalana d'Estiu.

Als companys del GCJC els va semblar molt engrescadora la idea, però els hi faltaven mitjans. Llavors, a finals de desembre de 1968 Mayol viatjà a Barcelona, perquè tenia bona relació amb l'Antoni Molas, germà d'en Joan, empresari d'en Lluís Llach. Per aquell motiu després van tenir la possibilitat de comptar amb Llach. A Barcelona es tractava d'obtenir recursos per al projecte d'Universitat Catalana d'Estiu. Miquel Mayol i Antoni Molas visitaren Josep-Maria de Casacuberta, que havia creat la col·lecció «Tramuntana» dedicada a autors nord-catalans, perquè tenia interès per Catalunya Nord. El projecte li va semblar bé i segurament el comentaria a la primera visita del Cayrol. També visitaren Edicions 62 per parlar-ne.

Tanmateix, en aquell moment no s'hi pogué aconseguir cap ajuda de Barcelona. El GCJC, a part del contacte amb Antoni Molas, no coneixia ningú més al Sud. Llavors, van haver de tornar a contactar amb el Grup Rossellonès, representat per Pere Verdaguer, que coneixia força gent al Nord i al Sud, per organitzar una Universitat Catalana d'Estiu a Prada. A partir d'aleshores, fou evident el protagonisme de Pere Verdaguer, perquè el Grup dels Joves no tenien molts fons, tot i que van continuar molt actius militant en les idees revolucionàries i catalanistes, fins i tot per promoure la creació d'un partit polític, el *Grup d'Animació Cultural Guillem de Cabestany*, i també la *Bressola*. Hi van fer una petita revista, *La Falç*. Tot aquell moviment es va radicalitzar en el Front de Joventut Catalana.

Mayol només va romandre un any en el Partit Socialista Unificat, aleshores dirigit per en Michel Rocard (1930-2016), que fou secretari general dels estudiants socialistes, cofundador i secretari general del *Parti Socialiste Unifié*, i després Ministre de Planificació i Desenvolupament Territorial, Ministre d'Agricultura, Primer Ministre de França i membre del Parlament Europeu. A imitació del que Robèrt Lafont havia fet a Occitània –que creà el Comitè Occità d'Estudis i Animació (COEA)–, en l'àmbit polític es constituí el Comitè Rossellonès

d'Estudis i d'Animació –perquè encara no s'utilitzava la denominació Catalunya Nord–, que en 1972 esdevingué l'Esquerra Catalana dels Treballadors, un partit lligat amb el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN).

A l'Estat francès els partits no eren clandestins, perquè existia el dret d'associació, amb capacitat jurídica o sense, en funció de si es declaraven, però la declaració era optativa i no una obligació. Miquel Mayol, com a cap de la llista d'Esquerra Republicana amb representació, va estar diputat al Parlament Europeu durant dos anys per reivindicar teòricament interessos catalans, però la preocupació per Catalunya Nord hi era inexistent. Els diputats de Bretanya i d'Alsàcia reivindicaven el reconeixement de les llengües; tanmateix, l'Estat francès, que es feia apòstol del dret a la diversitat pel món, després la negava en el propi territori.

El GCJC tenia molts fronts, com la cançó, la Universitat, feien una revista, el partit, i sempre érem els mateixos. En canvi, Verdaguer es va dedicar exclusivament a la Universitat. Si la Universitat es mantingué al llarg del temps i es desenvolupà amb l'aportació del Sud, fou perquè Pere Verdaguer va ésser pal de paller. Això estava fora de qualsevol qüestionament. Tot i això, Mayol contradeia Verdaguer, que descartava qualsevol relació de causa-efecte dels fets del *Maig francès* sobre la creació de la Universitat. El GREC, mitjançant Verdaguer, havia fet possible la continuïtat de la idea inicial del GCJC, o la cosa pensada que des de l'inici era, potser, utòpica; però, no obstant això, el nom d'Universitat Catalana d'Estiu es devia a Miquel Mayol. Verdaguer tenia contactes amb intel·lectuals del Sud i recursos, i el GCJC no en coneixia cap i tenia una altra filosofia per defensar reivindicacions catalanistes, la qual cosa li impedia qualsevol iniciativa revolucionària.

Miquel Mayol reconeixia que va ésser Cayrol qui el va ajudar quan va anar a la llibreria catalana, on també estava Verdaguer. Pere Verdaguer simplement observava, demostrava un tarannà més cautelós, més prudent. La inspiració, el moviment, la idea d'organitzar les primeres jornades, les Diades, foren inqüestionablement a conseqüència del *Maig* com a empenta que influí sobre el Grup Cultural de la Joventut Catalana en la radicalització i urgència per actuar, per l'esperit de protesta d'una societat que no reconeixia. Els joves organitzats tenien un sentiment de revolta i rebel·lió en contra d'aquell Estat que els havia tallat les arrels, els havia robat el patrimoni moral i intel·lectual.

Aleshores, el moviment del Grup de Joves a partir del *Maig* el que intentava era recuperar aquelles arrels a través de les tradicions, però especialment de la llengua catalana a Catalunya Nord. Els *Joves* volien lligar a la vegada la lluita social i la cultural. I la lluita cultural passava per la recuperació, el retrobament de les arrels, de la parla, del patrimoni.

Mayol va ésser qui decidí de fer aquelles Diades de cultura, i animava els companys perquè era el més gran i havia acabat ja els estudis. Aquella urgència de fer les coses en un moment d'il·lusió afavorit pel *Maig* s'escampava. L'ambient que es respirava feia creure que tot seria possible. Els que havien compartit l'esperit del moviment revolucionari del *Maig francès* comprenien de manera subjectiva, tot i que en condicions ben diferents, els esdeveniments revolucionaris de 1789 a França o els revolucionaris de Rússia.

El diari *The Sun* –periòdic sensacionalista de petit format, publicat al Regne Unit, el més llegit en anglès– treia a tota pàgina la notícia *Revolution in France*. Al Centre Universitari de Perpinyà hi havia un amfiteatre on organitzaren una trobada amb el lema «Què podem fer». En el provincianisme total, sense consignes de París, tornaven al *leitmotiv* «què podem fer». Era evident el grau de dependència que vivien, i la gent més conscienciada se sentia massa controlada en un moment que veia anul·lada la identitat pròpia.

En Pasqua de 1969, durant un viatge a Barcelona que feu Mayol per diverses gestions, va llegir un escrit en què Verdaguer deia a Andreu Balent, mentre tornaven junts d'un homenatge a Machado³⁸ a Cotlliure, que haurien de fer la Universitat Catalana d'Estiu. El GCJC ja ho havia proposat i decidit, i el que es tractava era replantejar les coses i comprendre que la inspiració de la Universitat va ésser l'empenta revolucionària del *Maig*. Insistentment, Verdaguer negava aquesta circumstància, tal com quedava reflectit en unes declaracions recollides anys més tard en l'article «Portada» d'*El Temps* (núm. 1.247, de 6 de maig de 2008: 34-37), on expressava rotundament no tenir res a veure el *Maig del 68* per a la creació de la Universitat Catalana d'Estiu.

En efecte, quan acabà la celebració de Cotlliure, Pere Verdaguer es trobà amb Andreu Balent, del Grup Cultural de la Joventut Catalana, que no tenia cotxe, i va pujar amb ell per tornar cap a Perpinyà. Verdaguer va suggerir per endavant de reprendre l'experiència de les Diades del 68, però d'una manera més formal, sobre el tema de la regionalització. Balent hi va estar d'acord. Per parlar més tranquil·lament, van parar una estona al cim de la collada de Cotlliure des d'on es podia gaudir d'una vista de la mar i tota la plana. Verdaguer va proposar de fer un sistema com els occitans, en règim d'internat i en treball intensiu de reflexió sobre el que havia d'ésser la regionalització a Catalunya Nord. Aleshores, a Perpinyà, Verdaguer va parlar amb la gent del Grup Rossellonès, i Balent amb la gent del Grup Cultural de la Joventut Cata-

---

³⁸ Antonio Machado es refugià a Cotlliure amb la seua mare, i foren acollits per la família Quintana, que tenia un petit hotel. Tots dos van morir en pocs dies d'interval. En commemoració, a Cotlliure s'organitza un premi en el qual participa gent de Sòria, on Machado havia estat professor.

lana, per fer una reunió conjunta encara en febrer, amb el doctor Roquère, que era el nou president del GREC, i els representants i els joves del Grup Cultural, en un centre social de la vila, perquè cadascú havia plantejat la iniciativa del projecte a títol personal. Calia decidir si es feia aquella primera Universitat Catalana d'Estiu, diferent de les Diades, en què hi hauria règim d'internat durant deu dies, amb l'únic tema de la regionalització. La idea fou ben aco-llida, i es proposà portar-la a terme a Prada. Verdaguer, que coneixia el batle de Prada, Lluís Monestier, perquè deu anys abans, el 1959, hi havien col·laborat per organitzar els primers encontres cinematogràfics, s'hi posà en contacte. El batle, que va muntar a Prada diverses manifestacions, com les Diades d'Art Romànic de Cuixà, era professor del Liceu, i l'havia fet construir on abans hi havia un col·legi que ja preparava el batxillerat.

Foren Pere Verdaguer i Miquel Mayol els encarregats de parlar amb Monestier i proposar-li que deixés locals per allotjar l'alumnat. A més a més, Prada tenia voluntat cultural i era el lloc de Pompeu Fabra i de Pau Casals. El batle va acceptar només escoltar la proposta, i facilità el nou Liceu, on era possible l'acolliment i la manutenció. Oferia les millors condicions finances: deu francs per dia i per persona pels tres àpats i l'allotjament. A més, el batle posà a disposició altres departaments de l'Ajuntament per cobrir totes les necessitats. Així doncs, es va decidir, a finals de febrer, primers de març, que es faria la Universitat aquell mateix any, durant l'estiu.

S'havia acordat que el tema seria la regionalització, però no la regionalització a la manera de De Gaulle, sinó la regionalització que plantejava l'avenir per al Rosselló, de Catalunya Nord: «*El Rosselló avui i demà*». El Rosselló «avui» pretenia fer prendre consciència de la realitat del País en aquell moment, i «demà» per dissenyar què i com es podria projectar per al futur, amb la idea de pensar el Rosselló dins una veritable regionalització.

El GCJC promogué la Universitat en el marc excepcional de Prada amb la voluntat que fos un moviment alliberador, que a París havia evolucionat vers la revolta, i que a Prada calia reivindicar el debat catalanista i de participació assembleària democràtica. Pere Verdaguer, tanmateix, mantenia la intenció de fer una cosa seriosa, no unes xarrades per donar la paraula a la gent, sinó cursos en català. I, a poc a poc, es va desenvolupar l'UCE d'acord amb els plantejaments del GREC, cosa per la qual la gent del GCJC que no s'hi va integrar, va desviar l'atenció cap a altres afers.

Tant les Diades com la primera Universitat foren responsabilitat del GCJC i del GREC; no obstant això, calia constatar que la participació del GREC fou d'ajut conjuntural.

Anys més tard, la *Bressola* també naixia a partir de la mateixa idea revolucionària de recuperar la llengua. Al principi, Verdaguer era bel·ligerant, en contra de la *Bressola*.

A mesura que avançaven les edicions de l'UCE, com que l'afluència d'alumnat o, fins i tot, de professorat que hi acudia era més del Sud, Catalunya Nord anava perdent protagonisme. Davant aquesta evidència de servei al conjunt dels Països Catalans, el GREC va cedir la responsabilitat a una Comissió Gestora. Així i tot, no responia a les expectatives més acadèmiques que alguns desitjaven, i en un moment determinat, a partir de gestions entre Joan Becat i Rajaut –professor de Geografia a la Universitat de Perpinyà, coordinador a Catalunya Nord del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, després director del Centre de Recerques i d'Estudis Catalans (CREC) de la Universitat de Perpinyà, i vicepresident de la Federació per a la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes a Catalunya Nord–, Ramon Gual i Pere Verdaguer, es va proposar que l'Institut d'Estudis Catalans se'n fes càrrec a través de la creació d'un Patronat. Amb el vistiplau del president de l'IEC, doctor Enric Casassas, es començà a gestar un model organitzatiu bastant endogàmic totalment oposat als plantejaments de la Gestora i, per tant, als principis fundacionals del GCJC.

L'academicisme era totalment en contra de l'esperit inicial de la Universitat Catalana d'Estiu. Miquel Mayol informava que en un moment del trencament havien intentat presentar un contraprojecte que s'inspirés un poc en les teories del que havia fet a Cuernavaca (Mèxic) Iván Illich (1926-2002) –pensador polifacètic classificat com a anarquista, crític amb les institucions claus del progrés en la cultura moderna i que fundà el Centre Intercultural de Documentació (CIDOC)–. Hi havia realment, doncs, dos projectes d'Universitat que es van enfrontar al claustre, promoguts per Becat i per Ané.

En el primer debat que tingué lloc al vespre en el claustre de professors, on era Joan Ané, la proposta de Joan Becat estigué en minoria. Becat, com a membre del Consell Superior d'Universitats francès, advertí de la repressió de l'Estat contra uns models dubtosos promoguts des d'un esdeveniment ubicat en una instal·lació francesa d'ensenyament oficial.

L'endemà, l'Ané havia marxat a Barcelona per fer gestions a fi de recaptar ajudes econòmiques procedents del Sud, motiu pel qual no fou present al claustre del vespre. Com a alternativa al que proposava l'IEC, els aleshores gestors de l'UCE van presentar en aquella reunió un projecte d'Universitat sense autoritats acadèmiques, com pretenien els inspiradors del *Maig*, perquè amb les lleis del decreixement –oposades al desenvolupament sostenible per fer fora la situació actual– tornaven a tenir prestigi en determinats corrents de pensament.

Novament hi hagué debat, i en aquella votació guanyà el projecte de Becat. A partir de llavors, Ané i Mayol, que havien defensat aquella idea d'Universitat un poc allunyada de l'excés d'academicisme, però no al marge del tot, per incloure-hi altres temes que no es tractaven de fet en les universitats convencionals, deixaren el protagonisme que exercien dins l'UCE. Era lògic, perquè el model d'Universitat que pretenien el secretari general Joan Ané, l'advocat Miquel Mayol, el físic Antoni Lloret i Orriols –científic del *Centre de Recherches Nucléaires d'Estrasburg i de Ginebra*–, l'agrònom Llorenç Planes, i potser també el sociòleg Salvador Giner i de San Julián, l'historiador Miquel Porter i Moix –primer doctor en cinematografia de l'Estat espanyol, que el 1961 fundà, juntament amb Remei Margarit i Josep-Maria Espinàs, *Els Setze Jutges* per impulsar la *Nova Cançó*–, el crític de cinema Josep-Maria López-Llaví –activista polític, cultural i lingüístic que representà el PSAN a l'Assemblea de Catalunya– i d'altres, que enyoraven i reivindicaven l'esperit fundacional del GCJC i del *Maig francès*, contradeïa la idea que tenien tant Joan Becat com Pere Verdaguer i el seu grup basada en una Universitat més acadèmica, tal com es feia a les aules de sempre.

Verdaguer insistia que la Universitat de Prada havia estat feta per ensenyar el català als rossellonesos. Era partidari de l'academicisme, i fer fora matèries no tradicionals de les universitats convencionals, per prestigi i per poder atraure professorat de talla científica. Mayol considerava que aquell desig era una absurditat, perquè la Universitat s'havia concebut amb l'esperit de resistència a la francesització de Catalunya Nord, amb idees revolucionàries a iniciativa del GCJC per fer prevaldre, això sí, la llengua i la cultura catalanes. Realment, els pilars en què s'assentaven les iniciatives dels Joves eren les arrels catalanes, però més que aprendre o recuperar el català, hom tractava de no perdre'l mitjançant la conscienciació de la població. La Universitat es creà com a instrument de lluita i de propaganda en contra de l'Estat. Era aquell l'esperit del *Maig*, i era això el que negava Verdaguer. Després, l'evolució que experimentà l'UCE fou conseqüència dels organitzadors no haver estat capaços de mantenir el caliu inicial.

Calia reivindicar el català en la zona a través de la revolució crítica. La resistència en contra de l'Estat com a catalans, però també la revolució social i cultural que defensava el PSAN.

L'anàlisi de les declaracions de Pere Verdaguer i Miquel Mayol com a document històric posaven de manifest que les protestes del *Maig francès* foren uns fets circumstancials que, potser, si no s'hagueren donat, anys més tard hagués sortit alguna altra universitat per materialitzar aquell moviment català. Malgrat tot, la radicalització inicial dels primers temps produïa lluites ideològiques i enfrontaments verbals violents a la Universitat que lligaven amb el context sociopolític del moment.

Tanmateix, els fets havien esdevingut d'una manera concreta i semblava que la Universitat havia canviat el seu disseny en funció dels que la promovien i n'estaven al davant.

Els Joves portaven diverses activitats, i van iniciar l'experiència de la *Bressola*. Miquel Mayol també creà un grup d'excursionisme, el Grup Pirinenc Rossellonès, amb Antoni Glory, de Rià, que després seria el guia acreditat del Taller de Muntanyisme de l'UCE, responsable cada any de l'ascens a la pica del Canigó, més endavant assistit per Jordi Taurinyà (1950), de Vallstàvia –membre d'Esquerra Republicana, fundador i president del Casal Català del Conflent–, i per Pau Vinyes (1964), historiador, de Sant Andreu de Palomar, a Barcelona.

Miquel Mayol reconeixia la prudència de Pere Verdaguer, que havia fet una aportació considerable a Catalunya Nord, i que sense ell l'UCE no haguera pogut tirar endavant, o haguera tingut una altra trajectòria. Assegurava que la millor cosa per la continuïtat de la Universitat era la institucionalització, tot i haver desaparegut l'esperit del *Maig francès*.

A Catalunya Nord la República havia permès a tothom estudiar de franc per assolir un futur digne. Als joves se'ls inculcà que «El primer símptoma de la ignorància era el “patuès”, és a dir, tot el que dins d'Estat francès no era francès acadèmic. [...] L'ensenyança de la llengua francesa no necessitava la coneixença de l'idioma maternal de l'alumne i que la mateixa pedagogia havia d'ésser aplicada sobre tot el territori francès» (PLANES, 1974: 27-28). I més endavant corrobora que «El mot “patuès” ha d'ésser rebutjat car no té pas una precisió científica. És un mot inventat per l'aristocràcia per a designar tot el que a França no és francès acadèmic». (PLANES, 1974: 50)

El *Diccionari de sociolingüística* defineix el terme “patués” com a despectiu per a referir-se a les llengües distintes del francès parlades dins el seu estat, i per extensió fa referència a les llengües minoritzades, subordinades, sense poder polític al darrere ni institucions lingüístiques. (RUIZ, SANZ, SOLÉ, 2001). El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans recull el mot “patués” com «Parlar dialectal, especialment el privat de cultura literària i emprat sols en la conversa familiar, dit despectivament»; i el normatiu de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua com «Parlar dialectal, especialment el que s'usa en àmbits reduïts, familiars i informals, que els usuaris perceben com a defectuós i incorrecte». Queda clar que el català, en les seues varietats enriquidores, no està mancat d'institucions lingüístiques normativitzadores, ni de cultura literària, i, ni tan sols, circumscrit a àmbits reduïts, privats i informals. Per la part política, és una qüestió subjectiva de qui ho considere, però els estatuts d'autonomia i la legislació en general ajuden a resoldre els dubtes. El conjunt dels dialectes formen la llengua, o tota llengua és un dialecte amb registres que permeten l'adequació a la situació

comunicativa; un de tants, el normatiu, es considera estàndard i unificat per als usos literaris o l'escriptura formal en general. Tanmateix, a França es considerava «patués» tota llengua diferent del francès en el seu territori. Així ho expressava Pere Verdaguer en el seu llibre *Defensa del Rosselló català*. Les velles generacions redescobririen que allò que hom anomenava «patués» i del qual s'averkonyia era de fet una llengua de cultura; així doncs, havia arribat el moment que ja ningú no considerava el «català» com a «patués». Hom reconeixia que el concepte de dialecte era relatiu, i corresponia als matisos geogràfics d'una llengua parlada. (VERDAGUER, 1974: 7)

Jordi Solé i Camardons analitza en el seu llibre *El políedre sociolingüístic* les diferències que hom fa dels termes *llengua* i *dialecte*, i qüestiona el mot “patués” com a la varietat baixa o dialectal inventada pels francesos. Després ho considera un prejudici lingüístic, tal com citem:

«Segons Tuson (1988), el prejudici lingüístic, amb graus diversos “és una manifestació de racisme aplicat a les llengües i els seus parlants”. I continua: “L'ús del concepte ‘patués’ –patois– és una bona mostra de l'existència de prejudicis lingüístics en el si de la comunitat lingüística, ja que originàriament fou usat en el sentit de ‘parla popular’, però en el segle XVII, en l'època de la fixació idiomàtica del francès i de la consolidació de la ideologia de la correcció i el bon ús gramatical, va començar a adquirir el valor despectiu actual, és a dir, la diferenciació entre una llengua A (alta), el francès codificat, enfront d'una llengua B (baixa), atribuït a qualsevol varietat geogràfica parlada”.» (SOLÉ I CAMARDONS, 2001: 153)

Mar Massanell, en el seu estudi sobre Jordi-Pere Cerdà, destaca les paraules de Pau Roure al butlletí *Sant Joan i Barres* quan explica els objectius del GREC, tot deixant clar que «cal rehabilitar la llengua catalana pròpia de la zona davant el perill de convertir-se en un patués i finalment desaparèixer». (MASSANELL, 2022: 269)

Una llengua es diferenciava d'una altra de veïna per un nombre suficient de caràcters distintius. A França, les llengües minoritàries eren anomenades «llengües regionals», tot i la proposta de «llengües ètniques» per l'abast territorial més enllà de les fronteres estatals. Però es considerava que l'ensenyament de les llengües regionals perjudicava el del francès. Josep Sebastià Pons escrivia a *Tramontane* que «tota llengua literària havia d'aspirar a la unitat, o a retrobar-la si l'havia perduda» (VERDAGUER, 1974: 17). Tanmateix, la Llei Deixonne –llei fonamental 51-46, d'11 de gener de 1951– en el seu articulat aclaria que:

«1. El Consell Superior de l'Educació Nacional serà encarregat, de seguida que la present serà promulgada, d'estudiar els millors mitjans d'afavorir l'estudi de les llengües i dels dialectes locals a les regions que les tenen». (VERDAGUER, 1974: 21)

Capítol 2. Començament i primers anys de l'UCE (1969-1972)

2.1. Cap al naixement de l'UCE

Segons informació extreta del volum *Pompeu Fabra a Prada. El seu exili en terra catalana entre família i amics (1939-1948)*, de Ramon Gual, la *Setmana d'Estudis Catalans*, presidida per Mestre Pompeu Fabra i honorada amb la presència constant de Mestre Pau Casals, amb les figures essencials d'Heribert Barrera i del poeta Josep Palau i Fabre (1917-2008), especialista en l'obra del pintor Pablo Picasso, que fou organitzada a Prada del 7 al 13 d'abril de 1947 per la Delegació a França de la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya, va ésser la prehistòria de la Universitat Catalana d'Estiu que naixeria al mateix lloc poc més de vint anys després. (GUAL, 2018: 236)

La Universitat Catalana d'Estiu tenia el seu origen en les *Diades de Setembre*, jornades de cultura catalana que organitzava el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Segons indicava Pere Verdaguer, aviat es va comprendre que l'absència d'un ensenyament normal de la llengua catalana a les escoles requeria que el GREC fes alguns cursets. La primera d'aquestes *Diades de Setembre* va tenir lloc l'any 1963 a l'Hotel Pams de Perpinyà, i es van anar succeint –llevat de 1967– i ampliant fins a arribar a 1968, que foren coorganitzades amb el Grup Cultural de la Joventut Catalana, el qual va escollir la vila de Prada, a la comarca del Conflent, per al seu desenvolupament.

Joan Ané, arran d'una sortida que va organitzar amb una cinquantena de mestres de l'Escola d'Estiu de Vic per visitar la Universitat Catalana d'Estiu, va tenir contacte amb Pere Verdaguer –com a secretari general del GREC–, Josep Pons –com a tresorer, exiliat resident a Toluges–, i Francina Serra. A partir d'aleshores, Verdaguer va convidar Ané a col·laborar-hi en les seccions de l'Escola d'Estiu, que començarien a partir de 1970, quan ja només s'encarregava de l'UCE el GREC amb l'ajut de gent de fora, com Irene Peypoch i Mani, directora del Museu Marítim de Barcelona –que s'havia exiliat a Mèxic– i que representava Pere Verdaguer al Sud.

En els anys d'inici de l'UCE, la gent que hi pujava del Principat aprofitava per fer a Prada el que no podia fer al Sud. Entre altres coses, controlaven les matriculacions del Sud.

L'UCE, que va nàixer com a moviment de recuperació lingüística, defensava l'esperit crític que ho posava tot en qüestió, la qual cosa no volia dir que tot estigués malament, però sí que tot era qüestionable. Hi havia un senyor nat a Prada, l'advocat i periodista Jean Rous (1908-

1985), defensor del dret dels pobles a l'autodeterminació, compromés amb la descolonització, que explicava en les seues memòries com a començaments del segle XX a Prada hi havia només dues famílies que parlaven francès, industrials alsacians que s'hi havien establert, i tota la resta parlava català. Joan Ros –nom en català– era trotskista; com que el trotskisme era minoritari, la tàctica consistia en el que es deia *entrisme*, és a dir, entrar en un partit més gran, i llavors tots s'integraven al partit socialista. Ell va ésser clau per la independència de Tunísia, al costat del primer president de la República, Habib ibn Alí Bourguiba (1903-2000), i per la independència del Senegal, amb el primer president Léopold Sédar Senghor (1906-2001), elegit membre de l'*Académie française*.

Fou l'únic ciutadà occidental a qui deixaren entrar el 1954 a Bandung, capital de la província Java Occidental, d'Indonèsia, a la primera conferència de països no-alineats (CAROD-ROVIRA, J.-L., *Nació Digital*, 1 de febrer de 2017), posat que era una persona de molt de prestigi. Carod-Rovira informava que quan va ésser al Senegal en visita oficial com a vicepresident de la Generalitat de Catalunya, parlant amb el president li va preguntar si coneixia Jean Rous, a la qual cosa li contestà que «i tant, perquè hi havia estat una persona clau per a la independència». Aleshores, li aclarí que era català de Catalunya Nord, de Prada de Conflent. Jean Rous havia escrit unes memòries titulades *Retorn espiritual a la catalanitat*, on feia plantejaments clars de tots els Països Catalans com a nació i es mostrava partidari de llur independència. Allà reflexionava sobre el fet d'haver-se passat tota la vida lluitant per la independència dels pobles, de tots els pobles del món, excepte del seu. I ara, a la vellesa, s'adonava que no havia treballat per aquesta causa.

Carod-Rovira afirmava que originalment els partits antifranquistes estaven convençuts de l'existència teòrica dels Països Catalans, tot i que l'article 145 de la constitució espanyola impedia qualsevol relació federada entre territoris històrics de parla catalana. Tanmateix, oficialment era una entelèquia que focalitzava el seu abast com a *nació cultural*, perquè la realitat estava adscrita a les autonomies respectives o encara, per als nostàlgics del règim anterior, a Espanya. (RICO, 2021: 353)

Joan Ané també pensava que l'UCE era conseqüència directa del *Maig del 68*, és a dir, pretenia sortir de les universitats convencionals i fer arribar la cultura al poble⁹¹. Una expressió del *Maig* era *Els edificis de les universitats s'haurien de tancar*; ben comprés el que es tractava no era de tancar, sinó d'obrir a la societat, i que entrara a la universitat tota aquella saviesa,

---

⁹¹ De l'entrevista realitzada a Joan Ané i Ribes, secretari de la Comissió Gestora de la Universitat Catalana d'Estiu, el 8 d'octubre de 2007, en l'Ateneu Barcelonès.

aquella cultura popular que hi havia al poble que entrés a la universitat, que es produís un treball d'osmosi, que la universitat sortís al carrer i que el carrer entrés a la universitat. L'esperit universitari de l'Edat Mitjana, d'*universitas*, de tot, global, el *Trivium*, el *Quadrivium* i els afegits, és a dir, tots aquells moviments socials, associacions de veïns, associacions culturals, que tenien moltes coses a dir i que moltes vegades els partits polítics no recollien.

Les escoles i els cursos d'estiu feien aquella funció, perquè hi convivien tres models d'ensenyaments: els que eren estrictament universitaris, els que no eren universitaris o populars –com la dansa, el ball, l'educació física, l'excursionisme, el muntanyisme, les cançons, la coral–, i els que tenien especialistes estudiosos amb l'experiència de cada dia però no reconeguts acadèmicament. Un exemple d'aquell tercer apartat fou la sessió que va impartir un «falcoer» especialista de l'aeroport de Perpinyà, que hi va anar a explicar l'ensinistrament dels falcons, perquè ell estava llogat per l'aeroport pel problema que representaven aquestes aus per als motors dels avions de reacció. A l'UCE coincidien les trobades de pagesos, els tasts de vins i de formatges, la confecció de macramé o de tapissos, juntament amb els estudis més avançats de física nuclear. S'hi establien relacions de convivència durant deu dies en què la gent feia cua per al menjar, coincidia en les classes i l'esbarjo, compartia dormitoris i s'establien relacions personals entre gent de tots els Països Catalans la repercussió inicial de les quals era la formació d'una xarxa de cultura catalana perquè s'escampés per tot arreu. Altres repercussions que anaren teixint-se tenien a veure amb la relació entre partits estancs a fora, però que allà tothom es trobava i es feien unes taules rodones de debat del que era vigent en cada partit o de tots els vessants socials que podia haver-hi, i això feia que tota la gent es coneguera, com era l'Assemblea de Catalunya, que reunia gent de tot arreu.

S'hi reclamava que es parlés de Països Catalans, de països de parla catalana. La idea de Països Catalans podia correspondre a una entitat cultural i sociològica per a la qual calia una feina de pedagogia important per arribar a constituir al llarg dels anys una unitat política i utòpica. Això justificava les classes d'iniciació als Països Catalans i de la seua història i geografia.

Els primers anys de l'UCE esbossaren l'essència d'un temps irrepetible per aprofundir en la trajectòria moderna dels Països Catalans. Les conseqüències del *Maig francès*, la consolidació de partits vells i d'altres incipients de la fi de la dictadura, les provatures preconstitucionals, i la diversitat d'esdeveniments objectivats documentalment i complementats amb testimoniatges de memòria oral de fets viscuts en directe, constituïren la faceta política i humana de la Universitat que consolidà l'enfocament social i reivindicatiu de la llengua i la cultura.

Molts dels fets recuperats d'un temps recordat i enyorat per alguns dels protagonistes expliquen la força revolucionària i de protesta progressista que ajudava a interpretar la utopia del jovent; de fet, la major part de les iniciatives posteriors que conformaren l'*statu quo*, es gestaren a aquella UCE.

A través d'Enciclopèdia Catalana, el veterà independentista Agustí Barrera, membre del Grup d'Historiadors Jaume Compte i de Poble Lliure, havia rebut informació que el Grup Cultural de la Joventut Catalana i el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans de Catalunya Nord celebraven a Prada unes Diades de Cultura Catalana del 26 al 31 d'agost de 1968. Per anar-hi, necessitava el passaport.

En el seu historial constava que uns anys abans, el gener de 1965, havia estat detingut a Sabadell per la Brigada d'Investigació Social, juntament amb l'activista independentista Carles Castellanos i Llorenç –un dels fundadors del PSAN el 1968, d'una escissió del qual creà el PSAN-Provisional el 1974, i després impulsà el Moviment de Defensa de la Terra (MDT)–, per repartir propaganda obrera, i durant quatre dies va ésser torturat pels funcionaris represors de la comissaria de Via Laietana de Barcelona. D'allà passà a la presó Model. El *Tribunal de Orden Público* l'acusava d'associació il·lícita –per militar al Front Nacional de Catalunya– i de propaganda il·legal.

La Brigada d'Investigació Social no autoritzava l'assistència a les Diades. Calia, doncs, travessar la frontera sense passaport i, com sovint s'havia fet al Principat, optà per passar a l'altra banda a peu. Sense cap experiència com a muntanyenc, arribà al Monestir de Núria amb la idea de travessar el Pirineu pel Nou Creus. Després, fins als Estanys de Carançà, on va trobar un muntanyenc que es va plànyer d'ell i el va guiar a l'estació de Toès per agafar un tren que el dugués a Prada.

A Prada va trobar la Roser Latorre, que confirmà la seua inscripció a les Diades de Cultura Catalana amb el pseudònim de *Pere Màrmol* –cognom que definia la fermesa de la decisió–. Des de llavors, fou assidu a l'UCE de forma continuada tots els anys setanta i la meitat dels vuitanta. Fins i tot, hi va impartir alguna classe i va participar en la presentació de llibres⁹².

Per a tota una generació d'independentistes, l'UCE de Prada fou un referent, un espai de debat en llibertat que contribuí a la construcció nacional dels Països Catalans.

---

⁹² Informació extreta dels escrits publicats d'Agustí Barrera i Puigví sobre com començà a assistir primer a les Diades de Cultura, i després a la Universitat Catalana d'Estiu.

Barrera declarava que les repercussions culturals de l'UCE des dels inicis derivaven directament de la participació dels diferents territoris que aportaven les seues singularitats. A Prada, van anar-hi els Castellans de Terrassa; a la plaça de la Vila els catalans del Sud cantaven cançons pròpies de Catalunya Nord; els valencians deixaven la seua empremta amb el sentit inesgotable de gresca i festa a colps de petards i desfilades de *moros i cristians* en petit comitè; els illencs cantaven les seues cançons. És a dir, hi va haver un intercanvi i cadascú donava a conèixer la riquesa cultural de tots els Països Catalans amb una feina feta en el teixit social que eren les entitats de tota mena, culturals, esportives, recreatives. A Prada es feien trobades de pagesos que anaven a explicar els seus problemes, i s'hi trobaven pagesos de Catalunya Nord amb els de Catalunya Sud, valencians o de les Illes. La Unió de Llauradors cada any era present a Prada. I, a més dels vessants econòmics, era important el coneixement i la relació personal entre la gent dels Països. Això portava a fer grans amistats amb gent de tot arreu i a augmentar el teixit social posant en contacte ens culturals, mestres de tots els nivells educatius que prengueren consciència per poder explicar als seus alumnes la realitat compartida, per anar escampant la taca d'oli de la catalanitat, al marge del vessant polític.

La riquesa cultural de poder comptar amb escriptors de tot arreu que hi anessen a presentar els seus llibres, de gent que hi participés contant les seues experiències –per exemple, una cooperativa d'espardenyes d'un poble de Catalunya Nord que expliqués com ho feia, una cooperativa del País Valencià, o la Fundació Roca i Galès de Barcelona destinada a l'estudi i promoció del cooperativisme i la defensa del patrimoni natural català i el benestar social–, o qualsevol altra aportació que tingués en compte el marc social comú de Prada.

Carles Castellanos, company d'Agustí Barrera en el Front Nacional de Catalunya des de 1963, i després en el PSAN, va estar exiliat a l'Estat francès, on va viure gran part del temps. En una entrevista personal amb motiu de la seua connexió amb la Universitat Catalana d'Estiu durant els primers anys, constatava que, paradoxalment, abans de la mort del dictador no tenia tanta por a la policia espanyola com després del 75, en què fou detingut diverses vegades. Especialista en llengua hebrea i en amaziga, va exercir de professor de llengües a l'UCE. En les seues fugides a conseqüència del règim franquista, havia passat moltes vegades la frontera pel bosc muntanyenc. Assegurava que, en els primers anys, la gent que acudia a l'UCE tenia molta més llibertat de participació desinhibida que després, quan ja la repressió havia desaparegut teòricament, que no a la pràctica. Amb certa nostàlgia recordava els inacabables debats assemblearis, i en el lleure nocturn les anecdòtiques sessions de sexe lliure que alguns tant han difós sense l'experiència directa. Participà en els cursos de la Universitat Catalana d'Estiu en- sems Miquel Mayol, Pere Verdaguer, Eva Serra i Ramon Gual.

Castellanos ratificava que el començament de l'UCE va ésser una iniciativa de Miquel Mayol, del GCJC. Segons es podia extraure de les seues declaracions, l'UCE no nasqué només per la voluntat de recuperar la llengua catalana a Catalunya Nord, sinó principalment per l'esperit de protesta contra els governs francès i espanyol, i el tarannà del jovent contra l'*statu quo* establert, que desembocaren en els fets del *Maig del 68*. I malgrat l'opinió de Pere Verdaguer –un dels principals membres del GREC que col·laboraren amb el GCJC–, l'UCE fou conseqüència irrefutable de les tendències polítiques i socials del moment que es vivia a França i a tot Europa, encara que en els punts programàtics de la revolta no es parlés explícitament de la creació d'aquella Universitat⁹³.

Quan, a partir de la Transició espanyola, s'oficialitzaren els partits polítics, es podia constatar que dins de l'organigrama de cada militància hi havia molta gent que havien estat alumnes o professors de l'UCE. Després, quan es parlava amb ells, s'observava que mantenien el caliu de Prada, que vibraven fàcilment, que sentien els moments de convivència i que no es trenquen els ponts que allà es bastiren, tot i que la lluita partidista tendia a marcar les diferències.

Fins al moment de la mort del dictador espanyol tots anaven junts, perquè s'estructuraven dins les forces comunes del Consell de Forces Polítiques de Catalunya i l'Assemblea de Catalunya.

Els anys que es feu la Universitat a Vic, l'economista i polític Ernest Lluch –diputat al Congrés espanyol en diverses legislatures i ministre de Sanitat i Consum amb Felipe González, assassinat per ETA el 21 de novembre de 2000–, que aleshores era professor a València, hi va presentar la Coordinadora Socialista dels Països Catalans. Hi va haver un intent també que Convergència, amb Paco Burguera, del País Valencià, fes una mena de partit nacionalista dels Països Catalans, que no va arribar a realitzar-se, però que sí que hi havia una iniciativa d'intentar anar-hi tots junts.

A partir de 1977 per a alguns va semblar que la continuïtat de la Universitat de Prada ja no tenia raó d'ésser, i el GREC decidí renunciar a organitzar-la; d'altres, en canvi, professorat i alumnat, van considerar que calia continuar, i agafaren el relleu al GREC en una segona etapa. Es creà una Comissió Gestora en què participà gent de tots els partits parapolítics i entitats socials de tots els Països Catalans que havien lluitat més o menys en clandestinitat dins el franquisme. En aquella nova conjuntura hi hagué uns anys de davallada d'inscripcions, però van anar remuntant fins a cloure aquell període després de l'edició de 1984, per passar a la constitució del Patronat que agafaria les regnes a partir de 1985.

---

⁹³ Declaracions de Carles Castellanos i Llorenç en l'entrevista realitzada al Tendal de l'UCE, al liceu Renouvier, el 22 d'agost de 2019.

L'any 78-79, l'equip que es feu càrrec de la segona etapa va formar un consell assessor, i es va enviar proposta de formar-ne part a totes les personalitats catalanes més importants, per integrar els seus punts de vista i les seues realitats. Es tractava de fusionar un equip format, per una banda, pels partits polítics, que també s'integraven; per l'altra, hi havia personalitats del món de la cultura, del món de l'economia, del món de la ciència que tenien un prestigi social rellevant; i també hi eren representats els pagesos i els sindicats.

La Universitat de Perpinyà des del principi s'hi va implicar en diversos professors –com Jordi Estivill, Joan Borrell (professor a la Universitat de París VIII–Vincennes–Saint-Denis), Pere Verdaguer, Alícia Marcet o Joan Becat–, i també procedents del Principat, o que s'hi implicaven a títol personal. Els primers anys s'hi feia anar com a conferenciant alguna personalitat de França amb prestigi. S'hi va portar el general Cazeilles, que era nord-català. A l'organització li anava bé perquè atreïa gent important de fora que donaven certa normalitat davant el prefecte de Perpinyà per no prohibir els actes. De fet, abans de començar l'edició anual es pactava amb el prefecte quines coses es podien fer en relació amb l'ordre públic. Fins i tot hi hagué ocasions que el jovent del Sud, censurat pel franquisme, creia que allà tot es permetia, i penjaven cartells i feien pintades de protesta o reivindicatives, i això era un problema per a l'organització que no tots entenien, perquè posava en contra la societat nord-catalana.

En la dècada dels setanta i fins a 1984 s'incidí molt en els afers dels Països Catalans, i s'hi duïen a debat qüestions comunes que solien anar per davant dels moviments socials. Com que les subvencions eren mínimes, no es tenia dependència ni s'estava lligat de mans i peus, com més endavant podria ocórrer, cosa que condicionaria no tocar-hi determinats problemes per ésser ingrats o comprometre entitats polítiques que decidiren anul·lar les subvencions futures ja més significatives.

A partir de 1977 cadascú dedicà els seus esforços a fer política partidista, i relativament poc específica de Països Catalans. Hi hagué uns quants anys que encara semblava que sí, però com que la llei marc, que anomenaren Constitució, expressament prohibia la col·laboració entre els diferents Països Catalans, des de l'UCE es va estar en contra totalment. Molta gent possibilista que va creure que havia de fer política de partit, i que continuava tenint Prada com a referent, considerava que l'UCE havia de seguir essent la consciència política dels Països Catalans en tots els àmbits, a escala universitària, en l'àmbit dels pagesos, de la classe mitjana, dels professionals, dels artistes, dels moviments socials. En les reunions que es feren el 1985, malgrat ésser activistes dels Països Catalans, es parlava d'entelèquia, és a dir, de cosa poc objectiva i molt difícil de dur a terme. Uns altres van considerar que era difícil, però que

era possible al llarg del temps, perquè, com a bons corredors de fons, la cursa no s'havia de guanyar a l'esprint sinó que requeriria anys i fins i tot generacions.

A partir del moment que ja es reconegué certa autonomia a cada territori, els partits ja no parlaven de Països Catalans. Per tant, l'UCE passava a ésser la plataforma de cada un dels partits del Sud. Per als del Nord, es veia més com a reivindicació social, educativa, cultural, i de cooperació regional i econòmica. Trencava amb el projecte de reencontre per lluitar plegats en favor d'un projecte conjunt de països de parla catalana. Tanmateix, es mantenia en alguns partits minoritaris que tenien poc ressò, i que ratificaven que calia evitar les situacions enfrontades i fomentar les coincidents.

Així i tot, la independència d'acció i d'opinió de vegades no es podia mantenir com a principi constituent d'una universitat lliure, contestatària o antisistema que es volia definir. En la mesura que econòmicament es depengués de subvencions o mecenes –com era el cas de la Generalitat, les Diputacions, alguns Ajuntaments d'un signe polític o d'un altre–, llurs representants anaven a Prada a explicar el seu programa, i parlar del seu partit i no dels Països Catalans. A finals dels setanta o començaments dels vuitanta només parlen de Països Catalans partits petits com el PSAN o com Esquerra Republicana. En canvi, els partits grans, quan estaven al poder semblava que rebaixaven els plantejaments per evitar que hi hagués col·lisió amb la Constitució. Alguns pensaven que la Constitució no era inamovible i que podia canviar al cap d'un temps per adaptar-se a noves realitats, no com els *Principios Fundamentales del Movimiento* que per si eren inalterables, cosa que d'ésser així significaria que s'estava en una altra modalitat de continuar el franquisme.

La Constitució la feien les persones i, per tant, les persones podien canviar-la sempre que volguessen. A Prada es feia la tasca de conscienciar la gent que els Països Catalans eren una unitat cultural i sociològica, i que es volia que fora una unitat política que podia trigar més temps. Era indiferent, però es pretenia que la taca d'oli s'anara escampant a poc a poc i creant consciència política perquè en el futur la gent ho pogués entendre perfectament. Tanmateix, en el temps de la globalització, quan se cedia sobirania agrícola, comercial i econòmica, seria difícil mantenir la idea de Països Catalans més enllà d'un sentiment, si més no per dependre d'estructures majors per sobre de l'Estat sobirà propi. A la llarga calia crear una consciència que representés les particularitats nacionals.

A l'UCE era molt important el respecte entre les persones. Era una escola de respecte mutu en un espai de llibertat on tot es podia qüestionar. A França, de vegades, a un ministre li tiraven tomaques i no passava res, no se li donava major importància. Un any que va anar a l'UCE

Ernest Lluch essent ministre, se li va fer un ninot i es va cremar a la Plaça de Prada; ell va comentar: «bé, mireu, això entra dins del meu sou». Entre el PSAN i el PSUC hi havia discussions acalorades, però, en canvi, després anaven tots junts.

Els representants dels partits polítics després de la dictadura franquista, els diputats, eren elegits sobre llistes tancades que feia cada partit; l'esperit dels participants a l'UCE de la Transició era que fossen llistes obertes en què el representant digués el que pensaven els seus representats, i que tothom pogués intervenir per l'assemblea de forma representativa –representativitat era l'esperit de crítica, en la base de Prada–. Aquella particularitat de l'UCE feia que si algú tenia una cosa a dir, no se li barrara el pas, sinó que se li facilitava una aula, una taula i un horari perquè ho fes. Aleshores, a Prada eren importants, per una banda, les classes –que es feien al matí, més o menys reglades, estructurades–, i per l'altra, els debats i les taules rodones –que es feien a la tarda, i que es muntaven allà mateix–. El primer dia hi havia una taula; però a partir d'aleshores s'anava omplint perquè la dinàmica de les classes condicionava la polèmica i es deia: «no, hem de procurar que hi haja un debat», i a la tarda es feia un debat sobre el tema. A la taula del debat s'asseien tres o quatre persones: unes pensaven d'una manera; altres, d'una altra; i unes altres moderaven, si de cas, i llavors s'arribava a unes conclusions. Després, això havia estat impensable; és a dir, l'esperit crític desaparegué, tot i ésser la base de l'UCE: amb respecte a les persones, la crítica era bàsica. Els professors que anaven a l'UCE en prenién consciència perquè veien que la gent s'hi comprometia, i feien servir les classes com a plataforma de divulgació de la seua especialitat i també de les darreres recerques fetes. Moltes experiències de Prada les aplicaven després en tornar amb les piles carregades a les seues respectives Universitats d'origen, si no de manera oficial, sí, almenys, oficiosa; és a dir, hi havia un lligam entre la idea de Països Catalans i la innovació de problemes puntuals.

Anys després, Jaume Fabre, en un estudi a *Serra d'Or* reflexiona sobre les declaracions d'Adolfo Suárez, com a nou president del Govern espanyol que desmuntà les estructures franquistes per iniciar un període constitucional democràtic, en una entrevista signada per Philippe Garnier-Raymon i publicada al setmanari francès *Paris Match*, en el núm. 1.422, de 28 d'agost de 1976, i les reaccions a una frase desafortunada sobre l'ensenyament del català i el basc –«*Encuéntreme usted antes profesores que puedan enseñar química nuclear en vasco, catalán, etc. Seamos serios*»–. La frase de Suárez quedà com una mostra més del menyspreu de determinats sectors de la cultura castellana envers les llengües perifèriques.

El 31 d'agost següent, Alfons Quintà publicava a *El País* respecte a aquestes declaracions que el punt 7 del comunicat de premsa de la reunió de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya manifestava que «la Comissió Permanent rebutjava per unanimitat i amb tota l'energia les declaracions del president Suárez, a la revista *Paris-Match*, situació que demostrava la continuïtat en l'actitud anticatalana per part del Govern, la qual cosa podria convertir-se en un estímul per a la ratificació nacional catalana».

El mateix 31 d'agost de 1976, Josep-Maria Huertas escrivia a *Tele/eXpres*, tot coincidint amb el plantejament de Quintà, que les relliscades de Madrid sobre el català servien per a enfortir-ne la defensa. Aquestes declaracions tenien un vessant positiu, posat que podien servir per a esvair definitivament la creença que el català fos una llengua familiar o, com a molt, reservada a cenacles literaris. I es planyia que «un cap de Govern jove i que, per tant, hauria d'estar lliure de tòpics, respongués amb petulància». Com a reacció, a més de les manifestacions de repulsa i d'exigir-ne una rectificació, protestaren l'Institut d'Estudis Catalans i Òmnium Cultural, i vint-i-dos professors universitaris signaren una carta en què assenyalaven, citem:

«Quan el nostre poble es referma en l'ús públic de la llengua nacional de Catalunya, resulta intolerable que un president del Govern de l'Estat espanyol expressi tan palesa ignorància de les característiques culturals i socials d'una bona part de l'Estat que pretén dirigir».

L'especialista en física nuclear de les altes energies, fisicoquímica de plasmes freds i energia fotovoltaica Antoni Lloret i Orríols, un dels més importants físics nuclears d'Europa, format a la Sorbona, el 1964 havia publicat en francès, juntament amb Paul Musset, un *Dictionnaire de l'Atome*, del qual deixà enllestida una versió en català el 1967. Quan Suárez feu les citades declaracions, Edicions 62 estava a punt de publicar una versió ampliada que sortí amb el títol *Diccionari de la ciència i la tecnologia nuclears*.

El primer president de la democràcia no podia haver fet una pitjor entrada a Catalunya, tot i que més tard el traductor Jean Michel Bamberger rectificava i assegurava que Suárez s'havia referit en realitat només a l'èuscar, cosa que quedava en dubte per la manca de mitjans periòdics d'aleshores, en què no s'enregistrava i impedia la possibilitat de revisió posterior. (*Serra d'Or*, núm. 743, novembre de 2021: 27-29)

Fins i tot, quan el físic Ramon Pascual de Sans (1942) fou president del Consell Interuniversitari de Catalunya, va proposar que l'UCE entrés a formar part del Consell. En una visita al conseller de Cultura de Catalunya, Max Cahner, per la representació formada per Salvador Giner, Eduard Estivill, Eugeni Giral, Joan Ané i Joan Alegret, se li va dir que la Universitat Catalana d'Estiu era per als Països Catalans el que la Universitat Menéndez Pelayo per a

l'Estat espanyol, cosa per la qual tractava temes interdisciplinaris que no es feien a les universitats convencionals perquè la seua estructura es devia a un programa determinat.

Molts professors universitaris que anaven a Prada, o altres que no ho eren, suggerien temes que no s'impartien a la Universitat d'hivern, comuns allà ja feia temps: els nous moviments socials, l'antropologia sexual, el feminisme, el problema de l'energia o l'energia solar. Durant l'UCE, quan encara no es parlava d'energia solar, s'anava a Odelló de Cerdanya en una sortida formativa a veure el forn solar que funcionava pel principi físic de concentració dels raigs solars per espills reflectors, amb capacitat d'obtenir més de 3.000 graus centígrads de temperatura gratuïta i neta, i que constituïa un símbol mundial de l'energia solar als Països Catalans. Com que les classes de matí no donaven per a tot, a la tarda es feia el debat, i d'allà sortien noves propostes, que se solien incorporar l'any següent, i que els professors de Prada podien aportar a les seues universitats.

El desprestigi del català ja venia de Lluís XIV. Però els anys de postguerra espanyola, quan els catalans del sud anaven a treballar allà, els deien espanyols, no els deien catalans, i la gent pobra que parlava català no era cap model de prestigi. D'altra banda, quan la gent de Perpinyà baixava a Barcelona, veia que pel carrer la gent parlava català, que es prestigiava, cosa que va començar a fer prendre consciència de formar part d'una entitat cultural molt important, d'una nació, que era els Països Catalans, i llavors començaren també a parlar català, fins i tot a les entitats de Catalunya Nord, però a un ritme molt lent, perquè s'havien de trencar molts tabús.

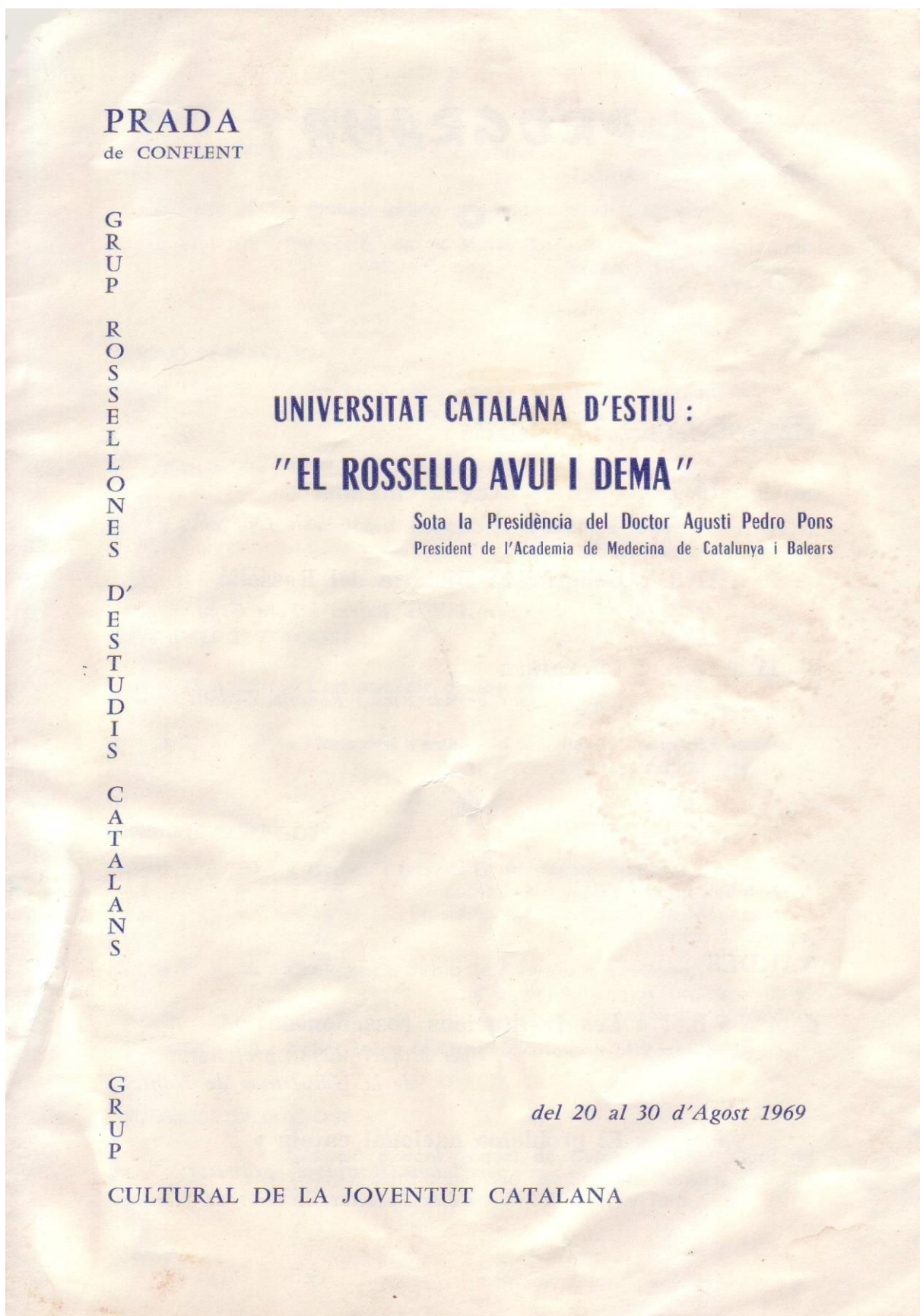
L'UCE va representar una empenta significativa per a la conscienciació lingüística. En la dècada dels setanta, cada any anava a Prada un editor valencià a presentar els seus llibres. Era el cas del lexicògraf Francesc Ferrer Pastor –autor del *Diccionari de la Rima*, el *Vocabulari castellà-valencià i valencià-castellà*, i el *Diccionari General* entre d'altres–, de l'editorial Comercial Denes, que hi acudia amb la seua filla. Al Liceu es trobava amb altres editors per parlar dels seus problemes, dels seus coneixements; llavors, això els lligava i durant l'any ho treballava cadascú tot augmentant la relació entre els uns i els altres. Llavors, en una reunió a Prada, es va decidir fer els primers llibres en català, reglats d'acord amb el qüestionari oficial, dedicats a l'ensenyament primari i secundari. Maria Rúbies anava a l'UCE a fer classes de «Matemàtica moderna», i juntament amb Mireia Montaner, per l'experiència de Prada, impulsaren de fer llibres en català a l'Editorial Casals. Òmnium Cultural assumí la iniciativa de Prada, i amb l'ajut de la Fundació Carulla, creada el 1973 per promoure la llengua, la cultura i els valors de la societat catalana, per la poc probable rendibilitat, els primers llibres en català van ésser els de «Matemàtiques» d'Editorial Casals, i els de «Ciències» d'Editorial Teide.

Pel que feia a la recuperació de la llengua en l'Estat francès, la cosa no resultava fàcil perquè allà hi hagué una campanya de desprestigi durant molts anys sota el lema «*soyez propres, parlez français*» –sigueu nets, parleu francès, no parleu patués–. Encara feia pocs anys que es podia llegir aquella màxima al pati d'una escola d'un poble de la rodalia de Prada. Això volia dir que els primers anys de l'UCE, tot i que hi havia avis que parlaven català, els pares parlaven francès o castellà, però els nets parlaven ja tots francès. En el transcurs de tres generacions s'havia produït el canvi des dels avis catalanoparlants, als fills que parlaven català amb els pares i francès amb els seus fills; i als nets que ja només parlaven francès amb tothom. Per a la Universitat d'Estiu, el repte era que aquests que parlaven català i francès als fills saberen que el català no era una llengua de quatre deficients, sinó de prestigi. Aquells amb consciència d'ésser catalans i que parlar català era important calia que propiciaren als seus fills l'escola en català o que triaren l'opció d'assignatures en català. Tanmateix, d'aquests nets que parlaven francès, alguns en prengueren consciència i recuperaren el català. Un exemple a l'UCE fou Joan Becat, de la Universitat de Perpinyà, que parlava francès, i a Prada parlava una mica català, però, s'hi va encoratjar, juntament amb la gent del Liceu, professionals de banca que començaren a parlar català amb els clients, i metges amb els pacients.

La gent del Departament dels Pirineus Orientals no era massa receptiva a la Universitat Catalana d'Estiu. El batle de Prada, senyor Monestier, favorable a l'UCE, facilitava el Liceu posat que en estiu passava a ésser gestionat per l'Ajuntament. Però entrar en la cultura de l'Estat francès en català llavors era una intromissió, tot i que es procurava tenir el suport de persones de prestigi de Catalunya Nord. Pere Verdaguer, amb molta mà esquerra, sabé tirar endavant. Tanmateix, els primers espectacles al vespre incloïen gent del Nord, grups que actuaven en català-rossellonés. Després, l'organització els posava en contacte amb grups de teatre del Sud, a càrrec de Xavier Fàbregas –que fou director de la Biblioteca del Museu del Teatre i del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, i responsable de Publicacions de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona–. Més endavant Ramon Gual i el fill –que vivien allà i sabien millor que ningú com arribar a aquella gent– s'encarregarien d'organitzar l'*Animació als Pobles* de la comarca, cada nit a un, i la gent de l'UCE hi acudia amb vehicles particulars.

La Vila de Prada sí que se'n beneficià de la celebració de l'UCE, sobretot les botigues, els bars i establiments hotelers i restaurants. S'hi feren postals on posava «*Prada de Conflent, Siège de la Université Catalane d'Été*», com a reclam, perquè ajuntaven la quinzena de Pau Casals de Música –al monestir de Sant Miquel de Cuixà– amb l'UCE de la segona quinzena. Tot plegat donava prestigi i nom en acollir estudis universitaris en una població petita. I això agradava al poble, tot i el desacord en accions reivindicatives de pintades per les façanes.

La primera UCE (1969) entre el GCJC i el GREC

PRADA
de CONFLENT

G
R
U
P

R
O
S
S
E
L
L
O
N
E
S

D'
E
S
T
U
D
I
S

C
A
T
A
L
A
N
S

G
R
U
P

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU :
"EL ROSSELLO AVUI I DEMA"

Sota la Presidència del Doctor Agusti Pedro Pons
President de l'Acadèmia de Medicina de Catalunya i Balears

del 20 al 30 d'Agost 1969

CULTURAL DE LA JOVENTUT CATALANA

El 1969, el canvi de les condicions polítiques –cal no oblidar el *Maig francès* de 1968– va fer possible que tant el GCJC com el GREC organitzaren una empresa de molta més volada: la primera Universitat Catalana d'Estiu. Aquella edició de l'UCE, del 20 al 30 d'agost, va constar d'una sola secció. Hi assistiren en total cent vint persones –setanta de les quals durant tots els dies– i ja hi va haver representació de tots els Països Catalans. Ensenms s'hi van aplegar estudiants arribats d'altres països. Una de les finalitats de l'esdeveniment era afavorir els contactes. Miquel Mayol explicava el sentit de la Universitat i la possibilitat que tothom fes suggeriments sobre la programació que, fins i tot, podia ésser modificada. L'experiència fou molt interessant i els organitzadors van voler renovar-la. L'intendent de l'UCE, Olivier Villalongue, facilità la tasca interna del Liceu.

El GREC havia començat a fer Diades de cultura ja el 1963, pràcticament en els començaments del grup. L'any 1968, a instàncies del GCJC, i juntament amb el GREC, es feren unes Diades a Prada, que foren els fonaments del que seria la nova Universitat Catalana d'Estiu a partir de l'any següent.

Tanmateix, segons Pere Verdaguer, històric del GREC, i un dels primers promotors i cofundador de l'UCE, el que es pretenia era simplement donar a la llengua catalana una universitat, encara que fos d'estiu, una universitat tradicional, és a dir, sense revolucions, i les Diades del 68 no tenien res a veure, no van ser el preludi.

Verdaguer defensava que l'UCE com a tal va nàixer el 1969, i que responia, al seu entendre, a un moviment d'agitació intel·lectual, a l'esperit reaccionari dels joves nord-catalans estimulats per les revoltes dels estudiants que volien reformar la universitat, i a les reivindicacions de la classe obrera, i no com a reacció directa del *Maig del 68* –com s'havia dit alguna vegada–. Tanmateix, la idea de la Universitat Catalana d'Estiu gestada a començaments de 1969 era una més de les reivindicacions de les Universitats lliures i contestatàries sorgides a partir del *Maig francès*, dels encontres de l'Institut d'Estudis Occitans en règim d'internat, i de la problemàtica de la regionalització⁹⁴.

El 1969, Charles de Gaulle va fer un referèndum sobre la regionalització a França, perquè era un país extremadament centralista, i el va perdre, però no perquè la gent no volgués la regionalització; el va perdre perquè tothom n'estava cansat de De Gaulle. Fins i tot els seus mateixos partidaris, com ho era Giscard Desten, li van fer perdre el referèndum.

---

⁹⁴ Declaracions de Pere Verdaguer en la conferència a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, sobre els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu, que organitzà l'Associació d'Amics i Amigues de la Universitat Catalana de Prada.

Però al GREC la qüestió de la regionalització li interessava, i al Rosselló. A Catalunya Nord, havia suscitat molta esperança aquella qüestió. Hi havia hagut dues grans manifestacions, una a la Casa Pairal i l'altra a la Sala Aragó de l'Ajuntament de Perpinyà, on els polítics mateixos havien dit que era necessari de fer una regionalització a Catalunya Nord. Aquella regionalització hi havia de significar l'ensenyament sistemàtic del català a les escoles i la defensa de la cultura catalana en general, cosa que el govern no feia.

En aquell moment el prefecte dels Pirineus Orientals, representant del govern, havia declarat que l'avenir econòmic de Catalunya Nord dependria de Barcelona. S'estava començant la construcció de l'autopista, i calia intensificar les relacions entre el Nord i el Sud. Aleshores es va creure que interessava i que hi calia mantenir els lligams.

Que la regionalització es fes amb aquesta òptica ja anava bé. Però, perdut el referèndum, calia fer una reflexió profunda. Segons Pere Verdaguer, de tornada d'un acte a Cotlliure en homenatge a Antonio Machado, i d'acord amb Andreu Balent, es pensà fer unes jornades en règim d'internat, motiu que justificava la trobada posterior al liceu Renouvier. D'allà va sorgir la primera Universitat Catalana d'Estiu l'any 1969, amb el tema *El Rosselló avui i demà*, per estudiar la situació actual del Rosselló i el que es desitjava per al futur.

Argumentava Verdaguer que la Universitat Catalana d'Estiu va nàixer per un interès que podria dir-se egoista nord-català, és a dir, per respondre a les necessitats del País d'aquell moment, encara que d'entrada es va demanar a una quantitat d'intel·lectuals del Sud que hi assistissen. Es va voler fer una universitat no únicament per a Catalunya Nord, sinó per al conjunt dels Països Catalans.

Així doncs, es retrobaren novament el GCJC i el GREC en una coorganització. El batle de Prada, Lluís Monestier, s'hi va oferir sense objeccions i facilità, amb condicions immillorables i sense beneficis, els nous locals del liceu Charles Renouvier, que en estiu es reservava el municipi com a Centre d'Acollida per a manifestacions culturals i d'esbarjo educatiu. Es tractava d'un projecte ambiciós que, sota la figura d'Universitat, duraria deu dies, del 20 al 30 d'agost de 1969. Les condicions econòmiques foren excepcionals: 10 francs diaris pels drets de matrícula, assistència a les classes i actes diversos, allotjament i tres àpats. Com que l'avenir del Nord anava lligat al del Sud, calia fer reflexió sobre l'avenir del Rosselló, dins la zona d'influència de Barcelona, i es va fer publicitat a l'Escola d'Estiu Rosa Sensat, a Barce-

lona, i a Carcassona⁹⁵ per motivar els occitans. El *Maig del 68*, i tants d'altres fets de tot arreu, tingueren conseqüències en una nova mentalitat de renaixença de les minories ètniques i nacionals que foren l'embrió de la Universitat de Prada. (SERRANO, *Lingüística i qüestió nacional*, 1979).

En la inauguració de la primera UCE, l'alcalde Lluís Monestier, saludà i rebé oficialment els alumnes a la vila que administrava. Andreu Roquère, president del GREC, parlà de la necessitat per als rossellonesos de prendre consciència de la llengua i cultura catalanes.

Jordi Costa proposà el doctor Agustí Pedro i Pons, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, com a president d'honor de la primera UCE. A la Sala d'Actes de l'Ajuntament de Prada tingueren lloc les conferències dels doctors Antoni Comas i Agustí Pedro i Pons. S'hi va invitar historiadors i geògrafs de Barcelona, com Lluís Solé i Sabarís, que presidí la Societat Catalana de Geografia, o Antoni Comas i Pujol, primer catedràtic de Llengua i Literatura catalanes de la Universitat de Barcelona després de la Guerra Civil.

Entre el primer equip organitzador calia mencionar Narcís Duran, Dolors Solà i Oms, Miquel Mayol, Andreu Balent, Domènec Bernardó, Lluís Creixell, Reinald Dedies, Nicola Roure i Joan-Pere Pujol. Els cursos versaren sobre «Llengua», «Història i Geografia del Rosselló», i «Literatura». Josep-Maria de Casacuberta aconsellà alguns conferenciantes.

Entre els professors i conferenciantes es comptava amb una sèrie d'acreditats intel·lectuals de reconegut prestigi: Joan Ainaud de Lasarte, Joaquim Maluquer, Antoni Comas, Agustí Pedro i Pons, Lluís Solé i Sabarís, Francesc de Borja Moll, Robert Lafont, Xavier Fàbregas, Leon Còrdas, Eduard Artells, Joan Lluís Deltech, Jordi Pere Cerdà, Roger Grau, Pere Ponsich, Francesc Català, Miquel Porter, Lluís Creixell, Andreu Balent, Pere Grau, Bernat Rieu, Reinald Dedies, Miquel Mayol, Jaume Rossinyol, Pere Verdaguer i Josep-Maria Batista i Roca.

Es va proposar a Francesc de Borja Moll que fes una xerrada no programada sobre el *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Joan Lluís Deltech va explicar la problemàtica occitana en occità, a Sant Miquel de Cuixà, sobre la gespa.

El doctor Agustí Pedro i Pons, que parlà sobre *Homes i fets de la medicina catalana*, animà els rossellonesos a parlar i conrear la seua llengua. Digué que la vella institució napoleònica era morta i que la universitat s'havia d'obrir als problemes actuals, tot rebutjant les opinions

---

⁹⁵ Carcassona és una vila occitana del Llenguadoc situada en el departament de l'Aude i a la regió d'Occitània. És la capital de l'Aude i coneguda per la fortificació d'arquitectura medieval i restaurada per Viollet-le-Duc al segle XIX, i Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO des de 1997. Com a Narbona i Lesinhan de las Corbières, existeix una comunitat gitana de llengua catalana a Carcassona.

dels intel·lectuals que voldrien veure desaparèixer el català, el danés, el suec, el romanés, l'holandès, el txecoslovac i altres llengües europees que eren parlades per poques persones.

Antoni Comas va detallar, pel que respectava a la catequesi, que el concili de Trento –i també el concili Vaticà II– obligava els preveres a parlar al poble en la seua llengua.

A Sant Martí del Canigó s'oferiren cantades a l'aire lliure, i hi va participar Dolors Laffitte. Es projectà la versió catalana del film *Maria Rosa*, d'Armando Moreno, seguida d'un debat, al cinema Le Royal. Enric Larreula va elaborar una auca sobre les excursions pel Conflent, la reproducció de la qual s'ha recuperat en l'Annex II.

El teatre causà sorpresa i, malgrat l'entusiasme, ja el primer any de l'UCE es trobà a faltar la participació del públic pradenc⁹⁶. S'hi representà –primer al cinema Vox, i després repetida al cinema Royal– l'obra *Manicomi d'estiu o la felicitat de comprar i vendre*, de Maria-Aurèlia Capmany i Jaume Vidal Alcover, pel grup *La Cova del Drac*, sàtira de la societat de consum del Teatre de Cabaret representada durant molts mesos a Barcelona. En realitat es tractava d'un conjunt d'esquetxos tallats per cançons en què es qüestionaven l'especulació, el turisme i altres elements llavors de molta actualitat. S'hi necessitava un piano, que calgué llogar a Perpinyà, circumstància que representà una despesa afegida de més de cent mil francs nous, i l'allotjament de tota la companyia. Fou un muntatge de Josep Anton Codina, al qual seguí un debat sobre l'obra i sobre el teatre català en general, amb el crític Xavier Fàbregas.

Miquel Mayol col·laborava com a cambrer, i quan convenia s'ocupava d'organitzar tabola si hi havia perill que la gent s'adormís. La tendència d'anarquia natural del jovent volia deixar les portes obertes a tothom i el màxim de llibertat. La majoria se situava en posicions intransigents, tot i que amb un esperit franc, optimista i combatiu que contrastava amb les diades d'estudi que s'hi feren fins aleshores. L'ambient grat d'aquell encontre tingué ressò més enllà de Prada, el qual incrementà l'optimisme per la cultura catalana. La ràdio belga enregistrà una emissió de mitja hora en què participaren Creixell, Rieu, Pere Grau, Mayol, Balent i Dedies, i també la ràdio de Perpinyà hi dedicà moltes emissions, i alguna la televisió. La premsa pública ressenyes diàries, en especial *L'indépendant*, *Midi Libre* i *Le Monde*, i també les revistes *Oriflama* i *Serra d'Or*. Hom s'assabentà que professors de prestigi havien impartit classes en català a Prada. El GCJC i el GREC decidiren renovellar l'experiència i continuar a Prada, lligada a Pau Casals i Pompeu Fabra, que amb les diades arqueològiques de Sant Miquel de Cuixà i el festival de música, esdevenia cada vegada més un centre de cultura catalana.

---

⁹⁶ Informació facilitada documentalment per Llorenç Planes.

Aquell primer any, al Liceu, tot era molt nou i semblava una cosa fantàstica, però treballava poca gent en l'organització. En administració hi era Gineta Bernard –muller de Pere Verdaguier–, Gineta Fons de Bise –membre del GREC–, la senyora del professor Jaume Rossinyol, i alguna bona voluntat més que es va manifestar allà. L'ambient era relaxat i sense control d'entrada al menjador. Però aviat l'organització s'adonà que en comptes dels 100 francs corresponents als deu dies que havien pagat els assistents, com que estaven inclosos el primer i el darrer dia, calia comptabilitzar-ne onze, motiu pel qual s'hagué de reclamar un suplement de deu francs més per cadascú.

Només hi funcionava una secció, i tothom coincidia en les mateixes classes i activitats, la qual cosa implicava un clima extraordinari de convivència entre gent procedent d'ambdós costats del Pirineu.

Calia destacar la presència del professor Agustí Maissen, de la Universitat de Carolina del Nord (EUA), d'origen suís, que feu una exposició sobre el romanx, llengua romànica oficial amb pocs parlants ensenyada a les escoles del cantó dels Grisons corresponent de la Confederació Helvètica.

El darrer dia tingué lloc un festival de *Nova Cançó* al claustre de Cuixà, on participaren Dolors Laffitte i Lluís Llach –que explicà la seua experiència com a autor-compositor-intèrpret–. Manel Lluís, del grup *La Roda*, de Manresa, cantà poemes de Jordi-Pere Cerdà. Reinald Dedies va interpretar algun dels seus èxits de cançons compromeses, militants, que denunciaven el colonialisme interior que patia el Departament, a Sant Martí, amb lletres de Miquel Mayol i Jordi Pere Cerdà.

Entre d'altres, hi tingué lloc un debat sobre *La llengua catalana al Rosselló*. Pere Verdaguier va apuntar que les promeses dels diferents ministres sobre les llengües regionals no s'havien complert mai; segons ell, hom no estava disposat a deixar que la llengua desaparegués, a assistir passivament a aquest genocidi lingüístic i cultural, amb escadusseres concessions simbòliques per part de les autoritats que no passaven d'ésser maniobres demagògiques.

En el butlletí número 2 de l'UCE, del 21 d'agost de 1969, hom podia llegir una síntesi de l'activitat del dia. A primera hora del matí començava el curset de català a càrrec de Lluís Creixell, que va aprofitar per donar unes idees generals sobre l'occità, com a extensió cultural d'una llengua germana generalment desconeguda per als catalans. A continuació, Andreu Balent feia el curset de *Geografia del Rosselló*, ajudat pel seu col·laborador Pere Grau; el tema del dia havia estat *L'evolució del poblament i la immigració*. Les xifres evidenciaven uns fets

l·ligats a l'economia rossellonesa: «l'envelliment de la població autòctona, el rejueniment del conjunt a causa de la immigració espanyola i la de “peus negres”, l'escassa industrialització del País i la proliferació del petit comerç». L'encarregat de Literatura era Bernat Rieu, el qual en feu un resum de la rossellonesa des de la seua renaixença. Hi va seguir un col·loqui en què tothom volia fer preguntes.

A la tarda, el professor Jaume Rossinyol, de la Facultat de Dret de Nantes, parlà de la seua tesi *El problema nacional català*. Hi exposà clarament les causes de la necessitat d'una nacionalitat catalana, quines eren les solucions intentades i quines eren les solucions realistes possibles.

L'auditori, convençut de la llibertat d'expressió a què els havien dit que hi tenien dret, en feu ús entre cada sessió amb intercanvi d'idees i discussions. La darrera classe-conferència del dia va estar a càrrec de Joaquim Maluquer amb el tema *Present i perspectives dels Països Catalans*, que suscità gran interès, però que l'horari no permeté desenvolupar completament.

Com que les despeses per desplaçaments del professorat i els lloguers de material superaren les previsions, dos membres de l'organització⁹⁸ hagueren de fer-se càrrec del dèficit. Tanmateix, la liquidació de l'any Fabra, celebrat el 68, donà un superàvit, del qual correspongueren 50.000 pessetes a Catalunya Nord, que van permetre anivellar el balanç.

La politització del GCJC era cada vegada més evident, cosa que condicionà que es constituís en un moviment polític declarat i es transformés en el Front de la Joventut Catalana, el 12 d'octubre de 1969. Mai no s'havia plantejat el problema català del Rosselló sota l'angle polític, amb implicacions culturals, però també socials i polítiques. El FJC considerava que la promoció de la llengua catalana oprimida era un mitjà entre d'altres per elevar el nivell de la consciència revolucionària de les masses del País.

L'UCE de Prada havia de demostrar que la cultura catalana era completa, tant científicament com literària, i dedicar una part del seu treball a l'estudi dels afers rossellonesos. Era desitjable que el GREC hi conservés la responsabilitat i decisió, com a associació seriosa que defensava la llengua i cultura catalanes al Rosselló, motiu pel qual els joves proposaren que el

---

⁹⁸ Aquests dos membres del GREC que van fer front per compte propi al cost imprevist i mal calculat de la primera Universitat Catalana d'Estiu foren: l'activista polític i cultural Jordi Costa i Roca –que dirigí la revista *Sant Joan i Barres*, va presidir el Moviment Laic de les Cultures Regionals de França, i fou secretari general de l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i Cultures Amenaçades; i Pere Verdguer.

GCJC no constés com a organitzador, tot i que alguns dels seus membres entraren a formar part de la junta directiva del GREC i de la comissió organitzadora.

El diari *L'Indépendant* del divendres 22 d'agost publicava la següent informació sota el títol «*Un début prometteur pour l'Université catalane d'été*», citem:

«Ils sont venus nombreux de toutes les “comarques” des “Països Catalans”: de Lleida, Barcelone, Mallorca, etc., et bien évidemment du Roussillon. D'autres Catalans de la “diaspora”, ou même non Catalans intéressés par notre culture, ont fait un long voyage depuis la Bretagne, l'Angleterre et même l'Amérique pour se rendre à Prades.

Mardi, les premiers arrivés ont été reçus par des représentants du GREC et du GCJC, et se sont installés dans le nouveau lycée de Prades, route de Catllar. Il faut dire que grâce à la municipalité de la ville et à M. l'intendant du lycée, les pensionnaires ont été accueillis dans des conditions matérielles remarquables, ce qui est déjà un atout sérieux pour la réussite de cette “Universitat d'Estiu”.

C'est ainsi que le mercredi, à midi, un vin d'honneur était offert aux étudiants et professeurs, et dans l'après-midi, M. Monestier, maire de Prades, prononça des paroles de bienvenue qui lui attirèrent la sympathie de tous: il évoqua les liens de plus en plus étroits qui se nouent entre le Roussillon et les autres “Països Catalans”, et souligna que la ville de Prades n'était pas en reste puisqu'elle allait être jumelée avec Ripoll. Il fit remarquer que les bienfaits de la civilisation technique ne doivent pas nous en faire oublier les dangers. En effet, elle s'accompagne d'une dépersonnalisation de l'individu, et l'éloigne de la nature. C'est pour cela qu'il faut sauvegarder les valeurs culturelles propres, objectif essentiel de “l'Universitat Catalana d'Estiu”.

D'autres personnalités prirent la parole dans la journée; ainsi, le Dr Roquère, président du GREC, dans un vigoureux discours, montra la nécessité d'une prise de conscience par les Roussillonnais de leur responsabilité, et ceci dans tous les domaines. La redécouverte de leur culture devrait les y aider, car une collectivité qui perd sa langue est condamnée à disparaître en tant que telle. On remarquait parmi les personnalités présentes: le professeur Batista i Roca, de l'Université de Cambridge; le professeur Augustin Maissen de University of North Carolina.

Le professeur Joan Ainaud de Lasarte, directeur des Musées de Barcelone, inaugura la série de conférences. Il avait choisi pour thème: la peinture gothique en Catalogne, et plus particulièrement en Roussillon. Moins connue que la peinture romane à laquelle on a trop à se borner, la peinture gothique catalane, dont nos villages contiennent des échantillons remarquables, est d'une valeur extraordinaire. Doté d'une érudition prodigieuse, illustrant ses propos par diapositives, le professeur captiva l'assistance en retraçant l'histoire de cet art encore méconnu. Après la conférence, il s'entretint longuement avec des jeunes Roussillonnais et fut agréablement surpris d'apprendre que de nombreuses opérations de sauvegarde et de restauration

bénévole de chefs-d'oeuvre en péril s'organisaient un peu partout: Baixas, Argelès, etc. L'art, déclara-t-il, doit sortir du cercle restreint de quelques intellectuels et retrouver son rôle fondamental: être l'âme collective d'un peuple et non servir de distraction à un cénacle.

Le jeudi matin, comme la veille, eurent lieu les cours de langue, histoire, géographie et littérature, dirigés par de jeunes étudiants et professeurs du GCJC. Ces sujets, non traités par l'enseignement officiel, intéressèrent beaucoup un auditoire avide de connaître; les nombreuses interventions et la chaleur des débats le montrèrent.

Ces premières journées font bien augurer de l'avenir. Jamais une manifestation de culture catalane en Roussillon n'avait pris pareille envergure et connu un public aussi jeune et aussi enthousiaste.

On nous annonce pour aujourd'hui, vendredi, la venue du professeur Robert Lafont, de l'Université de Montpellier. Il est inutile de présenter Robert Lafont, que plusieurs livres sur la régionalisation et une longue série de conférences et de débats ont fait connaître dans toute la France et au-delà des frontières.

Francesc B. Moll est lui aussi annoncé pour aujourd'hui. Il est l'auteur du monumental dictionnaire Català-Valencià-Balear en dix volumes. Ce dictionnaire, d'une richesse prodigieuse, enregistre toutes les variantes dialectales du catalan. Le vendredi soir, au cinéma Royal, reprise de la pièce "Manicomi d'Estiu" par la célèbre troupe de la "Cova del Drac" de Barcelona.

Signalons enfin l'arrivée, pour samedi après-midi, du Dr Agustí Pedro Pons, président de l'Académie de Médecine de Catalogne-Baléares, qui a accepté de présider "l'Universitat Catalana d'Estiu" de Prades, et qui y participera par une conférence "Homes i fets de la medicina catalana", qu'il donnera ce mêjour a 17 h⁹⁹».

Era significatiu el ressò que se'n feia la premsa i la bona acollida de l'esdeveniment que per primera vegada tenia lloc a Prada sota la denominació d'«Universitat». L'endemà el mateix diari publicava una ressenya arran de la conferència de Joaquim Maluquer, titulada «A l'Université catalane d'été de Prades les organisateurs savent alterner travail et divertissements», que es transcriu tot seguit:

«L'une des conférences les plus remarquées des premières journées de l'Université Catalane d'été était celle de Joaquim Maluquer, l'économiste réputé. Il a parlé du présent et des perspectives des pays catalans, comparant d'abord l'économie de la Catalogne à celle des autres nations européennes ou non, puis les situations des différentes régions naturelles ou politiques qui forment le domaine catalan.

---

⁹⁹ Veure Annex III-3.

Il a ainsi fait ressortir le développement de Barcelone et de sa région, comparable à celui de l'ensemble des pays du Marché Commun et l'importance de l'agriculture à Valence et en Roussillon qui les place d'une certaine manière aux côtés des pays sous-développés.

En ce qui concerne le Roussillon, cette situation est due à sa situation excentrique dans l'hexagone qui fait que les industries hésitent à s'y installer. Par contre, Perpignan se trouve tout naturellement dans la zone d'influence économique de Barcelone qui parachute actuellement des succursales vers Tarragone et même vers Saragosse. La construction des autoroutes actuellement rapproche encore la capitale du Roussillon de la grande métropole catalane. De plusieurs côtés se manifestent des projets d'installations d'usines d'outre-Pyrénées ici. Les grandes sociétés de là-bas y voient en particulier la possibilité d'entrer ainsi par la bande dans le Marché Commun.

Parlant de l'aménagement du territoire, M. Maluquer a dit qu'il était difficile pour une région qui compte uniquement sur l'industrie hôtelière et que ce n'était ni économiquement ni moralement souhaitable.

Cette conférence a été reprise, hier après-midi, avec la participation de Robert Lafont, professeur à la faculté des lettres de Montpellier, qui a parlé en occitan devant un auditoire strictement catalan et a été parfaitement compris de tout le monde, ce qui est, disons-le en passant, une preuve vivante de la parenté des deux langues. Il a déclaré que le problème de la régionalisation se pose toujours en France, mais en des termes beaucoup plus rigoureux que dans les propositions du dernier référendum. Il faut effectuer des réformes de structure complètes. [...] Les capitales catalane et occitane ne peuvent s'investir là que par l'intermédiaire de Paris. La solution ne réside que dans la reconnaissance d'un pouvoir régional qui puisse procéder à une véritable décolonisation. Le plus important dans notre culture actuelle, conclut-il est l'invention de solutions économiques et politiques pour sauver ces portions d'Europe, les nôtres qui se trouvent dans une situation de sous-développement. Mais si ces austères conférences sont programmées dans le cadre de l'Université d'été de Prades, les divertissements ne sont pas oubliés¹⁰⁰ [...]».

L'èxit d'aquella primera edició fou acollit amb entusiasme per tothom. La tarda del dia 30 d'agost reuní els participants en un gran debat per analitzar el que havia estat la convocatòria. S'hi va pensar en l'organització de l'any següent. Calia bandejar la improvisació, amb punts d'informació i d'inscripció al Sud; també era necessària una disciplina mínima, com el control de l'hora del menjador, l'entrada a les classes, la moderació després del darrer espectacle del vespre i el silenci des de la una de la nit fins a les vuit del matí. Les excursions, en una univer-

---

¹⁰⁰ Veure Annex III-4.

sitat d'estiu, eren també un mitjà pedagògic actiu dins les normes actuals, que propiciaven la coneixença del País; i els espectacles es consideraven necessaris com a eixamplament cultural, com a obertura vers la població i com a simple i sana diversió, que feia que els assistents a l'UCE es traslladaren cada vespre a les sales Vox i Royal de la Vila.

2.3. Les edicions de l'UCE a càrrec del GREC: l'edició de 1970

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 1970

Prada de Conflent del 20 al 30 d'agost

Davant l'èxit extraordinari que conegué la U.C.E. el 1969, el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans ha decidit de repetir l'experiència enguany.

El lloc escollit és el mateix : el Liceu Renouvier de Prada que posseeix l'equipament més modern i funcional. La pensió completa serà de 16 F. per dia (no cal dur llençols) i la matrícula puja a 40 F.

El nombre d'inscripcions serà limitat a dos-cents. Les inscripcions que hom farà per la durada total (sense consideració d'edat, de sexe o de formació) seran prioritàries.

La U.C.E. s'estableix entorn de quatre seccions especialitzades :

19 LLETRES CATALANES	: amb cursos intensius de llengua i de literatura, donats per professors qualificats (des d'ara podem anunciar la col.laboració dels Srs. Eduard Artells, Jordi Carbonell i Ricard Salvat).
29 ESTUDIS ROSSELLONESOS	: amb cursos de dialecte rossellonès, d'història, de literatura i de geografia ; unes lliçons de llengua occitana completaran aquesta iniciació.
39 CIÈNCIES SOCIALS	: aquesta secció, que serà dirigida pel Sr. Alfred Sauvy, demògraf i economista de renom mundial, compta a més amb la participació de professors de qualitat : els Srs. Salvador Giner (Reading), Jordi Estivill (Montpeller) i Alfons Cucó (València).
49 CIÈNCIES PURES	: secció dirigida pel Sr. Vassails, degà de la Facultat de Ciències de Tananarive, i que compta amb la participació del Sr. Ferran Palau, professor de matemàtiques modernes (Universitat de Paris).

De les 8h.30 a les 10h.30 seran donades dues lliçons de català, la primera més elemental. Els cursos especialitzats tindran lloc durant la darrera hora del matí i de les 3 a les 5 de la tarda. La resta del temps, cursos, conferències i debats seran generals : diverses personalitats donaran conferències sobre temes generals que desembocaran en debats com "Problemàtica de l'economia rossellonesa", "Unitat i diversitat de la cultura catalana", etc.

La U.C.E. 1970 realitzarà excursions d'interès arqueològic, econòmic, turístic, etc. i organitzarà espectacles de valua : teatre, cançó, etc.

Les persones interessades hauràn de precisar en inscriure's a quin curs de català assistiran (o si prefereixen assistir als dos) i de quina secció pensen seguir l'ensenyança.

Les inscripcions acompanyades del taló del gir postal de 40 F. enviat a :
"Montpellier 1 309 43 A, Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, Hôtel Pams, 28. rue E. Zola, 66 - Perpignan - 15 ", han d'ésser enviades a

Jordi Costa
22, rue Greuze
66 Perpinyà

D'ESTUDIS CATALANS

L'UCE del 69 va ser tot un èxit i es notava les ganes de tornar-hi; tanmateix, era evident que calia fer millors previsions d'organització i comprometre's amb un poc més de formalitat. Es preveia que la manifestació pradenca es definiria per un títol, per donar una imatge exacta i completa de la cultura catalana, presentada dins un marc de normalitat, com les circumstàncies i l'evolució de la reforma de l'ensenyament superior d'Edgar Faure¹⁰¹ aconsellaven a França. A totes les universitats es feien els mateixos ensenyaments, però el marc de la regionalització aconsellava l'arrelament a la zona per a esdevenir motor econòmic i competitiu, cosa que significava buscar les originalitats per atraure l'alumnat, i en aquell sentit Perpinyà havia d'aprofitar la situació en terres catalanes i crear un Institut d'Estudis catalans de valor internacional per a ésser bilingüe.

La Universitat Catalana d'Estiu de 1970 havia de demostrar que una universitat catalana era possible a Perpinyà per crear i reforçar l'ensenyament del català i la cultura catalana, quan a Barcelona encara no existia, que podia atraure estudiants del Sud, de la mateixa manera que hi havia afluència d'estudiants africans al Centre d'Estudis Africans de Niça.

El 1970 va ésser el moment d'organitzar la segona universitat, amb dues seccions de lletres i dues de ciències, que van funcionar simultàniament. Va ésser una universitat particularment brillant, on Francesc Vallverdú fou dels primers que hi va anar. Tingué lloc del 20 al 30 d'agost, i les seccions foren: «Llengua i literatura catalana», «Estudis rossellonesos», «Ciències humanes» i «Ciències exactes». Aquella segona convocatòria no tingué un tema específic, i l'Assemblea del GREC decidí donar-li caràcter de manifestació de cultura catalana de prestigi i d'alt nivell intel·lectual. (*Sant Joan i Barres*, núm. 41-42, d'octubre de 1970)

Eduard Artells hi ensenyà gramàtica, i Carme Serrallonga dedicà algunes lliçons a la fonètica. Jordi Carbonell parlà sobre la literatura rossellonesa i mallorquina del segle XVIII. Xavier Fàbregas estudià alguns moments clau de les lletres catalanes, i Joan Triadú hi va parlar de la novel·la moderna. El professor Giuseppe Tavani, catedràtic de filologia romànica a la Universitat La Sapienza de Roma, que vingué d'Itàlia, va impartir una lliçó sobre un text de Salvador Espriu –al qual es va venir a buscar a Barcelona– basada en un sistema d'anàlisi de textos poètics, amb el tema *Anàlisi estructural d'un text de Salvador Espriu: "Pel meu mirall, si*

---

¹⁰¹ El 12 de novembre de 1968 es va aprovar la Llei de Reforma de l'Ensenyament Superior, amb el ministre d'Educació Nacional a França Edgar Faure (1908-1988), al qual li succeí Olivier Guichard (1920-2004), que va estar al cap d'Educació durant la primera UCE.

vols, passen rares semblances”. Aquella nit Raimon feu un recital a la Universitat. A més, en *Nova Cançó* també actuaren Lluís Llach, Teresa Rebull¹⁰², Reinald Dedies i Dolors Laffitte.

Aviat es va comprovar que la Universitat Catalana d’Estiu responia bé a les necessitats del País, de Catalunya Nord, però també atreïa una quantitat de gent del Sud, d’estudiants, de jovent, que cada vegada, el 70, el 71, el 72, evidenciaven que la universitat s’interessava més per la problemàtica sud-pirinenca que per la nord-pirinenca. Era més important d’obrir la universitat a les necessitats històriques de l’absència de llibertats que hi havia llavors a la península, i a Catalunya en particular, i va començar a acudir massivament la gent del sud.

Com que el GCJC no tenia solvència econòmica, aquell any se’n va fer càrrec exclusivament el GREC, tot i que alguns membres dels Joves també ho eren del GREC. S’hi va debatre sobre la temàtica de l’edició, tenint en compte que l’esperit del *Maig del 68* estava latent i les teories de Marcuse de moda. L’Estat francès havia tingut un ministre, que es deia Edgar Faure, que havia fet una reforma de l’ensenyament superior, de les universitats, i hi havia dit que com que totes les universitats de França feien les mateixes preparacions i expedien els mateixos títols, caldria que es fera una universitat que tingués la seua especificitat, que tingués un ensenyament fort propi, que no fos de tothom, i que com a punt important de la seua reforma havia de contribuir al desenvolupament econòmic de la regió d’implantació.

Posat que a Perpinyà no col·laboraven en la causa catalana –tot al contrari, la consideraven folklòrica–, el GREC va pensar d’agafar la iniciativa des de Prada tot demostrant que era possible fer una universitat catalana. Però els joves mostraren el seu desacord i, moguts pel *Maig del 68*, proposaren suprimir els cursos magistrals, fins al punt de considerar l’UCE com a «universitat burgesa», motiu pel qual es replantejà la situació en fer palés que el GREC sols pretenia la promoció de la llengua i cultura catalanes sense posar en dubte altres consideracions polititzades.

Andreu Roquère deia que «la lluita per l’home passa pel respecte de la seva llengua». Guy Héraud, director de l’Institut de Dret Comparat d’Estrasburg, feu la conferència *De la França de les regions a l’Europa de les ètnies*. Hom lamentà que la conferència no fos seguida d’un debat, motiu pel qual els estudiants n’organitzaren un a l’aire lliure. Alfred Sauvy va fer una conferència sobre *La vida i les activitats econòmiques antany i avui*. En el debat que seguí, Andreu Balent va aclarir que les causes de la situació deplorable de l’economia rossellonesa i el seu desenvolupament eren culpa de la burgesia local de l’època que no va saber ni voler

---

¹⁰² Teresa Rebull (1919-2015, el nom autèntic era Teresa Soler i Pi, però agafà el cognom del seu company, Pep Rebull), activista política, cantautora de la *Nova Cançó* i pintora.

invertir en la indústria. El doctor Roquère afirmava que, a parer seu, això només tenia causes polítiques, que l'Estat així ho havia decidit. Hom deia que calia parlar de descentralització i no de regionalització. Hi treballaren Alfons Cucó, de la Universitat de València, i Jordi Estivill, de la Universitat de Montpeller. En l'entrevista al professor Estivill és habitual la referència que fa al professor valencià Alfons Cucó; comenta la visió de Països Catalans i el plantejament acadèmic interdisciplinari.

Constataren un alt nivell acadèmic d'aquella edició pradenca la solvència de Gerard Vassalls, degà de la Facultat de Ciències de Tananarive, capital de Madagascar; la participació de Guy Héraud, director de l'Institut de Dret Comparat d'Estrasburg; Alfred Sauvy, professor del *Collège de France* i a la Sorbona; Salvador Giner, aleshores professor a la Universitat de València; Artur Quintana, de la Universitat de Friburg; i Giuseppe Tavani, de la Universitat de Roma. En reconeixement per aquella manifestació anual, Prada posà el nom d'*Universitat Catalana d'Estiu* a un carrer en un acte d'inauguració celebrat el 20 d'agost de 1970 a les cinc de la vesprada.

La companyia Adrià Gual, dirigida per Ricard Salvat, va representar al Liceu fragments de l'obra teatral *Ronda de mort a Sinera*, muntatge teatral de textos de Salvador Espriu. També, els alumnes de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual representaren *Els herois i les grandeses*, de Frederic Soler, àlies *Serafi Pitarra*, creador del teatre català del segle XIX, sota la direcció de Biel Moll, al qual seguí un debat que reuní actors i espectadors. Al vespre, tingué lloc també al gimnàs del Liceu la representació de teatre d'avantguarda –dit de l'absurd– d'*En esperant Godot*, de Samuel Beckett, en versió de Joan Oliver, àlies Pere Quart, i *El metge a garrotades*, de Molière, pel grup Tespis, de Ripoll, vila recentment agermanada a Prada i decidida a fer intercanvis culturals de gran qualitat.

Jordi Carbonell, en la presentació al Liceu del número de juliol de la revista *Serra d'Or* dedicat al Rosselló, explicava que la publicació al començament era un butlletí interior de l'abadia de Montserrat: cap a 1959, en temps de l'abat Aureli-Maria Escarré, un grup de joves –entre ells Max Cahner i Ramon Bastardes– van imaginar la revista d'interés general i van fusionar *Serra d'Or* i *Germinàbit* en una sola, amb el nom de *Serra d'Or*, de contingut nacional i progressista que representà la convergència de totes les ideologies. En acabar l'acte es regalà un exemplar de la revista als participants de l'UCE. (*Serra d'Or*, núm. 130, juliol de 1970)

La conferència de Giuseppe Tavani, de la Universitat de Roma, al gimnàs del Liceu, versà sobre els mètodes més moderns d'anàlisi d'un text de Salvador Espriu. En agraïment, Espriu

va pronunciar un discurs, després d'homenatjar els qui lluitaven per la llibertat i la dignitat a banda i banda del Pirineu, citem:

«Ser català és una cosa difícil, una tasca difícil. Hom ha insinuat que som al servei d'una classe, però hem de proclamar ben alt que el nostre sol amo és el poble. Persevereu, persevereu, persevereu. No us descoratgeu».

Al vespre, Raimon va oferir el seu recital. Roger Grau, arqueòleg, gran defensor de la llengua catalana, pronuncià una conferència sobre la història antiga de la vila d'Elna. Explicava en conclusió que, dels seus descobriments en inscripcions de l'àrea ocupada pels ibers, el conjunt dels Països Catalans ja tenia una unitat lingüística cinc-cents anys abans de la nostra era.

En el debat de la vetlada sobre els problemes rossellonesos, Francesc Català exposava la situació lingüística. Hi havia un percentatge considerable de pares que parlaven català entre ells a les zones rurals, i no tant a les ciutats; però tots parlaven francès als fills des de la darrera guerra. Dedies i Balent aclarien que encara hi havia molts joves que parlaven català, però que dominava una diglòssia selectiva entre francès i català. Pere Verdaguer ho atribuïa al fet de no estar el català a l'escola, que si hi fos ensenyat, recobriria el prestigi. Andreu Balent pensava que el problema del poc interès pel català raïa en la manca de treball al Departament. Els joves plantejaven la qüestió com a una presa de consciència del colonialisme interior. Antoni Cayrol atribuïa la causa política a l'atractiu avançat de París, que explicava històricament el jacobinisme. Jordi Costa defensava que el GREC, segons els seus estatuts, procurava l'ensenyament de la llengua i la difusió de la cultura, cosa per la qual organitzava la Universitat Catalana d'Estiu.

Salvador Giner va fer un curs titulat: *Transformacions estructurals i conflictes socials en el món d'avui*. Narcís Garolera, amb només vint anys, participà en la segona UCE com a professor de català a proposta de Jordi Mir i Parache –vinculat a l'excursionisme, especialista en la vida i l'obra de Pompeu Fabra–, que com a lingüista començà treballant amb el periodista Joaquim-Maria Puyal, i juntament amb Joan Solà fou autor de l'edició de les *Obres Completes de Mestre Fabra*.

Joan Triadú hi va fer un curs sobre la novel·la catalana contemporània. Triadú havia ensenyat a la Universitat de Liverpool com a lector de català, i explicava que a Anglaterra hi havia una vintena d'universitats que impartien català en el marc dels estudis hispànics.

Jordi Costa, membre del GREC molt actiu en l'UCE, era secretari general de l'Associació Internacional de Defensa de les Llengües i Cultures Minoritàries (AIDLCM), associació que representava a escala internacional el que el GREC per al Rosselló.

Artur Quintana, de Friburg, va fer una exposició sobre la situació de l'ensenyament del català a Alemanya. Deu universitats –de les vint-i-set que tenia– ensenyaven de manera regular el català a Alemanya –entre elles les de Berlín, Friburg, Hamburg, Heidelberg, Munic, Tübingen...–: dos-cents estudiants per a l'any 1970 era una de les raons per les quals els Jocs Florals de la llengua catalana tingueren lloc el següent octubre a Tübingen. Altres universitats –daneses, sueques, italianes, americanes i, fins i tot, japoneses tenien el català en els seus programes d'ensenyament. Els dos primers anys de l'UCE hi van assistir alguns estudiants alemanys i d'altres americans.

Eduard Bonet, especialista en teoria de les probabilitats i teoria de l'estocàstica –disciplina de la matemàtica que combinava la teoria de la probabilitat i l'estadística matemàtica per estudiar fenòmens aleatoris–, intervingué en els cursos *Relacions entre la matemàtica i el llenguatge* i *Relacions entre el llenguatge normal i el llenguatge simbòlic, estudi de la matemàtica com a llenguatge*, en què interpretava tot el rigor de la metodologia procedent d'Aristòtil, en llenguatge modern i la seua aportació original. Gerard Vassalls pronuncià al gimnàs la conferència *Ciència, pensament i esdevenidor humà*. Com sempre, a continuació tingué lloc un debat entre els assistents.

Pere Bohigas parlava en una primera conferència sobre els orígens de la poesia lírica fins a Ausiàs March; en la segona, tractà sobre Ramon Llull –el Doctor Il·luminat–, i afirmava que va ésser un dels pares de la matemàtica moderna o de conjunts. Miquel Coll i Alentorn, per la seua banda, es proposava demostrar els orígens rossellonesos de Bernat Desclot, primer cronista de l'Edat Mitjana.

El 29 d'agost de 1970 tingué lloc la presentació a l'UCE de la *Gran Enciclopèdia Catalana*. Es tractava d'un projecte ambiciós iniciat per Max Cahner, Jordi Carbonell, Enric Lluch, Joan-Lluís Marfany, Núria Aramon, Hortènsia Curell i alguns intel·lectuals més, amb Ramon Aramon i Serra com a assessor lingüístic de l'obra, per «dotar la llengua catalana d'un instrument de treball que encara li faltava. Van rebutjar la idea de la traducció d'una enciclopèdia estrangera per tal de poder enfocar tots els problemes sota l'angle català». (VERDAGUER, 2009: 180)

En una sala del Liceu es projectaven curts i migmetratges del cinema català actual, presentats per Josep-Maria López-Llaví i Joan Enric Lahosa, crítics de cinema.

Les estructures democràtiques de la Universitat permetien els col·loquis no programats, mostra que la cultura catalana era viva, rica i actual. Tanmateix, alguns participants demanaven més temps lliure per a la improvisació dels debats. Els organitzadors volien que la població de la zona considerés l'UCE com a una cosa pròpia, motiu pel qual s'hi celebraren reunions d'informació per als representants locals, que es mostraven disposats a col·laborar en la normalitat de la cultura catalana.

El 1970 hom pensava en la continuïtat de l'UCE. El GREC no tenia vocació de crear universitats, però se sentia responsable de suplir les insuficiències evidents. Si la Universitat de Perpinyà esdevingués bilingüe abans de l'estiu de 1971, res no justificaria que l'esdeveniment que significava l'UCE es repetís. Això no obstant, si l'ensenyament del català es normalitzava, l'UCE hi podria abordar temes que les disposicions pedagògiques no preveïen per a cap altre lloc. El prestigi de l'UCE de Prada després del primer any manifestava obertament que formava part d'un front important en la defensa de la catalanitat.

Xavier Romeu dedicà unes pàgines al número 10 de la revista ciclostilada i clandestina *Lluita*, del PSAN, de novembre de 1970, en el cinquantenari de l'assassinat de Francesc Layret. Romeu també fou un dels que es tancaren a Montserrat el 1970. Eren moments d'enfrontaments i lluita democràtica contra la dictadura, d'alliberament social i nacional.

Citem *A frec del seu nom. Vida, obra i lluita de Xavier Romeu*:

«Amb motiu del judici de Burgos contra setze militants d'ETA (amb petició de sis penes de mort), prop de 300 intel·lectuals van fer una tancada al monestir de Montserrat els dies 12, 13 i 14 de desembre de 1970, per denunciar davant el món la dictadura de Franco i fer públic un manifest on es reclamaven les mesures següents:

- 1) Que quedi sense efecte qualsevol condemna que pugui ésser dictada pel tribunal de Burgos.
- 2) Que sigui promulgada una amnistia general de tots els presos per motius polítics i socials, dels sancionats i dels exiliats.
- 3) Que sigui derogat el decret llei de banditatge i terrorisme i abolides les jurisdiccions especials.
- 4) Que sigui abolida la pena de mort per qualsevol delictes.
- 5) Que sigui establert un estat autènticament popular que garanteixi l'exercici de les llibertats democràtiques i dels drets dels pobles i nacions que formen l'Estat espanyol, inclòs el dret d'autodeterminació». (CONCA-GUIA, 2018: 37)

A partir de la tancada va quedar constituïda l'Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans (APIC) que intervingueren en la redacció del programa de l'Assemblea de Catalunya, de 7 de novembre de 1971. Al mateix temps es realitzaven les representacions clandestines del *Layret* i els premis literaris de la Nit de Santa Llúcia en què Montserrat Roig va resultar guanyadora del premi *Víctor Català*, i finalista Xavier Romeu.

Garolera recordava la seua arribada al *Lycée Charles Renouvier*, el 1970, als afores de la vila de Prada, on tindria lloc la Universitat Catalana d'Estiu. Situat als peus del Canigó, a tocar de La Têt, i envoltat de fruiterars, sobretot presseguers, s'aixecava un internat per als nois del Conflent, el Rosselló i la Cerdanya que volguessen aprendre un ofici. L'intendent era un francès del Nord –al qual no li va sentir mai pronunciar cap paraula en català–, responsable de la bona marxa de la cuina, el menjador, els dormitoris i les habitacions, que li va facilitar llençols i una flassada i li digué que s'instal·lés en un dels dormitoris de la primera planta de l'edifici. Simultàniament, anaven arribant al *Lycée* els altres professors i unes quantes dotzenes d'alumnes que ja s'hi havien matriculat. L'endemà, a les nou del matí, li va tocar obrir el foc de la docència universitària. Com que en aquella hora matinerana no hi havia cap altra classe, tenia al davant gairebé la totalitat dels inscrits.

Va començar la sessió recitant un poema que havia preparat per a l'ocasió: una composició de Josep Sebastià Pons que va semblar la més oportuna per a la primera classe del curs. Era la poesia que començava: *A la vall fosca del poeta, de matinada i dalt el sol*. A l'aula, potser hi havia només set o vuit alumnes de Catalunya Nord. La majoria dels assistents provenia de l'altra banda de la ratlla, sobretot de Barcelona. Tan bon punt acabà de llegir el poema, es va aixecar un home vell, amb una barbata blanca i semblant de professor –després va saber que era un expert en enzims i membre de l'Institut d'Estudis Catalans– que es va posar a repetir els primers versos de la composició acabada de llegir.

El tret més definidor dels primers anys de l'UCE era sens dubte la política. L'antifranquisme d'esquerra i el catalanisme més radical, eren les propostes polítiques predominants en les primeres edicions d'aquella universitat d'estiu. Els Països Catalans –perquè a més dels rossellonesos, hi havia força valencians i algun de les Illes– eren a l'ordre del dia com a única sortida política, catalana, al tardofranquisme espanyol. Les utopies més inversemblants eren moneda d'ús corrent, i l'anàlisi de la realitat brillava per la seua absència. La fogositat dels debats, que es realitzaven al gimnàs del *Lycée*, tenia un alt voltatge polític i ideològic, i les discussions s'allargaven interminablement. Algunes propostes eren clarament irrealitzables. Hi eren memorables, sobretot, les duríssimes confrontacions dialèctiques entre Pere Verda-

guer, secretari membre del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, i els joves universitaris de Catalunya Nord, que estudiaven a Montpeller o una altra ciutat francesa, i que tenien una concepció diferent del que havien de ser unes jornades acadèmiques com les que es duïen a terme al *Lycée Renouvier*. Aquells universitaris eren fills del *Maig del 68* i partidaris de la universitat popular que permetés expandir les idees revolucionàries dels estudiants de la Sorbona¹⁰³. En destacaven noms com l'historiador Andreu Balent –per a alguns, una mena de Cohn-Bendit rossellonès, que ell negava–; Miquel Mayol, advocat i polític de Perpinyà i més tard eurodiputat d'Esquerra Republicana de Catalunya; Bernat Viu, periodista de *L'Indépendant*, membre del GREC; Reinald Dedies, cantautor en català. Entre els oponents figuraven els membres del GREC que havien convocat i organitzat la Universitat, com l'historiador Pere Ponsich; Roger Grau; Pau Roure, pare del més endavant regidor catalanista de l'Ajuntament de Perpinyà; un exiliat català anomenat Jordi Costa; un tal Gensana, que no era del GREC, agitador polític, amb un bigoti de radical socialista francès; i, sobretot, Pere Verdaguer, secretari del GREC i ànima de la Universitat.

Les discrepàncies entre nord-catalans no eren les úniques en aquells dies d'efervescència ideològica. Entre els assistents a l'UCE, hi havia gent de partits provinents de l'Espanya franquista, que escombrava tant com podia cap als propis interessos. En un dels debats més encesos des del punt de vista polític, Gabriel Ferrater es va alçar entre els assistents en oposició radical a les imposicions ideològiques d'alguns. El poeta, compromès en l'antifranquisme com a intel·lectual independent, no volia plegar-se als postulats dictatorials dels comunistes, que ell detestava perquè els coneixia bé.

L'endemà de l'inici dels cursos, el batle de Prada, Lluís Monestier, va inaugurar la placa bilingüe d'un carrer de la Vila, relativament proper a l'edifici del *Lycée*, batejat com «Carrer de la Universitat Catalana d'Estiu», «*Rue de l'Université Catalane d'Été*», i va pronunciar unes paraules en francès –Pere Verdaguer ho justificava perquè ell era occità i no sabia català–. Un altre acte celebrat fora del *Lycée*, que es va anar repetint en cada edició de la Universitat Catalana d'Estiu, va ésser l'homenatge floral a la tomba de Pompeu Fabra, al cementiri de Prada, on es renovava la *Flama per la Llengua, per la Lluita i per la defensa de totes les Llibertats*. (GUAL, 2018: 276)

---

¹⁰³ Declaracions de Narcís Garolera en la conferència a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, sobre els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu, que organitzà l'Associació d'Amics i Amigues de la Universitat Catalana de Prada.

Entre la nombrosa nòmina de professors, hi havia l'escriptor occitanista gascó Pèire de Lagarda, inspector d'educació i secretari de la secció occitana del Centre d'Agermanament Occitano-Català, que impartia un curs d'occità. Fou un dels fundadors de l'Institut d'Estudis Occitans i creà l'organització clandestina *Federacion de la Joenessa Occitana* per impulsar l'occitanisme. A la inauguració de l'UCE va assistir Iu Roqueta, que duia la representació de l'Institut d'Estudis Occitans de Tolosa de Llenguadoc.

Potser la paraula que definiria l'ambient d'aquells dies d'estiu a Prada seria «llibertat». Al liceu Renouvier es tenia l'oportunitat –que s'aprofitava al màxim– de viure uns quants dies sense els habituals mecanismes repressors de la dictadura del Sud que s'intentava esquivar durant el curs acadèmic de Barcelona. No solament hi havia autèntica llibertat de càtedra –els professors explicaven matèries que no s'oferien en els cursos de la universitat d'hivern–, sinó que els inscrits podien escollir lliurement els cursos que volien seguir. Els contactes personals també es veien afavorits per una actitud més lliure en tots els sentits. Els àpats del menjador del Liceu i les tertúlies dels cafés de la plaça de Prada propiciaven la relació personal entre professors i alumnes.

La Falç núm. 2, d'octubre de 1970, publicava un article en què, segons els organitzadors, l'UCE havia de demostrar, citem:

«1) a les autoritats acadèmiques i prefectorals, l'alt nivell universitari i acadèmic assolit per la cultura catalana per mor d'aconseguir almenys la creació a Perpinyà, a la Universitat “d'hivern”, d'un Institut d'Estudis Catalans; 2) als rossellonesos culturalment alienats, la riquesa de llur pròpia cultura». («La Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent de 1970», pàg. 11)

2.3.1. L'edició de 1971

A Prada, del 20 al 30 d'agost de 1971, celebrarem la tercera

Universitat Catalana d'Estiu

Les dues experiències de 1969 i de 1970 han demostrat que aquesta manifestació és oportuna, útil i eficaç a més de constituir una magnífica ocasió d'encontres. La Universitat Catalana d'Estiu ha pogut superar els problemes que la seva dinàmica pròpia feia néixer i es conserva sempre oberta i actual. La recerca s'hi desenvolupa.

Enguany el lloc escollit és encara el liceu Renouvier de Prada, que posseeix l'equipament més modern i funcional. La pensió completa serà de 16 F (setze francs) per dia. No cal dur llençols. La matrícula és de 50 F (cinquanta francs) i cobreix les despeses d'excursions i d'espectacles.

El nombre d'inscripcions serà limitat a tres-cents. Les inscripcions que hom farà per la durada total seran prioritàries. Tothom pot inscriure's, sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries per a la organització els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar als treballs de qualsevol de les altres.

Les seccions bàsiques són enguany :

- I. — LLENGUA I LITERATURA CATALANES : A (elemental).
  - II. — LLENGUA I LITERATURA CATALANES : B (amb filologia, gramàtica superior, gramàtica històrica, lingüística, i, en literatura, un tema únic).
  - III. — ESTUDIS ROSSELLONESOS.
  - IV. — CIÈNCIES SOCIALS.
  - V. — CIÈNCIES EXACTES.
  - VI. — TEATRE (amb pràctiques de direcció, d'expressió, corporal, etc).
- Dues seccions més, potser, podran funcionar :
- VII. — Mass media (premsa, ràdio, televisió, cinema, edicions, discos, etc.).
  - VIII. — Història (l'abat Oliba i el seu temps).

Els cursos especialitzats, donats per personalitats de renom de la cultura catalana, tindran lloc de les 9 a les 12 h 30 i de les 15 a les 16 h 30.

Les inscripcions han d'ésser enviades a la Senyoreta Francine SERRA, 1, carrer de Cerdanya, 66-PERPINYA (França), i el gir postal de 50 F ha d'ésser adreçat al senyor Josep PONS, carrer dels ocells, 66-TOULOUGES (França).

Un any més tard, el 1971, la Universitat Catalana d'Estiu ja va tenir dos-cents vint participants el primer dia, i tres-cents seixanta el darrer de clausura: aquest mateix any les seccions ja van passar a ésser vuit. Es realitzà entre el 20 i el 30 d'agost.

En l'acte d'obertura de la tercera Universitat Catalana d'Estiu es plantejà, una vegada més, la important problemàtica de la creació, a Perpinyà, d'un centre pluridisciplinari internacional d'Estudis catalans. El Grup Rossellonès d'Estudis Catalans va fer conèixer la seua posició sobre la urgència d'aquesta realització.

El consell d'administració del GREC va decidir nomenar Jordi Carbonell president d'honor de l'UCE com a acte de desgreuge per afirmar les seues conviccions enfront del règim franquista, i per la seua actitud davant de la policia espanyola després de la tancada de Montserrat¹⁰⁴ pel fet de negar-se a declarar en altra llengua que no fos la catalana. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 70). Es pretenia prendre posició, però era l'adhesió a una persona, i no cap opinió política.

Pere Verdaguer, com a secretari de l'UCE, que feia la feina, reivindicava que no volia formalismes universitaris. En una publicació a *Midi Libre*, de 8 de juliol de 1971, comentava que la finalitat del GREC, en paraules del seu president, el doctor Andreu Roquère, era lingüística i cultural, perquè hi hagués més gent que parlara català, i perquè fora ensenyat a l'escola. Verdaguer afirmava que el nom d'*universitat* de la Universitat Catalana d'Estiu va ésser escollit perquè la qualitat dels seus professors el justificava. L'UCE també facilità als mestres que adquiriren coneixements bàsics que no van poder adquirir en la seua formació. I citem:

«No oblidem que si l'economia rossellonesa ha de multiplicar els lligams amb la de la Catalunya sud-pirinenca en un avenir proper, una certa normalització de la llengua catalana al Rosselló pot constituir un factor important. [...] hom va remarcar si una acció a favor de la llengua catalana no hauria de ser dirigida per un pensament polític. Els responsables van remarcar que l'organització d'una universitat Catalana d'Estiu era en ella mateixa un acte polític en el sentit etimològic del terme, ja que es proposa de repercutir profundament en la vida de la ciutat, de la polis. Però això no significa gens que el GREC hagi de prendre una etiqueta política, que s'hagi d'infundar a un partit polític. Els membres del GREC són perfectament lliures, com a ciutadans, de militar als partits que els convingui i, si cal, partits oposats entre ells, sempre que estiguin d'acord sobre la necessitat d'obrar per la difusió del català». (VERDAGUER, 2009: 196)

---

¹⁰⁴ La tancada d'intel·lectuals a Montserrat va tenir lloc els dies 12, 13 i 14 de desembre de 1970 en protesta pel consell de guerra de Burgos contra militants d'ETA. S'hi van reunir tres-cents intel·lectuals catalans, que es van constituir en Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans i redactaren un manifest per demanar amnistia política, llibertats democràtiques i dret d'autodeterminació.

Ferran Palau Martí, de la Universitat de París Nord, feu un curs d'iniciació als llenguatges formals –teoria de Chomsky–, a la lògica formal i a la teoria de la informació, amb el títol: *Introducció a la gramàtica generativa*. Antoni Lloret, mestre del Centre de Recerques Nuclears d'Estrasburg –CERN, acrònim de *Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire*, a Ginebra–, impartí un curs sobre la física nuclear de les altes energies.

Evidentment, tots els actes es feien en català, perquè l'UCE era el lloc de trobada de germans de llengua del Nord i del Sud, separats només per una frontera administrativa artificial, però també perquè els assistents es convencien que es podia fer servir el català per a totes les matèries del saber.

Els espectacles del vespre començaren l'edició de 1971 amb el grup rossellonés Guillem de Cabestany. Miquel Mayol va recitar alguns dels seus textos i també de l'escriptor Jordi Pere Cerdà. També van actuar Reinald Dedies, Ovidi Montllor, Guillem d'Efak, Francesc Pi de la Serra i Teresa Rebull. En teatre, es representà *Somni d'una nit d'estiu*, de Shakespeare, dirigida per Jaume Batista, per la companyia Aula de Montserrat. En l'excursió a Tuïr, Elna i Alenyà, es va fer una parada a Cotlliure, que es va aprofitar per visitar la tomba d'Antonio Machado, i es va parlar amb la senyora Quintana, que va acollir el poeta en la *Retirada*.

Robèrt Lafont va parlar sobre la diferència entre nació ètnica i lingüística i nació històrica. Hi hagué un col·loqui sobre el concepte «Països Catalans», dirigit per Jordi Carbonell, Alfons Cucó, de la Universitat de València –que lamentà la manca fins aleshores d'un estudi històric global, i va posar èmfasi sobre la diversitat i la divergència dels quatre Països–, Jordi Estivill –que parlà de la poca confiança que atorgava a la burgesia per resoldre el problema– i Salvador Giner, de la Universitat de Reading, Anglaterra –que va explicar les estructures socials i culturals–, seguit d'un debat on es plantejaren els perills de la immigració i el turisme, per acabar destacant les diferències entre Països però també la complementarietat indiscutible. En l'Assemblea General de l'UCE, hom mostrà interès per una secció que estudiés el concepte Països Catalans des d'un punt de vista interdisciplinari.

Maria Pla detallava el començament d'una experiència docent a tres escoles –una a la Seu d'Urgell, l'altra a Barcelona, i l'altra a Vilafranca del Penedès– respecte de la nova llei espanyola sobre l'ensenyament de llengües regionals. Es comentava que el Ministeri francès veia amb bons ulls les experiències de bilingüisme, malgrat que a l'Estat espanyol hom era pessimista. De fet, no deixa d'ésser paradoxal que aquells que més sovint defensen el bilingüisme teòricament, a la pràctica el que fan és defensar el monolingüisme castellà d'una part de la població. (MARÇAL, 2020: 271)

A més, va parlar Ildefonso Lobo, professor de la Facultat de Teologia de Barcelona i de la Universitat de Concepcion, a Kansas City, sobre el cristianisme com a força de contestació social a la nostra època. El poeta i lingüista Gabriel Ferrater i Soler feu dos cursos de *gramàtica generativa*. Joan Solà en feu un sobre la *sintaxi del pronom relatiu*. Narcís Garolera s'hi feia ressò –en l'UCE de 1971– de les sàvies dissertacions de Gabriel Ferrater, o de les bromes d'Eduard Bonet i Guinó, director general d'Estadística del Govern Català, que impartia el curs de lògica matemàtica.

Els cursos acadèmics es completaven amb nombroses activitats culturals. Alguns vespres, després de sopar, es programaven recitals de *Nova Cançó*, entre els quals destacava el que va oferir Raimon, quasi en petit comitè, al Gimnàs del Liceu. En edicions posteriors van passar per la Universitat destacats membres de la cançó, com Ovidi Montllor o el grup valencià Al Tall. Entre els assistents hi havia, com un alumne més, la cantant rossellonesa, terrassenca de naixement, Teresa Rebull: impetuosa i tel·lúrica, desgranava les seues cançons, algunes amb lletra d'exiliats catalans, com ella mateixa, amb una veu greu i convincent. Les nits eren tumultuoses i no gaire idònies per descansar. Els valencians, sobretot, passaven en grup pels dormitoris i feien esclatar petards per desvetllar els ingenus que creien que eren hores per dormir. L'UCE dels inicis representava una de les poques ocasions en què hom arribava a imaginar un futur no gaire llunyà on gairebé tot era possible¹⁰⁵.

Garolera destacava que era interessant acadèmicament la interdisciplinarietat, l'assistència de molts professors a les classes dels altres, cosa inaudita a les universitats convencionals; és a dir, a cada classe hi havia, a més dels alumnes interessats, professors d'altres matèries. Ell mateix va anar a classes de Lògica Matemàtica, de Sociologia o a d'altres, i a la vegada els de ciències assistien a classes de Lingüística. I a propòsit d'això –afegia Pere Verdager–, Gabriel Ferrater, que el 1971 va fer a Prada el primer curs de *Gramàtica generativa* del català, tenia com a alumnes professors com Carbonell o Bonet. El mateix Garolera, afirmava que encara conservava els apunts d'aquell curs sobre gramàtica generativa, que hi va seguir amb gran interès per primera vegada. Va ésser un curs que després explicà amb més detall a la Universitat de Barcelona d'hivern, i que havia de prendre forma en una gramàtica que no va arribar a materialitzar, perquè quan començava a escriure-la decidí plegar d'aquest món.

---

¹⁰⁵ Testimoni de Narcís Garolera en la conferència a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, sobre els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu.

Domènec Bernardó aportava un breu article publicat a *Sant Joan i Barres*, núm. 45, de 1971, titulat «Rebrot de la UCE: PUC, una xarxa nova de Publicacions Universitàries Catalanes», que es transcriu tot seguit:

«Després de la Universitat Catalana d'Estiu de 1970, un grup de joves universitaris rossellonesos han decidit de continuar l'obra de la UCE i de treballar a llarg termini sobre un pla de recerca responent a tres imperatius: rigor científic, avantguardisme metodològic i utilitat per a la comunitat catalana.

Així s'ha creat l'Agrupació Catalana per al Desenvolupament de l'Ensenyament i de la Recerca al Rosselló amb els objectius següents:

- Constituir un centre de recerca interdisciplinària
- Funcionar com una oficina d'Estudis i un “brain trust” [unió per monopolitzar la indústria cultural-intel·lectual], que ja ha realitzat estudis sobre un projecte de centre pluridisciplinari d'Estudis catalans, un projecte de secció de “Ciències de l'Educació a la Universitat Catalana d'Estiu”
- Desenvolupar un servei d'edició, les Premses Universitàries Catalanes, amb tres publicacions per començar:
  - Recerques: informació sobre les recerques en curs, coordinació, recerques metodològiques
  - Quaderns d'Estudis Rossellonesos: estudi científic de tots els aspectes de la realitat rossellonesa
  - Revista Catalana de Ciències de l'Educació.

És clar que els primers números d'aquestes revistes tindran un caràcter “experimental” (presentació ciclostilada i difusió limitada), però potser aquest rebrot de la Universitat Catalana d'Estiu, prova del dinamisme i de l'eficàcia de la institució, podrà desenvolupar una eina nova al servei dels Països Catalans». (*Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971: 10)

Lluís Creixell, en un article publicat a la mateixa revista, titulat «Esperit i objectius de la Universitat Catalana d'Estiu», reflexionava sobre el tercer any de la Universitat, que va ésser concebuda i duta a bon terme per primera vegada el 1969, en el sentit que hauria d'ésser l'anunci d'una nova volada de la cultura de la Catalunya nord-pirinenca o, en tot cas, de l'afirmació d'una voluntat dinàmica cap endavant. Manifestava la diversitat de parers sobre el que hauria d'ésser la Universitat en general a l'Estat francès. Havia estat un tema recurrent en les dues UCE anteriors: l'academicisme fòssil no havia estat mai fecund. Hi exposava literalment que, citem:

«La disputació, la conversa assenyada, la civilitat, els bescanvis de tota mena, els debats nombrosos que el franc albir dels participants hauran de decidir, han d'emmenar tothom a un aprofitament substancial dels diversos temes proposats per la UCE del 71. Més ben dit, descartant tota rigidesa la UCE ha d'ésser el pretext d'uns diàlegs, d'un aprofundiment (més enllà de la lletra del programa, si cal) per a un copsament de les realitats nostrades o forasteres. No han d'acabar en garleries fútils, per la qual raó la UCE ha d'ésser també un lloc de recerca, d'aportació, de puntualització. Totes aquestes coses seran assolides mitjançant una col·laboració eficaç entre els professors, ben competents en llur branca, i els oïdors.

[...] Una vegada més la UCE vindrà a fer palés als incrèduls que el pensament és possible en català; el paper d'enaltiment en aquest aspecte, almenys al Rosselló, on el grau d'inconsciència és fort, no ha d'ésser menystingut. A la UCE, els participants gaudiran durant deu dies d'una vida cultural diària desenvolupada en català. Un sector social català hi tornarà a trobar una cohesió, una identitat específica sense traves: al capdavant, una normalitat cap a una dinàmica cultural pròpia que els sistemes que ens regeixen a la banda d'ençà i a la banda d'enllà no autoritzen. La UCE ha d'ésser per a tots aquells que hi vindran un espletiment. En el seu si, la catalanitat, desproveïda dels constrenyiments anorreadors que no para de sofrir, retroba el seu equilibri osmòtic, la possibilitat de l'expressió, de la comunicació, de la difusió en les fibres del cos social. [...] De tota manera, si la UCE constitueix per a un petit grupet de gent una microsocietat catalana normal, fecunda fins i tot, no cal, tanmateix, que somiem truites, que ens deixem fetillar per l'aparença de la normalitat, car la UCE per ara no és sinó un pal·liatiu. D'altra banda, no cal que el seu bull sigui purament intern, ans cal que en sobreixi un flux per determinar en els anys esdevenidors un acarament de tota la societat rossellonesa amb una presa de consciència. [...] Cal no oblidar que, al cap i a la fi, la UCE és una solució transitòria, de recanvi, que quasibé beslluma finalment la nostra impotència política. En efecte, és obvi que la promoció d'una cultura genuïna és tributària de l'evolució ideològica dels hàbitats polítics en el marc dels quals vivim. Un primer pas cap a una normalització seria la reconeixença administrativa i, per tant, oficial en la Universitat d'hivern de Perpinyà dels estudis catalans, una universitat que roman mig borda per culpa dels serveis oficials, subjectada en realitat a les voluntats d'unes patums parisenques i montpellerenques que tot ho volen menys un desenvolupament per a nosaltres. Això fa que la Universitat d'hivern, contràriament a ço que diu *L'Indépendant* del 5 de juliol del 71, és incapaç a hores d'ara d'esdevenir capdavantera o portadora d'embranchida renovadora. Amb tot, malgrat la reticència o temença del seu claustre, els estudis catalans i en català haurien d'ésser el segell del seu dinamisme renaixent». (*Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971: 1-2)

Pel que feia al programa de l'UCE de 1971, s'hi observava que el bon nivell dels anys anteriors s'havia mantingut. S'inclouïen dues noves seccions, «Teatre» i «Cinema i televisió», que encaixaven perfectament en les exigències que havia de tenir tota cultura de massa normalit-

zada. Jep Gouzy, responsable de la secció de teatre, organitzà l'exposició de «poemes objecte», panorama de la poesia catalana del segle XX il·lustrada pel pintor Claude Meyer. També hi seria debatut un tema essencial com el de l'Europa en gestació. A més, temes no exclusivament catalans –com el «cristianisme» o «els moviments reaccionaris»–, l'aspecte històric dels estudis rossellonesos, i la importància de cursos sobre la història de la llengua i la literatura, de sintaxi i de gramàtica normativa, perquè l'obra de Fabra no ho deia tot i calia aclarir encara moltes qüestions que hi mancaven, posat que s'observava que determinats autors, tot i amb dots literaris, tenien regust castellà.

Creixell acabava la reflexió amb les següents paraules, que citem:

«[...] L'aptesa del català com a llengua científica –qualsevol idioma pot ser-ho si els seus parlants es dediquen a assolir-ho– serà confirmada als ulls dels escèptics per la feina que durà a terme la secció de ciències, en la qual és de subratllar el ressò exterior i benèfic en pro de l'acceptació de la nostra cultura que creara n'Antoni Lloret amb els seus “arguments nuclears”».

Concloïa que l'aportació rossellonesa era fluixa numèricament, li mancava encara el llevat decisiu per poder fer moure el cos social autòcton, cosa que podia facilitar la Universitat Catalana d'Estiu, i que el Principat o València fornien la majoria dels participants. Es comptava amb un professorat català de la diàspora, fos de França, d'Anglaterra o del Canadà, i d'altres forans, com Tavani, de Roma, o els occitans Robèrt Lafont i el seu deixeble Gaston Bazalgues. Creia que el relleu que assolía l'UCE movia molta gent a repensar-se i a admetre de bon o de mal grat que es podia accedir en català als grans corrents del pensament.

Per una altra banda, en Joan Bernat explicava en l'article «La creació d'un Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans a Perpinyà, prolongament necessari de la Universitat Catalana d'Estiu», publicat en *Sant Joan i Barres*, núm. 45, de 1971, pàgina 5, que en l'obertura de la tercera Universitat Catalana d'Estiu el GREC veia necessària i urgent la creació, a Perpinyà, d'un centre internacional d'Estudis catalans. Constatava que les seccions d'Estudis catalans existien dins moltes universitats forasteres, però que cap no tenia una reputació internacional, comparable al centre de Rennes, al departament francès d'Ille i Vilaine i la regió de Bretanya, per als estudis cèltics. Aquella situació seria molt favorable per al desenvolupament dins del Centre Universitari de Perpinyà, que respondria a les necessitats locals del Rosselló, facilitaria les relacions econòmiques i culturals amb la metròpoli barcelonina i la resta de Països Catalans, respondria a la demanda del *mercat* universitari internacional, i confirmaria la reputació universitària de Perpinyà en aquell àmbit.

En la mateixa línia, el Grup Rossellonès i la Universitat Catalana d'Estiu definien un projecte realista en resposta a les seues aspiracions que, a més de comptar amb personal especialista i investigador, i d'oferir la pluridisciplinarietat corresponent, caldria proveir-se, entre d'altres, de biblioteca i centre de documentació per a editorials catalanes, la creació d'una revista científica moderna d'Estudis catalans amb un nivell internacional, oferir cursos públics de llengua catalana amb una orientació pràctica i socioeconòmica, de formació i reconversió de professors de català i d'animadors de cultura catalana, i cursos d'economia regional catalana per als no-lingüistes.

Pere Verdguer destacava l'aspecte català de les Diades romàniques de Cuixà de 1971, que es reforçà en aquesta ocasió amb els parlaments inaugurals en català de Miquel Coll i Alentorn, en «*Comtats catalans a l'època d'Oliba*», i d'Eduard Junyent sobre «*La figura de l'abat Oliba; esbós biogràfic*». (*Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971: 9)

Després de l'experiència de les dues primeres Universitats d'Estiu, el debat assenyat, la polèmica i els intercanvis de tota mena que la voluntat dels assistents decidira, constituïen la base per a l'aprofitament dels diversos temes proposats per a l'UCE de 1971. Descartant tota rigidesa, l'UCE havia d'ésser el pretext d'aprofundiment per percebre les realitats pròpies de la zona i les foranes.

A l'UCE de 1971 els participants gaudiren novament d'una vida cultural diària i desenvolupada en català. Una fracció de la societat catalana tornà a trobar una cohesió, una identitat específiques en un clos sense traves: al capdavant, una normalitat cap a una dinàmica cultural pròpia que els sistemes que regien a ambdues bandes dels Pirineus no autoritzaven. L'UCE procurava ésser un estímul per a tots aquells que hi anaven. En el seu si, la catalanitat, desproveïda de constrenyiments anorreadors que no parava de sofrir, recobrava l'equilibri osmòtic, la possibilitat d'expressió, de comunicació, de difusió en les fibres del cos social.

D'altra banda, calia que en condicionés un flux per determinar en els anys esdevenidors un acarament de tota la societat rossellonesa amb una presa de consciència. Un primer pas cap a una normalització era la reconeixença administrativa, i per tant oficial, dels estudis catalans en la Universitat d'hivern de Perpinyà, on malgrat la reticència o la temença del seu claustre, els estudis catalans o en català haurien d'ésser el segell del seu dinamisme renaixent.

La Prada d'Estiu interessava cada cop més als catalans del sud, als quals oferia no solament un marc cultural sinó també un espai de llibertat. I per aquell motiu, el GREC va creure que la seua funció aleshores era facilitar aquella conjuntura que, al temps, servia d'escola política en

la ruptura democràtica d'oposició al franquisme. L'UCE no era ben vista des de l'Estat espanyol, cosa per la qual sempre se suposava que hi havia infiltrats informadors o, fins i tot, policials. L'actitud del GREC no passava desapercibuda per al govern francès, tot i que *Le Monde* veia correcta la convocatòria pradenca. Tanmateix, malgrat el suport del batle de Prada, hom tenia assumit que qualsevol alteració de l'*statu quo* provocaria la clausura immediata de la Universitat al Liceu.

Tot seguit es transcriu l'extracte del Programa de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de 1971 (*Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971: 11-13):

«Es realitzarà del 20 al 30 d'agost de 1971, al Liceu Renouvier de Prada, amb una assistència prevista de tres-cents estudiants. La Universitat és bàsicament oberta, tothom s'hi pot inscriure, sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets. S'estructurarà en vuit seccions variades per poder satisfer els interessos de tots els estudiants matriculats.

La matrícula costarà 50 francs, que corresponen a les despeses d'excursions i espectacles; la pensió completa valdrà 16 francs diaris (esmorzar, dinar, sopar i dormir). Una persona qualificada s'ocuparà d'entretenir els nens de més de tres anys.

Tot i que no es poden precisar els espectacles de teatre, cinema i *Nova Cançó*, l'avanç de professorat i temes confirmats, encara que no del tot complet, és el següent per seccions:

I. Llengua i Literatura Elemental

a) *Llengua*: Narcís Garolera, Jordi Mir, Antoni Paloma

b) *Literatura*:

Jaume Auferil (Universitat d'Edmonton, Canadà): *Època medieval*

Manuel Jorba (Universitat Autònoma de Barcelona): *Segles XVI a XIX*

Jordi Castellanos (Universitat Autònoma de Barcelona): *Segle XX*

II. Llengua i Literatura Superior

a) *Llengua*:

Jordi Carbonell (Universitat Autònoma de Barcelona): *Història de la Llengua*

Joan Triadú: *Història de la Llengua Moderna*

Gabriel Ferrater (Universitat Autònoma de Barcelona): *Lingüística*

Josep-Maria Ferrer: *Gramàtica normativa superior*

Joan Solà (Universitat de Barcelona): *Sintaxi*

b) *Literatura*:

El modernisme. Amb participació de: Josep-Maria Benet i Jornet, Jordi Castellanos, Manuel Jorba, Joan Lluís Marfany (Universitat de Liverpool i Universitat Autònoma de Barcelona), Joaquim Molas (Universitat Autònoma de Barcelona). I les conferències de Giuseppe Tavani (Universitat de Roma) sobre *Temptativa d'anàlisi tipològica de la literatura catalana*, i de Francesc Vallverdú sobre *Sociologia del llibre*. Amb intervenció del poeta Joan Oliver.

III. *Estudis Rossellonesos*

Reinald Dedies: *Llengua*

Pere Verdager: *Literatura*

Miquel Mayol (Universitat de Perpinyà): *Problemàtica general*

Pere Ponsich: *Història medieval*

Alícia Marcet (Universitat de Perpinyà): *Història, segles XVI a XX*

Andreu Balent: *Història del moviment obrer al Rosselló (segles XIX i XX)*

Frederic-Pau Verrié (Museu d'Història de Barcelona): *Art*

Roger Grau: *Panorama de la recerca arqueològica al Rosselló*

Jaume Queralt: *L'“entornament”*

Gaston Bazalgues (Universitat de Montpeller): *Iniciació a l'occità i a la problemàtica occitana*

IV. *Ciències Socials: Sociologia dels moviments reaccionaris*

a) Alfons Cucó (Universitat de València): *Marc històric*

b) Salvador Giner (Universitat de Reading): *Marc ideològic*

Enric Lluch (Universitat Autònoma de Barcelona): *Marc geogràfic*

c) Jordi Estivill (Universitat de Montpeller i Perpinyà): *Treball i moviments reaccionaris*

V. *Ciències Polítiques: L'Europa avui i demà*

Jordi Nadal (Autònoma de Barcelona): *Industrialització del Principat, història econòmica*

Jaume Rossinyol (Universitat de Nantes): *Problema nacional català*

Josep-Maria Batista i Roca: *Problemàtica europeista*

Robèrt Lafont (Universitat de Montpeller): *Minories a Europa i a França*

Ildefonso Lobo (Facultat de Teologia de Barcelona, Universitat de Conception, Kansas City): *El cristianisme com a força de contestació social*

VI. *Ciències Exactes*

Eduard Bonet (Universitat Autònoma de Barcelona): *L'ensenyament de la matemàtica moderna. Iniciació a l'estadística i a la teoria de la probabilitat*

Ferran Palau Martí (Universitat de París Nord): *Matemàtica moderna i introducció a la gramàtica generativa aplicada a les ciències humanes*

Gerard Vassalls (Universitat de Tananarive, a Madagascar): *Matemàtica i lògica*

Antoni Lloret (Centre de Recherches Nucléaires d'Estrasburg): *Introducció a la física nuclear*

VII. Teatre

Hermann Bonnin (Institut del Teatre de Barcelona): *Introducció a la direcció escènica*

Ricard Salvat (director de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual¹⁰⁶, professor de la Universitat de Barcelona): *Els moderns mètodes de la direcció i llur relació amb el cinema*

Carme Serrallonga (professora de l'EADAG): *Ortofonia*

Joan-Anton Benach (crític): *La societat catalana enfront del teatre*

Xavier Fàbregas (crític, assagista, cap del Departament d'Investigació de l'Institut del Teatre de Barcelona): *Evolució de la teoria dramàtica*

Josep Montanyès (professor de l'Institut del Teatre): *Expressió corporal*

Joan-Andreu Vallvé (professor de l'Institut del Teatre): *Màscares i marionetes*

VIII. Cinema i televisió

Manuel Cubeles (responsable dels programes en llengua catalana de la televisió)

Miquel Porter (director de la Cocica –cinematografia–, de la Universitat de Barcelona)

Marcel Oms (assagista, Universitat de Montpeller i Universitat de Perpinyà)

Un equip dels *Amics du Cinéma* de Perpinyà

Joan Enric Lahosa

Josep-Maria López-Llaví.

El número 45 de la revista *Sant Joan i Barres*, de 1971, publicava uns acords de reunions del GREC relacionats amb la Universitat Catalana d'Estiu, l'extracte de les quals es reproduïx:

---

¹⁰⁶ L'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (EADAG): fou una escola de teatre fundada el 1960 per Ricard Salvat i Maria-Aurèlia Capmany com a secció teatral del Foment de les Arts Decoratives (FAD). Es va especialitzar en les tècniques brechtianes. S'hi ensenyaven també les tècniques actorals de Stanislavski i de la *Commedia dell'Arte*. Era un espai de formació obert a actors, directors o investigadors que va suposar una renovació dels plantejaments teatrals del moment des d'una ferma voluntat de professionalització. Volia apartar-se del teatre realitzat dins del règim franquista per introduir noves tècniques i renovar el panorama teatral català. L'EADAG no va tenir continuïtat per motius econòmics i perquè els mitjans de comunicació de l'època no se'n van fer ressò, però va afavorir l'aparició de grups de teatre independent, posat que la formació que ofería era un contrapunt a l'Institut del Teatre i suposà la definitiva renovació teatral catalana.

«A l'ordre del dia del 14 de gener de 1971 hi havia “*La Universitat Catalana d'Estiu de 1971. Estudi, determinació i adopció d'un programa destinat a ésser sotmès a la propera Assemblea general del GREC*”. S'hi plantegen dues proposicions sobre la filosofia de la UCE, fetes pels senyors Pau Roure i Miquel Mayol.

Pau Roure hi veia una manifestació més oberta cap al poble, amb participació de gent de Prada. Un mitjà de contacte podia ésser una enquesta socioeconòmica i cultural. L'aspecte popular podia recolzar-se sobre partits de rugbi i un ball amb cobla. També creia oportú de fer una exposició de llibres. La UCE pròpiament dita podia prendre una perspectiva històrica estudiant primer el passat fins a 1714, després l'època posterior, per acabar amb una mena de prospectiva.

Miquel Mayol proposava com a finalitat general “*la presa de consciència de l'alienació dels rossellonesos*”. La manifestació podia ésser centrada sobre el tema de la repressió cultural. En lloc de cursos, hom podia organitzar conferències amb debat sobre un tema principal (literatura, història, geografia, dret català, etc.) cada tarda. Les estructures havien d'ésser prou flexibles per a deixar constituir-se espontàniament uns seminaris. Com a preparació pels que no saben català, uns cursos elementals podrien ésser organitzats a Perpinyà durant la primera quinzena d'agost. La UCE mateixa podria allargar-se una mica, per exemple del 17 al 31 d'agost. En fi, calia estudiar un sistema de beques.

Al curs de la discussió hom recordà els esforços realitzats –i en bona part inútils– el 1970 per tal d'interessar la gent del poble a la manifestació. Hom remarcà que la idea de les comunicacions individuals era més pròpia d'un congrés que d'una Universitat. L'opinió més general fou que la UCE havia de demostrar el valor cultural i actual del català per tal d'obrir una mica més la Universitat francesa a les nostres coses. Hom adoptà, doncs, la divisió en seccions de lletres i de ciències i el to universitari. Però també s'imposà la necessitat d'una major flexibilitat dins l'organització d'unes conferències amb debat a la fi de la tarda, d'un esforç suplementari d'obertura cap al poble de Prada mateix, d'una secció elemental de català. El GREC no disposa pas de mitjans per a allargar la manifestació.

Els senyors Roure i Mayol s'avingueren al programa elaborat en comú.

L'ordre del dia de la reunió del 18 de febrer de 1971 era: “*L'UCE. Fixació de les seccions i dels programes; determinació del cos professoral i dels conferenciants; elecció d'una comissió organitzadora; preparació d'una àmplia comissió de treball. Preparació d'un espectacle de teatre: representació de Somni d'una nit d'estiu, de Shakespeare, donada per una tropa de Barcelona el 13 o el 14 de març*”. Hom discutí els aspectes financers de la UCE.

El 3 de maig de 1971 se celebrà la reunió, com les successives, al Palau dels Congressos, amb el següent ordre del dia: “*La UCE de 1971. Estudi d'una programació definitiva i constitució de les comissions. Preparació de l'Assemblea general*”. Hom hi elegí la comissió organitzadora

de la UCE, constituïda pel doctor Andreu Roquère en qualitat de president, Josep Pons com a tresorer, Elena Cayrol, Simona Balent, Marcel·la Barbe, Elena Hugues, Francina Serra, Andreu Balent, Reinald Dedies, Ignasi Fortuny, Jep Gouzy, Miquel Mayol, Josep Pobla, Pau Roure, Gerard Vassalls i Pere Verdaguer. La senyora Francina Serra s'encarregà de fer les inscripcions. Hom decidí que la matrícula de 50 francs donaria dret a espectacles i excursions. Hom encomanà a la Comissió la publicació ràpida d'una carta-anunci per enviar-la a tots els que havien participat a la UCE de 1969 i de 1970.

A la reunió del 7 de juny de 1971 s'havia d'examinar la situació creada per la dimissió del senyor Jordi Costa de la direcció de *Sant Joan i Barres*. Jordi Costa, que conservava el seu càrrec al Consell d'administració, exposà el seu desacord amb la presència a la Comissió de la UCE d'un grup de "gauchistes" ["d'equerres" –el francès *gauche*: esquerre–]. El president doctor Andreu Roquère, respectant les reticències del senyor Costa, recordà que el GREC és apolític, però que fora del Grup cada membre pot tenir les activitats polítiques que vulgui. En aquesta reunió s'aprovà el programa de les vuit seccions de la Universitat Catalana d'Estiu.

En la reunió del 29 de juny de 1971 hom estudià la possibilitat d'una representació de *Tirant lo Blanc* per la tropa *La cassola* d'Alcoi.

El dilluns 5 de juliol del 71, el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans convocà una conferència de premsa al Palau dels Congressos en què el president exposà les posicions del GREC i definí les finalitats de la UCE».

Josep-Maria López-Llaví recordava els primers anys de la Universitat com àlgids per la implicació dels assistents, professorat i alumnat, procedents d'indrets hostils o, si més no, indiferents per a la llengua i cultura catalanes. Argumentava que l'embrió de la Universitat Catalana d'Estiu van ser les diades que l'any 68 van organitzar a Prada conjuntament el Grup Cultural de la Joventut Catalana (GCJC) i el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC); d'això va sorgir l'estiu del 69 la primera UCE, Universitat Catalana d'Estiu.

Va ésser a principis d'estiu de l'any 71, que Miquel Porter i Moix, promotor d'idees i projectes per Catalunya i impulsor de nous cineastes i de crítics solvents en el camp del cinema, va convocar un grup dels seus seguidors per participar en algunes classes i en la presentació d'uns quants films, en gran part material inèdit prohibit i difós en la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent. López-Llaví informava que va ésser així com va entrar en contacte amb aquella realitat, encara tendra però creixent, d'un grup que gent catalanista de Catalunya Nord –o Catalunya del Nord, tal com en Max Cahner volia que li diguessen– havien posat a disposició del combat cultural i polític català, i de tots els que hi participaven des de qualsevol indret dels Països Catalans, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, sense obli-

dar els que maldaven per la salut de la llengua i la cultura catalanes a l'Alguer i els intel·lectuals i catalans que havien de treballar des de l'exili.

Eren temps —calia remarcar-ho per als que no els van viure— que la gran majoria de ciutadans i ciutadanes dels Països Catalans, tots els que vivien a l'Estat espanyol, estaven privats de les llibertats democràtiques nacionals més elementals, amb els drets polítics i personals conculcats i amb la llengua catalana reprimida.

Víctimes d'aquella situació les universitats de l'Estat espanyol patien privacions, manca de mitjans, professors represaliats, retards històrics que les mantenien allunyades de moltes de les noves matèries de primera actualitat, i un seguit de limitacions en les quals les universitats dels Països Catalans s'hi afegien, la desnacionalització en què els governs franquistes havien intentat consumir el genocidi cultural català. Però eren temps de fer el desvetllament col·lectiu en què la represa editorial, l'escola activa, la *Nova Cançó*, el moviment associatiu i, no cal dir-ho, el ressorgiment dels partits polítics i els sindicats en la clandestinitat, permetien albirar un esplai del qual la Universitat Catalana de Prada va ser un dels exponents més vius.

El 1971 l'Estat espanyol reclamava al francès dos monjos de Cuixà: l'UCE va manifestar el malestar per la repressió que va transcendir inclús al Festival Pau Casals.

Al peu del Canigó, prop de l'acollidor Sant Miquel de Cuixà, en un oasi de llibertat on molta gent ignorava el centralisme jacobí de l'Hexàgon, la Universitat d'Estiu va obrir portes i finestres als vents de llibertat. Depassant segurament les previsions dels inicis, per a milers d'alumnes i per a centenars de professors i professores que aquells anys hi van passar, va esdevenir el trampolí de projecció cap a nous horitzons culturals, polítics i personals. I tal vegada sense voluntat mimètica dels corrents del 68, però marcats en alguna majoria per aquell impuls, Prada i l'UCE van col·laborar decisivament al trencament de l'hermetisme de les ortodòxies ideològiques heretades¹⁰⁷.

En aquells moments, tan importants com les conferències i les classes pertinents d'intel·lectuals i científics, hi havia uns personatges molt significatius per a l'esdevenir posterior de la Universitat Catalana d'Estiu. Cal recordar eminents científics com Gerard Vassalls o Antoni Lloret, de ciències socials com en Pere Saurí, Salvador Giner, Ignasi Pons o Jordi Estivill, molts d'ells en exilis polítics o professionals en universitats estrangeres.

---

¹⁰⁷ Declaracions de Josep-Maria López-Llaví en la conferència a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, sobre els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu, que organitzà l'Associació d'Amics i Amigues de la Universitat Catalana de Prada.

La mateixa importància hi tenien les classes de coneixements dels Països Catalans, amb historiadors d'arreu del País, i alguns en l'exili, com el cas d'Isí Roca; de llengua catalana, amb el lingüista Eduard Artells; les de literatura, on destacaven, entre altres, Xavier Romeu, Maria-Aurèlia Capmany i Jaume Vidal Alcover; les de teatre; les de cinema, amb en Miquel Porter, i en Pere Ignasi Fages, que en aquells moments era a l'exili a París. Eren tan importants aquelles classes com les d'Ecologia, de les quals en aquell temps no se'n sabia res, ni se'n parlava; les de Sexologia, que se'n sabia poca cosa; o els tallers de Cant coral de l'Antoni Santandreu, molts d'ells ja malaguanyadament desapareguts, que aplegaven gent de totes les edats.

Sobre la secció de Cinema, Pere Verdaguer constatava que a Prada es projectaven films que no es podien veure al Sud, com *El cuirassat Potemkin*. Pere Ignasi Fages i Miquel Porter portaven films clandestins de l'Europa de l'Est. Com que tothom volia veure els films i el Liceu no disposava de sales adequades ni amb capacitat suficient, hi havia nits que es passaven les pel·lícules diverses vegades fins a la matinada.

Aquesta era una de les característiques de l'UCE, una universitat per gent de totes les edats, però amb esperit jove, reivindicatiu de les llibertats.

I tant com les classes, les conferències i els cursets, eren d'importants les presentacions dels partits polítics a càrrec d'alguns dels seus líders proscrius, i els debats sobre temes de país o generals que mai més en la Universitat d'Estiu no van arribar al nivell dels primers anys.

Després vindria el desencís, la reforma política en comptes del trencament democràtic, i en la Universitat Catalana d'Estiu altres etapes, altres directrius i altres mètodes. Potser sí que aquell fervor en tots els camps només fou possible durant la dictadura peninsular.

En el balanç final de l'edició de 1971, algú acusà el GREC d'encobridor d'activitats polítiques a l'UCE; Andreu Roquère ratificava que les finalitats de la Universitat d'Estiu eren lingüístiques i culturals, això sí, amb col·loquis interdisciplinaris, conferències i debats on cadascú podia expressar idees en llibertat. Tanmateix, la confrontació d'opinions oposades feu que un participant abandonés l'UCE després d'afirmar que el Liceu era un niu d'extremistes; en canvi, un altre qualificà la trobada de tradicionalista i folklòrica. Tot plegat, s'hi va treballar amb un esperit universitari i sobre qüestions universitàries, temes tractats amb la màxima obertura d'opinions diverses i exempt de censures de qualsevol mena, ni de dreta ni d'esquerra, en un clima general de diàleg, sense renunciar a cap tendència, per una cultura catalana independent d'ideologies.

Pere Verdaguer en feia ressò a *Sant Joan i Barres*, núm. 46, amb un repàs de les personalitats de primer ordre que havien participat en l'UCE del 71, que difícilment en cap altre lloc es podien concentrar, i que li donaven prestigi. I no oblidava l'ajut important en el dia a dia d'Irene Peypoch, Gineta Bernard, Gineta Bise, Remei Callís, Irene Morillas i d'altres. Els participants de l'UCE passejaven per la vila i les terrasses, que no sempre acceptaven l'allau turística. Malgrat haver-hi alumnat de Prada, la participació dels autòctons sempre fou feble.

En el punt 6 de «Crònica rossellonesa», que publicava *La Falç* de novembre-desembre de 1971, apareixia una reflexió sobre la tercera UCE –de 1971–, i constatava que, citem:

«s'estava academitzant cada vegada més, amb més seccions, més professors il·lustres, més cursos i més debats intel·lectualistes. Som lluny de la improvisació del 1969, de les baralles homèriques dins un català més que aproximatiu, però que portaven sobre les qüestions essencials. Som lluny de l'entusiasme que regnava dins la primera UCE i que es traduïa per una joia permanent. [...] També la cosa s'està barcelonitzant cada vegada més: això seria normal si la proporció de catalans del nord restava igual. Però no sembla que sigui el cas. Hi ha aquí un perill greu. A causa de l'alienació dels rossellonesos hem de témer que un dia això passi als ulls del poble com una manifestació *espanyola*. Certes reaccions de gent del carrer a Prada poden deixar pensar que aquest perill no té res d'imaginari. Però els motius de satisfacció contrabalanzen la part negativa: la participació creixent de valencians i mallorquins; les discussions improvisades sobre temes que no tenen res d'acadèmic; l'estimulació intel·lectual que pot néixer de la presència accessible de veritables mestres dins tots els ordres de la coneixença. Queda que la veritat de l'UCE resideix dins la fidelitat al seu principi, és a dir, el caràcter prioritari de reflexió i de discussió oberta sobre les qüestions plantejades per la nostra situació com a poble».

L'UCE de 1971 fou una veritable universitat, amb mig centenar de professors universitaris procedents d'una dotzena d'universitats de diversos països, on es treballà intensament amb autèntic esperit universitari i sobre qüestions universitàries, malgrat els assistents que s'hi incorporaven en el darrer moment sense inscripció prèvia i algun professor que no hi arribà, com estava programat.

Aquella seriositat en el treball havia de motivar l'UCE de 1972, oberta a tothom que tingués interès per algun dels temes de les diferents seccions. L'organització es comprometia perquè tots els continguts fossin tractats amb la màxima obertura i sense censures de cap mena. Totes les opinions hi tenien cabuda, i cadascú en trauria el profit que li semblés. En cas contrari, hom estaria parlant d'una universitat convencional.

2.3.2. L'edició de 1972

A Prada, del 17 al 27 d'agost de 1972, celebrarem la quarta

Universitat Catalana d'Estiu

L'experiència molt concloent dels tres primers anys ens indueix a organitzar aquesta quarta Universitat Catalana d'Estiu en el mateix esperit altament universitari, d'obertura, d'amistat i de servei.

Una vegada més ens acollirà el Liceu Renouvier de Prada. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 20 F (vint francs) per dia. La matrícula és de 60 F (seixanta) i cobreix les despeses d'excursions i d'espectacles.

El nombre d'inscripcions serà limitat a quatre-cents (perquè no hi ha més lloc). Les inscripcions que hom farà per la durada total seran prioritàries. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries per a la organització els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar als treballs de qualsevol de les altres.

La llista de les seccions (algunes modificacions són tanmateix encara possibles) és:

- 1 - Llengua elemental.
- 2 - Lingüística i literatura.
- 3 - Estudis rossellonesos i occitans.
- 4 - Ciències socials.
- 5 - Matemàtica.
- 6 - Física moderna.
- 7 - Ciències de l'educació.
- 8 - Història.
- 9 - Dret.
- 10 - Teatre.
- 11 - Cinema.

Funcionaran a més a més:

- I - unes seccions de l'Escola d'Estiu (Rosa Sensat) en particular sobre la didàctica de la matemàtica nova a l'escola primària.
- II - un Institut de Polemologia amb àmplia participació internacional organitzat pel Memorial Victor Seix.

Els cursos especialitzats, donats per personalitats de renom, tindran lloc de les nou a la una. Les tardes podran ésser dedicades a les pràctiques i als col·loquis. Les conferències i espectacles seran al vespre.

Les inscripcions han d'ésser enviades al G.R.E.C., B.P. 1000-8, 66-010 Perpinyà, i el gir postal de 60 F ha d'ésser adreçat al senyor Josep PONS, carrer dels ocells, 66 - Toulouges (França).

Quarta edició de l'UCE, realitzada del 17 al 27 d'agost de 1972, en què ocupà la presidència d'honor el professor Jordi Carbonell per decisió unànime dels membres directius del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, en reconeixement de la seua aportació com a professor responsable de la secció de Lingüística i animador en anys anteriors, i per les actituds preses arran de la detenció després de l'*Assemblea d'Intel·lectuals de Montserrat*, per negar-se a parlar amb la policia en una altra llengua que no fos la catalana, i per la seua exclusió de la Universitat Autònoma de Barcelona per raons polítiques.

Per tal de fer possibles les relacions normals de l'UCE amb les autoritats acadèmiques de Perpinyà, de Montpeller, o amb el Ministeri, la junta directiva, en reunió del 4 d'octubre de 1972, va acordar nomenar un president acadèmic de l'UCE. El nomenament va recaure en el doctor Gerard Vassalls, un dels primers membres del GREC, degà de la Facultat de Ciències de Tananarive, que l'any següent havia d'exercir al Centre Universitari de Perpinyà. En aquesta reunió es va constatar la insuficiència de personal administratiu per atendre professors i alumnes participants, motiu pel qual es va desdoblar el Secretariat del GREC en un de general i un altre d'administratiu, del qual es feren càrrec Francina Serra i Gineta Bise.

Les inscripcions oscil·laren entorn de les cinc-centes. Els atemptats del FRAP, en la primavera de Barcelona, i les sancions del govern francès contra els monjos de Cuixà, acusats d'activitats antifrancistes, podien ésser el motiu de l'aturada d'inscripcions. Ramon Gual i Casals va col·laborar des de llavors amb els organitzadors, tasca que l'ocuparia al llarg dels anys ininterrompudament.

La continuïtat de la Universitat durant els quatre primers anys dugué d'una simple reflexió sobre la problemàtica rossellonesa el 1969 a la demostració de la vigència d'una universitat catalana que incités el Centre Universitari de Perpinyà a crear un ensenyament del català i en català de valor internacional. Malgrat que encara no es pogueren aconseguir aquells objectius, l'opinió rossellonesa fou sensible als problemes culturals catalans com a base sòlida a tota acció futura. L'UCE havia estat un lloc d'encontre entre els diferents Països Catalans on hom tingué l'oportunitat de conèixer *in situ* el cas rossellonés

El *Midi Libre* d'11 de juliol de 1972 va publicar una roda de premsa que convocà el GREC al Palau de Congressos sobre les finalitats de l'organització de l'UCE. El seu president, Andreu Roquère, explicava que l'esdeveniment responia als principis associatius de presa de consciència de l'opinió perquè el jovent i les escoles reprengueren l'ús de la llengua catalana al Rosselló, d'un bilingüisme ben comprés. Tanmateix, un sector dels rossellonesos no se sentia motivat. Per a uns, el català representava el passat; per a d'altres, el contrari: el catalanisme

era forçosament polític i revolucionari, i esperava un trasbalsament de totes les estructures vigents. El GREC, per imperatiu legal fundacional, no tenia opcions polítiques i, per tant, tampoc manifestava motius per rebutjar a ningú i volia defensar la llengua pairal. Aprendre català era també una raó de pes econòmic i demogràfic tot tenint en compte la proximitat de Catalunya Sud. No es pretenia crear un focus polític, però tampoc tenia el desig de voler censurar ningú, segons la regla de la universitat francesa d'encoratjar la lliure expressió. I perquè hom pogués reflexionar en aquella línia, congregà a Prada en l'edició de 1972 professorat universitari vingut de Perpinyà, Montpeller, París, Estrasburg (França), Barcelona, València, Donostia, Granada (Estat espanyol), Milà (Itàlia), Cambridge, Oxford, Reading (Anglaterra), Groningen (Països Baixos), Tananarive (Madagascar), Nova York i Stamford (Estats Units). (VERDAGUER, 2009: 283-285)

Tal com reportava *L'Indépendant* del 20 d'agost de 1972, en la inauguració de la present edició, el doctor Roquère, després de definir les finalitats de l'esdeveniment, va dir que es tractava d'obrir a la llengua catalana el camp de totes les disciplines literàries i científiques. Jordi Carbonell, president d'honor, insistí en el caràcter científic de la Universitat. El doctor Enric Ey –metge psiquiatre i filòsof nord-català– s'enorgullia de trobar-se en un clima de devoció a la catalanitat, i va pronunciar una conferència en què definia els límits de la malaltia mental per distingir-la del que hom anomenava la follia col·lectiva del món modern, que no era més que el signe de la llibertat de l'home. Miquel Coll i Alentorn parlà sobre la naixença de Catalunya i l'elaboració de la llengua, que no es va formar sobre un terreny homogeni en els diversos Països Catalans. (VERDAGUER, 2009: 315-316)

Cada vegada hi havia més gent vinguda del Sud, i acudien els partits polítics prohibits. Els debats assemblearis i reunions nocturnes augmentaren. Va dominar la idea que la Prada d'Estiu tenia el deure de servir el conjunt de Països Catalans.

Hi va haver quinze seccions:

- «Llengua Elemental», per a persones que no sabien parlar català, a càrrec de Montserrat Biosca, Lluís Cabruja, Narcís Garolera, Roser Latorre i Antoni Paloma. Funcionaven diversos cursos simultàniament. Lluís Cabruja hi aplicava un mètode audiovisual. Després dels cursos teòrics, els alumnes es dividien en grups i feien conversa amb els professors
- «Lingüística i Literatura», per Antoni Comas –sobre poesia catalana del segle XX–; Xavier Fàbregas –sobre el teatre català de postguerra–; Ferran Palau Martí, de la Universitat René Descartes de París –amb un curs de fonologia del català–; Antoni Paloma –que parlà sobre

Milà i Fontanals, i de la seua tesi sobre el romancer–; Roser Latorre i Narcís Garolera –que feren cursos de gramàtica normativa–; i Eduard Bonet –que impartí les seues lliçons sobre la matemàtica del llenguatge–. Segons declaracions del professor Sebastià Serrano, Bonet li demanà d'urgència fer un curs de “Lingüística matemàtica” a causa del traspàs de Gabriel Ferrater, i continuà cinc anys més.

– «Estudis Rossellonesos i Occitans», que organitzà col·loquis sobre cultura, economia i política. Hi intervingué Pèire Lagarda, amb lliçons d'iniciació a l'occità, i Roger Grau, sobre història antiga i medieval en relació amb l'arquitectura. Els debats tècnics sobre qüestions actuals presentaven un interès evident, però aquesta secció hauria d'haver estat més concorreguda per donar a conèixer els resultats de les investigacions dels joves estudiosos rossellonesos.

– «Ciències Socials», on participaren Salvador Giner –professor de sociologia de la Universitat de Lancaster, Anglaterra–, Jordi Estivill i Carlota Solé. El tema fou *El socialisme*. Salvador Giner feu una història crítica del pensament socialista contemporani des de la Primera Guerra Mundial. Jordi Estivill analitzà les relacions entre el socialisme i el món del treball. Hi va continuar un debat sobre la lluita sindical i la política en els Països Catalans. Carlota Solé ajudà en els seminaris de les tardes.

– «Matemàtiques», sobre estadístiques i probabilitats, a càrrec d'Eduard Bonet, Francesc Bofill i David Nualart.

– «Física Moderna», que comptà amb Antoni Lloret, sobre *Física corpuscular, introducció a l'experimentació en física d'altres energies*, i Gerard Vassalls, sobre *Relativitat*. Vassalls incorporà primícies d'epistemologia i aportà una concepció nova de la noció d'atzar en ciències.

– «Ciències de l'Educació», organitzada per Domènec Bernardó i Bernat Rieu, amb la participació de Robèrt Lafont, de la Universitat de Montpeller, i Lluís Aracil¹⁰⁸, de la Universitat de Stanford, sobre el tema *Bilingüisme i educació (aspectes sociolingüístics)*. Aracil va estudiar el bilingüisme castellà-anglès dels porto-riquenyos de Nova York, i arribà a la conclusió que aquest bilingüisme era una etapa en el procés d'eliminació de la llengua dominada per una llengua forta dominant.

---

¹⁰⁸ Lluís Vicent Aracil i Boned (1941), sociolingüista valencià, estudià Dret i Filosofia i Lletres. Fou professor de Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona. President del *Research Committee on Sociolinguistics*. Establí un model dinàmic i diacrònic de «conflicte lingüístic» que contrastava amb el concepte estàtic de «diglòssia». Popularitzà els termes de «normalització lingüística», «substitució lingüística», «àmbits d'ús» i «minorització».

– «Història», per Miquel Coll i Alentorn, sobre *La naixença de Catalunya: personalitat, independència (política, econòmica, jurídica i eclesiàstica), llengua, nom i símbol representatiu*; Alícia Marcet, del Centre Universitari de Perpinyà, sobre *Els moviments populars al Rosselló del segle XVII: comparació amb els moviments europeus contemporanis*; Pere Ponsich, historiador i arqueòleg nord-català, sobre *Problema de definició d'una frontera: Septimània i Marca Hispànica*; i Andreu Balent, sobre *Moviment socialista al Rosselló fins al Congrés de Tours: problema d'una especificitat política rossellonesa*.

– «Dret», sobre els temes: *L'estat plurilegislatiu espanyol, La regionalitat catalana, El dret civil català com a mitjà de configuració de la societat catalana*, a càrrec d'Encarnació Roca, de la Universitat de Barcelona, Manuel Gerpe i Landín i Ferran Badosa i Coll. Miquel Mayol explicà *L'estatut d'autonomia de Catalunya de 1932* després de fer un repàs previ a les *Bases de Manresa i la Mancomunitat*, i Carles Vilar, del Centre Universitari de Perpinyà, parlà sobre *La representació dels obrers en els organismes de direcció de les empreses a França*. El professor Badosa i Coll tractà l'estatut de la dona en el dret català, del qual es deduïa que la dona casada gaudia de molta més autonomia en el dret català que en el dret castellà. En aquella secció es va detallar que en el segon congrés de juristes de Dret Civil es va decidir que la llengua dels tribunals a Catalunya havia d'ésser el català; que el concepte de «regionalitat catalana» havia d'ésser substituït pel de «ciutadania catalana»; que els tribunals catalans havien d'aplicar el dret català de preferència a qualsevol altre; i que el poble català havia d'establir el propi dret.

– La secció de «Teatre i espectacles» anà a càrrec de Xavier Fàbregas, el qual treballà la utilització del document com a punt de partida d'una dramatització, i va parlar del teatre català d'abans i després de la guerra. Comptà amb la participació de Maria-Aurèlia Capmany, que parlà sobre el folklore i el teatre; Hermann Bonnin, director de l'Institut del Teatre¹⁰⁹ de Barcelona, que parlà sobre la pedagogia del teatre; Coralina Colom, que va impartir un curs pràctic d'expressió oral amb exercicis de dicció; Iago Pericot i Canaleta, pintor, gravador i escenògraf català, llicenciat en Psicologia, director del Departament d'Espai Escènic de l'Institut del Teatre de Barcelona, parlà sobre la utilització de l'espai escènic des d'un punt de vista teòric; Ventura Pons, parlà dels joves autors, de llur formació i de les dificultats que tenien per obrir-se camí, i de les experiències de producció d'espectacles en règim cooperatiu;

---

¹⁰⁹ L'Institut del Teatre és un centre superior públic, dedicat a la formació, la creació, la recerca, la conservació i la difusió de patrimoni en el camp de les arts escèniques. El centre es va inaugurar sota el nom d'*Escola Catalana d'Art Dramàtic* l'any 1913 per Adrià Gual amb el suport del llavors president de la Mancomunitat de Catalunya, Enric Prat de la Riba, i el suport de la Diputació de Barcelona.

Carlota Soldevila, feu una lliçó sobre expressió corporal; George Wellwarth, professor de literatura comparada de la Universitat de Binghamton, de Nova York, bon coneixedor del teatre català, feu una conferència sobre l'obra d'Edward Albee i el teatre expressionista germànic; i Albert Denjean, director de l'*Institut d'Études Anglaises et Américaines* del Centre Universitari de Perpinyà, que coordinà el col·loqui.

Per a Maria-Aurèlia Capmany, el folklore tenia virtuts pedagògiques irremplaçables: les representacions teatrals que tenien més èxit per als infants eren aquelles que posaven en escena els contes populars. Les seues idees van ésser il·lustrades pels *Putxinel·lis Claca*, un grup de joves que es dedicava a l'espectacle de marionetes, i que no va poder acudir a Prada.

– En la secció de «Cinema», els temes van ésser: *La cinematografia de les minories ètniques, Pedagogia de l'audiovisual, Cinema experimental (les avantguardes, cinema underground i film-tract)*, *Relacions entre mecànica i estètica al cinema, El documentalisme: variacions del concepte d'informació a través de la història del documental*, amb Miquel Porter –que s'ocupà de la pedagogia del cinema i les relacions entre mecànica i estètica en la història del cine; es tractava d'ajudar l'infant a comprendre el que veia perquè pogués formar l'esperit crític davant el film, i mitjançant aquest després ensenyar-li a expressar-se–, Joan Enric Lahosa –que feu un curs sobre la teoria general dels mitjans d'informació de massa sota un aspecte sociològic–, Josep-Maria López-Llaví –que comparà un mateix esdeveniment des de l'òptica de l'ORTF (*Office de Radiodiffusion-Télévision Française*) i la TVE (Televisió Espanyola)–, i Pere Ignasi Fages –que abordà la contrainformació, de films produïts fora dels circuits habituals i fora dels sistemes normals de distribució.

– Joan Ané s'encarregà de l'organització de les tres seccions de l'Escola d'Estiu: la primera de «Psicopedagogia», per Frederic Boix –director de l'Institut Genus de Barcelona–, que parlà sobre la vida afectiva i sexual del nen; i «Pedagogia terapèutica», per Antoni Julià, que impartí lliçons sobre les dificultats que podia trobar el nen en el seu desenvolupament durant la vida escolar. La segona, d'«Expressió plàstica i corporal», per Rosa Gratacós i Maria-Antònia Colom, que treballaven amb els mestres per fer demostracions, i Carme Aymerich –directora de l'Escola d'Expressió i Comunicació i del Centre de Reeducació (CEDRE)–, que feia exercicis de dramatització. I la tercera, de «Pedagogia de la Matemàtica Nova», per Maria Rúbies –cap del departament de formació del professorat de l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona–, i Rosa Foix. Fora de secció, Enric Ey, psiquiatre, doctor *honoris causa* per la Universitat de Barcelona, impartí dues conferències en català: *Desenvolupament psicològic des de la infància fins a l'edat adulta* i *Follia i món modern*.

El *Midi Libre* de 21 d'agost de 1972 informava sobre les seccions dedicades a la formació dels mestres, sota la coordinació de Joan Ané, amb detalls sobre la psicologia afectiva dels infants i de l'educació sexual, a càrrec de Frederic Boix, posat que els mestres estaven sovint desarmats davant la més petita pregunta feta pels infants, i havia arribat l'hora d'adoptar una actitud més realista; Antoni Julià donà les bases de la reeducació dels infants discapacitats; Maria Rúbies explicava com ensenyar als alumnes de cinc a deu anys les bases de les matemàtiques modernes.

– «Institut de Polemologia¹¹⁰» –ciència nova que s'ocupava de l'estudi interdisciplinari de les tensions que podien degenerar en conflictes bèl·lics, i de la guerra com a fenomen social– que tractava dels temes sobre «l'origen i la situació actual de la polemologia; agressivitat i violència; conflictes i guerres», per Gaston Bouthoul –president de l'*Institut Français de Polémologie*–, que feia un resum del que era la recerca polemològica en els diferents països; René Carrère –sotsdirector d'investigacions de l'*Institut Français de Polémologie*–; Jean-Paul Teunissen –professor de l'Institut de la Pau de la Facultat de Dret de Groningen, als Països Baixos–, explicà el caràcter pacifista dels corrents del nord d'Europa, que preferien substituir el mot *polemologia* per l'expressió *Peace Research*, és a dir, *Recerca de la pau*; Carlos Santamaria –professor d'ètica internacional a la Universitat de Sant Sebastià–; Alejandro Rodríguez Carrion –professor de dret internacional a la Universitat de Granada–, que explicà les recerques dutes a terme a la Universitat de Groningen; Frederic Roda –sotsdirector de la secció espanyola de *Pax Christi*, moviment internacional de pau catòlic cristià que tenia la missió de «transformar un món sacsejat per la violència, el terrorisme, l'aprofundiment de les desigualtats i la inseguretat mundial»–; Josep-Maria Batista i Roca –de la Universitat de Cambridge–, amb dues conferències: *Toluges, Pau i Treva del segle XI* i *Dret de les comunitats nacionals el 1972*; i Jordi Maluquer, que defensà que la no-violència podia permetre arribar als canvis d'estructures, com era l'exemple de Gandhi a l'Índia. Frederic Roda havia demanat la realització a Prada del Memorial Víctor Seix a favor de la pau. El GREC es va mostrar favorable a la proposta d'aquell curs, posat que l'Institut de Polemologia parisenc, dirigit per Gaston Bouthoul, era protegit per tres ministeris, i interessava, de cara al govern francès, ja que l'UCE llavors no era ben vista per les autoritats franceses ni espanyoles, però molts professors no estaven d'acord que es feren conferències en llengües diferents del català, i protestaren per la presència d'un militar espanyol que després es definí antifranquista.

---

¹¹⁰ Polemologia: el mot feia referència a l'estudi multidisciplinari de la guerra. La paraula derivava del grec antic πόλεμος («guerra», «conflicte») + -λόγος («estudi», «raonament»). La polemologia es diferenciava de la història militar, ja que abastava diversos camps: lleis de guerra, filosofia de la guerra o ètica de la guerra.

S'hi organitzaren espontàniament col·laboracions entre seccions –Història, Ciències Socials, Cinema–, diversos col·loquis, i quatre exposicions. Es feren excursions, dirigides per Roger Grau a Sant Martí del Canigó, a Elna i al Palau dels Reis de Mallorca; per Josep Deloncle al museu de la Casa Pairal de Perpinyà; pel doctor Francesc Català a Vinçà, i per Pere Ponsich a Serrabona. Hi hagué dues representacions teatrals: una, de *La Gàbia*, que va fer el muntatge de textos de Josep-Vicenç Foix, *És quan dormo que hi veig clar*, i l'altra la d'*Els Comediants*, amb *Non plus plus*. En *Nova Cançó*, actuaren els cantants Dolors Laffitte, Teresa Rebull, Ovidi Montllor i Enric Barbat. Tots els espectacles i conferències eren de lliure accés per al públic de l'exterior.

L'Indépendant de 22 d'agost de 1972 parlava de l'èxit de la vetlada valenciana. Alguns membres de la companyia *Rogle* van realitzar una escenificació satírica d'un conte popular (VERDAGUER, 2009: 324). També destacava aquest any una exposició d'Andreu Castillejos, pintor d'Elx, al País Valencià, que consistia en una sèrie de vint-i-cinc quadres sobre paper o cartró. Segons *L'Indépendant*:

«Castillejos apareix com un pintor figuratiu que, més que mostrar les coses, les suggereix: els personatges són emotius, mai susceptibles de tranquil·litzar l'ull i l'esperit. Es tracta d'una pintura neta, ferma, una pintura amb missatge, tancada en una obsessió perpètua. Algun dia potser es dirà que és simbòlica del règim feixista en el qual viu el país».

La revista *Terra Nostra* organitzà al Liceu una exposició, fruit de la recerca de Ramon Gual, que des d'aleshores va estar en l'equip organitzador, sobre la cartografia rossellonesa.

A més dels actes programats, cada dia hi havia debats espontanis sobre les qüestions més diverses, que anaven dels temes actuals de la vida internacional a les reflexions més permanents sobre la ciència i la pseudociència, tal com constatava *Midi Libre* de 26 d'agost de 1972.

Un pas important fou la sensibilització de l'opinió nord-catalana amb els problemes lingüístics i culturals catalans. Era el resultat de les activitats del GREC i del GCJC, en part a través de l'UCE.

En l'Assemblea General final per fer balanç de l'edició de 1972, segons publicà el *Midi Libre* de 28 d'agost, entre altres propostes i suggeriments, intervingué Pere Verdaguer per agrair el gest de l'Ajuntament de Perpinyà, el qual va rebre el darrer dia els universitaris de Prada al Palau dels Reis de Mallorca, i en el seu parlament, citem:

«[l'UCE de 1972] pot vanar-se, un cop més, d'haver produït un treball fructuós que tindrà una repercussió en les nombroses universitats del món on hi ha un ensenyament en català. “No vo-

lem pas glorificar un folklore o conservar una llengua moribunda. Al contrari, volem demostrar a tothom que el català és una llengua viva a tots els efectes. No fem pas tan sols lingüística i filologia a Prada, sinó que estudiem també durant onze dies les ciències exactes, les matemàtiques modernes, la física de les altes energies. És a dir, tot el que hom estudia a Montpeller i a París en francès, nosaltres ho estudiem en català. No som pas arqueòlegs que busquen llengües desaparegudes, sinó universitaris moderns que estudien les ciències modernes en una llengua ben viva”». (VERDAGUER, 2009: 354)

L'edició de 1972 funcionà com estava previst, tot i que la incertitud financera plantejà problemes d'organització pressupostària i feu que els espectacles se'n ressentiren. El menjar, que fou bastant criticat l'any anterior, millorà significativament a satisfacció de tothom; els estudiants demanaren poder disposar d'aigua calenta a les dutxes, així com un servei de bar i una biblioteca-discoteca, coses que significaven despeses complementàries. Tanmateix, tot no haguera estat possible sense la tasca més seriosa duta a terme per l'equip organitzador i la col·laboració abnegada dels responsables que hi van treballar i no regatejaren temps ni esforços, a costa de perdre's la participació en cursos i conferències, des dels encarregats de fer les inscripcions –la família Caprani–, fins a la gent del secretariat –Francina Serra i Gineta Verdguer–, el tresorer –Josep Pons–, la responsable de l'allotjament de professors i alumnes –Gineta Bise–, que a més dels dormitoris del Liceu també comptava amb habitacions per a professors en altres establiments de la Vila, passant per la tasca informativa a Barcelona –Irene Peypoch– i de l'administració i direcció del Liceu –senyor Baux– i l'intendent general –Olivier Villalongue– que va estar a l'aguait permanent de qualsevol entrebanc que hi pogués sorgir. I, per descomptat, amb el suport i estímulo del municipi i del seu batle, senyor Lluís Monestier. El professorat només va rebre una compensació econòmica simbòlica per cobrir les despeses de viatges.

Capítol 3. L'embranchida de Prada durant el tardofranquisme (1973-1975)

3.1. L'UCE de 1973

A Prada, del 20 al 30 d'agost de 1973, celebrarem la cinquena

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

L'experiència molt concloent dels quatre primers anys ens indueix a organitzar aquesta cinquena Universitat Catalana d'Estiu en el mateix esperit altament universitari, d'obertura, d'amistat i de servei.

Una vegada més ens acollirà el Liceu Renouvier de Prada. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 22 F (vint-i-dos) per dia. La matrícula és de 60 F (seixanta) i cobreix les despeses d'excursions i d'espectacles.

El nombre d'inscripcions serà limitat a cinc-cents (perquè no hi ha més lloc). Les inscripcions que hom farà per la durada total seran prioritàries. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries per a la organització els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar als treballs de qualsevol de les altres.

La llista de les seccions (algunes modificacions —sobretot addicions— són tanmateix encara possibles) és:

- 1 - Llengua elemental.
- 2 - Lingüística i literatura.
- 3 - Estudis rossellonesos i occitans.
- 4 - Estudis bascos
- 5 - Ciències socials (enguany el tema escollit és : « Els Països Catalans »).
- 6 - Matemàtica.
- 7 - Física moderna.
- 8 - Ciències de l'educació.
- 9 - Dret.
- 10 - Art.
- 11 - Teatre.
- 12 - Cinema.

Funcionaran a més a més unes seccions de l'Escola d'Estiu (Rosa Sensat) en particular de didàctica de la matemàtica nova a l'escola primària, d'expressió plàstica i corporal de música (classes de flauta dolça) de psicologia de l'infant i educació sexual, de psicopedagogia i de sociopedagogia.

Els cursos especialitzats, donats per personalitats de renom, tindran lloc de les nou a la una. Les tardes podran ésser dedicades a les pràctiques i als col·loquis. Les conferències i espectacles seran al vespre.

Les inscripcions han d'ésser enviades al G.R.E.C., B.P. 1000-8, 66010 Perpinyà, i el gir postal de 60 F ha d'ésser adreçat al senyor Josep PONS, carrer dels ocells, 66 - Toulouges (França), o al G.R.E.C., C.C.P. 1309-43, Montpellier.

El 73 hi va arribar l'*Assemblea de Catalunya*, que va ésser tot un problema. Un sector de l'UCE reclamava l'adhesió a l'Assemblea de Catalunya, i això no era possible perquè aleshores la Universitat Catalana d'Estiu no tenia entitat pròpia. Com que l'organització anava a càrrec del GREC, i aquest s'acollia a una llei de 1901 que impedia prendre posicions religioses o polítiques –no es podien transformar en sectes ni en partits polítics–, la cosa resultava del tot inviable. El fet d'adherir-se a l'Assemblea de Catalunya era prendre una posició política, de política estrangera, a més a més, i no era compatible amb els estatuts del GREC.

El fet simbòlic de pronunciar-se políticament i adherir-se a l'Assemblea de Catalunya era una impossibilitat institucional legal que podia il·legalitzar el GREC i suprimir-lo com a entitat, com a associació. Era evident que si anul·laven el GREC, liquidaven la Universitat Catalana d'Estiu. El GREC va defensar que possiblement es tractava d'una bona idea, però completament irrealitzable sense perill de fer desaparèixer l'UCE. De fet, aquell mateix any van dissoldre entitats de Besiers, a Occitània, i d'altres llocs de França de l'exili que havien pres posicions que no els pertanyien. Malgrat tot, el GREC va dir que no s'insistís, tot i que entre els que ho reivindicaven hi havia gent amiga, com Jordi Carbonell, Josep-Maria López-Llaví, la gent del PSAN, i Miquel Mayol.

Hi circulava el rumor que l'UCE era una manifestació política, una espècie de muntatge per acollir els antifranquistes sud-pirinencs (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 75). Un equip de l'ORTF, que es desplaçà a Prada per fer una emissió de televisió sensacionalista que interessés els espectadors, va comprovar amb decepció que el que podia filmar a Prada també ho podia fer a Tolosa o a París, amb la particularitat que el que es feia a Prada en català era el mateix que es feia a París en francès.

Hom pensà que per tal de reforçar la posició de l'UCE era convenient formar part de les entitats internacionals del mateix tipus, i que obtingués el reconeixement per part de la UNESCO. Calia que l'UCE realitzés encontres o diades d'estudi durant l'hivern, per a un nombre reduït de persones. Ja el 71 s'intentaren organitzar unes diades de teatre per l'èxit de la secció de teatre de l'UCE. En consideració a la importància del teatre com a mitjà de recatalanització del País, el GREC havia organitzat el 19, 20 i 21 de març de 1971 representacions de *Somni d'una nit d'estiu*, per l'Aula de Montserrat, a Ceret, a Tuïr i a Elna. El 72 i 73 continuaren les *minitournées* de la mateixa companyia a Catalunya Nord.

El GREC, com a membre del Consell Nacional de Defensa de les Llengües i Cultures Regionals, integrat per bascos, bretons, corsos, occitans, catalans, etc., volia reunir a Prada les

minories ètniques per conèixer-se millor i que elaboressin un programa comú de reivindicacions de cara a París.

A aquella cinquena edició de l'UCE, el 1973, del 20 al 30 d'agost, participaren sis-centes persones. El GREC presentà el següent programa:

– La secció de «Llengua elemental», que funcionaria amb quatre professors: Montserrat Biosca, Roser Latorre, Antoni Paloma i Carles Subirats, per impartir els diferents nivells i posar en pràctica un mètode audiovisual. Aquesta activitat permetia ensenyar una mica de català a la gent que no el sabia parlar i unes bases d'ortografia a les persones que no el sabien escriure.

– La secció de «Lingüística i literatura», que englobava la sociolingüística. Era ineludible a hores d'ara un enfocament sociolingüístic de la situació de la llengua. Aniria a càrrec de Lluís-Vicent Aracil i Francesc Vallverdú. Jordi Carbonell ensenyaria la història de la llengua, i Eduard Bonet la lingüística matemàtica. Antoni Comas, Joan Triadú, Joan Alegret i Manuel Jorba farien un balanç de la literatura moderna i contemporània. També es va constituir aquell any el *Grup Català de Sociolingüística*, per al qual es va celebrar una reunió d'especialistes, entre els quals Antoni-Maria Badia i Margarit i Jordi Carbonell.

– Pel que respectava als «Estudis rossellonesos», Llorenç Planes, professor al Liceu Agrícola d'Aurillac –regió d'Alvèrnia-Roine-Alps–, hi feia un estudi minuciós de l'agricultura, fonament de l'economia rossellonesa. Andreu Balent hi parlà de geografia i d'economia. Miquel Mayol impartia una lliçó sobre les últimes eleccions legislatives. Antoni Cayrol, Lluís Creixell, Reinald Dedies i Pere Verdaguer es feien càrrec de la llengua i de la literatura. Àlícia Marcet, del Centre Universitari de Perpinyà, i Pere Ponsich, historiador i arqueòleg, es dedicaren a la part d'història. Pèire Lagarde s'encarregà de la iniciació a la llengua, literatura i problemàtica occitanes.

– Es va prendre la decisió de crear a l'UCE la secció d'«Estudis bascos», una descoberta que obeïa a un desig d'ampliació d'horitzons i a la simpatia per una cultura que es trobava en condicions polítiques i històriques molt semblants a la catalana. La secció establia un lligam sòlid de coneixença mútua. Eugeni Goyhenetche, professor de la Universitat de Pau, i Ramuntxo Camblong, enginyer, s'encarregarien de la iniciació a la llengua, a la literatura i a la problemàtica basca en general.

– En «Ciències socials», sota el lema *Els Països Catalans*, hi intervindrien Alfons Cucó, de la Universitat de València; Jordi Estivill, del Centre Universitari de Perpinyà; Salvador Giner, de la Universitat de Lancaster; Joan Borrell, de la Universitat de París VIII; i Enric Lluch.

- Com a novetat s'hi creà una secció de «Comunicació social i despolitització», a càrrec dels professors Manuel Parés i Maicas i Enric Rodríguez Vilanova, de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Frederic Roda, sotsdirector de l'Institut del Teatre de Barcelona.
- Les «Matemàtiques» anirien a càrrec d'un equip encapçalat per Eduard Bonet, de la Universitat Autònoma de Barcelona, i hi intervindrien David Nualart i Francesc Bofill. Es dedicarien a l'estadística matemàtica i a les aplicacions a les ciències humanes.
- La secció de «Física moderna» comptava amb Antoni Lloret, del *Centre de Recherches Nucléaires* d'Estrasburg, i amb Gerard Vassalls, president de l'UCE, per impartir un curs de *Mecànica quàntica* i lliçons d'epistemologia sobre el tema *Fenomen i essència*.
- En la secció de «Dret» intervindrien els professors Joan J. Queralt, que parlaria de la pena de mort i de la catalanitat com a hipotètica causa d'incriminació en el sistema penal; Jesús Salvador, que es dedicaria a la problemàtica laboral a Catalunya; i Eduard Sagarra, que tractaria el tema del principi d'autodeterminació i la protecció a les minories nacionals. Hi hauria també un curs de Dret polític.
- També el 1973 es creà una secció d'«Art», organitzada per Ricard Salvat, de la Universitat de Barcelona, que hi presentaria els llenguatges artístics. Francesc Vicens, crític d'art, professor a l'Escola d'Arts Tèxtils, hi faria una introducció a Picasso i a Miró. Albert Ràfols Casamada, pintor, s'ocuparia del tema *L'art, percepció i comunicació*. Carles Santos, músic, especialista de l'art conceptual, es faria càrrec de la problemàtica de l'avantguarda i la seua incidència política. Hi participaria el grup d'*Art Concepte*.
- En la secció de «Teatre», Xavier Fàbregas parlaria de *La destrucció del llenguatge teatral*; Coralina Colom, professora de l'Institut del Teatre, s'encarregaria de l'expressió oral i pràctiques; Iago Pericot, professor d'escenografia de l'Institut del Teatre, s'ocuparia de *L'espai escènic, un nou concepte d'investigació*; Pere Planella, professor de l'EADAG i de l'Institut del Teatre, s'ocuparia de l'expressió corporal i dinàmica teatral.
- A la secció de «Cinema» participarien Miquel Porter, de la Universitat de Barcelona; René Noëll, bibliotecari, autor d'un treball de recerca sobre el cinema a Perpinyà; Ignasi Fages, Enric Lahosa i Josep-Maria López-Llaví. Els temes estudiats versarien sobre la historiografia, especialment aplicada al cinema català; la pedagogia del film; i el cinema soviètic i l'avantguarda.

– Les seccions pedagògiques de l'«Escola d'Estiu» estarien dedicades a: I) Pedagogia musical, que acolliria un curset de flauta dolça, en què participaria Oriol Martorell, director de la coral Sant Jordi. II) Psicopedagogia, dedicada a dues qüestions: la primera, que tractaria la repressió i l'educació sexual, a càrrec de Frederic Boix, director de l'Institut Genus de Barcelona. El tema responia a una necessitat perquè aquell any s'inauguraven a França les primeres lliçons d'informació sexual als col·legis; la segona s'ocuparia de les dificultats del llenguatge, per Maria Pla, de l'ICE de la Universitat de Barcelona. III) Expressió plàstica –dibuix, pintura, tècniques d'impressió, collages, construcció de mòbils, màscares, titelles, capses, vitralls–, i la farien funcionar Maria Colom i Rosa Gratacòs. IV) Expressió dinàmica: Carme Aymerich, directora de l'Escola d'Expressió i Comunicació del Centre de Reeducació (CEDRE), s'hi dedicaria a la pedagogia de l'expressió oral i del gest. Conxita M. de Mirosa s'ocuparia de l'expressió oral i corporal del nen d'edat preescolar. V) Maria Rúbies, cap del Departament de Formació del Professorat de l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona, dirigiria la secció de «Matemàtica nova a l'escola primària», per la utilitat generalitzada de l'ensenyament de les matemàtiques modernes.

Era ja un costum que les tardes foren ben aprofitades per tothom. Per una banda, moltes seccions es dedicaven a pràctiques; per l'altra, s'hi organitzaven col·loquis i taules rodones sobre temes diversos proposats pels mateixos participants, professorat i alumnat, a més de les conferències. El 1973 s'anuncià la celebració de col·loquis interdisciplinaris sobre la Sociologia de la ciència actual, preparats per Antoni Lloret i Salvador Giner; sobre el català com a llenguatge científic, amb la col·laboració d'un grup de metges; sobre les *public relations* de la cultura catalana, preparats per Frederic Roda; sobre sociopedagogia; i sobre prospectiva.

Hi hagué cinc representacions teatrals: *Els pledejaires*, de Racine, pel NGTU; *La Comèdia de les equivocacions*, de Shakespeare, per l'Escola de Teatre de l'Orfeó Sants; *La Mandràgola*, de Maquiavel, per la companyia de l'EADAG; *La pell de brau*, de Salvador Espriu, també per la companyia de l'EADAG; i *La moscheta*, de Ruzante, pel grup de Ventura Pons. S'hi feu un recital d'orgue a càrrec de R. Serres amb obres de l'escola catalana.

Des del seu naixement, la Universitat Catalana d'Estiu revitalitzà el jovent i la cultura a Catalunya Nord, però sobretot era un espai de llibertat per a tots els del sud de l'Albera. Ràpidament es convertí en el lloc de peregrinació i de trobada anual de tot el catalanisme que no es podia expressar per temor a la dictadura franquista. Si més no, es podia datar la primera *gran* presència valenciana l'any 1973, amb Alfons Cucó i Joan Francesc Mira com a professors. Algun valencià ja hi havia anat el 71 i el 72, però el 73 fou la *gran*, tant de professors

com d'alumnes. Hi van anar Maria Conca¹¹¹, Carme Alborch¹¹², Manolita de Torrent¹¹³, Pasqual Moreno, Valerià Miralles i Claudi Arenas.

Fou l'època en què Guia i Conca havien deixat Nova Germania, integrada al Front Revolucionari Antifeixista i Patriota (FRAP), després de l'assassinat d'un policia a Madrid l'1 de maig de 1973. Aquell primer any, Maria Conca hi anava motivada per tot i aprofità molt els cursos que s'hi impartien. Va assistir a la presentació de tots els partits polítics i va contactar amb els representants del PSAN, amb qui trobava més afinitats ideològiques. Des de Prada, Maria Conca feu possible la implantació del PSAN a València (GUIA, *Països Catalans i llibertat*, 1983). Aquella seria una de les repercussions importants de l'UCE perquè al cap d'uns mesos estigués ja present al País Valencià.

La primera cèl·lula del PSAN es va constituir en Falles de 1974 al Vedat de Torrent. Aquesta fou una primera conseqüència política. Però la Universitat Catalana d'Estiu significà un referent de primer ordre en l'imaginari antifranquista i catalanista al País Valencià, com també en foren referents Joan Fuster, el que representà l'editorial Tres i Quatre, o l'editor Joan Ballester i Canals (1913-1980) –un dels promotors de l'Organització de Resistència Nacional (ORN), el 1945, i del seu diari, *Bandera del Poble Català*– que des de 1947 es dedicà a l'activisme cultural i impulsà les relacions entre els països de llengua catalana, i que fou jutjat el 1970 per haver publicat un mapa dels Països Catalans.

La Universitat Catalana d'Estiu era una fita no només simbòlica sinó que, a més, requeria una peregrinació, i la presència valenciana a partir d'aquell any va anar creixent a Prada durant molts anys. La motivació fonamental era per poder viure en català, escoltar tots els accents de la llengua, i viure en llibertat en uns moments en què el franquisme era asfixiant al Sud.

Maria Conca va tornar a l'UCE com a professora diversos anys. Constata que l'alumnat era heterogeni, però que hi predominaven els mestres i els estudiants. Hom assolía sempre una perspectiva de Països Catalans mitjançant els debats oberts i les reflexions, cosa que impactava als alumnes, els quals hi trobaven arguments i recursos per aplicar-los després en el seu àmbit. L'ambient era distés, però molt motivat, i no desvirtuava gens el nivell acadèmic.

---

¹¹¹ Maria Conca i Martínez (1948), filòloga i activista, companya de Josep Guia, la qual contactà amb militants del PSAN a l'UCE –punt de trobada dels partits, que no podien expressar-se públicament al Sud–. Josep Guia no hi assistí aquell any perquè estava preparant la tesi doctoral de Matemàtiques.

¹¹² Carme Alborch Bataller (1947-2018), després directora general de Cultura de la Generalitat Valenciana i de l'Institut Valencià d'Art Modern, diputada i senadora a les Corts espanyoles, i ministra de Cultura amb Felipe González.

¹¹³ Manolita de Torrent, companya de Pasqual Moreno, refugiat a França del partit comunista marxista leninista.

Amb Eliseu Climent, i amb la revista *El Temps*, hi va haver un tracte que propicià la presència valenciana a través d'Acció Cultural. La relació entre Eliseu Climent i la direcció de la Universitat, fins a 1984 va ésser fluida, i continuà després, en l'època de Max Cahner i d'Enric Casassas. Eliseu Climent hi anava d'editor, d'organitzar afers i de col·laborar amb l'UCE.

Procedents de plataformes diverses per contactes a la Universitat de València, entorn de l'Aula Ausiàs March coincidiren Eliseu Climent, Alfons Cucó, Lluís-Vicent Aracil, Rafael Ninyoles i Lluís Alpera, entre d'altres, amb l'advocat Vicent Miquel i Diego (1939-2016), secretari general dels ajuntaments d'Almassora, Massarró, Algemesí, Paterna i València, cofundador d'Unió Democràtica del País Valencià, el qual publicà, el 1965, *L'Església valentina i l'ús de la llengua vernacle*, i fou promotor de la recollida de signatures per la incorporació del valencià a la litúrgia arran del Concili Vaticà II, entre les quals figuraven personalitats significatives del centre i de la dreta valenciana, des del president de la Diputació de Castelló, Josep Ferrer, fins a Manuel Broseta o Joan Segura de Lago, president de *Lo Rat Penat*. (RICO, 2021: 151)

Potser a partir de l'any 1973 hi havia confidents de la seguretat espanyola barrejats entre la gent. Va haver una pintada molt famosa a Prada que deia: «*Els catalans no som espanyols*». L'endemà n'aparegué una altra amb la rèplica: «*Els catalans sem francesos*». Allà això no es comprenia, perquè la gent se sentia francesa, malgrat ésser catalana, i era clar que els catalans del nord no eren espanyols, com els del sud tampoc no eren francesos, però a casa d'ells sí que es reconeixien francesos. Era absurd anar a Prada i fer una pintada que digués que els catalans no eren espanyols, perquè en llur òptica els catalans eren francesos, no pas espanyols.

Aquell esperit crític que hi era present es demostrava en el perfil del professorat. El poeta Gabriel Ferrater¹¹⁴, com a professor de l'UCE, manifestava que «aquells cursos d'estiu eren part d'un nou magma d'una certa radicalitat ideològica pròpia del post-68» (AMAT, 2022: 369)

La Universitat de Prada tenia una singularitat pròpia per la pluralitat de disciplines que hom podia estudiar o seguir. La majoria de professors treballaven en universitats convencionals o

---

¹¹⁴ En les seues classes barrejades de Literatura i Lingüística, era més important la visió crítica, i declarava: «A mi m'encantaria transgredir l'ortografia, però és clar, en una llengua normalitzada, en una llengua que no patís, en una llengua que no fos perseguida, en una llengua normal. Ara, si una llengua està en inferioritat de condicions, jo no puc, a més a més, contribuir a perjudicar aquesta llengua transgredint l'ortografia». En el fons hi havia una voluntat de transgressió de l'ordre establert, però en aquell cas no es podia transgredir un ordre perquè no hi existia tal ordre. Això feia reflexionar fins a quin punt no tenia sentit qüestionar l'esperit crític prepolític on arrelava la Universitat. Els primers anys de l'UCE més que del sentit acadèmic s'hi partia d'aquell esperit transgressor.

eren intel·lectuals capdavaners de solvència reconeguda. A més, per uns dies es convertia en el centre de trobada de professors i alumnes procedents de tots els Països Catalans.

El núm. 12-13 de *La Falç*, de 1973, apuntava que si bé quantitativament l'UCE anava creixent, qualitativament la participació nord-catalana era molt limitada. Tanmateix, el 1973 hi havien participat uns mestres rossellonesos que constituïren un Comité de Mestres. Afegia que els debats quedaven força acadèmics. S'hi feia ressò que el conflicte provocat per la moició pro-Assemblea de Catalunya, eixida d'una Assemblea lliure d'estudiants, havia permès als companys sud-catalans de prendre consciència del caràcter limitat de les llibertats que existien al Nord. I acabava fent referència a la millor cosa de l'UCE, que era la possibilitat d'intercanvis i discussió fora de programa.

La llibertat d'opinió i d'expressió, l'actitud en general i el sentit assembleari i de debat, almenys dels primers anys, li atorgava un atractiu especial molt allunyat del que era habitual als respectius llocs d'origen, on tot estava restringit pel sistema autoritari de govern i les pautes socials dominants.

En el número 56 de *Sant Joan i Barres*, de juliol de 1974, el GREC publicava, citem:

«La UCE neix com una iniciativa del GREC per tal d'evidenciar al Rosselló que és possible d'emprar el català com a llengua de cultura i, per tant, d'estimular els catalano-parlants de França enfront de la regressió i degradació de la llengua. És a dir: es tracta d'un intent de prestigiar el català a escala provincial o departamental. [...] Avui Prada, la UCE, és en certa manera un assaig de certes experiències d'ensenyament, de cara al futur, el reflex de molts problemes que existeixen, i el resultat també d'una pobríssima vida cultural i universitària anterior del nostre país. Passat i present fan de Prada tribuna per a mostrar necessitats i mancaments, buits i deficiències col·lectives. Al mateix temps a Prada, cada cop amb més força, s'hi dibuixen perspectives del que podria ésser un dia l'ensenyament o qualsevol altre aspecte de la vida cultural de Catalunya: obertura, clima de llibertat acadèmica i d'expressió, possibilitat de convivència i diàleg entre pensaments i òptiques polítiques diferents... La UCE, en la qual els estudiants provinents de Catalunya són la immensa majoria, reflecteix també les preocupacions de la joventut del país en el terreny de les idees polítiques».

Aquell any hi va haver una dificultat política: en un dels actes espontanis que se celebraven al Gimnàs sorgí la proposta que l'UCE s'adherís a l'Assemblea de Catalunya, com corresponia a la combativitat del moment, i que defensaven els intel·lectuals del País. Citem:

«Centenars d'alumnes i professors participaren activament en un debat que s'allargà quasi cinc hores. Es formulaven crítiques, s'assenyalaven errors comesos o s'alertava sobre els errors que

no s'haurien de cometre en el futur. Però el to general era d'assentiment i aprovació a les línies fonamentals traçades en la Sessió de l'Assemblea. El cert és que aquest acte entorn de l'Assemblea de Catalunya reflectia també a Prada, i a la UCE, els processos i la realitat del nostre país. Si l'Assemblea de Catalunya no hagués ja estat present a altres debats i xerrades de la UCE, amb aquest acte s'obria i es posava d'actualitat la discussió d'un tema que va ésser viu i present a Prada fins a la clausura de la UCE. [...] La UCE, doncs, i ho veiem clar, arriba a crear, pel seu simple clima de tolerància i de llibertat, condicions per a fructuoses experiències, discussions i aprenentatge. Per a molts ha estat una primera possibilitat en la seva vida de discussió oberta i responsable. Per a d'altres, a través dels cursos i seminaris s'han obert possibilitats formatives i línies d'interès i curiositat intel·lectual». (*Sant Joan i Barres*, núm. 56, juliol de 1974)

Però, com s'havia advertit força vegades, el grup organitzador, el GREC, era una associació de la llei de 1901 francesa compromesa estatutàriament a no interferir en afers polítics ni religiosos, i tal adhesió, a més de la dissolució del GREC, podia suposar l'acabament de la Universitat Catalana d'Estiu. Es va concloure de fer una declaració d'adhesió d'una part dels participants a l'UCE destinada a ésser comunicada a la premsa del sud del Pirineu. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 85)

Un dels punts forts de l'UCE de 1973 fou el manifest *El català, llengua d'expressió científica*. Tot començà en un col·loqui al gimnàs del Liceu la tarda del 25 d'agost.

Heribert Barrera afirmava que es podia explicar qualsevol disciplina en català, però que calia una política de mecenatge per a publicar llibres de divulgació científica. Gerard Vassalls declarava que veient la reacció del jovent del *Maig del 68*, havia decidit esdevenir militant de la llengua i cultura catalanes i preferir l'ús del català al francès, fins i tot per als treballs científics. Reinald Dedies considerava que tota llengua era capaç d'expressar-ho tot, el que calia era dotar-la dels mots tècnics necessaris. Antoni Lloret es mostrava satisfet perquè es fes un esforç per parlar català a la Universitat de Barcelona; pensava que calia distingir dos nivells: la comunicació entre científics, en anglès, i la comunicació dirigida a gent del país, en català. Enric Casassas opinava que els llibres de text es podien fer en català, de la mateixa manera que en els altres països eren en les llengües respectives.

Oriol Casassas proposava adreçar-se a l'Institut d'Estudis Catalans i estimular-lo a fer el *Diccionari General* complet sobre el canemàs que feia quaranta anys havia publicat Mestre Fabra i que hom esperava. Per a Jordi Carbonell el *Diccionari General* no era tan urgent; el que calia eren diccionaris especialitzats. Una altra cosa era el nivell de l'ús, perquè el problema era el de la repressió de la cultura catalana, i allò era un fet polític. Sense resoldre la qüestió de la

llibertat, no es podria resoldre cap problema científic. Considerà que l'Institut d'Estudis Catalans havia de funcionar amb suport estatal, perquè no es tractava de cap empresa privada.

Com a conclusió del debat es va acordar de redactar un manifest per afirmar que el català era apte per a l'ús científic. Van ésser necessàries diverses reunions, en què el GREC i els nord-catalans participaren. El text va ésser assumit per Òmnium Cultural, datat a Prada el 25 d'agost de 1973.

L'impacte sobre Catalunya Nord era important. Entre els primers signataris hi havia Gerard Vassalls, Reinald Dedies i Marcel Cazeilles.

Per primera vegada a la Universitat Catalana d'Estiu els nord-catalans del món de l'ensenyament s'havien reunit i havien decidit sensibilitzar els diferents sindicats sobre les dificultats de l'ensenyament del català a les escoles i crear una comissió pedagògica per coordinar experiències i proporcionar material pedagògic. Gràcies en particular als cursos de pedagogia de Prada i als documents difosos per la comissió pedagògica, van començar unes quantes experiències d'ensenyaments del català a les escoles primàries del departament nord-català el mateix 1973.

3.1.1. El manifest *El català, llengua d'expressió científica*

Citem dos fragments que encapçalaren els treballs preparatoris del Manifest (*Sant Joan i Barres*, núm. 55, juny de 1974):

«Si una llengua ha de viure, cal que es trempi i s'enrobusteixi amb tots els vocabularis tècnics: que bategui, en una paraula, amb el ritme harmoniós i total de la ciència i de la vida». (A. Rubió i Lluch)

«Prat de la Riba i els seus assessors van encertar la coratjosa, l'escandalosa jugada: establir que el català fos la llengua dels llibres científics del nostre Institut» ... «El que la fa (la jugada) d'un suprem valor estratègic és que amb ella, en un moment precís, es mostrava com i per on calia arriscar-se: o així i per allí, o a la llarga es perdia tot, fins la més dolça i gronxoladora poesia». (Carles Riba, Festa anual de l'Institut d'Estudis Catalans, 1957). (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 86)

El 25 d'agost de 1973, entre les activitats de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada, tingué lloc un col·loqui sobre *El català, llengua d'expressió científica*. El va presidir el professor Gerard Vassalls, físic, degà de la Facultat de Ciències de Tananarive, i va actuar com a moderador el metge Oriol Casassas, membre de la Societat Catalana de Pediatria i del secretariat de *Monografies Mèdiques*. Integraren la taula rodona Heribert Barrera, químic, professor de la nova Universitat Autònoma de Barcelona; Enric Casassas, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i també químic i professor de la nova Universitat Autònoma de Barcelona; Josep-Maria Camarasa i Castillo i Ramon Folch i Guillén, biòlegs, membres de la Institució Catalana d'Història Natural i de la Societat Catalana de Biologia, professors de la Universitat de Barcelona; Reinald Dadies, enginyer, membre del *Groupe Français de Croissance Cristalline*, premi «Antoni de Martí i Franquès» de l'Institut d'Estudis Catalans; Josep Laporte, metge, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, professor de la nova Universitat Autònoma de Barcelona; Antoni Lloret, físic, membre del Centre Nacional de la Recerca Científica de França i investigador a l'Organització Europea de Recerca Nuclear a Ginebra; Lluís Marquet, enginyer electrònic, membre de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, professor de l'Escola d'Enginyers de Barcelona; i Joaquim Ramis, metge, membre de la Societat Catalana de Biologia i del secretariat de «Monografies Mèdiques». Al col·loqui i debat que seguí assistiren més de dues-centes persones, que feren interessants i nombroses aportacions.

Es transcriu a continuació les conclusions a què hom va arribar com a resultat de tot plegat (*Sant Joan i Barres*, núm. 55, juny de 1974; i *Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 86-89):

Manifest *El català, llengua d'expressió científica*

1. *El dret a l'ús de la llengua pròpia ha estat proclamat per veus individuals i col·lectives d'inqüestionable prestigi i autoritat, amb arguments de naturalesa molt diversa, com un dret universal, inviolable i inalienable. Essent així que el català –igualment a d'altres llengües no majoritàries– encara és, malgrat tot, objecte de restriccions i limitacions que atempten contra la seva vida o, si més no, amenacen els seus mitjans de desenvolupament, ENTENEM que no és superflu, ans al contrari, de proferir el permanent i indefallent propòsit de continuar reivindicant el nostre dret a fer-ne ús com a llengua pròpia que ens és i de seguir lluitant per la normalització d'aquest ús.*
2. *A l'igual del ciutadà que en la plenitud de la seva responsabilitat i de la seva dignitat té, en connexió amb el dret d'intervenir en els afers públics, el deure de prendre-hi part i el de fer possible als altres aquesta participació, ENTENEM que tot català plenament responsable, unit al dret, té el deure de fer ús de la llengua pròpia i de possibilitar als altres l'exercici d'aquest dret, tant com –pels seus coneixements o per la seva representació– li sigui a l'abast. ENTENEM que l'ús de la llengua pròpia –ultra un dret inalienable– constitueix, per dignitat, un imperatiu indefugible.*
3. *ENTENEM que el dret a l'ús de la llengua i el deure que se'n deriva atenyen la totalitat dels seus camps i, en conseqüència, PROCLAMEM aplicables drets i deures a tots els nivells, graus i terrenys de l'activitat humana i, per tant, –que res no en justificaria l'exclusió– en els seus aspectes científics. Si una llengua ha de viure en plenitud, el seu exclusiu conreu literari és manifestament insuficient: cal que la llengua se'n robusteixi amb el desenvolupament del lèxic científic i tecnològic, que segueixi el vigorós dinamisme de la ciència. Per aquest camí, i només per aquest camí, una llengua ateny la seva majoritat. ENTENEM que el català no esdevingué plenament adult fins que a la seva sòlida trajectòria literària no se sumà l'enriquidora aportació de la terminologia i de la utilització científica i tecnològica, i MANIFESTEM que, d'ençà que aquesta aportació s'inicià, el català ha demostrat a bastament ésser susceptible d'expressar qualsevol concepte fill del conreu de la ciència; els problemes intrínsecament lingüístics que ha hagut de resoldre o que encara ara esperen solució no són sinó els problemes amb què ha topat o topa qualsevol altra llengua moderna de cultura.*
4. *La inqüestionable viabilitat lingüística del català com a vehicle d'expressió científica pot no traduir-se, però, en una viabilitat real si les circumstàncies no són propícies. Com que constatem que, en el moment actual, ens veiem coartats directament o indirectament per imposicions o pressions d'índole diversa, quant a l'ús de la nostra llengua, MANIFESTEM que l'ús del català en el treball científic quotidià és irrenunciable per als homes de ciència de la nostra comunitat cultural, tant en les tasques de recerca com en les tasques de docèn-*

cia, tant en les petites reunions de treball com en les conferències d'auditori ampli. ENTENEM que aquest ús és espontani en una part molt important dels nostres homes de ciència i per això pensem que aquesta espontaneïtat, signe inequívoc de la viabilitat real del català com a vehicle d'expressió científica, no ha de ser de cap manera constreta per tercers i molt menys encara per nosaltres mateixos en inexcusable defecció. ENTENEM que els nostres científics han de mirar d'alliberar-se d'aquesta situació restrictiva a què han estat abocats i han de recuperar llur plena espontaneïtat en la mesura que les circumstàncies els ho permetin, i fins i tot superant les circumstàncies si cal i és possible. ENTENEM que les limitacions que en el domini del lèxic científic i tècnic puguem tenir en un moment donat són limitacions de tot el nostre nivell intel·lectual, limitacions que només seran superades mitjançant una reeducació lingüística filla de l'ús escrit, continuat de la parla.

5. *ENTENEM també que, quant a les publicacions, la situació no és essencialment diferent a la del treball quotidià, bé que cal fer matisacions i salvetats importants. Essent una constant històrica que la comunitat científica occidental cerqui vehicles d'expressió lingüística d'abast amplament internacional –el llatí un temps, actualment sobretot l'anglès– REPUTEM de normal i lícit que els nostres homes de ciència, solidaris amb la comunitat científica mundial, renunciïn en determinats casos a l'ús de la llengua pròpia en favor de l'anglès o d'alguna altra llengua majoritària a l'hora de publicar llurs treballs de recerca, en el ben entès que aquesta actitud ha d'ésser filla d'una decisió lliure i voluntària, no pas d'una imposició, i normalment a favor d'una llengua, generalment l'anglès, que hom recongui com a realment internacional. ENTENEM que la renúncia sistemàtica a favor d'altres llengües científicament parlant tan minoritàries o quasi com la pròpia, o la renúncia imposada, són actituds desafortunades o humiliants respectivament.*
6. *CONSTATEM que també és una constant històrica que, al costat de les llengües majoritàries, hom faci ús de les llengües pròpies, i, com a membres de la comunitat cultural catalana, ens enorgullem que, per a la nostra, això sigui un fet, bé que desigual i intermitent, des del segle XIII, circumstància que no ens confereix la preeminència, evidentment, però sí un dels llocs degans en el concert de les llengües d'expressió científica europees. ENTENEM que aquest ús és especialment indicat quan les publicacions científiques van dirigides primordialment a la pròpia comunitat cultural i quan tracten temes vinculats al medi geogràfic propi i, per tant, especialment interessants només per als científics que estan avesats a relacionar-s'hi. Per tot això ENTENEM així la nostra actitud lingüística quant a les publicacions:*
  - a) *Fer tots els possibles per publicar en català els textos destinats a la nostra comunitat cultural (manuals, llibres de text, i obres de divulgació de qualsevol nivell, etc.), cosa que és la pràctica habitual de totes les comunitats culturals normals, fins de les de demografia més reduïda, i que, en el nostre cas és, a més, condició bàsica per a coadjuvar el bande-*

jament definitiu de les limitacions lingüístiques a què abans ens hem referit: els nostres lectors han de poder accedir al coneixement científic directament en català.

b) Publicar preferentment en català els treballs de recerca científica referits al nostre medi geogràfic (geologia, geografia, botànica, zoologia, economia, etc.), tot dotant-los d'amplis resums, preferentment en anglès: cal que siguin fàcilment accessibles als membres de la nostra mateixa comunitat cultural o als de comunitats culturals veïnes (que seran romàniques, i per tant permeables al català), sense que puguin deixar d'ésser-ne totalment als membres de comunitats culturals més allunyades (les anglosaxones, posem per cas).

c) Publicar en anglès o en alguna altra llengua majoritària en el context científic, els treballs de recerca independents del medi geogràfic (química, microbiologia, matemàtiques, física, etc.), sense deixar de publicar en català extrets, resums o tanmateix el treball sencer –abans o després de l'edició en llengua majoritària–, i sense descartar la possibilitat de publicar aquests treballs pel sistema proposat a “b”. ENTENEM que cap d'aquestes opcions no està renyida amb la traducció ulterior de textos catalans a qualsevol altra llengua: no defensem cap mena d'exclusivisme patriòtic sinó que, simplement, neguem tot caràcter vergonyant al nostre vehicle habitual d'expressió.

7. Plenament conscients de l'adversitat de molts dels factors sociolingüístics que intervenen avui en el desenvolupament i en la vida mateixa de la llengua catalana i de la dificultat que comporta llur endegament intrínsecament lingüístic –ni que sigui parcial–, ENTENEM que l'únic organisme amb responsabilitat i autoritat per a acomplir una missió d'actualització de la llengua és l'Institut d'Estudis Catalans i, amb el fervorós reconeixement per la tasca que ha dut a terme en etapes encara més difícils que l'actual, l'INSTEM a prendre –amb la urgència que la penosa circumstància que viu la llengua recomana– unes àgils i accelerades mesures que ens permetin de veure el futur lingüístic de l'idioma amb més consistència i, per tant, amb més esperança.

Acordat a Prada, el vint-i-cinc d'agost de l'any 1973

En donen testimoni [signat]: el President del Col·loqui, Gerard Vassalls, físic; el Moderador, Oriol Casassas, metge; Heribert Barrera, químic; Josep-Maria Camarasa, biòleg; Enric Casassas, químic; Reinald Dedies, enginyer; Ramon Folch i Guillèn, biòleg; Josep Laporte, metge; Antoni Lloret, físic; Lluís Marquet, enginyer; Joaquim Ramis, metge.

I ho subscriuen: Oriol de Bolòs, biòleg, membre de l'IEC, professor de la Universitat de Barcelona; Josep Alsina i Bofill, metge, membre de l'IEC i de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona; General Marcel Cazeilles, metge, antic director del Centre d'Investigació Científica del Servei de Sanitat de l'Exèrcit Francès».

3.2. L'edició de 1974

A Prada, del 21 al 31 d'agost de 1974, celebrarem la sisena

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

L'experiència molt concloent dels cinc primers anys ens indueix a organitzar aquesta sisena Universitat Catalana d'Estiu en el mateix esperit altament universitari, d'obertura, d'amistat i de servei.

Una vegada més ens acollirà el Liceu Renouvier de Prada. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 25 F (vint-i-cinc) per dia. Els drets d'inscripció són de 70 F (setanta) i cobreixen les despeses d'excursions i d'espectacles.

El nombre d'inscripcions serà limitat a sis-cents (perquè no hi ha més lloc). Les inscripcions que hom farà per la durada total seran prioritàries. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets. Per tal de facilitar el treball d'organització, demanem a les persones que volen venir que s'inscriuin com més aviat millor a partir d'avui.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, taules rodones, col·loquis, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries, els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar als treballs de qualsevol de les altres.

La llista de les seccions (algunes modificacions — sobretot addicions — són tanmateix encara possibles) és :

- 1 - Llengua elemental.
- 2 - Lingüística i literatura.
- 3 - Història.
- 4 - Estudis rossellonesos i occitans.
- 5 - Estudis bascos.
- 6 - Ciències socials.
- 7 - Economia.
- 8 - La manipulació ideològica.
- 9 - Prospectiva.
- 10 - Ciència política.
- 11 - Dret.
- 12 - Matemàtica i informàtica.
- 13 - Física.
- 14 - Medicina.
- 15 - Art.
- 16 - Teatre.
- 17 - Cinema.
- 18 - Pedagogia musical.
- 19 - Psicopedagogia.
- 20 - Expressió plàstica.
- 21 - Expressió dinàmica.
- 22 - Pedagogia de la matemàtica moderna.
- 23 - Pedagogia Freinet.
- 24 - Dinàmica de grups.

Els cursos especialitzats, donats per personalitats de renom, tindran lloc de les nou a la una. Les tardes podran ésser dedicades a les pràctiques i als col·loquis. Les conferències i espectacles seran al vespre.

Les inscripcions han d'ésser enviades al G.R.E.C., B.P. 1000-8, Perpinyà, i el gir de 70 F ha d'ésser adreçat al senyor Josep PONS, carrer dels ocells, 66 - Toulouges (França).

La nostra (i vostra) U.C.E. essent essencialment millorable, us demanem d'enviar-nos tota mena de suggeriments i propostes sobre els cursos, conferències, col·loquis, etc., sobre professors i conferenciantes possibles o desitjables, sobre seccions a crear, i també sobre l'organització material.

A l'UCE de 1974, també organitzada pel GREC, ocupava la Presidència d'Honor Pere Bosch i Gimpera, i n'era president Gerard Vassalls. La participació va créixer més del que s'esperava, incloent-hi molts valencians i mallorquins. S'arribà a mil persones inscrites.

A conseqüència del colp d'estat de l'11 de setembre de 1973 a Xile i la mort de Salvador Allende, president electe per la coalició d'Unitat Popular, l'UCE volia incloure una reflexió en la secció de Ciència Política. Pere Ignasi Fages s'oferí a facilitar l'assistència a Prada d'un valencià, Joan-Enric Garcés i Ramon, llicenciat en Dret i Ciències Polítiques, que fou assessor del president Salvador Allende amb motiu d'haver publicat la seua tesi doctoral sobre Xile, i que era al Palau de la Moneda en l'assalt final del colp d'estat d'Augusto Pinochet; el grup d'advocats de l'acusació popular que dirigia va aconseguir detenir i jutjar el dictador xilé.

Aquella sisena edició es realitzà del 21 al 31 d'agost, i va constar de vint-i-tres seccions:

Secció 1. «Llengua elemental»

Cursos per a no catalanoparlants, pràctiques orals i aprenentatge d'estructures gramaticals. A càrrec de Montserrat Biosca, Isabel Forn, Roser Latorre, Jordi Mir i Antoni Paloma

Secció 2. «Lingüística i literatura»

a) *Història de la llengua. Semàntica i lèxic. La mètrica catalana*

b) *La Renaixença. La poesia catalana. La novel·la catalana*

Amb la intervenció de Joan Alegret, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Maria-Aurèlia Capmany, escriptora; Germà Colon, de la Universitat de Basilea; Antoni Comas, de la Universitat de Barcelona; Joan Solà, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Giuseppe Tavani, de la Universitat de Roma; i Joan Triadú, per parlar de Salvat-Papasseit.

Com a subsecció de Sociolingüística, es tractava sobre *Aspectes de la sociolingüística catalana*, amb Lluís Aracil, Bernat Rieu, Joy Robinson –de la Universitat de Stanford, Califòrnia, especialista en sociolingüística catalana–, i Francesc Vallverdú. Gentil Puig hi parlaria de les experiències de pedagogia bilingüe de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona.

Secció 3. «Història»

Entorn de l'any mil, amb:

Miquel Coll i Alentorn, professor d'Estudis Universitaris Catalans, i Pere Ponsich, historiadore, en *Tres segles decisius de la història catalana: VIII, IX i X*

Antoni Pladevall, historiadore, en *Història del monaquisme català des dels orígens fins al segle XII*

Xavier Barral i Altet, de la Universitat París-Sorbona, en *L'art preromànic i romànic*

Secció 4. «Estudis rossellonesos i occitans»

- a) *Estudis rossellonesos*, per Llorenç Planes, amb la participació d'Andreu Balent, Lluís Creixell, Reinald Dedies, Miquel Mayol i Pere Vedaguer
- b) *Estudis occitans*, per Pèire Lagarda sobre *Comparança entre el català i l'occità. Aspectes de la literatura occitana. Problemes economicosociopolítics d'Occitània avui*

Secció 5. «Estudis galaicoportuguesos»

- a) *Galícia*, per Xesus Alonso Montero, catedràtic i investigador
- b) *Portugal*, per Álvaro-Manuel Machado, en *Literatura i dictadura: de Salazar a l'abril de 1974*

Secció 6. «Estudis bascos»

Llengua, literatura i problemàtica general, per Eugeni Goyhenetche, de la Universitat de Pau

Secció 7. «Ciències socials»

- a) *La problemàtica nacional*
- b) *Els moviments obrers i el treball als Països Catalans*

Per Joan Borrell, de la Universitat París VIII; Alfons Cucó, de la Universitat de València; Jordi Estivill, del Centre Universitari de Perpinyà; i Salvador Giner, de la Universitat de Lancàster

Secció 8. «Economia i història»

Revolució industrial als Països Catalans. La industrialització després de 1960. Una perspectiva històrica. Les transformacions socials i el fet nació. Els Països Catalans i el futur. Amb Francesc Artal, de la Fundació Bofill; Antoni Campins, economista; Josep-Maria Carreras, economista; Joan Clavera, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Màrius Garcia Bonafé, de la Universitat de València; Eugeni Giral, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Enric Lluch, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Ernest Lluch, de la Universitat de València; Jordi Nadal, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Rafael Ribó, de la Universitat de Barcelona; Francesc Roca, de la Universitat de Barcelona; Jacint Ros i Hombravella, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Vicent Soler, de la Universitat de València; i Josep Termes, de la Universitat Autònoma de Barcelona

Secció 9. «Comunicació, ensenyament i ideologia»

Interrelacions entre «comunicació i informació», i entre «propaganda i manipulació»; notablement entre «comunicació, ensenyament i ideologia», a càrrec de Manuel Parés i Maicas, de la Universitat Autònoma de Barcelona

Secció 10. «Prospectiva», amb Amadeu Serch: *Ecologia i degradació del medi ambient; la qualitat de vida; desenvolupament mental humà i prospectiva aplicada; educació permanent i informal; reconstrucció de l'home*

Secció 11. «Ciència política»

Josep-Maria Batista i Roca, de la Universitat de Cambridge: *Democràcia, federalisme, europeisme*

Joan-Enric Garcés, de la *Fondation Nationale des Sciences Politiques de París: L'experiència socialista de Xile*

Miquel Mayol: *La centralització de l'Estat francès: evolució i tècniques jurídiques*

Jaume Rossinyol, degà de la Facultat de Dret i Ciències Polítiques de Nantes: *L'estat unitari multinacional o la impossible democràcia*

Secció 12. «Dret»

Xavier Andreu, de la UAB : *Els principis d'autonomia de la voluntat i de la llibertat*

Andreu Loumagne: *Costums d'Andorra*

Antoni Monreal, d'Universitat de Barcelona: *Classes socials a la societat capitalista desenvolupada*

Enric Ucelay da Cal, de la Universitat de Colúmbia: *Catalanisme i nacionalisme radical*

Jaume Queralt: *La legislació del treball a França*

Hi havia, a més, un curs de *Dret del treball* sobre les relacions laborals a Catalunya

Secció 13. «Matemàtiques»

Francesc Tomàs i Pons, de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic: *Nombres algebriques*

Carles Perelló, de la Universitat Autònoma de Barcelona: *Les equacions diferencials i el seu paper en l'avenç tecnològic*

També hi participarien Francesc Bofill i Eduard Bonet, de l'Autònoma de Barcelona

Secció 14. «Física»

Antoni Lloret, *maître de recherches* al CNRS, investigador atòmic a Ginebra: *Del microcosmos a l'univers galàctic (els principals models cosmològics basats sobre els coneixements actuals dels corpuscles microfísics)*

Gerard Vassalls, degà de la Facultat de Ciències de Tananarive (Antananarivo, Madagascar): *Fonaments de la cronogeometria i la física relativistes*

Secció 15. «Medicina», pel doctor Manuel Trias i Folch, de la Facultat de Medicina de Barcelona: *Història de la medicina catalana*

Secció 16. «Art»

Lluïsa Borràs, Alexandre Cirici-Pellicer, Albert Ràfols Casamada, Ricard Salvat, Ferran Garcia Sevilla i Francesc Vicens estudiaran l'art català des de 1940 fins ara. Hi haurà, a més, conferències sobre: *Poesia visual*, *Els llenguatges artístics*, *Joan Miró*, *Antoni Tàpies*, *Moisès Millelia*, una taula rodona sobre l'ensenyament de l'art i una exposició de poesia visual

Secció 17. «Teatre»

- a) Teoria: *Teatre i revolució a la primera guerra carlina*
- b) Exercici: *Els mètodes d'adaptació d'un text dramàtic*
- c) *El concepte d'escenografia avui. L'educació de la veu. Expressió corporal*. Amb: Hermann Bonnin, director de l'Institut del Teatre de Barcelona; Xavier Fàbregas, cap del Departament de l'Institut del Teatre de Barcelona; Joan Castells, Coralina Colom, Iago Pericot i Pere Planella, professors de l'Institut del Teatre

Secció 18. «Cinema»

- a) *Investigació sobre l'expressionisme alemany i la seva influència mundial*
- b) *El cinema català primitiu*
- c) *El film document*

Amb Miquel Porter i Moix, Lotte Eisner, Pere-Ignasi Fages i Enric Lahosa, de la Universitat de Barcelona

Secció 19. «Psicopedagogia i Sociopedagogia»

Carme Àngel, professora de Psicologia a l'Escola de Mestres de l'Autònoma de Barcelona

Frederic Boix, educador, director de l'Institut Genus de Barcelona

Josep-Maria Masjuan, responsable del Departament de Sociologia de Rosa Sensat

Marta Mata, directora de l'experiència de bilingüisme de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona

Secció 20. «Expressió dinàmica»

Jaume Arnella, director de l'Escola d'Expressió «El Sac»

Mariona Cortès, professora de Rosa Sensat

Conxita M. de Mirosa, del centre de reeducació (CEDRE)

Secció 21. «Expressió plàstica»: dibuix, pintura, tècniques d'impressió, construcció de mòbils, màscares, titelles i vitralls.

Francesc Abad i Rosa Gratacòs, de la Universitat Autònoma de Barcelona

Secció 22. «Pedagogia Freinet», per un grup de mestres del Rosselló

Secció 23. «Dinàmica de grups», dirigida per Jep Gouzy

També hi hauria conferències, impartides per:

Enric Ey: *Les tendències de la psicologia contemporània*

Dr. Cazeilles: *La biònica*

Roger Grau: *Les descobertes arqueològiques de Djibouti*

Lotte Eisner, Dr. Joan Poncet, Pere Ponsich, Guy Santesmases i Francesc Vallverdú.

A més, una taula rodona sobre *Llengua materna i subconscient*, dirigida per J. de la Robertie i Hubert Auque; un col·loqui sobre *El congrés mundial de Toronto i la sociolingüística*. Jordi Vallès realitzaria experiències de comunicació i d'expressió.

Espectacles:

– Teatre:

Les noces del llauner, de John M. Synge, per l'Escola de Sants

Les troianes, de Sartre, pel GET

Rrrrrrr, de Brossa, pel Globus de Terrassa

Hem de casar en Batista, pels joves de Sant Andreu

La lliçó, de Ionesco, pel Grup 74-A

– Música: Recitals de *Nova Cançó*, per Maria del Mar Bonet, Ramon Muns i el Grup Guillellem de Cabestany. Recital de piano de música catalana, per Carles Santos

– Cinema: Film *Bellsolei* sobre Pau Casals

Aquesta edició suposà cent professors de quinze universitats, tant d'Europa com d'Amèrica. També hi acudí el geògraf Joan Becat, jove professor de la Universitat de Perpinyà.

L'UCE havia demostrat a la població rossellonesa que la llengua i la cultura catalanes eren ben vives i actuals; no gensmenys, no faltava qui se la mirava amb apreciacions tendencioses sobre el caràcter polític de la manifestació. El GREC, apolític per llei, format per homes de perfils diferents i de partit, només podia tenir preocupacions culturals. Era obvi que tota reivindicació cultural i lingüística ho era també política, especialment al Rosselló, on el català era ràpidament desplaçat pel francès. El GREC, amb la llibertat de maniobra possible dins els límits culturals, evitava el risc de condicionaments exteriors per promoure una UCE oberta a tothom, popular i democràtica, on no existiren temes tabús, que organitzava taules rodones sobre qualsevol qüestió i una mica sobre la marxa quan convenia, amb la possibilitat d'escollir els cursos i les activitats segons les preferències personals, on cadascú tingués l'oportunitat de fer-se oir, on els corrents acadèmics diferents es poguessen encontrar i con-

trastar, i on els professors i els alumnes tinguessen un contacte directe. La independència de l'UCE, però, no havia de fer oblidar les limitacions que, tot i tenir una funció important, no ho podia fer tot. Si era tolerada pels responsables polítics locals de Prada, era perquè assumia la legalitat establerta. A més, calia recordar que els organitzadors hi treballaven de manera desinteressada perquè les finances de l'entitat ho poguessen suportar, com també ho feien els professors rossellonesos. Tots plegats tenien clar que era la seua manera de fer País.

El jovent inscrit a l'UCE augmentava considerablement fins a constituir la majoria dels participants, la qual cosa podia arribar a discriminar els més grans com a fossilitzats i irrecuperables. La diversitat enriqueix el contingut dels cursos, especialment en uns temps en què la formació permanent esdevenia una necessitat i un dret. Hi havia també qui reclamava a Prada l'afluència de més obrers i més pagesos, o de llurs fills, perquè era sabut que el percentatge d'obers era molt reduït a les universitats occidentals. L'UCE no canviava les estructures socials, però pretenia deixar obertes les portes a tothom pel fet de no requerir titulacions prèvies per a inscriure's i intentant que les condicions foren tan econòmiques com fos possible.

La situació que es donava a l'UCE era la falta d'homogeneïtat de l'alumnat. Els professors intentaven suplir l'heterogeneïtat dels estudiants formant grups de treball especialitzat a les tardes, perquè en deu dies era pràcticament impossible pretendre una formació completa. Això justificaria l'extensió de l'UCE a tot l'any, que podria resoldre's en encontres i sessions de treball, col·loquis i seminaris de cap de setmana a Prada o a Perpinyà, juntament amb la publicació de quaderns especialitzats, llibres o annals. Resultat de les circumstàncies del context inicial i l'evident facilitat d'adaptació a la situació del moment, la Universitat de Prada no podia perdre l'oportunitat de creixença contínua si no volia desapropiar l'impuls cultural i lingüístic que la va crear. L'UCE s'havia convertit en un centre de cultura catalana conegut, respectat i estimat, d'un prestigi indiscutible. També facilità la creació d'un Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans en el si del Centre Universitari de Perpinyà.

No obstant això, els problemes financers existien, tot i el centre d'acolliment a Prada i del treball altruista de molts. Una part del jovent pugnava per portar-hi la seua necessitat d'acció política, però el GREC mantingué sempre la regla estatutària que l'UCE era només un lloc de cultura. Malgrat que hi havia gent contrària, les divergències eren insignificants en comparació a altres manifestacions, com calia reconèixer objectivament en la politització molt més superior en qualsevol de les universitats franceses. La presa de consciència general declarava la qualitat cultural i l'interés pedagògic i, gràcies a la Universitat Catalana d'Estiu, diversos

mestres d'ensenyament primari podrien introduir finalment el català en l'escola, tal com preveia la llei Deixonne.

El 1974 Josep Guia es trobà a Prada amb Eliseu Climent i amb Vicent Soler; tots tres contactaren amb Joan Creixell i Miquel Sellarès i Perelló, representants de l'Assemblea de Catalunya, responsables de la revista política clandestina d'orientació nacionalista *Avui*. Guia i Soler hi prengueren la decisió de fer-se càrrec de la corresponàlia valenciana de totes les notícies que es van publicar el curs 74-75, que fou la primera presència valenciana en la revista *Avui SIC* –Servei d'Informació Catalana–, precedent del diari *Avui* de l'any 1976.

La revista clandestina era del Principat, no era producció interna de l'UCE, però una de les coses que passaven a Prada i que tenien repercussions era servir de lloc de contacte, ésser un lloc de reunió i trobades, i un lloc de prendre iniciatives. I en una aula del Liceu es feu una reunió –totes les que es feien en aquella època eren reunions discretes, perquè segurament també hi havia policies infiltrats mirant qui es reunia i qui parlava amb qui– on contactaren i prengueren l'acord de la revista entre Miquel Sellarès, Joan Creixell, Eliseu Climent, Vicent Soler i Josep Guia.

El 25 d'agost de 1974 aparegué a l'UCE el primer número del diari polític *Fulls* que, tal com deia a la presentació, havia de complir una missió concreta de portaveu del nucli d'estudiants de Front Nacional de Catalunya assistents a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada. Segons els editors, «la concepció oficial de l'UCE era veure-la com una plataforma cultural excloent-ne qualsevol altra significació, i especialment diferenciant-la de tota acció política». Una argumentació d'aquell punt de vista es podia basar en el fet que calia prendre aquella orientació perquè no hi havia altres possibilitats en les condicions del moment: «Fem allò que ens deixen; també hi ha limitacions a Catalunya Nord». I continuaven al·legant que: «I tantes, com n'hi ha! Catalunya Nord és un país colonitzat, que pateix una opressió nacional i de classe».

Tanmateix, els semblava que aquella no era la raó autèntica, i que sota l'escut de plataforma cultural s'amagava una ideologia ben concreta i determinada. L'UCE sí que hi feia política, com ho demostraven les següents observacions: a) Es donava un divorci entre l'UCE i la realitat que l'acollia a Catalunya Nord. Hi havia poca participació dels rossellonesos; n'estava deslligada, perquè la realitat que constituïa no responia als seus interessos. b) Es prenia l'UCE com un fet volgutament testimonial d'una realitat nacional, sense que tingués a la seua base una actitud reivindicativa clara i contundent. En comptes de ser una Universitat reivindicativa, s'hi involucrava l'*establishment* imperialista jacobí. c) S'organitzava una Universitat amb una mena d'ensenyament academicista, amb professor-autoritat, patums, lliçons magistrals, orga-

nització de seccions deslligades sense visió global de conjunt. d) S'hi creava un clima d'actitud passiva generalitzada, sense donar mitjans per fer-ne protagonistes els estudiants mateixos promovent-hi la gestió i l'organització democràtiques; i per altra banda, introduint temes en estadis erudits i ja integrats, que havien perdut tot el potencial de resposta i de lluita.

Per a ells, l'UCE tenia un contingut polític específic: una Universitat testimonial, academicista, integrada, típica de la ideologia burgesa i, per tant, contrària als interessos de les classes populars. L'alternativa, i aprofitant els aspectes positius i importants que també tenia, era crear una Universitat crítica i reivindicativa, arrelada al poble, a fi d'assentar les bases per construir la Universitat Catalana democràtica i popular que els Països Catalans necessitaven.

El Front Nacional de Catalunya estava per la ruptura democràtica. En l'«Informe sobre qüestions tàctiques» presentat al primer Congrés de FNC definia la pròpia visió de l'alternativa democràtica als Països Catalans, que a grans trets es caracteritzava en: a) L'establiment d'un govern provisional dins un règim autonòmic al Principat de Catalunya, prenent com a base de partida les institucions –Generalitat– i els principis configurats en les fórmules estatutàries dels anys trenta, adequant-les al moment de la seua aplicació. Al País Valencià i les Illes Balears, també la configuració i aplicació de fórmules autonòmiques, per obrir un període que possibilitaria que el poble català pogués decidir lliurement el seu futur, exercint el dret a l'autodeterminació. b) L'amnistia per als presos i exiliats polítics. c) Les llibertats democràtiques: llibertat d'associació política i sindical, llibertat de consciència, llibertat d'expressió, llibertat de premsa i d'altres mitjans de comunicació social, llibertat de reunió, llibertat de manifestació, dret de vaga, sufragi universal i garanties individuals. d) Transformacions econòmiques i socials per tal de millorar la situació de les classes populars i resoldre els problemes més urgents que el país tenia plantejats.

Finalment, *Fulls* conclouïa amb la proclama que, contra l'agressió constant del feixisme al poble dels Països Catalans, contra qualsevol classe de repressió –ideològica, psíquica, física o de privació de llibertat–, contra els crims repetits de la dictadura i contra la brutalitat dels aparells de repressió, s'havia d'alçar la lluita popular antirepressiva i de solidaritat amb els represaliats. Cada català havia d'esdevenir un lluitador contra la repressió i per l'amnistia, per la fi de l'opressió nacional i de classe als Països Catalans.

3.3. Les dues edicions de 1975

SETENA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU DE PRADA

Primera tongada : del 20 al 30 de juliol 1975

Segona tongada : del 20 al 30 d'agost 1975

L'experiència molt concloent dels sis primers anys ens indueix a organitzar aquesta setena Universitat Catalana d'Estiu en el mateix esperit altament universitari, d'obertura, d'amistat i de servei. I com que el 1974 vam arribar a la saturació dels locals,enguany hem decidit d'organitzar dues tongades.

Una vegada més ens acollirà el Liceu Renouvier de Prada (carretera de Catllar). La pensió completa (menjar i dormir) serà de 28 F (vint-i-vuit) per dia. Els drets d'inscripció són de 80 F (vuitanta) i cobreixen les despeses d'excursions i d'espectacles.

El nombre d'inscripcions serà limitat a quatre-cents el juliol i a mil l'agost. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets. Per tal de facilitar el treball d'organització, demanem a les persones que volen venir que s'inscriguin com més aviat millor a partir d'avui. Hom es pot adreçar al G.R.E.C., B.P. 1000-8, 66010 Perpinyà : a Omnium Cultural de Barcelona (o a les seves delegacions comarcals) que posa gentilment a la nostra disposició una oficina d'informació ; al Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma, a València ; a l'Obra Cultural Balear, a les Illes. Celebrem de debò l'interès que mostren les entitats culturals arreu dels Països Catalans per la Universitat Catalana d'Estiu, que es transforma realment en una manifestació de tots.

En aquests nivells és indispensable de simplificar l'administració (i evitar les cues), i per això ens permetem de demanar als participants : 1) Que arribin el dia 19 a la tarda a Prada ; 2) Que paguin, al moment de la inscripció, la suma total o sigui 402 F (80 F + 28 F × 11,5) al senyor Josep Pons, carrer dels ocells, 66350 Toulouges, o, per gir postal, al G.R.E.C., C.C.P. 1309-43, Montpellier. En tot cas, cal almenys enviar la meitat d'aquesta suma.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, taules rodones, col·loquis, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries, els participants escolliran, en inscriure's una secció, però conserven la possibilitat de participar als treballs de qualsevol de les altres. Els cursos especialitzats tindran lloc de les nou a la una. Les tardes podran ésser dedicades a les pràctiques, als col·loquis i a les conferències. Els espectacles es fan al vespre.

La llista de les seccions del juliol és :

1. Llengua elemental.	7. Arts plàstiques.
2. Lingüística i sociolingüística.	8. Arquitectura.
3. Literatura.	9. Teatre.
4. Història.	10. Cinema.
5. Filosofia.	11. Música.
6. Ciències sociopolítiques.	12. Pedagogia de l'art.

La llista de les seccions de l'agost és (amb possibles addicions) :

1. Català elemental.	15. Ciències exactes.
2. Català mitjà.	16. Biologia.
3. Lingüística i sociolingüística.	17. Medicina.
4. Literatura.	18. Agricultura.
5. Història.	19. Arts plàstiques.
6. Estudis rossellonesos i occitans.	20. Teatre.
7. Països Catalans.	21. Cinema.
8. Minories ètniques.	22. Psiquiatria i pedagogia.
9. Economia.	23. Seminari de psicologia aplicada.
10. Comunicació social.	24. Sociopedagogia.
11. Ciència política.	25. Expressió dinàmica.
12. Ciència social.	26. Expressió plàstica.
13. Dret.	27. Escola no directiva.
14. Filosofia.	

3.3.1. Primera edició:

L'edició de 1975, la setena, donat l'èxit que es preveia, s'optà per desdoblar-la en dues tandes a Prada: del 20 al 30 de juliol la primera, i del 20 al 30 d'agost la segona, amb una participació global de mil cinc-cents persones, 300 en la primera i 1.200 en la segona. Hi presidí Gerard Vassalls.

L'edició de juliol va ser d'estil més literari i artístic, i hom va tenir ocasió de participar en l'Encontre de Cinema i al Festival Pau Casals. Hi hagué dotze seccions:

Secció 1. «Llengua elemental», que amb Roser Latorre, Maria-Rosa Rovira i Frederic Larreu-la impartiria: *Elements de la llengua. Cursos per a persones que no parlen català. Pràctiques orals. Aprenentatge de les estructures gramaticals*

Secció 2. «Lingüística i Sociolingüística», amb Joaquim Rafel, Joan Argenté, Lluís Aracil i Sebastià Serrano: *Dialectologia catalana. Sociolingüística*

Secció 3. «Literatura»

Joan Alegret: *La novel·la catalana de la postguerra (amb anàlisi de La plaça del Diamant i Bearn), i la literatura catalana del segle XIX*

Laureà Bonet: *Narcís Oller i la novel·la naturalista (amb anàlisi de La papallona, La febre d'or, L'escanyapobres i La bogeria)*

Jordi Carbonell: *El neoclassicisme a Catalunya Nord i Joan Roís de Corella*

Rosa-Maria Postigo: *La literatura catalana del segle XIX, II*

Ricard Salvat: *El teatre català de la postguerra*

Joan Triadú: *Els primers moviments literaris de postguerra (1939-1950)*

Secció 4. «Història medieval»

De la unió amb Aragó a la unió amb Castella (1137-1479), amb Miquel Coll i Alentorn, Antoni Pladevall, Xavier Barral i Altet, Jaume Sobrequés i Jordi Vigué

Secció 5. «Filosofia»

Els grans temes de la Filosofia contemporània: Kant, Hegel, Nietzsche, el neopositivisme, el neomarxisme d'Althusser, Foucault i el discurs marginal, seminaris sobre l'epistemologia francesa contemporània i sobre els elements d'història de la filosofia catalana; prolegòmens per a una moral. Per Josep Calsamiglia, Lluís Crespo, Joan Rovira i Xavier Rubert de Ventós

Secció 6. «Ciències socials»

Antoni Montserrat: *Relacions entre l'Estat espanyol i el Principat*

Eva Serra: *Autogovern de Catalunya: els dos estatuts; Generalitat de Catalunya; un balanç*

Rafel Aracil: *La revolució industrial als Països Catalans: el Principat de Catalunya, el País Valencià*

Xavier Paniagua: *Anarquisme i anarcosindicalisme als Països Catalans*

Eugeni Giral: *L'estructura econòmica del Principat*

Miquel-Àngel Fabra: *L'estructura econòmica del País Valencià*

Antoni Campins: *L'estructura econòmica de les Illes*

E. Fabre-Escofet i Ernest Lluch: *La crisi econòmica internacional*

Secció 7. «Ciència política»

Joan Boyella i Joan Marcet: *La revolució burgesa*

Alfonso Bozzo: *El galleguisme*

Antoni Monreal

Josep-Maria Batista i Roca: *Integració i desintegració de l'Estat espanyol*

Secció 8. «Arts plàstiques»

Joan Ainaud de Lasarte: *Els primers revaloritzadors de l'art romànic*

Xavier Barral: *Sobre l'art preromànic a Catalunya*

Eduard Carbonell: *Els elements ornamentals del romànic català*

Joan Sureda: *El concepte d'espai a l'escultura romànica catalana*

Emília Tarracó: *Art i matemàtica a la portada de Ripoll*

F. P. Verrié: *L'aportació d'Agustí Duran i Sanpere a l'estudi de l'escultura gòtica catalana*

Maria-Rosa Manote: *Guillem Sagrera, arquitecte i escultor de les terres catalanes*

Romà Gubern: *Perspectives democràtiques d'una cultura de massa*

Mireia Freixa: *L'art del modernisme*

Ricard Salvat: *L'art dels anys 70*

I el treball col·lectiu del Grup de Recerques d'Art i d'Arqueologia Medieval de la Universitat de Barcelona

Secció 9. «Arquitectura»

Iago Bonet: *El concepte d'espai arquitectònic a les àrees mediterrànies i atlàntiques; la masia catalana*

Joan Bassegoda: *Gaudí*

Maria-Lluïsa Borràs: *Domènec i Montaner*

Secció 10. «Teatre»

Joaquim Vidal: *El teatre català avui. Autors, corrents*

Josep-Antoni Vidal: *Elements de dramaturgia*

Montserrat Tintó: *Mim. Respiració. Fonació*

Secció 11. «Cinema», amb Joan Lahosa i Pere Ignasi Fages, la participació dels *Amics del Cinema* de Perpinyà i l'*Encontre Cinematogràfic de Prada*, a celebrar del 17 al 23 de juliol:

1. Seminari sobre *Cinema i realitat: el documentalisme. Aproximació històrica i principals escoles. Tècniques específiques*
2. *El cinema i la Guerra Civil Espanyola. Contribució a la filmografia*
3. Projeccions per il·lustrar els dos principals temes

Secció 12: «Didàctica de l'art»

Expressió plàstica i dinàmica, amb la participació d'Enrica Casademont, Esperança Casas i Carme Huera Cabeza

Hi hauria conferències, taules rodones, col·loquis, debats, excursions i espectacles. A les conferències es pogué escoltar els monjos Josep Massot i Muntaner i Aureli Argemí i Roca sobre l'església catalana d'aleshores. S'hi tractà la història de l'església durant la guerra civil al Principat i a Mallorca, el nacionalcatolicisme franquista, i la represa de consciència catalana.

Espectacles que ja es podien anunciar (els dies 19, 20, 21, 22 i 23: es coincidia amb l'*Encontre Cinematogràfic de Prada*):

Dia 21: Recital de Guillem d'Efak

Dia 24: Teatre: *La comèdia de la terra*, per un grup valencià

Dia 25: Cançó valenciana: recital de Nel·lo Sorribes

Dia 26: Teatre: *Allí dalt*, de Pere Guisset, per un grup de Ceret

Dia 27: Festa comuna de l'UCE i de la població de Prada, amb una ballada

Dies 28, 29 i 30: es coincidia amb el Festival de Música Pau Casals, a Cuixà

L'enviat especial de *La Vanguardia* a Prada, Oriol Domingo, reportava que molts rossellonesos acudiren al liceu Renouvier per veure el film «*Quatre dones del Rosselló*», producció de la radiotelevisió francesa que mostrava la realitat de Catalunya Nord i de l'estima d'una gent pel seu País, la seua llengua i cultura. En el col·loqui que seguí a la projecció es denuncià la realitat del territori francès anomenat administrativament *Pyrenées-Orientales*, un deu per cent del qual s'havia venut a ciutadans belgues en els darrers anys, que no tenien en compte la llengua, la cultura i els costums autòctons. (*La Vanguardia Española*, 2 d'agost de 1975: 25)

3.3.2. Segona edició:

La capacitat del Liceu era de sis-centes persones. A l'edició d'agost en van acudir mil dues-centes, que van provocar un veritable col·lapse. Com que hom podia fer la matrícula des de diferents llocs, quan es pogué controlar ja superaven les previsions, i va caldre posar una nota a *La Vanguardia* i per correu per avisar la gent que es portés la roba de llit perquè el problema dels llençols no s'hi podia resoldre. Una vegada es passava per recepció a Secretaria, la gent que no hi cabia s'instal·lava on podia. Se'ls acceptava la matrícula però sense hostatge, i hom que portava tenda s'instal·lava al càmping proper, per la riba del riu o per la muntanya. Els que no van poder instal·lar-se van tornar a marxar. Per a tanta gent calia organitzar tres serveis successius de menjador. L'allotjament es veié desbordat per l'excés de matrícula, i va caldre habilitar d'urgència per a dormitoris totes les sales d'Estudi¹¹⁵ del pavelló d'internat dels nois i del de les noies. Així i tot, molts no s'hi van poder allotjar, però l'intendent, Olivier Villalongue, que n'era conscient, anava portant llits del liceu Aragó de Perpinyà fins al punt d'encabir-ne onze als dormitoris on normalment n'hi havia sis –llavors Europa no s'entremetia en aquestes coses; més endavant hagués estat impossible–. El batle de Prada havia cedit cambres a l'antic hospital, al dispensari, als prefabricats dels bombers i al Col·legi Secundari. Fins i tot, hi havia un magatzem amb llits de reserva, i la gent que hi arribà al vespre tard va desmuntar la porta i s'hi va instal·lar. Una bogeria en un lloc on no se'n podien encabir tants.

A conseqüència del canvi d'aigües, habituals cada any al liceu Renouvier –tot i que l'aigua de Prada era excel·lent, però les pluges de finals d'estiu portaven virus–, hi hagué falsos casos de còlera, una epidèmia de gastroenteritis durant almenys un dia, que de vegades afectava cent persones al mateix temps, cosa que desbordava el rudimentari servei d'infermeria del Liceu: se subministrava una cullerada de xarop per evitar els vòmits, perquè no es podia donar una càpsula a cada afectat.

---

¹¹⁵ Sales on anys més tard s'ubicava la sala de premsa, la sala d'informàtica i, inclús, es feien algunes conferències per manca d'espai, com la del polític navarrès de l'esquerra abertzale Pernando Barrena (1965) –membre de la direcció d'Herri Batasuna, Euskal Herritarrok, Abertzale Sozialistak i Batasuna–; o d'altres promogudes per l'Associació d'Amics i Amigues de la Universitat Catalana de Prada, com la del guionista de còmics Víctor Mora i Pujadas (1931-2016) –que creà els personatges del *Capitán Trueno* i del *Jabato*–; la d'Assumpta Montellà (1958) sobre *La Maternitat d'Elna* (2005) –institució humanitària, dirigida per la mestra Elisabeth Eidenbenz (1913-2011), que ajudà a infantar les dones dels camps de refugiats de la Guerra Civil Espanyola, on nasqueren 597 nens i nenes–; i les dels valencians Josep Beltran i Garcia –per parlar de l'experiència de l'ensenyament en valencià en l'IES Vicent Gandia, de Castelló de la Ribera, d'on era director– o Diego Gómez i Garcia (1958) –per parlar d'Escola Valenciana, aleshores president de la Federació i després batle d'Alzira.

Els joves metges de Barcelona que tot just havien acabat els estudis, alarmats posaven rètols per plànyer-se de la situació sanitària d'aleshores. Els organitzadors van haver d'informar-se a Perpinyà, i els serveis sanitaris centrals van tranquil·litzar-los en assegurar que no era res greu, que passava ràpidament i la gent s'autoimmunitzava. Quan al Sud hi havia casos de còlera autèntic, s'engegava l'alarma, motiu pel qual va haver-hi gent que marxà amb taxi cap a Barcelona davant la situació sobrevinguda. Per prevenir aquest ensurt en successives edicions, calgué tenir en compte fer servir aigua embotellada per al consum de boca.

En aquella segona edició hi hagué vint-i-sis seccions:

Secció 1. «Català Elemental», per Montserrat Biosca, Narcís Garolera i Roser Latorre

Secció 2. «Català Mitjà», per Agustí Bover

Secció 3. «Lingüística i sociolingüística», amb Sebastià Serrano, Jordi Llobet i Domènec Bernardó

Secció 4. «Literatura»

Joan Alegret: *La novel·la catalana de postguerra (amb anàlisi de Bearn i La Plaça del Diamant)*

Maria Aurèlia Capmany: *La novel·la catalana d'entreguerres*

Antoni Comas: *Problemàtica de la Decadència. La Renaixença*

Ricard Salvat: *El teatre català de la postguerra*

Jaume Vidal Alcover: *Grandesa i misèria de l'Escola Mallorquina*

Maria-Rosa Guinard-Corredor: *Paul Valéry i Carles Riba. Josep Carner i el simbolisme. El "viatge a França" dels escriptors catalans de començaments del segle XX*

Conferència i col·loqui de Terenci Moix

Secció 5. «Història»

Els moviments populars dins l'Estat espanyol del 1868 al 1935, per l'equip dirigit per Josep Termes

Secció 6. «Estudis rossellonesos i occitans», amb Andreu Balent, Lluís Creixell, Reinald Dedies, Miquel Mayol i Pere Verdaguer. Pèire Lagarda compararia el català amb l'occità i presentaria la literatura i la problemàtica occitanes actuals

Secció 7. «Països Catalans»

- I. Sebastià Serra i Busquets, Antoni Tarabini-Castellani, Celestí Alomar i Mateu, Antoni Campins, Antoni Serra
- II. Vicent Martínez Sancho, Vicent Soler Marco i Ernest Reig, Ricard Pérez Casado, Joan-Francesc Mira, Josep Guia Marín, Ferran Martínez Navarro, Josep-Lluís Blasco, Eva Serra, Juli Leal, Vicent Hernández Esteve

Secció 8. «Minories ètniques»

Secció 9. «Economia política: federalisme, autonomia i política econòmica»

Balanç de les experiències catalanes (Mancomunitat i Generalitat). Estats regionals, federals i plurinacionals: economia i finances (Gran Bretanya, Alemanya Federal, Itàlia, Iugoslàvia, regionalització a França i Programa Comú). Elements per a un programa i per a la revisió de l'Estatut, amb la participació de Francesc Artal, Josep-Maria Bricall, Josep-Maria Carreras, J. Ceves, Emili Gasch, Eugeni Giral, Josep-Antoni González i Casanova, Ernest Lluch, Joan Martínez Alier, Carme Massana, Miquel Mayol i Francesc Roca

Secció 10. «Comunicació social»

Aculturació als Països Catalans; Educació i cultura; El llibre; Comunicació de massa i cultura de massa; Formació dels professionals de la comunicació; La premsa; La ràdio; La televisió; El cinema, per Josep Espar i Ticó, Miquel de Moragas i Spà, Manuel Parés i Maicas, Miquel Porter i Moix i Alfons Quintà i Sadurní

Secció 11. «Ciència política»

Josep-Maria Batista i Roca: Integració i desintegració de l'Estat espanyol, tensions internes en un Estat plurinacional

Jesús-Maria Rodes i Gràcia: Consideracions teòriques sobre la qüestió nacional

Jaume Rossinyol: Enquesta sobre la visió de l'UCE i del fet català per part de la població de Prada i de les rodalies. Alliberació nacional i alliberació social, dues lluites indissociables. La qüestió nacional de cara a la situació actual i als esdeveniments recents

Josep-Maria Sanahuja i Montserrat Baras: La revolució burgesa

Enric Ucelay da Cal: Autoritarisme i feixisme a l'Europa del segle XX

Secció 12. «Ciències socials»

Institucions de control: la reclusió (família, església, exèrcit, escola, presó, hospital), amb Joan Borrell, Alfons Cucó, Jordi Estivill, Lluís Floquer i Salvador Giner

Secció 13. «Dret»

Miquel Roca i Junyent: Descentralització administrativa i regionalisme

Eduard Sagarra i Trias: *La protecció internacional dels espais marítims*

Rafael Sendra i Biedma: *Els empresaris i els treballadors a Catalunya davant les modificacions de la regulació de la relació laboral*

Joan Prats i Català: *Estat democràtic de dret i transició al socialisme*

Manuel Garriga: *La Hisenda pública i l'Estatut de 1932*

Jesús Salvador: *La vaga*

I un curs de Xavier Andreu

Secció 14. «Filosofia»

Els grans temes de la filosofia contemporània, el racionalisme (Descartes, Spinoza), el neopositivisme, el neomarxisme d'Althusser, Foucault i el discurs marginal, seminari sobre l'epistemologia francesa contemporània i sobre els elements d'història de la filosofia catalana; prolegòmens per a una moral. A càrrec de Josep Ramoneda, Lluís Crespo, Joan Rovira i Xavier Rubert de Ventós

Secció 15. «Ciències exactes»

Eduard Bonet: *Fonaments d'estadística*

Josep Pla: *Introducció a la lògica matemàtica i axiomàtica de la teoria dels conjunts*

Claudi Alsina: *Introducció als espais de Hilbert i aplicacions a la probabilitat*

Eduard Bonet i Claudi Alsina farien, a més, un curs per a mestres sobre: *La matemàtica moderna i la seva didàctica*

«Física i Química»

I. Antoni Lloret: *Descobriments i exploració de l'estructura interna dels protons*

Xavier Salvador: *Iniciació a la física quàntica*

Oriol Bohigas participarà en el debat sobre: *Els problemes de les centrals nuclears*

II. Seminari de cinètica química sota la direcció d'Heribert Barrera, A. Camano, Enric Cassas, Joan Miró, Pere Molera, C. Pimbernà, J. Puyuelo, Josep-Maria Roqué i Anne Servent

III. Química quàntica. Ramon Gallifa: *Introducció a la teoria de les orbitals moleculars*; Joan Hernández: *Activitat farmacològica i química quàntica*

Secció 16. «Biologia»

I. *Bases de l'evolució biològica*, per Oriol Cabré, Pere Puigdomènech i Montserrat Soliva. Taula rodona sobre Biologia molecular amb la participació, a més, d'Igor Gourevitch, Jaume Palau i Josep Parelló

II. *Teoria ecològica i gestió de la natura*, per Josep Maria-Camarasa, Ramon Folch i Guillén i Ramon Masalles

III. *L'etologia, ciència del comportament*, per Eduard Cruells, Rosa Flos i Jordi Quadres

Secció 17. «Medicina»

Aspectes progressius i aspectes regressius de la medicina actual, per Joan Coromines Busquets, Ramon Jordi, Josep Llorens, Jordi Puig Lacalle, Joan Obiols, Josep Laporte, Guillem Prats, Guillem Verger, Josep Artigas, Ignasi Aragó, Ramon Espasa, Carme Sans, Enric Ey, Marcel Cazeilles

Secció 18. «Agricultura»

Problemes d'agricultura catalana (del nord i del sud) i occitana, per Llorenç Planes, Enric Arpajou i Carles Bernat. Hi hauria debats, visites al Rosselló i a Cerdanya, i degustacions de vins i fruites

Secció 19. «Art»

Alexandre Cirici: *L'art català del segle XX*

Francesc Vicens: *Miró, Tàpies*

Ricard Salvat: *L'art dels anys 70*

Ferran Garcia Sevilla: *Guinovart*

Secció 20. «Teatre»

Coralina Colom: *Educació de la veu*

Joan Castells: *Expressió corporal*

Pere Planella: *Dramatúrgia*

Joan-Anton Benach: *Crítica teatral*

Xavier Fàbregas: *Teatre català contemporani*

Secció 21. «Cinema», a càrrec de Miquel Porter, Pere Fages i Josep-Maria López-Llaví

a) Seminari sobre inici del muntatge: estudi comparatiu d'Eisenstein i Griffith

b) Seminari de formació d'animadors per a cineclubs i cinefòrums

c) El cinema i la Guerra Civil Espanyola, amb una taula rodona sobre el tema realitzada amb la col·laboració dels professors de la secció d'Història

Secció 22. «Psiquiatria i Pedagogia»

Societat i estructuració de les activitats sexuals (hetero, homo i altres). Actituds ideològiques davant la sexualitat (catòlica, revolució sexual, contracultura). Actituds de la ciència. Acció pedagògica. Funcionaria cada dia un «Grup de discussió i anàlisi de la conducta sexual», i hi

hauria un debat sobre: *L'homosexualitat a Espanya, avui*. Professors: Frederic Boix, Josep-Maria Farré, Armand de Fluvià i Montserrat Garcia

Secció 23. «Seminari de Psicologia aplicada»

Dinàmica de grup, aproximació al psicodrama, expressió corporal, anàlisi dels fenòmens de grup, amb la participació de Jep Gouzy, Claudi Nourric, Josep-Maria Prim, Jordi Roquefort, Joan-Lluís Roure, Anne Szulzinger i Joan-Pere Vidal

Secció 24. «Sociopedagogia»

Josep-Lluís López del Castillo: *L'escola en català*

Montserrat Casas i Onofre Janer: *Programació de les ciències socials a l'escola*

Josep-Maria Masjuan i Jordi Vives: *Problemes de la formació professional i batxillerat: doble titulació a l'escola general bàsica. L'escola dins la perspectiva d'un canvi democràtic*

Secció 25. «Expressió dinàmica», a càrrec d'Anna Font i Mariona Cortès

Secció 26. «Expressió plàstica»

Rosa Gratacòs, Joan Cots, Xavier Vilallonga: *La creativitat de l'infant*

Andrea Garcia i Xavier Vilallonga: *Els infants i els museus etnològics*

Estrella Casas: seminari sobre la manipulació educativa en les disciplines artístiques (grau elemental i grau mitjà de l'ensenyament).

A més dels cursos de les seccions, hi hauria un cicle sobre: *L'expressió religiosa a Catalunya a l'època actual*, amb la participació de monjos de Montserrat i de Cuixà; un cicle sobre el romànic amb la participació del grup d'Artestudi; i conferències, taules rodones, col·loquis, debats, excursions¹¹⁶ i espectacles.

Entre els espectacles, ja es podia anunciar:

20 d'agost: Cançó valenciana

21 d'agost: L'Entaulat, de València (teatre)

22 d'agost: Grup «Pluja», de Gandia, amb *El supercaminal* (teatre)

23 d'agost: Joventut de la Faràndula, de Sabadell: *El país de les cent paraules*, de Marta Mata i Núria Tubau (teatre)

27 d'agost: Recital de *Nova Cançó*, amb Teresa Rebull

---

¹¹⁶ Les excursions a llocs històrics i de marcat valor arquitectònic eren guiades per personal especialitzat, tasca que solia fer Jaume Lladó fins al darrer moment, especialment al monestir de Sant Miquel de Cuixà. Jaume Lladó i Font (1923-2020), fou historiador en els camps de l'arqueologia i l'art, nascut a Argentona (Maresme). A causa del seu activisme en defensa de la cultura i la llengua catalana, hagué d'exiliar-se a Perpinyà el 1958, on morí.

Del buidatge de la documentació administrativa del professorat participant en la Universitat Catalana d'Estiu des de 1975, hi ha constància que l'algemésinenc Rafa Xambó¹¹⁷ va actuar a l'UCE el mateix 1975 en la seua faceta de cantautor de *Nova Cançó*.

El mateix Xambó recorda, en el seu llibre *El Riu dels ulls*, que en els seus primers quinze dies fora de l'Estat espanyol, quan tornava d'una actuació en un concert a Ginebra, organitzat pels valencians i catalans del Casal de Catalunya d'allà perquè havia participat en les Noves Veus de Sabadell el 1974, el convidaren a cantar a la Universitat Catalana d'Estiu. I reconeixia:

«l'admiració que em produïa la simple democràcia liberal, la llibertat d'expressió, la lliure circulació de les idees sense llibres prohibits, sense por de parlar. I a Prada, l'ebullició del catalanisme polític i les esquerres. Aquests versos senzills d'enamorat de l'amor els vaig escriure en una llibreta sobre una taula de marbre, mentre prenia un *Fernet Branca* en un café de Prada del Conflent, ciutat catalana dins l'Estat francès: Avui escriuria el meu cos / En la teua carn humida / M'obriria pels camins / Del desig i de l'amor». (XAMBÓ, 2013)

Després de l'UCE, actuà al Teatre Municipal de Perpinyà, i recorda com fou de gratificant el passeig pels pobles de la contrada a l'estil dels joglars.

La preparació del Congrés de Cultura Catalana, amb el suport cultural de tot el domini lingüístic, fou l'excusa per encobrir trobades polítiques si eren descobertes per la policia. En aquell context es va produir la detenció dels *Deu d'Alaquàs*, reunits el 25 de juny de 1975, entre els quals es trobaven l'advocat Francesc Candela i Escrivà (1937-2012, un dels fundadors de Nova Germania, que destacà per la defensa jurídica de causes polítiques i especialment d'independentistes represaliats), Josep Guia, Ernest Lluch, Joan-Josep Pérez Benlloch i Vicent Soler, per crear el Consell Democràtic del País Valencià, presentat també a l'UCE; la notícia es maquillava a la premsa tot al·legant que el motiu era discutir com s'havia d'anomenar el congrés, és a dir, contrastar opinions sobre si calia que es digués «Congrés de Cultura Valenciana» o «Congrés de Cultura Catalana del País Valencià» (*La Vanguardia*, 27 de juny de 1975. CONCA-GUIA, 2018: 61).

---

¹¹⁷ Rafel Xambó i Olmos (Algemés, 1954), escriptor, músic i sociòleg valencià. Premi extraordinari de doctorat per la Universitat de València, hi exercí com a professor titular del Departament de Sociologia i Antropologia Social. Membre de la Societat Catalana de Comunicació de l'Institut d'Estudis Catalans i de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Formà part de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació (abans RTVV). En música, ha estat cantant de la segona generació de la *Nova Cançó*, amb un ampli repertori de cançons reivindicatives en valencià. Va enregistrar cinc discs, i escriure sis llibres especialitzats i nombrosos articles divulgatius.

Aquell any, quan encara manava el dictador al Sud, concorregueren vint-i-vuit partits representats a Prada. Allà tothom s'expandia: els partits polítics havien reservat totes les vesprades que estaven lliures i s'hi presentaven –als matins hi havia els cursos–. Enmig de la massificació d'aquella edició arribà l'estat d'excepció espanyol.

L'any 1975, estant a Prada, fou quan hom conegué la darrera condemna a mort del franquisme¹¹⁸, tres membres del FRAP i dos d'ETA, que es consumaria el 27 de setembre del 75, gairebé dos mesos abans de morir el dictador. S'hi va crear un malestar imponent per l'estat d'excepció decretat a l'Estat espanyol. La notícia hi arribà al Gimnàs quan un espectador informà mentre s'hi representava l'obra *El supercaminal* –que era l'autopista–, pel grup independent Pluja Teatre, tal com constata Maria-Josep Gongga, actriu de l'obra, i recorda Antoni Royo en el llibre *Pel meu país* (2020).

La situació fou molt surrealista, mentre se sentia una remor entre el públic i hom s'adonà que passava quelcom greu. Tot i aturar la representació, es va debatre amb el públic i s'optà per continuar amb l'obra convençuts que «el teatre també era una forma de lluita».

Pere Verdaguer recorda el trauma que hi va provocar la notícia. Alguns proposaren aturar les activitats de l'UCE com a protesta per l'estat d'excepció al Sud i que es transformés la Universitat en Assemblea Permanent.

Al final d'*El supercaminal*, es van agafar tots els elements que s'havia estat criticant sobre el «Levante feliz» i es feu una composició en forma de falla per botar-li foc mentre sonava l'himne del mestre Serrano, i amb traques i coets, minvava la llum i s'hi cridava: «Foc a la falla», «Foc al Levante feliz i agrícola», tot i que en aquella ocasió es va substituir «Levante» per «Foc a l'Estat espanyol», que fou llargament aplaudit pel públic en peu. Maria-Josep Gongga considera que fou una experiència molt intensa i emocionant.

D'aquella representació, Xavier Fàbregas va publicar una crítica en la revista *Destino*, de Barcelona, de l'11 al 17 de setembre de 1975, titulada «*El supercaminal*, un montaje crítico», en què comenta les moltes representacions ja realitzades i que «comença l'obra a l'estil del sainet tradicional, amb recursos del circ, tot seguint el criteri dels nous corrents teatrals, on es barre-

---

¹¹⁸ Últimes execucions de mort del franquisme: el 27 de setembre de 1975 van ser executats els militants del FRAP, Xosé Humberto Baena Alonso, José Luis Sánchez Bravo i Ramón García Sanz, al costat dels militants d'ETA Jon Paredes Manot (*Txiki*) i Angel Otaegi Etxeberria, a les províncies de Madrid, Barcelona i Burgos. Aquelles van ésser les últimes execucions del règim franquista, poc abans de la mort del dictador, morts que van aixecar una onada de protestes i condemnes contra el govern d'Espanya dins i fora del país, tant a escala oficial com popular. L'esquerra abertzale commemora la data de l'afusellament el *Gudari Eguna* en defensa de les llibertats del País Basc.

gen formes d'expressió mímica, música i balls allunyats de la fredor del teatre brechtia quant a la forma, però no en contingut, per mantenir l'alegria i participació del públic. *El supercaminal*, en referència a la construcció de l'autopista de llevant, que destrueix paisatge i territori agrícola, critica els costums ja extingits i la paella feta amb uns ingredients que la terra ja no produeix, la creu que corona la barraca valenciana, l'aigua de la mar contaminada, el llaurador bilingüe trobat fòssil, i la turista sueca, tots per construir la falla que tanca l'espectacle amb la cremà». (FÀBREGAS, *Destino*, 1975: 44)

L'Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans, reunits a Montserrat el 7 de juny de 1975, s'hi va adherir amb plantejaments polítics concrets d'alliberament de classe i d'alliberament nacional, cosa que produí l'enfrontament per la qüestió nacional i l'oficialitat de la llengua, entre d'altres.

La representació dels vint-i-vuit partits presents a l'UCE proposaren de suspendre les activitats acadèmiques en protesta pel que estava ocorrent al territori espanyol i la condemna a mort de cinc homes. Volien decidir que calia transformar la Universitat Catalana d'Estiu en assemblea permanent en protesta contra l'estat d'excepció i les execucions anunciades. El GREC hi va fer la reflexió sobre l'audiència que aquells partits tenien entre la gent matriculada a la Universitat, perquè se suposava que els que eren allà hi havien anat als cursos, no per constituir-se en assemblea permanent. Com que encara no s'havien fet les eleccions, els partits no sabien quins percentatges de població representaven entre la gent de Prada, i es decidí aplicar la democràcia directa i fer una consulta.

L'endemà s'aturaren les classes a les dotze, i en la darrera hora es feu una assemblea al Gimnàs per explicar la situació a la gent i que cadascú es pogués determinar. Una vegada tothom reunit al Gimnàs, drets, perquè no s'hi cabia, Miquel Mayol, de l'Esquerra Catalana dels Treballadors, que era advocat, va començar per detallar la posició dels partits aquells i a defensar l'opció de l'assemblea permanent. El GREC, partidari de continuar les classes, tot respectant els partits assistents, considerà que hi havia altres participants que volien seguir la programació dels cursos.

Per la seua banda, Pere Verdaguer prengué la paraula a fi de declarar que estava molt bé aquella decisió, que els organitzadors del GREC ho assumirien tot respectant la democràcia si els presents a la Universitat majoritàriament es pronunciaven a favor; però calia pensar que si la Universitat aturava les seues activitats normals, si es transformava en assemblea protestatària contra la situació a l'Estat espanyol, al cap de dues hores podien tenir la policia per traure a tothom. I si de cas això passava –que era més que probable, perquè França veia l'UCE amb

mals ulls i Espanya encara més—, era evident que s'havia acabat la Universitat Catalana d'Estiu. Així doncs, el GREC proposava que el més convenient era que els cursos continuessen tal com s'havien previst, perquè dubtaven de l'eficàcia d'una assemblea permanent de mil dues-cents persones prenent la paraula una darrere de l'altra per debatre les mateixes coses. Hi havia una programació molt ambiciosa i la gent s'hi havia inscrit per seguir-la.

S'hi va promoure una consulta general directa a mà alçada. Primer es va preguntar qui era partidari d'aturar les activitats i constituir-se en assemblea permanent. Hi va haver molts braços que es van aixecar. Després, es preguntà quants eren partidaris de continuar els cursos tal com estaven organitzats. Aleshores es van aixecar el doble de mans de gent que votà continuar els cursos com era habitual, almenys el doble, de tal manera que el mateix Mayol va dir que no pagava la pena fer el recompte, perquè visiblement es volia la continuïtat dels cursos.

Segons recorda el professor Sebastià Serrano, la reacció immediata dels assistents a l'UCE seria organitzar una gran manifestació de protesta antifranquista a Perpinyà. Mayol anuncià que els partidaris de l'assemblea permanent hi anarien aquella mateixa tarda. De vesprada van baixar a Perpinyà uns dos-cents amb cotxes particulars per fer aquella manifestació, però emmascarats, perquè la policia no els conegués. Va ésser encapçalada per una *ikurriña* i alguns dels manifestants duïen màscares per tapar-se el rostre (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 118). Açò significà una acció reivindicativa molt important de la Prada de 1975 que, a diferència de l'Estat espanyol, al francès no hi havia problema de manifestació i expressió, i qualsevol protesta democràtica era una activitat legal. Les proclames reivindicatives cridaven «Garmendia i Otaegui, solidaritat», i «Països Catalans, independència i socialisme». La policia, que se'n reia, ho va permetre. Ja no era el GREC, que es devia a la Llei de 1901: la gent anava per lliure, va baixar voluntàriament.

Hi havia un antagonisme evident entre la gent del Sud i els organitzadors perquè no vivien en les mateixes circumstàncies. A les nits, que no hi havia cursos, hi havia llum a totes les sales del Liceu perquè la gent dels partits hi feien reunions. Les tardes eren ocupades per a la presentació dels partits al Gimnàs. En aquell moment el GREC havia assumit del tot la situació en suprimir les activitats de la tarda perquè els partits es poguessen presentar.

La Llei de 1901 no afectava perquè les proclames polítiques eren responsabilitat de cada partit que les organitzava, no de l'UCE, encara que fos en el seu marc espacial. A França no estaven prohibits els partits i hi havia plena llibertat d'expressió. Allà no hi havia constància clara que hi hagués policia, però de segur que hi circulava en forma de policia secreta.

Però la cosa es va anar agreujant perquè hi va haver gent de Perpinyà, refugiats de la dictadura, anarquistes, que van pujar a Prada i van fer pintades¹²⁰ amb inscripcions antifranquistes a les façanes de més de vint cases, a la ruta de Catllà, la que va al Liceu, i a l'altra ruta de vora del riu que va directament del pont a la plaça de Prada. La gent de Prada es va empenyar, perquè les façanes s'havien de tornar a pintar

Justament en l'Ajuntament no hi era el batle, Lluís Monestier, perquè després d'assistir a l'obertura oficial de la Universitat marxava de vacances. El Consell Municipal es va alarmar i requerí la presència dels organitzadors a una reunió. Hi van assistir Maria-Aurèlia Capmany, Jordi Carbonell, Pere Verdaguer i tot un grup de persones influents importants de la Universitat Catalana d'Estiu. A l'Ajuntament pensaven que els autors de les pintades eren de l'UCE, tot i que des del Liceu no se'n sabia res. No obstant això, s'assumí la responsabilitat i s'acordà pagar les reparacions necessàries i, de fet, s'hagué de contractar un camió de Perpinyà amb una màquina de les que projectaven sorra a pressió per a esborrar-les. Aquella acció representà per a l'UCE un milió de francs antics, quan l'import total de la segona edició de la Universitat de Prada de 1975, amb més de mil persones que hi menjaven, va costar cinquanta milions dels vells. Va ésser un altre moment àcid, la Universitat més dramàtica, perquè hi havia massa gent.

Al Liceu també aparegueren portes pintades amb la sigla del PSAN, de les quals no se'n responsabilitzaren els seus representants. Llavors, per a la majoria dels assistents a l'UCE era més valuosa la qüestió reivindicativa que l'acadèmica, un espai de llibertat amb assemblees diàries i discussions obertes de tota mena, on es podia opinar sense por: tot i que els cursos eren força interessants, no era una Universitat academicista, sinó més aviat alternativa.

El 1975 també va acudir a la Universitat d'Estiu de Prada la poetessa Maria-Mercè Marçal, en crisi matrimonial. Marçal participà en l'Assemblea de Catalunya. Era una professora apassionada que tant acollia estudiants a casa per debatre les tesis marxistes com col·laborava en campanyes d'Òmnium i s'implicava en l'organització del que en endavant seria el seu gremi. No seria fins al final del curs de 1975, però, que decidiria fer un pas endavant en el seu compromís polític. Pujà a Prada «amb idees pròximes del PSUC», i en baixà «amb la voluntat d'ingressar al PSAN», on va militar des de finals del franquisme fins que se'n separà, el 1980, en una escissió que conduiria a la fundació de Nacionalistes d'Esquerra.

---

¹²⁰ Les pintades antifranquistes a les parets d'algunes cases de Prada es relaten a la novel·la *L'altra ribera*, de Pere Verdaguer, 1983: 16-18.

En l'aspecte lúdic, durant l'edició de juliol, un vespre els valencians hi cremaren una falla, en sentit paròdic, com corresponia a les falles, era clar.

La Universitat Catalana d'Estiu en aquell moment va fer un gran servei. Els primers anys foren motivats per qüestions nord-catalanes, però després es va obrir i va respondre a la necessitat històrica de fornir un marc de llibertat a tots els Països Catalans. La mort de Franco havia d'invertir la tendència d'assistència massiva a la Universitat en l'exili. El GREC havia anunciat que, només les condicions polítiques ho permeteren, es retiraria i posaria l'UCE sota la responsabilitat d'un organisme de tots els Països Catalans.

A la mitjanja dels setanta les posicions a l'UCE eren tan contundents, no sols en el terreny nacional, sinó també en el social, tan d'esquerres, que en un debat els assistents van xiular i esbrincar Heribert Barrera perquè el trobaven moderat.

Amb motiu de la condemna a mort de Txiki i d'Otaegi¹²¹, es va pintar una pancarta a l'UCE que posava: *Llibertat! – Països Catalans amb Euskadi*. La pancarta es va penjar a l'UCE signada només amb les quatre barres i l'estel; després se la va quedar Miquel Mayol, que la va penjar al Castellet de Perpinyà al cap d'uns mesos. Com que les quatre barres i l'estel només els feia servir allà l'Esquerra Catalana dels Treballadors, la pancarta podia ésser reivindicativa per a l'Esquerra Catalana al Nord, i per al PSAN a la resta dels Països Catalans.

Per tant, d'alguna manera, la Universitat Catalana d'Estiu en si esdevingué fonamentalment reivindicativa política. L'UCE d'aquells anys fou inseparable del moment de canvi que vivia Europa i el món a partir de 1968. A conseqüència d'això, una sèrie de joves rossellonesos despertaren i veieren que allò que semblava establert per sempre es podia qüestionar. La Universitat no era únicament lingüística, cultural, social i cívica; tot sumat acabava esdevenint política i, en definitiva, nacional. Fins i tot, més que estrictament política, era reivindicativa, crítica en el sentit que qüestionava moltes coses; per tant, també qüestionava la direcció lingüísticocultural del moviment rossellonés benestant, perquè un sector considerable deia estar a favor que la gent aprengués bé el català, que conegués les tradicions genuïnes, però no deixava de sentir-se essencialment francès.

En la mesura que estaven contra l'*establishment*, també estaven contra part de l'*establishment* que havia segrestat el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Això no volia dir que tots els del

---

¹²¹ Jon Paredes Manot –Txiki– (1954-1975), militant d'ETA politicomilitar executat el 27 de setembre de 1975, considerat el darrer condemnat a mort pel franquisme, i Angel Otaegi Etxeberria –Otaegi– (1942-1975), militant d'ETA executat el 27 de setembre de 1975, conegut per ésser un dels cinc darrers afusellats del franquisme.

GREC pensaren exactament el mateix, però mentre alguns eren crítics amb l'Estat francès, a d'altres ja els hi anava bé, i divagaven en altres temes que no qüestionaven França.

Les comarques del sud de l'Estat francès eren la cua de França. Mai havien estat considerades com els pertocava, i per això la gent intentava anar cap al nord per a prosperar econòmicament, laboralment, i quan es feia gran tornava als llocs d'origen.

A *La Falç* d'octubre de 1975 apareixia un article titulat «Denunciem el culturalisme i el seu representant a Catalunya Nord: el GREC», del qual es podia extraure l'opinió de la publicació de l'Esquerra Catalana dels Treballadors sobre l'UCE i els seus promotors del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Començava amb l'afirmació que *l'opressió cultural i la discriminació lingüística eren formes que prenia l'opressió nacional*. La resistència a l'assimilació lingüística sovint provocava la naixença de moviments culturalistes que reclamaven per a la llengua oprimida un millorament del seu estat dins un marc jurídic preexistent; posteriorment, la resistència a l'opressió nacional –entesa no sols com a cultural, sinó també com a econòmica, social i política– evolucionava vers a reivindicacions polítiques, i Catalunya Nord n'era un exemple. Calia considerar que la conscienciació que havia de tendir a l'alliberament global de la societat oprimida no podia ésser només cultural, sinó tenint en compte els problemes econòmics i socials, que volia dir «una presa de consciència política». La lluita contra l'opressió cultural i lingüística era una eina al servei del poble per les llibertats nacionals, que esdevenia una mena de reivindicació col·laboracionista amb el poder central, despolititzada i ineficaç, amb perill d'ésser aprofitada per l'extrema dreta i evolucionar cap a un folklorisme marginalitzat de tot combat polític. Per al poder central francès i la burgesia, la reivindicació cultural i lingüística tenia contingut polític i era contrària als interessos de classe. Així doncs, a l'Estat francès, la ideologia dominant passava per l'assimilació de les nacionalitats oprimides i la destrucció de les llengües que mantenien una cohesió i una consciència col·lectiva de poble. L'actitud dels culturalistes era enganyar-se ells mateixos, perquè els governs consideraven política tota reivindicació cultural.

La Falç analitzava el paper del GREC i la ineficàcia de l'UCE de cara a Catalunya Nord. Era evident que per adoptar una estratègia cultural calia esbrinar les causes de la situació en què es trobava la llengua. A Catalunya Nord era la classe popular qui tenia el deure històric de salvar la llengua catalana, i no precisament demostrant el caràcter científic que podia assolir:

«no era amb una bona formació en física nuclear, encara que aquesta fora en català, que se li resoldrien els problemes en el quefer de treballar el camp. No seria amb un discurs científic en català que es podria convèncer un pagès o un obrer de parlar en aquella llengua als seus fills».

Convenia fer comprendre per què la seua llengua era menyspreada i l'interés que tenia la burgesia i el seu Estat que l'abandonés, precisament pel paper de la llengua catalana en la lluita contra el capitalisme i l'Estat centralista. Hom necessitava una cultura en la qual es pogués identificar. Citem:

«Amb el concepte burgès de la cultura que té el GREC, només fa que endinsar el poble en l'alienació de la qual és víctima, i així només fa que ajudar el colonialisme lingüístic i cultural. [...] Senyors del GREC: no és fent llegir *El Capital* de Marx a un obrer despolititzat que se'l convenç de la necessitat de fer la revolució socialista. El vostre raonament és estrictament intel·lectual i per a intel·lectuals burgesos. A Catalunya Nord [...] el pagés no cultiva les vinyes amb raonaments científics en català. La vostra concepció burgesa de la cultura fa del vostre combat, si n'hi ha un, un combat inútil».

L'actitud del GREC aportava una mica de reivindicacions culturals deslligades de la lluita popular a fi d'impedir el plantejament de la qüestió nacional, demagògia que calia denunciar des de la condició de nació oprimida que tenia dret a l'autodeterminació. Una lluita d'alliberament nacional era una lluita global que no podia menystenir cap dels fronts, cultural, polític, econòmic o social. La revolució s'havia de fer simultàniament en tots els fronts: cap poble es podia alliberar només per una lluita cultural, tímida i defensiva. Des de *La Falç* es reivindicava la llengua no perquè fos millor que una altra, ni perquè quedava clar que era vàlida per a tot, sinó perquè era la llengua pròpia de la qual volia desposseir-los l'opressor.

3.4. Evolució de l'UCE fins a la fi de la dictadura

Abans de l'edició de 1975, l'escriptor i crític literari Àlex Broch i Huesa (1947), professor de l'Institut del Teatre, feia el balanç de l'UCE en un article publicat a la revista *Serra d'Or*:

«Pel que feia a l'organització, es notava una manca de coordinació en algunes seccions, com també la improvisació de programes o l'absència d'algun professor. La proliferació de seccions comportava el perill de dispersió. Era qüestionable el servei de neteja, manteniment i informació; en canvi, el servei de cuina i repartiment era dels que millor funcionaven». (*Serra d'Or*, núm. 185, febrer de 1975: 31-32)

La profunditat del treball estava limitada per la poca durada de la Universitat i per l'heterogeneïtat dels assistents, que sovint aconsellava fer una visió de conjunt en comptes d'un treball massa especialitzat. Hi predominava del centralisme barceloní, que implicava focalitzar la problemàtica catalana des de Barcelona. La reincidència d'un mateix professorat en feia aconsellable una renovació constant per possibilitar la participació d'altres noms importants. S'observava una manca de material de suport, que requeriria la publicació de resums dels treballs per seccions. A l'UCE es propiciava la relació entre els assistents, professors, especialistes i tècnics i públic assistent. L'organització dels cursos als matins permetia altres moltes activitats a les vesprades, com assemblees, debats i col·loquis. El programa de cada secció era proposat democràticament pels assistents que, segons llurs opinions i interessos, programaven, establien o suggerien els temes de l'any següent. A l'UCE es trencava la rigidesa, la jerarquia i la incomunicació en les relacions entre professors i alumnes. La viabilitat del català com a llengua tècnica i científica hi quedava demostrada. Destacava l'aparició d'avantguardes intel·lectuals, a les quals la Universitat tradicional era sovint refractària. Es començava a parlar de la creació de seccions pilot que funcionessin tot l'any.

En l'aspecte social, es feia imprescindible la intensificació de relacions amb els rossellonesos per tal de conèixer millor llur realitat: calia compartir-hi espectacles i convidar-los perquè participessin en les activitats del Liceu. El caràcter de l'UCE d'única universitat catalana li donava una significació especial per la condició democràtica, l'alt nivell d'autogestió i la possibilitat de pràctica cívica, lloc de trobada on es podia establir contacte entre catalans de tot arreu. Tots els punts considerats feien possible que grups i ideologies diferents hi opinessin i s'hi expressessin, cosa que permetia als participants de viure una situació de maduresa política fins aleshores pràcticament desconeguda. Fins a l'edició de 1975, eren ja centenars els professors i conferenciantes que havien intervingut a l'UCE i milers els alumnes participants. Jordi Carbonell –membre destacat de l'Assemblea de Catalunya que fins a 1976 només havia

faltat a la cita de Prada el 1969 i el 1974, aquest darrer per dificultats a partir de la detenció dels 113 a l'església de Maria Mitjancera de Barcelona, entre els quals es trobava—, fou dels més indicats per avaluar la significació d'un fenomen cultural tan original com havia estat l'UCE, que justament imitaren després al País Basc i a Còrsega.

El creixement exponencial dels assistents a l'UCE de 1974 produí la saturació al Liceu que condicionà, doncs, les dues edicions de l'any 1975. Els problemes materials per l'allotjament i manteniment de mil persones en un recinte previst per a cinc-cents cinquanta creaven tensions que soscien part del confort necessari per resistir deu o onze dies d'activitat intensa. Els poders públics també tenien reserves davant una concentració com aquella, que el 1974 creà reaccions d'hostilitat per un sector de la població de Prada, i el 1975 s'agregà com a reacció a les pintades que aparegueren pel poble. Tanmateix, les tres-cents cinquanta persones assistents a l'edició de juliol de 1975 van treballar molt i van viure agradablement sense entrebancs, i hom constatà que fins i tot el menjar fou millor.

El GREC ja feia anys que havia pensat en el desdoblament, però malgrat els col·laboradors, no disposava de suficient gent amb possibilitats de treballar benèvolament durant l'estiu. No obstant això, el 1975 es va estructurar un equip de trenta becaris que destinaven una part del temps a ajudar a canvi de la gratuïtat de la matrícula i la pensió.

Pere Verdaguer, en un article aparegut a la revista *Perspectiva Escolar* (publicació de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, núm. 6, de març de 1976), opinava que s'hi feia indispensable una redefinició estructural de l'UCE: calia constituir un comitè assessor format per persones no rosselloneses compromeses amb l'esperit de la Universitat, representants del professorat i col·laboradores de l'organització, com també representants de cadascun dels Països Catalans. La presidència aniria a càrrec d'un membre del GREC, posat que era l'entitat responsable legal de la manifestació anual, amb l'assessorament de tres vicepresidents: un del Principat, un del País Valencià i un de les Illes. Els pocs responsables del GREC que fins aleshores se n'havien ocupat, no podien continuar assumint sols la direcció de les diverses edicions. Els canvis havien de constituir una innovació per permetre les edicions en un clima de participació pancatalana més eficient que tingués en compte l'assistència de gent del Principat, però també de valencians, organitzada a partir de 1974, i d'illencs, a partir de 1975, amb una altra fórmula d'organització capaç de dur a terme el desenvolupament normal de l'UCE i la possible extensió a tot l'estiu. De totes maneres, malgrat que Prada oferia excel·lents condicions, podia produir-se algun canvi en l'equip municipal que modifiqués les coses, i no era balder prevenir alternatives de recanvi que podien oferir Perpinyà, Ceret o d'altres viles.

Capítol 4. L'impàs de la primera Transició (1976-1977): l'alternança de seus

Una vegada mort el dictador, molta gent plantejà deixar de fer la Universitat de Prada, perquè per a ells el catalanisme no anava més enllà de l'antifranquisme. La inquietud política de la gent que assistia a l'UCE començava a disminuir, o més exactament es manifestava a través d'organitzacions ja tolerades o en vies de legalització. Tanmateix, la cosa hi va continuar, encara que va significar una forta disminució de la matriculació durant els següents dos anys.

Arribats a aquell moment postfranquista, ja en 1976 i 77, hi havia gent a Barcelona que deia:

«bé, ara com que ja s'ha acabat el franquisme –en boca dels militants del PSUC sobretot, però també del Partit Comunista d'Espanya, dels socialistes, dels democratacristians i, fins i tot, de Jordi Pujol–, ja estem a punt d'entrar en la vida normal política»,

perquè ells havien acceptat la reforma del franquisme, la monarquia franquista i la bandera espanyola. Doncs, es considerava que ja s'estava dins de la normalitat del que després es coneixeria com a règim del 78. Aleshores, es feu una reunió on es plantejava que ja no calia fer Prada. Afortunadament, alguna gent, entre ells Maria-Aurèlia Capmany, Enric Casassas, Eli-seu Climent i Josep Guia, defensaren que «de cap manera; que l'UCE s'havia de mantenir, perquè Prada tenia una significació d'unitat dels Països Catalans, i això no estava garantit en la reforma del franquisme; al contrari, estava combatut». Encara no se sabia fins a quin punt la reforma havia pactat explícitament acabar amb els Països Catalans o anar-ne en contra.

Calia, doncs, mantenir Prada pels Països Catalans, i calia mantenir-la perquè era un espai de llibertat i de trobada de tots. Sobretot per això, per la significació de la Nació Catalana completa, de retrobar-se físicament allà tots els provinents d'arreu dels Països Catalans. Però, malgrat aquella decisió, sí que hi va haver una davallada forta perquè algú va dir «*ja no fa falta*», i els anys 77 i 78 van ser dos anys de molta davallada d'assistència. Lògicament, la minva d'assistents va disminuir bastant el pressupost, cosa que condicionà que no hi hagués espectacles pagats per la Universitat. Això no impedí que la poca gent que hi eren es trobaren abans o després de sopar i es programaren la ruta per les festes dels pobles: van ésser els dos anys que es va anar a més festes de tots els pobles de la contrada. Tot i que els espectacles es feien al mateix recinte del Liceu, la situació econòmica els va anul·lar o reduir al mínim, però açò propicià que els assistents a la Universitat conegueren més el País, s'interrelacionaren amb els autòctons en les festes majors de cada municipalitat i es fomentés l'amistat. En aquells anys hi anava Maria-Mercè Marçal, Carles Llorca i Timoner –militant del PSAN de Benidorm, que hi havia estat regidor pel «terç familiar» els primers anys setanta, molt amic d'Antoni Miró–, i Maria-Aurèlia Capmany i el seu company Jaume Vidal Alcover.

El 1976 totes les organitzacions polítiques democràtiques catalanes feren llur presentació al liceu Renouvier de Prada, des de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià fins al Congrés de Cultura Catalana. Aquell any hi tingué lloc la presentació del PSUC, un dels episodis més importants dels actes que s’hi feien, perquè en el programa de Prada no estava tot delimitat des del principi. Hi havia més actes que es feien sobre la marxa que no els que estaven prevists i, això no obstant, tenien més èxit. Hi havia molta espontaneïtat, molta participació i vivacitat, i molt de dinamisme. Tanmateix, no tot cabia dins la incipient democràcia anticatalana espanyola, perquè el concepte *Països Catalans* hi feia nosa i, fins i tot, afectà l’UCE, que veié perillar la realització de la primera edició després de la dictadura.

Xavier Romeu es feu ressò de la polèmica sobre la qüestió nacional catalana en la crònica del «Primerencontre d’escriptors catalans a Gandia», publicada a *Canigó* núm. 454, del 19 de juny de 1976, que citem:

«No tothom està d’acord a acceptar la unitat nacional dels Països Catalans, des dels que creuen simplement en una comunitat idiomàtica i cultural fins als que accepten uns trets de nacionalitat no constituents encara d’una nació pròpiament dita, passant pels que advoquen per una lluita que ens mení definitivament al restabliment d’un sentiment nacional pretesament desaparegut, que s’haurà de materialitzar en una federació d’estats nacionals catalans a integrar en una federació espanyola o en un estat que aplegui tots els Països Catalans». (CONCA-GUIA, 2018: 65)

I continuava Romeu en el número 456 de *Canigó*, del 3 de juliol de 1976, en «Les rodes de molí són bilingües», citem:

«Allò que els sociolingüistes anomenen diglòssia: la presència d’un factor de prestigi a l’hora de “triar” la llengua de totes les predileccions és innegable». (CONCA-GUIA, 2018: 67)

Als cursos de la Universitat Catalana d’Estiu de 1976 també arribà la polèmica sobre la nació catalana i l’alliberament nacional, així com als debats que s’hi feien a continuació de les presentacions dels partits polítics. Citem Vicenç Lozano en «UCE. Nacionalisme i partits socialistes», aparegut a l’*Avui*, el 10 d’agost de 1976:

«La polèmica va tenir camp adobat en algunes seccions com ara “Nacionalisme”, on Rafael Ribó va parlar de l’Estat multinacional i la idea de nació; resultà molt discutida la seva tesi, sobretot per Pere Verdaguer, intel·lectual de la Catalunya Nord. Més tard, en aquesta mateixa secció, parlaria Xavier Romeu». (CONCA-GUIA, 2018: 69)

En el pròleg de l’edició que feu Xavier Romeu del llibre *Debat sobre els Països Catalans. Ponències i comunicacions de les Jornades de debat sobre els Països Catalans (octubre 1976)*, escrivia:

«Al llarg de les Jornades es va produir progressivament la polarització del debat en dues posicions: la que atribueix una entitat nacional als Països Catalans [...] i la que, tot admetent la comunitat lingüística i cultural, producte d'una història compartida en molts moments, nega l'existència de la nació dels Països Catalans... [...] En síntesi, dues opcions: la que considera l'Estat espanyol com a entitat que cal aprofitar i que cal reformar democràticament, i la que el considera producte del concepte burgès de la nació-estat i del pacte de les diverses oligarquies nacionals i que, per tant, ha de ser destruït al moment de la implantació d'una societat socialista a fi de crear uns estats socialistes autènticament nacionals». (CONCA-GUIA, 2018: 71-72)

Eren temps propicis per a les llibertats i que afavorien uns Països Catalans reunificats, independents i socialistes. Tanmateix, el socialisme català es va unir a la socialdemocràcia, mentre el partit comunista es posava de part de l'Estat borbònic i la bandera espanyola, episodis que també feren que Jordi Pujol pactés amb l'oligarquia espanyola la negació de la nació catalana com a espai polític comú. Josep Guia i Maria Conca, en *A frec del seu nom*, feien referència al manifest acordat a la *Primera Reunión de Intelectuales, Profesionales y Artistas de las diversas naciones i regiones del Estado Español*, en l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona el 15 de gener de 1977, on l'Assemblea d'Intel·lectuals Catalans feia d'amfitriona, que deia:

«[...] La lluita dels pobles de l'Estat espanyol contra l'opressió i per la llibertat ha palesat la indissolubilitat de les reivindicacions democràtiques i de les llibertats nacionals, fins al punt que només el reconeixement de la sobirania als pobles de l'Estat pot fer possible una sortida democràtica al cap de quaranta anys de feixisme.

Sigui quina sigui l'estructuració política provisional que hom adopti en el moment de la conquesta de les llibertats democràtiques, entenem que els drets dels distints pobles exigeix, per tal d'aconseguir un futur pacífic i estable, el ple exercici del dret d'autodeterminació, que inclou el dret de cada nació a constituir o no un Estat independent». (CONCA-GUIA, 2018: 75-76)

Pocs dies després, Xavier Romeu, que havia escrit que l'estat opressor, en l'intent de perpetuar-se, frenava l'alliberament de les classes treballadores, en l'article titulat «L'esquerra nacional i les eleccions», publicat en el núm. 486 de *Canigó*, del 29 de gener de 1977, es preguntava retòricament :

«Haurem de veure com els mateixos partits que fa un any convocaven les grans manifestacions per l'amnistia, per la llibertat i per l'Estatut d'Autonomia, ara es disposen a participar d'unes eleccions convocades per un govern que encara no ha garantit la possibilitat d'assolir aquests punts que en una època s'havien declarat innegociables?». (CONCA-GUIA, 2018: 77)

En la nova declaració política de principis del PSAN de 1976, Josep Guia i Francesc Candela entraren en el Comité Executiu. Gairebé mig any després, el 1977, se'n separà un grup, amb Josep-Lluís Carod-Rovira, per crear el Moviment d'Unificació Marxista (MUM).

Des de principis dels setanta l'assistència d'alumnat va augmentar en progressió geomètrica. El 1974, amb mil inscrits, s'hagué de posar més llits i organitzar diversos torns de menjador. Com que l'organització no es decidia a distribuir la Universitat en diferents llocs, va preferir fer diverses edicions successives a Prada, ja en juliol i agost de 1975; tanmateix, l'afluència d'alumnat en agost va precipitar solucions per encabir-lo. Era evident que si es volia evitar el col·lapse, calia limitar la matriculació, cosa que no es desitjava.

Després de la mort del dictador, es va pensar si seria possible que el règim postfranquista espanyol acollira de bon grat el que s'estava fent a Prada. En una reunió a casa de Miquel Porter, Pere Ignasi Fages –excap de premsa en l'exili de Santiago Carrillo– proposà passar la frontera i fer la Universitat al Sud. El 76, doncs, s'hi van organitzar tres edicions amb un aforament limitat a cinc-cents estudiants i un centenar de professors. Es preveia que aquestes xifres afavoririen la convivència per mantenir l'esperit i el caliu de l'UCE. Es van fer dues edicions a Prada en aquella vuitena convocatòria, com l'any anterior. La primera i la tercera al liceu Renouvier, del 20 al 30 de juliol i d'agost. A més, es feu una segona edició al Principat, exactament a Vic, del 3 al 13 d'agost. El nombre de participants hi va disminuir. Això no obstant, a la primera edició, a Prada, hi assistiren 300 persones; a la segona, a Vic, 150; i a la tercera, a Prada novament, 750. La presidència fou a càrrec de Gerard Vassalls.

En la programació de 1976 estava anunciada la participació del professor de Manuel Sanchis-Guarner (1911-1981); tanmateix, no hi ha constància documental de la seua assistència, i fonts fiables asseguren que es tractava de la proposta de col·laboració que se li feu i que no va estar possible dur-la a terme¹²². Tampoc hi va acudir Josep Renau¹²³; tal com explica Àlex Villar Torres, coordinador d'Art de la 54a UCE, el diari *El País* del 10 d'agost de 1976 reportava la notícia que Renau fou convidat per Ricard Salvat a intervenir en la segona quinzena d'agost a Prada, invitació real, però que segons dades de l'hemeroteca no arribà a produir-se.

---

¹²² Informació apareguda en *25 anys d'Universitat Catalana d'Estiu (1968/1993)*, de Mònica Batlle, Ramon Gual i Pere Verdagué, que contradiu testimonialment Josep Guia.

¹²³ Josep Renau i Berenguer (1907-1982) –cartellista polític en la República i la Guerra Civil–, segons consta a *Nuevo Diario*, de 20 d'agost de 1976, havia de participar en l'UCE de Vic després de trenta-set anys d'exili.

4.1. L'edició de 1976: entre Prada i Vic

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 1976

PRIMERA TONGADA : DEL 20 al 30 DE JULIOL, A PRADA

SEGONA TONGADA : DEL 3 AL 13 D'AGOST, A VIC

TERCERA TONGADA : DEL 20 AL 30 D'AGOST, A PRADA

L'èxit creixent de les Universitats Catalanes d'Estiu, d'ençà del 1969, ens va induir a fer dues tongades ja l'any passat. Enguany, per tal de respondre —i encara sens dubte imperfectament— a la demanda, en fem tres. Per necessitats materials i de confort, cada una serà limitada a cinc-cents estudiants i un centenar de professors. Aquestes xifres són més favorables al diàleg i a la convivència. De les tres tongades, la primera i la tercera es faran a Prada, i la segona a Vic. Així comença a realitzar-se l'esperança que l'esperit de Prada s'escampi arreu dels Països Catalans. Ens felicitem per altra banda que la descentralització de l'organització sigui des d'ara un fet, si bé per raons ben comprensibles la responsabilitat financera i legal continuï assumint-la el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, en tot cas per les tongades de Prada.

A Prada ens acollirà el Liceu Renouvier, i a Vic el Seminari. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 32 FF (trenta-dos) —o l'equivalent en pessetes— per dia, i els drets d'inscripció són de 90 FF (noranta) —o l'equivalent en pessetes— i cobreixen les despeses generals, d'excursions i d'espectacles. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets. Hom s'ha d'adreçar al G.R.E.C., B.P. 1000-8, 66010 Perpinyà; a Omnium Cultural, carrer nou nº 2, a Vic; a U.C.E., carrer Còrsega, 315, principal, a Barcelona (tardes de 5 a 9, telèfon 227 31 92); al Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma, a València; a l'Obra Cultural Balear, a les Illes. Per Prada, és necessari de fer arribar al senyor Josep Pons, carrer dels Ocells, 66350 Toluges, la suma de 458 FF (90 FF + 32 FF × 11,5); també es pot enviar aquesta suma per gir postal al G.R.E.C., C.C.P.1309-43 Montpellier. La matrícula es tancarà de seguida que la xifra de cinc-cents persones que hagin pagat serà assolida. Per això cal que hom indiqui, en inscriure's, la tongada escollida. Compte: cal no comptar sobre una possible dilatació de la darrera tongada d'agost!

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, taules rodones, col.loquis, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries, els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar en els treballs de qualsevol de les altres. Els cursos especialitzats tindran lloc de les nou a la una. Les tardes podran ésser dedicades a les pràctiques, als col.loquis i a les conferències. Els espectacles es faran al vespre.

A finals de juliol de 1976 tingué lloc la primera edició de l'UCE a Prada, amb una assistència relativament moderada respecte de les previsions. La segona edició s'ubicà al Seminari de Vic, a proposta de Joan Ané, l'economista Eugeni Giral i l'historiador Jaume Sobrequés, del grup de Barcelona, a principi d'agost, amb la voluntat d'estendre's arreu dels Països Catalans. Com que Joan Ané era de Vic i havia col·laborat d'ençà del principi a la «Prada d'Estiu», se'n responsabilitzà. L'afluència a les dues primeres edicions va ésser més moderada; la tercera, encara que no tan nombrosa com l'any anterior, també va comptar amb un nombre considerable d'alumnat. Com sempre, no importava l'edat, sexe o estudis fets per inscriure-s'hi. La matrícula calia formalitzar-la al GREC, a Òmnium Cultural, a l'UCE, al Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma, o a l'Obra Cultural Balear.

La matrícula es tancaria en cada edició escollida en assolir els cinc-cents inscrits, i una vegada fet efectiu l'import. Es treballaria per seccions; algunes activitats serien comunes, com conferències, taules rodones, col·loquis, debats, excursions o espectacles. Els cursos tindrien lloc de 9 h a 13 h; les tardes es dedicarien a pràctiques, col·loquis i conferències. Els espectacles serien al vespre.

En una entrevista d'Eusebi Coromina a Joan Ané –del Consell Acadèmic de l'UCE– i a Enric Castellnou –d'Òmnium de Vic–, el 1976, per al setmanari *Canigó* amb motiu de la realització d'una edició de la Universitat Catalana d'Estiu a Vic, comentava que l'UCE va nàixer per demostrar que era possible tota una cultura en català, perquè no hi havia cap altra Universitat veritablement lliure i catalana. Es va creure convenient crear-ne una amb la inquietud de Països Catalans. L'UCE acollia totes les iniciatives, no era classista ni elitista, responia a necessitats de País i s'autogestionava. Destacava la importància per a la unitat lingüística, cultural i política dels Països Catalans. Ané deia que s'havia triat Vic gràcies a la col·laboració de la delegació d'Òmnium en la comarca d'Osona, de la Unió Excursionista de Vic i del Seminari, perquè calia trobar un lloc que evités la dispersió. Assegurava que els anys successius podria tenir lloc a un altre indret del territori, fos valencià o illenc, per conèixer la realitat global diferent sobre el terreny, i no sols de manera teòrica als llibres. Tanmateix, l'edició de Prada sempre s'hi mantindria per fidelitat als orígens, per potenciar l'esperit crític sense militar en cap corrent, amb l'únic requisit del respecte a les opinions dels altres i unes normes bàsiques de convivència¹²⁴. (*Canigó*, núm. 444, 10 d'abril de 1976: 14)

---

¹²⁴ Aquest estudi detalla exhaustivament la programació de les edicions de l'UCE, i quan n'hi va haver més d'una, tot completant els tractats de Pere Verdaguer, Mònica Batlle, Ramon Gual o de la mateixa Universitat Catalana d'Estiu en línia, i que ha estat possible mitjançant la recerca en hemeroteques i altres arxius.

4.1.1. Primera edició, a Prada:

La primera edició d'aquella convocatòria es realitzà a Prada del 20 al 30 de juliol de 1976, formada per les catorze seccions següents:

Secció 1. «Llengua elemental», a càrrec de Montserrat Biosca, Ramon Cavaller, Frederic Larreula i Roser Latorre. Calia que l'alumnat triés el nivell segons els coneixements previs considerats (iniciació, grau elemental o grau mitjà)

Secció 2. «Lingüística i literatura»

Joan Alegret: *Bearn*, de Llorenç Villalonga. Alguns poemes de *Les irrealis omegues*, de Josep-Vicenç Foix

Laureà Bonet: *El quadern gris*, de Josep Pla

Rosa-Maria Postigo: *Romanticisme i Renaixença*

Montserrat Roig: *La ideologia a "El Misanthrop" i a "L'àngel rebel"*, de Llorenç Villalonga

Josep Piera: *Literatura catalana actual al País Valencià*

Ricard Salvat: *El teatre català contemporani*

Secció 3. «Estudis rossellonesos. Dialectologia, sociolingüística, literatura, problemàtica general», per Francesc Català, Antoni Cayrol, Reinald Dedies, Roger Grau, Ramon Gual, Miquel Mayol, Llorenç Planes, Gerard Vassalls i Pere Verdager

Secció 4: «Història contemporània», per un equip coordinat per Joaquim Nadal

Secció 5. «Filosofia»

Joan-Carles Cabezas: *L'art entès com a producció*

Josep-Maria Calsamiglia: *Romanticisme i racionalisme alemanys. El concepte de llibertat en el pensament anarquista*

Joan Rovira: *De l'epistemologia a la història de la ciència*

Xavier Rubert de Ventós: *Prolegòmens per a una moral*

Antoni Vicens: *La reinterpretació de la història de la filosofia: Deleuze. Spinoza: expressió i producció*

Secció 6. «Ciència política»

Josep-Maria Batista i Roca: *Integració i desintegració de l'Estat espanyol*

Lluís Aguiló: *Els partits polítics al País Valencià durant la segona república*

Secció 7. «El fet nacional»

Josep-Lluís Blasco: *L'estructura de la nació catalana*

Jordi Gil: *Concepcions actuals sobre l'abast personal i territorial de la nació catalana*

Rafael Ribó: *El problema estatutari dels Països Catalans*

Eva Serra: *El catalanisme a les Illes*

Joan-Francesc Mira

Secció 8. «Art»

a) «Teoria de l'art» (20-25 de juliol)

Iago Bonet: *Arquitectura popular*

Joan Hernández Pijuan: *El meu procés de treball*

J. Parera: *La pràctica artística des dels anys 40*

Ricard Salvat: *Teoria de l'art*

Francesc Català: *L'art barroc al Rosselló*

Eugeni Bonet, Joaquim Dols i Antoni Mercadé farien sessions informatives i de treball sobre vídeo

b) «Arqueologia i història de l'art» (26-30 de juliol)

Joan Ainaud: *Puig i Cadafalch, restaurador de Cuixà*

Rosa Almuzara: *Aspectes de la ceràmica a la Catalunya romana*

Xavier Barral: *El mosaic a Catalunya*

Montserrat Blanc: *L'escultor Manolo Huguet a Ceret*

Ana-Maria Blasco: *La pintura civil al segle XIII*

Eduard Carbonell: *Aspectes de l'arquitectura romànica*

Pere Ponsich: *L'art del regne de Mallorca*

Alícia Suàrez: *L'escultor de Banyuls, Arístides Mallol*

Miquel Tarradell

c) El dimarts, dia 27, la secció treballaria a Cuixà:

Josep-Maria Salrach: *L'arquitectura medieval a Catalunya, ahir i avui*

Joan Ainaud: *Sant Miquel de Cuixà i l'arquitectura del seu temps*

Xavier Barral: *L'escultura catalana del segle XII*

Pere Ponsich: *Visita de Sant Miquel de Cuixà*

d) El dijous 29, la secció treballaria a Perpinyà:

Santiago Alcolea: *Jacint Rigau, un pintor català a la cort de Lluís XIV*

Frederic-Pau Verrié: *Ramon Destorrents, pintor de la cort de Pere el Cerimoniós*

Visita comentada del Palau dels Reis de Mallorca, Sant Joan, Llotja i altres monuments medievals rossellonesos

Secció 9. «Expressió plàstica i dinàmica»

a) *Experimentació creativa*, per: Jaume Busquets, Joan Cots i Francesc Serrat, del Gabinet de Programació d'Expressió, de Terrassa

b) *Tècnica i didàctica del tapís*, per Carles Delclaux

(A la tarda es farien uns «tallers d'expressió» per a la mainada)

Secció 10. «Sociopedagogia»

Maria Conca: *La qüestió lingüística a l'escola*

Secció 11. «Matemàtica»

Secció 12. «Agricultura», coordinada per Llorenç Planes. Hi participarien: Enric Arpajou, Jordi Romeva i Carles Delós; hi hauria visites, enquestes, degustacions, presentacions i debats

Secció 13. «Teatre»

La secció es feia amb el Centre Comarcal del Vallès de l'Institut del Teatre, l'Escola d'Estudis Artístics de l'Hospitalet, l'Escola de Teatre de l'Orfeó de Sants i l'Institut del Teatre de Barcelona. Hi intervindrien:

Ricard Salvat

Carlota Soldevila: *Expressió corporal*

Guillem-Jordi Graells: *Teatre català*

Andreu Ballvé: *Història de l'escenografia*

Secció 14. «Cinema»

Pere Fages: *Cinema i ideologia*

Paloma González i Miquel Porter: *Metodologia per a l'estudi del cinema primitiu*

Entre els seminaris, es podien precisar:

A. «Música»: seria dirigit per Àngel Colomer, director de l'Orfeó Laudate, durant una hora diària del 20 al 30 de juliol, i estudiaria: *La musicologia actual en els centres escolars i universitaris: nivells de cultura musical, els sistemes pedagògics musicals, estructures rítmiques i mímica corporal, cançons i música coral*

B. «El fet religiós». Hi intervindrien:

Aureli Argemí i Josep Dalmau, que parlarien de la *Contribució dels cristians a la formació de les forces sociopoliticoculturals catalanes*

Josep Camps i Josep-Maria Totosaus, que parlarien del *Naixement i desenvolupament de la contestació dels cristians a l'"statu quo"*, i farien un *Balanç de la influència de la contestació en la catalanització de l'Església*

Espectacles:

- a) Del dia 19 a 22 es coincideix amb l'Encontre Cinematogràfic de Prada; els films de l'Encontre serien posats a disposició de l'UCE. Hi hauria una retrospectiva de l'obra de Buñuel i una panoràmica de la producció mundial recent. Hom podria veure en particular el film *La nova cançó*, de Bellmunt, i el film de Pere Portabella *El sopar*
- b) Del 22 al 30, coincidint amb el Festival de Música Pau Casals a Cuixà, es facilitaria a l'UCE
- c) El diumenge dia 25, la Universitat organitzaria una ballada a Prada, amb la cobla *Els Únics*
- d) Un grup de cantants i animadors anirien als vespres pels pobles veïns a cantar
- e) Al Liceu hi hauria vídeo, cinema, teatre i *Nova Cançó* (Teresa Rebull, L'Agram)

4.1.2. Segona edició, a Vic:

La realització de l'UCE a Vic representà un canvi de direcció d'interés intercomarcal, en contrast al que fins al moment havia representat de trobada dels Països Catalans a Prada. En paraules del batle, senyor Sadurní, l'Ajuntament de Vic se sentia honorat en la tria del seu municipi que, tot i ésser de terra endins, la cultura vigatana havia influït molt en tot el País. El fet de poder celebrar l'UCE a Vic va significar un espai de llibertat guanyat per la lluita democràtica. Per a la cultura era important aquella normalització.

Maria Aurèlia Capmany declarava a l'*Avui* el relleu significatiu que Vic fos el primer lloc de l'Estat espanyol on es desplaçava l'UCE des de Prada, cosa que era com un pròleg amb possibilitats de futur. En realitat, hauria estat fonamental ésser una Universitat catalana de manera absoluta, és a dir, autònoma i catalana.

Sobre la Universitat i la cultura catalana, Gerard Vassalls remarcava tres nivells:

«El primer és el que podríem anomenar parlant de la Catalunya Nord, ha estat de fer la prova que en català es pot expressar i ensenyar qualsevol matèria. Un altre nivell ha estat d'ensenyar veritats que no s'ensenyen a les universitats estatals. El tercer i últim nivell és que cal que la tasca d'una Universitat sigui un aprofundiment i una recerca a nivell científic, i aquí, en català».

Eugeni Giral remarcava la importància de l'UCE enmig de les dificultats que havia travessat la cultura catalana al llarg de la història amb les següents paraules:

«Ara la institució universitària s'ha convertit en un lloc de debat d'idees contraposades i d'opinions polítiques, cosa molt difícil de fer en altres institucions. Per altra banda, permet una certa actualització de gent amb inquietuds culturals, per part d'un professorat molt coneixedor de les seves matèries».

Frederic Boix destacava l'aspecte de convivència dins del context universitari, «dimensió que no es dona habitualment a les universitats tal com les tenim muntades».

Antoni Espadaler, dissertava a Vic sobre «*La semiologia de la conya i del cafè*», parlà d'«una democratització patent en aquelles edicions, ja que es destrueix absolutament la diferència entre professor i alumne. La producció i creativitat dels diversos seminaris és molt superior a la de la Universitat normal de tot l'any». (GONZÁLEZ, M. E., *Avui*, 6 d'agost de 1976)

Per a la comarca d'Osona, l'estímul de l'edició de l'UCE a Vic era el detonador d'una posterior dinamització cultural. Vic tenia una població jove organitzada en diverses associacions culturals i polítiques que es van interessar en l'UCE del 76. El nord-català Gerard Vassalls, aleshores president de l'UCE, assenyalava que:

«A Prada la gent prové, en gran part, del sud de la frontera. [...] A Vic, és veritablement el mateix poble de la comarca qui s'hi ha abocat. Al nostre País, Catalunya Nord, Prada no té aquest arrelament en la població autòctona. Aquesta tongada no ha fet la funció de trobada dels quatre països catalans, sinó que ha estat molt comarcal. Caldrà fer un replantejament de l'UCE. [...] A partir de la mort de Franco ja dèiem que hauria de canviar o desaparèixer, però cal que la decisió de continuïtat de l'UCE sigui plantejada des de la base, entre tots. Alguns són partidaris de fer l'any que ve dues tongades al Principat, una o dues al País Valencià, una a les Illes i al Rosselló, i la darrera quinzena d'agost una trobada general dels quatre països catalans a Prada».
(LOZANO, *Avui*, 14 d'agost de 1976: 7)

Anna Balletbò, davant el fenomen de Vic i la Universitat, afirmava que era important l'ajuda a la normalització de la cultura catalana, que era un fet polític; la descentralització permetia que la gent d'Osona tingués accés a l'actualització en temes tan interessants com la política. Segons l'*Avui*, l'aspecte de discussió política no es podia oblidar, perquè resultà de gran interès, sobretot en els debats realitzats a les tardes sobre temes cabdals com «el fet nacional», «la dona», «la pagesia», «instàncies unitàries» i «partits polítics».

Es realitzà del 3 al 13 d'agost de 1976¹²⁵. El programa complet constà de les setze seccions detallades a continuació:

Secció 1. «Lingüística. Dialectologia rossellonesa», per Daniel Recasens i Joaquim Torras

Secció 2. «Literatura»

Maria Aurèlia Capmany

Miquel Desclot: *Paral·lelisme entre Salvat-Papasseit i Martí Pol*

Jaume Medina: *El món clàssic en la literatura catalana*

Segimon Serrallonga: *Carles Riba*

Lluís Solà: *Miquel Martí i Pol, Joan Brossa i Joan Vinyoli*

Ricard Torrents: *Verdaguer, culminació i contradicció de la Renaixença*

Joan Triadú: *Els corrents literaris de postguerra: 1939-1962*

Secció 3. «Història», per Antoni Pladevall, Miquel Coll i Alentorn i Roger Grau

---

¹²⁵ L'esperit fundacional de l'UCE contemplava la convivència al mateix nivell de tots els assistents, tant professorat com alumnat i personal de serveis. A l'UCE es pot enraonar durant l'esbarjo amb el professorat i càrrecs institucionals –sovint inaccessibles en la vida diària–, s'hi comparteixen els àpats i els espais de lleure.

Tant el professorat com part de l'alumnat assistent a l'UCE de Vic tenia fills petits dels quals se n'havia de fer càrrec durant el dia en època estival. Per atendre aquesta circumstància i que es pogués participar en les classes i activitats de la Universitat, s'hi va preveure un servei de guarderia al Col·legi Sant Albert, del carrer del Gurb, que funcionà durant els deu dies per un total de 800 pessetes.

Els àpats se serviren al restaurant *L'ànec blau*, del carrer Verdaguer

Secció 4. «Sociologia», per Salvador Giner i Alfons Cucó

Secció 5. «Economia política»

Carme Massana: *Projectes econòmics socialistes als Països Catalans: 1931-1939*

Eugeni Giral: *Relacions intercomarcals i relacions interregionals als Països Catalans*

Francesc Artal: *Estructura poblacional i canvi econòmic als Països Catalans*

Josep-Maria Carreras: *Estructures territorials i xarxa urbana*

Francesc Roca: *Greater Catalonia, País Valencià-Català, Eix Catalunya-Llevant, Països Catalans*

Ernest Lluch: *Vers una teoria general de la nació. Aplicació al cas dels Països Catalans*

Secció 6. «Ciència política – Dret»

Joan Botella i Manuel Gerpe: *Introducció a les institucions polítiques*

Ismael Pitarch: *La Generalitat de Catalunya*

Jesús Salvador: *Les opcions sindicals avui*

Secció 7. «Endegament del territori»

Josep-Maria Angelet: *La lògica social de l'ocupació del territori*

Josep-Maria Carreras: *El paper de les comarques*

Benet Cervera: *L'urbanisme del lleure: segona residència, espai costaner i parcs naturals*

Ramon Folch: *El medi físic*

Antoni González: *La defensa del patrimoni arquitectònic*

Manuel Torres i Capell: *La història del planejament*

Secció 8. «Nacionalismes», a càrrec de Pere Verdaguer, Antoni Serra, Eliseu Climent i Gerard Vassalls

Secció 9. «Art», per Ricard Salvat, Frederic-Pau Verrié, Alexandre Cirici-Pellicer i Mireia Freixa

Secció 10. «Expressió Plàstica»

Per Rosa Gratacós, Roser Juanola i Joan Sala sobre: *L'expressió plàstica a l'escola. La creativitat en el nen*

Carles Delclaux: *Tècnica i didàctica del tapís*

Mariona Cortès: *Dances d'arreu del món*

Secció 11. «Sociopedagogia», per Biel Dalmau, Maria Mata, Josep-Maria Masjuan i Jordi Vives

Secció 12. «Antropologia sexual»

Anna Balletbò: *Institucions, codis i repressió a la sexualitat*

Frederic Boix: *Evolució dels condicionants sexuals durant el franquisme*

Núria-Pompeia Vilaplana: *Els mites i tabús sexuals*

Secció 13. «Teatre»

Feliu Formosa: *Teatre de cabaret alemany*

Joan-Enric Lahosa: *L'avantguarda soviètica de teatre*

Manuel Serra: *Producció teatral*

Fabià Puigserver: *Escenografia*

Lluís Pascual: *Ortofonia*

Hi col·laboraren: el Centre Comarcal del Vallès de l'Institut del Teatre, l'Escola de Teatre de l'Orfeó de Sants i l'Institut del Teatre de Barcelona

Secció 14. «Cinema»

Josep-Maria López-Llaví: *Formació de monitors i animadors de cineclub* (amb la col·laboració de la vocalia de cineclubs de la zona catalanobalear i la col·lecció cinematogràfica en català)

Romà Gubern: *El cinema realista alemany dels anys 20*

Secció 15. «Geologia i Paleontologia de la Plana de Vic»

Per Francesc Farrés, Salvador Reguant i Antoni Barnolas:

a) *Geologia*

- La Comarca i Plana de Vic dintre la Geologia de Catalunya
- Morfologia i hidrologia comarcal
- Estratigrafia i sedimentologia de la comarca ausetana
- Estudi dels tipus de conca i del seu desenvolupament
- Tectònica regional i local
- Mineralogia i litologia de la comarca de Vic

b) *Paleontologia*

- Plantejament general. Antecedents
- Estudi de la fauna
- Les pistes fòssils de la comarca

c) *Cloenda*

- Evolució geològica i gènesi de la comarca d'Osona

Secció 16. «Matemàtica»

Eduard Bonet: *Introducció a l'estadística matemàtica i a la teoria de la probabilitat*

Com a activitats previstes calia considerar: «El fet religiós»

- Aureli Argemí: *Contribució dels cristians a la formació de les forces sociopoliticoculturals catalanes*
- Josep Camps: *Naixement i desenvolupament de la contestació dels cristians catalans a l'estatu quo i balanç de la influència de la contestació en la catalanització de l'Església*
- Lluís Boiria: *La meditació transcendental i el desenvolupament humà i la creativitat*
- Dia 11, matí i tarda, sessions dedicades a l'«Agricultura»:

Llorenç Planes: *Visió del Mercat Comú des de Catalunya Nord*

Josep-Maria Bover: *Visió del Mercat Comú des del Principat*

Espectacles:

Dimecres 4: *Recital de Rafael Subirachs i Ramon Muntaner, en homenatge a Miquel Martí i Pol*

Dissabte 7: *Llàgrimes de ganivet*, de Dessaignes, pel Grup Rosec de Dits, al Temple Romà

Dimecres 11: *La darrera cinta*, de Beckett, pel Grup La Gàbia

Preguntes i respostes sobre la mort de Francesc Layret

Cinema: Bellsolèi, *Pau Casals*

Concert per Gonçal Comellas i A. Claret

Grup L'Agram

Recital de cançó de Ramon Muntaner i Lluís Llach

Excursions:

La secció d'Història Medieval preparava unes visites als monuments romànics de la comarca.

La secció de Geologia i Paleontologia preparava eixides de pràctiques i recerca.

Dissabte, dia 7, s'hi va presentar el PSOE, i després també la Coordinadora Socialista dels Països Catalans, que englobava el Partit Socialista de Catalunya (Congrés), el Partit Socialista del País Valencià i el Partit Socialista de les Illes.

Diumenge, dia 8, es presentà el Partit Carlí de Catalunya i el PSAN Provisional per exposar llur línia política.

També diumenge tingué lloc el seminari d'«Antipsiquiatria».

4.1.3. Tercera edició, a Prada:

Tingué lloc del 20 al 30 d'agost del 76, i es distribuí en les següents vint seccions:

Secció 1. «Llengua Elemental», a càrrec de Maria-Teresa Bergés, Lluís Cabruja, Narcís Garolera, Roser Latorre i Mercè Roca. L'alumnat, en funció dels coneixements previs, escolliria entre els nivells d'Iniciació, Elemental o Mitjà

Secció 2. «Lingüística i Sociolingüística»

Lluís Aracil: *Introducció a la sociolingüística*

Maria-Teresa Cabré: *Semàntica i llenguatge polític*

Juanjo Pujades: *Etnolingüística*

Sebastià Serrano: *Lingüística i poètica*

Francesc Vallverdú: *Sociolingüística aplicada*

Eduard Bonet: *Lògica i lingüística*

Secció 3. «Literatura»

Joan Alegret: *Les novel·les de Mercè Rodoreda, d'Aloma a Mirall trencat*

Josep-Vicenç Foix: *Les irrealis omegues*

Maria Aurèlia Capmany: *Erotisme i novel·la sentimental, de L'orfeneta de Menàrguens a La festa de tots els morts*

Antoni Comas: *Problemàtica de la Decadència; el Renaixement a Catalunya; Josep Carner*

Maria-Rosa Guinard-Corredor: *Entre Llorenç Villalonga i Proust*

Terenci Moix: *Les formes "pop" i la seva incidència en la literatura i en el cinema*

Joan Oleza: *Per una sociologia literària del País Valencià*

Jaume Vidal Alcover: *La poesia i la poètica de Joan Alcover*

Taula rodona: *Novel·la i cinema: adaptacions i influències mútues*

Secció 4. «Estudis Rossellonesos», per Francesc Català, Antoni Cayrol, Ramon Gual, Miquel Mayol, Gerard Vassalls i Pere Verdaguer

Secció 5. «Història Contemporània»

Josep-Maria Corredor: *Catalunya 1880-1936: de Valentí Almirall a Lluís Companys*

Joaquim Nadal

Francesc Borja de Riquer

Ana Sellés

Eva Serra

Secció 6. «Ciències Socials»

Tema: «La crisi internacional del moviment comunista». Estudi dels següents aspectes:

Joan Borrell i Alfons Cucó: *El problema nacional als països socialistes*

Jordi Estivill: *Les ciències socials i Taylor als països socialistes*

Salvador Giner: *Aspectes del pensament socialista contemporani*

Joan Martínez-Alier i Joan Garcés: *La qüestió de la transició: Cuba i Xile*

Armand Sáez: *Política i pràctica demogràfica als països socialistes*

Secció 7. «Economia i Política»

Josep-Maria Carreras: *Estructures territorials i xarxa urbana*

Miquel-Àngel Fabra: *Estructura territorial al País Valencià*

Emili Gasch: *La literatura marxista als Països Catalans*

Eugeni Giral: *Relacions intercomarcals i relacions interregionals als Països Catalans*

Antoni Montserrat: *Aspectes financers dels estatuts d'autonomia*

Francesc Roca: *Greater Catalonia, País Valencià-Català, Eix Catalunya-Llevant, Països Catalans*

Secció 8. «Sociopedagogia»

Josep-Maria Masjuan, Marta Mata i Biel Dalmau estudiarien els problemes de l'ensenyament general bàsic al Principat i els resultats de l'Escola d'Estiu de Barcelona de 1976; l'actitud dels mestres del Principat enfront de la catalanització de l'escola; les condicions laborals dels mestres dels diferents sectors d'ensenyament; les condicions d'una nova escola pública catalana. Un grup de rossellonesos explicarien la situació al nord de l'Albera

Secció 9: «Ciència Política»

Andreu-Maria Corominas: *Les associacions de veïns com a via de participació popular a les tasques cíviques*

Alfons Alfonso Bozzo i Josep-Maria Sanahuja: *Els partits polítics*

Josep-Ramon Llovera: *Metodologia del marxisme i les ciències socials comparades*

Albert Calsamiglia: *L'ús alternatiu del Dret: teoria i experiència per a una altra praxi jurídica*

Jesús Salvador: *Les opcions sindicals, avui*

Secció 10. «El fet nacional»

Vicenç Soler: *Economia als Països Catalans*

Jordi Gil: *Qüestió nacional*

Miquel Mayol: *Catalunya Nord*

Rafael Ribó: *El problema estatutari*

Ricard Pérez Casado: *Geografia econòmica*

Manuel Sanchis Guarnier: *Història de la cultura als Països Catalans*

Eva Serra: *Problemes històrics*

Josep Guia: *Qüestió nacional i classes socials*

Els temes principals donaren lloc a col·loquis generals de tota l'UCE a les tardes

Secció 11. «Comunicació social. La informació a Catalunya el 1976»

Salvador Alsius: *La premsa diària i periòdica*

Anna Balletbò: *La televisió*

Lluís Bassets: *La informació*

Miquel de Moragas: *La cultura de masses a Catalunya. La formació de comunicadors*

Manuel Parés i Maicas: *Comunicació i societat. Comunicació social a Catalunya*

Alfons Quintà i Sadurní: *La ràdio*

Secció 12. «Art. L'art contemporani a Catalunya»

Enric Jardí: *L'art al 1900*

Mireia Freixa: *Precedents de l'art contemporani: de la Renaixença al Noucentisme*

Ignasi Solà-Morales: *Arquitectura contemporània a Catalunya*

Rosa-Maria Subirana: *Problemes dels museus a Catalunya. L'art contemporani: escultura abstracta*

Francesc Vicens: *Ecologia de l'objecte. L'art contemporani: Miró; el Dau al Set*

Jaumó Fàbregas: *L'art i l'artista dins del canvi democràtic*

Joaquim Dols i Antoni Mercadé: *El vídeo*

Iago Pericot: *Teoria del color*

Eugeni Bonet, Joaquim Dolç, Antoni Mercadé i Antoni Muntadas farien un col·loqui entorn al vídeo. La secció organitzava, la tarda del 28 d'agost, una excursió comentada a Cornellà de Conflent i a Cuixà a càrrec de Cristina Pérez i Frederic-Pau Verrié

Secció 13. «Expressió plàstica i dinàmica»

Loreto Alibés, del Museu d'Art de Catalunya; Andrea Garcia, del Museu Etnològic; i Maria-Teresa Guasch, del Museu d'Art Modern, parlarien de *La projecció educativa dels museus*.

La creativitat a l'expressió plàstica aniria a càrrec de Marta Balada, Esther Boix, Ricard Creus i Lluïsa Jover.

Carles Delclaux s'ocuparia de *L'art i la didàctica del tapís*

Secció 14. «Psicologia aplicada». Dinàmica de grup, aproximació al psicodrama, expressió corporal, anàlisi dels fenòmens de grup. Amb la participació de l'equip del GAIRPS: Hyacin-

the Carrera, Jep Gouzy, Clàudia Greige, Mònica Miquel, Claudi Nourric, Jordi Roquefort, Joan-Lluís Roure, Anne Szulzinger i Pere Vidal

Secció 15. «Antropologia sexual»

Anna Balletbò: *Institucions, codis i repressió de la sexualitat*

Frederic Boix: *Evolució dels condicionants sexuals durant el franquisme*

Núria-Pompeia Vilaplana: *Els mites i tabús sexuals*

Secció 16. «Física i Química»

a) «Física»:

- Antoni Lloret: *Introducció a l'energia solar*
- Antoni Ferrer: *L'experimentació en física moderna*
- Vicent Martínez: *La interpretació de la naturalesa al llarg de la història*

b) «Química»

- *Química de la contaminació alimentària*, a càrrec de Salvador Alegret, Joan Miró, Heribert Barrera, Pere Molera, Anna Servent i Josep-Maria Roqué, mitjançant sis conferències, amb el títol: *Contaminació marina i agrícola: repercussió en l'alimentació, Els metalls a la indústria de l'alimentació, Additius químics alimentaris, Aspectes metabòlics dels contaminants, Detecció de la contaminació alimentària, Aspectes socials de la contaminació alimentària*

Secció 17. «Matemàtica i Informàtica»

Eduard Bonet: *Matemàtica i cultura*

Josep Pla: *Introducció a la lògica matemàtica*

Manuel Giner, Jaume Barceló: *Introducció a la informàtica; estructura d'ordinadors; organigrames, llenguatges simbòlics*

Secció 18. «Folklore». Funcionaria amb Xesc Boix, Ramon Gual, Jordi Pujol, i el grup el Sac. Els participants es repartirien en tallers, un dels quals faria cada matí una hora d'iniciació al folklore a la mainada de l'UCE; els altres tallers farien investigació pels pobles de la rodalia. A les tardes es faria l'anàlisi dels resultats. Els vespres s'aniria a l'animació pels pobles

Secció 19. «Teatre». La secció es muntava amb la col·laboració del Centre Comarcal del Vallès de l'Institut del Teatre, l'Escola d'Estudis Artístics de l'Hospitalet, l'Escola de Teatre de l'Orfeó de Sants i l'Institut del Teatre de Barcelona. Hi intervenien:

- Iago Pericot: *Relacions actor-espai*
- Sergi Mateu: *Expressió corporal (pràctica)*

- Pau Monterde: *Dramatúrgia*
- Joan Castells: *Metodologia de la direcció escènica pels directors catalans*

Secció 20. «Cinema»

Pere-Ignasi Fages: *Cinema i ideologia*

Pere-Lluís Cano: *El cinema del tercer món*

Miquel Porter: *El cinema a Catalunya (1930-1940)*

A més, hi hauria dos cicles d'una hora diària cada un:

a) «El fet religiós»

- Aureli Argemí: *Contribució dels cristians a la formació de les forces sociopoliticoculturals catalanes*
- Josep Camps i Josep-Maria Totosaus: *Naixement i desenvolupament de la contestació dels cristians a l'statu quo i balanç de la influència de la contestació en la catalanització de l'Església*

b) «Música»

- Pepa Rosselló: *El so, el sistema tonal, la música dodecafònica i el serialisme vienès: Stravinsky i la revalorització del ritme; l'atonalisme i la recerca de nous camins; la música i l'electrònica; música aleatòria i música concreta; problemàtica actual*

A les tardes dels dies següents hi hauria tres conferències generals d'informàtica:

- Dia 23: *Privacitat i seguretat de la informàtica, o informàtica i llibertats individuals*, per Pere-Enric Gómez-Grau
- Dia 25: *Planificació de la informàtica a nivell nacional*, per Josep Garriga
- Dia 26: *Titulació i formació dels informàtics*, per Ramon Puigjaner

Les «Primeres jornades del CIEMEN a Cuixà» (del 22 al 29 d'agost) funcionarien en col·laboració amb la Universitat Catalana d'Estiu. A les conferències de Cuixà intervindrien Aureli Argemí, Jordi Bruguera, Robèrt Lafont, Sergio Salvi i Lídia Santos i Arnau.

Espectacles:

Dia 21: *La dansa del vetllatori* (teatre), pel Grup 49, de València

Dia 22: *Nova Cançó*: Al Tall, de València

Dia 23: *Nova Cançó*: El Grup Guillem de Cabestany, del Rosselló

Dia 24: *Nova Cançó*: Teresa Rebull i Rafel Subirachs

Dia 25: *Nova Cançó*: L'Agram, del Rosselló

Dia 27: *Nova Cançó*: Lluís Miquel i els 4 Z

Dia 28: Teatre rossellonès

Dia 29: Festa major a Prada, amb el Sac i Xesc Boix, i la cobla *Els Únics*

La davallada d'inscrits a l'edició de juliol a Prada, i a la de Vic, posava de manifest que la nova situació a la península desmobilitzava. En tot cas, ja no era necessari passar la frontera per la censura repressiva, però Vic tampoc motivava, ni als de Barcelona, i llevat d'alguns militants de més lluny, només hi assistí gent de les comarques pròximes.

Al *Diari de la Universitat Catalana d'Estiu* del 7 d'agost de 1976, en l'edició de Vic, apareixia una ressenya amb el títol: *Aprenquem a fer l'amor o una qüestió que hom dona per suposadament sabuda i mai no és prou estudiada*. Signava l'article Joan de Serrallonga¹²⁶, un pseudònim prou escaient, atés el lloc d'edició, corresponent a un militant del PSAN-P que havia col·laborat en l'edició del llibret. Aleshores, com a alumne de l'UCE de Vic, aprofità l'avinentesa per a fer propaganda de la publicació.

El llibret era hereu del canvi en les relacions interpersonals i les mentalitats que representà el *Maig francès* de 1968. Calia situar l'efecte dels seus plantejaments revolucionaris en el context d'aquells anys setanta, en els quals, i com a forma d'alliberament dels quaranta anys de feixisme militar i clerical, hom feia dels llençols rebregats banderes de llibertat.

Es tractava d'un opuscle de 55 pàgines sobre la repressió sexual imperant, editat per les Joventuts Revolucionàries Catalanes (JRC), del qual se'n feren tres edicions entre 1976 i 1977. Fou traduït i adaptat del francès per Roser Esclasans, encarregada de protocol a l'UCE, aleshores estudiant de francès i de filologia catalana.

La dictadura feixista del franquisme va immersir l'Estat en una situació de pobresa total, racionament alimentari de 1939 a 1952, i misèria i explotació de la classe obrera amb jornades de treball de dotze i catorze hores. La censura intel·lectual, amb un control ideològic inquisitorial exercit pels aparells de l'Estat i l'Església, fixava el pecat de la carn i el desig sexual com a origen de tots els mals de la societat. L'expiació del pecat, el càstig pel desig, només era possible amb el penediment, la penitència i la voluntat de no tornar a pecar ni sentir desig.

Un dels aspectes del control de la població fou la repressió sexual, la impossibilitat de viure una sexualitat lliure i satisfactòria, la qual cosa generava actituds de frustració i de culpa si no s'ajustava la conducta a la moral oficial.

---

¹²⁶ Joan Sala i Ferrer, anomenat també Joan de Serrallonga (1594-1634), va ésser un bandoler català que ha romàs com a personatge de llegenda, recordat pels «balls d'en Serrallonga» dedicats a ell i per la novel·la *Don Joan de Serrallonga*, de Víctor Balaguer.

La imposició de la veritat única, que s'aconseguí amb la col·laboració activa de l'Església, va mig esborrar el record de les conquestes culturals, revolucionàries, laiques del període de la Generalitat republicana, i feu retrocedir el rellotge de la història, pel que feia a les condicions de vida de la classe treballadora, al període de la revolució industrial de mitjans del segle XIX.

La direcció del PSAN-P i les Joventuts Revolucionàries Catalanes entengueren la importància pedagògica i transgressora del text i s'edità de forma clandestina amb la col·laboració de Joaquim Auladell i Freixinet, a la impremta Mar Blava, propietat de Joan Creixell (1946-1994) –un dels fundadors i impulsors de la Convenció per la Independència Nacional, de la qual fou president– i Miquel Sellarès i Perelló (1946) –editor de la revista clandestina *Avui* i fundador destacat de l'Assemblea de Catalunya–. Cal dir que els plantejaments exposats a l'opuscle eren molt avançats ideològicament per a una societat sortint de la repressió feixista.

S'hi reproduïx algun fragment del pròleg i de la introducció com a mostra de la situació conservadora heretada i de les reivindicacions del jovent progressista de la Universitat:

«El plaer sexual lliure és contrari a l'ordre social establert perquè no és una mercaderia, no vol ni propietat, ni objecte permanent, no té territori i la seva gratuïtat el fa irrecuperable a l'ordre establert».

«Presentar les relacions sexuals alliberades de qualsevol mena d'inhibició és, evidentment, un mèrit notable d'aquest llibre. La lluita per unes relacions sexuals alliberades de l'opressió, constitueix un aspecte important de la lluita per la nova societat. No és pas per casualitat que la burgesia s'ha aferrat en aquest aspecte, d'una manera tan insistent, a les normes de l'antiga moral religiosa feudal».

«La persona sotmesa a la repressió, desconeix la realitat sexual en totes les dimensions, i com diu W. Reich, la repressió de les necessitats sexuals provoca l'anèmia intel·lectual i emocional en general, i en particular la falta de voluntat d'independència i esperit crític».

Per a despistar la policia, les dues primeres edicions aparegueren impreses a: *L'Imprimerie du Castillet, à Perpignan*. A la darrera impressió no hi havia lloc d'edició.

La nit del 23 d'agost de 1976 es van alçar les veus del *Grup Guillem de Cabestany*, representatiu de la *Nova Cançó* rossellonesa. Aquell grup, sensibilitzat per l'alienació lingüística, cultural i ideològica, va ésser l'expressió de presa de consciència catalana després dels fets del *Maig del 68*. Com expressava Jordi Estivill al diari *Avui* del 25 d'agost de 1976, abans de començar l'actuació van fer una declaració en aquests termes que fou tot un manifest:

«Arrelats a les nostres tradicions, hem viscut des de sempre en la alienació del nostre poble i hem decidit trencar amb els partits polítics francesos d'esquerra i de dreta mentre caminem inventant la nostra cultura, car no ens han trencat del tot la imaginació. Per a nosaltres, Catalunya Nord és un nom de combat i tenim l'esperança de guanyar-lo amb la resta dels Països Catalans lliures i socialistes».

A continuació, es convocà una assemblea pel comitè d'enllaç dels partits polítics presents a l'UCE, vist el malestar entre els valencians assistents a la darrera edició de Prada del 76, per la manca de disposició de l'Assemblea de Catalunya arran de la petició de suport que la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià els va presentar. Hi participaren el PSAN-P, el PSC (Congrés), el PSPV, el PSAN, l'MCC, el PCPV i el PSUC. La majoria manifestaren la desaprovació per la negativa del PSUC a la constitució d'un govern provisional al País Valencià. Se l'acusava de no voler donar suport al País Valencià perquè no entrava dins els quatre punts de l'Assemblea de Catalunya, i de dependència del PCE, que tampoc acceptava el fet nacional del País Valencià. En un clima tens, el públic assistent va adoptar una actitud gairebé unànime: «el País Valencià tenia tant dret com qualsevol altre a l'autonomia, i això era un fet no negociable». (DURAN, *Avui*, 25 d'agost de 1976)

La universitat tradicional mantenia una rigidesa d'estructures que afectava la compartimentació acadèmica i l'elaboració intel·lectual. Això impedia que els fenòmens socials foren estudiats des d'una perspectiva global. El fet que els estudiants seguien els ensenyaments d'una facultat reglada dificultava fer-se una idea del conjunt de la societat, dels seus mecanismes i del seu funcionament. Era el problema de l'especialització corporativa, que propiciava recloure's en la pròpia disciplina.

Des de l'UCE es plantejava com estudiar el fet nacional si no era des de perspectives diverses; com analitzar el fenomen de la llengua, que ultrapassava l'esfera cultural; o la problemàtica del treball sense caure en l'aïllament del formalisme jurídic, de l'economicisme o del tractament tecnicobiològic d'adaptació de la persona a la màquina. La manca de rigidesa acadèmica de l'UCE permetia la pluridisciplinarietat, i després la interdisciplinarietat; per això, en la secció de Ciències Socials col·laboraven historiadors, economistes, filòsofs i sociòlegs per l'enriquiment que suposava. La recerca de nous mètodes pedagògics, la introducció d'altres disciplines i el treball interdisciplinari constituïen experiències innovadores gens menyspreables per a les universitats convencionals. (ESTIVILL, *Avui*, 31 d'agost de 1976)

4.1.4. La immersió lingüística: la *Bressola* i *Arrels*

En el context de la Universitat Catalana d'Estiu se succeïren una sèrie de circumstàncies que propiciaren la fundació de la *Bressola*. Malgrat que l'ensenyament del català en les escoles de primera edat a l'Estat francès no era un objectiu de l'UCE, a partir d'uns contactes que hi tingueren lloc en l'edició de 1975 amb un participant d'Iparralde que assistí a la Universitat per parlar de les *ikastolak* maternals –de dos a sis anys–, els joves nord-catalans que actuaven en organitzacions diferents veieren una possibilitat aplicable a Catalunya Nord. Amb el suport de Jordi Estivill començaren a estudiar la idea, que s'acolliria a la llei d'associacions no lucratives de 1901. El projecte no havia d'ésser una escola privada, que podria tenir un rerefons religiós. Miquel Mayol fou el primer a madurar la idea i, doncs, va voler crear una escola catalana; llavors trobà gent disposada a portar-hi una criatura petita, engegar una escola, i buscar una persona capaç de parlar català per fer de mestra.

D'aquella manera, el 16 de setembre de 1976, la idea es materialitzà i per primera vegada obrí les portes a set alumnes, a Perpinyà, per promoure la immersió lingüística en català a Catalunya Nord. Feia falta un nom, i de la traducció al català de la paraula *seaska* (*La Bressola. 10 anys d'escola catalana*, 1987: 11) –tal com indicava Goinetxe, que hi assistia a la reunió en nom de les *ikastolak*– va sorgir *la Bressola* (GUAL, 2018: 511), que hom consensuà. Sempre s'hi renuncià a anomenar-la «escola», tot i que se'n feia, de laica i popular, amb un sistema pedagògic –l'*Escola Nova* de Freinet– exclusivament en català, fora quina fora la llengua materna dels infants, perquè no es tractava només de retornar el català com a llengua primera, sinó de fer veure que es podia fer en català i refermar la llengua com a tret diferencial fonamental, com a referent de l'activisme cultural per la defensa i recuperació de la llengua i la identitat catalanes. *La Bressola*, doncs, formaria part d'un conjunt d'iniciatives confederades d'escoles bilingües a l'Estat francès, com *La Calandreta* per a l'occità, *Diwan* per al bretó, *Seaska* per al basc a Iparralde, i *ABCM-Zweisprachigkeit* per a l'educació i cultura alsaciana.

En aquelles circumstàncies, un informador procedent del departament Atlàntic francès de la Vendée, a sota de Bretanya, va conèixer el projecte de la *Bressola* i es posà en contacte amb els responsables per treballar-hi. Aquest havia intervingut, el 9 de juny de 1976, per facilitar la fugida en barca d'onze deportats etarres confinats a l'illa de Yeu –situada en el golf de Biscaia, en la costa atlàntica francesa, pròxima a la ciutat de Nantes–. A un dels fugats l'agafaren i el liquidaren, i els altres van aconseguir escapar, tot i els cinquanta policies o militars que se n'encarregaven de la custòdia. Entre el grup d'etarres fugats hi havia un independentista català, militant del Front d'Alliberament de Catalunya (FAC), Carles Garcia Solé (1949), que

faria de mitjancer en les reunions entre Josep-Lluís Carod-Rovira i Arnaldo Otegi el 2001, i en les converses amb membres d'ETA a Perpinyà el setembre de 2002. L'informador va acompanyar els fugats en el trasllat de la Vendée al Rosselló, cosa que propicià que entrés en contacte amb la *Bressola*, i s'hi establí amb la companya i la filla de pocs mesos. Els fets ja havien prescrit; tanmateix, era preferible preservar la confidencialitat i no fer-ne manifestació pública¹²⁷. L'illa turística de Yeu, coneguda per la seua ciutadella, acollí primer deportats austrohongaresos i, després, el mariscal Philippe Pétain (1856-1951), general i cap de l'Estat francès durant del règim de Vichy en la França ocupada per les forces del Tercer Reich de l'Alemanya nazi –d'ideologia feixista que suprimí la democràcia parlamentària i les llibertats fonamentals, s'hi prohibiren els partits polítics i participà en l'extermini dels jueus residents, règim que enderrocà el general De Gaulle el 1944–, que fou degradat en acabar la Segona Guerra Mundial per la seua política col·laboracionista amb els nazis, i condemnat a mort, pena que després se li commutaria per la cadena perpètua a Yeu, on morí i fou sebollit.

Al cap d'un any i escaig de la fundació, Joan-Pere Le Bihan –que sabia parlar català perquè tenia arrels maternes mallorquines– s'hi va incorporar a l'equip docent i es feu càrrec de la *Bressola* de Nyils, amb només cinc alumnes, quan també el pedagog i activista per la llengua Pere Manzanares –fill d'exiliats espanyols, un dels fundadors de la *Bressola*, *Arrels* i *Ràdio Arrels*, i primer secretari de la Federació per a la Defensa de la Llengua i la Cultura Catalanes– es va reintegrar a l'ensenyament francès després d'un temps d'absència.

Le Bihan reflexionava sobre com es va gestar la *Bressola* i quins lligams tenia amb la Universitat. L'UCE va demanar que es fessen guarderies per a uns pocs nens de la Universitat. No tenia constància de cap altra relació entre la *Bressola* i la Universitat, a part que en Mayol hi era en aquell moment. No era gaire fàcil trobar gent que es fes càrrec d'atendre la mainada¹²⁸.

Tanmateix, els primers anys es manifestaren discrepàncies organitzatives que propiciaren una escissió interna i la creació paral·lela, el 1981, de l'*Associació Arrels*, a càrrec de Pere Manzanares. El fet que algú filtrés la intenció del nou grup permeté preparar una candidatura alternativa i salvar l'entitat matriu de la *Bressola*, amb Joan-Pere Le Bihan al davant de la gestió i direcció executiva, el qual s'ocupà fins a la jubilació de les relacions institucionals per recaptar fons que feren possible la continuïtat de les escoles i crear-ne de noves.

---

¹²⁷ Informació que facilita en l'entrevista personal el protagonista dels fets i testimoni directe dels esdeveniments transcrits, mentre prega que el seu nom es mantinga en l'anonimat per la gravetat dels fets descrits, al límit de la legalitat en el moment que van tenir lloc, tot i tenir constància de la seua publicació en els mitjans públics.

¹²⁸ De l'entrevista realitzada a Joan-Pere Le Bihan i Rullan al Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona, el 30 i 31 de maig de 2019.

Arrels la formava una escola pública de maternal, preescolar i primària d'immersió en català, i una emissora de ràdio, *Ràdio Arrels*, en català, que començà a emetre el 28 de maig de 1981.

Entrevistat el professor Pere Manzanares, informava que assistí per primera vegada a l'UCE el 1969, amb setze anys, acompanyant el seu oncle, un vespre per un recital de Lluís Llach i els components principiants del Grup Guillem de Cabestany –Reinald Dedies, Jordi Auvergne– de Catalunya Nord. Fou en l'antic cinema de Prada, avui enderrocat.

L'any següent es va matricular com alumne, i assistí a les classes de sociologia, economia i sociolingüística dels professors Alfons Cucó, Jordi Estivill i Salvador Giner. Per estalviar-se la despesa de l'estada hi va col·laborar ajudant al servei al menjador. Els anys següents va aconseguir una beca per assistir-hi facilitada per Jordi Costa, llavors president del GREC.

El primer company nord-català que va engrescar a venir a l'UCE fou l'escriptor Patrick Gifreu, amb qui un any feren càmping en plena natura a vora del Liceu Renouvier per estalviar de pagar, tot i que entraven al recinte clandestinament per dutxar-se i seguir algun curs i les animacions a la plaça. Explicava que durant una temporada molt crítica envers els «nacionalismes estrets», amb el cantant rossellonés Joan-Pau Giné es van arriscar a fer alguna pintada de nit a l'entrada del Liceu escarnint el que consideraven llavors un «nacionalisme petit burgès» per riure's dels tòpics catalanistes com una mena de crisi i rebel·lió juvenil, tot i que no deixaren de col·laborar en totes les iniciatives reivindicatives a Catalunya Nord.

L'any 1977, Manzanares va participar com a actor en dues representacions teatrals de companyies nord-catalanes, en les obres *Muntanyes Regalades*, pel grup teatral de Sant Andreu, i *Els tres babaus*, del Col·lectiu d'Expressió.

L'any 1983 o 1984 van muntar, mig clandestinament, una petita emissora amb antena al terrat de l'edifici del Liceu i, amb un taller seguit per una desena d'alumnes de l'UCE, es van oferir programes sobre les activitats i temes diversos, alhora que es van enregistrar tots els actes acadèmics del migdia i la tarda, que després serien entregats als arxius de l'UCE.

Evidentment, el 1981 i els anys següents Pere Manzanares va presentar l'associació *Arrels* i les seues activitats en el marc de la secció de coneixement de Catalunya Nord, sota la responsabilitat de Ramon Gual i Casals. Cada dia s'hi informava de l'actualitat de l'UCE per *Ràdio Arrels* via telèfon en directe, o diferit amb reportatges i entrevistes.

Les ponències, participacions en taules rodones, col·laboracions al secretariat, tertúlies i degustacions de vins de Catalunya Nord, així com els famosos concursos de renecs tingueren lloc a mitjans dels anys vuitanta i la dècada dels noranta.

Més tard, Manzanares es va incorporar el patronat de l'UCE –després del 2000–, però va dimitir-ne en considerar un monopoli les responsabilitats d'un grup tancat i cooptat des de feia anys, així com la manca d'esforços d'obertura cap a la societat nord-catalana i de perspectives innovadores. L'UCE no podia ésser una universitat més a remolc d'un passat gloriós i del paper dels primers anys.

Paradoxalment, la *Bressola* no es trobava representada a l'UCE, i no hi havia fet activitats que la visualitzessin en la programació anual. *Arrels*, en canvi, quan la tecnologia ho permeté, enregistrà tots els actes i debats de la Universitat Catalana d'Estiu per penjar-los en la web pròpia i de l'UCE.

Pel que feia a l'ensenyament del català en cursos bilingües, a més del que podia representar la immersió de la *Bressola* o d'*Arrels*, la Universitat Catalana d'Estiu va sensibilitzar molt les famílies i feu augmentar el percentatge de pares que demanaven aquella classe de docència a les escoles. Primer es creia que l'ensenyament del català podia perjudicar l'aprenentatge del francès; després, aquella sensació hi havia desaparegut entre un bon nombre de nord-catalans que declaraven obertament la voluntat de bilingüisme en llurs fills. Malgrat ésser ben vist i recolzat per la Inspecció Acadèmica del Departament, els mitjans materials públics feien molt difícil que s'apliquessin aquelles demandes i continuava essent el percentatge de saber català molt minso en proporció a la realitat social que es percebia¹²⁹. Pràcticament no hi havia infants catalanoparlants abans d'anar a la *Bressola*, la qual feu una tasca encomiable afavorida per la recepció de TV3. Tanmateix, el sistema pedagògic vertical –o multiedat– i obert, amb nens de diferents nivells d'edat, facilitava que els més grans fessen de mestres dels menuts en una autèntica immersió lingüística impossible de trobar a fora de l'aula. El fet que l'alumnat també s'expressés en català en l'espai del lleure obria la *Bressola* cap al món exterior, amb una complementarietat entre els objectius lingüístics de l'escola i els objectius pedagògics moderns tendent a aconseguir un nivell expressiu en català tan natural com tenien en francès.

Segons expressava Francesc Ferrer i Gironès¹³⁰ en l'epíleg que cloïa el llibre *La Bressola. 10 anys d'escola catalana*, citem:

«En uns moments en què encara no disposem d'institucions polítiques pròpies a les quals es pugui deixar tota la responsabilitat del sistema educatiu, ni tampoc gaudim d'una indústria cultural

---

¹²⁹ Segons declarava Pere Verdaguer en la conferència de l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008.

¹³⁰ Francesc Ferrer i Gironès (1935-2006), historiador, polític i escriptor català. Fou senador a les eleccions generals espanyoles de 1977, diputat del Parlament de Catalunya i regidor de l'Ajuntament de Girona. Activista en favor de la llengua catalana, col·laborà amb *l'Associació Amics de la Bressola* –creada a Toluges el 4 de maig de 1977–, de la qual fou el primer president, i amb Plataforma per la Llengua.

que sigui dominant en el nostre àmbit, no podem abandonar la nostra tasca. [...] En esclatar la Segona Guerra Mundial, les seves seqüeles varen incidir directament sobre la situació sociolingüística de la Catalunya del Nord, provocant en força famílies la renúncia a la pròpia llengua per adoptar la francesa, imposada per l'Estat. En aquest procés de canvi lingüístic del Govern francès, el 1951, per primera vegada després de tres-cents anys de persecució, va promulgar una llei per promocionar i protegir les llengües minoritàries. Aquesta llei, aprovada per l'Assemblea Nacional i anomenada *Llei Deixonne*, no va tenir aplicació efectiva a les escoles fins que no va aparèixer la *Circulaire Guichard* (1971), o sigui vint anys més tard. Aquest període de temps va ser decisiu per a la normalització de la llengua catalana, ja que tota una generació es va veure privada de l'ús escolar de la llengua pròpia. Les reivindicacions socials a favor de la llengua catalana varen ser febles fins al 1968, moment en què s'aglutina un moviment popular molt més fort. Aquest moviment reivindicatiu es va desenrotllar fins al 1976, en què neix la primera escola maternal catalana: la *Bressola*. La "llengua dels avis" retornava a l'escola, d'on l'Estat francès l'havia foragitat, i per on s'havia iniciat el seu procés persecutori. L'empenta d'un grup de catalans sensibilitzats feia possible allò que les estructures estatals havien prohibit fins aleshores, mitjançant la fundació de l'*Associació Cultural La Bressola*. Els problemes pedagògics, i els problemes econòmics, es resolien amb la participació directa dels pares dels alumnes i dels membres de l'Associació, configurant així una escola autogestionada. Una escola oberta, popular i pública, perquè és ben evident que no se la podia pas confondre amb una escola "privada", en el sentit que normalment són qualificades les que són una explotació mercantil. La *Bressola* sí que és una escola singular, perquè és una resposta a la política educativa centralista i anivel·ladora estatal, que no respecta les cultures nacionals. El projecte escolar de la *Bressola* és el paradigma de la lluita que s'ha menat als comtats del Nord per recuperar la llengua catalana. És el fruit esponsorós que ha germinat després de molts d'esforços, de molta brega i de molt de treball, en un ambient oficial no del tot decidit a l'ajut i al suport. [...] Tots sabem que el nombre d'escolaritzats no arriba a ser el necessari, però també sabem que la *Bressola* és el paradigma, és l'esca que ha d'accelerar la catalanització de tot el sistema educatiu de la Catalunya del Nord. [...] Les institucions públiques, a l'Europa que s'està consolidant, no poden ser alienes a les realitats culturals catalanes, ni poden continuar vivint el seu nacionalisme estatista basant-lo en l'anorreament d'aquelles llengües que els fan nosa. Cada ciutadà hauria de ser conscient que el pagament dels tributs a l'Estat l'hauria de fer creditor d'uns serveis escolars veritablement ajustats a la terra, vinculats al país i fidels a la seva cultura. Tot allò que s'aparti de la vida natural del nostre poble, amb la imposició sistemàtica d'altres llengües i cultures alienes, no té cap més altre nom que genocidi planificat. I davant d'aquesta situació la *Bressola* representa una llum i una esperança. Una llum que no s'apaga davant de l'obscuritat organitzada pels poders polítics des de fa molt de temps, i una esperança per retornar als orígens del nostre poble que encara no ha estat vençut». (*La Bressola. 10 anys d'escola catalana*, 1987: 91-93)

La *Bressola* demostrà que recatalanitzar el País era possible. Segons Enric Larreula, a Catalunya Nord trobaren un sistema perquè els nens que només parlaven francès a casa i amb tothom que els envoltava, es relacionessin entre ells en català dins i fora de l'escola. La immersió lingüística, amb el sistema vertical amb alumnes de més d'un nivell, era el «pal de paller» de la *Bressola* per fer del català no solament la llengua de l'estudi sinó també de relació social. En canvi, a Catalunya Sud van jugar fort per portar la llengua a totes les escoles i que l'ensenyament del català es generalitzés. Molts proposaven un ensenyament diferenciat segons la llengua familiar, però això hauria comportat una segregació social. Tanmateix, la pressió social de la llengua castellana propicià que l'alumnat es relacionés entre ells en castellà, malgrat que el percentatge de parlants de català i castellà fos equiparable. La llengua de relació dels joves condicionava la que farien servir de grans, tot i la legislació de normalització lingüística. Si es volia que la llengua catalana es mantinguera com a llengua d'ús normal en la societat contemporània, no era forassenyat pensar que s'hauria d'aplicar al Sud un model escolar semblant a l'aplicat al Nord per la *Bressola*. (*La realitat d'un somni. Trenta anys d'escoles catalanes*, 2007: 111-112)

Com deia Ferran Suay

«per a determinats sectors dretans, tota llengua diferent a la castellana representa una nosa que cal destruir definitivament com més aviat millor. El concepte que Gordon Allport definia com a autoodi, el 1949, com el menyspreu que s'experimenta envers característiques que els són pròpies, palesa que aquests col·lectius no senten la llengua singular i distintiva com a pròpia». (SUAY, 2018: 326)

Comptat i debatut, el projecte pedagògic de la *Bressola* nasqué a la Universitat Catalana d'Estiu, amb un model associatiu vingut del País Basc, i en unes famílies que somniaven la reconstrucció d'un patrimoni en perill d'extinció. El mètode immersiu, reimportat de la regió del Quebec, al Canadà, per recuperar la llengua francesa –en aquell cas molt acceptada per l'Estat francès–, els aspectes pedagògics, amb l'experiència de Celestin Freinet en els moviments de renovació pedagògica, la relació amb l'Associació de Mestres Rosa Sensat del Principat, l'organització cooperativa de les classes i les motivacions dels infants influïren significativament en l'èxit de la *Bressola*, que defensava el català com a llengua d'identitat de Catalunya Nord. L'objectiu no era només ensenyar català, sinó que fos la llengua d'ús, hàbit que s'adquiria fàcilment durant la primera socialització dels nens i que es consolidava quan es feia servir i quan era necessària per fer-se entendre. Cada equip fou responsable d'una didàctica pròpia, un estil de fer escola sense rigideses arbitràries, que consolidaren unes «escoles catalanes, immersives, associatives, concertades i laiques».

4.2. L'edició de 1977: entre Vic i Prada

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 1977

Prada, del 18 al 28 d'agost

Encara que el canvi de situació peninsular faci menys necessària en certs aspectes la celebració de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, el parer de la immensa majoria dels que hi participen activament és que encara és útil. En particular com a trobada general dels Països Catalans que, l'experiència passada ho mostra, només es realitza bé en aquesta nostra vila del Conflent. En canvi els rossellonesos desitgem de tot cor que d'altres Universitats Catalanes d'Estiu siguin celebrades en diversos llocs del Principat, de València i de les Illes per tal que s'escampi un concepte de la cultura ben obert que és el que ha prevalgut a Prada des del començament (obert al poble, ja que la cultura és del poble, i obert a la nostra llengua). Ens felicitem que Vic continuï la seva tongada iniciada l'any passat a les mateixes dates: del 3 al 13 d'agost. I de l'anunci d'una tongada a Alcoi.

A Prada ens acollirà un cop més el liceu Renouvier. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 35 F (trenta-cinc) per dia, i els drets d'inscripció són de 100 F (cent) i cobreixen les despeses generals, d'excursions i d'espectacles. Tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets. Hom s'ha d'adreçar al G.R.E.C., B.P. 1000-8, 66010 Perpinyà (telèfons 36.95.47 i 34.69.33), al Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma a València (telèfon 322.58.19), a l'Obra Cultural Balear a les Illes (telèfon, Ciutat de Mallorca 22.32.99). És necessari de fer arribar al senyor Josep Pons, carrer dels Ocells, 66350 Toluges, la suma de 500 F (100 F + 35 F × 11,5) per « transferència bancària per raons d'ensenyament ». Les persones residents a França poden fer un gir postal de la mateixa suma al G.R.E.C., C.C.P. 1309-43. Les inscripcions s'han de fer a partir d'ara com més ràpidament millor.

A Vic les inscripcions es poden fer a Omnium Cultural, carrer nou nº 2, telèfon 889.15.95. La Universitat Catalana d'Estiu de Prada treballarà per seccions especialitzades però moltes activitats (conferències, taules rodones, col.loquis, debats, excursions, espectacles, etc.) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries, els participants escolliran, en inscriure's, una secció, però conserven la possibilitat de participar en els treballs de qualsevol de les altres. Els cursos especialitzats tindran lloc de les nou a la una per unes seccions i, per les altres, de les tres a les set, de manera que hom podrà ben omplir les jornades. Les tardes, tanmateix, podran ser també dedicades als col.loquis, conferències, taules rodones, etc. Els espectacles es faran al vespre.

La llista de les seccions previstes des d'ara (amb possibles modificacions, sobretot addicions) és:

1. Llengua elemental.
2. Lingüística i sociolingüística.
3. Introducció a la història de la literatura catalana (tardes).
4. Literatura: cursos monogràfics.
5. Filosofia.
6. El fet religiós.
7. Estudis rossellonesos i occitans.
8. Cultures minoritàries.
9. Història contemporània.
10. Ciències socials.
11. Economia política.
12. Ciència política.
13. El fet nacional.
14. Comunicació social.
15. Cooperativisme.
16. Art.
17. Sociopedagogia.
18. Àrea d'expressió plàstica.
19. Àrea d'expressió musical.
20. Àrea d'expressió corporal.
21. Animació cultural.
22. Psicologia aplicada.
23. Antropologia sexual.
24. Física i química.
25. Matemàtiques i informàtica.
26. Agricultura.
27. Teatre.
28. Cinema.
29. Folklore.

Fins a 1976 el tema polític era vetat a la Universitat tradicional: uns no volien que se'n parlés dins el camp neutral de la ciència; d'altres, acceptaven només les discussions de les qüestions socials. Però no s'hi podia quedar al marge dels esdeveniments de la vida cívica del País. A partir de la mort del dictador, l'UCE notà molt els canvis a l'Estat espanyol, de tal manera que hom opinava que l'UCE del 77 no tindria cap sentit; si ja era possible parlar de tot el que es deia a Prada a l'altra banda de la frontera, perdia atractiu la convocatòria d'estiu. Tanmateix, hi havia qui justificava la continuïtat en l'exploració de nous camps. L'any 1973, el GREC va mostrar el desacord davant el fet que es fes política a l'UCE, perquè se'n podia parlar, però «no es podia sortir del domini de la paraula ni del santuari universitari». El 75, les pintades de protesta per la Vila, recriminades per la direcció de l'UCE, motivaren debats on quedava clar qui manava, els límits permesos i la relació amb l'exterior, en detriment de la pràctica crítica. (ESTIVILL, «Discurs i pràctica política a l'UCE», *Avui*, 29 d'agost de 1976)

El 1977 s'estabilitzaren un poc les inscripcions a l'UCE. Es feren dues edicions, la primera a Vic, del 3 al 13 d'agost, amb 200 assistents; la segona a Prada, del 18 al 28 d'agost, amb 700 assistents. Joan Ané, col·laborador principal del GREC, s'encarregà de la direcció de l'edició de Vic, amb el suport d'Òmnium Cultural, i en aquella segona ocasió, a causa de determinats problemes amb el Bisbat, tingué lloc al Col·legi Sant Miquel dels Sants, centre regit per un Patronat, del qual era president el batle de la ciutat, senyor Antoni-Maria Sadurní i Albanyà (1927-2014). Tanmateix, fou més complicat l'allotjament, posat que el sector femení podia romandre al col·legi de Sant Miquel on es feien les classes i els actes, però el masculí, en principi, havia de desplaçar-se al col·legi de La Salle, en la població veïna de Manlleu; finalment, davant les protestes de l'alumnat, reunit en assemblea, i els inconvenients dels desplaçaments, l'organització cedí i autoritzà que els estudiants d'ambdós sexes pogueren pernoctar en el mateix edifici a Vic.

De les dues edicions a Vic, la del 76 va ésser més de Països Catalans; en canvi, la del 77 va tenir un caire més comarcal osonenc. El sentit nacionalista i progressista de caràcter realment popular autogestionat actualitzava l'eslògan del *Maig francès* en el sentit de fer extensible la universitat al carrer i que el carrer tingués accés a la universitat. L'objectiu fundacional d'aquella universitat era posar en contacte amb la cultura tota classe de persones sense cap condicionant previ perquè poguessen adquirir coneixements. (*El Correo Catalán*. «Universitat Catalana d'Estiu: un debate sobre els PP. CC.». 28 de juliol de 1977)

L'aparent normalització de la vida política va incidir en la capacitat de convocatòria de l'UCE a Vic, que va minvar el nombre d'inscripcions i, fins i tot, hom arribà a considerar de fracàs incipient. Mentre que durant el franquisme l'UCE servia de baluard de la cultura catalana, en aquell moment la finalitat immediata semblava que corresponia més aviat al reciclatge dels universitaris en funció de Catalunya. Els partits polítics tenien ja uns altres conductes perquè el seu missatge arribés a les masses, cosa que disminuïa l'al·licient que fins aleshores havien suscitat. El 77 només van acudir a Vic organitzacions que encara esperaven la legalització.

Pere Verdaguer, en declaracions a *El Correo Catalán*, afirmava en roda de premsa el 1977 que, malgrat la nova conjuntura política a l'Estat espanyol que semblava fer menys necessària la Universitat Catalana d'Estiu, la majoria dels participants creien que encara era útil. Verdaguer, juntament amb Eugeni Giral, exposaren als mitjans la perspectiva prevista de l'UCE. Manifestaven que els anys precedents la Universitat s'havia polititzat força, posat que la lluita contra el franquisme en l'interior s'havia radicalitzat. La base que en un principi era essencialment de reflexió de la problemàtica rossellonesa i, després, per demostrar que podia existir una universitat bilingüe, quedà una mica relegada. Llavors, una vegada es normalitzés la situació interior, calia debatre la problemàtica dels Països Catalans. A Vic es pretenia la dinamització cultural de la comarca, sense que la celebració eventual en algun lloc significués la institucionalització, perquè es volia que fos itinerant a la resta d'indrets dels Països que reuniren infraestructures per fer-la possible. A diferència de l'any anterior, l'UCE de 1977 se situava en un altre context polític i social que deixava enrere la semiclandestinitat i obria noves possibilitats; en tot cas, els continguts que s'hi tractaren van perdre càrrega política per guanyar en aprofundiment i integritat acadèmica.

En declaracions als mitjans, Ernest Lluch deia que la Universitat tendia a ésser viva i autogestionada, que els assistents eren heterogenis en el sentit cultural i de procedència i que calia defugir l'excés de tecnicismes que la fessen inassequible per a una part dels assistents. Joan Ané matisava que el nou context polític per les eleccions espanyoles generals del 15 de juny, les primeres lliures després de la dictadura franquista, no eren la solució immediata ni definitiva al problema català, i que si bé el temari havia perdut càrrega política, havia guanyat en profunditat i integritat acadèmica i humana. Eugeni Giral reconeixia la disminució d'assistents i afirmava que l'UCE no pretenia el triomfalisme numèric, sinó a ésser suport perquè la cultura d'alt nivell pogués aproximar-se a la totalitat de la població. Llavors es va creure que era preferible no dividir esforços i concentrar-ho tot a Prada. En tot cas, si es creia adient, es podia fer un altre tipus d'activitats durant el curs a altres llocs dels Països Catalans.

4.2.1. Primera edició, a Vic:

El programa de la primera edició de 1977, a Vic, constava de dèsset seccions:

Secció 1. «Lingüística», per Jaume Medina, amb la participació de Narcís Garolera. En el debat sobre la normalització del català intervingué Lluís-Vicent Aracil i Lluís Solà Sala

Secció 2. «Literatura», per Pere Farrés i Montserrat Roig, amb lliçons pràctiques d'interpretació de poesia en textos de Carner, Riba, Maragall, Espriu i la participació de Pere Quart, que va parlar sobre la tasca del poeta en la societat

Secció 3. «Història», per Antoni Pladevall

Secció 4. «Economia», per Ernest Lluch

Secció 5. «Ciència política», per l'Equip de Sociologia Electoral de Josep-Maria Vallès

Secció 6. «El fet nacional», per Jordi Moners, Jordi Gil i Fèlix Cucurull, que van desenvolupar els temes relacionats amb els conceptes de nació i estat aplicats a la problemàtica actual del País. Hi participà Rafael Ribó

Secció 7. «Art», per Antoni Mercader

Secció 8. «Música»: didàctica musical, elements sonors, música coral i cançons

Secció 9. «Agricultura», per Llorenç Planes, que tractava sobre *La política agrícola francesa i del Mercat Comú*. S'hi faria el debat sobre *Estructuració tècnica de l'agricultura del Principat*, amb Xavier Alibes, Josep-Maria Espelta, Jaume Illa, Joan Isart i Josep-Maria Puiggròs

Secció 10. «Matemàtica», per Josep Pla

Secció 11. «Geologia»: la Plana de Vic

Secció 12. «Expressió plàstica», per Pilarín Bayés i Francesc Abad, que impartiren lliçons pràctiques de dibuix, pintura a la cera i altres tècniques de decoració. Estava prevista en aquesta secció la visita al Museu Episcopal de Vic i lliçons optatives de teixit i ceràmica

Secció 13. «Expressió dinàmica», per Mariona Cortès, amb danses d'arreu del món i balls populars i moderns

Secció 14. «Teatre», per Lluís Solà, Carles Pujol i Joan Anguera. En aquesta secció, organitzada pel Centre Comarcal d'Osona de l'Institut del Teatre, s'impartiria un curs de «mímica» a càrrec del portugués Julio-César Castronuovo

Secció 15. «Antropologia sexual», per Frederic Boix i Anna Balletbò

Secció 16. «Aspectes del feminisme», per Anna Mercadé i Magda Oranich

Secció 17. «Psicoanàlisi de grup», per Ramon Bassaganya, amb experiències en psicodrama i sessions previstes de psicodiagnòstic.

En els debats, col·loquis i taules rodones participaren els professors Pere Verdaguer, Maria-Aurèlia Capmany, Joaquim Nadal, Borja de Riquer, Jaume Sobrequés, Ismael Pitarch, Ernest Lluch, Eugeni Giral, Josep-Maria Vallès, Jordi Gil i Fèlix Cucurull, Eduard Bonet, Frederic Boix, Anna Balletbò, Magda Oranich, Anna Mercadé, Antoni Pladevall, Llorenç Planes, Lluís Solà i Sala, Carles Pujol, Joan Anguera, Ricard Torrents i Jaume Medina, entre d'altres.

A més de la gent matriculada, diàriament s'observà la presència d'assistents oïdors. Entre els temes que interessaren de manera especial per la seua actualitat, calia destacar *L'ordenació del territori* com a mecanisme d'anàlisi dels desequilibris interterritorials, a càrrec del professor Xavier Eizaguirre, que tractà els aspectes transcendents de la delimitació de les comarques, aspectes urbanístics i, especialment, l'eix transversal que podia resoldre la comunicació directa entre Lleida i Girona. En la secció d'Agricultura, es feren visites col·lectives a granges model de la Plana de Vic, on la ramaderia era fonamental.

La il·lustradora i dibuixant Pilarín Bayés i de Luna, activista en la recuperació de la llengua i la cultura catalanes, que col·laborava en la revista *Cavall Fort*, i publicà caricatures a *El Correo Catalán*, *Oriflama* i *El 9 Nou*, il·lustrà els programes i les portades del *Diari de la Universitat Catalana d'Estiu* de diversos anys.

El dia 8 d'agost, la novel·lista Montserrat Roig dissertà sobre *La problemàtica de la dona en la família*. L'endemà, en la seua intervenció en la secció de Literatura, donà una visió molt clara de la problemàtica de la novel·la catalana i de les dificultats del novel·lista derivades de les deficiències dels centres de formació pel que respectava al coneixement de la llengua i cultura catalanes. Maria-Aurèlia Capmany participà en les àrees de «Feminisme» i «Literatura» amb intervencions molt esperades i seguides. Fou interessant el muntatge audiovisual sobre un recorregut pel Rosselló, presentat pel doctor Català, en imatges comentades amb poesies de Josep Sebastià Pons.

El Front Nacional de Catalunya i el Partit Socialista d'Alliberament Nacional exposaren llurs programes. El dia 9, el PSAN-Provisional hi convocà una sessió per tractar qüestions sobre el fet revolucionari de Catalunya. Després s'inicià un debat sobre els Països Catalans. El dia 10 hi havia anunciada una sessió amb el títol *Política cultural del PSUC*. En una segona sessió

del debat es tractà l'ús del català com a idioma científic, en què participaren els professors Bonet, Aracil, Trillas, Ballester, Pla i el rossellonés Dr. Català.

Hi hagué una taula rodona sobre el tema *Ràdio i TV per a una Catalunya autònoma*, en què participaren Emma Parés, Sergi Schaaff i Anna Balletbò. També la Unió de Pagesos protagonitzà una taula rodona per debatre els problemes dels agricultors de la comarca.

En declaracions del mateix Ané a Ràdio Vic, l'UCE maldava per apropar la cultura al més alt nivell a tota la població, com pogué comprovar-se la primera nit en la representació de l'obra de teatre *Lucrecia Borja* a la Plaça Major de Vic.

Entre els espectacles teatrals, estava prevista l'actuació del grup «La Gàbia» per al dia 6, al Temple Romà, en la representació d'*Escorial*, de Ghelderode; i també *El vi de l'Anton*, de Jep Tolzà, per la companyia Força Ral; *Muntanyes regalades*, de Pere Guisset, pel grup de Sant Andreu; el dia 8, *No hablaré más en classe*, per Dagoll-Dagom, que denunciava clarament el que fou i no ha d'ésser l'ensenyament; el dia 9 havia d'actuar el grup «Rosec de dits», i el 10 el cantant vigatà Rafael Subirachs; l'11, a la Plaça Major es representaria *Aigiües encantades*, de Puig i Ferrater, interpretada per la companyia Adrià Gual que dirigia Ricard Salvat; i *Moliners i lladres*, de L'Agram. Finalment, el dia 12 tindria lloc al Passeig un acte del Col·lectiu Feminista. Hi estava prevista la representació teatral d'una adaptació d'*El cronomòbil*, de la novel·la homònima de ciència-ficció de Pere Verdager, publicada per Edicions 62 el 1966.

Estava programada l'actuació de les corals d'Algemesí i Canigó. Segons informació directa de Joan Ané, s'havien fet gestions per l'actuació de la *Schola Cantorum Joan Baptista Cabanilles*, d'Algemesí, per al 5 d'agost, però l'elevat cost del desplaçament pel nombre de components de la coral feu impossible que es materialitzés, tal com havia previst la delegació d'Òmnium Cultural.

Fora del programa acadèmic tingueren lloc activitats culturals i polítiques, com la titulada *Els partits polítics davant la problemàtica de la dona* en què participaren representants de Convergència Democràtica de Catalunya, el Partit Socialista de Catalunya (ex-Reagrupament), el PSAN i el Partit del Treball d'Espanya. També s'hi va presentar la revista de poesia dels Països Catalans *Reduccions*, a càrrec de Lluís Solà Sala i Segimond Serrallonga.

No hi faltaren balls populars de distints països, i sessions de rock dirigides per Vicenç Torredemer. Hi tingué espai una sessió de *Tai-txi* en què Yang Pai Te va exposar aquella disciplina de moviments basats en la coordinació respiratòria sense alteració nerviosa per assolir l'allargament vital.

La premsa feia referència al fet que, com cada any, el recinte universitari esdevenia una autèntica fira on les organitzacions polítiques, normalment d'esquerres, oferien al personal des del clàssic clauer fins a la gravació o el llibre més *underground* i prohibit encara en un ambient de semiclandestinitat afortunadament cada cop més superada.

La clausura de l'edició de l'UCE de 1977 a Vic, el 13 d'agost, va ésser presidida pels diputats Jaume Sobrequés i Ernest Lluch, a més d'Eugeni Giral, Pere Verdaguer, Eduard Bonet, Jordi Gil i Joan Major. Havia excusat l'assistència Heribert Barrera, i també el senador Lluís-Maria Xirinacs¹³¹, el qual va fer arribar un missatge en favor de l'amnistia.

Totes les intervencions coincidiren en la necessitat d'anar cap a una universitat molt més científica, tot desplaçant el caràcter polític exclusiu dels darrers anys. Es parlà de la necessitat de portar la Universitat Catalana a les diferents comarques, per afavorir la proximitat i evitar massificacions.

Interrogat Pere Verdaguer per Josep Romeu –reporter de la notícia–, justificava la manca d'assistència per un cansament de la gent en relació amb els esdeveniments polítics del País. L'element polític al si de l'UCE, que havia estat clau del seu èxit, esdevenia, doncs, innecessari. Tanmateix, continuava essent imprescindible el component de reflexió informativa sobre les grans qüestions del País, com ho eren l'economia política, la ciència política o les ciències socials. (ROMEU, J., *Avui*, «Clausurada l'UCE de Vic», 14 d'agost de 1977: 2)

---

¹³¹ Lluís-Maria Xirinacs i Damians (1932-2007), polític català, doctor en Filosofia. Impulsor de l'Assemblea de Catalunya i promotor de la Marxa de la Llibertat. Fou sacerdot. Va estar empresonat i es negà a parlar altra llengua que no fos el català. Candidat en tres ocasions al Premi Nobel de la Pau. Senador constituent independent per Barcelona, participà en el procés d'elaboració de la Constitució espanyola de 1978. Va rebre el Premi Canigó de l'UCE.

4.2.2. Segona edició, a Prada:

El programa de la segona edició de l'UCE de 1977, a Prada, el formaven vint-i-vuit seccions:

Secció 1. «Llengua Elemental», a càrrec de Montserrat Biosca, Roser Latorre, Jordi Mas i Mercè Roca. Diversos cursets en funció dels coneixements previs de l'alumnat: Iniciació, Elemental, Mitjà

Secció 2. «Lingüística i sociolingüística», a càrrec de Lluís-Vicent Aracil i Sebastià Serrano

Secció 3. «Introducció a la Literatura», a càrrec de Joan Alegret

Secció 4. «Literatura, cursos monogràfics»

Maria-Aurèlia Capmany: *Ramon Llull: la novel·la catalana d'aquests darrers temps*

Josep-Lluís Sirera: *Nous corrents literaris al País Valencià*

Antoni Comas: *Verdaguer, La poesia popular; Josep-Maria de Sagarra, poeta i prosista*

Josep-Maria Llompart: *La poesia de les Illes de la Renaixença ençà*

Jaume Vidal Alcover: *Poètica catalana*

Secció 5. «Filosofia»

Josep-Maria Calsamiglia: *Nietzsche i el pensament filosòfic actual*

Antoni Vicens: *Aspectes de la filosofia catalana*

Xavier Rubert de Ventós: *Idees i imatges*

Secció 6. «Estudis rossellonesos», a càrrec de Francesc Català, Antoni Cayrol, Roger Grau, Miquel Mayol, Gerard Vassalls i Pere Verdaguer

Secció 7. «Estudis occitans i altres cultures minoritàries», amb la col·laboració del CIEMEN de Cuixà. Hi foren invitats: Pere Lagarda (occità), Sergio Salvi (italià), E. Etori, Marcchetti i G. Thiers (corsos), G. Liliu, Antonello Satta, E. Spiga (sards), P. Baggiani (alguerès), Josep Massot (mallorquí), Andreu Murillo (menorquí), N'Escandell (eivissenc) i J. Bruguera (de Barcelona)

Secció 8. «Història contemporània. Història del catalanisme»

Lluís-Maria de Puig: *Els orígens del catalanisme*

Joaquim Nadal i Farreras: *Condicionaments econòmics del catalanisme*

Borja de Riquer: *Els corrents ideològics del catalanisme de dretes*

Joan-Baptista Culla: *El catalanisme republicà i d'esquerres*

Jaume Sobrequés i Callicó: *L'estatut d'autonomia de Catalunya*

Ismael Pitarch: *La Generalitat i el Parlament de Catalunya*

Francesc Roca: *La política urbanística de la Generalitat*

Francesc Bonamusa: *Catalanisme i moviment obrer*

Secció 9. «Ciències Socials. Sociologia dels Països Catalans», amb intervenció d'Alfons Cucó, Joan Borrell, Jordi Estivill i Salvador Giner (*Teoria marxista i societat catalana*)

Secció 10. «Economia política»

Francesc Artal: *Interpretacions sobre el fet nacional català*

Muriel Casals: *Els processos d'industrialització als Països Catalans*

Ernest Lluch: *Bases econòmiques del nacionalisme*

Emili Gasch: *Alternatives a la crisi econòmica de Catalunya*

Francesc Roca: *Transformacions econòmiques i canvis superestructurals als Països Catalans*

Jacint Ros i Hombravella: *Trets contextuals de l'economia del Principat*

Secció 11. «Ciència Política. Les últimes eleccions»

1. *Panorama polític abans del 15 de juny*, amb Jaume Guillaumet (Principat), Amadeu Fabregat (País Valencià), i Francesca Vidal i Bartomeu Canyelles (Illes)

2. *Resultats*, amb Josep-Maria Vallès i l'Equip de Sociologia Electoral

Secció 12. «El fet nacional»

Josep Blasco: *El problema estatutari als Països Catalans*

Fèlix Cucurull: *Història del nacionalisme català*

Jordi Gil: *Nació i Estat*

Josep Guia: *Teoria de les nacionalitats*

Joan-Francesc Mira: *Societat i cultura als Països Catalans*

Secció 13. «Comunicació social: televisió i ràdio per a una Catalunya autònoma»

18 d'agost: *Perspectiva ideològica i jurídica*, per Manuel Parés i Maicas

19 d'agost: *Perspectiva sociològica i econòmica*, per Manuel Parés i Maicas

20 d'agost: *Perspectiva lingüística, educativa i cultural*, per Manuel Parés i Maicas

22 i 23 d'agost: *La televisió de la Generalitat*, per Sergi Schaaff i Antoni Serra

24 i 25 d'agost: *La ràdio a Catalunya*: Manuel Garcia Teran, Alfons Quintà i Antoni Serra

26 d'agost: *La premsa escrita davant la televisió i la ràdio*, per Alfons Quintà i Manuel Parés i Maicas

Secció 14. «Cooperativisme», per Josep Castaño, Santiago Terribes i un equip de la Fundació Roca i Galès

Secció 15. «Art»

Primera setmana: *Història de l'Art*

Maria-Rosa Almuzara: *Ceràmica romana al Rosselló*

Frederic Verrié: *El gòtic al Rosselló*

Francesc Català: *Art ibèric al Rosselló*

Segona setmana: *Art popular*, a càrrec d'Isidre Vallès, Imma Julian, Maria-Antònia Peluzié i Mireia Freixa

Secció 16. «Sociopedagogia», amb Maria Conca, Maria Penya, Jaume Pons i Empar Saràbia

Secció 17. «Expressió plàstica»

El llenguatge plàstic del nen: estudi i evolució. La creativitat i l'escola. Taller de tapís. Taller per a nens. Per Maria-Antònia Colom, Rosa Gratacós i Roser Juanola

Secció 18. «Expressió musical». Hi intervindria Àngel Colomer.

La música a l'escola catalana. La música universitària. Diversos programes de pedagogia musical. El pentàgon musical i els símbols. Cançons populars i d'autors. Instrumental escolar. Psicomotricitat musical

Secció 19. «Expressió corporal», per Carme Aymerich, Mateu Esteban i Mariona Maymó

Secció 20. «Animació cultural», amb Jordi Font i el Servei d'Animació Cultural

Secció 21. «Psicologia aplicada». Estudi dels fenòmens pel mitjà de la dinàmica de grup i del psicodrama. Amb la participació de GAIRPS i de Maritxu Aoiz, Hyacinthe Carrera, Jep Gouzy, Jordi Roquefort, Anne Szulzinger i Joan-Pere Vidal

Secció 22. «Antropologia sexual», per Frederic Boix i Salvador Guasch

Secció 23. «Física i Química»

1. *Fonts d'energia. Perspectives i problemes*

a) *Curs sobre l'energia solar tèrmica i fotovoltaica*, per Lluís Castañé, Antoni Lloret i Sebastià Solé

b) *Conferències sobre els problemes de la indústria nuclear*, per Antoni Lloret

c) *Conferències sobre l'energia d'origen químic*, per Joan Albaigés, Salvador Alegret, Heribert Barrera, Joan Miró, Pere Molera, Josep-Maria Roqué i Armand Servent

d) *Debats sobre energia, economia, ecologia i societat*

2. *Conferències d'interès general*, per Vicent Martínez, L. Oliver i J. Gabarró

3. *Projecció de films sobre les centrals nuclears i el CERN*

L'ordre de les conferències seria:

Joan Miró: *Les necessitats energètiques i els recursos de la Terra*

Josep-Maria Roqué: *La fotosíntesi*

Joan Albaigés: *Petrolis*

Armand Servent: *Les piles de combustible*

Pere Molera: *Aspectes tècnics. La pulvimetal·lúrgia en la indústria energètica*

Heribert Barrera: *Economia i política energètica*

Secció 24. «Matemàtica i Informàtica»

Eduard Bonet: *Introducció a l'estadística matemàtica i a la teoria de la probabilitat*

Josep Pla: *Teoria de la decisió. Estadística i lògica*

Jaume Barceló: *Introducció a la informàtica: estructura d'ordinadors, organigrames, llenguatges simbòlics*

Secció 25. «Agricultura». Secció coordinada per Llorenç Planes. Hi participaven responsables de diversos serveis agrícoles, sindicalistes, tècnics i pagesos. Hi hauria visites, enquestes, degustacions, presentacions i debats.

Secció 26. «Teatre»

Josep-Anton Vidal: *Introducció a la dramaturgia*

Xavier Fàbregas: *La política teatral de la Generalitat*

Joaquim Vilà i Folch: *Sociologia del teatre independent*

Ricard Salvat: *La descoberta dels clàssics*

Josep-Lluís Sirera: *Teatre al País Valencià*

Secció 27. «Cinema»

Adela Medrano: *Cinemes no ficticis*

Miquel Porter i Pere-Lluís Cano: *Per una pedagogia del cinema: iniciació dels infants al cinema*

Secció 28. «Folklore». Amb la participació del Sac de Cançons i de Xesco Boix.

Hi hauria, a més i fora de secció, cicles de conferències i seminaris, en particular un sobre el fet religiós, amb la participació de Josep Massot i Aureli Argemí. Hi hauria també –com l'any anterior– una col·laboració amb les diades del CIEMEN de Cuixà, que aquell any tenia per tema *Les Illes del Mediterrani, Còrsega, Sardenya i Balears: història, cultura i problemes actuals*.

Entre els espectacles calia citar:

Divendres 19: Teatre: *Els tres babaus*, i *Nova Cançó* pel Grup Guillem de Cabestany

Diumenge 21: Festa a Prada amb ballada, per la cobla *Els Únics*

Dimarts 23: Teatre: *El vi de l'Anton*, de Josep Tolza, pel grup Força Ral de Millars

Dimecres 24: *Moliners i lladres*, teatre i cançó, per L'Agram

Dijous 25: Teatre: *Muntanyes regalades*, de Pere Guisset, pel grup de Sant Andreu i de Francesc Manent

Divendres 26: Teatre: *Aigües encantades*, per la companyia de Ricard Salvat.

Jordi Duran escrivia a l'*Avui* del 17 d'agost de 1977 sobre el futur de l'UCE de Prada:

«Si bé els canvis a l'Estat espanyol fan menys necessari l'espai de llibertat i esbarjo de Prada, cap de les altres universitats catalanes d'estiu no compleix la funció d'encontre i de discussió entre gent de les Illes, del País Valencià, del Principat i de Catalunya Nord. L'UCE de Prada ha d'ésser el lloc compartit que l'actualitat –com llavors pot ésser la qüestió del Mercat Comú, per citar-ne una– demana amb més insistència. L'UCE de 1977 pot ésser una trobada amb una presència discreta de la política de partits, i caldrà esperar que el caràcter marcadament estudiós d'aquesta tanda no trenque amb el que és i ha estat la Universitat Catalana d'Estiu: un espai de lliure diàleg on no valen els esquemes acadèmics de les universitats d'hivern i llurs motles que exclouen l'esbarjo, la diversió i la imaginació creativa».

Pere Pellicer escrivia un «Avís important» al *Butlletí UCE* número 5, de 23 d'agost, en què deia, citem:

«La Universitat Catalana d'Estiu, col·lectivament amb el seu president i amb el batlle i exbatlle de Prada de Conflent (i ens hauria complagut que amb la presidència de l'Honorable Josep Taradellas o bé d'un delegat seu), anirà a retre el seu senzill homenatge, situant la bandera que presideix l'UCE damunt la sepultura de Pompeu Fabra, al cementiri, on cantarem *Els Segadors*, i damunt del monument a Pau Casals: ambdós són personalitats excepcionals de la nostra Pàtria. L'hora fixada és a 2/4 de 5 de la tarda del dijous vinent. Us preguem que cada u siga conscient dels seus deures d'agraïment envers els dos prohoms».

De fet, Pere Pellicer, assidu a l'UCE des dels primers anys, que no faltava als cursos de rosellonés ni al taller de sardanes, s'encarregava d'organitzar l'acte de la visita-homenatge a Fabra –del qual havia estat alumne– al cementeri de Prada¹³². Buscava un orador per cadascun dels Països Catalans. En les fotos històriques de l'Annex III se'l veia davant la sepultura fent

---

¹³² Marcel Fité (Coll de Nargó, 1949) en feia referència en la seua novel·la *El cim dels espadats* (Barcanova, 2008), en què un dels personatges significatius de la història sota la identificació d'*oncle Peret* –en la novel·la *Pere Peix Llisser*, que corresponia clarament a Pere Pellicer, a qui recordava i homenatjava d'aquella manera–, parlava de l'anada a l'UCE de Prada i de l'ofrena floral a Mestre Fabra que descansava al fossar de la Vila.

l'explicació a Henri Gipolo (1912-1990, batle de Prada de 1977 a 1983), el regidor de Cultura i el conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya, Joan Vidal i Gayolà (1943).

De tornada, la comitiva es desviava una mica per homenatjar el monument a Pau Casals. El primer any de la seua absència, després de més de trenta, quan ja no tenia forces per valdre's per ell mateix ni ajudat d'un bastó, hom oblidà fer la visita al cementeri, motiu pel qual s'encarregà a partir d'aleshores un altre admirador de Fabra, Jordi Mir, que va aconseguir dels responsables que la cerimònia s'integrés dins del programa de cada any¹³³.

En aquella edició no hi hagué una excessiva predilecció dels assistents pels temes que tocaven directament la política. Nogensmenys, es va assistir a un llarg debat en la presentació d'un document inèdit del Ministeri de l'Interior de la República Federal Alemanya sobre els possibles accidents greus que es podien produir dins un centre de regeneració de deixalles radioactives. Es tractava d'un document científic secret encarregat el 1975 a l'Institut de la Seguretat dels Reactors de Karlsruhe, acabat el 1976 i robat pel moviment ecològic que va tenir pes en la decisió de la justícia alemanya de no autoritzar la construcció de la central de Wyl. El moviment ecològic francès en donà a conèixer la traducció. Hom plantejà la conveniència de redactar un manifest antinuclear des de l'UCE.

El *Manifest de les Centrals Nuclears*, a càrrec de la secció de Física i Química, publicat al número 7 del *Butlletí UCE*, de 25 d'agost, deia així, textualment:

«Nosaltres, professors i estudiants de la Universitat d'Estiu, considerem que la producció d'energia nuclear comporta problemes d'una gran gravetat i que amb l'estat actual d'aquesta tècnica representa un perill inacceptable.

Essencialment, aquests problemes són relatius a la seguretat dels reactors nuclears, i en particular sobre l'eficàcia i fiabilitat dels sistemes de seguretat, els efectes de la radioactivitat fins i tot a petites dosis, el problema sense solució pràctica previsible de les deixalles, la instal·lació de fàbriques de regeneració que ofereixen possibilitats d'accident, que poden arribar a produir la mort de gairebé mitja Europa, tal com ho indica el recent informe de l'*Institut per a la Seguretat dels Reactors* de Karlsruhe (Alemanya Federal) sobre el desmantellament de les centrals usades, sobre els problemes laborals i els impactes tèrmics i químics en l'ecologia.

A mesura que especialistes examinen tots aquests problemes, esdevenen més importants i greus. Hi ha, efectivament, un problema fonamental d'energia per al nivell de vida i confort de la po-

---

¹³³ Segons escrivia Pere Verdaguer a la pàgina web *normalització.cat* de l'Ajuntament d'Alcúdia, a l'illa de Mallorca, el 8 de novembre de 2004.

blació. Però aquest problema no pot ésser resolt amb un risc que, per molt petit que ens puguin demostrar que és, justifica la possibilitat de desaparició de milions de persones.

Així, demanem la planificació d'un programa energètic que salvaguardi l'ecologia i la població basat en:

- Aprofitament racional dels recursos ja existents
- Investigació sobre fonts d'energia no desenvolupades
- Atur immediat del programa d'implantació de centrals nuclears, de les obres de les centrals en construcció i la paralització de les que ja estan en funcionament.
- Creació d'un organisme nacional dels Països Catalans que elabori, investigui i controli els programes energètics
- I la nacionalització de totes les formes d'energia».

En un apunt del butlletí del Grup dels catalans exiliats a París, *Sem i serem*, del quart trimestre de 1977, es manifestava que l'UCE de Prada de 1977 havia experimentat una minva d'assistència amb la democratització del règim espanyol, tot i que com passava cada any tampoc hi va atraure gent de Catalunya Nord. Tanmateix, remarcava entre els actes l'èxit de la projecció de la pel·lícula *Quatre femmes en Roussillon*, amb un comentari sobre la colonització de Catalunya Nord, i de *Condamnés à réussir*, en què es mostrava el perill d'una societat nuclear i les solucions a considerar.

Com a tema d'actualitat que hi va ésser tractat, va tenir un interès especial *L'entrada d'Espanya a la CEE*, en què agricultors de banda i banda dels Pirineus intercanviaren parers. S'hi reportava que els organitzadors de la Universitat expressaven el desig que tals contactes es multipliquessin, sobretot a partir d'aquell moment que els agricultors nord-catalans s'adreçarien als del Sud com a catalans i no com a espanyols. (*Sem i serem*, 3-4, 4t trimestre de 1977)

Llorenç Planes, que s'encarregava de la secció d'Agricultura, organitzà un curs d'informació i debat sobre les qüestions agrícoles en relació amb el Mercat Comú, que segons els nord-catalans podia representar la ruïna de l'agricultura rossellonesa a causa de la política del Govern francès. El problema de fons no era realment l'entrada espanyola a la Comunitat Econòmica Europea, sinó les dificultats que l'Administració de París provocava amb els gravàmens elevats sobre els que treballaven la terra. Semblava que tant la dreta com l'esquerra posava el veto a la incorporació espanyola, però tot era una cortina de fum per desviar el veritable problema. Al debat es reclamava que la solució estava en el fet d'aconseguir una

«autonomia nacional» nord-catalana per gestionar els propis interessos, i allunyar-se del control del capitalisme central que condemnava el sud hexagonal a l'exili interior, la destrucció programada i la misèria. Per aquesta mateixa reflexió hom pensava que els del Sud haurien de defugir l'entrada a la CEE, que preveïen desastrosa per a la classe obrera peninsular. En el debat es manifestava que el Mercat Comú havia aportat a tots els països el més elevat nombre de «sense treball», comparable a la «Crisi de 1929», amb la diferència significativa que en aquella època tothom estava en la ruïna, i en l'actualitat del Mercat Comú només la classe treballadora és qui pagava les conseqüències d'una crisi fantasma. En conclusió, la CEE només beneficiaria els grans capitalistes catalans, espanyols i europeus, que augmentarien els beneficis escandalosos a costa del poble obrer. I conclouïen en la necessitat de lluitar plegats per la dissolució d'aquell «mercat d'esclaus» i la construcció de l'«autonomia nacional» com a únic camí per salvar el País de la seua destrucció. (*La Falç*, núm. 38, setembre de 1977)

La Falç de setembre de 1977, sota la capçalera «UCE: nova orientació?», recordava en acabar la novena edició anual que la Universitat d'Estiu de Prada havia nascut d'una doble voluntat: la dels joves del GCJC, ja polititzats i que volien «fer País» en un lloc de reflexió i debat sobre la realitat nord-catalana; i la del GREC, per mostrar als rossellonesos que llur llengua era apta per a totes les expressions i especulacions. Després de deu dies de debat, els joves deixarien la corresponsabilitat de l'organització. L'orientació cada vegada més academicista i sud-catalana seria enfortida, malgrat que uns quants nord-catalans intentaven a contracorrent afavorir la participació del seu territori. Tanmateix, el poble veia l'UCE com a «cosa d'espanyols». Calia, doncs, repensar la fórmula, posat que el GREC considerava que calia dedicar els seus esforços als menesters rossellonesos. Per això, hom havia decidit deixar la responsabilitat de l'esdeveniment pradenc i per al següent any fer una «Escola d'Estiu» amb participació nord-catalana majoritària.

El claustre de professors va nomenar una nova comissió organitzadora que portés endavant el futur de la institució. Entre els projectes insinuats figurava: 1) Acabar amb l'academicisme, tot donant preferència als debats i taules rodones més que no als cursos; 2) Una clara orientació al tema dels Països Catalans; 3) Si no hi havia possibilitat d'algun sistema de beques, suprimir els honoraris dels professors; i 4) Considerar un espai per permetre a gent competent en el seu ram, però que no tingués l'acreditació acadèmica, exercir de professors si mostraven que tenien coses interessants a dir.

4.3. Darrer any del GREC: cessió de l'organització a la Comissió Gestora

L'estiu de 1977 fou l'últim que el Grup Rossellonès i la gent del Sud participaren conjuntament en l'organització de la Universitat, en dues edicions, una a Vic i una sola a Prada. El GREC, que havia procurat deixar cada vegada més iniciativa als Amics del Sud, va demanar que es constituís d'una vegada l'organisme pancatalà que desitjava, amb representants dels principals corrents ideològics. Només així es faria una reflexió útil sobre els serveis que podia fer l'UCE al País en la nova conjuntura. L'entitat nord-catalana s'havia preocupat d'adaptar les sessions successives a la situació de canvi, però no li tocava decidir què calia per respondre a les necessitats de la Transició espanyola.

Una cosa quedava clara per a tothom, això sí: l'UCE s'havia de fer a Prada, o almenys a Catalunya Nord. A les dues edicions de Vic, en efecte, només havia acudit gent de la vila i de la comarca. Si la manifestació havia de restar una gran trobada dels Països Catalans, cosa que tothom creia, no es podia fer a Barcelona, ni al Principat, on valencians i mallorquins se sentien en minoria. En fou president Gerard Vassalls.

Conscients del moment, el GREC proposava seccions específiques de l'actualitat; tanmateix, els del Sud s'implicaven en els diferents partits. Però el GREC, acomplerta ja la seua missió, que havia evolucionat significativament des dels inicis i desplaçat el focus d'interès majoritàriament a la resta dels Països Catalans, volia transferir l'organització a representants de tots els territoris. Es feu una reunió en què se suggeria crear un Secretariat, a càrrec de Joan Ané, i una Comissió Gestora. A més, una Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu que, per imperatius legals, es desdoblà en dues per acreditar-se'n una en cada Estat.

En declaracions a la premsa, Joan Ané deia el 1977 que quan la Universitat va començar, a l'Estat espanyol s'utilitzaven canals que no eren polítics per a fer política, com l'Escola d'Estiu i l'UCE. Es feia una política de resistència de la cultura catalana enfront del franquisme que la volia aixafar. A Prada es van desenvolupar grups de resistència que després actuarien legalment a l'interior: la política retornà als canals normals de partits, sindicats i associacions ciutadanes. La política que es feia a l'UCE tenia l'objectiu de donar un tractament crític a la cultura dels Països Catalans.

Des del punt de vista acadèmic s'hi pretenia precisament trencar l'academicisme, entendre que la Universitat era de tots, alumnes i professors, que conviuen en les classes i fora d'elles. Era una mena d'educació per a la convivència que portava gran càrrega política.

Com que el GREC no era una entitat potent econòmicament, va anunciar que plegava de l'organització de l'UCE, que no volia continuar fent-se'n càrrec. Fins aleshores ho feia perquè era l'única entitat que podia, però havent canviat les circumstàncies polítiques, s'estava en millors condicions al Sud que no al Nord.

L'UCE de 1977 a Prada es clogué amb molts interrogants: l'UCE de la resistència, de l'oposició a la dictadura, estava acabada. La cloenda de l'UCE fou també la cloenda d'un procés històric exemplar. Les coordenades històriques havien canviat cap a la democratització, i l'insòlit procés constitucional demostrà com era encara de necessària la Universitat Catalana d'Estiu. Prada havia estat els darrers anys del franquisme la cruïlla de retrobament de tots els Països Catalans. Tots els que hi participaren pogueren eixamplar la perspectiva, connectar amb les arrels culturals més enllà dels nacionalismes estrictes, i hi trobaren un espai obert, en llibertat, per al debat, per a l'intercanvi i la discussió des de la base dels problemes comuns.

L'UCE, amb el seu antiacademicisme, era un marc idoni i insubstituïble per a la realització popular i democràtica de la cultura; una possibilitat i un espai que la universitat oficial, amb uns condicionaments acadèmics i amb una dependència respecte d'una determinada estructura social molt estrictes, difícilment podia cobrir.

Llavors, la Fundació Roca i Galès n'assumí la seu de l'organització acadèmica, que anuncià la voluntat d'aprofitar l'UCE per a menar a través de grups de treball oberts una tasca de reflexió crítica de les qüestions més urgents dels Països Catalans en aquell moment. La desena convocatòria de l'UCE podia significar el moment per debatre el seu futur. Es decidí començar els tràmits legals per assegurar la continuïtat i independència, i també per donar legalitat i normalitat a quelcom fins feia poc prohibit i mig clandestí. Era necessària una base jurídica a l'hora de canalitzar les aportacions de particulars, entitats o ajuts d'organismes oficials.

Maria Aurèlia Capmany proposà Joan Ané per a formar el nou equip organitzador de l'UCE, cosa que acceptà amb la condició que fos una tasca d'equip en què estigueren representats tots els Països Catalans. La Universitat continuaria a Prada com a lloc de trobada conjunta. L'UCE no havia de substituir la Universitat convencional, però podia ajudar en determinades circumstàncies a culturitzar el País, i per això la necessitat de continuïtat. Tanmateix, probablement també n'hi hauria en el futur a Vic, a la Seu d'Urgell que n'havia fet l'oferta, o al País Valencià, concretament a Alcoi per juliol, amb l'única condició que fos amb els mateixos requisits que a Prada, oberta a tothom i amb absoluta llibertat d'expressió. Hi havia hagut anys en què eren més de tres-cents els valencians desplaçats a Prada. El cas de les Illes era diferent, amb un nombre de participants menor, llevat d'un any que s'organitzà un vaixell des

de Ciutat de Mallorca fins a Port-Vendres. Es volia donar un caràcter itinerant a l'UCE al llarg i ample dels Països Catalans. La Universitat de Prada s'havia de dotar de mitjans que evitaren l'estancament, com eren la democràcia interna i la dinàmica que ja tenia. Si l'UCE es convertís en una Universitat tradicional, perdria la raó de la pròpia existència, i era diferent de les universitats d'hivern entre altres coses perquè interessava la dinamització cultural del País i la promoció de la seua gent al voltant d'uns problemes lligats a la realitat i a les necessitats dels ciutadans.

En aquells moments minvaven les inscripcions, però s'havia guanyat en rigor científic. Era normal la disminució dels partits polítics, llevat d'aquells que encara no podien actuar dins l'Estat espanyol.

En una entrevista de *La Falç*, Joan Ané, que havia esdevingut coordinador general de l'UCE, reconeixia que va començar a anar a Prada el 1970 amb l'Escola d'Estiu de Vic, i hi participà en cursos de matemàtiques per a mestres. A poc a poc, es va anar integrant i ajudant a tot fins que el GREC decidí plegar, el 1977. Tanmateix, la idea de l'UCE, que havia fet tasca de resistència a l'opressió, continuava servint els Països Catalans, com era voluntat de l'Assemblea General. El futur, però, necessitava major rigor científic i seriositat organitzativa. S'estava fent gestions perquè la Generalitat de Catalunya ajudés. Molts anys abans que fos realitat en una altra etapa sota nous responsables, Ané ja pensava –tal com constava publicat a *La Falç* el 1977– que caldria constituir una mena de «Fundació» on els alumnes i professors dels diferents anys, personal d'administració i altres treballadors, i associacions diverses poguessen col·laborar per garantir la continuïtat. L'alumnat no podia suportar tota la càrrega que suposava l'esdeveniment pradenc, com tampoc els professors podien guanyar, tot i que, almenys, havien de cobrir les despeses de viatge i estada durant els cursos. Per part de les institucions oficials, s'havia de concebre l'UCE com a una inversió cultural que beneficiaria el País sencer. Seria desitjable que es regís per un consell acadèmic i un d'econòmic coordinats per la Generalitat.

El GREC desconnectava del primer pla en l'actual conjuntura, malgrat que pensava organitzar una *Escola d'Estiu Rossellonesa* durant el mes de juliol. La cultura rossellonesa, com a cultura nord-catalana, continuaria a l'UCE, a més d'una secció de *Coneixement de Catalunya Nord* integrada dins la política general dels Països Catalans.

Es volia fer la Universitat itinerant arreu del territori catalanoparlant, tot mantenint la convocatòria anual de Prada. Així nasqué la idea de Vic, que s'hauria d'estendre al País Valencià i

les Illes per despertar l'esperit progressista i obert a iniciatives crítiques de la gent que va romandre callada i temorenca durant les gairebé quatre dècades de la dictadura.

Per una altra banda, es pensava que calia reduir les seccions i millorar la coordinació de les classes, sense menystenir els debats, les taules rodones i l'espontaneïtat característica. En els moments de transició que es vivien al Sud, els partits polítics semblava que havien mostrat un desinterés enfront de la problemàtica dels Països Catalans, potser perquè pensaven que podien fer la seua funció des de les campanyes electorals o el parlamentarisme; la situació econòmica havia devaluat la pesseta, i en general hi havia una mena de desorientació amb les negociacions entre Josep Tarradellas¹³⁴ i l'Estat espanyol. Les trobades professionals podien ésser una alternativa a l'eufòria política dels partits dels darrers anys del franquisme. (*La Falç*, núm. 39, d'octubre de 1977)

---

¹³⁴ Josep Tarradellas i Joan (1899-1988), polític català, secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya, diputat a les Corts espanyoles i al Parlament de Catalunya. Fou conseller i president de la Generalitat en l'exili des de 1954 fins a 1977, i retornà per negociar amb el president espanyol Adolfo Suárez el restabliment de la Generalitat, que presidí des de Barcelona mentre es redactà l'Estatut d'Autonomia de 1979 i fins a les eleccions de 1980.

Capítol 5. Renaixement i estabilització de l'UCE (1978-1984)

A Prada de 1977 s'acordà finalment posar en funcionament una Comissió Gestora formada per vint-i-cinc persones representants de cada territori –cinc de Catalunya Nord, cinc de les Illes, cinc del País Valencià i deu del Principat– el secretari de la qual seria Joan Ané, que s'encarregaria de començar a funcionar per organitzar la següent edició.

La Comissió Gestora Permanent, dirigida per Joan Ané des de 1978, estava formada per:

- De Catalunya Nord: Joan Borrell, Ramon Gual, Miquel Mayol, Llorenç Planes i Pere Verdager
- De les Illes: Joan Alegret, Baltasar Llompart, Josep-Maria Llompart, Isidor Marí i Joana Nicolau
- Del País Valencià: Josep-Lluís Blasco, Eliseu Climent, Alfons Cucó, Josep Piera i Vicent Soler
- Del Principat: Joan Ané, Josep Castaño, Jordi Estivill, Narcís Garolera, Eugeni Giral, Josep-Maria López-Llaví, Antoni Mercader, Joan Miró, Miquel Porter i Memori Solà.

La representació territorial fou:

- Per Catalunya Nord: Pere Verdager
- Per les Illes: Joan Alegret i Josep-Maria Llompart
- Pel País Valencià: Eliseu Climent i Agustí Flos
- Pel Principat: Jordi Berrio

La Gestora representada a Prada estava formada per: Joan Alegret, Joan Ané, Jordi Berrio, Enric Franch, Tània Fraylich, Josep Guia, Miquel Mayol, Josep-Lluís Pitarch, Llorenç Planes, Joaquim Romaguera, Joan Trullén i Miquel Vidal. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 122)

En l'article «*Quel avenir pour l'Universitat Catalana d'Estiu?*» de Llorenç Planes publicat a *L'Indépendant* de 3 de maig de 1978, expressava, citem:

«Le fait que le “Grup Rossellonès d'Estudis Catalans” ait abandonné la responsabilité de l'UCE ne doit pas faire oublier que l'UCE est à son origine (1969) une initiative de deux groupes culturels nord-catalans: le GREC et le GCJC.

Les nord-catalans représentaient alors presque la moitié des assistants et ils assuraient beaucoup de cours, particulièrement les jeunes du GCJC. L'UCE naissait donc comme un organisme nord-catalan destiné aux relations avec les autres pays catalans.

Mais l'afflux considérable de public sud-catalan et valencien et le manque d'intérêt des catalanistes locaux firent que l'UCE cessa d'être un lieu de rencontre entre nord-catalans et sud-

catalans pour devenir un centre d'accueil pour les sud-catalans qui pouvaient bénéficier de possibilités d'expression inexistantes au Sud. C'est ainsi que depuis quelques années on a tendance à oublier la vocation première de l'UCE et à la considérer comme une réalité totalement indépendante de la Catalogne Nord qui ne serait là que pour des raisons politiques. Nous insistons pour dire que l'UCE n'est pas un organisme barcelonais en exil.

Cette conception actuelle de l'UCE a été possible parce que de nombreux catalans du nord ont abandonné la place qu'ils y avaient. C'est le cas de pratiquement tous les jeunes du GCJC qui y étaient en 1969. Actuellement sur la trentaine de sections qui existent seules quatre ou cinq font appel à des intervenants nord-catalans. Ce manque de nord-catalans disponibles a entraîné un travail excessif pour les organisateurs et c'est ce qui les a obligés à passer les responsabilités à une commission où il n'y avait qu'un nord-catalan sur cinq membres. Vu par des Barcelonais cela peut sembler un progrès. Mais les nord-catalans peuvent se demander si la conséquence ne sera pas le départ de l'UCE de chez nous. Certes, certaines personnes pensent que l'UCE ne peut plus servir à rien en Catalogne Nord et on a même dit qu'elle avait eu un rôle négatif. Cependant les premières UCE ont joué un rôle très important de relation entre intellectuels du Nord et du Sud. Si les autres n'ont pas autant servi à cela c'est d'une part à cause du désintérêt de nombreux catalanistes et de la désertion de certains qui y étaient déjà et d'autre part à cause du gonflement excessif du public. Il aurait fallu pouvoir faire deux choses: contrôler l'afflux de ce public ce qui était fort délicat et obtenir une large collaboration locale de façon à ce que les catalans du nord aient pu être en nombre non négligeable et donc être présents dans toutes les sections aussi bien comme assistants que comme professeurs.

Si on veut intéresser les nord-catalans à l'UCE il faut découvrir leurs besoins et y répondre. Or, qui peut être intéressé par des sections d'histoire, de littérature ou de sciences sociales si ce n'est une minorité d'intellectuels catalanistes? Par contre si nous pouvions proposer aux paysans nord-catalans des rencontres avec leurs homologues de Catalogne Sud et faire de même avec les syndicalistes, les médecins, les enseignants, les artisans, les sportifs, etc..., nous répondrions à un besoin et nous aurions un écho car, d'un côté comme de l'autre les gens souhaitent vivement communiquer et établir des contacts.

Nous ne disons pas qu'il faut supprimer les sections d'intérêt général mais il faut admettre que celles-ci ne peuvent intéresser qu'une très faible partie de notre population alors que nous ne doutons pas qu'un vigneron roussillonnais aura toujours plaisir à rencontrer un collègue de Figières alors qu'il a parfaitement le droit de ne pas se passionner pour la politique culturelle de la "Generalitat".

On ne peut pas nier que les responsables actuels de l'UCE et les organisateurs des différentes sections sont en grande majorité des universitaires et souvent des enseignants. Il est normal que leur but soit de faire une "Université", d'atteindre un certain "niveau" en ce qui concerne les

“cours”, de faire venir des “professeurs” compétents, etc. Mais plus que d’un centre d’enseignement nous avons besoin d’un lieu de rencontre où tout le monde puisse aller sans craindre de ne pas être au “niveau” et où parleraient ceux qui ont quelque chose à dire. Ceci supposerait une ouverture et un appel à des personnes qui ne sont jamais venues qui ne sont pas forcément des mordus du catalanisme mais qui sont des catalans intégrés dans la production ou dans les luttes de caractères syndical politique et culturel qui existent chez nous. Bref, il faut non seulement ouvrir les portes mais aussi aller chercher les gens chez eux. Il faut souhaiter à l’UCE de devenir “universelle” plutôt qu’“universitaire”¹³⁶».

Semblava que el GREC volia apartar-se de la responsabilitat organitzativa, però, per una altra banda, segons exposava Llorenç Planes, estaven dolguts per la consideració que els nous responsables els havien tingut a l'hora de comptar amb la seua representació en aquella segona etapa: els desvinculaven força i a la pràctica era una manifestació del Sud –si més no, en un percentatge massa descompensat– que continuava tenint lloc al Nord. Planes enyorava la voluntat fundacional del GCJC, i tenia clar que calia retrobar-s'hi tots els catalans, dels diferents àmbits i especialitats, per compartir experiències, ésser més universals inclusivament i no tan universitaris selectius. De vegades, hom retreia als nord-catalans de no anar a l'UCE: l'experiència de la secció d'«Agricultura» demostrava que hi anaven quan la Universitat responia a les necessitats que tenien –en aquell cas, socioprofessionals–, i era evident que la comunicació amb Catalunya Sud n'era actualment una. (*Truc*, núm. 78. Primera quinzena de setembre de 1977)

El periòdic *La Mañana* publicà el 30 de juliol de 1978 una conversa amb Joan Ané, coordinador general de la Universitat Catalana d'Estiu, sobre el desé any de l'UCE a Prada, en l'acte de presentació que un grup de joves lleidatans organitzaren, amb la col·laboració d'Òmnium Cultural i de «La Caixa», de la qual hom extreia la següent informació:

«A partir de maig de 1968 es renovava a França el plantejament sobre la cultura i l'educació vi-gents, es trencava la idea de la cultura elitista per avançar sobre una cultura popular. Llavors, un grup de rossellonesos creà el primer nucli de la Universitat Catalana d'Estiu, amb una única secció dedicada a Llengua, en contrast a la desena edició, amb vint-i-dues. Entre els alumnes as-sistents del primer any estava l'actual senadora Maria Rúbies, que el segon any ja hi participà com a professora de Matemàtiques.

Amb els anys, l'UCE perdé l'exclusiva de reducte cultural rossellonés que tenia per eixamplar-se en matèries i alumnat assistent procedents del conjunt dels Països Catalans. A Prada es va fer

---

¹³⁶ Veure Annex III-5.

per la idea de Països Catalans més que alguns partits que, de fet, nasqueren a les seues aules, com va nèixer el PSAN. Des del seu naixement, la Universitat fou un focus de resistència i d'oposició a la dictadura, la qual cosa es concretava en la doble funció cultural i política. En la part cultural, tot promovent la llengua, l'estudi de la història i afavorint la crítica; en la política, s'afavoria al màxim el clima reivindicatiu i de resistència. La presència a la Universitat de l'«Assemblea de Catalunya» des de la seua fundació representava un fet suficientment indicatiu. Els anys en què els ànims polítics hi sorgiren amb més força foren el 1974, 75 i 76 amb el desmembrament i crisi del franquisme. Per tot açò, les seccions especialitzades dedicades a la Llengua, la Història, la Sociologia i la Ciència Política foren les de més èxit.

Com a Universitat popular no s'exigia cap títol previ a qui desitgés matricular-s'hi, fos universitari o no, només gent que estimés el seu País i amb ganes de conèixer més a fons la realitat dels Països Catalans. Els professors eren personalitats de primer ordre del món universitari i alguns professionals destacats en l'àmbit empresarial. Joan Ané declarava que en l'edició anterior, 1977, hi havia el 30% de catalans del Sud, el 20% de rossellonesos, el 15% de valencians, el 17% de francesos no rossellonesos, el 7% de la resta de l'Estat espanyol, i el 7% també d'altres nacionalitats (europeus i nord-americans)». (ECHAUZ, P., *La Mañana*, 30 de juliol de 1978)

Per la seua banda, *Hoja del Lunes* de 31 de juliol de 1978 publicava que el coordinador de l'UCE havia estat a Lleida per presentar l'edició de 1978 –que s'havia de celebrar al liceu Renouvier de Prada del 21 al 31 d'agost– i explicar el format d'aquells deu dies que va definir com d'intensa convivència. Aclarí que Prada significava l'esperit dels Països Catalans units en un espai neutral, malgrat les dues edicions anteriors a Vic per apropar l'esdeveniment a les comarques. Informà que a l'UCE es tractaven tots els temes, no només els estrictament universitaris, perquè s'hi feia cultura en tot l'abast de la paraula. Es caracteritzava per ésser oberta a tots i amb diversos grups de treball.

L'UCE de Prada era el marc on es desenvoluparien les activitats d'aquella històrica institució que al llarg de deu anys havia estat el lloc de trobada i de debat entre tots els Països Catalans, i una de les més clares manifestacions de la resistència cultural i política catalana: un lloc d'avenç amb una dinàmica sempre progressiva.

Entre les novetats de 1978, en un intent d'adaptar-se a la nova realitat, hi havia modificacions tant d'organització com de programació de les activitats. Per primera vegada l'UCE deixava d'ésser organitzada pel GREC, com era habitual, i passava a una comissió promotora d'una nova associació cultural catalana que calia constituir en el marc de la Universitat amb representants de tots els Països Catalans.

A diferència d'altres anys, en aquella ocasió es canviava l'estructura pedagògica dels cursos. Es pensava que es podia agilitar la trobada en la distribució horària: de nou a onze del matí, com era tradicional, hi funcionarien les diverses seccions; d'onze a una del migdia s'introduí el sistema de «grups de treball» per tal d'establir debats sobre l'ampli temari. Es preveia grups de treball interdisciplinaris, de manera que dues o tres seccions poguessen aplegar-se en un sol grup per posar en comú la tasca duta a terme, i on més que lloc d'estudi fos un espai de debat, discussió i investigació, sempre des de l'òptica comuna de Països Catalans. De vesprada, a partir de les quatre, es debatrien de manera general les ponències sorgides dels grups de treball. Com era habitual, al vespre, després de sopar, tindrien lloc els espectacles.

Malgrat la disminució d'assistents prevista, l'interés d'alguns debats mantenia l'atractiu suficient per a viatjar a Prada. El 1978 l'UCE cercava nous camins per actualitzar la pròpia estructura. De la mateixa manera que en les edicions anteriors, a més de les vint-i-dues seccions i els nou grups de treball, hi havia previstes diverses conferències i debats. En aquella edició, conseqüents a la notable afluència tradicional de joves procedents del País Valencià, es va preveure tractar temes tan suggerents com la *Campanya anticatalana a la ciutat de València* que l'anomenat *búnquer barraqueta* (LOZANO, V., *Mundo Diario*, «Demà comença una nova concentració a Prada» 20 d'agost de 1978)¹³⁷ protagonitzava des de feia temps, però especialment a partir de la polèmica sobre Ausiàs March (MILLAS, J., *El País*, «*La polémica de la identidad valenciana*», 1 de juny de 1978)¹³⁸. La campanya va derivar en situacions totalment indignants com fou el cas de la *Volta en Carro als Països Catalans* (CASADEMONT, E., *9 País*, «Les facècies d'una gent de pau, acusada d'intentar “envair” el País Valencià», 30 d'agost a 5 de setembre de 1978)¹³⁹. Altres temes foren *Varietat insular davant de l'autonomia*, *Sindicalisme i autonomia nacional* o *Processos cap a la Universitat Catalana*.

La secció d'Agricultura, des de feia sis anys que es creà, cada vegada tenia més èxit. S'hi estudiava el fenomen agrícola de tots els Països Catalans amb la intenció d'aprofundir en el

---

¹³⁷ El *búnquer-barraqueta* era l'expressió amb què hom designava els sectors polítics més integristes i conservadors de la societat valenciana, coneguts com a *blavers* –moviment polític regionalista com a reacció al nacionalisme valencià i al discurs fusterià–, sorgits al País Valencià durant la Transició democràtica espanyola, que es destacaven també per llur posició anticatalana i en contra de la unitat de la llengua.

¹³⁸ Polèmica sobre la identitat del País Valencià arran de la qualificació en un programa televisiu –*Hora 15*– d'Ausiàs March com al «més important poeta català medieval». Açò donà lloc, una vegada més, a un llarg procés sobre les senyes d'identitat, especialment a la capital valenciana.

¹³⁹ La *Volta en carro als Països Catalans* consistí en una expedició que pretengué recórrer amb carros i cavalls els Països Catalans l'estiu de 1978. L'anomenat *búnquer-barraqueta* impedí l'entrada del comboi al País Valencià perquè els acusava d'intentar envair les seues terres. Aquells fets donaren popularitat a la *Volta en carro* que, per altra banda, no tingué cap entrebanc a les Illes, on també existia el *búnquer-ensaimada*, ni a terres nord-catalanes i d'Andorra.

cooperativisme; de fet, a més de les conferències i els grups de treball, es preveien uns encontres de pagesos de Catalunya Nord i Catalunya Sud, visites a cooperatives i taules rodones sobre cooperativisme amb representants francesos, la qual cosa era de màxima importància en la preparació per a l'entrada al Mercat Comú Europeu.

Preguntat Ané sobre el projecte de Constitució aprovat al Congrés espanyol, considerava que ignorar l'existència dels Països Catalans era una aberració política. La funció de la Universitat Catalana d'Estiu era potenciar cada vegada més la relació entre Països que s'hi feia, i afirmava que tant de bo l'UCE no tingués necessitat d'existir. Però la realitat era una altra i calia continuar lluitant per la cultura. Encara no s'havien acomplert els objectius prevists, i un d'ells era precisament el reconeixement dels Països Catalans. La Universitat havia de continuar transmetent cultura, malgrat les càrregues polítiques.

S'esperava que el nombre de participants fos més reduït que l'assolit en anys anteriors, disminució comprensible tenint en compte que abans l'UCE complia una funció de suplència política i molts hi anaven a desenvolupar unes activitats que ja es podien dur a terme per altres canals. Segons declaracions de Joan Ané en paraules textuais, citem:

«Jo penso que aquest any continuarà tenint càrrega política, no en la forma tradicional que era habitual en èpoques de clandestinitat, però sí en un nou concepte. Pensem que en aquests moments hi ha sobre la taula qüestions força polèmiques: les autonomies, la Constitució..., i que aquestes eren debatudes sempre en l'ambient obert, de crítica constructiva, que caracteritza l'UCE. Per posar un exemple, penso que la nostra resposta a l'article 138 de la Constitució, que prohibeix la federació de comunitats autònomes, és potenciar Prada».

5.1. 1978: la Comissió Gestora davant la minva d'inscripcions

Com a mesura transitòria, el GREC encara es responsabilitzaria el 1978 a condició que la nova estructura organitzativa es comprometés a dur a Prada un mínim de cinc-centes persones, perquè un nombre inferior d'inscrits no era viable per a cobrir les despeses fixes de professorat i espectacles. Però a punt de començar l'edició del 78, el nombre d'inscrits era mínim. Aquesta circumstància, malgrat tot, no podia estranyar davant les transformacions experimentades els darrers anys a l'Estat espanyol. El GREC, doncs, no se'n volgué responsabilitzar, i Maria-Aurèlia Capmany proposà de renunciar-hi.

Malgrat tot, i no continuant ja a Vic, es decidí no interrompre l'esdeveniment el 1978, després d'haver-se posat d'acord amb Pere Verdaguer, que va acompanyar Joan Ané i Joan Borrell a comunicar a l'intendent, Olivier Villalongue, els canvis en l'organització.

En aquelles circumstàncies, *Mundo Diario* publicava l'anunci del començament d'una nova concentració a Prada, en la desena edició de la Universitat Catalana d'Estiu:

«Enrere han quedat els temps en què l'UCE fou una admirable eina de resistència cultural catalana. Tothom que ha passat per alguna de les seves onze [sic.: nou] edicions precedents, recorda les presentacions dels partits prohibits, perseguits, molts desconeguts, les trobades d'exiliats, les manifestacions a Perpinyà aquell calorós i angoixant mes d'agost de 1975, pocs dies abans que el general Franco feu ús de la pena de mort executant el darrer acte de força de la seva vida. Tampoc podem oblidar les projeccions de films polítics prohibits, les compres del darrer llibre de *Ruedo Ibérico*¹⁴⁰, o aquell desfogament que per a professors i alumnes representava haver travessat una frontera que si bé era un canvi d'un Estat a l'altre, oferia la possibilitat de respirar més lliurement. Ara, com que de nostàlgies "revival's" no es pot sobreviure, l'UCE ha cercat noves vies i camins, actualitzant l'estructura de la mateixa. És per això que importants modificacions es poden observar enguany, tant pel que fa a l'organització com al programa d'activitats». (LOZANO, V., *Mundo Diario*, «La Universitat Catalana d'Estiu es renova», 20 d'agost de 1978)

I continuava el mateix diari tot explicant que Prada havia estat durant tots aquells anys el centre fonamental de trobada i d'afirmació del concepte o realitat –segons opinions controvertides– dels Països Catalans. L'afluència de valencians i illencs havia permès discutir, encara massa superficialment, el tema. Les susceptibilitats de totes maneres hi eren. El fet que cada any l'UCE es fes a Prada –llevat de les dues edicions a Vic– permetia analitzar com

---

¹⁴⁰ *Éditions Ruedo Ibérico* (1961-1982), editorial fundada a París per cinc refugiats espanyols de la Guerra Civil que es van proposar plantar cara al franquisme tot editant llibres en els quals exposaven tesis alternatives a les oficials del règim i que després eren introduïts clandestinament a l'Estat espanyol. Va ésser dirigida pel valencià José Martínez Guerricabeitia (El Villar, 1926 – Madrid, 1986).

s'havia de tractar el tema dels Països Catalans, i la prohibició de federació de comunitats autònomes contemplada en la Constitució.

L'UCE també havia de tractar el tema de la renovació de les caduques estructures universitàries tradicionals com a alternativa a la futura Universitat Catalana, motiu pel qual era previst reunir a Prada els tres rectors de les universitats de Barcelona per estrényer contactes amb l'organització de l'UCE i arribar a un acord sobre l'extensió cultural.

Així doncs, la comissió promotora d'una nova associació en tràmit de legalització es responsabilitzà de la continuïtat de l'UCE el 1978. Durant la manifestació pradenca es perfilà definitivament el caràcter de la nova entitat que, segons l'avantprojecte d'estatuts, tenia com a base promoure cursos monogràfics sobre qüestions humanístiques i científiques arreu dels Països Catalans, organitzar cursos de divulgació universitària, col·laborar amb les autoritats acadèmiques i amb les institucions públiques o privades per tal de difondre la cultura entre la població. La Comissió inicial fou integrada per nou membres de prestigi reconegut: Joan Ané, Miquel Porter, Joan Alegret, Rosa Gratacós, Narcís Garolera, Joan Miró, Jordi Estivill, Eugeni Giral i Antoni Mercader.

Hom organitzà una sola edició, a Prada, del 21 al 31 d'agost de 1978, que seria la tònica dominant a partir d'aleshores –excepció feta de les edicions reduïdes fetes a Manresa, a l'IES Lluís de Peguera, els primers dies de juliol: de cinc dies els anys 2018 i 2019; el 2020 se suspengué a causa de la pandèmia de Covid-19; de tres dies el 2021 i el 2022–. Es va produir una crisi pel dubte fins a l'últim moment de la realització de l'edició anual, a conseqüència de l'escàs nombre de participants inscrits a començament d'agost, que superaven en poc el centenar. Després de deliberacions per part de l'organització entre finalitzar l'esdeveniment de la Universitat d'Estiu amb un fracàs i el risc d'intentar una nova edició, es consensuà la continuïtat, que a hores de començar les classes comptava amb el nombre de 300 participants. L'equilibri financer es va solucionar amb l'acord que el professorat no cobrés. Els anys següents, gràcies a les millores polítiques, les entitats del Principat donaren alguna subvenció.

Aquell 1978 funcionaren vint-i-dues seccions:

Secció 1. «Llengua elemental», amb nivell d'«Iniciació, Nocions bàsiques, Repàs i aprofundiment», a càrrec de Montserrat Biosca, Roser Latorre i Mercè Roca

Secció 2. «Lingüística»

- *La noció de llengua estàndard*, a càrrec de Lluís-Vicent Aracil
- *Els pronoms febles*, a càrrec de Sebastià Bech

- *Aspectes d'història del català*, a càrrec de Lluís Cabruja
- *L'ordenació dels elements sintàctics*, a càrrec de Narcís Garolera
- *Lingüística i marxisme*, a càrrec de Joan Martí
- *Gramàtica i literatura*, a càrrec de Sebastià Serrano

Secció 3. «Literatura»

- *El reformisme burgès a la novel·la de Dolors Monserdà*, per Maria-Aurèlia Capmany
- *Lectura comentada de L'Espill*, de Jaume Roig, a càrrec de Jaume Vidal Alcover
- *La literatura catalana del segle XX*, a càrrec de Joan Alegret
- *Dos poetes mallorquins: Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover*, per Josep-Maria Llompart
- *Literatura última al País Valencià*, a càrrec de Josep Piera
- *Relectura de L'Atlàntida de Verdaguer en el seu centenari*, pel col·lectiu de professors

Secció 4. «Art»

Primera part:

- *Art modern*, per Mireia Freixa
- *Teoria de l'art*, per Ricard Salvat
- *El Modernisme i el Noucentisme*, per Joan Vilagran

Segona part:

- *Art català bàsic. Els precedents. Món antic. L'art medieval. Del Renaixement al Noucentisme. Corrents contemporanis*, a càrrec de Rosa Almuzara, Xavier Barral, Mireia Freixa, Maria-Rosa Manote i Frederic-Pau Verrié i Faget

Secció 5. «Filosofia»

- *El pensament filosòfic i científic als Països Catalans, del segle XVIII al XX*, a càrrec de Josep-Lluís Blasco, Josep-Maria Calsamiglia, Jordi Maragall i Xavier Rubert de Ventós

Secció 6. «Història»

- *La recuperació de la consciència catalana al segle XIX*, per Pere Anguera
- *L'esquerra nacionalista 1904-1939*, per Joan B. Culla
- *La hisenda Reial a la Catalunya del segle XVIII. Impostos i inversions públiques*, a càrrec d'Eduard Escartín
- *Orígens de Catalunya (segles VIII-XI)*, per Manuel Mundó
- *L'economia catalana del segle XIX*, per Joaquim Nadal i Farreras
- *Desenvolupament econòmic i crisi. Segles XII al XV*, per Ignasi Puig i Ferrerter
- *L'Autonomia i el procés constituent actual*, per Jaume Sobrequés i Callicó

- *El govern de Catalunya abans i després de la Nova Planta*, per Sebastià Solé i Cot

Secció 7. «Teoria del fet nacional», amb la participació de Josep-Lluís Blasco, Josep Guia i Ricard Pérez Casado

Secció 8. «Ciències socials»

- *Els intel·lectuals i el poder*, a càrrec de Joan Borrell, Antoni Coba, Alfons Cucó, Salvador Giner i Joan Martínez Alier

Secció 9. «Economia política»

- *Elements per a una política econòmica a la Generalitat Provisional*, per Francesc Artal
- *Els Països Catalans: unitat d'anàlisi geogràfica?*, per Helena Estalella
- *El finançament de les autonomies*, per Manuel Esteve i Rios
- *Les polítiques locals i sectorials contra la crisi econòmica*, per Emili Gasch

Secció 10. «Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques»

- *L'energia solar*, a càrrec d'Antoni Lloret i Francesc Soler
- *Fonaments termodinàmics, Utilització dels metalls, Les piles de combustió*, a càrrec de Josep-Miquel Aulló, Enric Brillas, Joan Miró i Pere Molera
- *Probabilitats*, a càrrec de Francesc Bofill, Eduard Bonet i Jaume Soler

Secció 11. «Estudis nord-catalans i rossellonesos», amb participació d'Antoni Cayrol, Maria-Àngels Falqués, Jordi Gual, Miquel Mayol, Llorenç Planes, Gerard Vassalls i Pere Verdaguer

Secció 12. «Agricultura»

- *Una anàlisi de la formació social del camp en el País Valencià*, per Vicent Garcés
- *El moviment cooperatiu i mutualista agrícola als Països Catalans, a l'Estat francès i a l'Estat espanyol*. Encontre entre els pagesos de Catalunya Nord i Catalunya Sud. Visita a cooperatives. Encontre entre representants de cooperatives i consumidors, amb la col·laboració de Josep Castaño; Llorenç Planes i Nemesi Solà i Franquesa

Secció 13. «Pedagogia»

- *L'educació sexual a l'escola*, per Maria Conca, Maria-Mercè Marçal i Empar Saràbia

Secció 14. «Psicologia aplicada»

- *Iniciació a la psicologia aplicada a la vida dels grups a través del "Petit Grup Analític", "Psicodrama" i "Gran Grup Analític"*, amb Maritxu Aoiz, Hyacinthe Carrera, Jep Gouzy, Jordi Roquefort, Anne Szulzinger, Mercè Trullén, Joan-Pere Vidal, socioanalistes del Grup d'Anàlisi Institucional i de la Recerca en Psicologia Social (GAIRPS) de Perpinyà

Secció 15. «Antropologia sexual»

- *L'emotivitat i les dificultats sexuals*. Aprenentatge i memòria emocional. Inhibicions i defenses. La disharmonia entre emotivitat i racionalitat. Els conflictes amb el propi cos. El cos i la relació interpersonal. A càrrec de Frederic Boix

Secció 16. «Formació d'animadors culturals»

- *Com ha de ser una reunió de grup?*
- *És important saber parlar en públic*
- *Com fer una setmana cultural*
- *Com es porta un debat*
- *Com es fa un cinefòrum*
- *Vers una teoria de la cultura i l'animació cultural popular*

A càrrec d'Enllaç, Eduard Delgado

Secció 17. «Cinema»

- *Els gèneres cinematogràfics*, per Joan Lorente i Costa
- *El cinema a Catalunya sota el franquisme*, a càrrec de Josep-Maria López-Llaví i Miquel Porter i Moix

Secció 18. «Teatre»

- *Estrena del nou espectacle de "Cabaret Alemany"*, a càrrec de Feliu Formosa
- *Els nous corrents de l'espectacle*, a càrrec de Xavier Fàbregas
- *Elements d'expressió*, a càrrec de Maryse Vadion
- *Elements de dramaturgia*, a càrrec de Josep-Anton Vidal
- *El teatre català avui*, a càrrec de Joaquim Vilà

I la participació d'Albert Boadella, Rafael Gallart i Rodolf Sirera

Secció 19. «Expressió musical»

- *La música a l'escola catalana. La música universitària*. Diversos programes de pedagogia musical. El pentagrama musical i els símbols. Cançons populars i autors. Instrumental escolar. Psicomotricitat musical. A càrrec d'Àngel Colomer i del Romero

Secció 20. «Expressió dinàmica». L'expressió dinàmica en l'educació. La dansa popular com a mitjà de comunicació a través de la història. A càrrec de Mariona Cortès

Secció 21. «Expressió plàstica»

- *Contingut pedagògic dels museus*, a càrrec d'Andrea Garcia
- *La cultura popular i l'escola*, a càrrec de Roser Juanola

- *Psicologia de l'expressió*, a càrrec de Clara Mir
- *El llenguatge plàstic del nen com a expressió i com a mitjà de comunicació*, a càrrec de Rosa Gratacòs i Montserrat Oliver

Secció 22. «Animació esportiva»

- *Formació gimnàstica i atlètica de base. Els grans esports*. Per Francesc Prujà

A més, s'organitzaren nou grups de treball:

1. *Història del nacionalisme reivindicatiu als Països Catalans*, coordinat per Fèlix Cucurull, amb la participació de Jordi Estivill, Eva Serra i Sebastià Serra
2. *L'articulació de la societat catalana*, coordinat per Jordi Estivill, amb la participació de Gustau Barbat i Jordi Duran
3. *Problemes de l'ús del català*, coordinat per Lluís-Vicent Aracil, amb la participació de Domènec Bernardó, Francesc Gimeno, Ricard Jordana i Joan Solà
4. *Història de l'educació als Països Catalans*, coordinat per Gabriel Janer Manila
5. *Art i comunicació*, coordinat per Antoni Mercader, Manuel Parés i Maicas i Francesc Valls, amb la participació d'Andreu Alfaro, Jordi Berrio, Joaquim Dolç, Enric Franc, Rosa Gratacós, Tomàs Llorens, Miquel de Moragas i Jordi Pericot i Canaleta, director de l'Escola Universitària de Disseny i Enginyeria Elisava de Barcelona, primera de disseny a l'Estat.
6. *Autonomia i crisi econòmica*, coordinat per Francesc Artal, amb la participació de Miquel Alenyar, Eugeni Giral, Ernest Lluch, Antoni Montserrat i Antoni Rico
7. *La crisi energètica*, coordinat per Joan Miró, amb la participació d'Heribert Barrera, Enric Brillas, Jaume Casado, Agustí Flos, Antoni Lloret, Pere Molera, Josep-Maria Roqué i Francesc Solé
8. *Transformacions territorials: relació entre ciutat i camp*, coordinat per Iago Bonet, amb la participació de Maria-Àngels Alió, Rosa Almuzara, Benet Cervera, Ramon Folch, Josep Riera i Salvador Tarragó
9. *Les forces polítiques als Països Catalans*, coordinat per Xavier Andreu, i la participació de Joan Botella, Carles Dolç, Josep Guia, Joan Marcet, Ricard Pérez Casado i Sebastià Serra.

A les tardes hi hauria: *Pràctiques de musicologia*, a càrrec d'Àngel Colomer Romero; *Danses d'arreu del món*, a càrrec de Mariona Cortès; *Taller d'expressió plàstica*, a càrrec de Rosa Gratacós; *Taller de construccions amb fusta*, a càrrec de A. Gorris; i *Animació esportiva*, a càrrec de Francesc Prujà. Entre les conferències i debats prevists figuraven: *Cultura i cultura*, per Joan de Sagarra; *Varietat insular davant de l'autonomia*, amb Isidor Marí, Andreu

Murillo, Josep Quintana i Sebastià Serra; *La campanya anticatalana a la ciutat de València*; *Problemàtica de la Catalunya Nord*; *Sindicalisme i autonomia nacional*; i *Els processos cap a la Universitat Catalana*.

Maria Conca i Maria-Mercè Marçal, ambdues del PSAN, compartien el punt de vista sobre la perspectiva feminista, i això va propiciar la fundació del «Front de Dones del PSAN» en el primer Congrés, el 1978.

La programació del moviment cooperatiu i mutualista als Països Catalans, de la secció d'Agricultura de la desena UCE, segons ja havia avançat el diari *Avui* del 26 de juliol, començà amb la intervenció de Llorenç Planes com a organitzador, que presentava la diada amb el tema «Els organismes cooperatius i mutualistes agrícoles a l'Estat francès, i a Catalunya Nord en particular».

A continuació, l'estadístic Enric Arpajou havia de parlar de *L'agricultura nord-catalana*. Seguirien altres sessions, ordenades correlativament per dies i sessions temàtiques: diada de cooperativisme no agrícola, amb *La iniciativa col·lectiva dels pares en centres d'ensenyament*, a càrrec de persones de Catalunya Nord i Sud que havien participat en aquestes experiències; *El cooperativisme obrer de producció a la fàbrica d'espardenyes cooperativa de Sant Llorenç de Cerdans*, per treballadors de la fàbrica. Diada per visitar el Rosselló i l'Empordà, amb la visita a una cooperativa de fruites i llegums, una cooperativa de vins i una de proveïments al Rosselló; després de dinar a Perpinyà estava prevista la visita a l'Empordà, organitzada per l'enòleg Eduard Puig, de Figueres, a una cooperativa de fruites i una altra vinícola. Diada del crèdit i les assegurances, amb *El crèdit cooperatiu*, amb intervencions de persones coneixedores del Crèdit Agrícola Mutu dels Pirineus Orientals i de les Caixes Rurals; *Les assegurances mútues*, amb persones especialitzades d'aquests organismes. Diada sobre l'organització dels consumidors, amb *Les cooperatives de consum*, a càrrec de Josep Castaño; *Els organismes de defensa del consumidor*, seguit del debat entre agricultors i representants dels consumidors, amb el tema *Relacions entre productors i consumidors*. Diada d'encontre entre pagesos i tècnics de tots els Països Catalans, amb *L'autogestió agrícola a Algèria*, per J. Canals, del Centre d'Estudis, de Recerca i de Consell per l'Animació i la Formació; *El cooperativisme agrícola a Catalunya Sud*, per continuar a la tarda el debat sobre *Els problemes del cooperativisme agrícola als Països Catalans ara i dins la perspectiva d'una adhesió a la CEE*. Diada tècnica sobre l'hortalissa, amb *L'hortalissa intensiva a Catalunya Nord*, per Enric Arpajou; *Situació de l'horticultura intensiva a Catalunya Sud*, importància del cooperativisme en el seu futur, per R. Badosa, que seguiria a la tarda amb

visites a abrics de plàstic, hivernacles i vergers, i al Centre d'Experimentació del Mas Blanc, a Alenyà. Diada tècnica sobre el vi, amb *La selecció clonal de la vinya a Catalunya Nord*, pel director de l'Estació Vitícola del Comité Interprofessional dels Vins Dolços Naturals, P. Torres; *Les vinyes, els tipus de vins i les eines tecnològiques a Catalunya Sud*, per E. Puig; *La tècnica de la degustació dels vins*, a càrrec de l'enòleg de l'Associació dels Aspres J. Delos, amb la col·laboració del director de la Cooperativa de Paça, Lluís Ulrich, i de R. Boix, E. Puig i P. Torres; a la tarda, les visites a vinyes experimentals del CIVDN, i també a un celler amb vinificació en continu i a un altre amb termovinificació.

Els pactes de la Reforma espanyola eren contra els Països Catalans. L'UCE atreia per la idea de Nació, d'agrupar-se tots, i com que la major part dels assistents a l'UCE no era de Prada, es constituí el lloc com a referent que identificava tots amb Països Catalans.

L'expressió ideològica «Països Catalans» era anterior a l'UCE. Venia de principis dels 60. Prada naixia el 69, i si es volia donar una data de la denominació Països Catalans, calia situar-la en *Qüestió de noms* de Joan Fuster, que era de 1962.

Xavier Romeu, escriptor vocacional, estigué diverses vegades a Prada i a Cuixà. Evolucionà ideològicament per passar dels dubtes existencialistes al marxisme d'alliberament nacional, al costat dels treballadors, de la llengua catalana i dels Països Catalans. El seu compromís ideològic d'esquerres i independentista el posava en el punt de mira que penalitzava l'espanyolisme i l'autonomisme.

El mes de juny de 1978, el Comitè Central del PSAN havia acordat iniciar una campanya de crítica a la futura Constitució espanyola, especialment pel projectat article 138, que prohibia la federació de comunitats autònomes i que atemptava directament contra la voluntat de reunificació política dels Països Catalans. (CONCA-GUIA, 2018: 85)

Romeu, com a militant del PSAN el 1978, era signant del manifest que s'oposava a la Constitució espanyola:

«Diem no a la Constitució perquè nega la nostra sobirania com a poble, perquè nega els drets democràtics del nostre poble». (*Avui*, «Catalans davant del proper referèndum constitucional», 3 de desembre de 1978)

L'UCE va accentuar el seu caràcter lúdic en detriment de les matèries acadèmiques sòlides. Llengua i Literatura desapareixien gairebé, i un any la secció de Ciències va funcionar la meitat de l'edició amb un sol professor. En canvi, hi havia diverses seccions de dansa i de vídeo.

La gent s'ho passava bé, però els grans noms de la cultura tenien cada vegada menys tirada a pujar a Prada. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 17)

En l'àmbit polític, el pes relatiu dels partits i grups extraparlamentaris va augmentar, de manera que els grans partits van començar a evitar la «Prada d'Estiu», on no trobaven un terreny favorable i on es veien sovint insultats. La marginalització també es manifestava a escala de seccions, on abundaven ecologia, gais, feministes, no perquè no hi foren interessants –que sempre havien estat a Prada–, sinó perquè ara no anaven complementant un ampli ventall d'altra mena d'activitats.

Les opcions de la Gestora orientaven l'UCE per donar-li un caràcter alternatiu. Per exemple, hom refusava contundentment la intervenció de les universitats institucionals existents als Països Catalans. I la Gestora era regularment reconduïda per les assemblees de professorat que es feien durant cada edició. Unes assemblees bastant manipulables.

Hi havia un altre corrent, en particular a Catalunya Nord, a València i a les Illes, convençut que l'UCE podia participar més plenament en la construcció dels Països Catalans, que assumia en particular els canvis intervinguts, aixecava el nivell acadèmic i permetia una bona projecció exterior de la cultura catalana al moment de la construcció de la nova Europa. L'UCE contribuïa poderosament a donar als nord-catalans una gran idea de la seua llengua, fins i tot quan no posaven els peus a Prada. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 18)

La Vanguardia del 10 d'agost de 1978 es feia ressò de la participació en un col·loqui, previst per al dia 24, sobre l'actual situació universitària, d'Antoni-Maria Badia i Margarit, rector de la Universitat de Barcelona –que delegà en Casasses, per trobar-se a Polònia–, Josep Laporte, rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Gabriel Ferraté Pascual, rector de la Universitat Politècnica de Pedralbes. En el marc de l'UCE analitzarien la situació de les universitats catalanes i de llurs processos constituents autonòmics en vista a les limitacions del projecte de llei d'universitats que estava preparant el Ministeri d'Educació i Ciència.

Els rectors, a més d'oposar-se a la llei que podia col·lapsar l'autonomia universitària, manifestaren el seu rebuig a la llei reguladora de l'ensenyament superior, qualificada de retrògrada i pitjor encara que la darrera reforma del sistema educatiu durant el franquisme.

La Nova Falç constata el canvi d'organitzadors en l'UCE del 78, amb representants de tots els Països Catalans, tot i que destacava que no havia canviat ni la forma ni el contingut. La manca de participació nord-catalana evidenciava el no-arrelament de l'UCE a la realitat i a les necessitats del Nord, cosa que indicava la seua inutilitat amb la fórmula actual. Tot indicava

que si es volia mantenir l'UCE a Catalunya Nord, calia canviar totalment el fons i la forma de la manifestació. Amb la «democràcia» a l'Estat espanyol i tota la llibertat d'expressió oficial, els catalans del sud veien l'UCE més com un mitjà d'encontre entre valencians, mallorquins i catalans del nord i del sud, que com una necessitat intel·lectual. Prada podia ésser el símbol descentralitzat de la realitat dels Països Catalans, cosa que no podia fer Barcelona.

En el marc constitucional espanyol de 1978 era irrealitzable el projecte de Països Catalans. A més, en el valencianisme democràtic era freqüent la voluntat de foragitar l'etiqueta de «catalanistes fusterians», sense trair l'essencial d'aquesta herència, si és que això era possible.

Segons Antoni Rico, l'independentisme quedà circumscrit durant aquesta època a moviments i partits de caràcter minoritari i extraparlamentari. Des de l'històric PSAN fins a l'MDT o Catalunya Lliure, aquesta cultura política fou sens dubte la que més èmfasi posà en els Països Catalans com a projecte polític realitzable. En aquest sentit, fou fonamental l'aportació valenciana. Llibres com *És molt senzill: digueu-li Catalunya*, de Josep Guia, posaren les bases teòriques d'un moviment polític que durant els anys vuitanta va ser bàsicament combatiu en el carrer i sense gaires aspiracions, per no dir-ne cap ni una, en l'àmbit institucional.

D'altra banda, partits com el PSC o el PSUC/ICV abandonaren totalment qualsevol debat teòric o pràctic sobre la catalanitat que sobrepassés els límits de la Catalunya autonòmica. Qualsevol reminiscència fusteriana va desaparèixer dels papers interns o els debats de l'esquerra catalanista i federal. El PSC jugà a la indefinició davant d'un tema que l'incomodava i que no li aportava res de bo en el projecte compartit amb el PSOE de construir l'Espanya autonòmica, moderna i democràtica. Ernest Lluch, l'intel·lectual del PSC de referència en aquest tema, mantingué el mateix posicionament, cosa que li suposà en diverses ocasions les crítiques contundents d'una part del catalanisme i el valencianisme polític. Antoni Rico referia en el seu llibre *Joan Fuster i el pensament nacional* que cap a 1979 es feia palés el distanciament entre Ernest Lluch i la concepció nacional de Joan Fuster en la publicació d'*Introducció a l'economia del País Valencià*.

«El text no es desmarcava del fusterianisme només en termes acadèmics sinó també polítics, en clau de moviment nacional. Banalitzava el coneixement que a Catalunya es tenia de la realitat valenciana, ja que alguns pensaven que anant de tant en tant per veure dues o tres persones escol·lides degudament i després retrobar-se a Prada n'hi havia prou. La crítica al desconeixement de la realitat valenciana era bastant encertada en termes generals; tanmateix, el distanciament de Lluch també era conseqüència de la seua nova carrera política com a membre del socialisme espanyol». (RICO, 2021: 303-304)

El mateix podríem dir de partits com el PSIB a les Illes, territori on el nacionalisme que representava el PSM es mogué durant la dècada entre l'afirmació dels Països Catalans com a marc nacional propi i la construcció d'una identitat per a cada illa en la qual es jugava a certa ambigüitat a l'hora de considerar-les nacionals o països per separat o com a conjunt. Fins i tot algunes veus clarament fusterianes com la de Josep-Maria Llompart consideraven que els Països Catalans eren en aquell moment un projecte inviable i demanava realisme. (RICO, 2021: 352-355)

El prestigi de la Universitat, com era concebuda al principi, era necessari perquè el català hi fos una llengua viva, moderna i adaptada a totes les disciplines actuals. Els nord-catalans, que a poc a poc recuperaven llur identitat catalana, esperaven que la Universitat de Prada fos un reflex constructiu dels fets socials, econòmics i culturals de Catalunya Nord. A més del rol de lloc d'encontre privilegiat de tots els Països Catalans, amb la preocupació bàsica d'enriquiment en el coneixement mutu, calia treure de l'UCE l'elitisme i l'intel·lectualisme que s'hi havia instal·lat, cosa que no volia dir rebutjar les disciplines actuals, sinó fer-les accessibles a tothom interessat: que la cultura fora per al poble. Calia destacar la secció d'Agricultura, que sensibilitzava professionals del Nord i del Sud; també la secció de «Folklore» en l'*animació als pobles* dels voltants, iniciativa amb molt d'èxit i adhesió popular, com totes les activitats festives a la plaça de la Vila, que per primera vegada treia la Universitat al carrer, amb una considerable participació de la població.

Mundo Diario del 20 d'agost de 1978 també informava que per tal d'abastar completament tots els Països Catalans, l'associació en procés de legalització comptaria amb un Consell de Direcció o Junta Directiva integrat per divuit persones: nou del Principat de Catalunya, tres del País Valencià, tres de les Illes i tres de Catalunya Nord.

Segons Llorenç Planes, l'UCE naixia com a organisme nord-català de relació entre Catalunya Nord i els altres Països catalans. Era fruit d'una iniciativa cultural nord-catalana per promoure l'ensenyament del català segons les normes de l'IEC. L'èxit va venir de l'arribada de públic de Catalunya Sud i, a mesura que els anys passaven, mentre el públic nord-català es mantenia més o menys igual en valor absolut, el nombre total d'assistents del Sud augmentava força i, per tant, el del Nord minvava en valor relatiu. A causa dels pocs intel·lectuals nord-catalans presents, pràcticament totes les seccions foren organitzades des de Barcelona, la qual cosa feu que l'UCE passara d'ésser un lloc de reunió entre nord i sud-catalans a ésser un centre d'acolliment per a sud-catalans que venien sobretot per expressar unes opcions polítiques que no podien expressar a Barcelona.

Semblava que l'UCE havia passat a ésser independent de Catalunya Nord i que hi tenia lloc per evitar les complicacions polítiques del Sud. Planes, tal com publicava el 8 de juny de 1978, insistia que l'UCE no va ésser creada per permetre als sud-catalans de dir el que no podien dir al Sud, i en cap sentit era un organisme barceloní a l'exili. Els catalanistes nord-catalans tenien una responsabilitat en la visió desvirtuada de l'UCE i no van fer el que calia. Això feu que els organitzadors del Nord hagueren de deixar la responsabilitat i lliurar-la a representants de tots els Països Catalans.

Llorenç Planes defensava que continuar realitzant-se l'UCE a Prada només tenia sentit si els assistents aprofitaven per conèixer la realitat de Catalunya Nord i entrar en contacte amb la gent del País. Reflexionava que si la gent anava a Prada per seguir cursos de professors de Barcelona sense sortir del liceu Renouvier, era indiferent que la Universitat es fes a Prada o a qualsevol altre lloc. Perquè l'UCE interessés als nord-catalans, calia que les preocupacions de la Universitat respongueren llurs preocupacions. S'hi veia una tendència a fer de l'UCE una veritable Universitat amb interès intel·lectual, però que no responia a les preocupacions del poble. Més que cursos teòrics d'alt nivell, es necessitava el contacte entre catalans d'ambdues parts del Pirineu per discutir plegats en igualtat de condicions els problemes comuns. Als Països Catalans hi havia pagesos, obrers, mestres d'escola, metges, sindicalistes o artesans que calia que contactaren per la causa catalana a Catalunya Nord, i les seccions de l'UCE s'havien de programar d'acord a aquelles circumstàncies. En concret, dins la secció d'Agricultura es treballava el sindicalisme i, malgrat no ésser la més nombrosa, calia destacar que havia estat la secció amb l'assistència de més nord-catalans, els quals acudien perquè sabien que hi trobarien agricultors sud-catalans, no per escoltar la conferència de qualsevol professor. No es restava importància al fet que un pagés o un obrer assistís a cursos d'Història, de Cinema, de Ciències Socials o de Filosofia; però la primera motivació havia d'ésser la professional.

En conseqüència, calia que l'UCE satisfera el lligam entre tots els Països Catalans, i l'obertura a les diferents categories socials i professionals en funció de les seues preocupacions. Llorenç Planes reconeixia que cada vegada serien més difícils determinats objectius, perquè els organitzadors eren essencialment intel·lectuals que cercaven massa a reproduir una Universitat convencional: calia que l'UCE fos més «universal» que «Universitat».

Tal com publicava Josep A. Vidal a *Canigó*, l'autèntica innovació de l'UCE de 1978 havia estat la introducció dels «grups de treball» com a alternativa a futures convocatòries i potencialitat de la Universitat Catalana d'Estiu en el sentit de mostrar l'estructura oberta, les possibilitats d'anàlisi pluridisciplinària dels aspectes de la vida col·lectiva, el caràcter global

de la cultura com a activitat humana i dels pobles al marge de les parcel·lacions arbitràries a què s'estava acostumat. Com a activitats preferents de les tardes havien estat importants els debats, taules rodones, conferències o col·loquis, tot i mantenir les activitats acadèmiques.

Canigó també feia referència a l'interés entorn la intervenció d'Albert Boadella, la tarda del dissabte 26, que si bé s'havia de centrar en el tema del teatre, va derivar en un debat polític sobre l'anàlisi de l'afer *Joglars* i la campanya sobre la *Llibertat d'expressió*. En aquell moment, Boadella treballava en un espectacle sobre la repressió de les diverses cultures nacionals pel franquisme en l'Estat espanyol i pel centralisme francès. S'havia pensat en el muntatge de *La Torna*, però s'hi descartà perquè els seus companys continuaven a la presó.

Un altre tema d'interés fou la campanya anticatalana a la ciutat de València, els debats sobre la Constitució i un debat sobre la televisió Catalana en què participaren Maria-Aurèlia Capmany i Anna Balletbò. Els participants en la *Volta en Carro als Països Catalans* que cobrien l'etapa de Catalunya Nord estigueren al Liceu. Pel que feia als espectacles, les innovacions fonamentals corresponien al contacte enriquidor amb la gent de Prada i dels pobles dels voltants, a les places dels quals la secció de Folklore organitzà cantades. A més, les actuacions, que es feien al gimnàs del Liceu, es traslladaren la plaça de Prada, excepte Rafael Subirats i *Hom i la música* que actuaren al Liceu, i Núria Candela, que ho feu a l'església de Cuixà.

Vicenç Lozano reportava a *Mundo Diario* del 20 d'agost de 1978 la notícia d'una nova concentració a Prada amb la informació que la Universitat Catalana d'Estiu es renovava. A més, es repetí que l'UCE no servia més els partits polítics, que Prada era un lloc privilegiat d'encontre en l'òptica d'un retrobament de la gent de cada País català, que hi havia una mena de cansament en el camp cultural mateix. Els que hi van intervenir propugnaren majoritàriament d'accentuar el caràcter popular i no acadèmic tradicional de l'UCE, que implicava realitzar seminaris o debats amb gent que s'interessés per l'ecologia de cadascun dels Països Catalans o amb els sindicats, treballar en veritables tallers de creació, com el teatre o el cinema, en contacte amb gent de Catalunya Nord. Els profitosos debats no esgotaven els problemes plantejats, que obrien noves perspectives per abordar en successives trobades.

Segons escrivia Jordi Duran a *l'Avui*, el 24 d'agost, a partir de l'exposició d'arguments de Maria-Aurèlia Capmany i d'Anna Balletbò del que hauria d'ésser una «televisió pública catalana autonòmica», a l'UCE de 1978 es debaté sobre el monopoli estatal que prohibia qualsevol iniciativa de caràcter privat fos o no cívica. S'hi preveia una iniciativa privada de «Televisió Catalana» que semblava despertar certa curiositat. Per una altra banda, el dia 27 d'agost Jordi Duran feia un report del debat sobre «Els problemes del cooperativisme als Paï-

sos Catalans ara i dins la perspectiva d'una adhesió d'Espanya al Mercat Comú», que aplegà un públic nombrós i comptava amb els arguments dels pagesos, sindicalistes o cooperativistes d'un costat i l'altre de la ratlla a favor o en contra de l'eixamplament del Mercat Comú. Segons un sindicalista pagés nord-català, si bé els pagesos nord-catalans es pronunciaren en contra de l'entrada d'Espanya al Mercat Comú, no era perquè pensessin que l'Europa verda no s'havia de fer, sinó que l'oposició era més aviat tàctica sobre les garanties que els pagesos nord-catalans i del migjorn francès volien exigir al seu govern per la modalitat d'obertura de la frontera a productes agrícoles de l'Estat espanyol.

Jordi Estivill hi publicava, el dia 29, una reflexió sobre la incidència anual de l'UCE en la vida de Prada, que provocava cavis de costums. De vegades els nouvinguts ferien susceptibilitats dels pradencs, com foren les "pintades" per les parets amb eslògans polítics espanyols, i tampoc intentaven adaptar-s'hi. Nogensmenys, la convivència també havia estat enriquidora per a tots plegats: l'animació als pobles del Conflent permetia a aquests gaudir d'uns espectacles inesperats, i donava l'oportunitat als del Sud de conèixer en directe la realitat de Catalunya Nord; el fet també d'organitzar els espectacles nocturns a la plaça de la Vila, que anteriorment es feien al Liceu, va estar molt positiu. La ballada de sardanes afavorí el retrobament fins al punt que els valencians acabaren ballant-ne i a la fi tothom entonà el *Tio Pep*.

Si Prada volia ésser fidel a la vocació internacional dels festivals de música i de cinema, i a un paper històric en la cultura catalana del romànic, de Pompeu Fabra i de Pau Casals, calia que s'obrís cap a l'exterior per enfortir els lligams amb el conjunt de Països Catalans, alhora que els aplegats havien de fer l'esforç de comprensió i respecte als pradencs.

El diari *Midi Libre* del 31 d'agost de 1978 informava de les aportades d'Ernest Lluch:

«Deux questions préoccupent les Catalans d'outre-Pyrénées qui participent à l'actuelle université catalane d'été de Prades: l'installation d'une généralité ayant des pouvoirs réels dans le cadre de l'autonomie et la crise économique qui sévit durement dans la péninsule Ibérique. La venue d'Ernest Lluch, professeur universitaire et député socialiste aux Cortes espagnoles (un professeur fidèle de l'UCE de Prades également, soit dit en passant) était comme on s'en doute, attendue.

D'entrée de jeu il a affirmé que le renforcement du Pouvoir autonome de la Catalogne n'aura dans le meilleur des cas qu'une faible incidence dans la solution de la crise dans le pays. Pourquoi? Parce que pendant longtemps le Gouvernement de Madrid s'est croisé les bras devant la crise et que les choses n'ont commencé à être prises en main qu'avec le pacte de la Moncloa, alors que la situation était déjà très grave. Et surtout parce que les seules mesures

qu'on puisse prendre rapidement sont de politique monétaire et qu'il s'agit là d'un domaine réservé de Madrid. Même s'il y avait un changement rapide de majorité il faudrait assumer l'héritage de sorte que rien d'efficace ne pourrait être fait à court terme.

Pour chiffrer le degré de l'autonomie financière de la Généralité Lluç explique que les entités locales (municipalités et provinces) ne disposent que d'environ 13% du budget. Ce chiffre est plus élevé en France, pays pourtant de tradition centraliste où il est de [sic] et ne parlons pas de l'Allemagne ou de l'Angleterre où il est de l'ordre de 50%. Dans ce contexte il est prévisible que la généralité aura des attributions auxquelles elle ne pourra pas faire face financièrement et qu'il devra y avoir tous les ans une intervention de l'Etat central pour remettre les choses à flot. Cela va provoquer fatalement des tensions, des concurrences inutiles et favorisera le système de la clientèle qui sévit en Italie de la manière que l'on sait. Fort heureusement la constitution espagnole contient un article qui permet sa propre modification après consultation par référendum.

Lluç considère d'ailleurs que la constitution espagnole n'est pas si mauvaise que d'aucuns l'affirment, qu'elle laisse beaucoup de portes ouvertes. Comme on a pu le voir à Prades au cours d'un débat, les partis minoritaires s'opposent farouchement à la constitution de sorte que cette prise de position du député socialiste nous paraît intéressante.

A propos de la crise l'orateur a expliqué que lors de ses récents voyages en Andalousie et en Extremadoure il a pu se rendre compte de la gravité de la situation là-bas. Le chômage y prend des proportions d'autant plus catastrophiques que les indemnités y sont faibles et très irrégulières. Par ailleurs on propose à certains chômeurs un travail qui est visiblement un prétexte dans la mesure où son utilité n'est pas évidente. Bien des familles en sont réduites à faire des soupes de racines. Les Catalans n'ont pas le droit de se désintéresser de ce problème, car on sait de quel poids a pesé le Mezzogiorno italien dans les problèmes que connaît le pays. En particulier il est possible que la revendication de l'autonomie y soit moins justifiée qu'en Catalogne, mais il y a là-bas un sentiment de spécificité dont une minorité agissante prévoit qu'il se transformera rapidement en sentiment national.

Pour en revenir à la généralité de Catalogne, son existence n'est pas inutile, loin de là, au niveau économique dès maintenant. Par exemple elle a pris au sérieux le problème des marécages de l'Ampordan dont Madrid se désintéressait, elle élabore des plans pour restructurer l'industrie textile qui connaît une crise particulièrement sévère. Mais les problèmes ne sont pas simples et en ce moment tous les partis vont à plus pressé –le chômage– dans l'impossibilité de proposer une solution générale de la crise¹⁴¹».

---

¹⁴¹ Veure Annex III-6.

Maria Conca, en les *III Jornades Marçalianes*, tot recordant Maria-Mercè Marçal i el 1978 a l'UCE, deia, citem:

«[...] L'agost de 1978, Marçal hi va impartir un curs sobre feminisme, curs que va continuar fent durant els anys vuitanta. La UCE era i és el lloc ideal per a intercanviar idees, conèixer gent de tota la nació, sentir tots els accents del català, divertir-se aprenent, fer noves relacions, integrar-te en l'harmonia del paisatge... En aquell moment era un microcosmos d'allò que imaginàvem que podrien ser els Països Catalans independents i socialistes. Maria-Mercè Marçal i jo vam aprofundir més la relació a la UCE. La recorde amb aparença una mica tímida (no ho era), vestida *hippy* (faldilles llargues i bruses *sexy*). Sempre portava enganxada a la brusa una mitja lluna (el símbol que representava millor el pensament feminista i les seves imatges poètiques), deambulava una mica solitària amb aire despistat i no passava inadvertida. Allí vam conèixer dues dones molt interessants, d'aquelles que et deixen petja: l'escriptora Maria-Aurèlia Capmany i la cantant Teresa Rebull: Maria-Aurèlia Capmany cada any feia conferències sobre feminisme, i Teresa Rebull feia recitals de *Nova Cançó*. A partir de 1977, en les taules rodones que s'organitzaven participava Maria-Mercè Marçal. I, de vegades, també jo. El juliol de 1978, ens van convidar a fer unes conferències a la Udako Euskal Unibertsitatea, a Vitòria. Hi vam anar Josep Guia, Enric Montaner, Maria-Mercè Marçal i jo. Nosaltres vam fer una conferència a dues mans sobre la situació del moviment feminista als Països Catalans. Tots quatre vam parlar de la llengua catalana i la qüestió nacional. Aquell viatge va ser breu, però intens, i vam aprofitar per fer contactes amb el moviment de dones abertzales.»

Conca conclouïa en la seua recerca que:

«Maria-Mercè Marçal, en entrar a militar al PSAN, va ser conseqüent amb la divisa de «ser tres voltes rebel», per dona, treballadora i catalana¹⁴². Aquesta divisa no era solament una figura retòrica. [...] El pensament feminista de Marçal parteix del marxisme, que n'és la principal font ideològica. [...] Té molt clar que no es pot deixar cap lluita per quan arriba al socialisme i la independència. [...] La idea que l'opressió de la dona té un origen patriarcal i que aquesta opressió s'estructura a partir de la divisió de funcions dins la família, reforçada per l'escola, l'església i la societat, la fa bel·ligerant contra l'home¹⁴³».

---

¹⁴² Recordant el primer poemari de Maria-Mercè Marçal, *Cau de llunes*, de ressonàncies simbòliques «femenines», on escrivia la seua «Divisa», que assumeix amb un agraïment mig irònic per parafrasejar els antics jueus agraint a Jahvè d'ésser mascles lliures i del poble elegit. D'aquesta accepció sorgia «la triple rebel·lió» que qualificava de *tèrbol atzur*, és a dir, quelcom lluminós i confús alhora. De fet, és possible d'establir comparacions entre l'opressió racista i la sexista, entre aquesta i la classista o la nacional (MARÇAL, 2020: 241-242): *A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, / de classe baixa i de nació oprimida. / I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel*.

¹⁴³ Article de Maria Conca «Tres voltes rebel. El compromís nacional, de classe i feminista de Maria-Mercè Marçal (PSAN 1976-1980)», dins *III Jornades Marçalianes. Ja no sé pas on són els meus confins* (València, 12 i 13 de novembre de 2010. Sabadell: Fundació Maria-Mercè Marçal, Quaderns, 3, 2012: 42-44.

5.2. La gestió de l'Associació d'Amics de l'UCE

A final del franquisme el sentiment de Països Catalans i de la Nació Catalana completa només va fer que pujar, fins que arribaren els pactes del 76 i 77 en què cessaren d'intervenir els que havien pactat, tot al·legant que *això ara no toca*.

Les inscripcions a l'UCE durant els anys 76 i 77 van experimentar una davallada, que s'agreujà el 78, però van tornar a augmentar el 79, per consolidar-se.

Les causes de la davallada del 76 i 77 foren principalment que abans l'UCE complia una tasca de suplència, perquè al Principat no es podia parlar de moltes coses. L'any 76 es respirava un cert aire de llibertat al Sud, es podia parlar ja de moltes coses, i llavors va semblar que l'UCE desapareixeria.

L'any 78, la poca aflluència d'alumnat es degué al fet que la nova organitzadora començà tard la publicitat i les inscripcions, però revifà el sentiment de Països en un lloc neutral per als del Sud, perquè encara hi havia moltes coses a dir, i l'UCE era un bon lloc per a dir-les. El 1979, en veure que Prada s'havia mantingut, va continuar creixent.

Després del 77 i 78, que no hi va anar cap polític, el 1979 tornà a prendre embranzida la Universitat. El 79 ja hi va acudir Rafel Ribó, que aleshores era secretari general del PSUC i que tenia de companya Maria del Mar Bonet. Prada continuà i del 79 al 84 hi tornaren a fer acte de presència els polítics, perquè l'UCE a l'agost era la finestra mediàtica que aprofitaven cada vegada més les institucions de manera programàtica.

L'XI edició de l'UCE de Prada, del 16 al 26 d'agost de 1979, celebrà les seues activitats sota el lema interrogatiu *Un país que se'ns acaba?*, un títol incòmode que provocà la crítica i el debat. Segons constava en el setmanari *Rodamón* (núm. 78, del 23 de novembre de 1979), la novetat més destacada la constituí el nou concepte de l'activitat universitària en «grups de treball», que foren els encarregats d'organitzar els debats, seminaris i taules rodones per reflexionar entorn del tema central. A més del Liceu, en els moments d'esbarjo, cada nit l'UCE promovia vetlades de cultura viva a la plaça de la Vila, festes populars i progressistes obertes a la participació dels habitants de Prada.

L'UCE representava la posada en pràctica dels principis provinents del *Maig francès*. La Universitat significà una de les eines del redreçament nacional català, una alternativa a la cultura

tradicional que reeixí com a universitat popular i progressista dels Països Catalans, que cercà sempre noves respostes per adaptar-se a les exigències del moment.

També en l'edició de 1979 fou innovadora l'adjudicació de beques provinents de diferents institucions per ajudar en les despeses de matriculació. Concretament, aquell any se'n concediren vuitanta, amb l'únic requisit de presentar *a posteriori* un treball documentat sobre algun dels temes tractats en les diverses seccions.

La iniciativa fundacional del GCJC i del GREC per dinamitzar culturalment el País Rossellonès ràpidament posà en evidència que l'UCE ofería possibilitats molt àmplies de projecció a tots els Països Catalans, amb major participació del sud dels Pirineus. L'UCE serví de plataforma per a la reflexió comuna, un espai de llibertat cultural amb un alt nivell de convivència humana. Amb la desaparició del règim dictatorial espanyol, s'obrien noves alternatives que, fins aleshores i per raons òbvies, tan sols eren imaginables en l'UCE fora de l'Estat espanyol.

Després, la participació de tots els Països Catalans feu lògic que el GREC declinés la responsabilitat de carregar amb els esforços organitzatius. Des del moment que hi van renunciar, un col·lectiu de professors i organitzadors es va comprometre a dur l'UCE endavant. Fou llavors, en disposar d'un marc més ampli de llibertat, que sorgí la idea de crear una associació que donés suport legal a totes les activitats que s'hi generaven.

Aleshores, el 1978 es va constituir una mena de «Comissió Gestora» formada per representants amb funcions de coordinadors de cadascun dels Països Catalans, concretament per Pere Verdaguer, per Catalunya Nord; Josep-Maria Llompart, per les Illes; Josep-Lluís Blasco, pel País Valencià; Eugeni Giral pel Principat; i Joan Ané com a coordinador general. Aquella «Comissió» establí una «Permanent» amb cinc persones de les Illes, cinc de Catalunya Nord, cinc del País Valencià i deu del Principat, que inicià la tasca d'estudi i redacció dels Estatuts, els quals per raons administratives i jurídiques s'hagueren de presentar per separat a l'Estat francès i a l'Estat espanyol, tot i que l'esperit era el mateix.

Llavors es va constituir un «Consell Acadèmic», integrat per uns dos-cents professors que havien participat en edicions anteriors de l'UCE i acceptat la proposta de formar-ne part. Paral·lelament va funcionar una «Coordinadora» de professorat responsable de les diferents seccions, per tal d'endegar els programes per a les successives edicions de l'UCE de cada any.

Aquell 1979, doncs, començà l'associació «Amics de la Universitat Catalana d'Estiu», amb la presentació dels Estatuts al Ministeri de l'Interior de Madrid, el 12 de juliol de 1979, que foren visats i inscrits definitivament el 18 de desembre del mateix any, com pot comprovar-se

en la reproducció documental obrant en l'Annex II. L'objectiu dels «Amics de l'UCE» fou d'aglutinar tota la gent –professors, estudiants i simpatitzants– que hi havia participat o participava en les activitats a Prada. Es portà a terme una tasca de difusió per fer conèixer l'Associació d'Amics de l'UCE.

Eliseu Climent, d'Acció Cultural del País Valencià, declarava que els valencians havien donat suport des del primer moment a l'UCE, perquè això dels Països Catalans tenia un sentit diferent segons l'òptica nacional des de la qual es mirés. Per als valencians, els Països Catalans eren una necessitat inqüestionable, malgrat que s'hagués de passar encara per etapes difícils.

Li semblava que l'UCE era l'únic espai on podien trobar-se plegats el País Valencià, les Illes i el Principat. Per aquella raó no solament participaven en la Universitat Catalana d'Estiu, sinó que hi col·laboraven de forma directa per sentir-se'n també part. Per a Climent, l'UCE era la sortida insuperable per reafirmar la realitat dels Països Catalans, que tant es necessitava com a esperança de cara al futur.

Al Principat podia esdevenir que l'UCE obrira la via a altres universitats d'estiu; però en el cas valencià, encara faria falta la Universitat Catalana d'Estiu durant molt de temps, donada la situació deficitària d'articulació del territori compartit de Països Catalans. Si algun dia ja no fos així, voldria dir que s'hauria acabat tot o bé que s'hauria solucionat tot. Finalment, afirmava que el País Valencià no tenia res a veure, com alguns pretenien fer creure, amb la realitat basca. Els valencians no tenien a ningú darrere, com Navarra tenia Euskadi; per tant, havien d'aconseguir entendre's amb Barcelona i a l'inrevés. En aquell cas de mútua comprensió estava el futur dels Països Catalans.

Jordi Pericot, professor de Semiòtica de la Imatge, fou autor del logotip de l'UCE. Explicava l'esperit per a elaborar-lo, perquè era la primera vegada que es feia per representar l'UCE, i pretenia reflectir gràficament la idea motora que impulsava les trobades de Prada. Calia posar l'accent sobre la qualitat d'unitarisme català que significava l'UCE. Tanmateix, semblava que hi havia interessos per negar aquella unitat, com quedà patent en el procés de les autonomies. Enfront de la voluntat disgregadora d'alguns, el símbol sintetitzava allò més simptomàtic de la Universitat Catalana d'Estiu: la coincidència entre catalans de Catalunya, el País Valencià, les Illes i Catalunya Nord en l'assoliment de l'objectiu comú de Països Catalans. Val a dir que Pericot només es va encarregar de la fase de conceptualització i de fer un petit esborrany del dibuix definitiu. La realització final fou a càrrec de Quim Boix, de l'escola Elisava, que va seguir un procés fotogràfic de cremar successivament les còpies resultants amb la finalitat de traure els grisos i mantenir l'estructura.

5.2.1. L'Associació d'Amics de l'UCE organitza la Universitat el 1979

El 1979, del 16 al 26 d'agost, els Amics de l'UCE de Barcelona organitzaren l'UCE, al capdavant de la qual continuarien fins a l'acabament de l'edició de 1984, sota el lema *Un país que se'ns acaba...?*. Fou una nova edició de la Universitat Catalana d'Estiu, amb l'afluència tranquil·litzadora de 700 participants repartits en les següents dènou seccions:

Secció 1. «Iniciació a la llengua, cultura i civilització catalana»

- *Iniciació a la literatura*, per Enric Gallén
- *Iniciació a la geografia dels Països Catalans*, per Enric Lluch
- *Problemàtica política de Catalunya Nord*, per Miquel Mayol
- *El problema nacional català*, per Jaume Rossinyol

Secció 2. «Llengua elemental», per Montserrat Biosca, Roser Latorre i Mercè Roca

- *Nivell A o d'Iniciació*, per a no catalanoparlants
- *Nivell B o Elemental*, per a catalanoparlants que flauegen en els coneixements gramaticals
- *Nivell C o Mitjà*, que acolliria alumnat amb estudis previs de la llengua

Secció 3. «Lingüística»

- *Aspectes de sociolingüística*, a càrrec de Lluís-Vicent Aracil
- *Dialectologia Valenciana*, a càrrec de Lluís Bueso
- *Mètrica catalana*, a càrrec de Salvador Oliva
- *El francès i el català comparats*, a càrrec de Pere Verdaguer

Secció 4. «Literatura»

El teatre barroc català, a càrrec de Joan Alegret

Novel·la i televisió, a càrrec de Maria-Aurèlia Capmany

Tres escriptors: Costa i Llovera, Alcover i Miquel dels Sants Oliver: Josep-Maria Llompart

La premsa al País Valencià, a càrrec d'Ignasi Mora

Una interpretació personal, però crítica, de la jove poesia catalana, del País Valencià estant, a càrrec de Josep Piera

La poesia catalana avui, a càrrec de Jaume Vidal Alcover

Secció 5. «Història dels Països Catalans»

- *Origen i evolució del nacionalisme català*, per Fèlix Cucurull
- *Prehistòria i Món antic als Països Catalans*, per Miquel Cura
- *Els Països Catalans sota els Àustries*, per Eva Serra
- *Institucions públiques catalanes a l'Edat Moderna*, per Sebastià Solé

També hi intervindrien Miquel Coll i Alentorn, Joaquim Nadal Farreras, Josep Fontana, Jaume Sobrequés i Callicó i Pierre Vilar.

Secció 6. «Ciències Socials»

- *La societat catalana actual (Estructura social de Catalunya)*, a càrrec de Joan Borrell, Jordi Estivill i Salvador Giner
- *Els grups marginals*, a càrrec d'Ignasi Pons

Secció 7. «Economia política»

- *Anàlisi dels articles 43 i 44 de l'Estatut de Sau*, a càrrec de Francesc Artal
- *Política territorial i divisió comarcal*, a càrrec de Josep-Maria Carreras
- *La qüestió nacional vista per la NATO i la trilateral*, a càrrec d'Antoni Montserrat
- *La propietat de la gran indústria catalana*, a càrrec de Martí Parellada
- *Pensament econòmic i realitat catalana*, a càrrec de Francesc Roca

Secció 8. «Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques»

- *La problemàtica energètica*
  - *Les cel·les fotovoltaïques*, a càrrec d'Antoni Lloret
  - *Les cel·les de combustible*, a càrrec de Joan Miró
  - *Els metalls i l'energia*, a càrrec de Pere Molera
  - *L'energia bioquímica*, a càrrec de Miquel Aulló i Josep-Maria Roqué
- *Influències tècniques i ideològiques de la matemàtica a l'època moderna*, per Nadal Batle
- *L'infinitèssim [sic] de Leibnitz vist avui*, a càrrec de Josep Pla i Joan Soler

També hi hauria xerrades de Claudi Alsina i Xavier Bofill

Secció 9. «Agricultura i cooperativisme»

- *L'agricultura a Catalunya Nord / Els vins a Catalunya Nord / El mutualisme a l'agricultura / Experiències cooperatives*, a càrrec d'Enric Arpajou i Llorenç Planes
- *La Unió de Llauradors*, a càrrec de Jordi Bigues
- *Formatges Catalans i el sector làctic a Catalunya*, a càrrec d'Enric Canut
- *La cooperació agrícola de consum i de l'habitatge*, a càrrec de Josep Castaño
- *El moviment cooperatiu a Catalunya Sud*, a càrrec de Josep Castaño i Nemesi Solà
- *Estudis comparatius dels costos del tomàquet a Catalunya Sud*, per Llorenç Planes
- *El cooperativisme al País Valencià*, a càrrec de Josep Soriano

Secció 10. «Psicologia aplicada»

- *Iniciació a la Psicologia aplicada a la vida dels grups a través del “Petit Grup Analític”, “Psicodrama” i “Gran Grup Analític”, amb els monitors Hyacinthe Carrera, Jep Gouzy, Jordi Roquefort, Anne Szulzinger, Mercè Trullén i Joan-Pere Vidal (socioanalistes del GAIRPS de Perpinyà)*
- *Taller de Psicodrama pedagògic. Taller de Psicodrama terapèutic i sessió de teatre espontani, a càrrec de Ruth Tarquini i col·laboradors*

Secció 11. «Antropologia sexual»

- *Jo i la sexualitat. Treball centrat en els mecanismes bàsics individuals de l'activitat sexual humana aportats pels assistents, a càrrec de Frederic Boix, de l'equip GENUS*
- *Sexe i cultura a Mallorca, a càrrec de Gabriel Janer Manila*

Secció 12. «Cinema»

- *Curs d'ús pràctic i taller d'audiovisuals*
- a) *Realització col·lectiva d'un vídeo sobre la vida a la vila de Prada i de la seua contrada. Direcció tècnica: Gilbert Sans*
- b) *Realització col·lectiva d'un film en Súper 8 mm sobre aspectes artístics i socials del Conflent. Direcció tècnica: Toni Martí*
- *Cursets sobre aspectes socials i polítics del cinema català recent, a càrrec de Josep-Maria López-Llaví*
- *Curs d'Història del Cinema als Països Catalans, a càrrec de Miquel Porter Moix*
- *El Cinema al País Valencià, a càrrec de Josep-Lluís Sirera*

Secció 13. «Teatre»

- *1939-1979: Quaranta anys de Teatre Català, des de la resposta quotidiana a la història. Exposició i anàlisi dels intents més significatius de definir un teatre català i un llenguatge dramàtic. Alternatives professionals, amateurs, independents... Autors, obres, corrents dramàtics. Propostes a la recerca d'una política teatral, a càrrec de Xavier Fàbregas*
- *El teatre al País Valencià, a càrrec de Manuel Molins*

Secció 14. «Problemàtica política als Països Catalans»

- *La problemàtica estatutària. Estatuts i Constitució*
- *Concepte de Nació*
- *La qüestió nacional als Països Catalans*
- *La Política de les forces operants a Catalunya*
- *Per una política de Països Catalans, avui*
- *Perspectives de l'esquerra nacionalista (o d'alliberament nacional i de classe)*

- *L'esquerra nacionalista al Principat i l'Estatut de Sau*
- *La unitat. Una política convenient? Una política possible?*
- *Problemàtica sindical als Països Catalans, avui*

A càrrec de Joakim Apalategi, Josep-Lluís Blasco, Josep Ferrer, Josep Guia i Josep-Maria López-Llaví. La secció estava oberta a ponents de tots els corrents polítics.

Secció 15. «Expressió musical»

- *Cicle I: Didàctica musical. Compositors. Motius i obres que han fet famosos als grans compositors*
- *Cicle II: Elements sonors. Instruments musicals. Instruments etològics-tradicionals. Solistes. Famílies instrumentals*
- *Cicle III: Música coral i cançons. Música catalana per Àngel Colomer del Romero*

Secció 16.

a) «Expressió dinàmica»

- *Dances d'arreu del món*, a càrrec d'Antoni Fabregat, del centre escola Dansa Popular de «Dances arreu del món»
- *La dansa popular com a mitjà de comunicació a través de la història*, a càrrec de l'equip de «Dances arreu del món»

b) «Folklore viu i Dances Tradicionals Catalanes»

- Presentació a càrrec del Grup d'Informadors Sardanistes de Catalunya (GISC). Col·laboren: Lluís Albert, Pere Català i Roca, Josep Mainar i Pons, Joaquim Navarro i Bonet, Max Havart, Joan Vidal i Gayolà

Secció 17.

a) «Disseny i comunicació»

- *Introducció al coneixement del disseny*
- *Definició. Anàlisi històrica. El disseny com a fenomen artístic, industrial i de comunicació*
- *El disseny al Principat. El disseny en totes les facetes en l'actualitat i en el futur*
- *El disseny i la comunicació*

Anna Balletbò, Jordi Berrio, Enric Franch, Josep-Maria Martí, Manuel Parés i Jordi Pericot

b) «Expressió Plàstica»

- *El color com a medi d'expressió*
- *Tècniques d'impressió i d'estampació a l'Escola*
- *Classes teòriques i pràctiques*

- *Taller per a infants*, a càrrec de Rosa Gratacós i Georgina Vila
- *Taller de fusta*, a càrrec de Rafael Requena

Secció 18. «Formació d'animadors culturals»

- *Animació com a recerca i retrobament de la Festa*
- *Cultura popular com a coneixement de l'home en tota la seva dimensió*
- *Necessitat de crear una acció promotora de cultura popular*
- *Necessitat de crear unes bases de control popular de la cultura*
- *Necessitat d'aconseguir un equilibri cultural a tot el País*
- *La figura de l'animador cultural*
- *Criteris d'autoafirmació de l'animador de cultura popular*, a càrrec de Wenceslao Soler i Joan Vallés, del grup Enllaç
- *El cas valencià*, a càrrec de Josep Pitarch
- *Cançons populars rosselloneses*, a càrrec de Ramon Gual i Maties Mazarico

Secció 19. «Animació esportiva»

A càrrec de Francesc Prujà (a les hores de lleure)

I cinc Grups de Treball:

1. «Ecologia dels Països Catalans», a càrrec de Xavier Garcia, Santi Vilanova (col·lectiu Userda) i Jordi Bigues
  - *Esbós general de la situació econòmica. Situació de Catalunya (sectors energètics: nuclear, petroli, gas, solar, etc.), ordenació del territori, lluita i filosofia ecologista. Situació a les Illes, al País Valencià i a Catalunya Nord*
  - *Debat amb la secció de Físiques i d'altres sobre possibilitats d'autonomia en un país degradat*
  - *Debat final amb participació de diverses personalitats que treballen en ecologia i ecologisme als Països Catalans*

2. «El Patrimoni Cultural»

Es tractava de treballar des de diferents sectors i sota aspectes diversos sobre la concepció, situació actual i alternatives del conjunt d'elements que constituïen el que s'entenia per patrimoni cultural en el sentit més ampli (arqueològic, arquitectònic, artístic, biblioteques, museus i arxius, etnològic, pensament filosòfic i científic...)

Amb participació d'Imma Albó, Rosa Almuzara, Josep Calsamiglia, Francesc Català, Joaquim Dolç, Antoni González, Tomàs Llorens, Jordi Maragall, Antoni Mercader, Francesc Roca, Jordi Rogent i Oriol Romaní.

I la col·laboració de les seccions de Teatre, Ciències Socials, Cinema, Història i Literatura.

3. «Mercat Comú, multinacionals i migració»

- *La indústria japonesa*, a càrrec de Francesc Artal
- *Les repercussions de l'entrada al Mercat Comú per a la indústria tèxtil catalana*, a càrrec de Muriel Casals
- *Els efectes sectorials de l'entrada al Mercat Comú*, a càrrec d'Eugeni Giral
- *Dificultats i negociacions per l'entrada al Mercat Comú*, a càrrec d'Ernest Lluch
- *L'agricultura i el Mercat Comú*, a càrrec de Josep Soriano

4. «Problemàtica de la dona», per Dolors Casares, Pilar Castro, Maria-Mercè Marçal i Maria-Aurèlia Vila

- *Introducció a la problemàtica dels orígens de l'opressió de la dona. El patriarcat*
- *L'opressió de la dona en la societat capitalista*
- *La sexualitat de la dona. La contraconcepció i l'avortament*
- *Panoràmica del moviment feminista als Països Catalans*

5. «L'ensenyament als Països Catalans». Amb la intervenció de col·laboradors dels diversos ICE i escoles universitàries juntament amb el professorat de Prada.

Trobada d'ensenyants d'arreu dels Països Catalans per discutir la problemàtica educativa, política i social de l'ensenyament als diversos nivells.

Dies 16 i 17: Preescolar

Dies 18 i 19: Bàsica

Dies 20 i 21: Formació Professional

Dies 22 i 23: BUP

Dies 24 i 25: Universitària.

A les vesprades: debats, taules rodones i visites al patrimoni cultural.

Espectacles: tots els espectacles es farien a la plaça de Prada. En cas de pluja, es traslladarien a la sala d'actes del Complex Esportiu de Prada.

- Dia 16 d'agost: Grup d'animació de l'UCE. *Danses catalanes*
- Dia 17: *Al Tall* (cançó valenciana)
- Dia 18: Lluís Miquel (cançó valenciana) i Maite Idirin (cançó basca)
- Dia 19: Cobla-Orquestra *Els Únics*
- Dia 20: Teatre. *La fira encesa*, companyia *Els Elfs*
- Dia 21: Cançó rossellonesa. Toni Muntaner – Teresa Rebull

- Dia 22: *Happening* de l'UCE. Els Xirois – Planxet i Sia
- Dia 23: Concert per la *Joventut Percussionista de Barcelona* i *Grup Danses del Gironès*
- Dia 24: *L'Agram* (cançó rossellonesa)
- Dia 25: *Els Esquirols*
- Dia 26: Fi de Festa

El balanç de l'UCE de 1979 fou positiu, amb debats, taules rodones, manifestos i altres activitats culturals en la línia de Països Catalans. S'hi va presentar el manifest *Contra la tortura i per la llibertat dels patriotes catalans*. Entre els debats va destacar el tema d'actualitat sobre l'Estatut de Sau. L'organització de la Universitat va editar el *Diari* intern que difonia les novetats i opinions dels assistents als actes.

La Universitat Catalana d'Estiu per a uns esdevenia una oportunitat de trobada entre la gent d'arreu dels Països Catalans, en un espai de llibertat cultural –no monopolitzat políticament per ningú– i un alt nivell de convivència.

Per a d'altres representava l'esbarjo cultural durant deu dies al peu del Canigó: era una universitat popular i democràtica oberta a tothom, on no hi havia temes tabús, s'hi podien organitzar taules rodones sobre qualsevol qüestió i una mica sobre la marxa, no calia cap titulació universitària, i no hi havia limitació d'edat. Calia un espai on sentir-se lliure per poder escollir els cursos i les activitats segons les preferències personals, on cadascú tingués l'oportunitat de fer-se oir, i on la diversitat de grups segons les disciplines es poguessen trobar i contrastar amb una relació estreta entre professorat i alumnat. (VERDAGUER, 1974: 147-148)

Encara hom recordava que Prada va estar a la darreria de la llarga nit franquista un pol de resistència cultural i considerava que havia de continuar essent una tribuna de debat polític.

Segons Heribert Barrera:

«La Universitat Catalana d'Estiu va servir, a part dels seus objectius propis, de fòrum polític. El curs del seu funcionament demostrà que, encara que les circumstàncies haguessen canviat, continuava responant a una necessitat o, almenys, a continuar complint una funció».

Fèlix Cucurull apuntava que:

«El tret característic de les convocatòries anteriors havia estat, evidentment, la catalanitat i l'esperit de llibertat que s'hi respirava».

I Frederic Boix afegia que:

«La ubiqua figura del general Franco va ésser un element decisiu per a la Universitat Catalana d'Estiu. Es podia parlar de les UCE de l'era franquista, i diferenciar-les de les postfranquistes».

En els estius immediats següents a la mort del dictador, la Universitat va conèixer moments difícilíssims. Potser els pitjors de tota la seua existència. Es va ressentir molt de la transformació política esdevinguda en l'Estat espanyol. S'havia fornit i havia crescut en braços dels homes i dones que lluitaven en la clandestinitat de manera desesperada. L'lur ritme cardíac era tens i accelerat com el de la gent que cada estiu la feia sorgir del no-res. De sobte es va sentir òrfena i buida. Els seus amics la van veure ballar en la corda fluixa buscant delerosa la nova identitat.

Prada va ésser càtedra valuosíssima d'esperit antifeixista. Després –ressituada i consolidada– hom maldava perquè fos, ensems, un autèntic seminari permanent de catalanitat, de cultura i de democràcia, tal com l'havien imaginada els seus progenitors del GREC.

No era fàcil, però, sembrar una síntesi reeixida d'inquietud política, d'estima nacional, de disposició cívica, d'impregnació cultural i d'entusiasme humanista en un poble tan sacsejat pels sistemes politicoeconòmics que l'havien regit.

Miquel Porter i Moix, de qui era cèlebre la frase «*Benvinguts a la República de la Llibertat i del Bon Humor*», explicava:

«Les causes de l'èxit de la Universitat Catalana d'Estiu són principalment quatre: el fet de celebrar-se a Prada permet una igualtat d'oportunitats a tots els membres dels Països Catalans; el tipus de tracte d'alumne-professor és de tu a tu, tant acadèmicament com funcional; l'ensenyament que allà es fa no es troba enlloc més, és una universitat democràtica; i finalment, en ser una universitat interclassista i antielitista, els preus són baixos i no hi ha necessitat de certificats. La interdisciplinarietat oferta de moltes matèries per triar, la garantia de l'ensenyament i, principalment, el fet que la gent no es trobi sola ni avorrida».

L'UCE s'adherí a les protestes contra el projecte de Llei de Reforma Universitària espanyola, de 27 d'octubre de 1978, que va presentar la Unió de Centre Democràtic, perquè no permetia una veritable autonomia de les universitats i impossibilitava el procés progressista que necessitaven. Els Amics de la Universitat Catalana d'Estiu demanaren la retirada d'aquell projecte de Llei i es manifestaren a favor d'una Universitat realment autònoma, progressista i popular.

A començament de 1979 es llançava la «segona època» de la revista *Lluita*, amb Xavier Romeu com a cap de redacció, la col·laboració d'Antoni Furió i Vicent Partal, i la participació puntual de Max Cahner, Manuel de Pedrolo, Josep-Maria Llompart, Marc Granell, Enric Larreula, Gabriel Bibiloni, i Quim Monzó en el disseny gràfic. (CONCA-GUIA, 2018: 93)

Recordem que la filosofia de l'UCE va néixer arran de la revolta dels estudiants a París el maig del 68, i que la ideologia d'aquell fenomen social va inspirar i omplir de continguts les primeres edicions d'una UCE que, després de deu anys, continuava esmerçant esforços per tal d'anar trobant noves respostes que s'adaptessin a les exigències del moment. Segons Partal, Prada es plantejava com a espai de debat ideològic i de contrast d'idees.

Un dels aspectes més agradables de l'UCE fou l'alt nivell de convivència i de comunicació interpersonal que es generà entre els participants; aquella constel·lació de trobades, experiències i contactes entre la gent a dins i, sobretot, a fora de l'aula: damunt la gespa del Liceu, als menjadors, prenent café asseguts a la terrassa d'un bar a la Plaça de Prada, a les cantades tot omplint de bells acords el silenci de la nit... i tota aquesta xarxa de relacions humanes que donaven a Prada aquell encís que li era tan propi.

A l'estiu de l'any 69, en els terrenys d'una granja de Woostock, s'hi concentraren mig milió de joves nord-americans d'ambdós sexes, durant tres dies que ells anomenaren i definiren de *Música (Rock), Pau i Amor*. A Europa, un any abans –el maig del 68– París vivia les jornades de la revolta dels estudiants. El 1979 es produí la mort de Marcuse, un dels principals inspiradors d'aquell important fenomen social anomenat *Maig francès o Revolució de la imaginació en la vida quotidiana*, l'esperit del qual inspirà l'inici de la Universitat Catalana d'Estiu, i va esdevenir una esperança per a molts, per a totes aquelles persones d'arreu dels Països Catalans que no es resignaven a ésser arrossegades a la integració en aquella societat de consum programat i de manipulació cultural, i que trobaven en l'UCE de Prada un lloc idoni d'encontre i de debat de la cultura catalana i de crítica de l'entorn sociopolític.

L'any 79, al cap d'una dècada, es veia amb desencís com aquella generació de joves americans i europeus havien estat plenament «digerits» pel sistema establert, totalment castrats en llur esperit crític. Arribats al punt de fer anàlisi d'aquell procés d'integració progressiu, resultava que hom evidenciava més les ganes de qüestionar si el nostre era *Un país que se'ns acaba...?* –lema de l'UCE de 1979–. Els participants en aquella onzena edició es preguntaven si encara era vigent per a ells l'eslògan *La imaginació al poder*.

Jordi Estivill escrivia en agost de 1979 que l'UCE jerarquitzava, en primer lloc, la consciència cada cop més clara que existia un espai social específic que no omplien altres institucions. Els ciutadans continuaven tenint ganes d'aprendre ciència, de passar-se deu dies d'esbarjo cultural a l'ombra del Canigó, de discutir de política, de conviure sense objectius precisos. En segon lloc, res no substituïa l'UCE com a espai de trobament dels Països Catalans, i aquell espai no era monopolitzat políticament per ningú, ni tampoc exclouïa els no intel·lectuals, sinó

que era obert a totes les edats, a totes les actituds ideològiques, a totes les capes socials, a tots els nivells culturals. En tercer lloc, l'UCE continuava essent un indret d'experimentació, creació i reflexió col·lectives entre professors que explicaven temes impensables en les universitats d'hivern i estudiants que obligaven a noves pràctiques docents.

Maria-Mercè Marçal coordinà la secció de «Feminisme» de la Universitat Catalana d'Estiu des de 1979 fins a 1985. L'estiu de 1984 coneix Helena Valentí, relació que donà peu a fer-la venir a l'UCE de Prada, on va parlar del tema *Dona i literatura* en la secció que Marçal coordinava. (MARÇAL, 2020: 138-142)

En el primer editorial del butlletí *Comunicacions*, Joan Ané justificava el perquè de la publicació i la seua utilitat. S'hi materialitzava un mandat aprovat en l'Assemblea de Prada de l'agost de 1978 de servir de lligam i mantenir el caliu dels assidus a l'UCE, a més de dinamitzar la cultura catalana, crítica i social al llarg de l'any en tots els Països Catalans (núm. 0, 4t trimestre de 1979). I continuava en la salutació que obria el següent número amb el convenciment que la publicació de *Comunicacions* omplia l'espai existent entre cultura popular i cultura universitària, entre cultura d'elit i cultura oberta a tothom, entre testimoni i resistència d'una cultura que estava en una situació de perill extrem, mentre feia una crida perquè persones i institucions convençudes de la unitat de la cultura catalana aportessin al butlletí iniciatives i opinions.

Comunicacions també informava que la constitució de l'Associació d'Amics de l'UCE va ésser una de les propostes acordades en assemblea a Prada del 78. Des que el GREC renuncià a continuar organitzant l'UCE, un col·lectiu de professors i organitzadors es van comprometre a dur endavant el projecte mitjançant una *Comissió Gestora Permanent*, amb els respectius representants, que constituïren un «Consell Acadèmic». Així mateix, funcionava una «Coordinadora constituïda» pels professors responsables de les diferents seccions acadèmiques. (*Comunicacions*, núm. 1. «L'Associació». Primer trimestre de 1980)

En aquell número 1 del butlletí, a més de la relació nominal dels membres de la Comissió Gestora Permanent, dels de la Coordinadora de les Seccions i del Consell Acadèmic, es publicaren diverses notícies de premsa i fotos de moments de l'UCE del 79, els «Estatuts» en català i francès i llur aprovació, el balanç econòmic i diverses resolucions i manifestos, com el *Manifest Ecologista* o el *Manifest sobre el Patrimoni Cultural*, alguns articles elaborats pels becaris i la transcripció d'un «Especial Universitat Catalana d'Estiu» retransmés per Ràdio-4.

El 1979 se celebrà a l'UCE l'acte de solidaritat *Llibertat, patriotes catalans*, del qual es redactà el document que es reproduïx tot seguit:

«Els sotassignants, alumnes i professors de la Universitat Catalana d'Estiu de 1979, davant de les detencions i tortures practicades per la policia espanyola durant aquest any, sobre sectors independentistes fonamentalment, i en general sobre tots aquells qui lluiten contra l'Estat espanyol (anarquistes, etc.) denunciem:

1r. La pràctica de la tortura, tant física com psicològica, per part de la policia, que ha conduït en alguns casos a intents de suïcidi dels detinguts, com és el cas de Lluís Montserrat Sangrà. Pràctica que és en total contradicció amb els més elementals drets humans, i que demostren que a l'Estat espanyol la democràcia és encara una ficció.

2n. La Llei Antiterrorista i el Decret-llei de Seguretat Ciutadana, que són els instruments que permeten les detencions arbitràries, permanències de 10 dies a comissaria sense cap dret d'assistència per part dels advocats, la tortura a comissaria, i en general l'actuació impune i arbitrària de la policia, amb el consentiment velat de la legislació vigent.

3r. Les detencions efectuades sobre independentistes, i en particular les condicions inhumanes a la presó, detencions fetes més per motius ideològics que per altra cosa. A la vegada, també denunciem la detenció d'anarquistes i les tortures que també han sofert.

En conseqüència, els alumnes i professors de la Universitat Catalana d'Estiu exigim:

La immediata llibertat dels detinguts

L'abolició de la Llei Antiterrorista i del Decret-llei de Seguretat Ciutadana

L'abolició de tot tipus de tortura

Recolzem també la lluita que estan portant a terme els Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans, i demanem la col·laboració activa amb els mateixos per tal d'aconseguir la immediata llibertat dels patriotes.

Prada, agost 1979».

Un centenar d'assistents a l'UCE del 79 van signar l'anomenat *Manifest Ecologista de Prada*, que fou elaborat en el transcurs del debat final del Grup de Treball d'Ecologia dels Països Catalans, en el qual participaren representants del moviment feminista, pagesos i científics. El *Manifest* començava dient:

«Hem constatat que les agressions que pateixen cadascun d'aquests sectors i d'altres són similars i que, per tant, el combat que hem de menar pot ser conjunt. En el transcurs d'aquest acte –i dels deu dies d'Universitat– hem fet una reflexió crítica de la situació dels Països Catalans i

d'arreu del món, des dels diversos punts de vista, i hem constatat que si els sectors socials afectats no realitzen una acció urgent col·lectiva, la nostra comunitat va cap a la degradació global irreversible, amb la qual serà gairebé impossible tota autonomia, tenint present el caràcter centralista de l'energia i del model socioeconòmic que se'ns imposa».

En general s'opinava que era «incompatible l'acceleració del programa nuclear i el començament del programa alternatiu, a causa del bloqueig que aquest sofriria per l'impacte atòmic».

El *Manifest* considerava que l'estalvi energètic havia d'ésser sobretot industrial i no solament domèstic; que el reciclatge de les deixalles industrials i urbanes i la necessitat d'una medicina i agricultura naturals eren els primers elements indispensables per a endegar canvis importants en les formes de vida. El *Manifest* es referia al canvi d'òptica que caldria que adoptés l'ensenyament, al suport que van donar els signants a la lectura de les «Bases per a un Projecte de Pla Energètic per a Catalunya», elaborades amb motiu del *Dia del Sol*, a Barcelona, i a l'actual moment sociopolític que vivia la comunitat catalana, respecte a la qual el *Manifest* considerava que els Estatuts respectius venien fortament limitats pel fet de deixar en mans del centralisme de l'Estat el control dels recursos naturals catalans i pel fet de no tenir cap decisió en la planificació de la política energètica que cada país volgués seguir.

Finalment, el *Manifest* exigia:

1. Paralització immediata de les nuclears de Vandellòs, Ascó i Cofrents, i anul·lació de l'ordre de la Direcció General d'Energia autoritzant el proveïment d'urani a Ascó.
2. Suspensió de les reserves a favor de l'Estat per a investigació i explotació dels jaciments d'urani a Osona, la Segarra, la Garrotxa, la Selva i els Pallars Jussà.
3. Ampliació a dues-centes milles de protecció econòmica de les aigües jurisdiccionals.
4. El compliment dels convenis signats pel govern referents a abocaments de metalls pesants i altres contaminants, trànsit de petrolers i matèries perilloses per la Mediterrània.
5. Aturar el creixement de les grans concentracions urbanes.
6. Desistir del transvasament de les aigües de l'Ebre cap a la indústria.
7. Formació d'un Consell Català d'Informació Electronuclear en què siguin representats els ajuntaments afectats, grups antinuclears i ecologistes, i entitats científiques independents dels grups de pressió política i econòmica.

5.2.2. L'UCE el 1980: present i futur dels Països Catalans

Continuava la Universitat l'any 1980, organitzada pels Amics de l'UCE de Barcelona, del 18 al 28 d'agost, en la qual es comptabilitzaren set-cents matriculats. El títol que l'encapçalava l'esdeveniment fou *Una reflexió en comú del present i del futur dels Països Catalans*, i constà de les següents divuit seccions:

Secció 1. «Curs d'iniciació a la Cultura Catalana», amb la intervenció de Max Cahner

- *Història dels Països Catalans*, per Josep-Lluís Carod-Rovira
- *Literatura Catalana fins al segle XVIII*, per Jordi Graells
- *Catalanisme a Catalunya Nord*, per Miquel Mayol (coordinador)
- *Literatura Catalana dels segles XIX i XX*, per Oriol Pi Cabanyes

Secció 2. «Llengua elemental», a càrrec de Montserrat Biosca, Bartomeu Bardagí, Roser La-torre (coordinadora) i Mercè Roca

Grup A: Infantil (per a nens de 6 a 12 anys)

Grup B: D'iniciació (per a no catalanoparlants)

Grup C: Mitjà (per a catalanoparlants que flauegen en les nocions elementals)

Grup D: Superior (per a alumnes que han d'afermar conceptes)

Grup E: Perfeccionament (orientació i pràctica de correcció i traducció de textos)

Secció 3. «Lingüística i Sociolingüística», a càrrec de Lluís-Vicent Aracil, Joan Argenté, Jo-sep-Maria Nadal, Francesc Vallverdú i Pere Verdaguer

- *Anàlisi sociolingüística de la llengua catalana: "present-futur"*
- *Aspectes descriptius i teòrics*
- *Qüestions de poètica* (mètrica)
- *Gramàtica comparada entre el francès i el català*

Secció 4. «Literatura»

- *Literatura crítica de Bearn, de Llorenç Villalonga*, per Joan Alegret (coordinador)
- *El reformisme social en l'obra de la Maria-Dolors Montserdà de Macià*, per Maria-Aurèlia Capmany
- *Moviments essencials de la literatura catalana contemporània: Renaixença, Modernisme, Noucentisme*, per Josep-Maria Llompart
- *El simbolisme literari i plàstic al període central del Modernisme (1893-1904)*, per Eliseu Trenc i Ballester
- *Poesia catalana dels segles XIV i XV*, per Jaume Vidal Alcover

Secció 5. «Història dels Països Catalans»

- *Aproximació a la Paleografia i Diplomàtica del País Valencià*: Francesc Gimeno i Blay
  - *La feudalització del País Valencià: de la conquesta fins a l'expulsió dels moriscos*, per Ferran Garcia-Oliver
  - *El Compromís de Casp*, per Josep-Maria Sanz i Traver
  - *El dret civil català en el període contemporani (1714-1800)*, per Sebastià Solé
  - *El segle xx a les Illes Balears*, per Sebastià Serra
  - *El repartiment i repoblació de Mallorca. El Regne privatiu de Mallorca*, per Anna Barceló
- També hi intervindrien Fèlix Cucurull, Joaquim Nadal, Eva Serra i Jaume Sobrequés

Secció 6. «Ciències Socials»

- *Sindicalisme i nacionalitats*, per Jordi Estivill
- *Entre la burocràcia i l'autogestió. El socialisme avui*, per Salvador Giner
- *La utopia sexual del mascle*, per Josep-Vicent Marqués
- *Norma i desviació. El dret a la diferència en la societat contemporània*, per Ignasi Pons

Secció 7. «Economia política»

- *Introducció a l'economia catalana*, per Lluís Artal
- *Bases fiscals de l'Estatut d'Autonomia*, per Joan Colom i Eugeni Giral
- *La dona i l'atur*, per Rosa Quillet
- *La classe obrera barcelonina de 1907 a 1923*, per Jim Kelly
- *Crisi econòmica*, per Antoni Montserrat
- *Economia i ordenació territorial*, per Josep-Maria Carreras
- *Economia i Estatut d'Autonomia*, per Ernest Lluch, Francesc Roca i Emili Gasch

Secció 8. «Ciències»

- *L'estat actual de la recerca sobre l'energia solar*, per Antoni Lloret
- *Risc sísmic i seguretat a les centrals nuclears*, per Xavier Goula
- *Ecologia i contaminació*, per Ferran Vallespinós
- *El concepte de l'energia*, per Gerard Vassalls
- *Química d'alimentació quotidiana*, per Francesc Ibañel, Antoni Marzo, Joan Miró (coordinador), Pere Molera i Josep-Maria Roqué
- *Aliments, Nutrició, Dietètica, Valoració plats típics catalans*, per Joan Borràs

Secció 9. «Agricultura i Cooperativisme», a càrrec de Josep Castaño, Llorenç Planes (coordinador), Nemesi Solà i altres tècnics. Amb intervenció de les Unions de Pagesos i Unions de Llauradors dels Països Catalans i altres organitzacions

- *Presentació de l'agricultura a Catalunya Nord i a Catalunya Sud*

- *Els problemes de la llet i la ramaderia*
- *Comparació de costos de producció del tomàquet i del préssec*
- *Assegurances agrícoles i mutualisme*
- *La vinya i el vi*
- *Trobada de pagesos dels Països Catalans*
- *Crèdit agrícola i mutualisme*
- *La cooperació agrícola a la Catalunya Nord i a la Catalunya Sud*
- *Cooperativisme de consum*

Secció 10. «Psicologia aplicada»

- *Introducció a la dinàmica dels grups a través del “Petit grup analític, Psicodrama i Gran grup analític”, a càrrec de Jep Gouzy, Jordi Roquefort, Mercè Trullén i Joan-Pere Vidal, socioanalistes del GAIRPS de Perpinyà. Els grups serien tancats a partir del primer dia.*

Conferències:

- *El rol del cos en la paraula*, per Bernard Szulzinger
- *El grup, l'inconscient i la psicoanàlisi*, per Hyacinthe Carrera

Secció 11. «Antropologia sexual», per Frederic Boix i Equip Genus

- «L'aprenentatge eròtic»:
  1. *Funció eròtica humana*
  2. *El procés d'aprenentatge*
  3. *La percepció eròtica*
  4. *Fantasies i motivació*
  5. *Sensualitat, erogenitat i orgasme*
  6. *Dèficits i trastorns de l'aprenentatge eròtic*

Secció 12. «Cinema»

- *Treball de rodatge amb vídeo sobre un tema a fixar*, per Josep-Maria López-Llaví
- *Diàleg cinema Catalunya Nord – Catalunya Sud*, per Joaquim Romaguera
- *Cinema alternatiu independent a Catalunya*, per Antoni Martí

Secció 13. «Teatre»

- *Ortofonia*, per Coralina Colom
- *La pantomima, treball del cos; teoria i pràctica*, pel Grup de Mim de l'Institut del Teatre
- *El teatre a comarques*, per Pau Monterde
- *Estudis de teatre a través de la documentació*, per Irene Peypoch

Secció 14. «Expressió dinàmica»

- *Dances d'arreu del món, danses populars d'Escòcia, Catalunya, Turquia, Portugal, Grècia, Romania, Israel i Itàlia*, per Antoni Fabregat
- *Balls populars i moderns*, per Vicenç Torremadé
  - B1) *Cha-cha-cha*, rumba, tango
  - B2) *Rock and roll*

Coordinat per Mariona Cortès

Secció 15. «Folklore»

a) «Folklore viu i danses catalanes»

- *Curset d'ensenyament a ballar la sardana*
- *El fet folklòric avui*
- *Història de la sardana des d'abans de Pep Ventura*
- *Manifestacions folklòriques de Catalunya, visió i estudi (castellers, galejadors, bastoners...)*
- *Els instruments de la cobla*, per Max Havart
- *El món dels esbarts*
- *El valor social, el fet nacional i la transcendència abans i ara del folklore a les dues Catalunyaes*

A càrrec d'Antoni Anguela, Robert Roqué i altres especialistes

b) «Cançons catalanes»

- *Cançons tradicionals catalanes de Catalunya Nord*
- *Cantada diària als pobles de la rodalia*

A càrrec de Raimon Gual Casals, Raimon Gual Batlle i Maties Mazarico

Secció 16. «Art, Comunicació, Disseny», coordinat per Jordi Berrio

«Art»

- *Introducció a les actituds artístiques actuals*, per Joaquim Dols i Antoni Mercader
  - Dia 18: *Les àrees de producció i distribució del fet artístic actual*
  - Dia 19: *Els corrents artístics actuals*
  - Dia 20: *Implicacions artístiques en la comunicació actual*

«Comunicació»

- *Retòrica de la imatge visual*, a càrrec de Jordi Pericot

Dies 21, 22, 23 i 25: *Introducció a la retòrica de la imatge dintre del marc de la semiologia general. Anàlisi de diferents figures retòriques visuals emprades en el nostre País en la comunicació de masses*

«Disseny»

- *Fenomen del disseny, una eina per al futur de Catalunya*, a càrrec d'Enric Franch

Dies 26, 27 i 28: *Introducció al coneixement del disseny. Anàlisi històrica del disseny a Catalunya*

Secció 17. «Formació d'animadors de cultura popular»

- *Cultura popular*
- *Animació sociocultural*
- *La cultura popular i la immigració al nostre País*
- *Funció de l'animador com a aglutinant del necessari restabliment de la vida comunitària*
- *Formació de l'animador no professional*
- *Responsabilitat dels organismes de base (control). Responsabilitats dels Poders Públics (subvencions)*

Qüestions pràctiques:

- *Confecció de màscares, capgrossos, bestiari...*
- *Tècniques de maquillatge, estudi de la facció i transformació*
- *Execució de l'animació de l'UCE de 1980*

A càrrec de Juan Ramon Gordo, Wenceslau Soler i Joan Vallés

Secció 18. «Taller d'experiències tèxtils», a càrrec de Montse Camps i Pilar Gargante

- *Tapissos*
- *Teixits*
- *Telers i material per a teixir*
- *Estudi i confecció*

Grups de treball:

Grup 1. *Problemàtica i ús del català als mitjans de comunicació*, coordinat per Manuel Parés

Dia 18: *Plantejaments i consideracions generals*, per Manuel Parés

Dia 19: *Classes socials i migracions a Catalunya*, per Manuel Parés

Dia 20: *Perspectiva sociolingüística*, per Jordi Berrio i J. Castellanos

Dia 21: *Problemàtica de la publicitat en català*, per Albert Gasulla i M. Herreros

Dia 22: *Perspectiva econòmica dels mitjans de comunicació i ús del català*: Eugeni Giral

Dia 23: *Problemàtica i ús del català a la TV*, per Joaquim-Maria Puyal i Sergi Schaaff

Dia 25: *Problemàtica i ús del català a la ràdio*, per Toni Garriga, Enric Frigola, Montserrat Minobis i Toni Mestre

Dia 26: *Problemàtica i ús del català a la premsa*, per Josep Gifreu

Dia 27: *L'Avui per una informació catalana i en català*, per Jaume Vilalta

- *La imatge sociològica de l'Avui*, per J. M. Portal, amb J. Maluquer i Jordi Pericot
- *Les autonomies com a nuclis informatius: propostes per al remodelatge de les segmentacions socials*, per J. M. Portal

Dia 28: *Taula rodona de cloenda: reflexió comuna amb participació d'intel·lectuals i professionals dels diferents mitjans (representatius del ventall polític)*

«Comunicació»: aportació de dades de l'ús del català als mitjans de comunicació per a la reflexió i debat, a càrrec del Col·lectiu d'Estudiants de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona

Grup 2. «Ecologia i Nacionalisme»

- *Ecologia i Nacionalisme*, per Xavier Garcia
- *La colonització turística de Catalunya*, per Josep Català
- *Energia nuclear i Comissió Trilateral*, per Santi Vilanova
- *Ecoeducació i formes de consum (taula rodona)*
- *La militarització de Catalunya*, per Alfons Ribera
- *Integració de les energies alternatives*, per Santi Vilanova
- *Experiències per explorar la contaminació*, per Josep Català
- *Lluites ecologistes als Països Catalans*, per Xavier Garcia
- *El nacionalisme vist per ecologistes del País Valencià, Illes i Catalunya Nord*
- *Debat final i conclusions*

A més, cada dia hi haurà una sessió de pràctiques d'ecologia fetes amb estris casolans.

Coordina: Col·lectiu Userda

Grup 3. «Patrimoni cultural»

- *Present i futur de les biblioteques de la Generalitat*: Dolors Lamarque i Pilar Llopart
- *Catalogació d'una fototeca*, per Imma Albó
- *Patrimoni arquitectònic: concepte, mètodes d'estudi i anàlisi i mecanismes de protecció*, a càrrec de Rosa Almuzara, Manuel Giralt, Francesc Roca i Jordi Rogent

Grup 4. «Procés de consciència de la unitat dels Països Catalans». Grup coordinat per Josep-Lluís Blasco, i exposicions a càrrec de:

- Francesc Codina: *La consciència nacional reflectida en la literatura i el pensament*
- Josep Ferrer: *Plantejament general; la consciència nacional al Principat reflectida a través de l'evolució social i política de 1714 al període franquista*
- Josep Guia: *Els Països Catalans dins la piràmide imperialista: els Països Catalans, unitat d'agressió i de lluita; afirmació / negació dels catalans i acceptació / rebuig de la Reforma política*
- Rafa Pla: *Nació i consciència nacional*
- Eva Serra: *Formació nacional i consciència de grup als Països Catalans fins a 1714*
- Rafel Xambó: *La consciència nacional al País Valencià reflectida a través de l'evolució social i política de 1714 al període franquista*

Grup 5. «Feminisme». Introducció de Maria-Mercè Marçal

- *El feminisme dins el panorama dels moviments anticapitalistes de nou tipus. Concomitancies i especificitat*, a càrrec d'Armand de Fluvià, Grup "Ecologia" de l'UCE, Grup de Dones de Lleida, Grup DACSA de València, i Maria-Mercè Marçal
- *El moviment d'alliberament de la dona als Països Catalans*, per Magda Oranich
- *Debat obert sobre "Dona i literatura"*, a càrrec de Maria-Aurèlia Capmany, Maria-Mercè Marçal i Carme Riera
- *Feminitat i feminisme*, pel Grup de Dones de Lleida
- *Debat sobre "Maternitat: poder o servitud?"*

Grup 6. «Taller de psicodrama»

- *El taller de psicodrama pedagògic*
- *Taller de psicodrama terapèutic*
- *Taller de comunicacions no verbals: so, moviment i creació amb tècniques*, a càrrec de Ruth Tarquini, Marilyn Vicente i altres col·laboradors (taller dirigit a psicòlegs, ATS, assistents socials, mestres, artistes reeducadors, ...)

Grup 7. «Ciències de la Salut». Coordinaven Felip Solè i Sabarís i Josep Martí Valls

- *La salut i el model sanitari*, per Jordi Gol i Gurina
- *Algunes qüestions en debat: el control de natalitat, l'experimentació humana, la mort i el sistema sanitari, els drets de l'usuari*, per Jordi Gol i Gurina, Francesc Abel i Fabre, J. Marcos i Remei Margarit
- *L'epidemiologia com a base de la planificació sanitària*, per Joan Clos
- *El medi ambient i la salut de l'home*, per Josep Martí
- *Els factors culturals i la salut*, per Roser Pérez Simó

- *El treball i la salut*, per Manuel Baselga i Monte
- *El model sanitari*, per Josep Artigas
- *La salut en el nen i en el jove*, per Josep-Maria Lisbona
- *L'administració sanitària; la planificació i la participació en la gestió*, per Felip Solè Sabarís

Grup 8. «Política social i Serveis socials»

- *Principis i models de política social. Exemples concrets*, per Teresa Rossell i Cristina Rimbau
- *Estructura social*, per Jordi Estivill

Grup 9. «La cultura catalana actual al País Valencià»

- *Literatura, Cinema, Plàstica, Teatre i Arquitectura*, a càrrec d'Adolf Beltran, Marc Granell, Josep Piera i Josep-Lluís Seguí.

Grup 10. «Taller d'elaboració, compaginació i muntatge del *Diari de l'UCE-80*», coordinat per Francesc Valls

- *Tècniques d'impressió*: Txema Zubiri Mendieta, amb la col·laboració del Col·lectiu d'Estudiants de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona

A més, «Animació esportiva» a les hores de lleure, a càrrec de Francesc Prujà.

Conferències i taules rodones:

- *Comunitat autònoma i política internacional*, per Jesús-Maria Rodés i Gràcia
- *La conferència de seguretat i cooperació d'Europa. Les perspectives de la reunió de Madrid (tardor 1980)*, per Jesús-Maria Rodés
- *Iniciació a la Història de les ciències*, per Jordi Cucurull
- *Iniciació a la Història de les tècniques*, per Jordi Cucurull
- *La medicina a la Catalunya d'inicis del segle XIX*, per Jordi Cucurull
- *Problemàtica actual de la cultura catalana*, per Max Cahner

Espectacles:

Tots els espectacles es farien a la plaça de Prada. En cas de pluja, es traslladarien al Gimnàs del Complex Esportiu de Prada.

Dia 18: Orquestrina Galana

Dia 19: Teatre

Dia 20: Cançó: Teresa Rebull i Carles Barranco

Dia 21: Joventut Percussionista de Barcelona

Dia 22: Grup de cançons mallorquines «Biel Majoral»

Dia 23: Balls tradicionals catalans amb cobla i esbart

Dia 24: Cobla orquestra *Els Únics*

Dia 25: *Happening* de l'UCE

Dia 26: Cançó rossellonesa «L'Agram»

Dia 27: Balls i cançons i animació amb «El Setrill», Ramon Gual, Maties Mazarico i grups d'animació

Dia 28: Festa de comiat.

Els coordinadors responsables de l'edició de 1980 foren:

Eliseu Climent, pel País Valencià

Joan Alegret, per les Illes

Pere Verdaguer, per Catalunya Nord

Eugeni Giral, per Catalunya Sud

Francesc d'A. Valls, coordinador de comunicacions

Joan Ané, coordinador general i organització.

La Comissió Gestora en representació de cada territori no funcionava com calia, perquè hi havia massa voluntat d'influir políticament i també massa moviments marginals i minoritaris que hi tenien una influència desproporcionada.

La lluita antifranquista provocava una tensió de creació intel·lectual i cultural, posat que l'Estat continuava la seua ancestral pràctica centralista. Les diferències creixents entre la societat política i la civil minvaven la il·lusió del treball col·lectiu i plantejaven l'activitat cultural des d'altres perspectives.

Jordi Estivill constatava que l'UCE s'assentava sobre unes bases sòlides, com eren: la trobada de participants de tots els Països Catalans, la innovació pedagògica, l'intercanvi d'experiències, la formació en terrenys no convencionals, l'esbarjo i el coneixement de Catalunya Nord. Calia, però, repensar l'extensió d'activitats durant tot l'any com a repte per a la transformació de l'UCE i adaptació a noves condicions de política cultural que calia renovar.

A Prada, l'hora dels àpats era important perquè constituïa un dels moments forts de la convivència col·lectiva. També el moment del café a la Plaça de Prada –l'expressió *cafetonejar* havia estat un invent *ucenc*–, per a la xerrada lúdica, afavoria les relacions socials i els inter-

canvis aleatoris. La nit a l'UCE era plena de sorpreses: processons improvisades, irrupcions fantasmals, sessions màgiques, discussions metafísiques i pràctiques amatòries, sota l'ombra majestuosa del Canigó que acollia amb benevolència l'expressió de la vitalitat dels *ucencs*. (Jordi Estivill, *Avui* de 21 d'agost de 1980)

Joan Ané va encarregar a Xavier Romeu el butlletí de la Universitat. A final d'aquell període, fins que morí, fou el responsable de la secció filològica de l'UCE.

La col·laboració de Maria-Aurèlia Capmany va estar molt significativa des dels primers anys, com la de Llorenç Planes i Montserrat Biosca, Josep-Maria López-Llaví, Joan Alegret, Lluís Alpera, Quim Auladell, Agustí Barrera, Heribert Barrera, Lluís Marquet, Batista i Roca...

Maria Aurèlia Capmany recordava, en la secció d'Opinió de *Canigó*, de 13 de setembre de 1980, que l'UCE va sortir «a l'impuls d'aquell inquietant, prometedor i desencisador *Maig del 68*». Deia que en un d'aquells elements que fermentaven la revolució del *Maig francès* hi havia una crítica severa, i burleta alhora, de la Universitat anquilosada, burocratitzada i ensopida. Prada representava un vent de llibertat que ho modificava tot: les classes, la convivència, les assemblees, les taules rodones, els mítings. Prada era un revulsiu, amb teories lingüístiques, antropologia sexual, teories de conjunt, art conceptual, gramàtica o literatura contemporània. En el substrat de les assemblees emergia la política, condemnada a la clandestinitat per la diligent administració franquista. Quan el règim espanyol va canviar, i després de les eleccions, tothom creia que Prada s'havia acabat. Tanmateix, uns quants van pensar que aquell projecte de defensa i il·lustració de la cultura catalana havia de resistir els embats de les prepotents cultures veïnes, i que una vegada a l'any s'hi havien de trobar valencians, illencs i principatins.

En paraules de Maria-Aurèlia Capmany, a *Això era i no era*,

«En els temps divertits de la Universitat d'Estiu de Prada, en una d'aquelles taules rodones en què es parlava quasi de tot, es va parlar de l'adhesió de la nostra gent a la universitat de post-guerra. Vam arribar a la conclusió que hi havia diversos graus de puresa». (CAPMANY, 2020: 291)

L'agost de 1980, Xavier Romeu i Josep Guia, en nom del Comitè Executiu del PSAN, s'entrevistaren a Prada amb Jaume Fernández i Calvet¹⁴⁴ i Josep de Calassanç Serra i Puig¹⁴⁵,

---

¹⁴⁴ Jaume Fernández i Calvet (1953), activista independentista català, estudià enginyeria, i participà en les mobilitzacions contra el Procés de Burgos de 1970, i contra els afusellaments de Txiki i Otaegi el 1975. Fugí a Catalunya Nord. Milità al PSAN-P. Fou empresonat acusat de pertànyer a *Terra Lliure*. Participà en la fundació dels Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans (CSPC).

dirigents de *Terra Lliure* (TL), per manifestar-los el suport polític del PSAN a TL i els represaliats, al marge del fet que diversos militants del partit havien abandonat l'activitat política per anar cap a l'organització armada. Vicent Partal constata el pes que tenia el PSAN a Prada.

L'any 1980, la historiadora i activista política Eva Serra i Puig, favorable a l'independentisme, participà en l'UCE amb un curs sobre *Formació nacional i consciència de grup als Països Catalans fins a 1714*. Max Cahner feu una exposició sobre *Panoràmica actual de la cultura*. Gerard Vassalls, un savi amb tècnica didàctica per transmetre la ciència, explicava *El concepte d'energia*; la seua capacitat per enllaçar amb la filosofia aclaria idees i afavoria una cosmovisió de conceptes per entendre el món i els mecanismes de la vida.

Josep-Lluís Carod-Rovira assistí a l'UCE en qualitat d'alumne durant tota la dècada dels setanta; després, començà a anar-hi com a professor a partir de 1980, a través de Miquel Mayol, per impartir un curs titulat *Introducció als Països Catalans*, que es repetí durant molts anys. Es tractava d'un curs en què cadascú havia de telefonar a algú d'Alacant, de València, de Castelló, de Lleida o d'Eivissa per saber el dia a dia de la pròpia nació. Informava que quan viatjava sovint es trobava gent que va tenir d'alumnat a Prada.

El professor Sobrequés constata que a l'UCE dels setanta hom reivindicava la democràcia i l'autonomia. La idea més important era la voluntat de retrobament de gent dels Països Catalans. El catalanisme encara no parlava d'autodeterminació, que tardaria dècades quan, després del pujolisme, Artur Mas emprengué el camí del procés polític.

Al número 6 de *Som. Publicació de Cultura Popular Catalana*, de setembre de 1980, sota el títol «Folklore viu a l'UCE de Prada», es parlava de la dotzena UCE com a autèntic reducte de la cultura catalana on s'aplegaven persones del Principat, de les Illes, de València i de l'Alguer. Tots plegats feien de Prada un lloc de trobada ideal on desenvolupar aquella idea de «reflexió en comú del present i futur dels Països Catalans», tal com proposava, en la convocatòria, l'Associació d'Amics de l'UCE, entitat constituïda per donar continuïtat a aquella important manifestació, amb la voluntat de bastir una autèntica universitat catalana, permanent, popular i lliure dels Països Catalans.

---

¹⁴⁵ Josep de Calassanç Serra i Puig (1951-2011), impressor català, militant de l'independentisme radical, participà en la fundació del PSAN. S'exilià al Rosselló. Fou membre fundador de *Terra Lliure*, col·laborador de *Ràdio Arrels* i ànima del Centre Cultural Català i del Casal Jaume I de Perpinyà.

Més avant, destacava la presència en aquella convocatòria de Toni Mestre¹⁴⁶, del *Grup Alimara*¹⁴⁷, de València, que va acudir a Prada per participar en una de les sessions del grup de treball sobre *Problemàtica i ús del català als mitjans de comunicació*, i que va aprofitar el seu viatge per a mostrar una interessantíssima col·lecció de vestits tradicionals, preferentment de les comarques centrals del País Valencià, en una projecció comentada de diapositives fruit dels treballs d'investigació que l'esmentat grup estava desenvolupant. (*Som*, núm. 6, setembre de 1980: 37)

---

¹⁴⁶ Antoni Beneyto Mestre (1942-2006), periodista, animador cultural i escriptor valencià, compromés amb els valors democràtics i valencianistes i defensor de la cultura i la llengua catalana al País Valencià. Estudià Filosofia i Lletres a la Universitat de València. Difongué la *Nova Cançó* en els seus programes de ràdio. Fou obligat a llegir els butlletins horaris en castellà fins que decidí prejubilar-se i passar a la premsa escrita. Fou membre del grup *Alimara*.

¹⁴⁷ *Grup de Danses Alimara*, nascut el 1975, pertany a la *Societat Coral el Micalet*. La seua tasca s'ha centrat en la investigació, restauració i difusió del folklore del País Valencià (música, danses, balls, cançons i indumentària) des d'una perspectiva científica.

5.2.3. El retrobament de 1981: *Ara més que mai*

El 1981, organitzada pels Amics de l'UCE de Barcelona, duia el lema *Ara més que mai*. Tingué lloc del 17 al 27 d'agost. El text introductori del fullet publicitari de la programació feia referència a la significació de la Universitat Catalana d'Estiu durant les dotze edicions anteriors com a lloc d'encontre de gent d'arreu dels Països Catalans que havia forjat projectes de redreçament nacional. En l'edició de 1981, quan la política possibilista espanyola rebaixava les aspiracions nacionals, quan les forces reaccionàries i colonialistes fomentaven la disgregació, i quan a l'Estat francès s'acabava de produir un canvi polític esperançador per al desenvolupament de la cultura catalana a Catalunya Nord, *ara més que mai* tenia sentit el retrobament a l'UCE de Prada.

Hi participaren 600 alumnes en vint seccions:

Secció 1. «Curs d'iniciació a la cultura catalana», a càrrec de Miquel Mayol

Secció 2. «Llengua elemental», per Roser Latorre

Secció 3. «Lingüística», per Narcís Garolera

Secció 4. «Literatura», per Joan Alegret

Secció 5. «Història dels Països Catalans», a càrrec de Fèlix Cucurull

Secció 6. «Ciències Socials», per Jordi Estivill

Secció 7. «Ciències de l'Alimentació», per Joan Miró i Joan Borràs

Secció 8. «Economia», per Francesc Artal i Eugeni Giral

Secció 9. «Agricultura i Cooperativisme», per Llorenç Planes i Josep Castaño

Secció 10. «Antropologia sexual», a càrrec de Frederic Boix

Secció 11. «Teatre», per Irene Peypoch i Josep-Anton Vidal

Secció 12. «Mitjans de comunicació audiovisual», a càrrec de Josep-Maria López-Llaví i Joaquim Romaguera

Secció 13. «Art contemporani», per Antoni Mercader

Secció 14. «Comunicació i disseny. Fotografia», per Jordi Berrio, Enric Franch i Jordi Munt

Secció 15. «Psicologia aplicada», per Mercè Trullén i Jep Gouzy

Secció 16. «Formació d'animadors de cultura popular», ENLLAÇ

Secció 17. «Folklore viu. Danses i cançons catalanes», a càrrec d'Antoni Anguela, Robert Roqué i Raimon Gual

Secció 18. «Taller d'expressió dinàmica. Dansa», per Mariona Cortès

Secció 19. «Taller de psicodrama pedagògic», per Ruth Tarquini i Marilyn Vicente

Secció 20. «Aspectes de simbologia en l'art català», per Imma Albó

A més, hi hagué els següents sis grups de treball:

- *Vies per a una societat alternativa*, a càrrec de Xavier Garcia
- *Ciències de la salut*, a càrrec de Felip Solé i Sabarís i Josep Martí Valls
- *Feminisme*, a càrrec de Maria-Mercè Marçal
- *Taller d'expressió plàstica*, a càrrec de Pilarín Bayés
- *Taller de vídeo-diari-periodístic*, a càrrec d'Antoni Mercader i J. Soler
- *Taller d'animació esportiva*, a càrrec de Francesc Prujà

Els «Debats», amb tema general «Els Països Catalans avui», es distribuïren com segueix:

Dia 17: *Situació política actual*

Dia 18: *Cultura catalana versus cultura castellana?*

Dia 19: *Immigració obrera i funcionariat destinat*

Dia 20: *Multinacionals i autonomia econòmica*

Dia 21: *Premsa, televisió i cinema*

Dia 22: i 23: *Ensenyament i formació de joventuts*

Dia 24: *Treballadors i empresaris*

Dia 25: *Processos autonòmics als Països Catalans*

Dia 26: *La problemàtica energètica*

Dia 27: *Distribució de l'espai als Països Catalans*

Destacava, tanmateix, un debat general sobre el *Manifesto* contra la llengua catalana.

Una vegada més, l'UCE es realitzà al liceu Renouvier de Prada, en la carretera de Catllar¹⁴⁸.

Els espectacles de nit tingueren lloc a la Plaça de la Vila.

---

¹⁴⁸ Hi hagué un servei gratuït de guarderia per als menuts a les hores de classe dels pares. En l'entrevista a Josep Guia, el 16 de setembre de 2019, informava que no va participar en la XIII edició de l'UCE, l'agost de 1981, perquè no s'hi programà un curs que havia proposat.

Després del colp d'estat militar fallit contra el Govern d'Espanya, al Congrés dels Diputats de Madrid, encapçalat pel tinent coronel de la Guàrdia Civil Antoni Tejero Molina, el 23 de febrer de 1981, la repressió a l'independentisme augmentà. Citem un fragment d'una carta privada de Xavier Romeu a Jordi Arbonès, de 30 d'abril de 1981:

«Una cosa que els independentistes ja sabíem de temps, d'ençà que vam rebutjar la Constitució espanyola i l'Estatut: que “Espanya” i “Democràcia” són dos conceptes incompatibles, com “neu” i “calor”. Espanya només pot mantenir-se amb dictadura, i només es pot construir a costa de les nacions que oprimeix». (CONCA-GUIA, 2018: 108)

Xavier Romeu impartí classes de Lingüística i de qüestió nacional a la Universitat Catalana d'Estiu. El 1981 formà part de la Comissió Gestora de l'UCE i coordinà la Secció de Lingüística. Hi va treballar en la preparació de la revista *Comunicacions*.

Segons apuntava Josep-Maria López-Llaví al diari *Avui* de 28 de juliol de 1981, Prada començà acomplint una funció de suplència –suplència essencialment política en els anys del franquisme, però també acadèmica– i no podia deixar encara ara aquell caràcter substitutiu en tants aspectes en els quals s'era deficitari. En deu dies d'estiu, en unes vacances culturals, no es podia suplir la tasca continuada de la universitat convencional. Però l'UCE volia ésser un lloc d'encontre i forja de redreçament nacional i cultural d'abast de Països Catalans.

Acció Cultural del País Valencià, en la seua trajectòria de promoció i defensa del patrimoni cultural, organitzava colònies d'estiu, com no podia ésser d'altra manera. Es tractava d'unes activitats pensades per a oferir un servei d'esplai als fills dels socis de l'entitat. S'organitzaven tres torns de colònies juvenils per a xiquets i xiquetes de 9 a 14 anys, atesos per un grup entre 20 i 30 monitors que tenien com a eix pedagògic i ideològic el valencianisme democràtic. Els monitors eren majoritàriament alumnes de la Universitat de València, que allora van ser l'embrió organitzatiu del Bloc d'Estudiants Agermanats (BEA), organització estudiantil que, amb el Col·lectiu de Professors Universitaris de la xarxa Joan Lluís Vives, van fer possible una majoria progressista i valencianista en el Claustre Constituent de la Universitat de València.

La Universitat Catalana d'Estiu figurava entre les activitats destacades del catalanisme històric antifranquista que ACPV realitzava feia anys i que atreia un sector del jovent. Coordinaven aquestes activitats Queti Varela –secretària d'Eliseu Climent– i Josep Guia.

L'any 1980, Eliseu Climent, aleshores secretari general d'Acció Cultural, posà al capdavant el dinamitzador cultural Enric Capilla i Monzonís per fer-se càrrec de l'organització de les colò-

nies d'estiu i altres activitats juvenils, donada la seua titulació oficial de director de colònies i d'animació sociocultural juvenil.

L'any 1981, va assumir dins d'ACPV la tasca de coordinar la participació d'alumnes i professorat, la matriculació i l'estada dels participants valencians en la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent. En aquell moment es plantejava el problema de la manca de renovació generacional dels participants a l'UCE, així com la necessitat d'efectuar canvis en el model i els continguts força marcats per la lluita antifranquista. Fins i tot, en aquella època, es va plantejar el canvi d'emplaçament a altres indrets dels Països Catalans.

Enric Capilla va proposar a ACPV que els joves monitors de les colònies d'estiu, així com tots aquells xiquets i xiquetes que hi havien estat i que tingueren més de setze anys, poguessen participar en una secció de l'UCE específicament juvenívola amb un tractament especial diferenciat de la resta de participants matriculats, que podrien compaginar amb les activitats generals que ofería l'UCE i amb d'altres específiques en lleure i formació. El grup de joves es reunia en un lloc determinat perquè els monitors tinguessen un control, i passaven diàriament dues vegades llista, després de dinar i de sopar. Pel que respectava a les activitats acadèmiques, tenien obligació d'assistir, almenys, a una classe de matí i a un taller de vesprada. Tanmateix, l'esgotament a què estaven sotmesos en llurs necessitats de viure intensament la realitat de l'UCE i les noves coneixences era tan gran, que de vegades no els quedaven forces per assistir a cap classe, i alguns menys matiners ajuntaven el desdèjuni amb el dinar. Per a ells, Prada era un descobriment inèdit. «Prada era Prada, i l'UCE era l'UCE». Calia ésser-hi per saber-ho bé: un món màgic i llegendari on realitat i fantasia convergien. Però, malgrat alguns comentaris, no tenia res a veure amb la depravació juvenívola per excessos de beguda, droga o sexe desenfrenat. Podia donar-se alguna situació una mica més pujada de to, per la impulsivitat del jovent com a tot arreu on era, però això no responia a la tònica dominant. No obstant això, era de domini popular que els valencians, a banda d'organitzar paelles, sabien força de fer gresca festiva. L'UCE era un oasi, un paradís de pau i felicitat on es vivia deu dies al marge d'un món que continuava existint i al qual calia tornar en finalitzar¹⁴⁹. Per això s'havia d'aprofitar cada moment, a les classes, al menjador, al Tendal, a la Plaça de la Vila o als dormitoris, on es compartien amistats i vivències que romandrien en el subconscient enyoradís dels joves per molts anys.

---

¹⁴⁹ Descrit per Manel Joan i Arinyó en el seu llibre *Les màgiques nits de Prada* (Ed. Edelvives-Baula, 2007).

L'UCE-Jove¹⁵⁰ estava formada entre 10 i 20 joves valencians i balears, atesos per dos monitors adults, que en aquell moment eren Enric Capilla –fundador d'Unitat del Poble Valencià¹⁵¹, precedent del Bloc Nacionalista Valencià– i Enric Morera –que anys a venir seria president de les Corts Valencianes–. L'UCE-Jove comptava amb dependències pròpies per a les activitats en el liceu Renouvier de Prada, com també el recinte destinat a dormitoris i lavabos, amb horaris particularitzats per alçar-se al matí i gitar-se a la nit, tot i que es procurava fer els àpats conjuntament. Llorenç Planes, membre de la Comissió Gestora, en fou fonamental i hi col·laborà estretament. En cada edició, la persona responsable de l'UCE-Jove formava part de l'equip de govern de la Universitat.

L'estructura de l'UCE-Jove era molt senzilla: s'organitzava a partir d'un pla de formació i activitats específiques que combinava amb els actes diaris de la Universitat, als quals es podia accedir amb total llibertat.

El 1984, donat el canvi de política sobre l'esplai en ACPV, el grup de joves monitors van decidir continuar l'organització anual de l'UCE-Jove, ara en forma d'acampada, a la Pinada de Guardamar del Segura (Baix Segura). Aquest format d'activitat, requeria una dotació pròpia tant d'infraestructures, com d'intendència i docència, cosa que es va aconseguir gràcies al suport de la Unitat del Poble Valencià. En aquelles edicions de Guardamar, el director va estar Enric Morera, i Enric Capilla s'encarregà de la logística i intendència.

En la nova etapa de la Universitat, la revista *El Temps* del 2 de setembre de 1985, publicava que, com a iniciativa d'Òmnium Cultural, Obra Cultural Balear i Acció Cultural del País Valencià, havia tingut lloc la primera edició de la «Universitat Europea de Joves», tot compartint l'espai del Liceu de Prada, adreçada a joves entre 15 i 18 anys que encara no tenien edat per integrar-se amb els assistents a l'UCE. Segons declaracions d'Enric Capilla com a un dels responsables, se'ls oferia una formació nacionalitària que no podien tenir en cap altre lloc.

El programa concret d'aquell primer any, amb Enric Capilla i Monzonís i Enric Morera i Català en l'organització i animació, fou:

Dia 14 d'agost: *Introducció als Països Catalans*, a càrrec d'Antoni Royo

---

¹⁵⁰ Informació facilitada per Enric Capilla i Monzonís l'11 de juny de 2020.

¹⁵¹ El valencianisme polític va crear Unitat del Poble Valencià. El nou partit es convertí en una mena de síntesi política de la dispersió i reagrupament dels anys de transició. Ideològicament situada a l'esquerra, la UPV, va aconseguir regidors municipals, però no representació a les Corts Valencianes. La UPV inicià la renovació del discurs del valencianisme i un dels elements més interessants que introduí, i que trencava amb la concepció etnolingüística fusteriana del fet nacional valencià, fou el de la consideració de les comarques castellanoparlants com a valencianes. En el relat territorial de la valencianitat, els Països Catalans continuaren sent un element important per a la UPV. (RICO, 2021: 351)

Dia 15: *Situació geopolítica i estratègica dels Països Catalans*, a càrrec de Vicent Partal

Dia 16: *Introducció a la literatura catalana*, a càrrec de Josep-Maria Llompart

Dia 19: *La problemàtica econòmica dels Països Catalans*, a càrrec d'Antoni Royo

Dia 20: *Problemàtica actual dels mitjans de comunicació dels Països Catalans*, a càrrec de Miquel Porter i Moix

Dia 21: *Caràcter nacional i antropologia catalana*, a càrrec de Josep Guia

Dia 22: *Introducció a la història dels Països Catalans*, per Josep-Lluís Carod-Rovira

Dia 23: *La problemàtica ecològica dels Països Catalans*, a càrrec d'Agustí Flos

A més de sessions d'activitats diàries d'*Aprofundiment en el coneixement de la llengua catalana*, a càrrec de la professora Remei Arnau i del professor Josep-Maria Castellà. I les trobades amb Josep Piera, sobre el tema *Vivències i literatura*, i amb Manel Joan i Arinyó, sobre el tema *Erotisme i literatura*.

En un espai on el debat i la batalla de les idees eren l'eix de l'activitat acadèmica, el *Diari de l'UCE* era un important altaveu de difusió dels plantejaments polítics. La gent que en aquells anys giravoltaven entorn d'Independentistes dels Països Catalans (IPC) decidiren portar redactats articles des de Barcelona per a publicar-los al *Diari de la UCE*. L'any 1981, al número 7 del *Diari*, es va publicar l'article «Arran de la cultura nacional-popular», signat amb les inicials «ABP» –que corresponien a Agustí Barrera i Puigví.

En aquell context era fonamental la recepció de TV3 perquè la mainada pogués veure també televisió en la llengua d'immersió, la qual cosa requeria la instal·lació de repetidors del senyal audiovisual. El 1984, quan TV3 estava estenent la seua xarxa pel territori, es plantejava la ubicació del repetidor de l'Empordà a Puig de les Salines, que permetria cobrir l'Empordà i la plana del Rosselló. Llavors, Joan-Pere Le Bihan va escriure al senyor Louis Mexandeau (1931) – diputat diverses vegades i ministre de Correus i Telecomunicacions en el Govern de François Mitterrand–, aleshores ministre de Telecomunicacions de França, que contestà amb l'anuència sempre que hi hagués un acord sobre les freqüències per evitar interferències.

Així s'aconseguí que es veiera TV3 a Perpinyà. Tanmateix, la barrera física que representaven les muntanyes de la serralada del Canigó impedièn la recepció a Prada. Aleshores, el 1991 Joan-Pere Le Bihan va fundar l'associació Alentorn a Prada a fi de recaptar diners per finançar un altre repetidor. També va obtenir subvencions d'Europa i del Consell Regional Llenguadoc-Rosselló. Després de negociacions amb el Sindicat de TV del Conflent, presidit llavors pel batlle de Prada senyor Paul Blanc (1937), que fou senador francès de 1992 a 2011, es va poder instal·lar i donar cobertura al Conflent i al Riberal de la Tet.

Anys més tard, amb la introducció de la televisió digital, fou necessària la instal·lació d'un nou repetidor que donés cobertura pràcticament a tot Catalunya Nord. Gràcies a les gestions de Joan-Pere Le Bihan amb Jean Castex, que aleshores era secretari general adjunt del Palau de l'Elisi i conseller del president Sarkozy (1955), s'aconseguí que França proposés a Espanya un Conveni de reciprocitat transfronterera per les TV pirinenques. El president espanyol José Luis Rodríguez Zapatero (1960) s'hi va negar, però posteriorment el president Mariano Rajoy (1955) el va signar, la qual cosa feu que els repetidors de TV3 a Catalunya Nord tinguessin cobertura oficial i legal.

En la recuperació de l'idioma fou significativa la creació de l'UCE pel GCJC i pel GREC, que estava fonamentada en la minva crítica de l'ús del català a Catalunya Nord. La *Bressola* contribuí a la restitució de la llengua pròpia des de l'àmbit educatiu d'immersió inicial en edats primerenques. Fou decisiva la relació oficial amb ajuntaments i ministeris del govern, l'impacte dels mitjans públics, els repetidors de freqüències en català, i el sentiment de catalanitat per l'ús de la llengua, almenys entre la gent gran de les zones més rurals.

La solvència de Joan-Pere Le Bihan com a promotor, dinamitzador i autoritat en pro del restabliment del català en la mainada a Catalunya Nord fou encomiable, com també ho fou la tasca de Miquel Mayol, Llorenç Planes o Pere Verdaguer entre els nord-catalans que treballaren durant anys perquè fos possible la Universitat Catalana d'Estiu, i de molts altres particulars i grups cívics, culturals i polítics, que des de la seua responsabilitat feren possible el reviscolament de la llengua històrica dels avis, comuna als Països Catalans.

El reporter de *Diario de Barcelona* recordava, el 18 de juliol de 1981, les Diades prèvies per normalitzar l'ensenyament de la llengua catalana i els orígens de la Universitat Catalana d'Estiu, influenciada pels fets del *Maig del 68*. Erròniament afirmava que l'UCE sempre s'havia fet a Prada, menys els anys 1974 i 75 que es feu simultàniament a Vic. En realitat, s'hi feren sengles edicions en dates diferents però pròximes, i en els anys 1976 i 1977. L'any 1975 es feren dues edicions, però ambdues a Prada; l'any 1976, se'n feren tres, dues a Prada a final de juliol i d'agost, i una Vic a primeries d'agost. L'any 1977, se'n feu una a Vic, i una segona a Prada, a primers i finals d'agost.

Inicialment, l'UCE era una resposta reivindicativa d'oposició al franquisme i al centralisme francès. Després del traspàs del dictador espanyol, hom es qüestionava la reestructuració per restar-li càrrega política davant els continguts merament acadèmics i culturals.

Joan Ané, coordinador de l'Associació «Amics de la Universitat Catalana d'Estiu», analitzà per a *Diari de Barcelona* del 18 de juliol de 1981 el sentit actual de la convocatòria anual a Prada. Tot i que l'esperit de l'UCE continuava essent el mateix que en 1969, els canvis polítics a partir de 1975 feren que en l'actualitat la trobada de gent d'arreu dels Països Catalans es fonamentés en la defensa de la cultura i l'idioma que definien la pròpia personalitat. En la nova conjuntura, la gent del Sud ja no necessitava anar a Prada per fer només política, tot i les afinitats lògiques de caràcter ideològic.

El juny de 1982, Joan Ané, en qualitat de secretari general de l'UCE, envià un escrit als directors de Ràdio Miramar, Ràdio Peninsular, Ràdio Nacional d'Espanya, Ràdio Barcelona, Ràdio Quatre, Ràdio Espanya i Ràdio Juventud, tots ells de Barcelona, per demanar la col·laboració a difondre informació entre els oients perquè conegueren les activitats de l'UCE que aquell any se celebrarien a Prada per catorzena vegada, entre els dies 18 i 28 d'agost. Per una altra banda, també es cursà una missiva¹⁵² per convidar la premsa i la televisió a l'acte informatiu de l'edició anual, com es pot comprovar en l'Annex II.

Per primera vegada de manera formal el 1982, dins de la secció «Els nous moviments socials», s'incloueren els *moviments per la pau i l'antimilitarisme, el feminisme, el moviment «gai», i el moviment ecologista i antinuclear*. Com era habitual, hi hagué debats i col·loquis sobre els diferents punts de vista dels nous moviments socials, com eren el naixement, la conformació i la dinàmica d'aquests. Les ponències foren presentades per Josep-Maria Espinàs.

També va tenir lloc una taula rodona titulada *Prensa, eina didàctica de normalització cultural i lingüística a l'escola*, en la qual participaren Joaquim Arenas, cap d'orientació del servei de català de la Conselleria d'Ensenyament; Maria-Aurèlia Capmany, escriptora i periodista; Jordi Berrio, sociòleg i coordinador de la Universitat de Prada; Conxita Macià, coordinadora pedagògica de la campanya del diari *Avui* a l'escola; i Margarida Feliu, alumna de tercer curs de Pedagogia. Segons Maria-Aurèlia Capmany, la utilització de la premsa escrita representava un mitjà per al coneixement per part dels nens de la realitat social de l'entorn. El periodisme i la pedagogia podien complementar-se, i Catalunya en fou un exemple perquè la renovació de l'escola segons la metodologia Freinet ja ho evidencià durant els anys de la Generalitat republicana. Aleshores, els diaris en català –*Avui* i *Punt diari*– i les publicacions no diàries –*El Món*, *Canigó*, *El 9 Nou* i *Regió 7*– podrien significar una escola paral·lela de catalanització i mediació entre la cultura catalana i la cultura universal. Joaquim Arenas parlà de la importància de la introducció de la premsa a l'aprenentatge, especialment la premsa infantil i juvenil –*Cavall fort* i *Rodamón*– que la Conselleria d'Ensenyament facilitava a les escoles públiques.

---

¹⁵² Text de la missiva:

«Com cada any, i per catorzena vegada, celebrarem a Prada de Conflent la Universitat Catalana d'Estiu.

El lema de l'UCE d'aquest any –*Una cultura, una llengua, una nació*– vol significar la voluntat dels Països Catalans d'assolir, davant les deficiències existents de tota mena, l'autèntica autonomia.

Enguany constarà de 25 seccions i 5 grups de treball, complementats amb debats sobre qüestions d'actualitat, en els quals farem especial esment del País Valencià. També hi haurà espectacles cada nit a la plaça de Prada.

Com que volem fer una Universitat oberta a tothom i per tal de donar a conèixer les activitats d'aquest any a la major part de gent a qui puguin interessar, et convidem a una conferència de premsa que serà celebrada el dimarts dia 15 de juny, a les 6 de la tarda, al local de la Universitat Catalana d'Estiu (passatge de la Mercè, 3, 1r-2a). Per a aquest acte comptarem amb la participació de Maria-Aurèlia Capmany, de tots coneguda».

El 20 d'agost va tenir lloc l'homenatge a Pompeu Fabra davant la seua tomba, al cementeri de Prada. Representants de cadascun dels Països Catalans es reuniren al voltant del fossar per commemorar el cinquantenari de la publicació del *Diccionari General de la Llengua Catalana* amb els tradicionals parlaments. El senyor Pellicer, mantenidor de l'homenatge i alumne de Fabra, hi va recordar amb paraules emocionades la personalitat i la tasca del «Mestre» vers la normativització i normalització lingüística catalanes. Pere Carbonell, director de comerç i consum de la Generalitat de Catalunya, va glossar el rigor i la visió de futur de Fabra. Jordi Berrio constatà que Pompeu Fabra va posar les primeres pedres d'una gran obra que encara no era acabada:

«la creació d'un nivell de llenguatge estàndard, una obra ben feta des del punt de vista lingüístic, però també polític, perquè els punts conflictius estaven ben resolts. Ara calia persones per continuar aquest treball de difusió del llenguatge, necessari per la pervivència de la llengua».

Francesc Ferrer Pastor, autor del *Diccionari de la rima*, recordà l'adhesió dels valencians a la *Gramàtica* de Fabra mitjançant les *Normes de Castelló*. Per la seua banda, Josep-Maria Llompart, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes d'aquell any, en representació de les Illes, manifestà el convenciment que si cadascú treballava en l'aprofundiment de llurs arrels, al final del procés es trobarien tots plegats per una sola llengua i una sola cultura.

El 1982 continuaren a la baixa les inscripcions, que es mantindrien encara uns quants anys. Es realitzà entre el 18 i el 28 d'agost, organitzada pels Amics de l'UCE de Barcelona. El lema d'aquesta edició fou: *Una cultura, una llengua, una nació*.

En la introducció del programa previst, apareixia el text que es transcriu a continuació:

«Els Països Catalans foren, durant la Baixa Edat Mitjana, una de les nacionalitats en formació més antigues d'Europa. Avui dia, en el darrer terç del segle XX, després de llargues etapes de decadència, de desfetes i de recobraments, constitueixen encara una nacionalitat que malda per trobar lloc en el futur.

No tenim estat, el territori és trossejat en comunitats, autonòmiques o no, en províncies i en fronteres.

La nostra llengua, sorgida amb les seves germanes de família romànica, abastà altres fites en tots els usos de la vida social: avui, com el territori, es troba dividida per la pèrdua de consciència dels qui la parlen i per l'acció interessada de forces enemigues.

La nostra cultura, les nostres formes de vida són assetjades i privades del seu desenvolupament normal per la pressió aclaparadora de l'actual i poderosa indústria cultural de masses, forana i manipuladora.

Ha acabat el franquisme polític a les terres de l'Estat espanyol, però el mal, l'enorme mal que ens ha fet, no s'ha acabat: continua i s'amplia.

A les terres de l'Estat francès tot just ara s'albira la possibilitat d'un redreçament; tanmateix, hom parteix d'una situació molt deteriorada.

Actualment, l'estat de coses al País Valencià és un paradigma i una mostra ben palesa dels nostres mals: la pèrdua de la consciència col·lectiva, el cantonalisme, la subordinació voluntària dels nostres interessos a uns altres d'estrany.

Davant el repte que ens proposa el segle XXI ens cal un país unit, fort i progressiu. La Universitat Catalana d'Estiu, des de la vila de Prada, proclamarà enguany, una vegada més, la voluntat de defensar i de desenvolupar, de cara al futur, *una cultura, una llengua i una nació* com a úniques fites possibles per a la supervivència normal de la nostra col·lectivitat.

La Universitat Catalana d'Estiu de Prada és una universitat popular, oberta a tothom, sense cap mena de dogal burocràtic (títols, categories, etc.). Una universitat original en la seva oferta pedagògica que uneix, ultra les diferents disciplines i en una acció d'intercanvi, la classe combinada amb l'esbarjo, el dinar amb el tema de la darrera taula rodona. Es tracta d'una pedagogia basada en la convivència i en la solvència dels seus components. Per tots aquests motius, constitueix una veritable experiència de convivència democràtica.

Aquest any hom ha fet un esforç per a aprofundir en els aspectes acadèmics, sense desvirtuar, però, el model original que esbossàvem suara.»

Segons diu Vicent Partal en el seu llibre *Fronteres. Aquelles línies que algú ha dibuixat sobre un mapa*, si hom parla de la mateixa manera, actua semblant, es regeix pel mateix codi i té els mateixos costums que el veí, aleshores pertanys a la mateixa nació.

«Cal reconèixer que les fronteres, siguen quines siguen, només són temps inscrits en un espai. I abandonar qualsevol pretensió de perennitat, de permanència. I trobar una manera raonable de poder-les canviar». (PARTAL, 2022: 35)

A l'edició de 1982 es matricularen 510 persones, que podien accedir a qualsevol de les vuit àrees del saber, distribuïdes en les vint-i-sis seccions següents, més una específica sobre el País Valencià:

«Àrea de català»

Secció 1. «Iniciació a la cultura catalana», coordinada per Miquel Mayol

- *Literatura al País Valencià*, per Maria Conca
- *Resum històric dels Països Catalans*, per Josep-Lluís Carod-Rovira

Secció 2. «Llengua elemental», coordinada per Roser Latorre i Gaia. A càrrec de Frederic Larreula, Roser Latorre i Mercè Roca.

Secció 3. «Lingüística», coordinada per Xavier Romeu

- *Gramàtica comparada del català i el francès*, per Pere Verdaguer
- *Programació lingüística*, per Xabier Falcon
- *Semiòtica de la literatura*, per Vicent Salvador
- *La fonologia catalana i els dialectes*, per Xavier Romeu

Secció 4. «Literatura», coordinada per Joan Alegret

- *La narració curta catalana*, per Maria-Aurèlia Capmany
- *La matèria de Bretanya a Catalunya*, per Jaume Vidal-Alcover
- *La literatura catalana a les Illes*, per Josep-Maria Llompart
- *La poesia aràbig-valenciana*, per Josep Piera
- *Història de la literatura rossellonesa*, per Pere Verdaguer
- *Vivència, convivència o supervivència de l'escriptor en francès i de l'escriptor en català (1659-1982)*, per Antoni Cayrol (Jordi-Pere Cerdà)
- *Lectura crítica de La Plaça del Diamant*, per Joan Alegret

«Àrea de Ciències Humanes»

Secció 5. «Sexologia», coordinada per Frederic Boix

Jo, el meu cos, la meva emocionalitat i la relació interpersonal

Secció 6. «Psicologia aplicada: Grups Psicoanalítics de Formació», coordinada per Mercè Trullén i Jep Gouzy. A càrrec dels monitors psicoanalistes i observadors del GAIRPS de Perpinyà Hyacinthe Carrera, Jep Gouzy-Anrich, Jordi Roquefort, Anne Szulzinger, Maria Roca, Mercè Trullén i Joan-Pere Vidal

Iniciació al psicodrama, coordinada per Ruth Tarquini

“Jo” Auxiliar, Alba Juanola i Manent, Ferran Español i Aventin

Secció 7. «Antropologia», coordinada per Pepa Cucó

Introducció a l'antropologia. La societat rural. La societat rural al País Valencià

Secció 8. «Ciències de l'alimentació», coordinada per Joan-Carles Borràs. Presentat per l'Equip Borràs d'Investigació Nutricional (EBIN)

- *Teoria general de l'alimentació equilibrada*
- *Normes dietètiques recomanades FAO/OMS. Càlcul d'aportacions energètiques*
- *Dietes individuals. Carns i productes làctics. Vegetals i cereals. Begudes, additius, conserves i congelats*
- *Alimentació col·lectiva*
- *Prevenició d'infeccions tòxiques alimentàries. Normes de manipulació d'aliments. Mètodes de cocció*

Secció 9. «Ciències de la salut», coordinada per Josep Artigas

Models sanitaris, per Josep Artigas

Epidemiologia i salut pública, per Joan Clos

Aliments i salut, per Joan Borràs

Medi ambient i salut, per Pere Cunillera

Medicina i assistència primària, per Miquel Porta i Josep Carreras

Hospitals, per Francesc Ramos

Planificació familiar, per Joan Carreras

Farmacologia. Medicaments: ús i abús, per Jordi Camí

Drogatge. Alcoholisme, per Alícia Rodríguez

Informàtica sanitària. Control d'assistència primària. Qualitat dels dispensaris, per Carles Humet

Secció 10. «Pedagogia»

Psicomotricitat, per Cori Rojas

- La descoberta i el coneixement del nostre cos i d'aquest en relació amb el món exterior
- La comunicació no verbal, la simbologia del moviment i de la gesticulació
- La creativitat com a expressió simbòlica de l'univers afectiu de la persona

«Àrea de Ciències socials»

Secció 11. «Folklore viu», coordinada per Robert Roqué

- *La sardana curta i el traspàs a la llarga*
- *Instruments de cobla*, per Joan Roca
- *Valoració del Congrés de Cultura Popular*, per Antoni Anguela
- *Evolució musical de la cobla*
- *La casa pairal de Perpinyà*, per Josep Deloncle

- *El fet casteller i els grallers*, per Pere Català i Roca
- *Folklore viu i el seu entorn*

Exposició del fet folklòric. Les cançons de muntanya, per Raimon Gual

Secció 12. «Nous moviments socials», coordinada per Carles Riera

- *Moviments per la pau*, per Jean-Paul Lederach
- *Antimilitarisme*, pel Grup Gamba
- *El moviment “gai”*, per Jordi Petit i Armand de Fluvià
- *Moviment ecologista i antinuclear*, per Xavier Garcia
- *Elements de debat entorn dels nous moviments socials*. Introducció de les ponències per Josep-Maria Espinàs
- *Feminisme*, coordinat per Maria-Mercè Marçal, Tània Fraylich i May Cobos

Secció 13. «Sociologia», coordinada per Jordi Estivill

Programació i estratègies d'intervenció sobre la realitat social i cultural d'una localitat

Secció 14. «Ciència política i Dret», coordinada per Jesús-Maria Rodés

Sobre el concepte de nació, per Josep Guia

Secció 15. «Economia», coordinada per Eugeni Giral

- *Utopia i realisme: una sortida a la crisi econòmica*, per Ernest Lluch
- *La política econòmica davant la crisi: política econòmica de les comunitats autònomes*, a càrrec de Joan Trullén
- *Economia del País Valencià-I*, per Joan-Enric Tamarit
- *Economia del País Valencià-II*, per Francesc Cignes

Secció 16: «Agricultura», coordinada per Llorenç Planes

- *Presentació de Catalunya Nord i la seva agricultura. Iniciació a la degustació de vins*
- *Els defectes i les qualitats dels vins. La formació permanent del pagès. Visita al Lycée Agricole de Tesà i al Centre d'Investigació de l'INRA, d'Alenyà*
- *La reglamentació de les denominacions d'origen de vins als Països Catalans*
- *La producció i la comercialització dels fruits secs*
- *Assegurances agrícoles i mutualisme*
- *El pagès i els organismes de crèdit*
- *La política de la muntanya als Països Catalans*
- *La lluita contra els incendis de boscos*

Secció 17. «Història dels Països Catalans», coordinada per Sebastià Solé

- *La romanització del País Valencià*, per Josep Gisbert
- *Les escriptures gòtiques als Països Catalans*, per Josepa Cortés
- *Catalunya i Castella a l'època moderna: una nació desigual i imperfecta (1492-1714)*, a càrrec de Josep-Maria Torres i Ribé
- *Problemàtica actual de l'Estat-Nació*, per Xavier Arbós i Marí
- *L'independentisme radical a Catalunya sota el franquisme*, per Agustí Barrera
- *El moviment llibertari a Catalunya a l'època franquista*, per Ricard de Vargas Golarons
- *La Nació i el nacionalisme*, per Imma Tubella
- *El món d'avui; problemes i alternatives*, per Eduard Vinyamata

Al número 3 del *Diari* de l'UCE de 1982, apareixia un article amb el títol «Una història nacional», que anunciava la propera aparició del llibre; signava l'article «Bach de Roda», pseudònim d'Agustí Barrera. Als números 5 i 7 d'aquella edició, els professors Agustí Barrera i Ricard de Vargas publicaren uns articles sobre les experiències de lluita del moviment llibertari i de l'independentisme.

«Àrea de Filosofia i Art»

Secció 18. «Filosofia», coordinada per Gerard Vilar

- *Filosofia del segle XVI*, per Jaume Casals
- *L'home a la llum del pensament i la ciència actual*, per Rafael Grassa
- *Sobre la concepció de la "Raó pràctica"*, per Gerard Vilar

Secció 19. «Arts plàstiques», coordinada per Antoni Mercader. Amb Josep Guinovart
Preromànic i Romànic. Gòtic. Renaixement. Manierisme. Barroc i Neoclàssic. Renovacions i nous comportaments artístics

Secció 20. «Música», coordinada per Toni Santandreu

L'audició

Secció 21. «Dansa»

Danses populars, danses d'animació, iniciació als balls populars i moderns

«Àrea de Ciències de la Natura»

Secció 22. «Ciències (Física, Química, Ciències naturals, Ecologia)», coordinada per Antoni Lloret

1. *L'Univers còsmic*

- a) *Iniciació a l'Astronomia, amb pràctiques d'observació amb telescopis*, per Enric Marco i Raimon Reginaldo

b) *Origen i evolució de l'Univers*, per Joan Miró

La vida a la Terra i altres planetes, per Josep-Maria Roqué

2. *La recerca bioquímica sobre el càncer*, per Alfred Giner i Sorolla

3. *Per què les coses són com són*, per Antoni Lloret

4. *Reflexió sobre els fonaments de la microfísica quàntica*, per Gerard Vassalls

5. *Matemàtica*, per Claudi Alsina

Sobre el concepte de proximitat en matemàtiques, i investigació científica i burocràtica, a càrrec de Josep Guia

«Àrea de Comunicació col·lectiva»

Secció 23. «Periodisme, publicitat i fotografia», coordinada per Enric Saperas

– *El llenguatge publicitari*, per Idil·li Tàpia

– *Curs de fotografia*, per Joan Fontcuberta i Manel Úbeda

Secció 24. «Mitjans audiovisuals», coordinada per Josep-Maria López-Llaví

– *Radiodifusió*, per Joan Boladeres i Ferran González

– *Televisió*, per Jordi Berrio

– *Cinema*, per Lluís Alsina, Artur Amorós i Josep-Maria López-Llaví

– *Vídeo*, per Mireia Domènech, Josep-Maria López-Llaví i Antoni Mercader

«Àrea d'Arquitectura i Disseny»

Secció 25. «Arquitectura, Disseny i Enginyeria», coordinada per Enric Franch

Exposició a càrrec del col·lectiu de l'Escola Elisava de Barcelona

Presentació de la nova proposta de l'organització territorial i administrativa de Barcelona: els nous barris, per Lluís Casassas i Simó i Joaquim Clusa i Oriach

Comentaris sobre les noves formes d'artesanía urbana, per Joaquim Dols Rusiñol

«Àrea d'esport i lleure»

Secció 26. «Taller d'expressió plàstica», coordinat per Pilarín Bayés i Nani Altimiras

Joguines

Titelles

Tapís, per Dolors Ilari, de l'Escola Municipal de Dibuix de Vic

Taller d'expressió esportiva, coordinat per Francesc Prujà

Secció especial sobre el País Valencià, coordinada per Antoni Royo

Primera sessió: «Llengua i literatura»

– *Descripció dialectològica del valencià i història del procés normatiu valencià*, per Josep Nogués

– *Història de la literatura catalana al País Valencià*, per Vicent Salvador

Segona sessió: «Política i qüestió nacional»

– *El procés estatutari i l'actual estatut*, per Lluís Aguiló i Lúcia

– *El nacionalisme de 1939 a 1975*, per Vicent Ventura

– *El nacionalisme de 1975 a l'actualitat*, per Adolf Beltran

– *La qüestió sindical al País Valencià*, per Pere Beneyto

– *Perspectives actuals del nacionalisme valencià*, per Francesc de Paula Burguera i Agustí Segarra

A més dels tallers, la Secció de Ciències de la Universitat Catalana d'Estiu promogué l'organització conjunta de la *Primera Trobada sobre Recerca Experimental en Física i Química als Països Catalans*, que hi tingué lloc els dies 27 i 28 d'agost de 1982.

Espectacles:

Dia 18: Orquestrina *La Singular*

Dia 19: *Cuca de Dacsà*, grup de música popular valenciana

Dia 20: Grup de castellers de Vilafranca

Dia 21: Noves veus de cançó catalana, i Teresa Rebull

Dia 22: Música clàssica a l'església de Prada, amb Guillem Pérez (guitarra) i Jaume Francesc (violí)

Dia 23: Grup d'animació *El Setrill*

Dia 24: L'Agram, *A cavall del temps*

Dia 25: *Happening*

Dia 26: Cobla

Dia 27: Mostra de vídeo i concert per la Secció de Música

Dia 28: Comiat

En les sessions nocturnes de cinema es projectaren:

Pena, penita, pena (1979-1981), de Jordi Tomàs i Francesc Estrada

El verdugo (1963), de Luis G. Berlanga

Quatre pel·lícules de Pere Portabella sobre Joan Miró: *Aidez l'Espagne. Mirò 1936* (1969), *Miró, l'altre* (1969), *Miró, forja* (1973) i *Miró, tapis* (1973)

Booum! (1978), de Jan Baca i Toni Garriga

El jardín de las delicias (1970), de Carlos Saura

Una tetralogia d'Eugeni Anglada: *Grotesque show* (1972-73), *La ràbia* (1974-75), *El pitus* (1975-76) i *Cavall Fort* (1976)

Tarda de diumenge per a la mainada: *Àfrica en globus* (1979-81), de Jaume Llansana; *El lleó, la bruixa i l'armari* (1979), de Bill Melendez

Poetes catalans al Price. Veus d'ahir, imatges d'avui (1981), de Jordi Feliu

Canciones para después de una guerra (1971), de Basilio M. Patino

Espectroscòpia Mössbauer (1982), d'Oriol Font

Tot l'enyor de demà (1976), de Josep Méndez

Amort (1982), de Raúl Contel

El espíritu de la colmena (1973), de Víctor Erice

Càntic de llum i ombra (1979-80), d'Anna Miquel

La torna (1977-78), de Francesc Bellmunt

Picasso, l'alegria de viure (1980-81), de Jordi Artigas

El desencanto (1975), de Jaime Chávarri

Ofici de tenebres (1979-80), d'Agustí Espriu

85 anys de cinema a Catalunya (1982), d'Eugeni Anglada.

Debats: Debat sobre el País Valencià. Debat sobre sociolingüística. Debat sobre la política cultural dels Ajuntaments. Debat sobre el paper dels intel·lectuals en la societat d'avui. Debat sobre l'etapa del postfranquisme als Països Catalans. Debat sobre la relació de dependència ciutadà-Estat. Debat sobre la situació dels Països Catalans davant el repte d'Europa. Assemblea general final. Manifest sobre l'estat de la recerca científica als Països Catalans.

En aquest sentit, el 6 d'agost de 1982, Joan Ané envià una carta a Vicent Andrés Estellés, poeta i periodista valencià, per proposar-li participar, que en aquella ocasió no fou possible¹⁵³.

---

¹⁵³ Carta de Joan Ané a Vicent Andrés Estellés:

«Distingit senyor,

Com ja sabeu, l'UCE és una entitat que té com a finalitat el retrobament de la Cultura Catalana a Prada de Conflent, des de fa catorze anys, i hem cregut convenient enguany organitzar una sèrie de xarrades-debats sobre diversos aspectes de la Cultura arreu dels PP. CC.

Per tal de tenir una major informació de l'UCE, li adjuntem un programa.

El motiu d'adreçar-nos a vostè és perquè el dia 20 d'agost el debat-col·loqui versarà sobre el tema: *Problemes sociolingüístics de la llengua catalana*.

És per això que estariem molt complaguts si vostè acceptés la invitació que li fem, per a participar en aquest debat. L'hora assenyalada per a iniciar-lo és a les 5 de la tarda, al Liceu Renouvier de Prada.

Li agraiem que, si li és possible assistir-hi, ens ho confirmi, dient-nos el dia que pujaria, quants dies s'hi estaria i si vindria sol o acompanyat, als efectes de l'allotjament.

Esperant que la nostra invitació tingui bon acolliment, rebi una cordial salutació».

També s'enviaren sengles escrits, amb un text semblant i la programació, als professors Antoni-Maria Badia i Margarit, Aina Moll Marquès (1930-2019) –primera directora general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, de 1980 a 1988–, i Miquel Porter i Moix.

Les taules rodones versaren sobre els temes: *Les intoxicacions alimentàries, Les conseqüències de la crisi a Catalunya, Alimentació i indústria. És possible de menjar “bé” amb uns aliments completament industrialitzats?, El pla territorial de Catalunya: possibilitats de realització, Els mitjans de comunicació a Catalunya, El paper de l'agricultura en la sortida de la crisi actual, Disseny i producció cultural, Cantonalisme lingüístic i supervivència del català, La psicoanàlisi i el cos, L'actual decadència, marginació i provincialització de Catalunya, Els mites de Catalunya, L'estat d'història de la ciència a Catalunya en comparació amb l'estranger, Moviment ecologista. Una mirada al futur o bé la projecció d'un passat romàntic?, Sexe i procreació. Sexe i realització personal, Les avantguardes artisticoculturals a la darreria del segle XX, El públic en la literatura catalana, Poder militar i poder civil a l'Espanya contemporània» Els filòsofs com a intel·lectuals, Els principis alimentaris. De la utilització racional diària de la nostra cuina tradicional.*

La participació activa de professors i alumnes en el seguiment dels cursos, debats i taules rodones en el marc de l'UCE propicià la presentació d'un noticiari de Ventura Pons sobre el Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC) i l'audiovisual *L'homosexualitat*, al qual continuà un col·loqui en què va participar Armand de Fluvià i Jordi Petit, dins la secció de «Nous moviments socials». També es feu la presentació del llibre *Lluís Llach, un trobador per a un poble*, de Josepmiquel Servià, per Josep-Maria Llompart.

Exposicions:

- Mostra de llibres infantils i juvenils, i d'il·lustradors
- Mostra de pesos, mides i mesures dels Països Catalans

En col·laboració amb *Ràdio Arrels*, l'UCE hi instal·là una emissora de freqüència modulada per a l'aprenentatge i pràctica de les tècniques radiofòniques dels alumnes d'aquell any.

La representació territorial per a l'edició de l'UCE de 1982 fou:

Per a Catalunya Nord: Pere Verdaguer i Miquel Mayol

Per a les Illes: Joan Alegret i Josep-Maria Llompart

Per al País Valencià: Josep-Lluís Blasco i Eliseu Climent

Per al Principat de Catalunya: Jordi Berrio

Coordinació general: Joan Ané i Ribes.

I la Comissió Gestora la formaven: Joan Ané i Ribes, Jordi Berrio, Jordi Estivill, Llorenç Planes, Miquel Mayol, Joaquim Romaguera, Frederic Boix i Eugeni Giral.

Durant l'UCE de 1982, entre el 27 i 28 d'agost, quaranta científics de la Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques signaren un *Manifest* per fer pública la deteriorada situació de la recerca en física i química en els Països Catalans, que més tard presentarien al Museu de la Ciència.

L'editorial del diari *Avui* del 31 d'agost de 1982 analitzava l'UCE de Prada i la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo de Sitges, dues institucions oposades pel caràcter popular de la primera enfront de les elits de la segona. (*Avui*, «Dues Universitats d'Estiu», pàg. 3)

Una vegada més es constatava que la Universitat Catalana de Prada va nàixer de la conjunció del despertar polític de les acaballes de la dictadura, l'aparició del pancatalanisme i la reacció conseqüent al *Maig del 68*.

A partir de 1976 l'UCE minvà el nombre d'inscrits en la mesura que es normalitzava la democràcia, es generalitzaven els estatuts d'autonomia i es perdia la memòria de les revoltes del *Maig francès*. A partir de 1978, l'equip responsable de l'esdeveniment de Prada optà per la institucionalització i l'oferta d'un programa acadèmic rigorós en el marc dels Països Catalans, malgrat el record nostàlgic de l'anomenat «esperit de Prada».

Moltes de les aspiracions que del 69 al 76 van donar vida a l'UCE no es transformaren en realitats. Segons aquell editorial de l'*Avui*, «la conversió de l'UCE en una Universitat *Menéndez y Pelayo* catalana seria una operació difícil que no respondria a la tradició d'aquella institució i que probablement no satisfaria ningú».

La necessitat de revisió autocrítica de l'UCE l'hauria d'impel·lir a trobar la raó d'existir sense trair la pròpia història, i enfocar el futur per guanyar-se els joves que aleshores considerava reaccionaris.

Pere Verdguer explicava al diari *El Món* la història de la Universitat Catalana d'Estiu, des de la seua fundació fins a la data actual, el 27 d'agost de 1982. (*El Món*, «Cultura», pàg. 20)

En la seua exposició reconeixia que a partir de les *Diades* que prepararen la futura Universitat Catalana d'Estiu, com també de l'Institut d'Estudis Occitans, l'ocasió fou la campanya per la regionalització que desembocà en el referèndum de De Gaulle. Continuava opinant que:

«seguint la moda nascuda al *Maig del 68*, on tot eren universitats paral·leles i de reflexió, la trobada va ésser anomenada Universitat Catalana d'Estiu. Els organitzadors del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans la van obrir a tots els Països Catalans. Va ésser una universitat ben informal, per bé que hi van intervenir professors i conferenciants del més alt nivell acadèmic».

El 1970, Edgar Faure proposava la reforma de l'ensenyament superior en el sentit de trobar l'especificitat de cada universitat i contribuir al desenvolupament econòmic de la pròpia regió. Ja només el GREC com a organitzador, va interpretar que la Universitat de Perpinyà havia de catalanitzar-se. Era visible que els catalans del sud necessitaven un espai lliure d'expressió que no tenien, que es feien classes a l'UCE que no es podien fer a Barcelona. Un sector considerable opinava que la Universitat de Prada servia d'escola política. El GREC va assumir aquella funció pancatalana, tot i que no faltà qui li reprotxava de no preocupar-se més pel públic rossellonès.

L'UCE era una Universitat popular i amb una interrelació pedagògica lliure; hi havia una inquietud per les disciplines noves que la universitat tradicional no acollia, i l'enfocament pluridisciplinari de temes candents; el professorat era escollit entre els intel·lectuals de més nom i sense interessos econòmics; i s'hi compartia un ambient de convivència de catalans de tot arreu, amb atenció específica a la problemàtica de cada País. Amb la mort de Franco s'obria un nou període en què el GREC transferí la responsabilitat de l'UCE a altres mans representatives del conjunt dels Països Catalans. Tanmateix, segons Verdaguer, a partir de 1977 la motivació política s'atenuava i desapareixia, i Prada esdevenia el lloc d'encontre de tots els catalans distribuïts en autonomies separades.

L'organització de l'UCE era una tasca feixuga i la col·laboració esperada no era automàtica. La continuïtat fou possible gràcies a l'esforç d'un reduït grup de persones compromeses. Enfront de les disciplines tradicionals a les universitats, temes com el feminisme, l'ecologia o la dietètica feien més dinàmic i atractiu de Prada, així com les activitats de lleure, cant, dansa, esport i vídeo tendien a transformar l'UCE en un centre de vacances. Havien passat els anys amb més de mil alumnes i cent cinquanta professors de vint-i-cinc universitats d'arreu del món, anys en què Gabriel Ferrater impartia per primera vegada classes de «gramàtica generativa». El 1981 tothom era conscient de la necessitat de tornar a les disciplines universitàries de base que semblava aconseguida el 1982. Però no es veia realitzada l'ambició dels fundadors en el sentit de fer extensiva la Universitat al llarg de l'any. Malgrat tot, des de la imaginació de l'equip responsable, l'UCE podia fer encara un gran servei a la causa catalana tot fent servir aquella institució sense equivalent arreu.

Els canvis polítics i culturals des del final de la dictadura obligaren a fer un replantejament de l'UCE. Calia mantenir l'alt nivell de rigor acadèmic, però, tenint en compte la necessitat d'esbarjo que hom requeria en estiu, Prada havia d'ésser capdavantera a dinamitzar la cultura catalana, incloent-hi els aspectes que en aquell moment no contemplaven les universitats. Tot això requeria, a més del voluntarisme, la implicació de les institucions, motiu pel qual el GREC va creure adient cedir la iniciativa als nous responsables de la Comissió Gestora que consideraven que Prada havia de continuar per lligar tots els Països Catalans. Aleshores, es va organitzar un secretariat permanent per coordinar totes les tasques; es va constituir l'associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu a ambdues bandes dels Pirineus amb base legal per representar, organitzar i col·laborar tant amb entitats públiques, privades o cívi-ques com amb particulars per donar a conèixer la realitat del poble català; es va endegar un servei de comunicacions, i es creà una estructura organitzativa de col·laboració entre les diverses entitats culturals i cívi-ques.

Preguntat l'historiador i documentalista cinematogràfic Joaquim Romaguera i Ramió, sobre el futur immediat de l'UCE, afirmava que la fórmula que s'hi feia servir, amb els mitjans humans, econòmics i d'infraestructura que tenia, havia tocat sostre en les seues possibilitats. A fi de donar resposta a l'exigència científicoacadèmica que demanava l'alumnat, calia un nou plantejament. Per fer possible un salt qualitatiu seriós i d'alt nivell de continguts, que permetés una universitat lliure, oberta, plural, participativa, dialogant, imaginativa i creadora, l'UCE no hi comptava amb els mitjans necessaris. Eren evidents les dificultats econòmiques per dur endavant el volum de l'UCE.

A més, l'UCE del futur no s'hauria de limitar a deu dies de finals d'agost, sinó que hauria de treballar tot l'any per materialitzar les propostes, projectes i iniciatives d'universitat singular que l'havien caracteritzada, gràcies a la dedicació d'un potencial humà generós i voluntariós.

Els temps de resistència política havien quedat enrere; tanmateix, un dels eixos vertebradors de la trajectòria de l'UCE era la idea de Països Catalans, en què calia incidir. L'esperit de Prada era quelcom més que el campus, que només podien explicar-lo els que n'havien tingut l'experiència, com a organitzadors, treballadors, professors o alumnes, i tots ells havien estat els millors propagandistes.

5.2.5. 1983: humanitat, progrés, democràcia i cultura a l'UCE

Les vivències de l'UCE eren el millor reclam per convèncer gent que volgués participar d'aquella experiència de llibertat, de país i de confraternitzar amb qui compartia idees i interessos. El professor Jordi Solé i Camardons contactà amb l'UCE a través de l'àmbit independentista, que ja mai abandonaria, i per la implicació amb la filologia catalana. L'aprofitament posterior del que es feia a l'UCE revertí en diversos cursos que hi feu de literatura, sociolingüística, ciència-ficció i història social i política de la llengua. Més endavant també realitzà aquests cursos per a professorat en alguna escola d'estiu. Com que l'organització deixà de comptar amb professorat d'instituts, la seua presència es limitava a assistir a les classes en qualitat d'alumne, i més tard a presentar algun llibre com a director de col·lecció i, després, com a editor autònom. Sempre quedava la satisfacció d'anècdotes personals viscudes a Prada, divertides i constructives, i el reconeixement per la promoció del *Manifest dels Grups de Defensa de la Llengua* des de l'UCE.

Segons declaracions de Joaquim Romaguera després de l'UCE de 1982, el replantejament de les estructures que feien possible l'UCE hauria d'enfortir el nivell d'exigència, de rigor i de continguts, en uns moments que proliferaven les escoles d'estiu a tot arreu. Competir amb d'altres no era l'objectiu, més encara quan es tenia un espai específic, peculiar, atípic, original i engrescador. Però calia consolidar les bases per a assegurar la continuïtat després de l'edició de 1982. Perquè es considerava que l'UCE era necessària, amb el rigor que l'alumnat requeria, i que des de l'organització s'estava obligat a donar, mitjançant un equip d'ensenyants-pedagogs seriosos, autocrítics, antipatumistes, innovadors, contemporanis, especialitzats, engrescadors i preparadíssims.

El 1983, organitzat pels Amics de l'UCE de Barcelona entre el 17 i el 27 d'agost, l'UCE comptà amb 485 participants, en vuit àrees temàtiques distribuïdes en vint-i-vuit seccions, dos tallers i una trobada. El lema era «*Països Catalans, projecte de present i de futur*».

Al fullet d'avançament de la programació hom podia llegir el text transcrit a continuació:

«La Universitat Catalana d'Estiu, com ha fet els darrers quinze anys, us oferirà a la darrera meitat del mes d'agost el seu missatge d'humanitat, de progrès, de democràcia, de cultura. Es tracta d'un missatge nou i vell que ens ha d'assegurar la continuïtat i alhora ens ha de permetre de plantejar amb optimisme el futur, un missatge de convivència entre gent que sap i vol conviure i un missatge de denúncia d'una realitat que, diguem-ho clar, no ens agrada ni poc ni gaire.

Tenim molts enemics i poderosos; els uns són externs, els altres, però, són interns. Especialment tenim el que representa la desunió, la lluita entre bandositats, la política mesquina, la subordinada

ció a interessos aliens. I nosaltres no ens podem permetre el luxe de cometre errors; ens hi juguem massa.

En el món del segle XXI potser no hi haurà lloc per a valencians, balears i catalans del nord i del sud del Principat per separat, però sí que hi haurà lloc per a una comunitat unida, per a una vella cultura mediterrània amb vocació de col·laboració amb les altres també velles cultures mediterrànies.

Per tots aquests motius, una vegada més, des de Prada de Conflent, obrim les portes a tots aquells que se sentin atrets pel projecte de present i futur que representen els Països Catalans».

El programa fou el següent:

Àrea de Català

Secció 1. «Introducció als Països Catalans», coordinada per Miquel Mayol

Secció 2. «Llengua elemental», coordinada per Roser Latorre i Gaia

Secció 3. «Lingüística», coordinada per Xavier Romeu

Secció 4. «Literatura», coordinada per Joan Alegret

Àrea de Ciències Humanes

Secció 5. «Sexologia», coordinada per Frederic Boix

Secció 6. «Psicologia aplicada. Grup psicoanalític de formació», coordinada per Jep Gouzy Anrich i Mercè Trullén i Thomàs

Secció 7. «Ciències de l'alimentació», coordinada per Joan-Carles Borràs

Àrea de Ciències Socials

Secció 8. «Folklore viu», coordinada per Robert Roqué i Jutglà. «Folklore viu (Catalunya Nord)», coordinada per Maties Mazarico

Secció 9. «Nous moviments (Polemologia, Objeció de consciència, Feminisme, Moviment “gai”, Moviments socials urbans, Ecologisme)», coordinada per Carles Riera

Secció 10. «Sociologia», coordinada per Ignasi Pons

Secció 11. «Ciència política i Dret», coordinada per Josep Guia

Secció 12. «Economia», coordinada per Joan Trullén i Thomàs

Secció 13. «Agricultura», coordinada per Llorenç Planes

Secció 14. «Història dels Països Catalans», coordinada per Ricard de Vargas Golarons

Secció 15. «Feminisme», coordinada per Tània Fraylich

Secció 16. «Coneixement de la Catalunya Nord», coordinada per Ramon Gual

Secció 17. «Juvenil», coordinada per Dolors Aniento

Àrea de Filosofia i Art

Secció 18. «Història de l'Art», coordinada per Antoni Mercader

Secció 19. «Música», coordinada per Toni Santandreu. «Dansa», coordinada per Ramon Cardona, que se'n feia càrrec després de Mariona Cortès, encarregada fins a l'edició anterior, i a partir d'aleshores continuaria ell ininterrompudament

Àrea de Ciències de la Natura

Secció 20. «Ciències (Física, Química, Ciències Naturals)», coordinada per Antoni Lloret

Secció 21. «Geografia», coordinada per Joan Becat

Secció 22. «Matemàtiques i Informàtica», coordinada per Claudi Alsina

Àrea de Comunicació Col·lectiva

Secció 23. «Periodisme», coordina Jaume Guillaumet. *Curs d'iniciació i experimentació fotogràfica*, coordina Miquel Nauguet

Secció 24. «Mitjans Audiovisuals», coordinada per Josep-Maria López-Llaví

Àrea d'Arquitectura i Disseny

Secció 25. «Arquitectura, Disseny i Enginyeria», coordinada per Enric Franch

Àrea d'Esport i Lleure

Secció 26. «Jocs sensorials provocadors de l'expressió plàstica», coordina Anna Donato. «Taller d'expressió esportiva», coordina Francesc Prujà

Secció 27. «Muntanyisme», coordina Antoni Glory

Secció 28. «Taller de Psicomotricitat», coordina Cori Rojas

A iniciativa de la Secció de Ciències, coordinada per Antoni Lloret, i de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, en les persones d'Enric Casassas i Josep-Maria Tura, la Universitat Catalana d'Estiu organitzà la «Segona Trobada sobre Recerca Experimental en Física i Química als Països Catalans», que s'hi celebrà els dies 26 i 27 d'agost de 1983. El tema central fou les *Relacions entre la recerca experimental en Física i en Química i la producció industrial*.

Com indicava Joan Ané, l'UCE havia estat el lloc de trobada de gent que maldava per la recuperació de la nació catalana completa. Era necessari apropar la ciència al poble, i que el fruit de les trobades sortís dels centres de recerca i arribés a totes les terres catalanes. Si durant molts anys hom posava l'accent en els aspectes històrics, polítics i sociològics, en aquells moments en camí de la normalització institucional pròpia, conscients de la tasca que restava per fer, calia estimular el món de la ciència, no solament per fer ciència veritablement catalana-

na en la seua formulació sinó també en els seus objectius. Calia tenir molt clar que una nació sobirana havia de procurar tenir el mínim de dependències en un món de multinacionals.

En la presentació de la «Trobada», Antoni Lloret constata que hom vivia uns moments apassionants en què Catalunya retrobava la seua tradicional sensibilitat envers la recerca científica, després del llarg període d'opressió franquista. Hi manifestava que gairebé es partia de zero, a la cua d'Europa, motiu pel qual la Universitat Catalana d'Estiu, atenta a les preocupacions dels Països Catalans, fou conscient de la necessitat d'experimentació en els camps de la Física i de la Química per organitzar unes trobades d'especialistes que començaren l'any anterior. L'èxit de la «Primera Trobada» condicionà que en la «Segona» s'hi reuniren, a més de físics i químics experimentadors, també industrials. Així doncs, hom pretengué posar en contacte representants dels tres estaments que podien possibilitar l'avenç científic i tecnològic: l'administració pública, el món de l'empresa i la comunitat científica.

Lloret hi deia, citem:

«L'anàlisi de la crisi de la societat del món desenvolupat modern revela que la recerca és un dels factors més positius per superar-la, tant pel que representen els coneixements i possibles innovacions com per la formació d'individus d'alta qualitat amb qui es podrà comptar en els centres de producció i d'ensenyament [...]. La recerca pública i la indústria es troben sovint en una situació de poca entesa. Aquest no és un problema específic català; és un problema constant en altres països. Les dues esferes es mouen moltes vegades en mons allunyats. Cal superar aquest problema en tota circumstància. Però per això, el pas immediat és el debat a través del qual ens podem conèixer. I aquesta és essencialment la raó per la qual la Secció de Ciències de la Universitat Catalana d'Estiu us acull a Prada aquests dies». (Butlletí de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, núm. 3, 1984)

El professor Martí Boada i Juncà, doctor en Ciències Ambientals, va arribar a l'UCE de manera singular el 1976. En aquells moments era tripulant-conductor del «Bibliobús Cultura en Ruta», d'Òmnium Cultural, un tràiler de 16 metres carregat de llibres i discs catalans. Després, començà a impartir el seu curs sobre Natura, el 1983, que continuaria els següents trenta-nou anys. Al llarg de l'exercici com a professor titular de la Universitat Autònoma de Barcelona, hi va procurar transferir els avanços de les Ciències Ambientals com a elaborador dels primers currículums de la carrera, posat que les seues recerques i projectes acadèmics els realitzava en moltes universitats i territoris d'arreu del món, com eren Mèxic, Canadà, USA, Brasil, Costa Rica, Cuba, Xile, Nicaragua, Argentina, Equador, Perú o l'Antàrtida. Per a ell, l'UCE representava posar cada any a nivell el diapasó dels Països Catalans.

La Comissió Gestora del 83 la componien: Joan Ané, Jordi Berrio, Frederic Boix, Enric Franch, Tània Fraylich, Miquel Mayol, Llorenç Planes, Joaquim Romaguera i Xavier Romeu, i la corresponent representació territorial. El patronat d'intel·lectuals que havia reclamat el GREC només era teòric. En realitat tot girava al voltant de dues assemblees, de professorat i d'alumnat, que decidien per votació. Però hi havia tensions entre els nord-catalans i la Comissió Gestora per promocionar activitats que es consideraven marginals i lúdiques. Els partits polítics que hi acudien eren extraparlamentaris. Als del Nord els interessava especialment el prestigi per avançar en l'ensenyament de la llengua i el seu ús als mitjans de comunicació; tanmateix, la imatge que se'n desprenia per al Nord era més aviat negativa.

Maria Conca i Josep Guia reflexionaven sobre el colp d'estat del 23 de febrer de 1982; citem:

«Una de les conseqüències va ser la recentralització de la “*Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico*” (LOAPA), contra la qual es va fer una gran campanya per part de les organitzacions autonomistes catalanes, amb una gran manifestació a Barcelona, el 14 de març de 1982, amb l'eslògan: “*LOAPA no, som una nació*”. Les forces independentistes també hi digueren la seva, afegint-se a la manifestació amb una cita i una convocatòria pròpia: “*Autonomia, no. Independència, sí*”, al centre de la pancarta inicial destacava la figura de Xavier Romeu. El governador Civil de Barcelona, Jorge Fernández Díaz –que, temps a venir, es faria de l'Opus Dei i arribaria a ésser ministre de l'Interior d'Espanya amb Mariano Rajoy Brey–, va prohibir la manifestació independentista, i va ordenar la detenció de sis independentistes vinculats a Independentistes dels Països Catalans (IPC) –que foren traslladats a l'Audiència Nacional de Madrid, entre els quals figurava Carles Castellanos i Llorenç– i dos vinculats al PSAN». (CONCA-GUIA, 2018: 111)

En el programa de l'UCE d'agost de 1983 estava anunciada la presència de Xavier Romeu com a coordinador de la «Secció de Lingüística», però no hi arribà: un accident de trànsit en la matinada del 12 de juliol anterior li segà la vida. Citem Conca-Guia:

«El 23 d'agost se li feu un acte en record i homenatge a la Universitat de Prada presidit per una senyera estelada i una pancarta: “*In memoriam Xavier Romeu, lluitador i defensor de la terra*”.

Hi parlaren els professors Frederic Boix i Josep-Maria López-Llaví, de Barcelona, Lluís Alpera, d'Alacant, i Josep Guia, de València. També al Diari de Prada, que cada dia s'editava ciclostilat a l'UCE, aparegué un escrit de Josep Guia i una pàgina en forma de còmic de Quim Auladell en record de Xavier Romeu. Tres anys més tard, el 18 d'agost del 1986, de nou se li va retre un acte d'homenatge, obert pel rector de l'UCE Max Cahner». (CONCA-GUIA, 2018: 119-120)

El *Diari de l'UCE* núm. 4, de 23 d'agost de 1983, pàg. 5, publicà l'escrit següent de Josep Guia en record de Xavier Romeu, a més de la il·lustració d'Auladell a l'última pàgina, recollida als annexos:

«Ni que sigui com a recurs retòric, m'adreçaré a tu, Xavier, estimat amic mort en un absurd accident de cotxe. Soc en una aula del Liceu de Prada, d'aquestes mateixes que tu trepitjaves l'any darrer i l'altre, i l'altre... Aquí, la teva absència se'm fa quotidiana, de manera que he de treure'm del cap el teu record, amb esforç, per poder fer classe, participar en els debats, petar la xerrada, anar al ball o al cinema. La teva mort m'ha ferit de mala manera. No esperava aquest cop, i cada vegada que se'm fa present m'és tan difícil d'empassar com el primer dia. Amb quin amic podré parlar, estar-hi, amb el grau d'entesa que tenia amb tu? Amb quin amic podré arribar a compartir, de la mateixa manera, els anhels i les esperances del nostre País, les seves frustracions i la lluita alliberadora? Amb la teva mort he sentit com si se'm morís, una mica més, la nostra pàtria. I, tanmateix, haurem de remuntar la vida contra la mort. Al capdavall, mirem-ho així, soc afortunat d'haver-te conegut i d'haver estat amic teu. I les llàgrimes que no he pogut vessar, però que em solquen el cor, en són el preu. Adeu, Xavier».

Max Cahner, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, inicià la publicació del primer volum dels *Annals* amb l'article «Un present necessari i un futur esperançador», del qual citem:

«Una etapa important de Prada ha quedat d'alguna manera closa amb la recuperació de les llibertats democràtiques i l'inici del procés d'autogovern de Catalunya. [...] Aportació de la Universitat de Prada ha estat la de constituir-se com una alternativa democràtica, progressista i amb voluntat científica enfront de la universitat anquilosada, centralista i autoritària pròpia de l'Estat franquista. [...] Vam entendre què volia dir la llibertat de càtedra. [...] La llibertat d'expressió no és un principi i una pràctica que afectava només les activitats que es desenvolupen dins les parets d'un edifici universitari, sinó que adquiria el seu significat més ple quan aquesta llibertat és traduïda en els debats i en les múltiples activitats que tots plegats organitzàvem fora de les hores pròpiament lectives. [...] Prada fou la constatació de l'idioma català com a llengua idònia de cultura i de coneixement científic. [...] als anys seixanta encara hi va haver qui volia negar la condició i les aptituds del català com a llengua de ciència. Prada fou l'argument més irrefutable contra aquest intent de convertir el català en un "patois", i Prada tingué Matemàtica, Física i altres matèries científiques i exclusivament en català. [...] Una altra de les aportacions de la Universitat de Prada és que se situa en el camp de reconeixement de la unitat lingüística i cultural dels Països Catalans. Gràcies a Prada, la idea d'una comunitat de Països Catalans deixà de ser la utopia d'uns pocs. [...] A Prada van jugar un paper fonamental les hores de lleure que van permetre uns contactes entre gent procedent d'arreu dels Països Catalans. Aquesta presència d'estudiants i professors que no procedien de Catalunya propicià que molts

descobriessin, gràcies a Prada, el País Valencià. [...] la Universitat de Prada ha suposat un servei valuosíssim als qui més dret en tenien: als habitants de la Catalunya Nord, d'unes comarques que han sofert una de les pitjors colonitzacions que pot patir un poble, la que comporta el rebuig de la pròpia identitat. En aquest sentit, Prada ha contribuït decisivament a descobrir als catalans del Nord que formen part d'un conjunt nacional més ampli. [...] Per a molts, la Universitat de Prada va suposar un dels primers exercicis pràctics de diàleg i democràcia. [...] Prada, a hores d'ara, ha aportat al conjunt dels Països Catalans un patrimoni que romandrà per sempre més; per això, Prada és una de les fites importants de la resistència cultural catalana sota el franquisme». (*Annals-1*, 1983: 5-7)

Per la seua banda, Joan Ané, secretari general de la Universitat Catalana d'Estiu, escrivia en el titular «La clau de volta», citem:

«Quan hom comença a bastir un edifici que sigui al mateix temps ambiciós, gran, acollidor, pràctic, testimonial, realista... i molts altres adjectius contradictoris i alhora complementaris, cal l'esforç de tothom. Calen uns esforços anònims, feixucs, gens vistosos, d'aplanar el terreny, de fer els fonaments, de convèncer la gent de la idoneïtat del projecte, d'esmerçar moltes hores en el treball de buscar les persones, d'encendre les il·lusions, d'oblidar les desercions, d'entusiasmar a tots: joves i grans, conservadors i progressistes, treballadors i menestrals, intel·lectuals i científics, persones anònimes del carrer i persones de gran prestigi, perquè tots ells vegin com a seu l'edifici que entre tots estem construït i que quan s'hagi acabat sigui la casa de tots, el lloc on ens trobem bé. [...] Aquest pensament pot resumir quina és la filosofia que emmarca el context de la Universitat Catalana d'Estiu. [...] No hi havia prou a organitzar uns cursets a Prada, calia construir un edifici que es fonamentés en la reconstrucció nacional del nostre poble a partir de la cultura, en la voluntat de formar un sol poble, una sola nació en el marc cultural dels Països Catalans. [...] Calia, i cal, preparar un corpus històric, doctrinal i cultural que desvetlli iniciatives, que sigui el punt de referència de tantes persones que en els diversos camps de l'actuació diària, en les diferents instàncies culturals, polítiques i sociològiques treballen per al millorament de la nostra societat. Calia organitzar una mínima estructura, que comprèn: 1. Una trobada anyal de professors i alumnes a Prada. A Prada, per raons històriques, sociològiques, sentimentals. A Prada, volgutament, per ésser el germà petit, el més feble de la família. 2. Unes associacions d'amics que a les dues bandes dels Pirineus tinguessin com a finalitat la d'escampar l'esperit de Prada. [...]». (*Annals-1*, 1983: 11-13)

Tal com explicava Joaquim Romaguera i Ramió, coordinador d'*Annals*, en la presentació del primer volum, amb la voluntat d'estar presents en la vida cultural dels Països Catalans al llarg del curs acadèmic, *Annals* es concebia com a vehicle d'expressió personal i col·lectiu del treball fet a Prada, i d'altres externs a l'UCE que pretenien difondre el saber del professorat pradenc. En aquest sentit, començava les exposicions amb una dissertació del professor Jaume

Sobrequés, al voltant del tema «Rovira i Virgili, historiador i teòric del nacionalisme» (*Annals-1*, 1983: 27-29), en què se centrava conceptualment en «nació» i «nacionalitat», citem:

«[...] Nació: poble dotat de personalitat nacional i constituït en Estat, el poble dotat de personalitat nacional independentment de si està constituït o no en Estat o de si té reconeguda o no la personalitat. [...] Rovira afirma que una nació o nacionalitat “és una comunitat natural d’homes, aplegats en vida comuna per la unitat del territori, d’origen, de costums i de llengua, tenint consciència d’aquesta comunitat”. Per a Rovira, els elements que formen la nació són el territori, la història, la raça, la llengua, la comunitat de dret i costums, la cultura, la consciència de la pròpia personalitat i la voluntat de mantenir-la i aprofundir-la. [...] Si hi ha imposició de l’Estat central sobre els estats particulars i control de l’autonomia, no pot parlar-se de federalisme».

En una visita al president de la Generalitat de Catalunya, el 5 d’agost de 1983, la Comissió Gestora de l’UCE feu entrega al Molt Honorable Jordi Pujol del primer número dels *Annals*, coordinat per Joaquim Romaguera, amb la col·laboració de Jaume Sobrequés i Josep Guia. S’aprofità l’avinentsa per presentar-li el programa dels cursos d’estiu de la Universitat de Prada, que tindrien lloc del 17 al 27 pròxims. També li van exposar un nou pla d’actuació progressista per tal que l’UCE assolís la màxima projecció popular i científica dels Països Catalans. (*Avui*, 6 de juliol de 1983)

En l’edició de l’UCE de 1983, a la publicació *Cooperació catalana* (núm. 35-36, juliol-agost de 1983: 2) es detallava el programa de la «Secció d’Agricultura» en els termes següents:

Dimecres, 17 d’agost, matí: *L’agricultura i el cooperativisme*. Presentació de la situació a Catalunya Nord, Catalunya Sud i País Valencià.

Dijous, dia 18: *L’agricultura de muntanya*. Tarda per a visitar explotacions agrícoles.

Divendres, dia 19: *La vinya i el vi*. De matí, presentació i degustació de vins dels Països Catalans; tarda prevista per a visites a cooperatives vitivinícoles.

Dissabte, dia 20: *Les cooperatives agrícoles en el sector de les hortalisses i l’organització comercial dels hortolans*.

Dilluns, dia 22: *Horticultura*. Durant el matí, diverses intervencions tècniques sobre els cultius hidropònics; durant la tarda, visita d’explotacions i de cooperatives hortofructícoles.

Dimarts, dia 23: *Els boscos*. De matí, explicació de com conduir i explotar el bosc; de tarda, visita als boscos del Conflent.

Dimecres, dia 24: *El crèdit agrícola*. Organismes de crèdit i ajudes als joves agricultors.

Dijous, dia 25: *El mutualisme*. Les mútues agrícoles en el món rural amb representants dels diferents Països Catalans. Tarda: *El desenvolupament del cooperativisme agrícola a Catalunya Sud*.

Divendres, dia 26: *L'ensenyament agrícola*. Matí: experiències de formació pràctica. Tarda: visita a centres de formació agrícola.

Dissabte, dia 27: Conclusió i perspectives per a l'any vinent.

La secció «Història dels Països Catalans» estava coordinada per Ricard de Vargas Golarons que va tractar el tema de la història oral dels fets cabdals a Catalunya al segle XX: *La Vaga de la Canadenca i Els Fets d'Octubre de 1934. Els fets de maig de 1937. Les col·lectivitzacions*. Carles Castellanos i Eva Serra van participar els dies 25, 26 i 27 sobre, *Desnacionalització i resistència popular al post-franquisme*. La secció d'«Història» organitzà dues exposicions, *La resistència antifranquista a Catalunya i Sobre les col·lectivitzacions*. El primer tema anava acompanyat d'un guió que duia per títol *Una exposició documental sobre la situació política durant el període 1939-50, en el marc de la UCE de Prada de Conflent*, redactat per Agustí Barrera, que també va fer una classe sobre el *Debat entorn de la problemàtica d'altres nacions oprimides. Situació de les seves reivindicacions i la seva alternativa cultural. Galícia, Euskadi, Còrsega, Occitània, Flandes, Kurdistan*. El *Diari de l'UCE* número 5, d'agost de 1983, publicava un article amb el títol: «Les exposicions de la secció d'Història dels Països Catalans» on, a més de comentar el que va representar l'experiència autogestionària del Decret de Col·lectivitzacions d'Indústries i Comerços del 24 d'octubre de 1936, explicava la importància de la informació gràfica que es trobava a l'exposició. També es publicaren al *Diari* de 1983 els articles *La Nació* i *Viure a la Catalunya Nord*, els dos signats per Ramon Fonoll –pseudònim de Carles Castellanos. Del mateix autor era la publicació de *L'independentisme radical a Catalunya*.

En el número 1 del butlletí *Mirall* (primer trimestre de 1984), l'associació «Amics de la Universitat Catalana d'Estiu a Catalunya Nord» recordava els que hi eren des de 1969, alguns amb càrrecs de responsabilitat política, i els ja traspassats; però també les noves promocions de joves que asseguraven el futur. El butlletí expressava, citem:

«Malgrat els canvis de governs, autonomies o descentralitzacions, els Països Catalans no són oficialment reconeguts com una entitat i no tenen existència legal per als governs francès i espanyol. Això fa que per a tots els que creuen que, a desgrat d'ésser una realitat jurídica, els Països Catalans són una realitat humana, la Universitat Catalana d'Estiu continua essent el lloc on poden trobar altra gent dels Països Catalans, o de vegades de fora, amb opinions polítiques, filosòfiques o religioses diferents, d'ambients socials diferents, però que tots estan d'acord so-

bre el punt que els Països Catalans existeixen, han d'existir i han d'ésser reconeguts com a tals. Tant com un tal reconeixement no hagi intervingut i tant com els Països Catalans no gaudeixin d'unes institucions públiques pròpies, la UCE té un paper importantíssim a jugar. [...] Tal com s'ha obert als diferents Països Catalans, la UCE s'ha obert també, per les seves seccions, a moltes de les preocupacions dels ciutadans [...]. El que cal subratllar també el 1983 és la participació nord-catalana més important que fa alguns anys. Ha estat una participació en l'organització ja que l'associació "Amics de la Universitat Catalana d'Estiu" a Catalunya Nord s'ha encarregat de les relacions amb l'associació *Prades Action Loisir* que gereix el *Lycée Renouvier*. Ha estat una participació activa a nivell del professorat de certes seccions, particularment "Introducció als Països Catalans", "Psicologia aplicada", "Folklore viu", "Agricultura", "Coneixement de Catalunya Nord", "Geografia", "Muntanyisme" i "Taller esportiu". Ha estat també una participació a nivell de públic, i es pot avaluar els nord-catalans en unes 70 persones que, sobre un total de 500, representen el 14%, no gens negligible. Cal dir que les ajudes financeres de l'*Office Régional de la Culture* del "Crèdit Agrícola i de les Assegurances Mútues Agrícoles dels Pirineus Orientals" han servit a oferir beques que han permès a alguns joves de venir a la UCE».

Entre els escrits històrics localitzats en els arxius, se n'ha trobat un del 24 de juny de 1983, remès per Artur Nicolau i Picó, de Xixona –al País Valencià–, adreçat a Secretaria de l'UCE, al passatge Valeri i Serra de Barcelona, en què manifestava que:

«se'n feia poca propaganda en aquelles comarques del Sud, la qual cosa restava gran nombre de possibles participants. Personalment –continuava– creia que mancava la dinamització necessària per part d'algunes entitats valencianes que hi col·laboraven: calia que es visitessin les Universitats, les Escoles de Magisteri, de Formació Professional, els Instituts, etc., tot fent-hi xarrades informatives».

I acabava reclamant que enviessen fullets informatius i quaranta cartells anunciadors de l'edició de 1983 per penjar-los als llocs estratègics d'Ajuntaments i Centres Culturals i d'Esplai.

S'han recuperat sengles escrits del 3 d'agost de 1983, als consellers de Cultura, Max Cahner, i d'Ensenyament, Joan Guitart, de la Generalitat de Catalunya, en què se'ls convidava a la inauguració de la quinzena l'UCE, el dia 17 d'agost, a la qual assistiria també el president del Consell General del Departament i el batle de Prada. Després d'un recés per dinar, es procediria a la inauguració de les exposicions *Diaris pintats*, del pintor Guinovart, de *La resistència antifranquista i les col·lectivitzacions a Catalunya*, i l'exposició patrocinada per l'Institut d'Estudis Catalans-Societat de Ciències Físiques i Químiques sobre *La Física Europea i la repressió nazi*.

En referència a aquest escrit, es conserva el telegrama original de contestació de Joan Guitart, de l'11 d'agost –que hom pot veure reproduït en l'Annex II–, en què comunicava la impossibilitat de viatjar a Prada i que podria assistir a actes d'algun altre dia.

En un escrit de 20 de setembre de 1983, Joan Ané agràia a Jan-Patrik Reuterswärd la col·laboració de l'empresa *Almex España, SA*, amb la Comissió Gestora per haver facilitat una màquina cancel·ladora per controlar l'entrada al menjador.

També hi havia constància en la correspondència oficial, del 19 de setembre corrents, d'una nota manuscrita –reproduïda en l'Annex II–, procedent dels Serveis Territorials de Cultura i Mitjans de Comunicació de Tarragona, en què el seu cap, Josep-Lluís Carod-Rovira, escrivia a Joan Ané per comunicar-li que havia tingut ocasió d'informar a Josep-Maria Puigjaner, cap del Servei del Llibre de la Generalitat de Catalunya, de la necessitat d'una biblioteca bàsica per a l'UCE de Prada, i calia fer-ne la corresponent sol·licitud. El 10 d'octubre següent, Ané demanava la col·laboració a Josep-Maria Puigjaner per dotar de llibres la biblioteca de consulta de l'UCE que els alumnes reclamaven. Conseqüentment, el 9 de novembre, el Servei del Llibre feia entrega d'un lot de 181 llibres per a la Universitat Catalana d'Estiu.

Per una altra banda, el diari *Segre* de Lleida, de 27 de novembre de 1983, arran d'un acte de germanor entre alumnes i simpatitzants de l'UCE celebrat a l'Ateneu Popular de Ponent de Lleida, publicava que la Regidoria de Joventut s'havia interessat pels cursos d'hivern que hi organitzaria la Universitat Catalana d'Estiu, i que amb idèntics criteris de defensa de la cultura popular i dels Països Catalans ja s'havien celebrat a Tarragona, València, Girona, Reus i Perpinyà.

L'UCE constituïa, sens dubte, una de les experiències més originals del món de la cultura i la comunicació. En només deu dies no era possible impartir un ensenyament acadèmic clàssic, però, en canvi, sí que hom tenia l'ocasió de presentar idees i conceptes fonamentals, els més actuals i els més polèmics, i donar a conèixer els descobriments més recents, tot permetent als assistents confrontar les opinions i discutir-les amb tota llibertat.

En l'acte de presentació de la setzena edició de la Universitat Catalana d'Estiu, el 1984, a la Casa de l'Ardiaca, Joan Ané informà que era l'hora de plantejar el futur dels Països Catalans des de l'aspecte cultural. Després del que es feia a l'UCE, com també pel que plantejava el Congrés de Cultura Catalana, calia actuar amb interlocutors responsables de les institucions autonòmiques i altres competents en el territori català, francès i italià per coordinar la riquesa cultural catalana. En aquell acte s'aprofità per presentar el primer volum dels *Annals*.

En el *Diari de Prada* núm. 1, del 17 d'agost de 1984, Joan Ané deia que l'UCE ja no era un lloc de fundació o de promoció de partits polítics, sinó un punt de trobada i d'unitat entre ciutadans dels diferents indrets dels Països Catalans, motivats per un mateix anhel reivindicatiu que no sempre era compartit per aquells partits polítics que representaven el poble de Catalunya en les diferents instàncies parlamentàries.

El fullet d'avançament del programa de l'UCE de 1984 contenia un text de presentació amb el contingut següent:

«La Universitat Catalana d'Estiu s'ha anat fent sense interrupció, a Prada, des de 1969: aquest estiu seran ja setze anys de la nostra institució universitària. Durant tot aquest temps ha estat un lloc d'encontre de persones de diferents edats i condició, de gent dels diversos països de la nostra nació, és a dir, dels països units per la nostra comuna llengua catalana: els Països Catalans. Durant tot aquest temps s'hi ha ensenyat, s'hi ha tractat i s'ha debatut matèries humanístiques, disciplines científiques, qüestions socials i temes polítics, i això s'ha dut a terme combinant-hi l'interès pel passat, l'atenció al present i la preocupació pel futur. Durant tot aquest temps s'han produït canvis històrics, administratius o polítics en els nostres països, canvis que, d'alguna manera, s'han anat reflectint en el desenvolupament de la nostra Universitat. Però els problemes de fons que ens afecten com a comunitat continuen existint i la Universitat Catalana d'Estiu continua tenint un sentit i acomplint una funció: punt d'encontre de catalans (del nord i del sud de les Alberes), de valencians, de balears...; punt d'encontre d'alumnes i de docents de diverses facultats universitàries, que acull igualment els qui ja tenen estudis i els qui no en tenen; lloc d'estudi i també lloc d'esbargiment. I la seva celebració a Prada ha esdevingut ja una tradició. (*Som*, núm. 51-52, juliol-agost de 1984: 38)

L'indret –la vila de Prada, regada per La Tet i ombrejada pel Canigó– és un dels paisatges més bells de la nostra terra. I dels més plens de significacions llegendàries, històriques i culturals: la suposada naixença del comte Guifré el Pelós al castell del poble veí de Rià, l'emotiva cançó popular de les muntanyes del Canigó, la històrica abadia de Sant Miquel de Cuixà, el gran poema Canigó amb què Jacint Verdaguer va cantar la naixença de Catalunya des del cim de la seva renaixença, els concerts de Pau Casals, i la tomba de Pompeu Fabra...»

Tanmateix, 1984 fou l'últim any a càrrec de la Comissió Gestora, abans de la creació del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, i organitzat pels Amics de l'UCE de Barcelona. El lema era: *Els Països Catalans, una nació sense estat*. S'hi van inscriure 500 alumnes, en les següents vint-i-quatre seccions:

Secció 1. «Introducció als Països Catalans», coordinada per Miquel Mayol

- *Història del nacionalisme als Països Catalans*, per Josep-Lluís Carod-Rovira
- *Introducció a la cultura catalana*, per Ricard Serrano
- *Els Països Catalans a través de la història*, per Antoni Simó i Massó
- *Coneixement dels Països Catalans*, per Miquel Mayol, Antoni Royo i Bartomeu Carrió

Secció 2. «Llengua elemental», coordinada per Roser Latorre i Gaia

Grup A: *nivell d'iniciació* per a alumnes no catalanoparlants

Grup B: *nivell mitjà* destinat a alumnes amb coneixements elementals de català

Grup C: *nivell superior*, per a consolidar conceptes i aprofundir en l'estudi de la sintaxi

Professors participants: Joan-Ramon Borràs, Joaquim Pomares i Mercè Roca

Secció 3. «Lingüística», coordinada per Pere Verdaguer

Lectura crítica de les Elegies de Bierville, de Carles Riba

Dialectologia Rossellonesa, i el català i el francès comparats

Aspectes de fonologia catalana: el cas del valencià

Professors: Jaume Medina i Joan-Ramon Borràs

Secció 4. «Literatura», coordinada per Joan Alegret

La poesia a la literatura insular, per Josep-Maria Llompart

Prosa i poesia entre l'Edat Mitjana i el Renaixement, per Agustí Bover

Comentaris crítics de Bearn, de Llorenç Villalonga, per Joan Alegret

Conferenciant invitat: Anton Espadaler

Secció 5. «Sexologia», coordinada per Pere Font

La repressió sexual en la societat contemporània

Naturalesa vs. cultura

Masculí/femení: el mite de la diferència

Erotisme i plaer

El cos: comunicació i joc

Sedució i possessió

La gelosia

Necessitat i desig

Conflicte i disfunció

Professors participants: Frederic Boix i Anna Reig

Secció 6. «Psicologia aplicada», coordinada per Jep Gouzy i Anrich

Anàlisi corporal i psicodrama

La secció la formaven psicoanalistes del Grup d'Anàlisi Institucional i de Recerca en Psicologia Social (GAIRPS) amb seu a Perpinyà

Secció 7. «Ciències de l'alimentació», coordinada per Joan-Carles Borràs i Carme Hernández

Els 63 nutrients essencials. Biodisponibilitat. Índex de qualitat nutricional. Aliments rics/pobres

Classificació dietètica dels aliments

Distribució d'àpats. Planificació de menús

Guia de l'alimentació diària

L'alimentació del nadó, la mainada i l'adult

Dietes per a l'embaràs, l'alletament i la vellesa

Prevenió de toxiinfeccions alimentàries

Experiments científics que es poden menjar

Secció 8. «Folklore viu», coordinada per Robert Roqué i Ramon Gual Batlle

Les cançons tradicionals de Catalunya Nord i els rituals del curs de l'any.

Evolució de la cobla, per Robert Roqué

La tenora, per Joan Roca

Els compositors, per Robert Roqué

La cultura popular, per Antoni Anguela

Els castellers, per Joan Gala

La casa pairal de Perpinyà (el Castellet), per Josep Deloncle

Altres manifestacions folklòriques. El fet social, per Robert Roqué

Ensenyament pràctic de ballar sardanes, per Núria Pladevall

Professors participants: Maties Mazarico, Joan-Miquel Paraire i Lluís-Miquel Campos

Secció 9. «Nous moviments socials», a càrrec dels animadors Armand de Fluvià, Antoni Montserrat, Gabriela Serra i Carles Riera.

1. Introducció

a) *Els nous moviments socials: expressió diversa d'una mateixa realitat*

b) *Els nous moviments socials: síntesi cap a una nova societat*

c) *Els nous moviments socials: una alternativa global en els Països Catalans*

2. Unitats didàctiques

Àmbit 1: *L'eros i l'alliberament personal i social*

Àmbit 2: *Progrés i ecologia*

Àmbit 3: *Moviment per la pau*

Àmbit 4: *L'alliberament nacional: un nou moviment social*

3. Cap a la societat postindustrial, conferència per Lluís Racionero

4. Projectió de vídeos

Propostes multidisciplinàries:

1) Conferència: *La societat de l'oci*, per Lluís Racionero

2) Debat: *Cap a la societat postindustrial* / Sociologia, Història, Economia, Filosofia, Ciències, Mitjans de comunicació, Nous moviments socials

3) *Erotisme i societat*. Debat sobre Feminisme, Sociologia, Arts, Filosofia, Nous moviments socials

Secció 10. «Sociologia», coordinada per Jordi Estivill

Programació i estratègies d'intervenció a la realitat social, cultural i sanitària d'una localitat

1. Creació de necessitats socials i culturals en el marc d'una determinada estructura. Aproximació teòrica

2. Caracterització general d'una localitat

3. Metodologia de localització i anàlisi dels components bàsics de la xarxa social, sanitària i cultural d'una determinada població

4. Aplicació de la metodologia en tres models concrets

5. Reflexió i crítica de la metodologia

Professors participants: Ignasi Pons i Salvador Giner

Secció 11. «Ciència política i qüestió nacional», coordinat per Josep Guia

Dialèctica interna dels processos d'alliberament nacional

Professors participants: Eduard Vinyamata, Jordi Vera, Imma Tubella, Jordi Moners, Josep Guia i Vicent Bello

Secció 12. «Economia», coordinada per Joan Trullén i Thomàs

La política industrial: tendències actuals i perspectives de futur

Professors participants: Emèrit Bono, Jacint Ros i Hombravella, Manuel Esteve Rios, Emili Gasch, Francesc Roca i Rusell i Josep-Maria Carreras

Secció 13. «Agricultura», coordinada per Llorenç Planes, Pep Pérez i Jaume Taurinyà

Dia 16: *Presentació de l'agricultura dels Països Catalans*

Dies 17 i 18: *Encontre de tècnics dels Països Catalans*

Dia 20: *Horticultura*

Dia 21: *Els boscos als Països Catalans*

Dia 22: *La Muntanya*

Dia 23: *Mutualisme i Agricultura*

Dia 24: *Crèdit i Agricultura*

Dia 25: *L'agricultor i el Mercat Comú*

Secció 14. «Cooperativisme», coordina Benet Vigo i Trullà i Francesc Vernet i Mateu

Programa elaborat conjuntament per la Fundació Roca i Galès i ESICO, amb la participació de membres de la Confederació de Cooperatives de Catalunya

1. *Doctrina del cooperativisme*
2. *Història de la cooperació a Catalunya*
3. *L'empresa cooperativa*
4. *Cooperativisme de consumidors i habitatges*
5. *Cooperatives de treball associat i serveis*
6. *Cooperativisme juvenil i escolar*
7. *Cooperatives agràries*
8. *La llei catalana de cooperatives i el futur del moviment cooperatiu*

Activitats complementàries: visites a cooperatives, projecció de vídeos i taules rodones.

Professors participants: Albert Pérez Baró, Jaume Terribas i Alamegó, Marta Ferrés Zendera, Xavier Plana i Bassols, Gabriel Plana i Gabernet, Núria Esteve i Rufié, Àngel Echevarria Torrecilla, Josep Isern i Esperança Sans

Secció 15. «Història dels Països Catalans», coordinada per Fèlix Cucurull

El feudalisme valencià, per Enric Guinot

El valencianisme polític, per Albert Girona

El pensament de Rafael Campalans i el socialisme català, per Albert Balcells

Origen i evolució del nacionalisme català, per Fèlix Cucurull

Secció 16. «Feminisme», coordinada per Tània Fraylich

Dia 16: *Informacions, dades i documents, seguits de comentaris i debats a propòsit de l'actualitat dels problemes que tenen a veure amb la dona arreu de Catalunya. Dona i maternitat (mare casada, mare separada, mare soltera)*, per Tània Fraylich

Dia 17: *Relacions mare-filles i fills*, per Tània Fraylich

Dia 18: *Filosofia. J. J. Rousseau. La nova Eloïsa*, per Anna Masó

Dia 20: *Nietzsche. La dona com a creació i com a destrucció*, per Anna Masó

Dia 21: *Debat sobre els dos autors filòsofs*, per Anna Masó

Dia 22, 23 i 24: *Dona i literatura*, per Maria-Mercè Marçal

Dia 25: *Posada en comú*

Secció 17. «Coneixement de la Catalunya Nord», coordinada per Ramon Gual i Casals

- *Qüestió de territori i de nom (Comtats, Rosselló, Pirineus Orientals, Catalunya Nord)*
- *Economia: els vins de Catalunya Nord*
- *Les escoles catalanes: Bressola i Arrels*
- *La burgesia i el clergat després de l'annexió (1659)*
- *La creació nord-catalana, ara (pintura, literatura, música)*
- *La cuina de Catalunya Nord: els fruits*
- *Premsa, ràdio i televisió a Catalunya Nord*

Visites comentades a: Sant Miquel de Cuixà, Serrabona, Museu Prehistòric de Talteüll, Casa Pairal de Perpinyà.

Professors participants: Alícia Marcet, Pere Ponsich, Joan Lluís i Miquela Valls, Joan Abela-net, Eliana Thibaut Comalada, Joan Becat, Pere Verdaguer i Joan Raynal

Secció 18. «Art, arquitectura i disseny», coordinada per Enric Franch i Antoni Mercader

Reflexió sobre el significat de les produccions actuals

1. Primera part

- 1.1. *Apropament al coneixement de la realitat construïda. Introducció als corrents contemporanis d'anàlisi de la realitat*, per Jordi Berrio
- 1.2. *Aproximació a les economies dels tres sectors de la indústria cultural*, per Francesc Roca
- 1.3. *Repercussions politico-socials de les polítiques comunicatives. L'ordre internacional*, per Lluís Bassets

2. Segona part

- 2.1. *Les produccions d'imatges amb tecnologies avançades*, per Antoni Mercader
- 2.2. *El problema de la significació de la imatge en el context de les produccions contemporànies*, per Jordi Pericot
- 2.3. *Panorama entorn de la producció dita radical en els anys 60-70*, per Enric Franch
- 2.4. *Escena postmoderna i arquitectures paradoxals*, per Josep-Maria Montaner

Secció 19. «Música», coordinada per Toni Santandreu

- *L'audició. Jazz*
- *La pràctica musical. Taller de cant coral*
- *L'emissió de la veu*

Secció 20. «Ciències de la natura», coordinada per Antoni Lloret

A. «Tot a l'entorn de l'ésser humà»

1. *El cervell humà (Neurobiologia)*, per Adolf Tobeña
2. *Els materials de què som fets (Bioquímica)*, per Juli Peretó
3. *El procés evolutiu: químic i biològic*, per A. Giner i Sorolla
4. *L'origen dels éssers humans (Paleontologia)*, per Domènec Campillo
5. *El comportament humà (Etologia)*, per Frederic Boix
6. *L'Homo Sapiens Sapiens. Sapiens? (Filosofia)*, per Antoni Lloret

B. «Temes complementaris»

1. *Observacions astronòmiques: el Sol i altres astres*, per Raimon Reginaldo i Enric Marco
2. *Excursions per a descobrir la flora del Canigó*, per Xavier Font i Ignasi Soriano
3. *Socorrisme. Normes generals del socorrista*, per Julita Morró i Eva Mateu
4. *Debats*

Secció 21. «Geografia», coordinada per Joan Becat

- *Tècniques cartogràfiques, teledetecció, fotointerpretació i dibuix*
- *Aplicacions i experiències pràctiques: presentació de casos concrets de planificació territorial, els nous plantejaments de coneixença dels riscos naturals, de la pluridisciplinarietat i dels lligams investigació-endegament. Documents pedagògics: metodologia, concepció, realització*
- *Debat i reflexió: la coneixença dels Països Catalans i la pedagogia; la coneixença dels Països Catalans i els programes d'ensenyament actuals: situació per cada País català; balanç i propostes per un nou ensenyament dels Països Catalans*

Activitats complementàries: sortides sobre el terreny a Conflent, Rosselló i Andorra: conèixer el país, exemples concrets d'endegament, tècniques de terreny. Taules rodones comunes amb la secció «Catalunya Nord». Jornada del Mercat Comú i la seva ampliació.

Participants: Joan Becat, Joan-Pere Gensana, Jaume Busquets, Martina Camiade

Secció 22. «Matemàtiques i Informàtica», coordinada per Claudi Alsina i Català

1. *Introducció a la Intel·ligència Artificial*, per Jaume Agustí
2. *Llenguatge científic i tècnic*, per Lluís Marquet

3. *Aplicacions matemàtiques a les Ciències Humanes: Història, Psicoanàlisi, Economia*, a càrrec de Marcel·lí Perelló
4. «Calculadores programables amb llenguatge BÀSIC», per Jaume Puigbò

Conferències:

- «Fantasia i Matemàtica», per Claudi Alsina
- «Material per a ensenyar matemàtica i gaudir-ne», per Claudi Alsina
- «Els axiomes de separació: una galàxia topològica», per Josep Guia
- «Existeixen axiomes maximals de separació?», per Josep Guia

Secció 23. «Mitjans de comunicació –premsa, cinema i vídeo–»

«Premsa», coordinada per Jaume Guillamet.

A. Conferències sobre experiències actuals del món de la informació als Països Catalans

B. Dins la secció de premsa funcionaria un taller, a càrrec de la periodista Laia González, dedicat a la confecció del diari de l'UCE, amb la col·laboració de tots els professors i alumnes que ho desitgessin

C. Es muntaria un servei d'informació per tal d'atendre tots els mitjans informatius, a càrrec del periodista Antoni Llagostera

«Cinema», coordina Artur Amorós i Isern. Professors: Artur Amorós i Josep-Maria López-Llaví

1. «El llenguatge fílmic»
2. «Escoles i moviments cinematogràfics»

Projecció de pel·lícules dins l'horari de classes: clàssics muts

Dia 16: *El gabinet del Dr. Caligari*, Robert Wiene (Alemanya, 1919)

Dia 17: *La bruixeria a través dels temps*, Benjamín Christensen (Suècia, 1921)

Dia 18: *Mullers frívols*, Erich von Stroheim (EUA, 1921)

Dia 20: *El darrer home*, F. W. Murnau (Alemanya, 1924)

Dia 21: *La vaga*, S. M. Eisenstein (URSS, 1924)

Dia 22: *La mare*; V. I. Pudovkin (URSS, 1926)

Dia 23: *L'avanguardia: Entr'acte*, René Clair (França, 1924)

L'étoile de mer, Man Ray (1928)

Un chien andalou, Luis Buñuel (França, 1928)

Dia 24: *La passion de Jeanne d'Arc*, C. T. Dreyer (França, 1928)

Dia 25: *The Cameraman*, Buster Keaton (EUA, 1928)

«Vídeo», coordinada per Felip Solé

«Llenguatge de la imatge»

- Introducció al llenguatge videogràfic
- Tecnologia. Formació, gravació i visió d'imatges
- Teoria de la imatge
- Seqüencialitat
- Enquadrament i composició
- Introducció al so
- Guionatge. Guions
- Il·luminació
- Découpage tècnic
- Muntatge i ritme

Professors participants: Felip Solé, Teresa Valls, Víctor Simal, Antoni Mercader i Maria Gergelin. També en aquesta secció estava prevista la participació de l'alumnat en les tasques de confecció de la «Memòria de l'UCE» i dels programes diaris anomenats «TV Universitat Catalana d'Estiu».

Secció 24. «Filosofia», coordinada per Jordi Berrio i Anna Masó

- «K. Marx. Manuscrits d'Economia i Filosofia», per Anna Masó
- «Filosofia de la Història, avui», per Gonçal Mayos
- «Reflexió sobre l'home i la seva cultura», per Jordi Berrio
- «Prometeu o la llavor de la insaciabilitat», per Josefina Birulés

A més, es programaren vuit tallers:

1. «Animació cultural als pobles», coordinat per Ramon Gual Batlle
2. «Taller juvenil», dedicat als joves entre 7 i 14 anys, amb la presentació de l'UCE i les seves seccions, i visites comentades a diversos llocs d'interés
3. «Muntanyisme», coordinat per Antoni Glory
4. «Plàstica», a càrrec de Joaquim Auladell, Pilarín Bayés, Anna Bel·li, Rosa Gratacòs i Ricard Solé
5. «Esports», coordinat per Francesc Prujà
6. «Confecció diari de l'UCE», a càrrec de Laia González
7. «Vídeo», amb la participació dels alumnes de les tasques de confecció de la Memòria de l'UCE, així com dels programes diaris anomenats «TV Universitat Catalana d'Estiu»
8. «Psicomotricitat», coordinat per Cori Rojas

També hi tindria lloc, els dies 24 i 25 d'agost de 1984, la «III Trobada sobre la Recerca Experimental en Física i Química als Països Catalans», amb el suport de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, i de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica de la Generalitat de Catalunya, amb el títol: «*Relacions entre la recerca experimental en Física i Química i la Medicina*», la comissió organitzadora de la qual la integraven Joan Bordas, del *Medical Research Council*, Daresbury (Gran Bretanya); Manuel Cardona, de l'Institut Max Plank, Stuttgart (RFA); Antoni Ferrer, del CERN, Ginebra (Suïssa); Alfred Giner, de la Universitat de Florida del Sud (Estats Units); Antoni Lloret, del CNRS, Palaiseau (França); Miquel Pericàs i Josep-Maria Ribó, de la Universitat de Barcelona; Carles Solà, de la Universitat Autònoma de Barcelona; i Josep-Maria Tura, del CSIC, de Barcelona.

El 1984 tingué lloc la publicació d'un volum sobre els treballs de recerca de la «II Trobada», de 1983, que encetava la col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat Catalana d'Estiu.

Espectacles:

Dia 16: «Els primers films sonors de Catalunya: *Aurora de esperanza*», Antonio Sau, 1936.

Curt: «*Cartells d'un poble en guerra*», Ernest Blasi, Gustau Hernández, 1979

Dia 17: «Aquell nou cinema espanyol: *Los golfos*», Carlos Saura, 1959. Curt: «*85 anys de cinema a Catalunya*», Eugeni Anglada, 1982

Dia 18: «L'escola de Barcelona: *Lejos de los árboles*», Jacinto Esteva, 1963/68. Curt: «*L'Assemblea de Catalunya*», Carles Duran, 1981

Dia 20: «Renaixença del cinema català: *Laià*», Vicenç Lluch, 1971. Curt: «*La normalització lingüística*», Joan Solivelles, Antoni Martí, 1982

Dia 21: «Primer film subtítulat en català: *Els desesperats*», Miklós Jancsó (Hongria, 1965). Curt: «*Català a l'escola*», Jordi Feliu, 1977

Dia 23: «El doblatge al català: *El príncep i l'estrella*», Václav Vorlíček (Txecoslovàquia, 1979). Curt: «*Ocell blau*», Anna Miquel, 1983

Dia 24: «*Catalans universals*», Antoni Ribas, 1978. Curt: «*Què és Catalunya?*», Romà Guardiet, 1982

El finançament de la Universitat Catalana d'Estiu –per despeses d'infraestructures, allotjament al Liceu, manutenció, honoraris de professorat, viatges i allotjaments externs– sempre va representar un obstacle que no es compensava amb la recaptació per drets de matriculació.

Des que el GREC va declinar fer-se càrrec de l'organització i assumí la responsabilitat la Comissió Gestora, hi ha constància documental de les sol·licituds i les ajudes atorgades per institucions i organismes diversos, tal com es mostra en les reprografies de l'Annex II. En l'Annex V s'especifiquen les entitats a les quals se sol·licità alguna subvenció per col·laborar en la realització de les UCE del període 1969-1984.

Antoni Royo, que començà a anar a l'UCE a títol personal el 1975 com alumne a classes relacionades amb la història del País, després passà a ésser professor dels cursos sobre els Països Catalans, amb Carod-Rovira, Miquel Mayol i alguns mallorquins. S'hi tractava de divulgar «allò que havia de saber un ciutadà normal d'un país normal», des dels conceptes elementals i més bàsics fins a la complexitat de les divisions administratives o les autoritats de cada territori. Més tard, en representació d'Acció Cultural del País Valencià, s'hi organitzaria la Universitat Jove, que va dirigir, amb grups bastant semblants de cada indret, inclosa Catalunya Nord, en què tractaven tota mena de temàtica d'«interés juvenil» vinculada territorialment al marc nacional català.

Formaven la Comissió Gestora Permanent: Joan Alegret, Joan Ané, Jordi Berrio, Enric Franc, Tània Fraylich, Josep Guia, Miquel Mayol, Josep-Lluís Pitarch, Llorenç Planes, Joaquim Romaguera, Joan Trullén i Miquel Vidal.

La representació territorial estava composta per Pere Verdaguer, per Catalunya Nord; Joan Alegret i Josep-Maria Llompart, per les Illes; Eliseu Climent i Agustí Flos, pel País Valencià, i Jordi Berrio, pel Principat, amb Joan Ané com a coordinador general.

En la introducció del segon volum dels *Annals*, aparegut poc després de l'edició de l'UCE de 1984, el seu coordinador general, Joaquim Romaguera, escrivia que calia recordar el paper de l'UCE com a pionera de les activitats universitàries programades per als mesos d'estiu arreu de l'Estat espanyol. Romaguera, en la celebració de la setzena Universitat Catalana d'Estiu de 1984, incidia en el fet que, citem:

«Setze anys són quelcom, com *Els Setze Jutges*¹⁵⁴ foren quelcom. Aquests acompliren la seva funció i feren la seva feina, la que calia i la que es podia, feina i funció mai prou valorades quant a llur transcendència cultural i sociopolítica. La UCE continua dempeus esforçant-se a sintonitzar any rere any amb els signes del temps i de cada moment precís. L'entesa amb l'Institut

---

¹⁵⁴ *Els Setze Jutges* era un grup de cantants en llengua catalana fundat el 1961 per Miquel Porter, Remei Margarit i Josep-Maria Espinàs per impulsar el moviment de la *Nova Cançó*.

d'Estudis Catalans i la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) són una prova fefaent de l'obertura de la UCE envers el món tecnocientífic i intel·lectual català. [...] *Annals* no és solament, doncs, un dels fruits de l'activitat docent pradenca, sinó àdhuc la continuïtat i la presència durant la resta de l'any de la UCE en el si de la societat catalana. Aquest volum segon d'*Annals* es diferencia del primer perquè introdueix la modalitat de dedicar les tres quartes parts de les seves planes a un tema monogràfic. [...] En definitiva, reforçar l'estructura interna de la UCE i imbricar llur activitat plural i global amb les institucions dels Països Catalans més afins a la nostra missió». (*Annals-2*, 1984: 7-8)

Per la seua banda, Joan Miró i Ametller, coordinador de *Qüestions de cinètica química* en aquest segon volum, apuntava en la presentació que, citem:

«[...] Tanmateix, en una Universitat com la de Prada, que sempre ha viscut intensament l'actualitat dels Països Catalans, cal remarcar també que teníem la voluntat manifesta de consolidar una àrea dedicada a les ciències experimentals a la UCE, on tradicionalment han predominat les ciències humanístiques. D'altra part, per damunt de tot, volíem oposar-nos activament a l'opinió que la llengua catalana no servia per a la comunicació i recerca en els dominis de certes ciències, una opinió que no està fonamentada en cap raonament científic, però que és ben cert que ha estat freqüentment expressada en molts dels atacs llançats contra Catalunya i que hem hagut d'escoltar de molts llavis imprudents. Per a nosaltres es tractava també d'una qüestió d'imatge i d'una qüestió ideològica. Els esdeveniments polítics d'aquell estiu del 1975, quan el règim franquista agredia inflexiblement drets i llibertats personals i nacionals, i es preparava per executar noves víctimes de la repressió, van transformar la UCE en una veu esclatant que reclamava el retorn de la democràcia, de les llibertats, de l'autogovern de Catalunya i del dret d'autodeterminació, i ens convocava a una lluita unitària contra l'opressió per assolir aquests objectius. En aquest ambient, les seccions més populars de la Universitat de Prada eren les més fàcils de polititzar, i la secció de ciències era considerada massa neutra, massa apolítica, i semblava poc compromesa». (*Annals-2*, 1984: 11-12)

L'UCE de Prada constituïa un centre alternatiu d'estiu on es feien cursos puntuals de divulgació científica i, essent més precís, d'alta divulgació científica, però divulgació comprensible. En dos anys consecutius, el 1983 i 1984, es publicaren sengles volums divulgatius de la Universitat Catalana d'Estiu, *Annals 1* i *Annals 2*, per l'editorial L'Avenç, de Barcelona, coordinats per Joaquim Romaguera i Ramió, essent secretari general Joan Ané, revistes que responien a la voluntat de publicar continguts científics i de recerca.

Pere Verdguer destacava en una crònica periodística el gran esforç que representava la realització del seminari de «Cinètica química» a l'UCE, adreçat a postgraduats, així com la importància del curs que paral·lelament s'estava fent sobre «Química quàntica».

L'any 1984 es va decidir dotar l'UCE d'una estructura nova, i després de l'edició d'aquell any, una UCE de moltes assemblees i participació de tots per definir el reglament nou, es creà el Patronat, presidit per Enric Casassas. Josep Guia va estar en el disseny i redacció dels Estatuts; va ésser el moment en què s'iniciava a València el Bloc, i es van guanyar les eleccions en la Universitat de València, en què Guia començà de vicerector en l'equip del rector Ramon Lapiedra i vicerector d'estatuts. A Prada de 1984, Josep Guia va moderar les assemblees que van redefinir la futura UCE i el nou Patronat, bastant reduït, però que, per descomptat, integrà Joan Ané com a un dels membres inicials, i també Llorenç Planes, Toni Lloret i Josep Guia.

Tot i els horaris previstos de les classes, de 9 a 12 h, a l'UCE de 1984 es va treballar molt, fora dels horaris habituals, en allò que es podria anomenar procés constituent per posar fi a la situació fins aleshores i redefinir la nova estructura de Prada amb la creació d'un Patronat, que seria de qui dependria després l'equip rector.

Joan Ané havia ajudat el GREC gairebé des del començament de la Universitat, cosa que el feia mereixedor del reconeixement pels anys que va treballar juntament amb Pere Verdaguer.

L'UCE era un referent cultural de primer ordre, educatiu, científic, acadèmic, però també lloc comú on defensar actituds progressistes, uns ideals de país, uns valors humanístics; en suma, un espai de llibertat nacional de Països Catalans, el denominador comú que deixava d'ésser romàntic per obrir-se a un futur de progrés. Citant Guia, en *Des de la Catalunya del Sud*,

«l'UCE havia d'ésser una eina al servei de l'alliberament de la nació catalana; hi calia promoure la catalanitat sense les pressions espanyoles i franceses, en una universitat lliure i popular, on tant es podia aplaudir com esbrincar el conferenciant de torn. Prada volia dir col·loqui, debat, llibertat d'expressió, combinació d'aprenentatge i lleure, anhel d'independència del poble, i governada assembleàriament». (GUIA, 1987)

Els primers anys de l'UCE va ésser molt atractiva per la diversitat de l'oferta cultural. Allà tothom tenia cabuda si el seu discurs era coherent. No només no hi havia una separació entre les branques literària i científica, sinó que hi havia matèries interdisciplinàries, com l'antropologia. Agustí Barrera recordava, tot repassant vells programes esgrogueïts pel pas del temps, les classes de 1979 sobre Antropologia sexual, a càrrec de Frederic Boix, en què obria un nou món a uns alumnes que venien de la repressió sexual de l'església franquista. Maria-Mercè Marçal impartia un curs sobre «Problemàtica de la dona», una precursora lliçó de vida que no s'explicava a l'escola.

En la primavera de 2019, en una informació escrita que Agustí Barrera aportava al treball d'aquesta recerca, comentava que de vegades els records eren rebels a fer-se presents i a deixar-se imprimir sobre el paper. Citem Barrera en «Mirant enrere l'UCE de Prada», quan feia referència al darrer vers de l'elegia IX, de les *Elegies de Bierville* de Carles Riba (1893-1959):

«*I els vençuts*¹⁵⁵ *van retrobant-se soldats*, que seria a grans trets el que representaven per a aquell estol de joves utòpics, revolucionaris, patriotes, els primers quinze anys de la Universitat. Era un espai de llibertat, no només política i intel·lectual, sinó que alhora sexual, herència d'aquell maig del 1968, que dels llençols rebregats en van fer banderes de llibertat. La pulsio política i la sexual es confonien en la fam de llibertat. Era també aquell àmbit de convivència que per als que aleshores es deien revolucionaris i actuaven com a tals, haguessen volgut com a model social».

Els deu dies de l'UCE eren la possibilitat de fer realitat els somnis, els projectes desitjats durant tot l'any, que sota la fèrula del *nacionalcatolicismo* de la dictadura estaven vetats. Era alhora el temps del contacte amb Europa, el moment de comprar a la llibreria de Perpinyà o de Prada aquell llibre que no es trobaria a Barcelona. Alguns anys hi havien anat convidats, com a ponents, vells exiliats que parlaven dels *Fets de Maig de 1937*¹⁵⁶. Antics militants *comoreristes* del PSUC aclarien el paper de la direcció del PCE en la defenestració del seu secretari general, Joan Comorera¹⁵⁷, i la subordinació del partit al PCE. Aquelles trobades amb vells combatents permetien entroncar amb el passat històric, parlar amb testimonis i protagonistes del període de la Generalitat republicana, la guerra i la revolució de 1931-1939, i altres fets històrics rellevants. Hom podia enllaçar el coneixement bibliogràfic dels fets amb el seu relat del *jo hi era*.

L'UCE dels anys setanta era un laboratori d'idees i projectes, que moltes vegades es duïen a terme en tornar a Barcelona. Era el lloc de trobada de diverses sigles polítiques, on es podien contrastar distints parers, establir contactes amb bretons, bascos, occitans, polir discrepàncies, teixir acords, en un ambient distés, enmig de muntanyes sota l'ull vigilant del Canigó. Fou

---

¹⁵⁵ Tal com indicava Enric Sullà, el mateix Carles Riba va substituir, en una lectura pública el 1956 de l'elegia IX dedicada a Pompeu Fabra, el mot original escrit «batuts» per «vençuts» per reforçar la referència als republicans.

¹⁵⁶ Els *Fets de Maig de 1937* foren uns enfrontaments que tingueren lloc a Barcelona, del 3 al 7 de maig de 1937, entre forces d'ordre de la Generalitat de Catalunya i milicians de la CNT i de la FAI, que ocasionaren cinc-cents morts. Llavors, el Govern de la República es feu càrrec de l'ordre públic i la Generalitat va perdre les seues atribucions.

¹⁵⁷ Joan Comorera i Soler (1894-1958), polític català, diputat a les Corts Espanyoles durant la Segona República. Fou un dels fundadors del PSUC i primer secretari general. Diputat de la Generalitat de Catalunya, ocupà diverses conselleries amb Lluís Companys. Després de la guerra, s'exilià a França, a Moscou i a Mèxic. Tornà clandestinament a Catalunya el 1950, on fou detingut i jutjat per un tribunal militar que el condemnà a trenta anys de reclusió major. Morí a la presó de Burgos.

aquella època, del 1974 al 1979, un temps de lluita, d'esperança i de por, enmig d'una hiper-militància esgotadora dins les files del PSAN-P. Segons George Orwell (1903-1950), *En un temps d'engany generalitzat, dir la veritat és un acte revolucionari*.

En un escrit on Llorenç Planes reflexionava sobre la trajectòria de l'UCE, subratllava que aquesta es devia a una iniciativa nord-catalana, promoguda conjuntament pel GCJC i el GREC. Els Joves invitaren personalitats de Catalunya Nord i dels altres Països Catalans, però el fet sorprenent fou l'arribada de públic del Sud, essencialment barceloní, gràcies al treball de propaganda que feren alguns a Barcelona, entre els quals destacava Jordi Mir, que s'hi involucrà des del primer moment i es vinculà a la Universitat de manera continuada. La relació amb els nord-catalans i la vinculació amb els estaments barcelonins que s'hi van interessar li va permetre intervenir en la iniciativa i gestionar l'assistència d'alumnes. La quantitat de catalans del nord i del sud assistents a la primera UCE, la de 1969 –39 nord-catalans, 56 sud-catalans i alguns occitans–, facilità l'existència d'un diàleg que propicià al cap de pocs dies la coneixença de tothom. Això va fer que aquell grup inicial no trobara cap altra UCE tan interessant. Tanmateix, el professor Mir no hi pogué assistir el primer any. Els sud-catalans que anaren a la primera UCE s'entusiasmaren tant i en feren tan bona propaganda que el 1970 el nombre de nord-catalans es mantingué, però els procedents dels altres Països Catalans arribaren al centenar. Així, any rere any, mentre que el nombre de nord-catalans es mantenia fix, la resta anà creixent.

El segon any començà fent-hi classes de català, i més endavant intervingué en taules rodones o debats sempre relacionats bàsicament en la llengua. Fou necessari organitzar la docència per seccions, que de quatre en l'edició de 1970 passà a gairebé una trentena en pocs anys, i fins i tot al desdoblament en més d'una edició anual i inclús a la realització de dues edicions a Vic, els anys 1976 i 77, en què l'UCE es descentralitzava i passava per primer cop la frontera.

Com que el GREC havia decidit no responsabilitzar-se més de l'organització, el 1978 s'encarregà Joan Ané de la tasca, ensems quatre responsables més, un de cada territori. Es decidí la constitució d'un consell acadèmic de vint-i-cinc membres, en dues associacions paral·leles, una a l'Estat francès i l'altra a l'espanyol.

La idea original –sense la qual no hagués existit l'UCE– era indiscutiblement de Catalunya Nord, mitjançant l'estímul de gran part dels joves del GCJC i d'algunes persones del GREC. L'embranchida que donà aquella iniciativa fou tan considerable que no tardaren a fer les seues universitats d'estiu els bascos, els corsos, els occitans i els bretons.

EL GCJC va deixar de col·laborar, i continuaren encarregant-se'n els homes del GREC, principalment Pere Verdaguer, però també Jordi Costa i Gerard Vassalls. Joan Ané, que sempre hi col·laborà, organitzà les edicions de Vic i es feu càrrec de l'UCE de Prada d'ençà de 1978.

Aquell treball dels primers anys necessitava un equip de secretariat abnegat, persones que sovint no eren citades, però que sense elles no hagués pogut tirar endavant l'UCE. Calia subratllar el treball important de Josep Pons, que va passar de cuidar-se del modest pressupost d'una petita associació cultural a manejar milions de pessetes; i altra gent del secretariat, com Gineta Verdaguer, Gineta Bise, Elena Cayrol, Jampi, Francina Serra, Irene Peypoch i Roser Casina, a més de l'esforç de Ramon Gual per fer sortir l'UCE del Liceu i posar-la en contacte amb el poble, les facilitats dels batles de Prada per fer possible la convocatòria i l'amabilitat de l'intendent Olivier Villalongue i tot el personal del Liceu.

Per assegurar l'èxit de l'UCE calia un públic que respongués a motivacions com «descobrir la cultura catalana», «passar uns dies de vacances tot seguint cursos i fent un xic de turisme», «aprofitar la forta concentració de professors i estudiosos per establir contactes» o «poder parlar més lliurement de qüestions socials i polítiques, quan no hi era fàcil a Catalunya Sud».

Finalment, Llorenç Planes opinava que tal vegada Catalunya Nord no havia sabut aprofitar les possibilitats que ofería l'UCE. Tanmateix, calia posar en contacte la gent de la Universitat amb la població local, tot i que això demanava una participació àmplia del món catalanista nord-català, encara no aconseguida. Malgrat tot, calia lluitar per mantenir l'UCE de Prada i el seu esperit, és a dir, la voluntat de preservar la relació entre gent de tots els Països Catalans i l'obertura a tots els aspectes de la cultura catalana i totes les opinions.

Segons l'historiador Agustí Barrera, la microhistòria –tècnica determinada per l'escala d'observació utilitzada– considerava que les petites observacions sobre les experiències viscudes per les persones podien ésser tan importants com l'estudi de la història global amb les seues estructures socials.

Els militants de l'Esquerra Independentista¹⁵⁸ (EI) entenien la cultura com una eina revolucionària. L'heterodòxia de les classes de l'UCE de Prada fornía els assistents d'elements ideològics imprescindibles per a la confrontació en la batalla de les idees. Era una escola de formació política que no es tenia a l'altra banda de la frontera. En aquell context calia fer

---

¹⁵⁸ L'Esquerra Independentista (EI) és un moviment polític que propugna la construcció d'uns Països Catalans independents, socialistes i feministes. Es fundà formalment el març de 1969 amb el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN) com a escissió del sector més esquerrà del Front Nacional de Catalunya (FNC).

menció d'alguns personatges, com Fèlix Cucurull i Tey, Jordi Costa i Roca o Joaquim Auladell i Freixinet, molt significatius en la formació cívica i política dels joves d'aleshores.

Fèlix Cucurull impartia classes a l'UCE en la secció d'Història dels Països Catalans. El darrer any de la Comissió Gestora –el 1984– feu un curs sobre l'*Origen i evolució del nacionalisme català*, on hom s'afermava en aquell axioma que deia que «sense teoria revolucionària no hi havia revolució». Cucurull, amb el seu verb encés, feia reviure la formació del Sindicat de Remença de pagesos de 1448, el no-pagament d'impostos o el tancament de Caixes de 1899, i es persistia en la necessitat del doble alliberament nacional i de classe. Fou com a resultat del debat que es generava a les seues classes que molts dels alumnes s'adonaren que la cultura nacional no es podria consolidar ni expandir si al darrere no tenia les estructures administratives d'un Estat. La francmaçoneria considerava les cultures minoritàries europees.

Per a Agustí Barrera, una de les persones més interessants i de tracte exquisit que va conèixer a l'UCE va ésser Jordi Costa. Exiliat, enginyer químic, professor de física al liceu de Ceret (Vallespir), membre del GREC, fou un dels fundadors de l'UCE, cofundador del Moviment Socialista de Catalunya (MSC), adscrit a la francmaçoneria. Ell el va ajudar a descobrir la relació entre els exiliats catalans i la resistència antinazi. Un germà seu, militant d'ERC, fou detingut a Barcelona després de l'acabament de la Segona Guerra Mundial; empresonat a Montjuïc, el torturaren fins a fracturar-li la columna vertebral, cosa que l'obligà a anar en cadira de rodes. Se l'endugué a casa seua a Perpinyà, on en tingué cura fins que morí. Jordi Costa explicava a Agustí Barrera que ERC establí un nucli de resistents maquis al Ripollès, immediatament després de l'alliberament de Catalunya Nord, l'agost de 1944, als quals havia anat Antoni Rovira i Virgili (1882-1949) –que fou president del Parlament de Catalunya en l'exili– a fer conferències polítiques. Tingué un oncle, Josep Costa i Cabrer (1904-1938) –tinent d'Infanteria de l'Exèrcit Popular, adscrit a la 145 Brigada Mixta durant la Batalla de l'Ebre–, militant de la CNT i les Joventuts Esquerra Republicana-Estat Català (JEREC), excursionista i escalador expert que fou el primer a aconseguir escalar el Cavall Bernat de Montserrat, el 25 d'octubre de 1935. Juntament amb els soldats del seu escamot, fou fet presoner i afusellat tot el grup sense judici¹⁵⁹.

Quim Auladell era un dels habituals de l'UCE. Militava en el PSAN-P, i fou detingut per la Guàrdia Civil el maig del 1975 després d'una accidentada persecució pels carrerons del barri

---

¹⁵⁹ Informació extreta dels escrits de memòries d'Agustí Barrera.

del Pedró. Com a resultat de les tortures durant els interrogatoris, va perdre dues incisives i patí una otorràgia. Restà set mesos empresonat.

Agustí Barrera descrivia detalladament en els seus escrits sobre records que sempre ha cregut que el Canigó i el massís Pirinenc, per la seua força còsmica d'acord amb la geomància xinesa i el taoisme, exercien un efecte benèfic d'increment de l'energia vital i, en el cas concret de la Universitat Catalana d'Estiu, de la sexual. A l'UCE, l'afinitat ideològica combinada amb la calor de l'agost portaven inexorablement a l'atracció i posterior complicitat corporal. Eren deu dies per deixar-se anar, on només calia viure i esperar que passés el temps amb debats, lectures, estímuls intel·lectuals, i sexuals si s'esqueia.

Agustí Barrera declarava que la primera vegada que va anar a Prada de Conflent va passar la frontera per les muntanyes de Núria, per Nou Creus, amb els peus lligats de caminar amb xiruques, amb només una motxilla. Com que havia estat un mes a la presó amb Carles Castellanos i Joaquim Ferrer Mallol (1934) l'any 1965 i quatre dies a la comissaria de Via Laietana, no li donaven el passaport. Aleshores no es va resistir a no anar a Prada perquè la policia li ho impedís. Ignorant la dificultat de la serralada i la intensa boira durant tres dies, algú li explicà que les creus recordaven els excursionistes que moriren allà, i li indicà el millor camí per eludir la caseta de vigilància de la Guàrdia Civil, i així va poder travessar la ratlla per finalment arribar a Prada¹⁶⁰.

Barrera constata que juntament amb Auladell i Castellanos, amb l'ajut d'alguns papers que conservava dels primers anys, es podria reconstruir la història dels inicis de l'UCE. En tot cas, l'origen, estimulats per les revoltes dels estudiants i obrers de 1968, era perquè un nombre significatiu de nord-catalans s'havien sensibilitzat que la llengua se n'anava en orris, que estava agonitzant. Una possible reacció demanava implantar el català en els estudis superiors d'una universitat que qüestionés la situació a Catalunya Nord. El context històric –social i polític– tenia molta importància.

Jordi Costa va ésser un dels protagonistes del nucli impulsor de l'UCE. Després, per discrepàncies internes amb Verdaguer o amb Gual, se'n va separar. Costa era un alt grau de la francmaçoneria francesa, i feia de professor al liceu Renouvier, perquè era llicenciat en Ciències Químiques, que va estudiar a París.

La memòria oral, les vivències de la gent que encara hi era, tenia molta importància. Tanmateix, aquella memòria sempre era selectiva: es recordava el que interessava, i sovint hi havia

---

¹⁶⁰ De l'entrevista realitzada a Agustí Barrera i Puigví, el 6 de setembre de 2014.

moltes llacunes. Qualsevol explicació calia corroborar-la amb fonts primàries, o amb documents, o amb fonts secundàries amb bibliografia sobre el tema.

Després del PSAN, del 74 al 79 el PSAN-Provisional va ésser l'embrió ideològic que estructurà l'òrgan polític de Terra Lliure, tot copiant en certa manera el model dels bascos i dels irlandesos, i allà, a l'UCE, hom es podia reunir sense el control de cap grup polític que forcés les assemblees, com passà més endavant. Les classes es feien, però allà hi havia reunions i encontres amb els bascos, els FAC que vivien a la Bretanya, amb uns bretons que havien baixat d'allà; és a dir, s'anaven teixint complicitats que no es podien fer en un altre lloc i, per tant, l'UCE de Prada era la cobertura, era el paraigua. Nogensmenys, en aquest aspecte les normes de seguretat eren força estrictes, i encara que segurament hi havia infiltrats, allà tothom es coneixia, perquè no era una assemblea de tres-cents sinó de deu o dotze com a màxim. El paper de l'UCE va ésser molt important per la permissibilitat: allà hom se sentia segur a la llum del dia, en una taula i parlant amb total tranquil·litat. Era la llibertat universitària de l'Estat francès, que era impensable a les universitats de l'Estat espanyol.

La gent que estava exiliada a Perpinyà acudia a la Universitat Catalana d'Estiu els deu dies que durava. Els contactes eren molt més fluids, exiliats d'aquells del FAC, i fins i tot allà s'havia recuperat gent, vells anarquistes que hi estaven, que els hi feia il·lusió, i deien:

«home, és que nosaltres estàvem al Front d'Aragó, allà al Front de l'Ebre, i ara veiem que aquí hi ha més o menys una gent que segueix aquella línia, o sigui, que el nostre sacrifici, el nostre exili no s'ha perdut».

Això, en l'àmbit polític i en l'àmbit emotiu, era important. Algun vell anarquista hi portava llibres editats a Tolosa de Llenguadoc el 1944, llibres de Frederica Montseny i Mañé (1905-1994) –la primera dona ministra espanyola, líder anarquista dins la Confederació Nacional del Treball (CNT) i de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI), que s'exilià a França, on fou empresonada pels nazis, però es denegà l'extradició que reclamava el govern franquista per estar embarassada– i d'altres que tenien allà. Tot això formava les interioritats de la Universitat, que mai no constarien en la història oficial perquè no interessava.

S'hi organitzaren activitats, debats i taules rodones sobre la qüestió de la dona als Països Catalans, en què participà Maria-Mercè Marçal, Maria-Aurèlia Capmany i Maria Conca, així com una intervenció a la ràdio de l'UCE amb Josep-Lluís Carod-Rovira o els parlaments en homenatge a Pompeu Fabra al cementeri de Prada.

Moltes coses sorprenien després de passats els anys, coses que no havia interessat dir-les malgrat la gent gran enyoradissa d'una època i que es planyia pel fet que l'UCE havia perdut l'esperit fundacional i ja no era com abans. En aquell context, Agustí Barrera es feia ressò del llibre *Al cap dels anys. Militància, presó, exili (1970-1998)*, de l'activista polític Àlvar Valls i Oliva (1947) –pertanyent al Front Nacional de Catalunya (FNC), detingut per formar part de l'Exèrcit Popular Català (EPOCA) i participar en la mort de l'industrial Josep-Maria Bultó Marquès (1900-1977) el maig de 1977; amnistià, s'exilià a París, i després a Andorra, per la decisió del governador civil de Barcelona de revocar la sentència–. Hi narrava com a testimoni de militància independentista dins el Front, i després a l'organització militar de l'Exèrcit Popular Català, els convulsos anys de final del franquisme i començament de la Transició, l'acció unitària dels partits democràtics clandestins i la lluita particular de l'independentisme, el pas de l'acció política a la lluita armada, la quotidianitat dels militants armats alliberats, la seua detenció i empresonament, i posterior exili: una crònica de memòria històrica en què s'explicaven per primera vegada fets i circumstàncies que ajudaven a fer conèixer l'actuació d'aquells catalans que aleshores lluitaven per la independència. Al llibre es fa referència als anys de l'edició de l'UCE en què Àlvar Valls, i després el politicòleg i periodista Joan-Ramon Colomines i Companys (1951) –antifranquista i independentista, defensor de l'aranès–, militants del Front Nacional de Catalunya, cada nit anaven a Perpinyà a imprimir a ciclostil el *Diari de Prada* des de l'òptica del Front, perquè a primera hora del matí tothom se n'assabentés de les notícies, de la intervenció i la valoració política de la conjuntura i de la situació. També tenia molt a dir sobre l'UCE de llavors, en una època concreta de molta significació a l'àmbit acadèmic, però especialment en la vida social i sobretot d'efervescència política a l'interior de la Universitat, l'independentista Robert Surroca i Tallaferro (1934) –membre de l'escamot que instal·là dos altaveus a l'hotel Duval de Barcelona en els actes de la Diada Nacional de Catalunya de 1971, des d'on feien proclames del FNC amb la música d'Els Segadors–, que es feu càrrec de l'aparell clandestí de propaganda i del pas de la frontera, i fou cofundador del «Grup per a l'Anul·lació del Procés al President Lluís Companys».

L'UCE era, a més de científica, l'espai de reunió on es podien parlar i debatre altres coses sobre l'organització cívica; era, doncs, un element resistencialista en l'àmbit de simbolisme nacional, de l'idioma i també de la cultura, i al mateix temps el lloc de trobada i bescanvi d'informació per generar una xarxa de complicitats polítiques.

Una part del jovent que anava a Prada reivindicava el qüestionament polític de tota mena; tanmateix, el GREC maldava per fer valdre el principi estatutari que l'UCE era només un lloc de cultura i de presa de consciència. Fins i tot, gràcies a l'embranchida pradenca, diversos mes-

tres del Rosselló durien finalment a la pràctica la introducció del català a l'escola primària que la llei Deixonne autoritzava. (VERDAGUER, 1974: 152-153)

Jaume Sobrequés matisava que el discurs ideològic, l'esperit de la Universitat, no havia canviat, però sí la fase acadèmica. Se'n feia un mite de l'Estatut de 1932, que fou una tasca extraordinària de la República, de la cultura. Prada era una veu que clamava en el desert dels Països Catalans: deia que sempre s'havia jugat la carta del desig i, tanmateix, la Transició fou el que el poble va voler. Hi havia una evolució lenta dels primers dirigents que, a l'UCE, fou més científica i acadèmica. D'una Universitat popular i reivindicativa es passà a una nova concepció estrictament acadèmica.

Segons publicava Narcís Onyar a *La Vanguardia*, el 7 de setembre de 1984, l'Ajuntament d'Olot es va oferir per albergar l'UCE de 1985 de manera permanent a causa de les divergències internes dels organitzadors i determinada reticència d'alguns sectors francesos que no assumien posicions de contrast amb el model d'estat del país veí. En un moment concret, el fet que l'UCE es fes a Prada evitava problemes polítics al Sud; però arribats a 1984, no existia ja cap impediment per celebrar unencontre universitari al Principat. Era per això que el consistori d'Olot prengué la iniciativa de facilitar l'espai i la col·laboració econòmica necessària, si era menester, per ubicar l'UCE a la capital de la comarca de la Garrotxa a partir d'aleshores. Tanmateix, la ciutat de Girona també aspirava a ésser la nova seu de la Universitat Catalana d'Estiu.

Jordi Mir sempre va estar en contacte amb els organitzadors i, anys després, formaria part del Patronat de la Universitat en representació d'Òmnium Cultural.

Pel que respecta a l'alumnat, el professor Mir ratifica que l'ambient que s'hi va crear a la primera època va ésser molt engrescador. La consciència que s'hi podia parlar, i s'hi parlava, de tot i a totes hores en va ser un esquer important. L'espai del Liceu va ajudar molt, perquè es venia d'un ambient on tot allò era inimaginable. En algunes ocasions les ganes de gresca, vistes des de la perspectiva dels organitzadors, potser van superar la lògica d'un espai com aquell, però ben comprensible.

L'ambient dominant, que es manifestava en l'esbarjo al Tendal i als espais de convivència massiva a l'hora dels àpats, condicionà un clima de relacions personals irrepetibles. Tot allò va anar canviant a noves dinàmiques posteriors.

En la informació que Jordi Mir facilità, constatava que el relleu dels diferents grups o persones que orientaren l'UCE potser ha estat en alguns casos poc dinàmic, però mai ha

pertorbat la continuïtat desitjable. Les circumstàncies ambientals, el nombre d'assistents o les vicissituds econòmiques obligaren a canvis substancials que, fos qui fos, en cada moment s'ha resolt amb voluntat positiva. Les tendències ideològiques s'hi han succeït, però no era conscient de cap actitud que no fos favorable des del punt de vista de funcionament de la Universitat de Prada. L'UCE ha estat, i és, una experiència magnífica, i allò que en el futur serà dependrà més de l'evolució de la societat que de l'acció concreta dels qui la dirigeixen.

El professor Antoni Furió informava que assistia a l'UCE des de 1976, o potser l'any anterior, que per edat fou en qualitat d'estudiant mentre cursava els corresponents a la Universitat de València, entre 1975 i 1980.

Era molt probable que el primer any que hi va participar com a professor fos el 1980, junt amb Ferran Garcia-Oliver, en un curs d'història medieval sobre la conquesta del segle XIII, la construcció d'una societat colonial. Però també s'hi parlava d'irrigació, séquies i ambient natural. D'aquella època recorda Sebastià Solé i Cot, que era d'història del dret.

El curs tenia bona acollida entre l'alumnat, com mostrava l'elevat nombre d'estudiants que s'hi inscrivien i hi assistien. Estaven molt motivats, perquè podien aprendre coses que no s'aprenien a la universitat convencional, i en un to molt obert. Calia destacar que, més enllà del component lúdic, que evidentment tenia, i reivindicatiu, l'UCE era també un espai acadèmic. Els professors i els estudiants s'ho preniën molt seriosament i preparaven les classes a consciència. Es donava molta importància no sols als continguts, sinó també a la didàctica i a les formes expressives. I els estudiants ho apreciaven, intervenien, feien preguntes, discutien. Estava clar que volien aprendre, i no sols passar-ho bé o satisfer una certa curiositat.

Pel que respecta a la participació en la revista *Lluita*, tant en l'aspecte polític i ideològic com en el material, col·laborava amb Josep Guia, secretari d'organització, home fort i líder del PSAN, partit del qual *Lluita* era l'òrgan d'expressió.

L'UCE no era un espai acadèmic a l'ús, com els que funcionaven a l'altra banda dels Pirineus. Tenia molta importància la reivindicació i el lleure, sobretot tenint en compte que, al principi, encara estava viu el franquisme i, després, durant la transició, calia lluitar pel rumb que prendria aquesta. Això no es podia fer, o almenys expressar, tan lliurement al sud dels Pirineus com a Prada. En primer lloc, doncs, l'UCE era un espai de llibertat política, però també en moltes altres dimensions –cultural, sexual...–, de manera que el lleure, la cultura alternativa, hi tenien també un gran pes. Tothom, professors i estudiants, tenien ben clar que

la part acadèmica havia d'ésser molt important, ja que en depenia el prestigi de l'UCE, i també tothom hi estava molt engrescat. Així doncs, l'espai acadèmic era molt rellevant per a tots els que anaven a Prada: nous temes, noves formes d'acabar i explicar els continguts, noves formes de comunicació entre professors i estudiants, de transmissió i discussió dels coneixements.

Si alguna cosa caracteritzava l'UCE, era la d'una universitat progressista, reivindicativa, contestatària i anticonvencional, molt inspirada pel *Maig del 68*. Sense aquest component contracultural, fins i tot contra acadèmic, participatiu, assembleari, no s'entendria Prada. Però, la idea d'una universitat de qualitat, de continguts acadèmics exigents, de renovació, de prestigi fins i tot, també surava en l'ambient. Naturalment, hi havia professors i estudiants que volien una "altra" universitat, però també una "molt bona" universitat, excel·lent. I hi havia molta gent compromesa, com ho demostra que molts dels cursos amb més matrícula i assistència fossen els dels professors més distingits per llur trajectòria científica i acadèmica, i no sols pel seu compromís polític. Dit en altra manera, la gent volia festa i passar-ho bé, volia experimentar noves formes de llibertat, fins i tot dins del recinte universitari, però també volia aprendre tot el que podia des del punt de vista d'un coneixement de qualitat, avançat i modern. Això també era Prada, i no s'ha de limitar només a una tendència més elitista i amb major prestigi.

El professor Furió recordava haver participat en algun acte, debat o taula redona, però més aviat de naturalesa política que no pas acadèmica. Les discussions acadèmiques tenien lloc a l'aula i entre els professors i estudiants participants en cada curs, mentre que els debats i taules redones oberts a tots els assistents a l'UCE en general eren d'una altra naturalesa. En el pla personal, val la pena destacar les amistats lligades a Prada, amb companys d'àrea de coneixement o simplement universitaris d'altres territoris dels Països Catalans. Es tenia la sensació que, almenys aleshores, tot era possible, i hom estava convençut que els Països Catalans i la independència estaven a tocar dels dits: un convenciment molt gran en el futur immediat, que els anys següents s'encarregarien de desmentir.

Des de la perspectiva actual, l'UCE era una experiència inèdita i impagable, perquè era una mena d'Erasmus abans que existiren, una estada –ben curta, és cert, però ben estimulante i fecunda– per a estudiants i professors en una «altra» universitat, tant en el sentit geogràfic, a l'Europa democràtica i civilitzada, com en l'acadèmic: s'hi tenia la convicció que Prada era un model d'universitat avançat, modern i progressista que calia implantar també a les universitats de procedència.

En l'entrevista a Ramon Gual Batlle, com que el seu pare formava part de l'equip organitzador, començà de ben jove a participar en l'UCE, potser entre el 1976/77, quan només tenia 14 o 15 anys, amb fills d'altres organitzadors o professors. L'any 1978, juntament amb Maties Mazarico va animar el taller de «Folklore viu» que havia creat el seu pare, Ramon Gual Casals, i que havia iniciat amb el *Sac de Cançons* Xesco Boix, Jordi Pujol, Toni Oro, i d'altres. També el 1978 va començar les animacions pels pobles, posat que Ramon Gual pare volia que hi hagués una projecció de l'UCE cap als voltants de Prada i cap a la gent que hi vivia per estimular una mica més la cultura i la llengua catalana.

El Robert Roqué, que va conèixer a Prada, es va entusiasmar per la música que feia amb el Maties. Roqué els seguia a tots els pobles i volia difondre la tasca cultural i folklòrica fins i tot al Sud, tot fent-ne de mànager, i va crear una entitat que es deia ENLLAÇ, amb un catàleg que feia la promoció tant de conjunts musicals o cantants del Nord com del Sud. Anys després, cap al 1983 o 84, el Mazarico es va cansar de fer el taller de cançons, i Ramon Gual fill va continuar tot sol fins a l'actualitat. Deixà de dir-se «Folklore viu» per anomenar-se «Taller de cançons populars».

La voluntat era sempre la mateixa: fer cantar la gent, treballar per la transmissió i connectar tant com fos possible la resta dels Països Catalans, amb totes les seues parles, amb Catalunya Nord. Tots aquests encontres a Prada han forjat l'ànima d'un retrobament de la llengua i la cultura catalanes en tota la seua diversitat.

Des de 1981 es feien les animacions als pobles amb Joan Miquel Paraire i Alà Cabanis, tot i que aviat Alà Cabanis també se'n va separar. Gual i Paraire continuaren junts fins que anys després crearen el grup Crescendo, el 1989. Comentava Ramon Gual que feia el taller de cançons a l'UCE, i amb Crescendo també les animacions pels pobles, fins al 2014, darrer any dels dos plegats, però que continuà Ramon tot sol el taller i les animacions.

El taller sempre va tenir bona acollida, gràcies en part a la passió viva d'un poble que canta, però també a la gent de Prada que anava a l'UCE a practicar o aprendre la llengua de manera lúdica, com en part a la coneixença i els lligams que han estat possibles entre valencians, mallorquins, gent de l'Alguer, d'Andorra, de Catalunya Nord i Sud i, fins i tot, gent de França endins o d'arreu el món.

Aquest vessant cultural també ha col·laborat sovint amb el taller de cant coral de Toni Santandreu o amb el de dansa de saló de Mariona Cortès i després de Mon Cardona.

A les animacions pels pobles anaven molts amb cotxes particulars cap al lloc corresponent del dia, on de vegades també se sopava, com continuà a Vallestàvia, i tots s'hi retrobaven, visitaven l'indret, menjaven, bevien, parlaven, gaudien, ballaven, es barrejaven tots amb tots i, fins i tot, *llogaven*.

A mesura que passava el temps, l'oferta d'espectacles a la plaça de Prada creixia, la qual cosa provocà la davallada presencial als pobles, accentuada per la poca mobilitat dels participants que hi anaven a l'UCE amb tren o autobusos; tanmateix, la voluntat dels pobles del Conflent es continuà mantenint amb alts i baixos segons els anys.

El taller de cançons i les animacions als pobles ajudaren molt a fer entendre que els catalans que hi venien no eren espanyols, i contribuïren a perfilar una imatge singular sense perdre de vista el fet reivindicatiu amb un enfocament progressista i no mai terrorista: tot plegat va ajudar molt, festivament, a fer possible l'acceptació mútua tot respectant les diferències, plurals i arrelades en el fet que tots eren catalans. Ramon Gual ratifica que segons les generacions i la història del moment, l'UCE ha donat sempre la imatge d'un espai de llibertat d'expressió, de debat, però també d'interès polític, comercial i, quan era el moment de la festa, de balls, de cinema i d'espectacles.

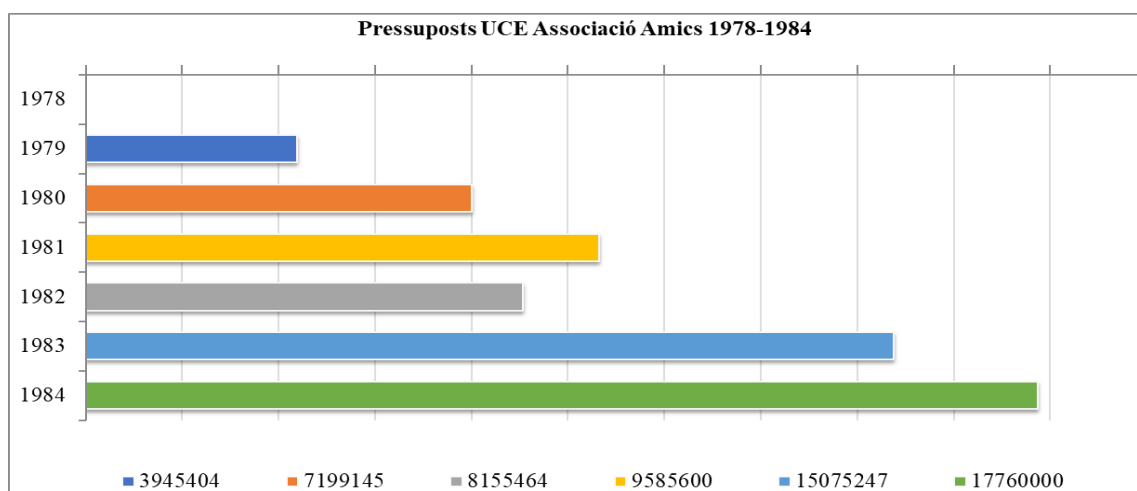
Gual constata que per damunt de tot això una cosa no es podia ignorar mai: que l'UCE la crearen els catalans del Nord, i que no es poden ignorar mai que totes les reivindicacions d'aquestes terres de França maltractades de sempre són el bressol de Catalunya, la terra de la llibertat, que acull a tothom per qualsevol raó, però considera imprescindible la particularitat de col·laboració per continuar existint romandre units.

Particularment pensa que les tendències dels primers organitzadors intentaven mantenir l'esperit del 68, una mena d'organització col·lectiva on tothom es manifestava com a militant de la causa, participant i ajudant a millorar les condicions de vida a Prada, però també motivats per l'èxit acadèmic i el desenvolupament «universitari» s'han deixat dur cap a una ampliació del benestar a l'UCE, on es criticava el menjar, el dormir, el soroll o la gent que dormien i menjaven de franc.

Era, potser, inevitable el creixement de l'UCE. El que calia preservar era l'esperit que tots són participants de l'UCE de Prada i que no hi ha d'un costat organitzadors i de l'altre clients que paguen. Potser també que una UCE ben organitzada, planificada, que deixi poc espai a la imaginació, a la sorpresa i a l'imprevist, s'allunyi massa de l'esperit del 68.

En l'entrevista a Andreu Balent, en què feu un recorregut exhaustiu per les diverses intervencions en el moviment catalanista del Nord i la participació fundacional del Grup Cultural de la Joventut Catalana i en la Universitat Catalana d'Estiu, cità una comunicació seua com a historiador en el VIII Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de parla catalana, sota el títol «El catalanisme nord-català i els reptes polítics (dels anys 1960 al 1981)», dins *1960-1980. Transicions i canvis a les terres de parla catalana*, que tingué lloc a Cornellà de Llobregat el 2011.

D'aquest darrer període, el gestionat per l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, amb Joan Ané com a secretari general, es pot aportar un diagrama amb les dades econòmiques per anys com a resultat dels pressuposts i balanços generals d'arxiu trobats en la recerca –i que es poden consultar en l'Annex II– els quals donen compte d'una aproximació a l'evolució ingressos-despeses reals.

Capítol 6. Evolució global de l'UCE: referents i testimonis

6.1. L'UCE des de l'origen

Tal com s'ha exposat al capítol primer, l'UCE es gestà en l'entorn de la Catalunya Nord, on es reivindicava la recuperació i l'ús del català. Al sud del Pirineu, malgrat la persecució política, el català havia sobreviscut en l'àmbit privat mitjançant les estructures del resistencialisme antifranquista.

En l'entrevista realitzada a Pere Verdaguer el 16 de febrer de 2008, a Perpinyà, constatava en directe bona part de la informació que publicà gairebé dos anys després en l'editorial Curial, sota el títol *Universitat Catalana d'Estiu [1969-1972]*. (VERDAGUER, 2009)

El Grup Rossellonès, quan es va crear, era una mena d'unió de tots els defensors de la catalanitat al País, de dreta i d'esquerra, partidaris de les regles fabrianes. Constituïa un grup bastant cohesionat, però de seguida hi va prendre més pes i més importància la facció d'ideologia esquerrana. El motiu va ésser perquè hi havia gent de dretes, com el Guité, com el folklorista Josep Deloncle –que fundà el Museu Català de les Arts i Tradicions Populars a la Casa Pairal del Castellet de Perpinyà, i acollí refugiats de Catalunya Sud–, com la senyora Elisabet Oliveres Picó (1909-1973) –historiadora que dirigí l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans–, o Mossén Cortada (1928-2020) que, entre d'altres, volien fer una cosa més elitista, més d'encontre d'escriptors; l'altra, la gent d'esquerres, va pensar que la intenció era crear una entitat per recuperar la llengua en l'àmbit popular. Així doncs, el GREC per a uns havia d'ésser una entitat cultural elitista, i per als altres una palanca per ajudar a la recuperació de la llengua i de la cultura catalana. Això ocasionà que no hi assistiren els de dretes quan va actuar Raimon, i tampoc participaren en les diades de cultura popular obertes a tothom.

Quan es va crear el GREC existia molt bona relació amb Occitània. Els occitans tenien dues entitats; d'una banda, estaven els provençals, el Felibritge –moviment cultural dedicat a la llengua i cultura occitanes, amb algunes connexions als Països Catalans–, que eren ideològicament de dreta, amb connexions amb els rossellonesos de dreta pertanyents al GREC; per una altra, estava l'Institut d'Estudis Occitans –IEO–, creat després de la Segona Guerra Mundial, que representava l'esquerra, entre els quals destacava Robèrt Lafont. Aquests organitzaven unes «Diades de Setembre», les quals inspiraren les del GREC com a resultat de la relació fluida entre ells.

Al GREC hi va haver diverses èpoques. Va nàixer per defensar la llengua a Catalunya Nord, l'ensenyament del català a les escoles essencialment, cosa per a la qual va fornir professors i

organitzar classes, i va fer-ne animació i promoció amb espectacles i conferències. El GREC no va nàixer per fer universitats.

Francesc Vallverdú explicava que el 1968 fou una mena de pas d'una època a una altra. El 68 se celebraren a Prada unes Diades, que anteriorment havien tingut lloc a Perpinyà des de 1963, en què ell havia participat. Tanmateix, la novetat del 68 no era solament que es feren a Prada, sinó que les coorganitzava un grup de joves influït pel *Maig del 68*, que estava molt abrandat pels fets del *Maig* i que va engrescar el GREC a col·laborar en aquelles Diades¹⁶¹.

Aquell any, que va ésser molt actiu i fecund per a la cultura catalana, tingué una significació pròpia. De fet, diverses figures clau per al catalanisme, davant el centenari del naixement de Pompeu Fabra, volien expressar que aquella efemèride no havia d'ésser purament una commemoració més, sinó una commemoració reivindicativa, una mobilització àmplia, amb l'eslògan «*Pompeu Fabra, la llengua d'un poble*». El GREC formava part de la comissió organitzadora de l'any Fabra. No hi havia llibertats, però ja es podien fer algunes coses que deu o quinze anys abans eren impossibles. Jordi Pujol i Soley, futur president de la Generalitat de Catalunya, i el crític literari Joan Triadú i Font van impulsar aquella manifestació ciutadana i van crear unes comissions per organitzar actes commemoratius del centenari de Fabra. El dia exacte del naixement d'un segle després es feu un acte reivindicatiu al Palau de la Música Catalana, totalment ple—que tingué lloc el 20 de febrer de 1968—. Hi van parlar Joan-Anton Maragall i Noble (1902-1993) —president de l'Orfeó Català i de la Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família—, Joan Triadú —secretari general de la comissió organitzadora del Centenari—, l'activista cultural Josep-Maria Llompart de Peña —que fou president de l'Obra Cultural Balear, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, i de la Federació Lull d'Entitats Culturals dels Països Catalans— en representació de les Illes, el fillol Manuel Sanchis Guarner (1911-1981), en nom del País Valencià, i el bibliotecari Jordi Rubió i Balaguer (1887-1982) —primer president de l'Institut d'Estudis Catalans de postguerra, en clandestinitat, que va realitzar l'adaptació de la Classificació Decimal Universal (CDU) per a biblioteques publicada a Brussel·les el 1907— en nom del Principat. Francesc Vallverdú en va fer una crònica per a la revista clandestina *Nous horitzons*. Arran d'aquell esdeveniment, Vallverdú, a instància de Verdaguer, va participar en aquelles històriques Diades de Cultura Catalana, que aquell any tenien una importància especial, i l'èxit fou tal que el GREC insinuà plantejar aquella experiència d'una altra manera. Segons el seu testimoni a l'Ateneu

---

¹⁶¹ Declaracions de Francesc Vallverdú en la conferència a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, sobre els orígens de l'UCE, que organitzà l'Associació d'Amics i Amigues de la Universitat Catalana de Prada.

Barcelonès, el 2 de juliol de 2008, com que disposava de vehicle propi, va tenir ocasió de moure's per moltes comarques per fer conferències sobre Prada.

Les Diades de Prada van ajudar a pensar que l'organització de la Universitat Catalana d'Estiu de 1969 seria una idea interessant. Vallverdú continuà vinculat a l'UCE i, llevat del 69 que no hi anà perquè tenia el passaport retingut, i el 70 que esperava el naixement d'una filla –concretament el 20 d'agost–, hi participà els primers anys. Reconeixia especialment significativa l'UCE de 1973 en què juntament amb Lluís Aracil s'encarregaven d'un curs de sociolingüística que per primera vegada entrava a la Universitat. Era una cosa gairebé històrica que la sociolingüística –molt important als Estats Units i a Gran Bretanya, no tant a França– entrés en una universitat. I no solament feren cursos diferents l'un i l'altre, sinó que a l'empara de la Universitat Catalana d'Estiu es va constituir el Grup Català de Sociolingüística, amb el fillol Antoni-Maria Badia i Margarit com a primer president. Hi eren poca gent –no arribaven a vint–, però vist històricament van fer bastant de soroll i, doncs, l'UCE va tenir un paper fonamental de propagació dels estudis sociolingüístics en l'àmbit català. Va ésser una iniciativa destacada de la Universitat de Prada per a la cultura catalana, gràcies a les persones i a les institucions que van contribuir al redreçament de la idea col·lectiva del problema de la llengua i de la cultura entesa en tots els territoris en què es parlava.

Hi ha qui dona el 1968 com a primera manifestació de la Universitat Catalana d'Estiu; no és una apreciació exacta, perquè el 68 tingueren lloc les darreres Diades de Cultura, en les quals no hi havia règim d'internat, es feien a partir de les 18 hores i només van durar sis dies.

Pere Verdguer informava que durant la primera UCE, l'agost de 1969, només de matí hi havia cursos de llengua de diferents nivells per a la poca gent inscrita. Després, els anys següents, es diversificà la programació a cada hora. Per a la gent de Catalunya Nord era una necessitat.

Pel que feia a la reforma de l'ensenyament superior d'Edgar Faure, l'UCE demostrà que era possible l'autonomia amb especificitat universitària i l'arrelament a la zona, la qual cosa palesava la necessitat d'Estudis catalans a Perpinyà, que el 1972 creà el «Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans» per a la investigació, publicacions –recerques i revista *Aïnes*–, col·loquis i formació de professorat en l'àmbit de coneixement dels Països Catalans. En dissoldre's el CPEC, es creà el «Centre de Recerca i d'Estudis Catalans».

L'any 1972 es creà l'associació «Socors Català», que presidia Josep Deloncle, per ajudar exiliats antifranquistes a Catalunya Nord, represaliats polítics per defensar llibertats fonamentals i drets nacionals dels Països Catalans.

El 1969 el GREC es plantejava què podria fer per tal d'estudiar més a fons, perquè això era una reivindicació política a partir de reunions al *Castillet* o a la Sala Aragó de l'Ajuntament de Perpinyà, però no donava per a una reflexió. L'exigència fonamental del GREC era que el català gaudís, a les escoles secundàries, d'un estatut idèntic al de les altres llengües estrangeres. Un criteri de bona fe de la regionalització proposada pel govern seria justament la defensa de les llengües ètniques, que havia de representar un avanç per al Rosselló en l'ensenyament del català a les escoles. A Montpeller hi havia la Universitat, i a Perpinyà no, on només es feien uns estudis universitaris. Aleshores, la gent no estava contenta perquè quan el govern acordava tres professors a la Universitat de Montpeller, no n'acordava cap al Centre de Perpinyà perquè era una sucursal de Montpeller. No els agradava la capitalitat regional de Montpeller i volia que Perpinyà fos més independent, amb la creació d'una Universitat bilingüe i autònoma, on la llengua catalana i la francesa tinguessin els mateixos drets reconeguts. Açò provocà un veritable moviment popular. En aquell context Josep Deloncle, va fer una consulta popular sobre la regionalització i va obtenir més de deu mil signatures favorables a una regionalització real del País.

Aleshores es pensà organitzar una versió particular a l'estil de les «Diades del Setembre» en funció de la regionalització, és a dir, concentrar-se deu dies per reflexionar sobre allò que podia representar la regionalització a Catalunya Nord. I aquesta trobada hom l'anomenà la primera Universitat Catalana d'Estiu¹⁶².

A proposta del GCJC, el nom d'Universitat va sortir de les «*Universités Critiques d'Été*», a imitació de les diades occitanes, en règim d'internat, i com que allà no s'estudiaven les matèries de la Universitat francesa sinó els problemes de la catalanitat i, especialment, el Rosselló, es va optar per anomenar-la Universitat Catalana d'Estiu. S'hi optà pel títol *El Rosselló avui i demà*, posat que *El Rosselló avui* era el títol d'un llibre de Verdaguer que publicà Josep-Maria de Casacuberta el 1969 en l'editorial Barcino. Casacuberta va ajudar a preparar la primera Universitat i va facilitar el nom d'unes personalitats que calia invitar.

---

¹⁶² Segons el testimoni directe de Pere Verdaguer, en l'entrevista del 16 de febrer de 2008.

Tanmateix, l'afany per la lluita política dels Joves, que discrepaven de l'enfocament del GREC més preocupat pel Sud, condicionà la decisió de quedar al marge de l'organització de l'UCE a partir de 1970, de la qual s'encarregà el GREC en solitari.

Segons les directrius de la Llei Faure, la Universitat de Perpinyà havia d'optar per la creació d'un centre de recerca d'Estudis Catalans important. Pere Verdaguer, com a secretari del Grup Rossellonès, es preocupava de les activitats que s'hi podien fer, i va escriure un article a *Le Monde* per explicar això, que es va traduir a les publicacions del Sud –en català i en castellà– i va provocar molt d'enrenou, perquè defensava la idea que Perpinyà era això.

El *Syndicat National de l'Enseignement Secondaire* afirmà en el congrés nacional de París del 29 de març a l'1 d'abril de 1969 que:

«El congrés recorda que, en una perspectiva de democratització de l'ensenyament, hom ha de tenir molt en compte les aspiracions legítimes de les regions. El congrés subratlla l'interès humà i pedagògic d'aquest ensenyament de les llengües i cultures regionals, que, d'altra banda, és conforme als principis de l'ONU, de la UNESCO i de la Declaració Europea de Drets de l'Home».

També, el *Syndicat Général de l'Education Nationale* adoptà a Bierville la resolució que:

«recorda que la pedagogia ha de tenir cura dels recursos naturals del medi i ha d'adaptar l'ensenyament als fets de la civilització regional, en particular en matèria de literatura, d'arts, d'història i de geografia; a més que allà on existeix una llengua caracteritzada és indispensable que el jovent tingui la possibilitat d'estudiar-la i d'utilitzar-la com a mitjà de cultura».

El congrés de l'*Ecole Moderne* considerà que:

«una educació veritablement democràtica no pot negligir les llengües la utilització de les quals farà més vivent i més fructuós el treball escolar».

I la *Fédération Cornec* de les associacions de pares d'alumnes votà en el seu congrés una moició per reclamar l'ensenyament de les llengües regionals». (VERDAGUER, 1974: 40-41)

Dins d'aquest context en la segona UCE, Prada obria noves vies per mostrar a Perpinyà el que podia ésser un Centre d'Estudis Catalans, que no s'havia de limitar a la llengua i cultura catalanes únicament, sinó que calia crear un organisme fort. Llavors, amb el GREC com a únic responsable, el 1970 es programaren dues seccions de Lletres i dues seccions de Ciències. La Universitat Catalana d'Estiu era un mitjà d'acció que procurava interessar-se pels problemes del moment i actualitzar-se.

Verdaguer constatava que a l'UCE va prevaldre la seua idea de fer una universitat per posar de manifest el que podia ésser la Universitat de Perpinyà¹⁶³, el president de la qual, que s'hi oposava, declarà obertament que «*vous aurez de marcher sur le corps*»¹⁶⁴ si volien fer això.

No va ésser fàcil imposar la idea de fer una universitat amb tots els ets i uts, amb un centre universitari català fort important. Entre el jovent, Miquel Mayol va proposar que al 69-70 s'havia de fer una universitat com es proposava en les universitats crítiques, és a dir, suprimir els cursos magistrals i substituir-los per unes xarrades: uns focs nocturns i unes xarrades. Per a 1970, Mayol, del GCJC, havia suggerit com a tema «*Eros i civilització*», el llibre de Marcuse, l'erotisme dins la civilització. Verdaguer, del GREC, s'hi oposà tot al·legant que quan se li explicà al batle de Prada no deixaria el Liceu, una institució de l'Estat, per fer-hi un foc de camp. Segons Verdaguer, era un plantejament completament il·lús; si deixaven l'immoble, era per fer un ensenyament, una universitat dins la mesura del possible. Com que no es va aconseguir el que pretenien, van fer protestes dins *L'Indépendant* i dins el *Midi Libre*. El GREC qüestionava l'actitud de Perpinyà, si esperarien que Montpeller s'apropriara la idea i creara un Centre d'Estudis Catalans per sobre de la Universitat de Perpinyà, perquè a Montpeller tenien els mitjans per fer-ho.

El 1971, com que les coses no havien canviat, es va insistir, i en lloc de fer quatre seccions, s'acordà de fer-ne vuit, sense agafar cap tema, més bé insistint sobre la situació perquè si hom reflexionava i hi havia pressions suficients, encara podien canviar les coses a Perpinyà. Al Sud encara eren en el franquisme, i ni a l'Estat francès ni a l'espanyol es veia amb bons ulls la idea de la Universitat de Prada. A París sempre els havia fet por una recatalanització del País.

Per tant, s'insistia sobre la necessitat de convèncer l'autoritat de fer a Perpinyà una cosa que podria ésser útil per a la Universitat i per a Catalunya Nord, que no deixava d'ésser un País petit i força alienat. En canvi, cada vegada venia més gent del Sud, no només del Principat, sinó també del País Valencià i de les Illes, perquè en aquells anys no hi havia possibilitats de reunir-se lliurement. Aquella circumstància evidentment plantejava un problema en el sentit que els temes tractats eren cada vegada més relatius al Principat, i sobretot al que hauria d'ésser o que podria ésser el Principat quan el dictador es morís. Això era un aspecte que va haver de discutir el Grup Rossellonès, perquè des del començament es volia una col·laboració

---

¹⁶³ La Universitat de Perpinyà va tenir una primera etapa durant l'Edat Mitjana, i depenia del bisbe d'Elna. Clausurada després de la Revolució Francesa, el 1957 tornà a iniciar activitats universitàries amb cursos de dret i, després, de lletres i ciències. A partir de 1971, amb la creació del Centre Universitari de Perpinyà, depenent de Montpeller, començà un període que dugué a la constitució de la Universitat de Perpinyà Via Domícia amb plena actuació el 1979.

¹⁶⁴ «*Haureu de passar per damunt de mi*», testimoni de Pere Verdaguer, en l'entrevista del 16 de febrer de 2008.

amb la gent del Sud, perquè el País era comú, i perquè hi existien els mateixos interessos, però el primer interès de la Universitat d'Estiu era Catalunya Nord, tal com havia quedat palés en la primera UCE. També el jovent, i el mateix Mayol, es planyia per donar massa importància a la temàtica i a la gent del Sud.

Miquel Mayol era de l'opinió de reservar la Universitat Catalana d'Estiu al Nord; en canvi, Verdaguer creia que s'havia de respondre a les necessitats de la gent que procedia del Sud, sense abandonar els interessos del Nord, perquè en aquell moment Catalunya Nord era un País de llibertat on es podia parlar de tot tranquil·lament. Ningú no qüestionava ni limitava el fet de posar totes les matèries que volguessen a la programació de l'UCE, i si la gent que hi anava del Sud s'interessava pels seus problemes o tenia determinades inquietuds, calia considerar-les, com per exemple prendre consciència del primer Estatut d'Autonomia, al voltant del qual tots anaven ben perduts encara, perquè tot estava prohibit. Però, tot i atribuir un relleu considerable a la secció d'Estudis Rossellonesos, es notava que cada vegada hi havia menys gent interessada, i que acudia més aviat a les seccions on es tractaven els problemes que els concernien més directament.

La proposta de Verdaguer va ésser adoptada pel Consell d'Administració del GREC. Tocava i calia respondre a la realitat conjuntural, no es podia evitar de respondre a una necessitat històrica, en què l'UCE servia de marc de reflexió al postfranquisme. I calia assumir-ho, malgrat que es desnaturalitzessen els principis fundacionals. Tanmateix, hi havia gent que no hi estaven d'acord, que defensaven l'interès local.

Una altra cosa que es va treballar un cert temps va ésser el fet que les regions de França no tinguessen un lloc comú de reflexió, posat que cadascuna organitzava les coses que li semblaven, però no hi havia cap lloc comú. Verdaguer proposà que la Universitat Catalana d'Estiu podia servir de lloc d'encontre de les minories franceses, de bascos, d'occitans, de bretons, d'alsacians, i d'altres. I va haver-hi una temptació de servir, que Prada possibilités a les minories de fer una reflexió hexagonal. Així, ja el 1973 es va invitar els bascos i, a més a més, es va fer també una secció galaicoportuguesa dins el marc espanyol, que també va tenir molt d'èxit. Això no obstant, aquella situació era menys urgent i menys històrica que la resposta que es podia donar a la demanda dels Països Catalans, i hom va optar finalment per deixar lliure el camí.

El primer any es va escorcollar a la frontera tothom que tornava de Prada. Molta gent comprava llibres al Nord i després els revenia, però tenien problemes per passar-los per frontera.

L'escriptor Albert Manent¹⁶⁵ va adquirir tota una col·lecció d'una revista americana de l'exili que deixà a casa de Pere Verdaguer, set o vuit sacs plens, i aquest li'ls baixava un a un quan viatjava al Sud.

Entre les persones que ajudaven a fer possible l'UCE hi havia gent que era refugiada. També hi havia alguns que s'hi inscrivien donant noms i probablement adreces falses. Fins a 1975 foren anys durs. A la mort del dictador tot es va relaxar.

A l'Estat espanyol, fins a la mort del dictador, la situació era molt tensa, i la gent que anava a Prada hi podia esplaiar-se i reivindicar coses. Les mesures de seguretat que hi havia a l'UCE eren inexistents al Sud, i era possible moure's amb facilitat. Carod-Rovira feia referència a una reunió entre dos membres d'ETA i un grup reduït de militants dels PSAN, allà pel 1973, entre els quals hi havia López-Llaví, de nom de guerra «Claudi», però tothom li deia «Claqueta». Hi va haver un acte públic en què participaren aquells dos membres d'ETA, mínimament caracteritzats, amb ulleres de sol i gorra, i la gent els feia preguntes sobre què opinaven entorn del moviment sindical en la independència. Eren militars i no sabien ni què era el moviment sindical. Eren membres d'una organització armada que entenia de metralleres, pistoles o cotxes bomba. Però del tema polític no en tenien gaire idea, se'ls escapava i tampoc els interessava per a res. Sorprenia aquella naturalitat en què es veien pancartes per la Universitat, gent d'altres moviments sobre el dret nacional d'altres països, que anassen allà bascos, occitans, sards o potser corsos. Aquells primers anys allò era un «*campi qui pugui*» total i absolut¹⁶⁶.

A més, els anys 76 i 77 es van fer dues edicions a Vic, de forma independent, coordinades per Joan Ané. Pràcticament, només hi anava la gent de la comarca d'Osona o rodalia; ni la gent de Barcelona hi anava. L'interès de Prada era que s'hi trobaven tots els Països Catalans, mentre que a Vic només anava la gent de la comarca.

El GREC tenia voluntat de fer la Universitat Catalana d'Estiu, i cal reconèixer el mèrit del que van fer i estimular en aquells moments, sense el qual no s'hagués pogut dur a terme. Tanmateix, es va adonar i va acceptar la idea que la Universitat servís per al conjunt dels Països Catalans, i no era just que València i Balears no hi foren més presents. Aleshores, Gerard Vassalls va anar a València –per visitar el promotor cultural Eliseu Climent, fundador d'Edicions Tres i Quatre el 1968, que creà els Premis Octubre el 1972 i va participar en la

---

¹⁶⁵ Albert Manent i Segimon (1930-2014) –que fou director del Centre d'Història Contemporània, va presidir la Societat d'Onomàstica i va participar en el *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*.

¹⁶⁶ Testimoni directe de Josep-Lluís Carod-Rovira, el 15 d'agost de 2019.

fundació d'Acció Cultural del País Valencià, entitat de la qual fou Joan Fuster el primer president–, i Pere Verdaguer va anar a Mallorca –on s'entrevistà amb Moll i Llompart– a proposar que ells mateixos organitzessin una secció a l'UCE, amb els seus professors i la seua temàtica, perquè els problemes valencians i els problemes mallorquins eren específics dins el marc peninsular, i dins el marc català.

Com que a l'UCE de 1974 hi havia hagut mil persones, es va pensar de fer dues edicions el 75, perquè mil persones eren massa. Aleshores se'n va fer una a juliol i una altra a l'agost. Al juliol hi va haver tres-cents persones, amb més presència de les seccions literàries. Al mateix temps, com que era el mes de juliol, es van aprofitar, gràcies a la gentilesa de l'alcalde, per poder assistir als festivals Pau Casals de música i a l'encontre cinematogràfic. Al Festival Casals hom tingué accés gratuït; tanmateix, a l'encontre cinematogràfic sí que calgué pagar quelcom perquè no depenia directament de l'Ajuntament. La gent de l'UCE, doncs, hi assistia, i va haver vespres de col·laborar en algun espectacle per contactar més amb els de Prada. A juliol va ésser molt tranquil·la la Universitat perquè encara no hi havia el malestar d'agost del 75. Fins i tot hi va haver professors que deien que els seus estudiants demanaven classes complementàries i que pràcticament havien fet a l'UCE el treball d'un any, que era un plaer treballar en aquelles condicions. Però, a l'agost va ser sufocant.

Per al Grup Rossellonès era una càrrega i una incertesa, perquè no sabien mai si recaptarien el capital necessari, i no es tenia cap subvenció. Hi eren vint persones del GREC que hi treballaven sense cobrar, com tampoc cobrava el professorat del Rosselló.

Quan es va haver de traspasar la gestió a la gent de Barcelona en comissió de representants de tots els Països Catalans, amb Joan Ané al cap, Llorenç Planes va insinuar no pagar als professors, i si la situació estava massa ajustada, fins i tot els professors pagarien l'estada i manutenció. El primer any ho van fer així, perquè no hi havia diners, però després era impossible això. El professorat i conferenciant que anaven a l'UCE tenien com a mínim l'estada i la manutenció pagada i, si anaven amb un acompanyant, aquell tampoc pagava; a més, cobraven tres-cents francs pels desplaçaments.

Durant les darreres universitats s'havia dit que el Grup Rossellonès no tenia vocació de substituir el conjunt dels Països Catalans, que quan la democràcia arribés al Sud la Universitat Catalana d'Estiu seria considerada encara útil. Llavors, calia fer una entitat que representés tots els Països Catalans, que fos responsabilitat de tothom, amb una comissió integrada per vint-i-cinc membres –cinc rossellonesos, cinc valencians, cinc mallorquins i deu principatins– amb proporció demogràfica aproximada, perquè la majoria de matriculats eren del Principat.

Una persona que havia ajudat molt era Joan Ané, i se'l proposà per ésser secretari d'aquella entitat. El 1978 es va demanar al GREC que se'n responsabilitzés materialment i financera un any més. El GREC va accedir amb la condició que els continuadors es comprometessen a portar com a mínim cinc-centes persones matriculades, perquè per sota d'aquell nombre les despeses generals eren superiors als ingressos i el Grup Rossellonès no tenia diners de romanent, posat que mai buscava beneficis sinó que havia procurat de fer les inscripcions el màxim de barates per a la gent. El tesorero del GREC, Josep Pons, que era comptable de professió, avisava tres o quatre dies abans del final de la Universitat com podia quedar la situació financera al tancament.

El GREC havia dut la part econòmica més o menys ajustada al llarg de les edicions anteriors. Segons les dades objectives que avançava el tesorero, es feien més o menys coses. Per exemple, a vegades es feien al vespre dos espectacles en lloc d'un, perquè hi havia gent que s'hi presentava espontàniament per fer coses, i tothom cobrava el mateix: 100.000 francs en aquell moment. Doncs, es feien més coses, o més viatges: n'hi havia que volien anar d'excursió a Cornellà a veure el castell dels antics comtes i se'ls posava un autobús a la seua disposició, o es llogava la sala de cinema una vegada més per projectar un film, com *El món de Pau Casals*, que hi havia gent que no l'havia vist. I, en funció de les disponibilitats, es feia o no es feia. No es volia obtenir beneficis, però tampoc produir pèrdues, perquè el Grup Rossellonès no ho podia suportar, i no hi havia subvencions. Aleshores, doncs, s'havia de calcular, i és per això que Josep Pons informava puntualment de la situació financera, perquè anava pagant a l'intendent dia per dia els tiquets del menjador. El control de la comptabilitat era prou precís per preveure si s'arribaria al final sense pèrdues. L'últim dia de la Universitat s'entregava el darrer xec a l'intendent perquè tot fos pagat, cosa que després del GREC ja no es va fer mai, sempre amb retard i tancant amb deutes. El GREC tenia una comptabilitat rigorosa i no feia coses de luxe, però el que podien fer, ho feien, i gastaven diners si en tenien; si no, no. De vegades hi havia gent que demanava fer una excursió de més de les que eren previstes, i deia sí o no en funció de la situació financera.

L'any 78 s'havien d'ocupar de la publicitat els continuadors, d'enviar els programes, i no ho van fer a temps. Joan Ané, molt voluntariós, i que havia ajudat molt al GREC, no va tenir el suport necessari i va fallar en aquella ocasió. A finals de juny o començaments de juliol no hi havia cap inscrit, i al local que tenia la Universitat encara eren els paquets de programes per enviar a València i Mallorca.

S'hi va allargar el termini trenta dies més, però encara hi havia pocs inscrits. Eliseu Climent, responsable d'Acció Cultural del País Valencià, es comprometé a no tancar a començament d'agost per vacances la secció encarregada de l'entitat, a fi de facilitar la inscripció dels valencians.

Eren lluny dels cinc-cents pactats i, com que ja s'havia produït el canvi en la política espanyola, el GREC decidí no responsabilitzar-se de la Universitat i cedí el control als continuadors perquè fos democràticament organitzada. Pere Verdaguer els va acompanyar a parlar amb l'intendent per comunicar-li que el GREC no se'n responsabilitzava.

Malgrat tot, es va fer la Universitat, però hi va haver menys de tres-centes persones i no es va pagar els professors. Potser, la diferència en la nova conjuntura era que mentre el GREC el formava un conjunt de gent molt compromesa, Joan Ané, possiblement, estava sol, encara que hi havia aquella comissió de vint-i-cinc persones, però que es reunien poc.

Pere Verdaguer era crític en aquesta nova etapa de la Universitat. Primer, en el canvi de responsables, perquè no acompliren les condicions pactades; després, el nou equip dissenyat, que havia de pensar la Universitat, no va fer la seua feina, i no va funcionar mai. Segons Verdaguer, la cosa degenerà al llarg dels anys 80, 81, 82 i més. Al seu entendre, arribà a no haver-hi secció de Lletres ni de Ciències; en canvi, hi havia tres seccions de cinema, de vídeo, sardanes, gais i lesbianes, i hi havia de tot no estrictament universitari. A Verdaguer li semblava una cosa marginal, tanmateix, més o menys volguda pels organitzadors, i la Universitat nova havia d'ésser seriosa i contribuir a dinamitzar els nous Països Catalans, i no a ésser una Universitat contracultural, que mai havia pensat la gent del GREC.

Verdaguer estava convençut que s'hi feien colònies de vacances i hi havia sardanes. Un any, que només es va organitzar una secció de Ciències —mentre que el GREC en feia sis o set—, durant cinc dies va tenir un professor que explicava únicament el gas metà. Això feia pobre. No hi havia secció de Lletres, ni de Llengua ni de Literatura. I això no era seriós. Després, tot es resolía en assemblees de professors i alumnes, i la gent que hi era debatia per decidir una cosa o la contrària.

Per a molts, la participació assembleària feia la cosa més democràtica. Verdaguer, malgrat el que opinava un sector de participants del Sud, ansiosos de llibertat, era escèptic en aquella manera revolucionària de procedir perquè un dia els uns acordaven una cosa, i l'endemà els altres decidien que no valia el que havien consensuat la vespra. Els uns i els altres eren gent diferent cada dia; això també qüestionava la solvència per decidir en una edició de l'UCE

aspectes de l'any següent, quan probablement no hi anessen els mateixos. Aquella manera particular de comprendre la democràcia, que uns decidien el que haurien de fer els altres l'any següent, no la podia pair el GREC, que també feia assemblees consultives als assistents però que no decidien. Hi opinava que la gent del Rosselló estava molt descontenta perquè la Universitat no era ja cap universitat seriosa.

I el darrer any d'aquest cicle —el 1984— va passar una cosa inacceptable, quan en una d'aquelles reunions es van decidir unes coses, però Joan Ané va haver de desplaçar-se a Vic. En tornar l'endemà es va fer una altra reunió que va començar per la declaració d'Ané per dir que el que s'havia decidit la vigília no valia, i que calia decidir novament. Verdaguer li va advertir que anara amb compte del que feia, perquè si declarava que les decisions del dia d'abans no tenien efecte, igualment l'endemà es podrien invalidar les presents decisions. En aquella reunió, que s'allargava, uns se n'anaven a dormir, altres es quedaven amb delegació de vots i hi hagué qui votà per dotze i qui votà per vint. Aleshores, Pere Verdaguer va anunciar públicament que reprenia la seua llibertat i faria el que li semblés adient. A partir d'aquell moment, Verdaguer va procurar que l'Institut d'Estudis Catalans n'assumís la responsabilitat.

L'etapa de l'UCE amb Joan Ané al capdavant del Secretariat entrà en crisi. Això va ésser el 1984, i el 85 ja es va encarar una nova etapa. Es va fer una reunió a l'Institut d'Estudis Catalans, amb el seu president, Enric Casassas; Josep-Maria Llompart, en representació dels mallorquins; Eliseu Climent, en nom dels valencians, i els rossellonesos van manifestar que no participarien més a la Universitat Catalana d'Estiu tal com es feia. S'havia acabat una manera de fer que esgotava el model fundacional imaginat pel GCJC, conseqüent a les inquietuds nascudes de les revoltes del *Maig francès*, de la qual Joan Ané resultà defenestrat.

Llavors es va decidir de fer un Patronat amb dos nivells de decisió: un de direcció, que seria el Patronat, i un altre d'organització i de responsables per a cada edició de la Universitat, amb un rector electe. El Patronat seria qui pensaria la Universitat. Qui ocupés el càrrec de president de l'Institut d'Estudis Catalans automàticament seria president del Patronat. I d'aquella manera, el 1985 ja presidí el Patronat de l'UCE Enric Casassas. Fou elegit president-rector de l'edició anual el professor i editor Max Cahner¹⁶⁷. En aquella conjuntura, el 1985 es feu un canvi radical, i s'hi van suprimir seccions, com les de gais i lesbianes, que no es consideraven universitàries. Pere Verdaguer declarava no tenir cap inconvenient a reconèixer que els gais i les lesbianes tinguessen els seus drets, però que no eren temes a discutir en una universitat.

---

¹⁶⁷ Max Cahner havia creat Edicions 62 i Curial Edicions Catalanes, fou president del Consell d'Administració del diari *Avui* i conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

6.2. Diversitat de punts de vista sobre el funcionament de l'UCE

A l'UCE d'aquella primera època, quan les peculiaritats pròpies estaven marginades, es feia valer que la cultura catalana era moderna a tots els nivells, amb temàtiques actuals. En un moment que es demanava que els mestres ensenyessin les Matemàtiques Modernes, però que els docents no les sabien, s'hi va organitzar classes per ensenyar aquelles matemàtiques. Hi va anar a fer classes per als mestres Maria Rúbies i Garrofé, compromesa en la renovació pedagògica, que fou elegida senadora i diputada a les Corts espanyoles, diputada al Parlament de Catalunya, i nomenada primera presidenta del Consell Escolar de Catalunya. Es volia mostrar que la cultura catalana no era simplement una qüestió de llengua, que des del Sud estant s'havia de fer un servei a Catalunya Nord per mostrar indirectament la importància de la cultura catalana en tots els dominis i aconseguir el prestigi que li pertocava.

Després d'un llarg període de repressió de gairebé quaranta anys des de l'alçament militar, el règim franquista evidenciava algunes esclatxes i la gent començava a perdre la por, sobretot si anava fora. El que no deien dins s'atrevien a dir-ho més enllà de la frontera.

Segons apuntava el professor Antoni Lloret, hi havia un interès per tot un seguit de temes culturals que a la universitat franquista pràcticament no estaven tractats i no existien, per exemple la Sociologia, els problemes de la ciència que venien de la recerca, però mai ningú havia sentit parlar de recerca en aquells moments¹⁶⁸.

La mateixa història que havia estat ocultada o manipulada també reaparegué, com tot el que feia referència als Països Catalans, aïllats completament, al Principat, al País Valencià, a les Balears. Tot açò significà una de les novetats que la gent que anava a Prada es trobava per primera vegada i van constatar que tenien un passat comú i possiblement, doncs, un punt de vista comú.

Els finals dels seixanta i tota la dècada dels setanta hi va haver un moviment d'alliberament sexual i un moviment d'alliberació de la dona, que també va fer la seua aparició a l'UCE, malgrat la novetat que representava en l'àmbit acadèmic universitari.

Per una altra banda, estava la llibertat dels estudiants de poder proposar als professors temes de discussió, conferències i debats sobre el que ells volien, no a l'inrevés. Això dels debats era completament nou. En l'actualitat, naturalment, totes aquestes coses han quedat obsoletes, perquè de debats, se'n fan contínuament, intel·ligents o no, però se'n fan; la Sociologia ja

---

¹⁶⁸ De l'entrevista realitzada a Antoni Lloret, el 8 d'octubre de 2007, en l'Ateneu Barcelonès.

s'ensenyava en totes les Facultats; la recerca també hi és; els problemes nuclears i ambientals també es tracten avui, i no són ja una qüestió desconeguda. La sexualitat ha canviat molt, és clar; tanmateix, a l'UCE dels primers anys es va concretar en unes conferències, però realment molt ben fetes. Si es posés noms a tot això, la qüestió de la Sociologia la tractava Salvador Giner, que després seria president de l'Institut d'Estudis Catalans; la Sexualitat la tractava Frederic Boix de manera molt ponderada. Potser mai s'havia sentit parlar d'aquelles coses, perquè la majoria dels que assistien a les classes no havien sentit parlar gairebé mai de res fora del convencional.

En una carta adreçada a Maria-Aurèlia Capmany que cita Sebastià Serrano en *Signes, llengua i cultura*, tot parlant de Peirce sobre filosofia i semiòtica, amb una mica de nostàlgia, comenta les vivències de l'UCE com un paradís. I confessa que:

«a Prada, ni els homes podien portar samarreta interior, ni les dones sostenidors. L'UCE –acaba el professor Serrano– era la Universitat que li hauria agradat a Peirce. Prada era tot un símbol d'alliberament i de plenitud vital». (SERRANO, 1980)

Maria Aurèlia Capmany escrivia a *Mala memòria*, citem:

«A la Universitat de Prada, Boix va conduir un col·loqui sobre el comportament sexual, amb gran èxit, és clar, car era un de tants dèficits de l'educació franquista. Érem en una aula plena i les dones van anar preguntant i responent, adduint arguments i reclamant una major lucidesa en el tema. En un moment donat, la Teresa Rebull va fer aquesta intervenció inesperada:

–Aquí som homes i dones i només les dones ens mostrem insatisfetes. És que els homes ho tenen tot resolt? Si fos així, valdria la pena que parlessin, perquè potser ens orientarien una mica.

Hi va haver grans rialles, les rialles es van calmar, però els barons van continuar callats. Llavors Boix ens va il·lustrar sobre aquest silenci pudorós dels homes. “Les dones, en canvi –va dir–, esteu tan convençudes que si la relació de la parella no rutlla és per culpa vostra, que llavors en parleu, en parleu perquè esteu segures que depèn de vosaltres trobar la solució”.

Aleshores, per il·lustrar el tema va explicar una anècdota d'una consulta mèdica en què una dona sent sensació d'ofec en l'acte sexual, i li expressa les seves inhibicions sense que la teràpia aplicada li done resultats. Resulta que el marit tenia un excés de pes, motiu pel qual el metge els recepta que busquen una postura que no siga la del “missioner”.

La moralitat de la història era clara, el cos social omple la dona de responsabilitats, fins i tot d'aquelles que no li han estat dites explícitament, que no li han estat imposades a ella personalment. Hi ha tabús o mites, o simplement un evident consens, que actua per damunt i més enllà de la teva pròpia educació». (CAPMANY, 2020: 138-139)

Antoni Lloret intentava exposar el que significava la recerca i quin sentit tenia, què era el que es podia esperar, i les coses més innovadores i més modernes que hi havia a la recerca. Tot s'explicava d'una forma que era inhabitual en el sentit que no hi havia un llibre de text; s'hi tractava de coses completament diferents i de forma com no era habitual a les universitats estables i oficials d'hivern.

Tot això, doncs, va crear una espècie d'ambient i de continu absolutament original. A més, com que també en aquella època hi havia molt d'esperit d'autogestió, d'uns joves que vivien en comunitats, tot s'estava alliberant moltíssim. Els estudiants per primera vegada començaven a anar en massa a les ciutats universitàries, a sortir de la tutela paterna, a llogar pisos i conviure junts, després d'etapes anteriors en què gairebé no anaven ni a les universitats. Una altra experiència molt important era que a tots aquells joves que per primera vegada entraven en una vida diguem-ne adulta i amb una llibertat que fins llavors no hi havia, se'ls permetia conviure sense cap mena de disciplina.

Llavors, es trobaren que en aquest moviment complex van començar a assistir-hi els intel·lectuals més rellevants que hi havia, i es van començar a debatre coses com el problema de la llengua, o temes que encara no es parlaven fora, com l'Estatut de Catalunya, i acudia representació de molts partits polítics, alguns ja desapareguts, que hi convivia, s'expressaven i debatien de forma intel·ligent. Això duia a la reflexió que molt possiblement en la història no hi havia hagut mai unes circumstàncies tan particulars i tan excepcionals que permetessen a tot un seguit de gent un profund bescanvi cultural com es va produir a l'UCE dels setanta.

Pel que respectava a l'organització, al començament hi era Pere Verdaguer; després se'n feu càrrec Joan Ané. Segons Antoni Lloret, quan va arribar l'Ané, les coses van canviar de dimensió, hi havia un ambient de llibertat i quasi d'anarquia, que va ésser molt fort, no s'imposava res a ningú. Cada vegada que se sabia d'alguna iniciativa interessant s'insistia perquè es dugués a terme, cosa que motivà que la gestió de Joan Ané fos criticada. Finalment, es constituí el Patronat¹⁶⁹ i Ané va dimitir en favor de Max Cahner. A partir d'aquell moment la Universitat d'Estiu va anar adquirint cert prestigi. Però també es qüestionava l'esperit fundacional de la Universitat, per l'ambient excessivament seriós, que pretenia controlar el temps del descans nocturn, evitar les gresques, amb classes serioses i tot molt ben organitzat. Això produí una deriva en el sentit primigeni d'impedir les sessions espontànies i els debats lliures.

---

¹⁶⁹ El Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu es creà el 1985 a instàncies del president de l'Institut d'Estudis Catalans, Enric Casassas. És l'òrgan de govern i d'administració de la Universitat Catalana d'Estiu, la representa i gestiona, i assumeix totes les facultats i funcions necessàries per a la consecució dels fins fundacionals, sense més excepcions que les establertes a la legislació aplicable i en els estatuts.

Un problema essencial fou quan van començar a aparèixer, en la democràcia, els partits polítics, que anaven a Prada a explicar els seus programes perquè sortissen a la premsa, i fins i tot facilitaven que Prada tingués diners. S'arribà a un extrem en què l'UCE apareixia més per la importància de les declaracions de quatre grans polítics que hi anaven, que pel seu contingut de debat, de coneixement universitari. Això trencava l'esperit crític, de debat i de llibertat de criteri, en harmonia al que va representar el *Maig francès*, d'obertura de la joventut contestatària que s'oposava als cànons establerts. Tot canvià a partir de mitjans dels vuitanta. Prada pretenia ésser pionera d'una societat que vindria després, no amb el mateix esperit sinó amb un de renovat. Antoni Lloret informava que es va establir un comitè acadèmic, en el qual l'havien posat a ell. En aquell comitè ell va plantejar com hauria d'ésser la Universitat Catalana d'Estiu contemporània, però en la primera reunió ja s'adonà que tota la gent que hi havia allà, que havien estat joves en els primers temps de l'UCE, eren tots vells, però realment vells, «vells d'esperit». Vells de tot, d'esperit, de mirada, de forma de parlar. I se li va plantejar un sentiment d'autorebuig, del qual volia fugir, perquè no volia ésser un vell com ells entre els quals es trobava.

S'havia de continuar organitzant debats. La gran preocupació era fomentar el contacte entre tots els participants i els que feien de professors, contactes entre els estudiants de tots els Països Catalans, que s'adonaren que formaven part d'un mateix cos, i llavors es van organitzar uns debats que, sense que la gent ho sabés, estaven preparats.

Per exemple, reproduïm paraules d'Antoni Lloret:

«amb en Salvador Giner, després de decidir el tema del debat, dèiem, “mira, tu defensaràs la teva postura i jo defensaré l'altra”, però sense estar-ne identificats en una posició o una altra. És clar, això introduïa arguments que ho animaven molt, perquè fèiem veure que ens barallàvem, però com que no ens barallàvem, no passava res, es podia mantenir un clima molt interessant. I bé, de debats d'aquests n'hi va haver divertidíssims, una cosa realment inoblidable¹⁷⁰».

Després també hi havia altres coses atractives, com l'acció de Miquel Porter –que anys després seria catedràtic de cinematografia de la Universitat de Barcelona i president rector de l'UCE–. Miquel Porter tenia una habilitat fantàstica per organitzar festes nocturnes, posava unes pantalles de cinema on es feien projeccions i animava a tothom. Porter considerava l'UCE com a lloc prioritàriament acadèmic, però també d'esbarjo.

---

¹⁷⁰ De l'entrevista realitzada a Antoni Lloret i Orriols, físic del *Centre de Recherches Nucléaires d'Estrasburg*, el 8 d'octubre de 2007, en l'Ateneu Barcelonès.

En una secció com la de «Ciències» on tothom estava espantat, es va aconseguir l'assistència més multitudinària que mai hi havia hagut perquè el que es tractava era que la gent pensés, que fossen crítics. Els alumnes de les classes havien d'ésser iniciats en la matèria; tanmateix, això era una dificultat relativa en l'àmbit universitari perquè en realitat es podia explicar el que es volia tenint en compte que ho entengués la persona que escoltava. Per aquell motiu, els professors intentaven fer les classes atractives per a l'alumnat, sense rebaixar el nivell científic, però fer-les més engrescadores. Els coneixements els aprenia la gent que estava fent una llicenciatura, un doctorat; tot i això, per a la diversitat de la gent que procedia de tots els horitzons i classes socials, que es passava deu dies a l'UCE, el que es pretenia era la regularitat en l'assistència i que s'interessessin perquè la temàtica i l'enfocament didàctic els motivava.

En l'UCE no s'estava formant més gent per un ofici; s'estava formant la gent per una cultura, per una mentalitat, per una forma de pensar, i per això el nivell de les explicacions no podia ésser el mateix. Si es feia Física, la gent no anava després a fer càlculs d'equacions diferencials. A aquella gent el que li interessava era entendre el sentit físic d'aquelles equacions, cosa que molt sovint a la Facultat no hi apareixia.

En els primers anys no hi havia líders polítics que anaven a fer precampanya per guanyar vots. Hi havia més aviat líders crítics que deien quina era la seua ideologia, però no per guanyar vots. Això va ocórrer després, en la Transició espanyola i en els projectes dels governs de les autonomies. Llavors hi eren tots els partits de l'espectre polític que aprofitaven aquell fenomen per poder sortir als diaris amb declaracions pròpies. La Universitat Catalana d'Estiu cada vegada tenia menys impacte a Catalunya Nord. L'UCE servia molt perquè els polítics del Sud hi feren campanya.

Els últims anys del franquisme van ser dramàtics. Franco va morir matant. I allà hi havia molta gent que feia pintades i coses així, que no agradaven gens a la gent del poble ni a les autoritats. Amb la tranquil·litat que donava no estar sota el control de l'Estat espanyol, es produïen situacions grotesques d'oposició al sistema dominant. Però allà també hi havia informadors infiltrats que vigilaven què hi passava, fer-ne seguiment: tot i que allà no passava res, et podien esperar quan tornaves.

El que va succeir en aquells primers anys de la Universitat Catalana d'Estiu va ésser un fet realment únic com a fet cultural, des de les conseqüències del *Maig del 68*, els fets del tardofranquisme, els primers moviments d'alliberament nacional, els primers símptomes de voler-se organitzar en partits polítics, les primeres consciències que hi va haver de Països Catalans, i àdhuc el rebuig de la societat a la diversitat nacional.

El moviment del *Maig del 68* va començar realment a Estrasburg, a províncies, i passà a París, on els esdeveniments agafaren unes dimensions particulars. Després va fer l'efecte dòmino i va repercutir a totes les universitats, no solament de l'Estat francès, sinó d'altres països, fins i tot de l'Estat espanyol. Joan Ané també considerava que l'UCE va ésser una conseqüència directa del *Maig francès* per la qual el Grup Cultural de la Joventut Catalana i el Grup Rosellonès d'Estudis Catalans van organitzar la Universitat de Prada.

Catalunya Nord era una societat rural, amb demografia reduïda. Durant molt de temps era allà on tornaven els darrers anys de vida els jubilats emigrats. El jovent abandonava la terra i marxava a buscar treball cap al nord. Es va invertir la piràmide. Els jubilats de França anaven a viure allà, i els joves anaven a París.

Segons Elisenda Puig¹⁷¹, a l'UCE hi havia hagut èpoques d'assistència de força gent de Catalunya Nord; però més tard, com que era un País petit i es coneixien tots els grups molt, hi hagué interessos interns i diferències que realment motivaren la disminució de gent d'allà.

Un aspecte interessant d'analitzar era el paper dels valencians a l'UCE, que també va tenir èpoques de moltes inscripcions i d'altres de bastants menys. L'UCE va tenir un *boom* durant uns anys, però després, amb la dita democràcia tothom tenia moltes coses a fer, als propis llocs de residència, a la Universitat de Barcelona, al País Valencià. Hi havia llavors molta oferta, i això va fer que minvés l'anada a Prada, perquè tothom estava molt embolicat en coses. Per això l'equip de Joan Ané començà a fer coses diferents, professorat que feia els debats seus, amb Salvador Giner, classes interdisciplinàries, atenció a la biodiversitat, trobades científiques de caràcter més oficial, que donaven prestigi, i servien per rebre subvencions.

Segons Joan Ané¹⁷², l'esperit de l'UCE es va afeblir molt des del moment que va començar el partidisme per poder anar allà a fer el míting personal, com a plataforma de la pròpia campanya política. Per damunt de tot eren debats que van mantenir la relació personal amb altra gent, perquè la idea era més el que els unia que no pas el que els separava. A Prada, això era molt important: s'hi entaulaven relacions, s'hi feien amics. Des de la creació de l'UCE, el 1969, les agrupacions partidistes de tendències diferents eren ocultades, amb l'objectiu comú de resistència antifranquista. Però, a partir del 76 i 77, quan les circumstàncies canviaren, es

---

¹⁷¹ De l'entrevista realitzada a Elisenda Puig i Salvador, catedràtica d'Institut de català, el 8 d'octubre de 2007, en l'Ateneu Barcelonès.

¹⁷² Intervenció de Joan Ané i Ribes, en l'entrevista feta a Antoni Lloret i Orriols, el 8 d'octubre de 2007, a l'espai recreatiu de l'Ateneu Barcelonès.

va ressentir l'afluència de gent a la Universitat i el GREC decidí de no continuar fent-se càrrec de l'organització.

Joan Ané agafà el relleu com a coordinador general d'iniciatives diferents, de partits polítics i dels que no n'eren de cap, però amb la idea de Països Catalans, amb esperit de crítica, d'innovació, de discussió i de llibertat.

Antoni Lloret tenia molts alumnes a les seues classes, perquè era un agitador en el sentit de despertar l'esperit crític, perquè plantejava coses molt importants sobre l'energia solar, que era una novetat, problemes de l'energia, la manca d'energia, la transformació d'energia solar en energia elèctrica. Hi anava molta gent, però, a més, generava un debat a la tarda que permetia expressar diferents punts de vista en què podia intervenir tothom.

Jordi Estivill proposà de fer les classes als matins, i els debats o taules rodones, a les tardes, la qual cosa no volia dir que no hi hagués debats al matí. Si tothom pensara igual, si tothom acceptara sense més, no hi hauria debat i seria una cosa avorrida. Els debats s'omplien perquè s'hi parlava de tot, hi havia des d'agitadors que no tenien cap classe d'estudis, però que havien fundat una cooperativa d'una cosa determinada en el seu poble, fins a professors universitaris o gent de recerca seriosa en el seu tema, i allà això generà una dinàmica. S'hi organitzaven tants debats que no hi havia temps de fer-los tots, amb manca d'aules i problemes d'espai per evitar coincidències.

A més a més, com que es dinava i se sopava al Liceu, la gent feia cua, i mentre es feia cua parlaven els uns amb els altres, continuaven a la plaça de la Vila, s'anava a ballar, parlaven tots amb tots. El que era professor de matí a la tarda anava d'alumne a la classe d'una altra cosa que li interessava. Impartia la seua especialitat i després era alumne a les classes de cuina. Elisenda Puig recordava una anècdota de les classes de cuina, que estava escrita en la contraportada d'un diari que conserva, amb el títol «Toni Lloret i l'aubergínia». Això era a tall d'exemple, perquè constava que Lloret era un professor seriós en la seua matèria, amb un tracte distingit de repartir caramels enmig de la classe, però alumne a la secció de cuina. L'esperit de Prada d'aquells anys trencava esquemes perquè era unimaginable a la universitat convencional. Joan Ané corroborava que va ésser una època irrepètible, que requeria molta dedicació i mà esquerra per donar a la gent eines que engresquessin, perquè hi participessin.

A Prada hi havia gent de totes les tendències. A ningú se li demanava l'afiliació partidista. Hom sabia que a Prada es parlava de Països Catalans, que era una cosa molt oberta, perquè el

fet nacional català era molt viu. Calia conviure, i no es demanava res més. En les inscripcions la gent donava l'adreça si volia, no es demanava ni el carnet d'identitat.

Prada feia una funció pedagògica d'anar avançant a poc a poc, intercanviant gent dels Països Catalans. Calia demostrar a Catalunya Nord que era possible fer un ensenyament universitari en català. A la tarda es feien tallers de dansa, de teatre, o coses lúdiques com la cuina i tasts de formatges i vins. Llorenç Planes feia un curs de tast de vins.

En una ocasió es va organitzar una sortida al mercat de Perpinyà per parlar amb els venedors i vinaters, i l'alumnat que hi participà amb cotxes particulars es va alçar a les tres de la matinalda per anar-hi. Tot i que la Universitat posava autobusos per a alguna sortida, sempre es demanava que la gent que poguera que agafara els cotxes propis per estalviar despeses, tal com se solia fer per anar a les nits a les festes dels pobles de la rodalia.

La gent gastava allà, als hotels, restaurants, bars, comprar als mercats i, com que n'eren molts, de segur que ho notaria l'economia de la Vila. Els primers temps tots els actes es feien al Liceu, fins que es decidí treure fora els actes del vespre per donar visibilitat i ambient al poble.

Una altra cosa interessant des del punt de vista de l'alumnat era veure-hi autors i personalitats coneguts als llibres, però era impressionant contactar-hi en directe, estar sopant i xarrant plegats allà i anar a ballar junts. Elisenda Puig recordava que ella era alumna de cinema a la Universitat de Barcelona de Miquel Porter, i se'l trobava a Prada, al menjador i al ball. No havia parlat mai amb en Porter, perquè les classes les feien a la seu central, i eren aules molt grans, amb dos-cents alumnes, fins i tot asseguts a terra, i en Miquel allà enmig passava les pel·lícules russes que eren matèria d'estudi crític. O el Ricard Salvat, que també era professor seu de la Universitat, Maria-Aurèlia Capmany i polítics que a l'UCE els veia freqüentment.

A Prada se sumaven els esforços i maneres diverses de pensar de tothom. El que passava a l'UCE era inèdit a escala mundial, era capdavantera en l'enfocament social, cultural i polític. Els ensenyaments de Prada no tenien res a veure amb el que ja s'ensenyaven durant l'any a les universitats. Calia centrar-se en el que no s'hi ensenyava, i hom requeria una part lúdica que permetés la convivència de classes socials diferents.

6.3. Testimonis en temps de canvis

Segons Enric Larreula¹⁷³, el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans era molt literari, molt cultural i molt de les essències de la llengua catalana. Els joves que van prendre consciència pel *Maig francès* el que necessitaven era una cosa política, una organització més vital que canviés la societat.

Les iniciatives del Grup Cultural de la Joventut Catalana es concretaren en accions diverses que es van materialitzar en la trobada de la primera Universitat Catalana d'Estiu, on va anar gent de diversos llocs. Hi va assistir Josep-Maria Batista i Roca, que era ja vell i estava a l'exili, però encara hi va fer una conferència sobre història de Catalunya. Hi havia el filòleg Francesc de Borja Moll, principal col·laborador d'Antoni-Maria Alcover en l'elaboració del *Diccionari català-valencià-balear*, de Mallorca, que també era un home gran. Hi havia en Jaume Rossinyol, professor d'Història que vivia a Bretanya i havia fet la tesi doctoral, en francès, sobre la història de Catalunya. Rossinyol havia tingut com a col·lega Miquel Mayol, estudiant de Dret, que de resultes de la revolta del *Maig* va agafar plena consciència de catalanitat. Hi havia l'Andreu Balent, estudiant d'Història, i Reinald Dedies, que enregistrà un disc amb arranjament musical de Lluís Llach i la guitarrista Laura Almerich i Santacreu (1940-2019), i lletra¹⁷⁴ d'ell mateix i de Miquel Mayol. Hi havia el gramàtic Lluís Creixell, de Canet del Rosselló. Hi havia Llorenç Planes, que era l'únic que parlava català a casa, al si de la família, com des de feia mil anys que es parlava en aquelles muntanyes. Aquell grup de joves radicals que havien recuperat el català i volien materialitzar-lo, va ésser realment l'embrió de la primera UCE. Larreula comentava com a anècdota que en aquell moment en què la transmissió del català estava desapareixent al Nord, es va enfrontar Miquel Mayol a Pere Verdguer perquè aquest parlava francès al fill. Hi havia discrepància dels joves amb la generació anterior, els del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, que se sentien traïts, perquè no havien portat la lluita fins a les últimes conseqüències per mantenir la llengua.

---

¹⁷³ De l'entrevista realitzada a Enric Larreula i Vidal (1941), professor universitari, escriptor i il·lustrador, el 2 de novembre de 2007, en casa seua a Rubí.

¹⁷⁴ El disc musicat i cantat per Reinald Dedies, que edità el Grup Guillem de Cabestany, contenia tres cançons: «Desperta-te, mon poble», –amb lletra de Reinald Dedies–, «Aquesta nit» –amb lletra de Miquel Mayol– i «Minyona» –amb lletra de Reinald Dedies–. La lletra de «Desperta-te, mon poble», la cançó més coneguda i reivindicativa, deia així: «Despertar-te, mon poble, / no ets encara mort! / Mon poble, encara vius, / i en sé, de remeis / que fan tornar la gana. // Desperta't, que els qui volen / robar-te el teu bé, / han començat la feina. / Arriben els notaris / i els menjadiners. // Ja t'han prè la muntanya, / han fet marxar la gent; / ara hi van a descansar / dels maldecaps que agafen / per robar el que és teu. // Ja t'han prè el maresma [la comarca litoral] / per s'hi rentar el cul; / tes fills fan els vaillets, / tes dones, les criades; / tes minyones, les putes. // Ja n'hi ha, dels teus fills, / que els hi van a l'ajuda; / la flaire dels diners, / ha fet sortir els porcs / de nostra porcigola. //»

Miquel Mayol sempre havia viscut a França, era un nord-català de Perpinyà –tot i que el seu avi era mallorquí– i recuperà la llengua catalana, que tampoc la tenia d'origen, com gairebé tots els més radicals, els més combatius, els més catalanistes, llevat d'alguns pocs fills de republicans catalans exiliats. També havia parlat sempre català a casa la política i professora d'alemany i de català Daniela Grau i Humbert (1948), filla de Gilbert Grau i Salvat (1922-1994), d'Elna, independentista nord-català que reivindicà la reunificació dels Països Catalans, i fundà i presidí el Partit Federalista Europeu de Catalunya.

Per tant, des dels primers moments ja es va veure un moviment social, unes repercussions immediates del que representava l'UCE en els primers anys setanta. Hi va haver un abans i un després; a Prada es va materialitzar, s'hi van trobar i organitzar. Al cap de poc temps Miquel Mayol organitzà el primer partit català desvinculat de tots els partits francesos, l'Esquerra Catalana dels Treballadors, que en les primeres eleccions obtingueren un resultat testimonial. L'òrgan de difusió era la revista *La Falç*, i després *La Nova Falç*. El govern francès, tan jacobí per a les llengües i per a tot el que fos separar-se del centralisme, com que era una màquina molt potent, semblava indiferent davant aquells partits que només volien mobilitzar la població. La democràcia francesa tenia la capacitat de digerir les coses i fer veure que les tolerava.

Tanmateix, l'esperit fundacional de la Universitat de Prada es va anar diluint. Pel que feia a les repercussions que va tenir, Enric Larreula assegurava que la seua vida va canviar a partir de l'UCE, perquè tot i que ja tenia contactes amb Catalunya Nord des de l'excursionisme, a partir de la Universitat va conèixer gent que s'anava organitzant, que va crear el moviment de la *Nova Cançó*, com Pere Figueres, un dels màxims exponents, o Maties Mazarico, cantautor que formà part del grup *Ministrils del Rosselló*. Al poble de Prada, on alguns encara parlaven català, els va sorprendre veure al carrer per primera vegada espectacles en català. Per això la Universitat Catalana d'Estiu també hi va repercutir positivament en clau econòmica i feu que molta gent es posara a parlar català si els visitants eren catalans, valencians o illencs que parlaven català. I aquestes coses eren de llarg recorregut. Al Sud va ésser bastant diferent, perquè s'aconseguien unes autonomies que, en tot cas, permetrien trigar més a desaparèixer. De moment, al Sud s'anava «agonitzant» a poc a poc; però al Nord ja no tenien res: per al sistema polític francès no existia el català.

En l'entrevista a Maties Mazarico explicava amb tot detall la problemàtica de la llengua catalana, que havia caigut en desús a partir de la seua generació, quan els pares sempre la feien servir. Comentava les actuacions en l'animació als pobles, i les cantades, primer en *Nova Cançó* i després en cançons tradicionals. Comparteix escenari amb Lluís Llach, i lloa la seua

col·laboració en ajut a la *Bressola* en actuacions diverses desinteressades. Recorda que va conèixer el grup Al Tall quan actuaren a Prada. El 1978 coneix Ramon Gual Batlle, amb qui enregistra un disc la tardor de 1979, que edita Terra Nostra. A més de les classes a l'UCE de cançons tradicionals, amb el sac de gemecs i l'acordió diatònic, actua al Gimnàs del Liceu Renouvier i a la Plaça de Prada amb Pi de la Serra. També canta bastant per Catalunya Sud, on hi ha més gent interessada i sense tants complexos com al Nord. Comparteix cantades amb el grup Crescendo i amb Mon Cardona.

També informa Reinald Dedies sobre la seua faceta de músic, cantautor i membre fundador del Grup Guillem de Cabestany. Recorda el disc que enregistrà amb dues lletres seues i una de Miquel Mayol. Compartí cantades pels pobles amb Pi de la Serra. Parla de Josep-Maria de Casacuberta, que va organitzar unencontre semiclandestí a Barcelona. També que participà com a signant en el manifest *El català, llengua d'expressió científica*. El seu grup de joves, el GCJC, continuà organitzant actes en els setanta. S'esplaia sobre el tema de la llengua a Catalunya Nord, de la poca gent del Conflent i el Rosselló que va a l'UCE. Parla de la situació política i de l'atracció cap a Barcelona.

Segons explicava Joan Miquel Touron a Xavier Cortadellas en una entrevista que li feu per a la *Revista de Girona* el 2013, de menuts, quan sortien d'escola, escoltaven que totes les mares parlaven català entre elles, però als fills únicament els parlaven en francès. Hom afirmava que si parlaven català, no sabrien expressar-se correctament en francès, única via de progrés en la societat moderna. Aquesta teoria s'imposava fins i tot per als refugiats del Sud. A Catalunya Nord, llevat dels gitanos, que conservaven el català, ha anat perdent-se, i els gitanos han quedat marginats a guetos propis.

Com a anècdota, però no per això menys autèntica, Touron declarava que el seu pare va anar convidat a un casament a València, i que sense saber espanyol s'entenien.

Joan Miquel Touron anava al liceu Renouvier de Prada, on Gual Casals feia un curs de català i parlava de Països Catalans i d'Història de Catalunya. Al Liceu anava alumnat d'Andorra, perquè allà no n'hi havia, i parlaven català. (CORTADELLAS, 2013: 14-21)

Tanmateix, a Catalunya Nord es va produir un trencament generacional pel que feia al català. Metafòricament, en intentar ensenyar català a les escoles s'estava donant carnet de conduir i fent cotxes en un lloc on ja no quedaven carreteres. A Perpinyà s'estudiava anglés, però també espanyol com a segona llengua, perquè era la llengua del veí. El català rossellonés només es mantenia en gent de vuitanta anys: la via de transmissió s'havia perdut. Des de la *Bressola*

s'intentava que les variants genuïnes del Rosselló no es perderen¹⁷⁵, tot i que més del 50% del professorat era del Sud. A la vida social, el català al Nord no el parlava ja ningú. Una altra cosa era que el concepte que tenien del català havia variat: així com abans no parlaven català amb ningú perquè tenien vergonya de fer-ho, perquè els deien pagesos, ignorants o maleducats, després hi havia com una mena d'orgull d'ésser català, encara que no el parlessen. Els de la USAP havien agafat *L'Estaca*¹⁷⁶ com a himne, i la quadribarrada com a ensenya, cosa que representava una revalorització de la catalanitat, de la qual cosa la Universitat Catalana d'Estiu havia estat decisiva, malgrat que alguns ignoraven la seua existència. Fins i tot, els llocs de venda de productes del camp en carretera tenien la quadribarrada per demostrar l'autenticitat dels productes de la terra.

Joan Daniel Bezsonoff, tot i haver començat a anar a l'UCE el 1985, coneixia bé l'ambient del Liceu i afirmava que Prada era un dels llocs més afrancesats de Catalunya Nord, perquè malgrat que a molts pobles del Conflent encara es parlava català, Prada, el nucli més poblat de la zona, era més burgesa i aviat hom canvià al francès.

Pel que feia a la diversitat diatòpica, corroborava que:

«el pati del liceu Renouvier, a l'agost, era l'únic lloc del món on es podia sentir plenament la riquesa lingüística de totes les variants de la llengua catalana».

I, segons el seu criteri fonamentat, d'assidu a l'UCE molts anys i habitant de Catalunya Nord:

«la Universitat Catalana d'Estiu dista molt del bordell que han descrit una literatura fantasiosa, periodistes i tertulians de ràdio. En aquest camp lúdic, els millors especialistes hi conversen amb neòfits de tota edat. Per a massa periodistes, Prada evoca inadequadament les borratxeres amb els col·legues i les conquestes d'una nit». (BEZSONOFF, 2010: 85)

Això no obstant, alguns nord-catalans encara quedaven en ganes d'Universitat després de la clausura oficial, i Bezsonoff informa que uns anys s'allargà per un dia una espècie d'UCE paral·lela, en què ell es reunia amb el professor de literatura Joan Alegret, que s'hostatjava a Vernet. Afirmava que el règim d'internat al Liceu era fabulós, amb gresca permanent, malgrat la falta de comoditats a les habitacions. Al Tendal havia conegut alguns dels millors amics

---

¹⁷⁵ Reflexió de Cesc Franquesa i Oller –director pedagògic de la *Bressola*–, de la ponència sobre «Catalunya Nord: la *Bressola*» en la taula rodona de la II Universitat Popular d'Estiu d'Arenys de Munt, el 6 i 7 de setembre de 2014, organitzada pel grup de treball de Cultura i Ensenyament de l'Assemblea de la CUP d'Arenys de Munt.

¹⁷⁶ *L'Estaca* és la cançó més popular i compromesa de Lluís Llach que, a més d'himne de la Unió Esportiva Arlequins de Perpinyà (USAP) de rugbi, ha esdevingut himne del Sindicat Polonès Solidaritat i de la Revolució de Tunísia.

que tenia. I la convivència al mateix nivell entre professorat i alumnat era de germanor, on feu gran amistat amb el professor de les Illes Gabriel Bibiloni i el malaguanyat enginyer i terminòleg Lluís Marquet.

Després de la seua primera UCE, l'agost de 1985, coherent amb la dinàmica que s'hi vivia i com a amant de la llengua i la literatura, Bezsonoff feia constar que:

«va prendre una de les decisions més importants de la seua vida sense haver-la premeditada: de llavors ençà escriuria en la llengua del seu país». (BEZSONOFF, 2010: 112)

Bezsonoff, en l'època del Patronat, feu algunes classes el 1993, amb conferències sobre Mistral, Albert Saisset (àlies *Un Tal*), i més endavant sobre Robert Brasillach. Considerava motivadora la formació acadèmica amb classes d'alt nivell, com el cicle que el professor Ricard Torrens va dedicar a *Canigó*. Recorda com a professors i companys nord-catalans Llorenç Planes, Andreu Barrere, Miquel Mayol, Jordi Gensane, Miquel Cavallé i Pasqual Tirach. En conclusió, Bezsonoff creu que l'UCE ha donat més prestigi a la llengua i cultura catalanes a Catalunya Nord, però no té la importància que hauria de tenir, perquè l'assignatura pendent ha estat saber atraure la pròpia gent del Nord, que no hi mostra rebuig, però sí més aviat indiferència.

Anys més tard, el moviment de la *Bressola* també naixeria en aquell context, a partir d'uns contactes a la Universitat Catalana d'Estiu amb uns professors d'euscar, de les escoles Seaska d'Iparralde, que van ésser convidats per Miquel Mayol a fer una xarrada a la Universitat Catalana d'Estiu, i van explicar la seua experiència a les *ikastoles*. Això volia dir que les escoles catalanes de Catalunya Nord no van nàixer imitant les escoles catalanes del Principat sinó les *ikastoles* d'Euskadi Nord.

Miquel Mayol havia conegut l'experiència de les *ikastolak* perquè feien intercanvi de franc de *La Falç* –trimestral– amb una publicació d'Euskadi-Nord que era *Enbata* –d'aparició setmanal–. Per aquella publicació, Mayol va saber de l'existència de les *ikastolak* i pensà que allò era el que calia fer. Aquelles revistes permeteren conèixer l'experiència basca.

Mari Àngels Falqués –aleshores la companya de Mayol, amb qui tenia una filla–, després d'estudiar arxivística a l'*École des Chartes*¹⁷⁷, havia trobat feina gràcies al catalanisme, perquè en determinat moment arribà a Perpinyà una biblioteca comprada per uns catalans

---

¹⁷⁷ L'*École nationale des Chartes*, fundada el 1821, era un establiment d'ensenyament superior francès que impartia ensenyaments de biblioteconomia, arxivística, paleografia i ciències auxiliars de la història, per formar arxivers i bibliotecaris que havien de tractar i catalogar els llibres confiscats durant la Revolució Francesa.

democratacristians de Suïssa, la biblioteca de Jordi Arquer¹⁷⁸, del Partit Obrer d'Unificació Marxista –POUM–, que quan anava a un poble en temps de la dictadura la primera cosa que feia era passar a veure el capellà per comprar-li els llibres que tenia. Mari Àngels Falqués va gestionar aquella biblioteca, amb Jordi Planes de director, que en aquell moment tenia dues filles amb Úrsula Ferrer.

Es posaren d'acord Mayol i Planes un dia que menjaren junts. Van trobar Barrière, un veterinari dels afores de Perpinyà que tenia un casal, els baixos del qual posà a disposició per a fer la primera *Bressola*. Úrsula Ferrer, també exiliada, que havia estudiat Pedagogia, va ésser la primera mestra, i començaren amb només set alumnes¹⁷⁹. De totes maneres, escoles catalanes al sud dels Pirineus, fins a la mort de Franco, eren una cosa experimental, que no s'implantà fins a la democràcia, tot i que hi havia un moviment al voltant d'Òmnium que intentava ensenyar català com podia.

Quan una llengua era natural i es feia servir habitualment, es notava molt el nivell de correcció textual i els matisos, però en situacions de minorització extrema i desprestigi tenia un plus afegit que calia reconèixer. A Catalunya Nord, malgrat la famosa llei Deixonne que ho autoritzava, l'Estat havia fet l'impossible perquè no es fes, però, com que anaven creixent les Bressoles, l'Estat contraatacava perquè no se'n crearen més tot fent classes del que deien «línies bilingües» gratuïtes perquè eren escoles estatals. Tanmateix, no es podia comparar el català que podien parlar els alumnes de les escoles bilingües –que feien unes hores en català i tota la resta en francès– amb el català que podien parlar els de l'escola *Arrels* o els de la *Bressola*. A més, si el català no l'utilitzaven mai, no distava molt d'ésser una llengua morta, com el llatí teòric o el grec clàssic. Llengua catalana equivalia a qualitat d'ensenyament, a la qual s'afegien els resultats positius d'obertura a altres llengües. Segons el llibre *La realitat d'un somni*, citem:

«Qualitat ben reconeguda del treball sobre el bilingüisme fet per i amb el professor Jean Petit¹⁸⁰, personatge cabdal quant a la dignificació de l'ensenyament bilingüe. [...] especialista en teoria i pràctica del bilingüisme i de la immersió lingüística [...] “Ha dut a terme un treball ingent per tal

---

¹⁷⁸ Jordi Arquer i Saltor (1907-1981), polític i escriptor català. Reuní una important biblioteca sobre la Guerra Civil i l'exili, adquirida per la *Fondation Internationale d'Études Historiques et Sociales sur la Guerre Civile d'Espagne*, financada per la Fundació Jaume Bofill.

¹⁷⁹ Testimoni de Miquel Mayol en l'entrevista del 31 de maig de 2008.

¹⁸⁰ Jean Petit (1929-2003), pedagog, sociòleg i psicòleg, implicat en l'ensenyament de llengües minoritzades a l'Estat francès, professor de la Universitat de Reims i professor invitat permanent a la Universitat alemanya de Constança.

de fer reconèixer els immensos avantatges de la immersió lingüística, a través d'obres i de moltes conferències"». (*La realitat d'un somni. Trenta anys d'escoles catalanes*, 2007: 59-60)

Defensor del bilingüisme i de la necessària renovació de l'ensenyament en el sistema educatiu francès, Jean Petit,

«il défendit de toutes ses forces l'immersion précoce comme étant la méthode la plus adaptée à la biologie humaine».

Es millorava el coneixement de la llengua on ho havia facilitat un govern autònom. No era el cas del Nord en què la proporció d'usuaris havia disminuït més intensament perquè fallava la transmissió i hi havia mort una generació de catalanoparlants; els joves, però, que passaven a ésser grans i que ja havien viscut en un context francès, no garantien la continuïtat. Així i tot, com que l'ensenyament i el model pedagògic de la *Bressola* era de qualitat, hi havia demanda de places que no es podien oferir per falta d'infraestructures. I encara més greu era que només hi havia una escola de Primària per a totes les d'infantil i de preescolar, i cap liceu, la qual cosa volia dir que els alumnes no tindrien continuïtat i finalment passarien al sistema francès irremeiablement. El català, si no l'oblidaven, ja no el farien servir. Això era una realitat que imposava el context. Tanmateix, mai es podia saber si en algun moment aquells joves es reorganitzarien per muntar alguna associació, un partit polític o un canal de televisió i fer ressorgir de les cendres la llengua que els havia estat pròpia. Caldria somniar la utopia, pensar que la il·lusió seria a llarg termini: no se semblava blat per tenir la producció al cap de pocs mesos; es plantava oliveres, que podien tardar anys a donar fruit.

La col·laboració entre Nord-Sud indicava clarament que Catalunya no acabava en la frontera. Això era un invent dels imperis, que foren els que es repartiren el territori. Els geògrafs ho sabien, i també els meteoròlegs; en canvi, els historiadors no parlaven gaire que uns estaven lligats a l'Estat francès i els altres a l'espanyol dins d'una única Catalunya dividida per una frontera inventada.

La gent del Nord, encara que no parlaren català, deien: «*je sui catalan*», tots tenien consciència d'ésser catalans. A l'Estat espanyol, els aragonesos també havien perdut la seua llengua originària aragonesa, però tots deien: «*soy aragonés*», «*yo no soy castellano, yo soy aragonés*»; la gent s'hi reconeixia, encara que no parlara l'antic aragonés. A Catalunya Nord passava una cosa semblant, i potser ja havien perdut la llengua catalana, però deien: «jo soc català», com els escocesos, que ja no parlen escocés, i per llur autoestima diuen: «jo soc escocés». La percepció que mentre es mantingués la consciència, i cresqués en el temps la identitat, és que la llengua seria recuperable.

Enric Larreula reflexiona al seu llibre *Dolor de llengua* sobre l'actitud lingüística, citem:

«No som nosaltres, els ciutadans d'un poble parlant minoritzat i minoritari, els qui hem de ser lingüísticament generosos amb els qui pertanyen a pobles parlants poderosos i expansius, sinó al revés, els lingüísticament forts són els únics que es poden permetre el luxe de ser generosos amb els lingüísticament febles, i més encara, si són aquests lingüísticament forts els qui s'han desplaçat o interfereixen dins dels mateixos territoris dels lingüísticament febles». (LARREULA, 2002: 20)

L'UCE va tenir una importància cabdal. Hi havia estat el lloc d'encontre de valencians, illencs i catalans del nord i del sud; un lloc de trobada on tots compartien la causa, on els polítics anaven a cara descoberta a explicar el seu ideari, malgrat que la gent els acusés, on se'ls preguntava i havien de definir-se. Molta gent prenia consciència a Prada, s'hi establien lligams nord-sud, en totes direccions, i n'eixiren importantíssimes iniciatives.

En principi es tractava de gent que ja era conscient de moltes coses, motivada a rebre classes allà a l'estiu. Una vegada a l'UCE, hom prenia contacte amb realitats distintes i canalitzava moltes iniciatives. Prada quedava d'una manera simbòlica com a lloc de trobada, com a lloc important i de compromís, i potser a alguns polítics no els venia gaire de gust, o no se'ls havia acudit, però si ho feien els convergents i llavors els socialistes no, semblava que no fossen prou catalans. Era la prova del cotó de la catalanitat, o siga, que Prada funcionava, Prada havia estat un invent extraordinari. A Prada s'iniciaven bones relacions, es creaven vincles humans, l'UCE havia influït en la gent del Nord, i la Universitat Catalana era un referent en el món cultural nord-català. Qualsevol tema o partit que es creés havia d'anar allà a explicar-se, qualsevol iniciativa calia defensar-la allà. Era difícil que una iniciativa no passés pel sedàs de la Universitat Catalana d'Estiu. Per tant, l'UCE assumí el compromís polític i tingué repercussions culturals a tots els nivells.

La iniciativa de Prada requeria un gran esforç de recuperació i era de les coses més importants que s'havien fet. El sentiment de País havia donat personatges com Gerard Vassalls, enginyer que havia anat a treballar l'Illa de la Reunió, i quan va tornar jubilat a Sant Llorenç de Cerdans, vila coneguda per la Festa de l'Os, s'adonà que la llengua es perdia, que quan era jove hi parlava tothom català.

El primer any, Enric Larreula, com a dibuixant, va fer una «*Auca de la Universitat Catalana d'Estiu*»¹⁸¹ amb un punxó per perforar aquell paper encerat de ciclostil que servia de clixé per

---

¹⁸¹ L'*Auca de la Universitat Catalana d'Estiu* es reproduïx en l'Annex II, pàg. 25-28.

poder-lo imprimir en multicopista. En l'entrevista sobre els seus records a l'UCE explicava alguna anècdota divertida de quan va arribar per primera vegada al liceu Renouvier i l'allotjaren en un espai on hi havia dos llits buits. Llavors, perquè no se li fiqués al costat algú que roncara, va endreçar un ninot amb un anorac i uns pantalons que tenia, els va farcir de roba i li va posar unes xiruques i unes ulleres com si fos algú dormint. Allò, tapat amb un llençol, tenia la forma de persona i ningú va voler ocupar el lloc perquè es pensaven que allà hi havia un individu descansant. Al cap d'uns dies hi aparegué un noi assegut allà en una cadira mirant-se aquell que no es bellugava. A partir d'aquí es va muntar tota una història: ho va anar a dir al director que era Jordi Costa. Però, Larreula ja s'havia assabentat que aquell volia donar part per si estava malalt, i s'avançà per avisar la direcció que hi aniria algú amb aquesta anècdota i que li continuaren dissimulant la broma. Costa va ratificar que es tractava d'un noi que no s'hi trobava gaire bé, però que no patira, que estaven al cas i el tenien controlat. Al final, aquell noi es va adonar que es tractava d'una enganyifa. Les dones de la neteja s'endugueren el noi disfressat amb les xiruques, que hagué d'anar a recuperar. L'últim dia, que tothom s'acomiadava, Enric Larreula es vestí amb aquella mateixa roba, amb les ulleres de motorista que portava, i el barret, amb la mateixa imatge que tenia el ninot, però ara movent-se i en plena vitalitat, i les rialles dominaren l'ambient amb una sensació de satisfacció de tothom com a cloenda de la Universitat. Finalment, Larreula va voler deixar-ne constància a l'auca amb l'anomenat Jordi Xiruques, que era el nom que li van posar i en va fer parlar molt aquell any. Per als que no visqueren aquell moment en directe, no tenia massa sentit; tanmateix, els que van compartir aquelles primeres experiències ho recorden amb nostàlgia, però amb alegria¹⁸².

L'auca era fàcil d'interpretar si es coneixia l'UCE, perquè tot eren dibuixos que tenien relació amb coses d'allà. Els peus de les vinyetes eren molt eloqüents, en versets aplegats heptasíl·labs rimats quasi tots en consonant i algun en assonant: «Hem vingut de tot arreu / en tren, en cotxe i a peu»; «Menys en dones i menuts / proliferen els barbuts»; «Molta gent s'esgargamella, / cap no vol portar l'esquella»; «Ha nascut un professor / de la llengua al Rosselló»; «Ha assolit gran importància / per la seva extravagància» –en referència al Jordi Xiruques–; «Ens el van prendre les dones / i ens el tornen per les bones» –les dones de la neteja, que s'endugueren el Xiruques–; «A la nit hi ha fantasmades / i concerts moltes vegades» –en relació amb la gresca nocturna pels dormitoris; «Ascendírem a la Pica / no veient-hi gens ni mica» –pel dia que van pujar a la Pica d'Estats, i tot estava tan emboirat que no es veia res

---

¹⁸² De l'entrevista realitzada a Enric Larreula, el 2 de novembre de 2007.

en absolut–; «Fem cinema, fem cançons; / festivals per tots cantons»; «Fem debats d’Economia / i de Llengua cada dia»; «De la França colonial / n’hem parlat i n’hem dit mal»; «De l’Espanya sí que no, / car parlar-ne... fa una por!»; «Hem xalat amb el teatre / que ens ha fet un grup de quatre»; «Pedres velles, monestirs, / recorrem tot el País»; «S’han dit coses importants / però estem lligats de mans»; «Enfortim les conclusions, / ja n’estem fins als... nassos!»; «Solucions és el que manca, / si tinguéssim una tranca...»; «Visca els organitzadors, / i, a reveure, senyors!»

En els primers anys, el teatre era important i hi anaven companyies d’art dramàtic. Allà es va posar en escena una obra de teatre amb textos de Jaume Vidal Alcover i Maria-Aurèlia Capmany, que es deia «*Cabarret*», a imitació de la pel·lícula «*Cabaret*», que consta que va ésser divertidíssima.

Era rellevant la incidència lingüística que va tenir la Universitat Catalana d’Estiu. No s’obvien els referents històrics, socials culturals, polítics, que no es poden desvincular, però en totes aquestes facetes la llengua va ésser el denominador comú. I calia qüestionar si la llengua, i la societat, que la considerava com un patrimoni cultural, se’n va beneficiar. L’exemple més clar que partia de l’UCE era la *Bressola*, que hi va nàixer de l’encontre amb uns bascos que explicaren llur experiència a Iparralde en una visita a la Universitat Catalana d’Estiu. Per tant, en l’àmbit de Catalunya Nord era evident que sí que havia incidit l’UCE, perquè es tractava d’un context deprimat i marginat. Però en la resta dels Països Catalans, l’UCE com a element de comunicació propiciava uns contactes que portaven a expandir la idea de Prada a altres àmbits. A més, el professorat que anava a l’UCE l’aprofitava com a tribuna de divulgació del que dominava.

Els polítics anaven allà a fer una cosa molt catalanista. I científics i acadèmics d’altres especialitats hi anaven per la llengua, que era el que els unia, el referent aglutinador, com en el cas de professors que exercien a altres Estats i que passaren per Prada. El físic Antoni Lloret anava a l’UCE perquè es feia en català, i també el sociòleg Salvador Giner, o el mateix Joan Oró i Florensa (1923-2004), bioquímic català estudiós dels orígens de la vida, astrofísic que treballava als Estats Units i col·laborava amb la NASA en projectes sobre la Lluna i sobre Mart.

Sense Prada seria tot molt més difícil, malgrat les aportacions d’institucions com Òmnium, com Acció Cultural¹⁸³, com Obra Cultural Balear¹⁸⁴, o com la Federació per a la Defensa de la

---

¹⁸³ Acció Cultural del País Valencià (ACPV) és una entitat valenciana dedicada a l’estudi, la defensa i la promoció del patrimoni cultural, artístic i natural del País Valencià. Va ser creada el 1971 a València, per Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Andreu Alfaro, Eliseu Climent i Joan Francesc Mira, però legalitzada

Llengua i de la Cultura Catalanes¹⁸⁵ a Catalunya Nord. L'espai de convivència que s'hi establia entre tots els assistents, professors, conferenciants, alumnes, era molt important. I l'espai social que es creava al Tendal¹⁸⁶, al menjador, i en les classes, era un món a part: la participació en les classes després es compartia a la cua del menjador amb noves amistats, amb el mateix professor, fins i tot amb el rector, que normalment eren inaccessibles fora de Prada. Molt significativa era la barreja de gent de procedències diverses, d'edats, d'interessos professionals, d'inquietuds partidistes, ambient inèdit que només era possible a Prada.

A partir de la mort del dictador, hi va haver qui va creure que Prada ja no era necessària, perquè ja havia fet la seua funció. Tanmateix, malgrat la transició cap a la democràcia, Prada va continuar, com a alternativa a les institucions convencionals i com a espai de difusió acadèmica i científica. Seria molt important fer un estudi psicològic de quines influències podia haver significat Prada en cada persona: fer l'anàlisi que la gent hi anava sense cap idea preconcebuda i tornava amb una mentalitat que arrelava amb la idea de Països Catalans.

Enric Larreula constata que l'UCE fou el detonant perquè estudiés Filologia. Explicava que en una classe de llengua amb el professor Francesc de Borja Moll, aquest va demanar un voluntari per sortir a la pissarra perquè sobre el text que pensava dictar explicaria conceptes d'història de la llengua. Larreula s'hi va fer avant i va escriure el text que el professor Moll dictava. Quan ja s'havia acabat la classe aquella, una senyora entre el públic assistent li comentà que escrivia molt bé en català. És clar, escrivia català perquè n'havia llegit, perquè li agradava la llengua i perquè ja tenia necessitat de fer-hi provatures d'escriptor. En això, aquella senyora –Carme Garsaball– li proposà de fer unes classes a la seua escola. Larreula, una

---

amb la restauració de la democràcia el 1978. El seu primer president va ésser Joan Fuster. Té la seu general a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, a la ciutat de València. És independent ideològicament. S'alinea en el consens acadèmic internacional pel que fa a la unitat de la llengua catalana, i les seues actuacions van en aquest sentit.

¹⁸⁴ L'Obra Cultural Balear (OCB) és la institució cívica i cultural de més influència a les Illes Balears pel que fa a la promoció de la llengua catalana i la cultura pròpies del poble balear i defensar-ne el dret al ple autogovern. Juntament amb Acció Cultural del País Valencià i Òmnium Cultural forma la Federació Lull. Va ser fundada el 31 de desembre de 1962 a Palma, gràcies a una iniciativa del filòleg menorquí Francesc de Borja Moll per promoure la llengua i la cultura autòctones. Aquesta entitat és la continuadora històrica de la tasca de l'Associació per la Cultura de Mallorca (1923-1936) –presidida, entre d'altres, per Emili Darder– que fou editora de l'*Almanac de les Lletres* i de la revista *La Nostra Terra*, màxim exponent del pensament literari de l'Escola Mallorquina.

¹⁸⁵ La Federació per a la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes, creada el 1980 a Perpinyà, agrupa entitats compromeses en la promoció de la llengua i de la cultura catalanes.

¹⁸⁶ El tendal de l'UCE s'ubicava a l'interior del Liceu a l'aire lliure, entre el pavelló de les aules i el dels dormitoris dels nois, cobert amb una gran lona, on la gent aprofitava els esbarjos per fer tertúlies. Després es va edificar a sobre, però l'espai al primer nivell manté el nom tradicional. Hi acull, com abans, la llibreria catalana ambulat. També s'hi sol fer algun acte de promoció, difusió o presentació. A les nits s'hi concentra el jovent al voltant de la barra del bar provisional, per ballar o gaudir de la música fins a hores molt avançades.

mica astorat, li respongué que ell no era mestre, ni professor, a la qual cosa la interlocutora li reconegué que, això no obstant, escrivia molt bé. Eren temps on no hi havia la titulació, ni tan sols la possibilitat de les classes en català. Així començà en un barri perifèric d'immigrants de Barcelona, on aviat Larreula va ésser conegut com «el català» –millor dit: «*el catalán*»–; paradoxalment ell, que era indígena, seria assenyalat pel carrer com la cosa exòtica. I hi va començar a fer classes de català, d'amagat, en una escola de monges, ell que era agnòstic militant, en una escola on potser no havien vist mai entrar un home, i anecdòticament elles devien pensar que era sant Pere perquè, encara que era jove, ja tenia una espessa barba blanca en aquell temps. Hi va començar i el va atrapar la feina: calia fer-se estimar, i estimar-los per formar un sol poble, perquè n'eren molts més que els nadius en una època on nuclis de població de 10.000 habitants passaren a 100.000 en només quatre anys, i el perill de desaparèixer era imminent. Els catalans autòctons quedaren reduïts al barri, als quatre carrers de l'interior.

Gràcies a l'UCE, a les relacions que allà s'entaulaven, ja no va deixar aquella feina, perquè li agradava, i perquè era important per al País. Quan ja tenia trenta-cinc anys es va posar a estudiar a la Universitat, per acabar als quaranta. Llavors es va produir una baixa a l'Escola de Mestres vinculada a la Universitat Autònoma de Barcelona, on havia estudiat. Va ésser professor de l'Escola de Mestres de la UAB, que es va fusionar amb Pedagogia per convertir-se en la Facultat de Ciències de l'Educació. Les repercussions de l'UCE per a l'esdevenir del País i per a la vida de molts van estar impagables. A Larreula¹⁸⁷, filòleg, gran professor i després prolífic escriptor, li canviaren la vida.

El doctor Oriol Casassas, que presidí l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears, explicava que va participar en la Universitat Catalana d'Estiu portat per Pere Verdaguer. Tot i ésser pediatre, la seua afició per les humanitats feu que s'especialitzés en història i en llengua. Fou director del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* de l'IEC. A l'UCE sempre va intervenir en el camp de la llengua catalana, i hi promogué el manifest *El català, llengua d'expressió científica*.

En aquest sentit, descrivia les sessions de la Societat Catalana de Pediatria, que se celebraven en diferents poblacions, amb intenció que fos realment catalana i no barcelonina. A instàncies seues es va fer una sessió a Catalunya Nord, al monestir de Sant Miquel de Cuixà, el maig del 68 casualment, on hi havia monjos exiliats de Montserrat, solidaritzats arran de l'incident amb l'abat Aureli-Maria Escarré i Jané (1908-1968), monjo benedictí, exiliat al monestir de Vibol-

---

¹⁸⁷ De l'entrevista realitzada a Enric Larreula, el 2 de novembre de 2007.

done, prop de Milà, que, per les relacions diplomàtiques existents, el Vaticà forçà a marxar pràcticament exiliat a causa de les declaracions que feu a un periodista de *Le Monde* (publicades el 14 de novembre de 1963) en què denunciava la manca de llibertat d'expressió i de llibertat d'associació sota el règim franquista.

Els monjos van donar tota classe de facilitats i Oriol Casassas hi va presentar una comunicació d'història i llengua¹⁸⁸, perquè el 1968 feia cinquanta anys que s'havia publicat un llibre resultat d'una exposició bibliogràfica feta l'any anterior –1917– sobre llibres de medicina escrits per autors catalans –amb unes 2.600 obres inventariades, no totes en català–. Aquella obra, publicada el 1918, fou una recopilació molt significativa tenint en compte els mitjans de què s'hi disposava.

El 1348, Jaume d'Agramunt, que advertia de la imminència d'unes pestes que estaven causant mortaldat a tot Europa, escrigué *Regiment de preservació a epidímia e pestilència e mortaldats*, el primer tractat de prevenció en el món cristià d'aquella època. També hi aparegué després *Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència*, de Lluís Alcanyís¹⁸⁹. La comunicació de Casassas va consistir en la tasca d'anotar totes les obres escrites en català del segle XIV, des del tractat de prevenció d'Agramunt de 1348 fins a l'any 1917. Totes les publicacions eren en català fins que arribaren els Reis Catòlics. A partir d'aleshores, començava a aparèixer alguna obra en castellà. A mesura que anava produint-se la Decadència, augmentava el castellà i disminuïa molt el català, no únicament a causa del castellà, sinó sobretot pel llatí, llengua de cultura europea, durant els segles XVII, XVIII i XIX, fins a la Renaixença, que tornaren a aparèixer llibres en català.

En aquell acte a Cuixà, Oriol Casassas va conèixer un dels potencials de l'UCE de Prada, el doctor Francesc Català i Duran, metge de Vinçà i poeta, persona de gran sensibilitat i discreció, un dels fundadors del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans.

Casassas informava en història que el claustre de Cuixà era només mig claustre romànic, perquè l'altre mig l'espoliaren els americans per dur-lo a Nova York. El monestir va estar abandonat, i d'aquella situació va sorgir el poema *Els dos campanars* de mossén Cinto Verdager. L'altar de Cuixà no tenia la seua mesa, i Francesc Català descobrí que la pedra de

---

¹⁸⁸ «Comunicació presentada en la Societat Catalana de Pediatria celebrada al monestir de sant Miquel de Cuixà, maig de 1968, i publicada al butlletí de la Societat. Volum XXIX, número 134, juliol-agost 1968».

¹⁸⁹ Lluís Alcanyís (1440-1506), poeta i metge valencià, primer catedràtic de Medicina de la Universitat de València. Es conserva un exemplar –de tres existents al món– a la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu de la seua obra *Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència, compost per mestre Luis Alcanyis mestre en medecina*. De família de jueus conversos, la Inquisició el portà a la foguera.

base de la balconada de casa seua era la mesa de Cuixà, que algun constructor va pensar que li serviria. I allò va tornar a Cuixà.

El Cinqué Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana –congressos que se celebraven regularment des de l’any 1913– es feu a Lleida, l’any 23, però en instaurar-se la dictadura de Miguel Primo de Rivera i Orbaneja –del 13 de setembre de 1923 fins al 28 de gener de 1930, en què Alfons XIII forçà la dimissió–, deixà de fer-se fins que es va reprendre el 1930 a Barcelona amb el Sisé, i continuà sense entrebancs fins a 1936, celebrat a Perpinyà, el Nové. A Perpinyà s’acordà que el Desé seria a València¹⁹⁰, presidit per Manuel Corachan¹⁹¹, un prestigiós metge de Xiva, a la Foia de Bunyol. En el Congrés de represa de 1930 s’acordà d’editar un diccionari mèdic, que va dirigir Corachan, i es publicà el 1936 per l’editorial Salvat i distribuït clandestinament perquè estava en català. Es tractava d’una obra molt romàntica, perquè Corachan enviava fitxes a tots els metges dels Països Catalans per preguntar-los modalitats terminològiques de cada zona, cosa per la qual s’afegia entre parèntesis en cada entrada la procedència del terme, a més de l’etimologia o el nom en llatí.

El diccionari Corachan era una gran obra, però la terminologia als anys setanta i vuitanta s’havia ampliat de manera espectacular. Aleshores, el Col·legi de Metges va editar un vocabulari mèdic l’any 74 arran de la Universitat Catalana d’Estiu de Prada, a partir del manifest *El català, llengua d’expressió científica*, de 1973.

El doctor Casassas explicava que en moltes de les seues conferències citava un paràgraf del *Tractament de prevenció de la pestilència* de Lluís Alcanyís que deia:

«Mirant natura humana, sotmesa a tants minorables perills de casos mortals, no he vist de totes les causes de morir ninguna més trista, més aguda, més cruel que aquesta epidèmia. No he vist més aguda i més cruel que aquesta epidèmia, que així, prestament i amagada, per nostres membres principals davalla, segons que per diversa experiència se comprova, mortificant les obres del cor, cervell i fetge en tal grau, que l’ànima, no tenint disposicions complides ni instruments, necessàriament, com els empara, ne’ns mort»,

per significar que no hi havia res a fer.

---

¹⁹⁰ Aquell Desé Congrés de València, programat per a 1938, ja no es pogué fer per estar en plena Guerra Civil Espanyola, i s’interromperen fins a 1976, després de la mort del dictador, en què es reprengueren i el 1976 es tornà a fer a Perpinyà.

¹⁹¹ Manuel Corachan i Garcia (1881-1942), doctor en Medicina i cirurgia valencià. President de l’Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, professor a la Universitat Autònoma de Barcelona. Nomenat conseller de Sanitat de la Generalitat Republicana de Catalunya el 1936, en començar la guerra hagué d’exiliar-se a França i a Venèçuela, on fou catedràtic de la Universitat de Caracas. Col·laborà en l’elaboració del diccionari de terminologia mèdica.

Quan Oriol Casassas va ésser president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, amb l'ajut de l'encarregat de la biblioteca, va trobar un manuscrit que deia de tot d'Anton Borja (1673-1751), cirurgià-barber a Rubí, que escrigué en català un tractat sobre medicaments, remeis per a febres i ferides i malalties dels infants titulat *Ramellet de diferents flors tant antigues com modernes*, i després *Chirurgia practica moderna*, i feu traduccions d'altres textos segurament per facilitar la formació quirúrgica a dos dels seus fills que continuaren la professió. Casassas aprofità a l'UCE per fer un recorregut exhaustiu de la història de la medicina. En aquell context feu amistat amb el doctor Francesc Català.

Casassas aprofitava la tribuna de Prada per divulgar conceptes, per exemple, de la Societat Catalana de Biologia, que havia représ les activitats en una semiclandestinitat o una clandestinitat tolerada, a l'empara de l'Institut d'Estudis Catalans que formava part des de 1922 de la Unió Acadèmica Internacional. Hi publicava un full lexicogràfic on recordava que «hematia» era un mot femení, «les hematies», que «síndrome» era femení, que «leucòcit» era paraula plana i no «leucocit», i que «penicil·lina» era amb «ela geminada». La Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, també filial de l'Institut, feia també coses d'aquest estil, com l'Acadèmia de Ciències Mèdiques perquè s'estava redactant el vocabulari mèdic. Però tot hi anava deslligat. Quan va explicar l'*electró*, constatà que en una primera edició del Fabra, quan en el seu diccionari introduí «*electró*», era «*elèctron*», per fidelitat a l'etimologia, acabada amb la lletra «ena»; però els físics no hi estaven d'acord, tot al·legant que els italians deien «*electrone*», i que s'havia de catalanitzar en «*electró*», cosa que acceptà la Secció Filològica de l'Institut. Per una altra banda, hi havia «*ió*», «*catió*», «*electró*». Però no se'n feia difusió mentre s'anava per vies semiclandestines. Els metges, d'allò que s'extreia després de la criatura, «la placenta», que estava formada per «*cotiledons*», continuaven dient «*cotilèdons*», i els botànics deien les «*dicotiledònies*» en dos «*cotilèdons*». És a dir, s'havia catalanitzat «*electró*» i, en canvi, «*cotiledó*», no. Els problemes eren els mateixos: al llenguatge no hi ha uns compartiments sinó que hi ha uns problemes comuns, de derivació adjectival, de translació de l'ètim, de la influència etimològica sobre el mot, amb casuística comuna, i calia una analogia, una sistematització lògica.

Com d'«*anorèxia*», «*caquèxia*», o «*dislèxia*», una de les coses que estaven arrelant per manifestacions d'analfabetisme de la gent i dels responsables, com podien ésser la televisió, els diaris, que en feien una derivació adjectival per inserir una «*t*», i dir «*anorèctic*», «*caquèctic*» i «*dislèctic*», i no «*anorèxic*». No es tractava d'un afer mèdic, sinó que la derivació adjectival havia d'ésser aquella, i calia que fos per a metges, físics, químics, matemàtics o biòlegs. Hom es podia posar d'acord en el marc de la Universitat de Prada.

I, efectivament, el 25 d'agost de 1973 se celebrà al Gimnàs del liceu Renouvier, sota la presència de Gerard Vassalls, un acte on assistiren tres-centes o quatre-centes persones, que participaren en el debat, moderat per Oriol Casassas, per acordar el manifest *El català, llengua d'expressió científica*. Anys abans ja es va demostrar des de Prada que es tractava d'una llengua plena, vàlida per a tot i que, a més, els responsables eren capaços de posar-se d'acord per actualitzar-la a la modernitat requerida. Fins aleshores l'actitud era defensiva; a partir de Prada, quan es publicà el «*Manifest*», l'actitud passà a ésser obertament combativa, o si es volia suavitzar l'expressió amb un eufemisme, «activa, normal», que era com sempre hauria d'haver estat.

El redactat del *Manifest* no es va fer en el mateix acte. Després es reuní Oriol Casassas amb Ramon Folch i Guillèn per redactar-lo i a continuació signar-lo. Hi formaven la Mesa Heribert Barrera i Costa –primer president del restaurat Parlament de Catalunya i referent de l'independentisme–, Josep-Maria Camarasa i Castillo, Enric Casassas, Reinald Dedies, Ramon Folch, Josep Laporte i Salas –que fou rector de la Universitat Autònoma de Barcelona i president de l'IEC i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears–, Antoni Lloret, Lluís Marquet i Ferigle –coordinador del vocabulari dels articles tècnics i científics de la Gran Enciclopèdia Catalana– i Joaquim Ramis i Coris, i subscrigueren el document Oriol de Bolòs i Capdevila (1924-2007), Josep Alsina i Bofill (1904-1993) –president de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Societat Catalana de Biologia, que també presidí el Desé Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana de Perpinyà el 1976– i Marcel Cazeilles, general de Sanitat de l'exèrcit francès, i dues-centes signatures dels assistents a l'acte de l'UCE.

En una reunió que es va fer a Vic per reprendre els Congressos de Metges i Biòlegs, un dels metges rossellonesos assistents va expressar que era la primera vegada que parlava de medicina en català. En les diverses conferències, Oriol Casassas constatava que ell havia exercit de metge i havia fet el seu treball el més dignament possible, però que, a la Universitat de Prada, de medicina ja se'n preocupaven d'altres, i la seua afició era la història i la llengua: *la història de la llengua i la llengua de la història*. A Prada va parlar de Francesc Català en una necrològica quan va morir.

Casassas també feu una conferència a l'UCE sobre *Fabra i el llenguatge científic*, perquè deien que Fabra no es va ocupar del llenguatge científic. Calia reconèixer que Fabra no distava del llenguatge científic: «la llengua és la llengua, i les normes són comunes; no és la llengua dels metges i la llengua dels botiguers». Les normes eren per a tothom. I el mateix ocorria amb la derivació adjectiva ja detallada. Fabra, en les converses filològiques, quan parlava de

la «ela geminada» i el respecte a l'ètim, ho feia per a tothom, tant si es tractava d'un nom comú com d'un nom científic. En el diccionari Corachan hi havia unes frases a favor del llenguatge dels metges.

L'evolució etimològica feia que mots com el llatí «*bucca*» haguessen mantingut el cultisme «*buc-*», tot i que en l'evolució patrimonial, per transmissió oral, la «*u*» havia passat a «*o*» i donava «*boca*». Però quan calia fabricar un mot nou referit a la «*boca*» no transmés per la tradició, reapareixia l'ètim com a cultisme i calia dir «*bucal*». Es tractava de la separació lexicomàtica o morfemàtica diferencial entre els mots patrimonials, evolucionats al ritme generacional que corresponia, i els cultismes, que recuperaven la forma originària. El mateix ocorria en mots com «*estricta*», que venia d'«*strictum*», i que per transmissió oral havia passat a «*estret*»; en canvi, el manlleu artificial conservava l'ètim «*estric-*», i passava a «*estricta*».

Com a conseqüència immediata del *Manifest* de Prada, del pas d'una actitud defensiva a una actitud activa, el curs 74-75 es van publicar en català els vocabularis de totes les assignatures dels primers cursos de carreres científiques. I després, el *Vocabulari Enciclopèdic de Medicina*, el mateix 1974, com a resultat també del *Manifest* del 25 d'agost de 1973 a la Universitat Catalana d'Estiu.

El TERMCAT¹⁹² no existia encara; hi va aparèixer dotze anys després del *Manifest* de Prada. Els organitzadors de la Mesa del *Manifest* enviaren una carta dirigida al secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans per demanar que es reuniren els científics i filòlegs, avalats per l'autoritat de l'Institut, per establir i dictar les normes pertinents que afectaren tota la terminologia científica.

La contestació no arribava. L'Institut tenia massa feina i estava ubicat en precari en un tercer pis, a la Gran Via, 600, de Barcelona, que els havia rellogat una editorial, on es trobaven malgrat les prohibicions de determinades reunions. Però res no es va fer i no arribà a cristal·litzar.

Oriol Casassas va citar i reunir en aquesta causa l'Acadèmica de Ciències Mèdiques, la Societat Catalana de Biologia –filial de l'Institut–, la Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques –filial de l'Institut–, la Institució Catalana d'Història Natural –filial de l'Institut–, el Col·legi de Metges, el Col·legi de Farmacèutics, el Col·legi d'Aparelladors i la Fundació Torrens-Ibern –creada el 1977 per promoure l'ús de la llengua catalana en els àm-

---

¹⁹² El TERMCAT és un consorci públic català encarregat de fixar la terminologia catalana i la normalització dels neologismes, creat el 1985. Les seues resolucions són d'aplicació obligatòria en les publicacions científiques i tècniques de l'administració pública de Catalunya.

bits tècnic i científic– de la Universitat Politècnica de Catalunya, i va constituir la Comissió Coordinadora Lexicogràfica de Ciències. Casassas ratificava que això era fruit de la Universitat Catalana d'Estiu, això també era conseqüència de l'esperit de Prada. I estimulats per aquest esperit es va començar a publicar la sèrie de manuals per especialitats i després el Vocabulari Mèdic de l'Acadèmica.

Hom es reunia a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, però al marge de l'Institut, tot i que hi havia diverses filials, i especialment amb l'assessorament del filòleg Ramon Aramon i Serra (1907-2000), secretari general de l'IEC, que fou ajudant de Pompeu Fabra a la Universitat Autònoma de Barcelona i delegat de l'Institut d'Estudis Catalans a la Unió Acadèmica Internacional. La publicació dels manuals i vocabularis fou a càrrec dels Col·legis professionals, amb situació dinerària més folgada.

Els vocabularis eren de Matemàtiques, Física, Química, Anatomia, Bioquímica Física Mèdica, Biologia i Geologia, i més, promoguts per la Comissió Coordinadora de la Societat Lexicogràfica de Ciències, amb totes les entitats citades, el Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya i els Estudiants dels Grups Dinamitzadors del Català a les Universitats. I tot això era conseqüència de Prada. Sempre hi hagué mecenes que se'n feren càrrec de la publicació i difusió. El *Manifest* el va pagar i difondre Òmnium Cultural, que en feu més de trenta mil exemplars i arribà a tots els estudiants.

Aquell any es va decidir que es necessitava un relleu en el *Corachan*, que era urgent, perquè des del 36 no s'havia fet. Llavors, després de la Universitat Catalana d'Estiu es posà en marxa l'elaboració del *Vocabulari Mèdic de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques*.

Oriol Casassas¹⁹³ explicava que l'Acadèmia de Ciències Mèdiques no tenia equivalent en tot l'Estat, ni probablement a Europa. Feia un repàs històric del procés de formació, allà pels anys 1890, en què cinc estudiants de Medicina, cansats d'anar a les classes, avorrits d'escollar discursos retòrics amb llenguatge buit i ampul·lós de catedràtics, quan no hi havia ni un laboratori a la Facultat, es plantejaren els postulats de Claude Bernard (1813-1878), catedràtic de Fisiologia general de la Facultat de Ciències de París, considerat el creador de la medicina experimental, sobre que *és veritat tot allò que es pot demostrar experimentalment*. Aleshores, aquests estudiants es reuniren per muntar un laboratori de ciències mèdiques i començaren a fer dissecció. Al cap d'un any s'havien inscrit ja tres catedràtics de la Facultat, i així anava creixent fins a agrupar vint-i-sis societats filials especialitzades que esdevingueren

---

¹⁹³ De l'entrevista a Oriol Casassas, a casa seua de Barcelona, el 3 de novembre de 2007.

l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, de la qual Casassas havia estat president, amb plena independència dels organismes oficials i a la Universitat.

El *Vocabulari Mèdic* fou l'instrument d'urgència, previ al *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* posterior, que tenia cinquanta-sis mil entrades i les equivalències en francès, italià, anglès, alemany i castellà, i 1.750 pàgines, del qual fou director Oriol Casassas, editat per Enciclopèdia Catalana amb l'assessorament de l'Institut d'Estudis Catalans. L'equip redactor del *Diccionari* hi va estar treballant vuit o nou anys, i a l'UCE se'n feia difusió.

El col·loqui de Prada havia capgirat la situació. A partir de la Universitat Catalana d'Estiu, els científics van entendre que el risc era el mateix per a tots, i que la lluita per la dignificació de la llengua dels científics era una única lluita: el *Manifest* de Prada no era un crit a favor del llenguatge dels biòlegs o dels químics o dels enginyers, era la proclama d'uns científics que reclamaven un dret inviolable i inalienable.

L'any 1926, en plena dictadura de Primo de Rivera, a Barcelona va haver-hi un metge d'Esquerra Republicana, Jaume Aiguader i Miró (1882-1943) –primer alcalde republicà de Barcelona i ministre de la II República espanyola, exiliat a França i Mèxic–, que va iniciar una col·lecció de *Monografies Mèdiques*, algunes dirigides des de la presó, i va arribar a tenir uns vuit-cents subscriptors. La publicació s'interrompé en la Guerra Civil. El 1969, un grup de metges reprengueren la publicació a través d'Edicions 62, i sortí el número 1 de *Monografies Mèdiques*. El primer número es va enviar a tots els metges del País i, tot i la bona acollida, també hi va haver cartes de rebuig amb expressions com «*Esto se lo pueden meter donde les quepa!*», per motiu de la llengua, perquè els continguts eren científics, especialitzats i clars. Era l'any 69; i malgrat que el règim anava afluixant per l'obertura internacional i consentint alguna publicació folklòrica i inofensiva, arribar al llibre científic era l'última cosa que podia acceptar la dictadura, perquè el llibre científic era el certificat de majoria d'edat d'una llengua. Sense permisos, en una clandestinitat tolerada, es va fer la presentació al Casal del Metge, per Jordi Rubió i Balaguer.

Oriol Casassas havia parlat a l'UCE des dels orígens de la llengua agafant fins i tot les *Homilies d'Organyà* per extraure'n els termes anatòmics, els mots científics en relació amb alguna de les especialitats presents ja a les *Homilies*. Va participar en la Universitat de Prada amb Lluís Marquet.

Casassas no va anar mai a Prada a parlar específicament de Medicina; en canvi, en Llengua hi tingué una participació realment activa. Quan va presentar el *Diccionari* al Saló de Sant Jordi

de la Generalitat, hi havia molta expectació perquè des de 1936 del *Diccionari Corachan* era urgent adaptar la nova terminologia. El president Jordi Pujol en el seu parlament hi va comentar que li feia l'efecte que els metges continuarien receptant en castellà, i va suggerir a Oriol Casassas de fer uns manuals àgils. L'endemà mateix, de Conselleria de Sanitat requeriren Casassas per parlar del tema. I aleshores va nàixer la publicació dels «manuals de prescripció», molt il·lustrativa i amena perquè s'hi barrejaven coses d'història i històries de tota mena. Casassas la va fer i redactar amb un cert aire d'humor per gaudir llegint, però sempre acabant per fer prevaldre la norma en llengua catalana. Va constar de tretze exemplars, que Conselleria de Sanitat distribuïa a tots els metges, fins que va tenir un infart de miocardi; aleshores va plegar i s'acabà la col·lecció.

Mentre durà va redactar la terminologia per especialitats: la cardiologia, la radiologia, la dermatologia, i altres moltes sense entrar en cap consideració científica. Interessava el nom de la malaltia, que en català podia ésser diferent. Calia ensenyar un model des del professional, i no s'havia de dir «una meningitis» –amb so «g» velar fricatiu castellà–, sinó «menin[g]itis» –pronunciat el so «g» palatal fricatiu sonor en català–. El primer es va titular *Vocabulari de la prescripció. Els mots i les locucions d'una recepta*, i tots feien referència en el títol a la llengua i l'especialitat: *El diagnòstic per la imatge. La seva expressió escrita; La cardiologia mot per mot; La medicina preventiva en la pràctica assistencial, dit entre nosaltres; Els mots de la dermatologia, a flor de pell; La neurologia demana la paraula; La veu de la gestió hospitalària; Bo i parlant d'ortopèdia; La pneumologia al peu de la lletra; L'aparell digestiu, de paraula i prescrit; Un monitoratge purament verbal; Més ben dit, la psiquiatria; De ginecologia i d'obstetrícia, n'hauríem de parlar.*

Oriol Casassas explicava com va sorgir la idea del títol de la col·lecció: «Sembla que Jaume II el Just, rei català, no tenia massa salut, i Arnau de Vilanova (1240-1311), conegut com a metge de reis i papes, li va enviar en llatí –perquè els llibres científics els escrivia en llatí– *Regimen Sanitatis ad Regem Aragonum*, tractat de les normes per a conservar la salut. El rei era casat amb Blanca d'Anjou, de pare francès i mare hongaresa, que en veure el llibre en llatí expressà la voluntat que també el pogués llegir el poble, a més del rei, i cridà un cirurgià de la cort, Berenguer Sarriera (segona meitat del segle XIII-1309), per encarregar-li traduir el text al català perquè arribés a tothom. I Berenguer Sarriera traduí al català el *Regiment de Sanitat* d'Arnau de Vilanova, dedicat a Jaume II. A partir d'aquesta informació, Oriol Casassas posà per nom a la col·lecció *Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera*».

A Prada es feia la Trobada de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, on es parlava de tot, i quan havia estat convidat Oriol Casassas, doncs, parlava de Llengua. L'UCE de Prada havia estat el lloc de reunió d'especialistes d'arreu del món, però també d'estudiants d'altres països que no eren de parla catalana, perquè hi anava gent anglesa, alemanya, i fins i tot de la República Txeca.

Quan es va crear el TERMCAT, van convidar Oriol Casassas a les reunions perquè aconsellés amb la seua experiència la Comissió Coordinadora Lexicogràfica de Ciències. Casassas col·laborava amb el TERMCAT, però se'n deslligà per un fet molt concret, que es reproduïx en paraules d'ell:

«Hi ha el que se'n diu la denominació comuna internacional –DCI–, de cada fàrmac, que té un origen anglosaxó; aleshores hi ha un medicament anomenat «ketopropén» en anglés, amb «k» inicial. Els cossos «cetònics» en anglés s'escriuen amb «k»; provinent d'una «k», que en català passa a «c». De «kolidiós» s'esdevé «col·liri» i s'escriu amb «c» –la «kappa», com a so de referència grec, passa a «c», la «k» no és una lletra catalana excepte en els casos que fa referència a un nom derivat d'un l'antropònim, com el bacteri conegut com a *klebsiella*, que deu el seu nom al microbiòleg alemany Edwin Klebs (1834-1913), per tant, correctament amb «k». Però, de la mateixa manera que dels cossos «ketònics», en anglés, es diu i s'escriu “cetònics” en català, i del «phenol», amb «ph» en anglés, en català s'escriu «fenol» amb «f», aleshores, «ketopropén» s'ha de pronunciar i escriure «cetopropén».

Això ho van entendre perfectament. Però, aleshores, es xocà amb l'ús habitual, i el Col·legi de Farmacèutics ho vetà perquè deia que a les farmàcies no trobarien el codi en la seua base de dades, perquè buscarien la inicial «k». Casassas al·legava el que passava amb el mot «fenol», que en català calia buscar-lo per «f» i no per la «p». Doncs, va prevaldre aquell criteri, potser consensuat, però no científic¹⁹⁴. I a partir de llavors Oriol Casassas es desvinculà del TERMCAT. Tanmateix, normalment es feia molt de cas dels suggeriments. Així i tot, la «-a» final d'«obstetra» no els agradava. En el cas de mots com «pediatra», «psiquiatra», «geriatra», provenien de «-iatros», i el sufix «-os» va passar a «-e» en català, i aleshores havia resultat «pediatre», «geriatre», «psiquiatre», que en femení lògicament canviava la «-e» final per «-a». El TERMCAT, reivindicava «obstetre» sense tenir en compte la base etimològica, i el Diccionari General, doncs, l'incorporà així en masculí. Casassas insistia que això era un invent sense fonament científic, perquè el «-iatros» estava justificat etimològicament en «pediatre», però «obstetre» no derivava de «-iatros» i res no ho justificava.

---

¹⁹⁴ De l'entrevista a Oriol Casassas, el 3 de novembre de 2007.

Per aquesta raó deia Casassas que, citem:

«no trigaran gaire a dir “*violíniste*” si és un home, i “*violínista*” si és una dona, i “*cicliste*”. I de “*cedrós*”, passa a “cedre” –l’arbre del Líban–, amb “-e” final. Però una cosa és l’ètim “-os”, que ha passat a “-e”, i una altra cosa és “obstetra”, que té un altre origen. Hi ha multitud de paraules que són masculines acabades amb “-a”, com “astronauta”. En conclusió, el TERMCAT fa molt de cas a l’ús i, per aquest camí, doncs, es veurà ben aviat “*bueno*” en el Diccionari.

Fabra va adaptar una llengua que estava en fase anàrquica, va adaptar les Normes de Castelló, amb un rigor, una sistemàtica. Ja se sap que la llengua és arbitrària. Per què s’han de separar els pronoms febles?, per què no es poden escriure junts? La llengua és artifici, està viva: en el moment que hi ha un artifici, per evolució, cal seguir aquest artifici sistematitzat. L’ús és respectable, però una cosa és l’ús i una altra cosa és el mal ús, la involució. Ha d’haver-hi un control que frene l’evolució desenfrenada. Qualsevol metge o qualsevol biòleg sap que l’evolució és normal i s’ha d’afavorir. Els pediatres afavoreixen l’evolució d’un infant que es fa adolescent, i que anirà fent-se un adult; però si hi ha una involució, com doncs un que se li estan deteriorant les neurones, el que es procurarà serà frenar aquest procés per evitar la involució. Doncs aquí no. Aquí, si resulta que hi ha una desviació en el sentit d’involució, com que ho diu molta gent, s’accepta. El rigor a la meua llengua és prioritari i preceptiu».

Els primers quinze anys de la Universitat Catalana d’Estiu, objecte d’aquest estudi, foren guiats per l’esperit fundacional d’universitat popular crítica i en català, de debat assembleari, que promogué inicialment el Grup Cultural de la Joventut Catalana. Només el primer any fou co-organitzada pel GCJC i el GREC, perquè els Joves, mancats de recursos, deixaren d’interessar-se pel canvi de rumb del Grup Rossellonès, que exigia un enfocament més acadèmic. La causa de Catalunya Nord ràpidament perdé protagonisme. L’afluència a les convocatòries, any rere any, incorporava cada vegada més gent del Sud, i els cursos prengueren un caire més científic, malgrat que el sentiment de debat continuava i la voluntat democràtica de reivindicació política s’hi manifestava obertament.

Segons Roser Latorre¹⁹⁵, els primers anys foren de reivindicació, amb la llengua catalana com a denominador comú, i amb repercussions socials, polítiques, culturals i, evidentment, acadèmiques. Latorre feia un recorregut per les circumstàncies que contextualitzaren els orígens de la Universitat Catalana d’Estiu. Recordava que quan va arribar al Liceu de Prada per primera

---

¹⁹⁵ De l’entrevista realitzada a Roser Latorre i Gaia (1932), correctora de l’editorial Barcino i professora de Llengua Catalana a la Universitat Catalana d’Estiu, realitzada a l’Ateneu Barcelonès el 3 de novembre de 2007.

vegada amb altres acompanyants, ja al vespre, estava Miquel Mayol esperant els que venien de Barcelona. També hi trobaren Robèrt Lafont i Pere Ponsich.

Els estudiants catalans de Perpinyà, Montpeller i d'altres llocs, seguiren el moviment i crearen, almenys en teoria, una «Universitat popular d'estiu crítica» del tot i amb els aldarulls inevitables d'un jovent poc preparat a assumir una «llibertat amb responsabilitat». D'aquesta efervescència van sorgir moltes iniciatives, una d'elles va ser la Universitat Catalana d'Estiu.

El cartell d'inspiració del *Maig 68*, publicat per *La Falç*, a manera de proclama deia:

«No a la colonització. Resistència. Catalans, sem colonitzats. Ens agafen la terra, el sòl, el negoci, aviat l'agricultura. Els joves rossellonesos se n'han d'anar. Catalans, contra aquesta colonització, resistim junts».

Des de 1969, els cursos de català foren ja un dels temes de la primera Universitat Catalana d'Estiu. Josep-Maria de Casacuberta havia parlat amb Pere Verdaguer, una de les ànimes de l'UCE, sobre la necessitat imperiosa de donar a l'ensenyament de la llengua un paper essencial en aquella manifestació cultural catalana. Els membres del GREC també ho consideraven així. La majoria de catalans de Catalunya Nord desconeixien la pròpia llengua; parlaven en català sense atrevir-se a escriure-hi; o hi parlaven un poc sense fluïdesa, engavanyats pel costum de parlar en francès; o no el parlaven gens, però l'entenien gràcies als avis; alguns, ni això, encara que els dolia. Els cursos de llengua, doncs, eren urgents.

Casacuberta creà la «Col·lecció Tramuntana» per protegir els escriptors rossellonesos, per donar a conèixer els escriptors joves de les terres catalanes del Nord, quan fins aleshores ningú no havia fet res per la gent del Rosselló d'aquella època.

Tanmateix, aquells primers anys, l'alumnat que assistí als cursos no fou preferentment rossellonès com era d'esperar i com hauria convingut. S'hi matriculà gent de diverses comarques del Principat, del País Valencià, i alguns estrangers. Això obligà aviat a dividir en diversos graus la secció dita de «Llengua elemental». El 1972 Roser Latorre, com a sacerdotessa de la gramàtica, de somriure tranquil, va començar a col·laborar en aquella secció en tres nivells, A, B i C, perquè encara que ja hi va participar el 69, no hi assistí el 70 i 71.

El primer dia tota la gent anava a la mateixa classe, se'ls feia un dictat per classificar-los per nivells. Al grup inicial normalment anaven els estrangers, que no sabien res de català. Potser era el nivell «A» aquell en què la diversitat de procedència dels assistents cridava més l'atenció. Al final d'aquells deu dies els alumnes, gent estrangera, ja eren capaços de parlar una mica en català no sols per la classe, sinó per al contacte amb els altres, al menjador, al

Tendal. Hi acudien alumnes d'Alemanya, d'Anglaterra, dels Estats Units, de Dinamarca, de les Filipines, de França, de Noruega, de l'Amèrica del Sud, del Japó. Roser Latorre recordava un any que una noia japonesa al cap de tres dies ja parlava català. «Aquella gent era com una esponja», deia. El 1974 anà al curset el senyor Bernard Anwar Kamawidjaja, professor d'indonesi i d'altres idiomes, d'Indonèsia, que va ser un cas curiós, enviat per Josep-Maria Batista i Roca –que havia estat professor a Anglaterra, fundador del Grup Palestra el 1930, molt catalanista i independentista, que consideraven que Catalunya havia de tenir un exèrcit–; aquell indonesi repetí l'experiència l'any següent a un nivell més elevat. Més endavant, s'establí al Principat i, en una entrevista a TV3, declarà que el primer català que havia après era a la Universitat Catalana d'Estiu. També resultà anecdòtica la presència en aquelles classes com a alumne, el 1977, del professor suec Lars Lindvall, el qual confessà que hi anava sobretot per escoltar l'ús natural del pretèrit perfet perifràstic, cosa que als romanistes d'altres llengües sempre els ha preocupat molt perquè era propi del català. Latorre recordava que Lindvall li regalà un estudi que tenia sobre el tema i, com que no havia après suec, encara el tenia arxivat.

També en aquella època hi havia el mestre Colomer, que dirigia el cant coral a l'UCE; era molt seriós, i quan no coincidien els horaris anaven també els altres professors a les seues classes tan engrescadores. Allà coincidien Roser Latorre i Maria-Aurèlia Capmany. El mestre Colomer arranjà i ensenyà una cançó sueca, en honor a Lars Lindvall, que també hi era.

En conjunt, Roser Latorre considerava que aquests cursos, malgrat la seua curta durada, havien servit a uns per assegurar els coneixements de català ja adquirits, o per adonar-se de les pròpies mancances en aquell camp; i als més novells, per atrevir-se a parlar una mica en català, estimar la llengua i interessar-s'hi més seriosament.

Alguns dels professors de Llengua que van passar per l'UCE foren Jordi Alberich, Montserrat Badia, Bartomeu Bardagí i Moras –professor de català de la Generalitat de Catalunya el 1933, essent director d'ensenyament Pompeu Fabra–, Montserrat Biosca, l'historiador de la Literatura August Bover i Font, Lluís Cabruja, Ramon Caballer, Narcís Garolera i Carbonell, Pilar Gimó, Frederic Larreula, Jordi Mas, Antoni Paloma, Joaquim Pomares, Rosa Ripoll, Mercè Roca, Maria-Rosa Rovira i Maria Sitjà.

Roser Latorre evocava el primer any perquè hi va anar Carme Garsaball –germana de l'actor de teatre Pau Garsaball i Torrents–. A més, no s'hi dormia gaire, pel fet de sortir de la península, de la repressió franquista, i trobar allà aquells nois joves, en Balent, en Dedies, amb aquell entusiasme que ho criticaven tot, que parlaven de tantes matèries diferents i sobretot de

política i altres coses, amb aquella llibertat, que els del Sud al·lucinaven. Llavors, quan era l'hora d'anar a dormir, no es dormia, perquè es debatia el que havia passat durant el dia. I, com la majoria de gent que anava per primera vegada a l'UCE, hom volia anar a totes les classes, perquè un parlava de quelcom interessant, i un altre, de quelcom també atractiu, i calia aprofitar-ho tot.

Al llarg del temps passat, aquells primers alumnes o professors, ja grans, encara comprenien la gresca de nit que organitzava la gent jove, que no volia dormir, a un altre nivell, d'una altra manera, que era tradició, i l'endemà, puntuals a classe. El primer any eren poquets; però després allò era «una olla de grills» i, encara que tots barrejats, hi havia la classificació del «pavelló de les noies», que eren més quiets els ocupants, i el «pavelló dels nois», que no paraven. Roser Latorre recorda un any que, com que no es podia dormir de tant de soroll i no paraven de cantar fins a la matinada, va sortir empipada de l'habitació a reprendre els nois i noies que anaven amb l'ampolla de vi a la mà; en canvi, quan feien una mena de recorregut per les habitacions cantant, allò tenia gràcia, allò era una mica d'una tabola d'estudiants que hom trobava simpàtica. Els joves tenien clar que hi havien anat a aprendre, però especialment a passar-ho bé. Això continuava fent-se per l'anomenat durant el curs «pavelló dels nois», però no pel de les noies –encara que a l'UCE hi estaven barrejats–. La gràcia era relativa per a qui dormia del tot, perquè la colla que feia la serenata, la «ronda de nit», entrava a les habitacions per treure al corredor el matalàs de qui trobaven descansant, amb l'ocupant a sobre. I no es podia protestar –calia acceptar-ho de grat o dissimular– perquè si no, la nit següent es podia ésser el primer a suportar estoicament la broma.

Amb ironia festiva, en la «ronda» s'entonava la melodia relaxada, amb la lletra següent:

«Prou brogit: és la Ronda de Nit.

Tothom comenci a fer silenci.

Ja hi ha prou brogit: és la Ronda de Nit»¹⁹⁶.

Com cada any, immediatament després de la Mare de Déu d'Agost, arribava a Prada una generació, catalans i no, procedents d'arreu. Els primers anys, professors i alumnes eren allotjats a l'internat del liceu Renouvier, els uns en habitacions individualitzades, i els altres en cambres

---

¹⁹⁶ Testimoni de constatació personal, però també documentat en les descripcions de Manel Joan i Arinyó en el seu llibre *Les màgiques nits de Prada*, 2007, o Antoni Royo en *Pel meu país*, 2020.

col·lectives on hom podia coincidir amb altres alumnes que no coneixia de res i que sovint representarien amistats entranyables de per vida.

Era molt positiva la relació que s'hi iniciava, normalment per la coincidència d'inquietuds sociopolítiques i culturals, compartides especialment entre el tram d'edat que representava el jovent. Els valencians, que any rere any augmentaven en inscripcions, sempre havien tingut fama de festers i, concretament, a Prada prevalia un corrent d'opinió que els associava a la gatzara i la barrila nocturna –com escrivia Josepmiquel Servià (1948) en el seu llibre *Granissat de cafè*–, si més no comparativament amb la resta d'assistents.

Per aquell motiu, els organitzadors de l'UCE decidiren allotjar el professorat –que se solia queixar de la gresca fins a la matinada– en instal·lacions hoteleres no gaire llunyanes. Assabentat d'aquella circumstància, un professor –l'historiador Canadell– i la seua companya, ubicats en principi en el Liceu, demanà a Secretaria el trasllat, aconsellat pel professor Codina, de Literatura. L'únic lloc que quedava disponible era a Fullà, a pocs quilòmetres del recinte. Precisament el nom de l'indret, interpretat erròniament pel professor sobre la base de la fonètica oriental de tancament de la «o» àtona en «u» i l'emmudiment de la «r» final, provocà una reacció equivocada del professor, el qual s'enfurismà amb la secretària i anà a presentar la queixa al rector. Esclariat l'incident, es reconduí la situació i el professor s'instal·là sense cap entrebanc a Fullà. (SERVIÀ, 2008: 131-135)

A França no hi havia moltes més concessions polítiques que a l'Estat espanyol, però sí que hi havia llibertat. La Universitat Catalana d'Estiu havia tingut repercussions en la societat civil nord-catalana que no solia assistir-hi, perquè els primers anys veien la gent de l'UCE com gent de revoltes, de fer soroll. Amb el temps, va canviar la cosa i després hi anà algú que no anava a primeries, però comprenia i acceptava la Universitat amb una simpatia que abans no hi era. En l'àmbit polític, des de la municipalitat sempre l'havien acceptada perquè donava a conèixer el nom del poble, i l'economia també se'n va beneficiar. El segon any, l'Ajuntament posà el nom de la Universitat a un carrer; tanmateix, la gent que hi participava de Catalunya Nord era una minoria, però havia augmentat. La consciència lingüística havia canviat una mica i, segons Roser Latorre, la majoria dels alumnes que tenia eren rossellonesos, i només algun de Barcelona, més una senyora gran nord-americana que assistia cada any, amb el marit –que eren d'Ohio– i ja parlaven català. Hi anava també a les seues classes una noia russa que vivia a Praga i tenia interès a adquirir una llengua més per comparar. Pere Verdager li feu una entrevista per publicar-la a l'*Indépendant*, que era el diari on escrivia habitualment ell. A més, cada any assistia un grup de txecs, d'alumnes de la Universitat de

Praga, que eren becaris. Semblava que hi tenien un professor que impartia català entre les assignatures romàniques optatives, i que els encomanava entusiasme per anar a l'UCE.

Hi havia una noia txeca que feu amistat a l'UCE amb un professor, acompanyant del lingüista Gabriel Bibiloni, i s'establiren junts a les Illes. Aquella xica, que ja dominava a la perfecció el català i sabia, a més del txec, francès i probablement rus o anglès, però no castellà, es queixava de l'actitud de la gent catalana d'on havia fixat la seua nova residència que se'n passava molt fàcilment al castellà. Contava que va anar a una botiga a comprar i com que no va comprendre alguna paraula, potser per les vocals de la fonètica illenca o mots específics, quan va demanar que li la repetiren, ho feren en castellà. En aquell moment encara quedà més confosa, i quan intentava justificar-se que no sabia castellà, la dependenta no es podia creure que parlant català no sabés castellà.

Latorre explicava que per conèixer una llengua era significativa la necessitat i la voluntat convençuda que se'n tenia; si la interlocució es facilitava en una altra llengua, deixava d'ésser rellevant la necessitat, i difícilment s'arribaria a aprendre-la. La llengua pròpia a l'UCE era la cosa essencial com a matèria transversal per a totes les especialitats, i els alumnes que assistien a les classes específiques de Llengua sabien que era el denominador comú de la idea de Nació, de Països Catalans.

En funció de la diversitat d'assistents, hi havia any que la classe de Llengua era molt enriquidora i interessant, perquè hi sortien totes les pronúncies d'arreu del territori. Era una mena d'*Els parlars catalans*, de Veny, tots junts i en directe, com també ocorria al Tendal i a la cua del menjador, on es feien sempre amistats noves, tot i que quan ja es tenia el menú en la safata i s'havia de buscar lloc per seure s'intentava coincidir amb gent coneguda i amb qui hom sabia segur que es podria mantenir una conversa concreta; tanmateix, sempre s'hi parlava amb qui fos al voltant. La llengua era el lligam que unia. Vicent Partal recorda que el Tendal era un espai de debat fabulós on es podia trobar gent de tot arreu i compartir els diferents matisos de la riquesa lingüística del territori català.

Abellia participar i compartir totes les iniciatives del primer any de l'UCE. Roser Latorre recordava que l'any 69 va ésser l'únic que pujà al cim del Canigó. Aquell any els inscrits a la Universitat van ésser molt pocs, pràcticament en família en un recinte gran com el Liceu, que en el pas del temps es percebia amb una sensació poètica i alhora nostàlgica. L'activitat del

Canigó consistí en una primera aproximació per a arribar al refugi de Cortalets¹⁹⁷ amb cotxes; des d'allà es va començar l'ascens més costerut, amb poc més de sis-cents metres de desnivell, que es feren en un parell d'hores sense gairebé detenir-se. Tanmateix, Roser Latorre que era excursionista més bé de muntanya baixa, en el darrer tram del recorregut va necessitar l'ajuda d'Enric Larreula per assolir la pica. Però arribar a dalt, encara que només hagués estat una vegada, representava salvar l'honor de l'UCE per haver aconseguit fer el cim de la muntanya simbòlica de la Nació Catalana, lloada per mossén Cinto Verdager.

De les estones de lleure destacava l'auca del «Jordi Xiruques», que feu Enric Larreula parlant de la Universitat arran d'un ninot que va disfressar, però molt ben disfressat, amb un anorac, unes xiruques, i semblava ben bé un personatge de mida natural, que l'arribaren a portar al menjador, i tots cridant «Visca en Jordi Xiruques!». Olivier Villalongue, el *provisieur* –l'intendent general els primers anys de l'UCE, al liceu Renouvier–, va sortir esverat per si s'havia promogut alguna revolució. Roser Latorre gairebé sempre s'havia hostatjat al «pavelló de les noies», però un any, com que no hi havia suficient lloc, la ubicaren al «pavelló dels nois» i, tot i que no es podia descansar gaire, sembla que es va divertir i tot, perquè en aquell corredor de les habitacions on era, havien anat enganxant a cadascuna de les portes uns redolins que explicaven la història de l'activista Núria Cadenes i Alabèrnia (1970), vinculada a la fundació de l'organització juvenil independentista «Maulets», que fou empresonada pel delicte de presumpta participació en un atemptat frustrat de Terra Lliure i, després de quatre anys de reclusió, fou exculpada. Ja en llibertat, estudià Història en la Universitat de Barcelona.

L'UCE va representar una empenta de conscienciació lingüística i nacional. I la trajectòria, tal com es va fundar la Universitat, com deia Miquel Porter, donava cabuda a tothom. Universitat volia dir això, com les universitats antigues, que es feien al carrer, que tothom hi tenia entrada, independentment dels estudis fets, de la ideologia, de la procedència, a la qual fins i tot podia assistir un escombriaire. Aquella era una Universitat completament lliure, on no s'exigien ni es donaven certificats ni papers.

---

¹⁹⁷ Xalet-refugi de Cortalets, a la vall de Llec (Conflent), a 2.150 metres d'altitud, des d'on comença el tram final d'ascens a la pica del Canigó, a 2.784 msnm.

6.4. Qüestionament crític

Entre les reivindicacions amb les quals ja se solidaritzaven gran part dels assistents a la Universitat Catalana d'Estiu a començaments dels setanta, es constituí una plataforma d'oposició política catalana contra la dictadura espanyola poc després de la tercera UCE. Així, en una trobada a l'església de Sant Agustí, al Raval de Barcelona, el 7 de novembre de 1971, tingué lloc la fundació de l'«Assemblea de Catalunya»¹⁹⁸ entre partits polítics clandestins, sindicats, col·legis professionals, associacions d'intel·lectuals independents i grups progressistes de l'església, des de la dreta democràtica fins a extrema esquerra. En formaven part Unió Democràtica de Catalunya (UDC), el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN), el Front Nacional de Catalunya (FNC), el Moviment Socialista de Catalunya (MSC), el Partit Carlí de Catalunya (PCC), el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), centres culturals i excursionistes, i associacions ciutadanes compromeses en la lluita per les llibertats nacionals.

Les repercussions en el camp polític van ésser notòries. En un primer moment els polítics i grups que anaven a l'UCE des del Sud eren clandestins, perquè les seues teories estaven censurades a la península, i Prada era l'espai adequat de difusió. Es veia que s'hi feien reunions ja en aquells temps interessants de debò, en què eren els de l'Assemblea de Catalunya, Heribert Barrera, i Miquel Coll i Alentorn, més tard presidents del Parlament de Catalunya. Després, els polítics van utilitzar l'UCE com a plataforma de llançament propagandístic del seu grup, i tot plegat ja no tenia el mateix valor.

En la base de les reivindicacions programàtiques figurava la proclama que es feu cèlebre de «Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia». L'Assemblea va significar el principal nucli de resistència antifranquista, amb enfrontaments amb la policia, que dissolgué algunes manifestacions. Formaren la coalició «Entesa dels Catalans», que aconseguí quinze senadors en les eleccions generals espanyoles de 1977. En conseqüència, es va constituir l'«Assemblea de Parlamentaris», que redactaria el nou estatut d'autonomia, i el mateix any es va dissoldre l'«Assemblea de Catalunya», tot i que es continuaren les reivindicacions per la ruptura democràtica i contra la transició de reforma política.

Algunes dècades més tard, a partir de la primera consulta popular d'Arenys de Munt, el 13 de setembre de 2009, es formà l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), legalitzada el 2011 i que aprovà els estatuts en l'assemblea constituent del 10 de març de 2012. Fou hereua de

---

¹⁹⁸ L'Assemblea de Catalunya (1971-1977) va ésser una plataforma antifranquista que agrupava partits de l'oposició catalana, sindicats i organitzacions socials, des de la dreta nacionalista democràtica fins a l'extrema esquerra –intel·lectuals i sectors progressistes de l'església– contra la dictadura de Franco.

l'Assemblea de Catalunya en el sentit d'agrupar la societat civil partidària d'un referèndum sobre la independència.

L'any que ja es podia considerar de transició, al pati de l'UCE cada partit tenia la seua taula, semblant al que després es feia en la Diada de l'11 de setembre en el passeig de l'Arc del Triomf de Barcelona. Però, era diferent, perquè eren uns anys de lluita, amb reivindicacions més autèntiques. Va significar una diferència considerable amb els temps posteriors quan semblava tot més estabilitzat. Aquells primers moments, a l'UCE estaven tots més units en la causa comuna d'aposta per les llibertats. Després ja hi hagué més individualisme i cadascú actuava pel seu projecte de partit. La raó es justificava pel moment històric únic i l'actitud nascuda dels moviments d'estudiants i obrers del *Maig francès*, que despertà reivindicacions i canvià mentalitats a tot arreu. Els joves del GCJC manifestaren la necessitat de fer-se veure tot organitzant la Universitat de Prada, per la llengua i la cultura, pel sentiment diferencial de poble que a Catalunya Nord no es feia efectiu en la regionalització; després, la situació repressiva del Sud i el final de la dictadura transformaren el projecte inicial de l'UCE amb l'afluència majoritària de gent dels altres Països Catalans. Temps a venir, l'UCE prendria una trajectòria diferent, se centraria més en uns cursos de divulgació especialitzada d'estiu i en un espai de propaganda política que, fins i tot, per als més enyoradissos dels debats contestataris inicials, havia perdut el sentit fundacional.

Les reivindicacions d'aleshores eren molt fermes i les conseqüències podien ser més greus. Tanmateix, a les acaballes del franquisme la situació al Sud havia arribat a extrems insospitables, i la gent necessitava expressar-ho, perquè la sang li bullia. I a Prada es podia parlar de tot obertament i sense entrebancs.

Roser Latorre insistia que l'actitud del jovent de vegades era poc justificable i, en acabar l'edició anual, l'organització responsable havia de fer mans i mànigues davant el batlle de Prada en coses que perjudicaven els veïns de la Vila. Latorre explicava que al seu pare¹⁹⁹ l'afusellà el règim del dictador al Camp de la Bota, el maig de 1939, quan ella tenia set anys, per l'única raó d'ésser catalanista independentista, actiu i emprenedor, però mai havia comés cap delictes, i no va fugir perquè pensava que en tot cas podrien arrestar-lo i empresonar-lo uns dies. Però, no. L'afusellaren per ésser un home d'articles, de manifestos, que mai havia agafat

---

¹⁹⁹ Domènec Latorre i Soler (1893-1939), activista catalanista que milità en organitzacions independentistes com «L'intransigent» o «Unió Catalanista». Fou soci del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria» (CADCI). Fundà el grup nacionalista *Pàtria Nova*. Treballà com a funcionari a l'Ajuntament de Barcelona, on fou denunciat per companys, jutjat en un consell de guerra i condemnat per independentista. L'afusellaren amb dos companys de militància, Daniel Cochs i Lluís Escaler i Espunyes.

una pistola, admirador de Pompeu Fabra, la gramàtica i l'idioma. I quan la gent es manifestava a l'UCE se li representava la germana major, Montserrat, que li va dir que al pare l'havien condemnat a mort en un judici sumaríssim basant-se en el diari personal que ella escrivia a escola, i que plorava perquè, tot i ésser encara una criatura, sabia que els que havien entrat al poder eren els enemics de Catalunya. Roser recordava haver-li escrit també quelcom i fer-li algun dibuixet en un paper que caragolaven i amagaven en els ulls del pa que li portaven a la presó. Mentre estigué empresonat hi hagué unes cartes que conservava i que va publicar l'historiador Josep Benet i Morell (1920-2008) en el llibre *Domènec Latorre, afusellat per catalanista*, publicat per Edicions 62 el 2003.

Per tot, el naixement de la Universitat Catalana d'Estiu va significar ideològicament la renovació política del catalanisme, com a evidència que existien els Països Catalans. Prèviament al naixement de la Universitat Catalana d'Estiu, calia remuntar-se a l'any 1960, quan es creà el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans amb l'ambició de fer l'ensenyament del català en els col·legis, en els instituts, segons les normes de Pompeu Fabra, perquè el 1951 es va aprovar una llei que autoritzava l'ensenyament del català i de les llengües regionals a França. Després, el 1963, 64 i 65 s'organitzaren les «Diades d'Estudis de Setembre» a Perpinyà, i el 1966 a Tuïr en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Occitans. Per desavinences entre els dos grups, el 67 no es feren. Però arran de l'eufòria dels fets de *Maig*, el 68 es reprengueren juntament amb el Grup Cultural de la Joventut Catalana, i foren a Prada a finals d'agost.

Segons Llorenç Planes²⁰⁰, les revoltes del 68 propiciaren la realització d'universitats crítiques, que es podien considerar antiuniversitats de fet, no eren universitats. L'any 1969 el GCJC i el GREC repetiren l'experiència, però aquella vegada sota la denominació d'Universitat Catalana, durant deu dies en la segona quinzena d'agost, en règim d'internat i manutenció, al Liceu Renouvier que els havia facilitat el batle de Prada. Era una mena d'Universitat crítica, d'antiuniversitat.

Les Diades no tenien gaire incidència: tres o quatre persones de Catalunya Nord impartien unes conferències que hom seguia, i feien alguna sortida i algun espectacle.

Quan s'organitzà la primera Universitat, amb una sola secció, de colp i volta hi acudiren una trentena de persones de Barcelona, en èpoques que la gent encara no viatjava. A partir del primer èxit, calia fer seccions especialitzades, que continuaren i s'eixamplaren.

---

²⁰⁰ De l'entrevista a Llorenç Planes i Montserrat Biosca, a casa seua de Sant Nazari, a Catalunya Nord, el 16 de febrer de 2008, en què participà i col·laborà Elisenda Puig.

Montserrat Biosca va anar a l'UCE perquè feia classes de català en el CICF²⁰¹, al voltant d'en Triadú, on conegué Llorenç Planes, amb qui després compartiria la vida.

El segon any, el 1970, el GCJC no volgué continuar, i seguí gestionant-ho el GREC, i concretament Pere Verdaguer que se n'encarregava. També hi va haver Jordi Costa.

El GREC s'encarregà de l'organització fins a 1977; tanmateix, ja feia temps que volia que se'n fes càrrec un organisme pancatalà amb representació de tots els Països Catalans. A Pere Verdaguer li feren una operació de cor per problemes amb una vàlvula cardíaca. Aleshores, es decidí que Joan Ané, que sempre s'hi havia implicat molt, fes una Comissió Gestora. La gent de Catalunya Nord aleshores ja no se'n preocupava gaire, malgrat que Montserrat Biosca feia cursos de català, i Llorenç Planes s'encarregava de la secció d'Agricultura i tractava temes sobre l'entrada d'Espanya en el Mercat Comú.

Jurídicament calia fer una associació, i aleshores es va constituir l'Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, l'any 77. A Catalunya Nord es va dir de fer l'Associació d'Amics de Catalunya Nord, per aportar la participació del Nord.

Habitualment hi havia dificultats econòmiques perquè les subvencions no eren suficients, i com a mínim calia pagar l'intendent del Liceu, per davant del professorat. Això va condicionar que més tard s'organitzés una reunió entre Ramon Gual, Pere Verdaguer i Joan Becat, a la qual convidaren Llorenç Planes. I allà es va començar a gestar la idea del Patronat. Planes insinuà a Ané que pensava que Verdaguer el volia fer fora. El ben cert és que van muntar una reunió amb Enric Casassas, que era president de l'Institut d'Estudis Catalans, on es va votar la constitució del Patronat, del qual sempre va estar secretari Joan Becat, que era com dir que ho manejava tot. A aquesta reunió Ané va entrar com a principal responsable de la Universitat Catalana d'Estiu i en va sortir sent res.

Mentre en fou Ané al càrrec, hi havia unes estructures, més o menys democràtiques. L'Assemblea General, que era el màxim òrgan, parlava i decidia, i la Comissió Gestora havia d'executar el que s'hi acordava al final de cada UCE. Amb la nova etapa organitzativa del Patronat, les Assemblees Generals ja no serien vinculants, la qual cosa volia dir que es perdia en democràcia, perquè les pretensions dels estudiants deixaven d'ésser significatives²⁰².

---

²⁰¹ El CICF era el Centre d'Influència Catòlica Femenina per divulgar el catolicisme a Catalunya. A finals de 1961 va organitzar els primers concerts que esdevindrien la *Nova Cançó* amb el grup *Els Setze Jutges* i Josep-Maria Espinàs.

²⁰² De l'entrevista a Llorenç Planes, el 16 de febrer de 2008.

Alguns dels organitzadors del Nord s'havien cansat perquè la idea d'Universitat dels primers promotors ja no era la que continuava aleshores. Quan hi anava Jordi Carbonell, significava un lloc de llibertat, de reivindicació, de reunions. Llavors, el GREC optava per dedicar-se només a coses del Nord, és a dir, a treballar pel català d'allà²⁰³.

El GCJC volia fer una Universitat Crítica. El GREC opinava que si la volien amb aquest plantejament, se n'havien de responsabilitzar; però els joves no hi tenien capacitat econòmica.

Segons Llorenç Planes, amb Max Cahner i Enric Casassas de presidents en la nova etapa no hi hagué cap problema. En l'equip eren Joan Becat i Ramon Gual, que havien estat sempre molt d'acord en l'organització. Pere Verdaguer s'encarregava més de les relacions institucionals i era el responsable dels assumptes catalans a l'Ajuntament de Perpinyà. Després ocupà la presidència Arenas, Porter, Castellet.

La Universitat Catalana d'Estiu permetia un missatge objectiu que naixia per fer Països Catalans, i més tard s'institucionalitzà. Era interessant veure com un organisme havia canviat institucionalment, com s'havia creat una estructura no democràtica, que al començament no havia de dedicar-se a fer cursos universitaris d'estiu sinó que havia de ser el lloc on es construïen els Països Catalans. Segons Josep Guia²⁰⁴, si hi havia només gent de Barcelona, no calia que es fes l'UCE. Calia la presència de gent de tots els Països Catalans en totes les seccions i en totes les activitats que es feren, perquè l'UCE era per construir Països Catalans, i no per fer una Universitat com les que funcionaven en hivern.

El propòsit fundacional de l'UCE no consistia a impartir disciplines acadèmiques. Era contrauniversitat popular. S'hi veia una contradicció entre aquell organisme –que inicialment era fer antiuniversitat per construir els Països Catalans– i el que esdevingué després: cursos d'estiu per a universitats dels Països Catalans. L'UCE havia perdut el sentit que l'havia feta nàixer per dos aspectes fonamentals: el primer, la transformació institucional i tot el que representava; i el segon, la contradicció entre la voluntat de construir Països Catalans i la de reduir-ho a una simple universitat. Max Cahner sempre es va mostrar partidari d'una concepció dels Països Catalans que anava més enllà de la cultura i la llengua. (RICO, 2021: 52)

---

²⁰³ De l'entrevista a Montserrat Biosca, el 16 de febrer de 2008.

²⁰⁴ Josep Guia i Marín (1947), escriptor, activista polític i professor universitari valencià. Doctor en Matemàtiques i en Filologia Catalana. Fou vicerector d'Estatuts de la Universitat de València, en l'articulat dels quals es va recollir la denominació acadèmica «llengua catalana» per a la llengua pròpia del País Valencià.

Quan es deia Països Catalans, hom volia significar tot el que era interès de la gent que els habitava. Llorenç Planes feia Agricultura, i també hi havia engegat un afer d'esport a pagès; després hi havia la professora d'Higiene de l'Alimentació Eliana Thibaut i Comalada sobre gastronomia i recerca etnològica en el camp de recuperació de la cuina catalana tradicional, i un espai per a folklore. En conjunt, tot el que preocupava a la gent, fos universitari o no universitari. Quan arribà Max Cahner, feu deixar l'Agricultura perquè deia que això no era Universitat. S'intentava acostar a cursos universitaris de qualsevol universitat convencional.

La contrauniversitat, el que no es feia a la universitat convencional, era una herència del 68. Tanmateix, els efectes sobre Catalunya Nord eren escassos, perquè la gent nord-catalana hi anava poc. Això feia que els del Sud no arribaren a conèixer la gent del Nord. Els primers anys eren compartits amb molta gent de Catalunya Nord, a més dels organitzadors Mayol, Dedies, Verdaguer o Planes.

Sobre la realitat lingüística de les comarques de Catalunya Nord, Montserrat Biosca opinava que donades les circumstàncies de minorització i retrocés de la llengua, parlar català no era gaire important; el que realment importava era voler-lo parlar. Abans la gent sabia parlar català, i parlava francès; després, parlaven francès, però ja no sabien parlar català. Al Sud, la cosa no estava tant al límit; no obstant això, molta gent evitava fer-ne ús per inseguretats i fluïdesa, però sempre seria més productiu parlar un dolent català que no un bon castellà: al Principat es podia viure sols en castellà.

A les aules d'acollida la llengua de cohesió dins de l'escola era el català, i quan arribaven els nens d'acollida primer havien d'aprendre el català i després el castellà. I hom trobava nens de tot el món allà dins parlant-se en català.

L'esperit dels primers anys de l'UCE equivalia a un oasi de llibertat. Tanmateix, la manca de col·laboració financera inicial de les institucions se superava amb el voluntarisme i les ganes de comunicar la ciència en català, tot reivindicant la unitat lingüística i cultural. Quan el GREC deixà l'organització de l'UCE, era Pere Verdaguer qui feia tota la feina. La intervenció quirúrgica que li practicaren podia no eixir bé, i en aquest context no hi havia gent al GREC disposada a fer tota la feina que suposava, i s'havia assumit que l'UCE era cosa de tots els Països Catalans. Llavors el GREC va cedir el protagonisme als del Sud. Pere Verdaguer de moment no podia, i Joan Ané, que estava bastant implicat, s'encarregà de portar-la endavant.

Però l'UCE era excepcional. El que es va fer a Prada fou una cosa bastant espectacular des del punt de vista històric, social i polític, perquè qui havia estat en altres afers internacionals po-

dia constatar que una cosa com la que es feia a Prada no es veia enlloc, a excepció del Festival de Teatre d'Avinyó, fundat per Jean Vilar el 1947, festival d'arts escèniques les representacions del qual tenien lloc cada any al mes de juliol. Cada dia que durava el festival d'Avinyó, es vivia allà, es dormia allà, hi havia un menjador comunitari, i aleshores al matí es feien grups de treball, en francès, per parlar d'un espectacle del dia anterior. Era molt interessant el fet de poder compartir els àpats amb algun director interessant o algun actor o actriu. Com a Prada.

Montserrat Biosca es posicionava en la idea que l'UCE era un espai de divulgació on en deu dies no es podia aprendre gran cosa. Però, en canvi, hi havia la possibilitat de conèixer gent molt diversa: el detall de conviure amb gent d'altres territoris.

Llorenç Planes reivindicava l'opció de fer grups professionals que es podien trobar a l'UCE, de paletes, de folklore, de música, de cuina o del que siga, i que aprofitarien per intercanviar coneixements de les seues especificitats entre Catalunya, el País Valencià o les Illes que, de segur, tindrien coses a dir-se. S'hi feien trobades de cooperativisme. Tanmateix, cada vegada se'n feien menys. Es va passar d'una universitat que es feia amb voluntarisme per poder anar tirant a la manera pradenca, al condicionament dels partits polítics de la Generalitat de Catalunya que posaren diners a canvi de fer una cosa més seriosa. Això no obstant, Montserrat Biosca considerava que la Generalitat també admetria de fer una cosa més de convivència, on es poguessen barrejar els encontres professionals amb les seccions formatives. Al començament hi assistien molts occitans. Robèrt Lafont, activista occità, parlava del regionalisme, l'equivalent a autonomisme a França, en francès i occità. Però tot això anà desapareixent en la mesura que deixava d'haver-hi occitans a l'UCE i augmentava l'afluència de gent de Barcelona. Malgrat tot, el moviment regionalista a França existia i interessava molt a la gent del Nord: dels temes que interessaven a Catalunya Nord es parlava bastant poc. Mai convidaren una persona com Joan-Pere Le Bihan i Rullan (1948) –director general de la *Bressola*, que participà en l'alliberament de militants bascs i catalans tancats a l'Illa de Yeu, i impulsà la instal·lació dels repetidors de TV3 al Conflent i al Riberal de la Tet– perquè hi anés a explicar què era la *Bressola* i l'èxit aconseguit. I com ell, d'altres. De València hi anava molta gent, tot i que a partir d'un moment donat, començà a anar-ne menys.

Després de deixar de fer-se càrrec de l'organització el GREC, l'any 1978 hi hagué una forta davallada en el nombre d'inscripcions, fins al punt que Pere Verdaguer considerà que si no hi havia suficients inscripcions, era millor suspendre l'edició de l'UCE d'aquell any. Tanmateix, Joan Ané, capficat que s'havia de realitzar sense interrupció, confiava que les inscripcions ja vindrien a darrera hora i insistí per fer-la possible una vegada més.

Eugeni Giral, com a bon economista, veia problemàtic poder fer-se càrrec de les despeses de serveis i professorat. Es va resoldre que cap dels professors no cobrarien; si fos necessari, cadascú es pagaria la seua estada. Llorenç Planes i Montserrat Biosca insistien a fer l'UCE, perquè s'havien compromés amb els de l'Agricultura i, en cas de no haver-hi quòrum, s'arriscarien a fer-la ells. Es va votar, i finalment es decidí la continuïtat.

Planes imaginava l'UCE com un lloc on es trobaren pagesos de tots els Països Catalans per discutir diferents temes: un dia en coses de la ramaderia; l'altre, coses de l'hortalissa; l'altre, coses de vi, i d'algun sindicat, per exemple el sindicat de la Unió de Pagesos, que havia anat a la Universitat Catalana d'Estiu a parlar de l'entrada d'Espanya al Mercat Comú, si calia que Espanya entrés, què calia fer, quins problemes hi hauria.

Una altra de les repercussions de l'UCE va estar que fos capdavantera en l'àmbit universitari pel tema del Mercat Comú i l'inclogués en els seus debats i propostes. Va ésser significativa la iniciativa catalana i el debat a l'UCE entre moviments que reivindicaren l'entrada d'Espanya al Mercat Comú Europeu. Els agricultors de Catalunya Nord i de Catalunya Sud van començar a parlar a Prada de l'entrada al Mercat Comú. Els assumptes d'interés per a Agricultura després els portaria l'Institut d'Estudis Agraris. La gent de pagés no anava a l'UCE a seguir un curs; en canvi, si se'ls explicava que es tractaria l'«agricultura ecològica» entre gent dels altres Països Catalans que feien el mateix que ells, que coincidirien gent de Perpinyà, de Figueres, de València o de les Illes per tractar un tema d'interés comú, hi acudirien, no fallarien. L'enfocament del cooperativisme era extremament ric i interessant en la Universitat Catalana d'Estiu.

No podia ésser que hi predominaren els temes literaris. Les Jornades Catalanes d'Educació Sexual eren atractives perquè en aquell moment a les Universitats no se'n parlava. I això era revolucionari, innovador i trencador per al moment, que evidenciava la ruptura entre la generació precedent al *Maig francès* i els primers anys de l'UCE que, malgrat l'esperit fundacional del GCJC, esdevingué més acadèmica i del prestigi –potser aburgestat– que requeria la categoria del professorat de més alt nivell i els conferenciants i polítics de primer ordre.

El millor de Prada era el fet improvisat, com que hi aparegués algú amb molta capacitat de convocatòria i que s'hi reuniren tots per compartir experiències i poder contactar en directe amb personalitats que es veien allà, cosa gairebé impossible fora de l'UCE. Per això era interessant que els conferenciants mengessen al Liceu, que estiguessen a l'abast de la gent, i a ells aquesta gent també els interessava si era correcta. En èpoques posteriors semblava que el protocol havia exigint un distanciament major i els responsables els portaven a menjar fora.

En la distància hom podia constatar una diferència significativa entre els participants dels començaments de la Universitat d'Estiu i com va esdevenir després. El GREC pensava la Universitat cada any en funció de les necessitats del moment. El 69 es va fer l'UCE per reflexionar sobre la regionalització; i el 70, per promoure una reforma a la Universitat de Perpinyà, que va estar rebutjada pel seu president que declarava que «mai entraria el català a la Universitat de Perpinyà mentre ell hi fos». La gent que anava a l'UCE en aquell moment tenia una sensibilitat més política. S'hi podia reunir i parlar de totes les seues inquietuds. Els primers anys, fins al 75, hi va haver una participació de gent que s'esbravava una mica a l'UCE. A les vesprades, els partits es presentaven. Al vespre, des del pati del Liceu es veia tot de llums a les aules; era gent que aprofitava la Universitat Catalana d'Estiu per fer reunions i organitzar-se, perquè evidentment allà hi havia llibertat de reunió.

L'any 1975, davant la proposta de suspendre les activitats de l'UCE per transformar-la en «Assemblea Permanent», com proposaven els vint-i-vuit partits presents –malgrat que no hi havia hagut eleccions lliures al Sud encara–, es van parar les classes a migdia –una hora abans de finalitzar– per fer una assemblea al Gimnàs on es decidís. En aquell acte, Mayol informà del que es pretenia; Verdaguer, contrari a aquella postura, alertà sobre les conseqüències, perquè el GREC estava subjecte a la Llei francesa de 1901 que no permetia posicionar-se en termes de religió ni de política. Es va votar i va haver-hi el doble de gent que va decidir continuar les classes, la qual cosa significava que els vint-i-vuit partits presents, que representaven un terç de la Universitat, no eren bastant nombrosos a Prada per fer valer les seues pretensions per democràcia directa.

López-Llaví manifestava que el sol fet d'anar a Prada ja era un acte d'afirmació política, un acte de catalanitat. Però també les ideologies predominants eren progressistes, o d'esquerres, o trencadores, que d'alguna manera eren les que havien prevalgut sempre i, evidentment, això s'havia de tenir present. Tanmateix, no es podia posar en joc la Universitat davant la permissivitat de l'Estat francès. S'hi va fer un acte al Gimnàs amb motiu del judici i les penes de mort del procés de Burgos, en què va intervenir un membre d'ETA, anunciat de boca-orella, que va parlar només un parell de minuts. Hi va haver un aplaudiment tancadíssim. Quan l'individu en qüestió ja havia abandonat l'acte, va pujar a l'estrada Heribert Barrera per dir que ell estava en contra de la violència d'Estat, de les penes de mort, però que també estava en contra de la violència que exercia ETA. Josep-Maria López-Llaví, Pere Ignasi Fages²⁰⁵,

---

²⁰⁵ Pere Ignasi Fages i Mir (1942-2012), periodista, polític, productor i crític cinematogràfic. Va estudiar Dret i Periodisme. S'encarregà de les relacions amb els mitjans de comunicació en la tancada d'intel·lectuals de Montserrat durant el procés de Burgos. Durant el seu exili a París, fou cap de gabinet de Santiago Carrillo.

Antoni Lloret i algú més protegiren d'alguna manera l'Heribert Barrera perquè la gent se li volia tirar a sobre. I aquell era el clima que hi havia i que va servir a molts, perquè hi van aprendre. Tots eren amics, i a la sortida del Gimnàs, i a la nit, es feien confessions allà a l'herba. Va ésser tota una experiència, i els manuals de marxisme que es llegien van comportar el trencament de les ortodòxies de Marcuse, relacionat en efecte amb el *Maig francès*.

Quan morí el dictador, a Catalunya Sud hi havia molta feina. Van ésser uns anys d'efervescència política, social i cultural. La gent estava molt ocupada, fins i tot a l'estiu, les escoles d'estiu, que no hi havia temps per a més. I no s'entenia com en aquell moment que la Universitat d'Estiu havia d'haver esdevingut més de Catalunya Nord va ésser el contrari. L'UCE va nàixer per l'activisme d'un grup cultural per reivindicar la catalanitat a l'Estat francès, però molt aviat aquella catalanitat pràcticament només afectà Catalunya Sud. Arribà un moment que la Universitat Catalana d'Estiu s'institucionalitzà, es transformà en veritable Universitat, i el Grup Cultural de la Joventut Catalana reaccionava en contra d'això, tal com manifestaven les revistes polítiques que s'havien fundat, especialment *La Falç*. Hi havia articles amb crítiques molt interessants on deien que la Universitat Catalana d'Estiu s'estava aburgessant. Una primera crisi al començament va ésser conseqüència de la desviació del sentit que inicialment havien pensat aquells joves que seria. El Grup Cultural de la Joventut Catalana manifestava obertament que la Universitat Catalana d'Estiu no l'havien creada per a fer cursos universitaris. I això era molt rellevant per comprendre el canvi de trajectòria i que se'n volgueren desentendre. Aleshores, el GREC se'n feu càrrec en solitari.

Al cap i a la fi, calia reconèixer la importància dels primers quinze anys de l'UCE –que no sempre havia estat ben vista pels autòctons de Catalunya Nord– a partir de l'efervescència universitària en un context sociopolític i laboral francès, per tenir constància de les repercussions socials, lingüístiques i polítiques fins que hi aparegué el Patronat.

Contrastava el punt de vista de diversos informadors i mitjans escrits sobre la relació de la Universitat Catalana d'Estiu amb el moviment del *Maig francès*. Algú de solvència reconeguda, com Pere Verdaguier, del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, deia que no hi tenia res a veure, que originalment eren unes diades populars transformades en universitat, on el que es tractava era de recuperar la llengua i cultura catalanes a Catalunya Nord. A més, l'objectiu fundacional havia evolucionat en la mesura que l'afluència als cursos cada vegada era més majoritària de gent provinent del Principat i dels altres Països Catalans, i la Universitat havia esdevingut, a més de la cosa acadèmica, plataforma de debat polític i de llançament del nou curs oficial i administratiu.

El professor Til Stegmann²⁰⁶ corroborava que l'UCE nasqué com un projecte de Catalunya Nord. Però tenia claríssim que havia estat un reclam per al Sud mentre hi governava el dictador, perquè els catalans peninsulars hi tenien una universitat d'estiu lliure, sense guàrdies civils ni policia secreta, malgrat tot, assegura, infiltrada a les aules –com en totes les manifestacions catalanes de Catalunya, on sempre era la policia secreta present–. En l'origen, com afirmava Pere Verdaguer, la recatalanització de Catalunya Nord era pal de paller, que propicià el recobriment d'un espai de llibertat per a Catalunya Sud. Les dues coses confluïren aviat i cap de les dues fou prioritària o preponderant. Això era justament el secret i el miracle de l'èxit de l'UCE, aquelles dues motivacions que s'ajuntaven. I després, acabada la dictadura, si la democràcia hagués estat com tots els catalans la desitjaven, potser l'UCE hauria perdut sentit, vista des de Catalunya Sud. Però com que tots sabien que una democràcia feta amb majoria espanyola a Madrid no podia satisfer les aspiracions catalanes, l'UCE continuà tenint una funció important. Aquella fase d'inseguretat sí que arribà després de la fase inicial²⁰⁷.

Til Stegmann indicava que li feia molta il·lusió participar en la Universitat de Prada i, a més a més, podia comparar-la amb altres cursos d'estiu de cultura d'altres llengües romàniques en què tenia experiència, tant fos a Itàlia, a Espanya –com els de Santander–, a Anglaterra, o a Romania, i mai no havia trobat una motivació tan gran, amb tanta voluntat per part dels assistents, especialment per dues raons: la primera, que el ventall d'oferta de cursos oferts era amplíssim i molt complet, des de la Física Nuclear famosa que es feia en català fins al taller de viticultura o de dansa; la segona, perquè la cosa tenia una altíssima funció de reflexió política. Aquelles dues coses no les tenia llavors cap altra universitat d'estiu de llengües romàniques que ell conegués. El que a l'inici es veia de singular de la Universitat Catalana d'Estiu ho continuava mantenint, elements que constituïen els factors més decisius, més caracteritzadors, i també més significatius per a la supervivència i continuació de l'UCE.

Tanmateix, al cap d'uns anys la responsabilitat organitzativa del GREC es transferí a la gent de Barcelona, precisament perquè l'UCE, malgrat el canvi d'etapa política, continuava atraient la gent del Sud. L'esperit fundacional, hereu del GCJC i redirigit pel GREC, evolucionà a noves formes no previstes des del principi. Nogensmenys, amb l'eixamplament de la programació era lògic que no es podia finançar des de Catalunya Nord, tot i el considerable

---

²⁰⁶ Tilbert Dídac Stegmann (1941), professor de literatura i catalanòfil alemany. Catedràtic de Filologia Romànica a la Universitat de Frankfurt del Main. El 1981 fundà la Biblioteca Catalana de la *Goethe-Universität Frankfurt am Main*, que el 2020 tenia més de 37.000 volums en llengua o temàtica catalana.

²⁰⁷ De l'entrevista realitzada a Til Stegmann en el Taller de Muntanyisme de l'UCE, durant la davallada del cim del Canigó, el 21 d'agost de 2008.

voluntarisme inicial. Des del Sud s'aconseguí més i millor finançament, però el fet que fora tan subvencionada des de les universitats, les diputacions i els ajuntaments del Sud condicionava una mica les prioritats en determinada direcció. Això no obstant, continuava prevalent aquell esperit de llibertat i de fer el que els catalans identificats amb la cultura i amb la llengua catalana i el seu futur creien que era útil per a una universitat catalana d'estiu. Encara hi era la cosa essencial, malgrat que les raons financeres podien haver desvirtuat la Universitat.

El fet de voler continuar rebent subvencions, sense perdre la independència i autonomia d'acció per la necessitat de correspondre satisfactòriament amb qui pagava, constituïa una paradoxa; tanmateix, els que donaven els diners no tenien una influència decisiva en el que s'hi programava. L'equip rectoral de l'UCE feia el que creia que necessitava per a un públic potencial fidel a cada edició. Els consorcis financers no s'entremetien en l'autogestió de la Universitat.

Tal com era sabut, el grup de Joves catalans, motivat per les revoltes del 68, primer pretengué recuperar la llengua i la cultura pròpies de Catalunya Nord, la qual cosa es feu extensiva, afavorida per la trajectòria definida pel GREC, a la incorporació majoritària de continguts acadèmics bàsics en l'estructura convencional de les universitats consolidades, que hi donaven serietat i solvència.

Segons Stegmann, a l'UCE la transmissió de sabers objectius superava l'academicisme, malgrat el poc temps de què es disposava. El bon científic havia d'ésser capaç d'exposar el camp propi d'especialitat en unes quantes hores. El científic mateix era qui millor podia donar compte breument dels resultats de la recerca que l'ocupava. En el curt espai de temps que permetien els cursos s'havia de poder sintetitzar la tasca duta a terme pels investigadors. Els científics que acudien a l'UCE es trobaven entre les primeres figures en el camp de la seua especialitat, i solien ocupar les càtedres corresponents en les universitats d'origen.

La Universitat Catalana d'Estiu tenia la funció de fer de pont entre la ciència i el públic general interessat; és a dir, podia atraure una persona que no coneixia un tema determinat des del punt de vista científic a engrescar-se en aquell tema i començar a estudiar-lo. Com deia Antoni-Maria Badia i Margarit en el seu llibre *Ciència i passió dins la cultura catalana* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1977), una bona ciència estava bé si la persona que feia la investigació hi estava involucrada totalment; llavors, aquest involucrament, si el podia passar motivacionalment al jovent que l'estava escoltant, feia un molt bon servei per apropar la societat general al món científic.

Til Stegmann tenia molt bona impressió de la participació del públic que anava a les seues classes interessat en el camp de la lingüística per afavorir el plurilingüisme. Tenia molt a veure la manera com les enfocava i el contingut del tema que tractava. Per descomptat que cadascú veia lògica la importància que tenia això de rebaixar les barreres del plurilingüisme i la por d'encarar-se a més de dues llengües estrangeres. També li semblava molt important el punt de vista didàctic a l'UCE, un avantatge davant d'una universitat catalana o alemanya de les que funcionaven tot el curs de manera continuada, on sempre hi havia algun professor que científicament era molt bo, però que didàcticament no sabia aconseguir el contacte directe amb els estudiants.

La part científica era molt rellevant; així i tot, per a la pedagogia no es podia qüestionar el talent didàctic, que passava a ésser el «regal de comunicació» que anomenava el lingüista Sebastià Serrano. El fet d'atraure els discents, implicar els receptors, era, fins i tot, més valuós que la part conceptual. I de les dues coses, a l'UCE, se n'estava ben assortit.

El professor Stegmann, amb els seus dots de comunicador per connectar amb els receptors acadèmics, explicava que a partir d'una llengua pont i de les normes bàsiques, tot combinant arrels, prefixos i sufixos, s'avivava la intel·ligència des del primer moment que es llegia un text en una llengua no coneguda, i propiciava per aquell mètode la transferència de les competències cerebrals a la nova llengua.

Caldria que les llengües més imperialistes tingueren una visió plurilingüe, participativa, de respecte i consideració. La Universitat Catalana d'Estiu tenia molt a veure en la salut del català. L'eina fonamental de la llengua a l'UCE feia del català la base de qualsevol ciència. L'estratègia de fer servir el català per a la investigació procedent del món anglòfon donava sentit primordial a fer una universitat catalana d'estiu dedicada a totes les branques del saber. La terminologia era essencial per bastir amb recursos una llengua útil i capaç per comunicar des de la Física nuclear o fotovoltaica, d'Antoni Lloret, a fer el primer reportatge de futbol pel periodista Joaquim-Maria Puyal, doctor en Lingüística, que fou el primer a reprendre les retransmissions en català d'un partit de futbol després de la república. En cada camp, fos científic o popular, la batalla s'havia hagut de guanyar pel català.

Til Stegmann constatava que el català ja estava al nivell que l'alemany. Totes les llengües necessiten terminologia internacional adaptada a les pròpies necessitats. En això no diferien les unes de les altres; tanmateix, l'idioma formal i científic s'havia de construir dia a dia²⁰⁸.

---

²⁰⁸ Testimoni directe de Til Stegmann en l'entrevista realitzada el 21 d'agost de 2008.

Calia tenir present que des del principi prevalien a l'UCE dues tendències: una més acadèmica dins de l'organització, i l'altra de més llibertat, d'oci, de gaudir de les coses que formaven part de la cultura popular, no tan acceptades per un determinat sector. No s'havia de fer ciència des del matí fins al vespre, sinó que calia saber-ho compaginar per la convivència. Hom havia de tenir present que el futur de l'UCE gravitava entorn de jovent coetani i el que hi pogués continuar. La gent gran ja se sabia que hi era assídua i fidel, però el futur estava en les generacions que anaven a continuació, la qual cosa també requeria un espai lúdic inserit proporcionalment entre l'aprofitament acadèmic.

Miquel Porter considerava molt important el temps per distreure's, perquè la Universitat no era només la cosa acadèmica sinó que, a més a més, la gent havia de fruir del lleure, passar bé els moments d'esbarjo, armar gresca als vespres. Manuel Castellet i Solanas (1943) –que seria president de l'Institut d'Estudis Catalans i de l'Equip Rector de la Universitat Catalana d'Estiu–, en canvi, feu creure que allà només s'anava a divertir-se, i això va predisposar en contra la resta d'Universitats que hi participaven; malgrat tot, després, amb Josep Laporte i Salvador Giner, es va reconduir la situació. La Universitat acollia la gent del Sud perquè era el referent de la conscienciació lingüística i nacional, sobretot en els primers temps, quan encara dominava la censura del final del franquisme. I, a més, els que anaven a Prada els anys aquells sentien parlar de Sociologia, de Literatura, d'Història o de Meteorologia en català, cosa que no ocorria aleshores en les Universitats convencionals. L'UCE tenia alguna cosa que imprimia un caràcter especial, potser per la democràcia absoluta i per la llibertat d'expressió. S'hi va crear una xarxa progressista, educativa, en llengua catalana, que fou l'element comú.

El bar de l'UCE era un bon marc per aprofitar l'esbarjo, compartir opinions, debatre i consensuar propostes; però, a més, la versió nocturna d'aquell espai, la que funcionava després de la mitjanit, era insubstituïble per als joves i per al tram d'edat que s'adaptava al ritme trepidant que tot ho podia. Calia seduir tant des d'una presentació científica ben feta, ben interessant, com des de la part lúdica. El jovent tampoc es deixava seduir només pel lleure, sinó per la combinació d'ambdues possibilitats en la justa mesura. I això garantia l'atractiu i la continuïtat de la Universitat de Prada.

Capítol 7. La redefinició de l'UCE a partir de 1985

7.1. El Patronat, la presidència de l'IEC, els Estatuts

L'UCE, fundada com a plataforma de debat, es veié immersa el 1984 en una crisi de la Comissió Gestora, la qual se n'havia responsabilitzat des de l'edició de 1978. La disminució del públic assistent, la no-participació de professors de prestigi dels anys anteriors i la manca d'atractiu pel relaxament antifranquista propiciaren l'augment del caràcter lúdic de la manifestació pradenca. Un dels entrebancs que agreujava el desenvolupament de les edicions anuals era l'autogestió aparent de l'UCE que de forma assembleària atorgava a professors i alumnes establir les directrius de l'any vinent, i que la Gestora es limitava a executar. En realitat, la Comissió Gestora no tenia personalitat jurídica i només depenia de l'Assemblea General en una estructura que rebia subvencions oficials.

Els antagonismes van ésser tan forts que ja esdevenien insuportables: les contínues assemblees sobre la continuïtat interferien en el programa previst, cosa que condicionava un ambient de conflicte permanent. Es feia necessari la redacció d'uns estatuts i un reglament de funcionament de l'UCE, una proposta dels quals va ésser presentada per Joan Becat i Ramon Gual. En aquell context, Llorenç Planes –secretari de l'Associació d'Amics de l'UCE de Catalunya Nord– contactà amb diverses entitats perquè s'adheriren a la decisió de constituir un Patronat.

Tant Gual com Becat, com a nord-catalans i implicats en l'UCE, eren imprescindibles per al correcte funcionament del nou projecte que s'hi engegava. En una entrevista feta a Josep-Lluís Carod-Rovira informava que Raimon Gual, com que treballava al liceu Renouvier de professor, era l'únic que tenia claus de totes les dependències, i això li donava un poder addicional al recinte que no tenia ningú. Estava a l'aguait de qualsevol problema de la quotidianitat. Vivia a Codalet, que era a tocar de Prada, la qual cosa propiciava que estigués tothora al Liceu. De fet, davant els posteriors Equips Rectors, ostentava un plus que li conferia una mena de patrimonialització personal de la Universitat.

El control que ell exercia contrastava amb el fracàs dels dirigents nord-catalans a incorporar-hi alumnes per a la Universitat. La gran assignatura pendent sempre hi va ser que hi havia gent del País Valencià, que hi havia gent de les Terres de l'Ebre, o que hi havia gent de cadascuna de les Illes, fins i tot un any hi va haver gent del Carxe, però que de Catalunya Nord pràcticament no n'hi havia.

La intendència de l'UCE representava una activitat econòmica important per al Liceu, i Ramon Gual en fou el responsable a remenar-ho i dirigir-ho, i estava pendent de qualsevol detall,

al marge dels criteris acadèmics. La seua imatge era austera, sempre amb una samarreta blau marí i uns texans, i amb un feix de claus a les mans²⁰⁹.

Tal com deia Joandomènec Ros (1946) –després president de l’Institut d’Estudis Catalans i de la Fundació Universitat Catalana d’Estiu– a *El Temps*, la proliferació d’universitats d’estiu als més diversos llocs eren exemplificadores d’un fenomen que estava aconseguint cotes espectaculars de creixement. L’UCE, sorgida en condicions polítiques i culturals de resistència, havia fet esclatar en l’edició de 1984 una crisi que arrossegava d’ençà de la Transició espanyola. En l’assemblea de professors del 23 d’agost al Liceu de Prada hi hagué un enfrontament en l’elaboració dels estatuts entre els que proposaven la coparticipació de les universitats catalanes en l’UCE i els que volien mantenir el funcionament com fins aleshores. L’UCE tenia un fort component reivindicatiu des de la mateixa creació, i hi havia el recel que la participació de les universitats *oficials* limités la llibertat de plantejaments i, inclús, la radicalitat. (*El Temps*, núm. 12, 10 de setembre de 1984: 35)

Les assemblees del 23, 24 i 25 d’agost de 1984 resolgueren finalment aprovar uns estatuts que eliminaven les parts de la proposta anterior de Catalunya Nord en el sentit de limitar els poders de la Comissió Gestora, i malgrat que es contemplava la constitució d’un Patronat, aquest només havia de tenir caràcter consultiu. Tot plegat feia perillar la continuïtat, i una plataforma popular d’aquesta mena, que aglutinava el sentiment unitari de catalanitat, no podia desaparèixer: havia de continuar fent-se, i a Prada, perquè a Catalunya Nord calia que avancés l’ús de la llengua i l’enclavament representava la neutralitat per a la resta de Països Catalans.

Arribats ací, els nord-catalans cregueren que la solució havia d’ésser externa a l’UCE, amb la intervenció d’algun organisme amb solvència i autoritat. I es pensà en l’Institut d’Estudis Catalans. Gràcies a la solvència intel·lectual i combativa de Pere Verdaguer, fou possible transformar favorablement la situació en un gran acord de futur. L’UCE es convertí en un referent consolidat per a tot el territori en comptar amb la complicitat i autoritat moral del president de l’Institut d’Estudis Catalans, aleshores del doctor Enric Casassas i Simó –químic, que demostrava amb naturalitat la idoneïtat del català per a fer ciència–. El risc de desfeta de l’entitat que aglutinava més compatriotes d’arreu del domini lingüístic el condicionà perquè fes possible la creació d’un Patronat, amb el suport d’Òmnium Cultural, d’Acció Cultural del

---

²⁰⁹ De l’entrevista realitzada a Josep-Lluís Carod-Rovira al Moto Club de Tarragona, el 15 d’agost de 2019.

País Valencià, d'Obra Cultural Balear, de la Federació per a la Defensa de la Llengua i la Cultura Catalanes a Catalunya Nord i delegats de les associacions de l'UCE del Nord i del Sud.

A començament de 1985, el 16 de febrer, va prendre la iniciativa de convocar una reunió, a la Sala Puig i Cadafalch de l'Institut d'Estudis Catalans, d'una trentena d'intel·lectuals, els més implicats en la trajectòria de la manifestació pradenca, representatius de tots els Països Catalans. Hi assistiren: Pere Verdaguer, Joan Becat, Lluís Lliboutry²¹⁰, Llorenç Planes, Ramon Gual i Miquel Mayol, de Catalunya Nord; Eliseu Climent, Josep Guia i Antoni Royo, de València; Josep-Maria Llompart i Aina Moll, de Mallorca; Jordi Carbonell, Heribert Barrera, Maria-Aurèlia Capmany, Xavier Folch, Max Cahner, Miquel Porter, Francesc Garcia, Jaume Planas, Joan Garcia Codina i Roger Lopacher de la comarca del Barcelonès; i Fèlix Cucurull, Joan Ané, Antoni Lloret, Josep-Lluís Carod-Rovira i Joan Miró i Ametller de la resta del Principat, tots sota la presidència d'Enric Casassas. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 155)

S'hi va decidir la constitució d'un Patronat sota la presidència de l'Institut d'Estudis Catalans, i format: 1) per delegats de les principals entitats culturals territorials, 2) per representants de les associacions d'Amics de l'UCE de banda i banda del Pirineu. 3) per personalitats històriques, amb equilibri entre Països Catalans. Es consolidaven així els quatre òrgans: el Patronat, l'Equip Rector, el Claustre de Professors i Alumnes, i l'Assemblea General.

El nou Patronat, a més de mantenir la Universitat a Prada –com es deduïa de les experiències de Vic– com a lloc d'encontre de tots els Països Catalans, havia d'adaptar-se a les noves condicions polítiques i fer que l'UCE fora reconeguda per les Universitats catalanes i les entitats culturals i polítiques, sense obviar el caràcter fundacional i l'esperit d'obertura, pluralisme i diversió que requeria una trobada d'estiu. La documentació i part dels arxius de la Comissió Gestora que se suposaven rellevants es van transferir al nou Patronat; una altra part que no cabia enlloc, es va dipositar al Centre Documental de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

El Patronat proposaria anualment una persona per tal que es fes càrrec de l'UCE com a president, amb la condició que el responsable de finances fos de Catalunya Nord. El president elegit pel Patronat hauria de configurar un equip rectoral d'acord amb els propis criteris, proposar un programa i retre comptes posteriorment del resultat de l'edició. L'Assemblea

---

²¹⁰ Lluís Lliboutry (1924-2006), funcionari de telecomunicacions i polític, membre de la Unió per una Regió Catalana. Amb Josep Deloncle fundà el Museu de la Casa Pairal del Castellet de Perpinyà, i amb Josefina Matamoros feu el Centre de Documentació i d'Animació de la Cultura Catalana. Formà part de la FUCE i presidí la Federació per a la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes.

General de professors i alumnes romandria com a òrgan d'avaluació i consulta. Els estatuts foren aprovats definitivament per tots, a excepció de Joan Ané, que condicionà el seu vot a la decisió de l'Assemblea de la seua associació.

El Patronat el formaren inicialment les següents entitats: Òmnium Cultural, representada per Josep-Lluís Carod-Rovira; Acció Cultural del País Valencià, representada per Eliseu Climent; Obra Cultural Balear, representada per Josep-Maria Llompart; la Federació d'Entitats per la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes a Catalunya Nord, representada per Lluís Lliboutry, l'Associació d'Amics de l'UCE de Catalunya Nord, representada per Llorenç Planes; i l'Associació d'Amics de l'UCE del Principat, representada per Joan Ané. L'Institut d'Estudis Catalans era representat pel seu president, que seria el president nat del Patronat. A més, a títol individual foren elegits inicialment membres del Patronat: Pere Verdaguer, Josep Guia, Joan Becat, Aina Moll i Antoni Lloret. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 156)

En una segona reunió, el 2 de març següent, es constituí formalment el Patronat, el qual elegí per unanimitat Max Cahner per presidir la nova UCE de 1985, que continuà el 1986 i el 1987. Cahner s'envoltà d'un Equip Rector amb el vistiplau dels antics fundadors i autèntics mantenedors de l'UCE a Catalunya Nord, com eren Mayol, Verdaguer, Planes, Lliboutry, i després Gual i Becat.

Fins als vuitanta tot anava així amb Joan Ané, i quan la cosa ja no s'aguantava de cap de les maneres, fou quan Max Cahner, que era molt amic d'Enric Casassas, de l'Institut d'Estudis Catalans, forçà que hi hagués un Patronat per posar la Universitat sota l'aixopluc de les institucions catalanes i mantenir el prestigi com a entitat acadèmica. És a dir, deixar de convertir Prada només en un espai d'agitació revolucionària estiuenca, amb l'esperit crític i la mentalitat oberta, que això estava bé, però, sobre un fonament cultural i acadèmic seriós i estable.

Cahner mai no va triar cap dels seus col·laboradors en funció d'hipotètiques filiacions polítiques, ni per relacions personals o interessos privats. Acció Cultural del País Valencià i Obra Cultural Balear van apostar pel nou projecte i col·laboraren perquè l'afluència de valencians i illencs a l'UCE fou més significativa, com també es va palesar amb la presència de joves procedents de la Franja de Ponent i de l'Alguer, a més dels habituals de Catalunya Nord, que la redefiniren més oberta i plural i més arrelada a tot el territori.

La nova etapa de l'UCE, a partir de 1985, semblava que es volia revestir de seriositat. Això significava, en certa manera, que es perdria l'estimulant component lúdic de l'època anterior. Les noves directrius de l'internat no prohibien la gresca nocturna, però la limitaven a propor-

cions més assenyades. La zona de relativa permissivitat se circumscribia a una planta d'habitacions d'un dels dos pavellons, per protegir de sorolls als que volien dormir enjorn.

Tanmateix, segons publicava tant *El Periódico* com *El País* del 24 d'agost de 1985, l'edició de l'UCE de 1985 «s'havia caracteritzat per l'activa i violenta actitud d'un sector independentista que va dificultar el normal desenvolupament de l'activitat acadèmica», motiu pel qual Guy Malé (1930-1987), batle de Prada de 1983 a 1987, president del Consell General dels Pirineus Orientals i senador, amenaçava de no albergar més l'UCE si no cessaven els disturbis causats pels grups independentistes, que havien cremat banderes franceses, fet pintades en parets o superposat una «C» a la «F» de les matrícules dels vehicles.

L'enviat especial de l'*Avui*, Avel·lí Artís, publicava en la secció de «Cultura» del 20 d'agost l'acord dels rectors de les universitats catalanes de donar suport a l'UCE en la nova etapa. Els rectors ja s'havien reunit el passat 31 d'octubre de 1984. Expressaven la confiança en el futur de la llengua catalana, en el qual havia de tenir un paper important l'UCE.

Avel·lí Artís també escrivia a l'*Avui* del 25 d'agost que la dessetena edició de l'UCE es qualificava «de transició». Malgrat els mals auguris d'alguns, la nova Universitat presidida per Max Cahner havia sabut jugar el seu rol. Mencionava l'oposició interna de Josep Guia; les pintades de «*Ni espanyols ni francesos, som catalans*»; homenatjava els que hi treballaven amb la satisfacció d'haver contribuït al bon desenvolupament de l'afer col·lectiu sense esperar-ne compensacions, i reportava:

«El futur de l'UCE està ara en les mans d'un Patronat. Cal esperar que els seus membres tindran prou sentit de l'humor per a preservar aquesta institució incomparable, els defectes de la qual constitueixen, paradoxalment, les seves més grans virtuts, i prou humilitat per acceptar que, a la Universitat Catalana d'Estiu, l'organització fa un paper que ha de limitar-se a donar suport infraestructural a les iniciatives que hi neixen».

El Temps del 26 d'agost reproduïa les paraules que Max Cahner remarcava en l'acte inaugural de l'UCE del 85, en què manifestava que

«La Universitat de Prada serà el que vulguem, tots nosaltres, però no hem d'oblidar que és, principalment, un lloc de trobada i intercanvi d'idees».

En la primera UCE de la nova etapa, l'agost de 1985, a proposta de Max Cahner i amb el suport de Verdaguer, Casassas i el nou Patronat, hi va tenir lloc la primera trobada que implicà directament els rectors de totes les universitats d'arreu dels Països Catalans. Cahner s'havia proposat implicar les altres universitats amb l'UCE; va ésser un dels motius del debat del 19

d'agost de 1985 en presència dels rectors Antoni-Maria Badia i Margarit –de la Universitat de Barcelona–, Nadal Batle –de la Universitat de les Illes Balears–, Ramon Lapiedra –de la Universitat de València–, Gabriel Ferraté –de la Universitat Politècnica de Catalunya–, i representacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, per Manuel Parès i Maicas, la Universitat de Perpinyà, per Joan Becat, i els col·legis universitaris de Girona, per Josep Nadal, de Lleida i de Tarragona. Tots plegats van signar un manifest de suport a la nova etapa de l'UCE en què es comprometien a col·laborar. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 179)

Les conseqüències posteriors foren cabdals, tant per a l'UCE com per al conjunt d'universitats participants, en el sentit de crear els propis cursos per poder obtenir-hi crèdits d'extensió universitària. A més, amb l'entesa dels rectors, tots formarien part del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu, que començaria a forjar l'embrió de l'Institut Joan Lluís Vives, la futura Xarxa Vives d'Universitats, creada definitivament el 1994.

Ensems els cursos, seminaris i tallers, aviat hi començaren a fer-se les primeres reunions científiques i professionals. Durant els anys de Max Cahner com a president hi acudiren conferencians prestigiosos com Miquel Coll i Alentorn, Josep Benet, Miquel Tarradell, Antoni-Maria Badia i Margarit o Carlos Garaikoetxea, i figures emblemàtiques com Marià Villangómez, Alfred Giner Sorolla, Aina Moll, Josep-Maria Puig Salellas o Maria-Aurèlia Capmany, i ponents d'ideologies diferents per als debats i taules rodones com Macià Alavedra, Rafael Ribó, Joaquim Nadal, Ferran Mascarell, Heribert Barrera, Jaume Sobrequés o Miquel Roca i Junyent.

Joandomènec Ros destacava que malgrat que abans no es disposava de textos científics en català, la puixança de la llengua i la cultura havia situat el català com a idioma de difusió científica. La responsabilitat de l'UCE havia estat configurar un fòrum del saber d'estudiosos, erudits, docents i discents, productors i consumidors de cultura, que remoguéssin la consciència cívica dels participants. L'eufòria dels primers anys de manca de llibertats al Sud posava les bases per a un imminent futur democràtic. I l'UCE es va centrar en el projecte que, en paraules de Joandomènec Ros a *Serra d'Or* amb motiu de la 50a edició,

«l'UCE havia d'ésser primer Universitat, després catalana i finalment d'estiu». (*Serra d'Or*, núm. 705, setembre de 2018: 24-29)

Els mitjans de comunicació es feren ampli ressò de la convocatòria d'agost: Catalunya Ràdio i TV3 hi van instal·lar unitats mòbils fixes durant cada dia dels cursos, i Ràdio 4, Ràdio Barcelona, TVE Sant Cugat, *Avui*, *La Vanguardia* i *L'Indépendant* hi dedicaren informacions i articles diaris.

Max Cahner, responsable de l'UCE en una primera etapa, transformà de dalt a baix la Universitat Catalana d'Estiu i va elevar-ne considerablement el nivell tot mantenint un ampli pluralisme d'oferta a través de la participació de noms de primeríssim pla i la supressió d'algunes seccions, que va substituir per seminaris especialitzats.

L'alumnat matriculat que superava la capacitat per pernoctar als pavellons del liceu Renouvier tenia la possibilitat d'allotjar-se al càmping proper, només a uns centenars de metres, a fi que el desplaçament no fos llarg i poder arribar als cursos i als àpats amb tota la resta, per compartir d'aquesta manera una de les situacions que perdurarien en la memòria de tothom: les llargues cues d'accés al menjador, on es vivien moments de confraternització i gresca mentre s'esperava el torn d'entrada.

L'edició de 1987 redefiní les diverses especialitats de la següent manera: cursos de formació cultural –iniciació als Països Catalans, als llenguatges artístics, a la llengua, a la literatura, a la informàtica, a les Comunitats Europees, coneixença de Catalunya Nord–; seminaris d'extensió universitària –àres científica, humanística i de ciències socials–; tallers d'animació, d'art, de formació pedagògica, de comunicació, científics; seminaris d'investigació –aportats per la Universitat de Barcelona, per la Universitat Autònoma de Barcelona, per la Universitat de les Illes Balears, per la Universitat de Perpinyà, per la Universitat Politècnica de Catalunya i per la Universitat de València–; reunions científiques i professionals –de cooperativisme, d'agricultura, de política lingüística, de recerca experimental en física i química–. Max Cahner creà el càrrec de vicepresident que ocupà Josep-Lluís Carod-Rovira.

El Consell Regional dels Pirineus Orientals i el Consell Municipal de la vila de Prada reconeixien aquella manifestació pradenca i hi donaven suport, com no havia tingut parangó els anys anteriors.

Max Cahner va fer un esforç per situar la Universitat com a referent no només crític i d'àmbit nacional de Països Catalans, sinó també acadèmic, i propicià els convenis amb les diferents universitats del territori catalanoparlant. Quan Cahner va ésser conseller de Cultura es rodejà d'amics com Jordi Maluquer, director general de Música, Teatre i Cinema; Miquel Porter, que estigué al cap del Servei de Cinematografia; l'historiador de l'art Daniel Giralt-Miracle i Rodríguez (1944), cap de Servei d'Arts Plàstiques, que fou director de la Fundació Caixa de Catalunya i de l'Espai Gaudí, i director del Museu d'Art Contemporani de Barcelona; Albert Manent, assessor del president Jordi Pujol i director del Centre d'Història Contemporània.

Essent rector de l'UCE, entre les persones de confiança comptà amb l'ajut del fill de Jordi Maluquer, Joan Maluquer i Ferrer (1962), llicenciat en Filologia Clàssica, que primer treballà a la redacció de la *Revista de Catalunya* i a l'Editorial Curial Edicions Catalanes, i després, a l'UCE com a gerent. La quotidianitat permeté a Joan Maluquer conèixer tots els mecanismes interns de l'UCE, a qui demanar subvencions, les persones de contacte, el professorat de cada àrea, els que se sabia que farien classes sense cobrar honoraris, quins hi anirien acompanyats i necessitarien allotjament i manutenció. A més, Maluquer comptava amb la col·laboració inestimable de Ramon Gual.

Tanmateix, les obligacions de Max Cahner en la seua activitat de diputat del Parlament de Catalunya per CiU, de comissari del Teatre Nacional de Catalunya i com a editor del diari *Avui* i la responsabilitat en la *Revista de Catalunya* –fundada a Barcelona el 1924 per Antoni Rovira i Virgili durant la dictadura de Miguel Primo de Rivera com a una tribuna d'expansió i de defensa de l'alta cultura catalana– no li permetien dedicar-se a l'UCE amb la intensitat que ell mateix s'exigia. Per aquell motiu, Enric Casassas, havent estat substituït en la Presidència de l'Institut d'Estudis Catalans per Emili Giralt i Raventós (1927-2008), rellevà Max Cahner i ocupà la Presidència de l'Equip Rector de l'UCE en el quadrienni 1988-1991. També en aquell moment es va produir l'entrada al Patronat de la Societat Andorrana de Ciències, que clogué l'antiga aspiració de la plena representació al Patronat de les terres de parla catalana. Continuà Josep-Lluís Carod-Rovira com a vicepresident, Joan Maluquer i Ferrer ocupà el càrrec de gerent, i Ramon Gual el de tesorero. Enric Casassas definí l'UCE de 1989 com a «normal, contemporània i plural».

En la segona etapa, els anys 1992, 93 i 94, Max Cahner tornà a presidir l'Equip Rector de l'UCE. Cahner i Casassas foren els dos referents clau que van rescatar la Universitat d'Estiu amb esforç, treball i habilitat, i la convertiren en referent cultural del tombant de segle XX.

Pere Verdaguer alertava que l'UCE s'havia anquilosat i esdevenia repetitiva com si foren cursos d'estiu de les universitats convencionals. El nou segle plantejaria temes com la guerra de l'Iraq, que representava un trencament a escala internacional enorme. Mereixia una reflexió a la Universitat l'actitud que creava una situació nova al planeta en el sentit que cap país s'atorgués el dret de fer el que volgués a l'Orient Mitjà. El terrorisme no s'havia discutit, i menys encara el terrorisme d'Estat. Tampoc la civilització islàmica i el que comportava. El canvi climàtic, poquíssim, tot i que se'n feia algun acte de tant en tant. Els problemes internacionals dels quals depenia la civilització contemporània eren absolutament absents de la

programació; en canvi, es feien commemoracions que no podien ésser centrals sinó col·laterals. Segons el GREC, calia centrar-se en l'actualitat que mereixia una reflexió i que atrauria gent a l'UCE pel seu interès. Havia d'ésser una Universitat pensada. Després passà a ésser una Universitat en renda: cursos d'estiu possibles pel volum de subvencions. Amb Miquel Porter encara es va fer algun intent de reflexió; i va anar bé, hi havia una actualitat. Max Cahner i Enric Casassas eren intel·ligents i feien el que calia, i a cada moment hi havia una temàtica important que valia la pena de tractar, com podia ésser la formació d'Europa entre els primers temes de la nova època en què Espanya estava a punt d'entrar al Mercat Comú. Era primordial que la gent sabés en veu d'especialistes què era el Mercat Comú dins de l'Europa moderna. Després, quan hi va haver la davallada dels països de l'Est, s'hi va reflexionar força. Van ésser uns anys de riquesa intel·lectual i analítica dignes de la Universitat Catalana d'Estiu. Quan Porter accedí al càrrec, encara s'hi feu una síntesi sobre el segle que acabava, i després, sobre el futur possible²¹¹.

La Universitat posterior era més administrativa, portada per Joan Maluquer, Ramon Gual, Joan Becat, al si del Patronat, els seus presidents i els respectius equips. Verdaguer reconeixia que unes poques subvencions anaven bé, però massa podien determinar el programa i continguts de l'UCE²¹².

La representació territorial d'abans de 1985 amb Joan Ané va ésser suprimida pel Patronat, format per alguns membres històrics i d'altres que representaven alguna institució com Òmnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià, la Societat Andorrana de Ciències, o els territoris del País Valencià, les Illes, l'Alguer i la Franja de Ponent. També hi havia representació de les Universitats. Pere Verdaguer constata que la representació de les Universitats no li havia fet mai gràcia, perquè les Universitats eren una altra cosa, i Prada no era una Universitat com les altres. La Universitat Catalana d'Estiu havia d'ésser un revulsiu popular per reflexionar sobre problemes del moment i dels Països Catalans, i pensada per a gent que no anava a la Universitat.

---

²¹¹ Reflexions de Pere i Gineta Verdaguer, en l'entrevista del 16 de febrer de 2008.

²¹² Testimoni directe de Pere Verdaguer, en l'entrevista del 16 de febrer de 2008.

7.2. La FUCE: continuïtat de l'UCE fins a l'actualitat

El Patronat s'encarregà de legalitzar la Universitat Catalana d'Estiu d'acord amb les lleis vigents en els respectius països: per Catalunya Sud, el 1985; per Catalunya Nord, el 1987. El Patronat acollia també un representant de la Societat Andorrana de Ciències.

Significà la institucionalització de la manifestació pradenca. Calia garantir la continuïtat, però l'oferta acadèmica havia d'estar dins l'àmbit universitari. Tot i l'obertura a totes les formes de cultura, a la docència pluridisciplinària per intel·lectuals i científics, i al debat universitari, s'hagueren de suprimir algunes seccions enteses llavors de caràcter més o menys marginal. S'hi produí algun malestar, que aviat es va normalitzar, perquè es tractava d'assegurar el futur i que des del punt de vista ideològic l'UCE constituïra un fòrum de debat plural entre tots els Països Catalans.

El 1992 es plantejava el problema d'un finançament més substancial. Max Cahner s'assessoraria aleshores per tal de dotar l'UCE d'una estructura més segura, sota la figura d'una Fundació.

Josep Piera explicava:

«Sempre he cregut que a l'UCE li feia falta una renovació. Els últims anys es tenia la sensació d'una decadència... Els espectacles han pujat de nivell... Jo a l'UCE li demano un nivell encara més alt, més rigor cultural i menys politització».

Josep-Maria Llompart opinava:

«Crec que sí que es pot parlar d'un relleu, però no d'una nova etapa. L'UCE ha de ser allò que sempre ha estat: una universitat lliure i espontània. És possible que els darrers anys s'hagués degradat un poc, sobretot pel que fa al concepte mateix d'universitat. Si volem fer una universitat d'estiu, no hem de perdre de vista que és una universitat i que, per tant, ha de tenir un mínim nivell universitari».

Fèlix Cucurull remarcava:

«El nivell acadèmic és alt i l'aspecte menys acadèmic s'ha resolt. Penso que és la línia que cal seguir, la tradicional d'aquesta universitat, que justifica la seva existència».

Van estar diverses les etapes en les quals es desenvolupà la Universitat Catalana d'Estiu, però, a grans trets, se'n podrien determinar quatre, agrupades pels anys en què tingueren lloc, i subdividides tenint en compte alguns fets en els moments històrics, els organitzadors al capdavant, i els canvis estatutaris i legals que la van administrar.

Una primera etapa comprendria des de la primera edició com a UCE, el 1969, fins al relleu dels primers dirigents per la Comissió Gestora, el 1978. En aquella etapa, calia mencionar que a instàncies dels ideòlegs promotors del GCJC s'organitzà conjuntament amb el GREC només el primer any; el 1970 ja fou solament el GREC qui se'n responsabilitzà, fins a concloure l'edició de 1977. En aquell temps, fou significatiu, entre d'altres, el manifest de 1973 sobre *El català, llengua d'expressió científica*, l'afluència massiva de participants del Sud, les acaballes del franquisme i la mort del dictador espanyol. També fou remarcable la participació dels partits polítics i els tres anys que es feu més d'una edició de cursos, concretament el 1975 a Prada i el 1976 i 1977 amb sengles edicions a Vic.

La segona etapa, a partir de l'edició de 1978, fou la Comissió Gestora qui se'n responsabilitzà, de la qual Joan Ané i Ribes estaria al capdavant de la Secretaria General, organitzada pels Amics de la Universitat Catalana d'Estiu de Barcelona. Correspon a aquests dos períodes, de setze edicions, l'espai temporal objecte d'estudi de la present recerca.

La tercera etapa, que començà a plantejar-se el 1984, fou la constitució del Patronat de l'UCE i els canvis en la direcció i l'equip rectoral, que sota la denominació d'Associació Universitat Catalana d'Estiu s'encarregaria de l'organització a partir de 1985.

La darrera etapa comprén des del canvi de figura jurídica com a Fundació Universitat Catalana d'Estiu, a partir de l'edició de 1996.

Aquestes dues darreres etapes ja no corresponen a l'estudi tractat, i tan sols se citen com a visió general de la continuïtat i el futur; a més, les noves tecnologies faciliten la informació des d'aleshores, que està àmpliament documentada i a l'abast de tothom en la pàgina web de l'UCE.

Promoguda pel president de l'Institut d'Estudis Catalans, Emili Giralt, el 28 de setembre de 1995 es va constituir la Fundació Universitat Catalana d'Estiu (FUCE), inscrita en el Registre de Fundacions del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, amb data 19 de març de 1996. Les finalitats fundacionals eren, entre d'altres, l'organització de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada durant la segona quinzena del mes d'agost de cada any, i cursos, seminaris, jornades i conferències de tot el ventall de disciplines al llarg del territori catalano-parlant, a més d'exposicions i publicacions. Era el mecanisme adequat per canalitzar subvencions, ajuts, beques i projectes de col·laboració amb altres entitats.

El Patronat el presidiren Enric Casassas el 1985 i 1986 per primera vegada. De 1987 a 1995, el presidí Emili Giralt. Ja com a Fundació –FUCE–, el 1996 i fins al 2000, assumí la presidència Manuel Castellet. De 2001 a 2003, presidí Miquel Porter. El 2004 i 2005 fou Pere Verdaguer qui n'estigué al cap. El 2006 i 2007, en fou presidenta Imma Tubella. Salvador Giner assolí la presidència de 2008 a 2013. Finalment, Joandomènec Ros, de 2014 a 2022.

En un moment determinat, per diferències procedimentals, el president de l'IEC, Manuel Castellet, va cessar com a president del Patronat, amb la qual cosa les Universitats de l'àmbit català van abandonar el Patronat l'any 2001 en protesta per la forma de procedir.

El Patronat nomenava cada any un president de l'Equip Rector. El primer fou Max Cahner, el 1985, que havia estat conseller de Cultura del primer govern de Jordi Pujol, i continuà el 1986 i 1987. De 1988 a 1991 presidí l'Equip Rector Enric Casassas. De 1992 a 1994, Max Cahner acceptava novament la presidència rectoral; per a ell, el futur de l'UCE depenia d'un cert nombre d'arranjaments, i estudiava amb el batle de Prada, Paul Blanc, responsable del Departament dels Pirineus Orientals i de la Regió de Llenguadoc-Rosselló, solucions de tipus estructural –el 1992 es realitzà la climatització del gimnàs per tal que es pogués utilitzar per als debats i com a gran sala d'actes–. El 1995 presidí l'Equip Rector Joaquim Arenas. Com a FUCE, presidí l'Equip Rector de 1996 a 2001 Miquel Porter. De l'any 2002 a 2008 ocupà la presidència Joandomènec Ros. El 2009, el presidí Jaume Sobrequés. De 2010 a 2013 presidí l'Equip Rector Jordi Sales. El 2014 fou Salvador Alegret qui n'estigué al capdavant, essent president honorari Jordi Carbonell. El 2015 presidí novament l'Equip Rector Joandomènec Ros, que el compaginà amb la presidència del Patronat. I de 2016 a 2022 presidí l'Equip Rector Jordi Casassas.

Els darrers anys –2018, 2019, 2021 i 2022– es farien també sengles edicions reduïdes a Manresa, a principi de juliol, exceptuant el 2020 que s'hi suspengueren totalment a causa de la pandèmia del coronavirus.

Pel mateix motiu del coronavirus, els actes presencials de la Universitat Catalana d'Estiu de 2020 a Prada se celebraren en petit comitè presencial al Centre d'Estudis Pau Casals –alberg Pau Casals-Canigó–, a l'edifici de Vall-Roc, i retransmesos per videoconferència, com també es feu de forma interactiva per als matriculats als cursos; i des d'aleshores les classes, tallers i actes que es feien al liceu Renouvier –com també l'allotjament reduït i els àpats– han passat a realitzar-se a l'Alberg, al cinema Lido i al Casal del Conflent de Prada.

El grup de Muntanyisme, amb Antoni Glori i Pau Vinyes de responsables, també feren un any més l'ascens al cim del Canigó per Cortalets amb un reduït grup d'alumnes.

Hom lamentava l'escàs material gràfic d'arxiu existent de les dues primeres etapes, fins que ho deixà la Comissió Gestora després de l'UCE de 1984. No era exacta aquella apreciació, perquè, si bé certament no estava tan accessible com la informació posterior en èpoques recents completament informatitzada, existia una valuosa documentació en suport sensible audiovisual d'actes enregistrats d'aquells anys, i una altra escrita d'administració i notícies perfectament custodiada en els arxius i dipòsits del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, i en l'Hemeroteca General i Centre Documental de la Comunicació (CEDOC) de la Universitat Autònoma de Barcelona, a Bellaterra, material el contingut del qual pot obrir una nova via de recerca per a futurs investigadors.

El buidatge de la documentació tractada ha estat bàsic en aquesta recerca, a més de l'enregistrament d'entrevistes directes a personatges significatius del Grup Cultural de la Joventut Catalana, del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, de la Comissió Gestora, dels Amics de l'UCE i del Patronat que hi intervingueren, i de les consultes personals a altres informadors que constitueixen un valor afegit de primer ordre per a la informació extreta de la història de vida i recopilada en aquest treball, que forma el cos principal de l'estudi, a més de la bibliografia existent sobre els antecedents i l'època.

Tal com escrivia Christian Lagarde a l'article «La Universitat Catalana d'Estiu: la legitimitat d'un ancoratge històric a l'espai pancatalà», publicat a *LENGAS: revue de sociolinguistique*, núm. 52, de 2002, el naixement de la Universitat Catalana d'Estiu es devia principalment al fet que l'UCE havia sorgit en una data de contestació d'un ordre establert, en tant que model social i cultural únic i imposat, en el qual la llengua i la cultura catalanes havien patit en l'Estat francès uns efectes devastadors, tal com afirmava l'històric Ramon Gual. La relació entre el *Maig del 68* i la qüestió de la llengua, segons Pere Verdaguer, era en gran part degut al moviment occitanista. Els estudiants nord-catalans eren escolaritzats a Montpeller, on Robèrt Lafont i Yves Rouquette recomanaven l'activisme lingüístic i polític.

El «model» d'organització va ser «importat» d'Occitània, on l'Institut d'Estudis Occitans havia organitzat cursets d'estiu des dels anys cinquanta. Pere Verdaguer subratllava igualment el paper important de Josep-Maria Batista i Roca, llavors a la universitat de Cambridge, que a

través de la seua autoritat moral i el seu prestigi acadèmic, contribuïa a fer de l'UCE la «plataforma de debat intel·lectual i polític» que esdevingué.

La primera raó d'ésser de l'UCE era recatalanitzar Catalunya-Nord, però igualment de constituir un punt de suport imprescindible a la lluita catalanista antifranquista. L'Assemblea de Catalunya, per exemple, criticava la clandestinitat i la repressió que s'exercia contínuament a les manifestacions que reclamaven l'amnistia dels militants arrestats. Es debatia entre catalanisme i franquisme en uns anys en què s'entenia millor la importància particular de l'UCE.

La denominada «Transició democràtica» al Sud –entre 1976 i 1978, any d'entrada en vigor de l'actual Constitució democràtica de l'Espanya de les Autonomies– permeté que els catalanistes poguessen actuar a rostre descobert. Per aquella nova circumstància es plantejava per primera vegada la pregunta del lloc de realització de l'UCE. Una alternativa era que tingués lloc a Vic. Tot i això, determinats antagonismes entre Comunitats Autònomes feien de Prada el terreny neutre ideal.

L'UCE, com a espai d'intercanvis i d'innovació, tendia a ésser cada vegada més lúdica. La «mudança» de 1985, com l'anomenava Verdaguer, estava destinada a corregir aquesta deriva: un Patronat, portat per Max Cahner, era llavors creat per mantenir un alt nivell d'exigència intel·lectual, el mateix que, més tard, la Fundació Universitat Catalana d'Estiu. Tanmateix, en certa manera, l'UCE es desviava dels seus orígens i es perfilava el risc d'institucionalització que denunciava explícitament Pere Verdaguer l'any 1998.

En una entrevista de 1994, reveladora de l'ambigüïtat del posicionament dels polítics nord-catalans respecte a la llengua –compresa, parlada, però no prou controlada per pronunciar discursos–, Paul Blanc, alcalde de Prada per Reagrupament per la República (RPR), reivindicava la permanència de l'UCE al seu municipi, perquè hi fos instal·lada «la seva autèntica seu» i que les activitats hi tingueren lloc tot al llarg de l'any. Pere Verdaguer observava un desinterés inquietant dels nord-catalans per la Universitat Catalana d'Estiu. Per contra, era conscient que l'UCE, des de feia molts anys, representava el punt de passatge obligat dels responsables polítics, no només del Principat, sinó igualment dels altres Països Catalans, incloent-hi Andorra.

L'UCE fidelitzava una certa «clientela» per interessos en el reencontre d'amics, la recerca d'aprenentatges humanístics i científics, de formació o informació cultural, de contactes militants i de contactes en l'àmbit de Països Catalans. S'hi trobaven tres tipus de necessitats principals: la primera, el reconegut eclecticisme de l'oferta acadèmica, des dels seus comen-

çaments, amb el desig de perpetuar-se; la segona corresponia a la imatge de fidelització i hospitalitat indicada; la tercera feia referència a la comunicació pancatalana.

La Universitat Catalana d'Estiu, en tant que institució considerada des de la seua creació com a pancatalana, requeria ésser analitzada de manera diferenciada no només en funció de si era vista des del Sud en oposició a si era vista des del Nord, sinó més aviat en tant que «en funció» del Sud o del Nord. El valor simbòlic atribuït a l'UCE des del Sud arrelava en el període del darrer franquisme.

Les primeres UCE eren investides d'un paper d'interfície –lloc, espai– en un context d'opressió franquista. En aquest sentit, oferien aire, constituïen un pulmó i permetien donar curs lliure al somni d'obertura i via d'escapament. Representaven el lloc ideal de contestació a la dictadura –resistència, agitació, lluita, militants clandestins–, que permetia defensar-se i conspirar. En una paraula, «refugi» on les inquietuds i el desfogament no estaven prohibits i res no era impossible.

L'UCE era, doncs, el lloc per excel·lència de reunió i de retrobament entre catalans del Nord i del Sud, entre membres dels diferents Països Catalans, entre militants de les diverses formacions polítiques, entre antifranquistes del Sud i exiliats al Nord que hi convergien. Es tractava d'una base que negava les divisions instaurades pels Estats.

Enfront dels bloquejos imposats per la dictadura, Prada permetia –sobretot, sens dubte, per als sud-catalans– de «repensar el futur»: era el lloc del possible, de l'esperança, d'una projecció cap endavant. Allà tenia lloc el debat, on des de la «nit franquista» s'aprenia a adquirir la informació, el coneixement, per tal d'arribar a la presa de consciència capaç no només de superar el règim sinó de prendre el relleu. L'UCE va estar un referent simbòlic, fins i tot mític, però ineludible. Prada va servir –i serveix– per «formar una elit intel·lectual amb sentiment nacional».

La imatge de l'UCE, en tant que «institució reivindicativa», el lloc «d'experiències originals», d'esperit resistencialista i provocador», era en efecte clarament associada al nacionalisme català i, fins i tot, en tant que «gueto nacionalista radical» podia fer nosa la seua perpetuació.

La participació pressuposava una implicació i una adhesió ideològica: «Pels que hi han vingut [...] una referència important en la conscienciació de la pròpia catalanitat. Pels que n'han sentit parlar [...] una barreja de curiositat, dubte, incomoditat, recel i admiració». «Qui només n'ha sentit parlar de lluny, s'ho mira amb recel. Qui no entén el fet català, ho menysprea».

Així mateix, el paper de l'UCE per a alguns havia evolucionat en funció dels interessos i del context sociopolític, i com a conseqüència «havia canviat la seua finalitat» amb el sentit que quedava molta feina per fer i la institució «continuava tenint un paper crucial».

Per al Sud, l'UCE era «*acadèmica, reivindicativa i lúdica*», ítems als quals caldria afegir que també era «*experimental*». Des del punt de vista acadèmic, que legitimava la denominació d'*Universitat*, era inqüestionable reconèixer a l'UCE «un alt nivell intel·lectual» o, encara més, un «intercanvi cultural amb prestigi». L'opinió més estesa la presentava com a «lliure, variada quant als continguts i diferenciada» d'algunes homòlogues massa «academicistes». «L'equilibri d'oferta acadèmica» i el fet que sabés sortir dels «tòpics intel·lectuals» la configuraven com a model d'universitat de futur.

L'aspecte reivindicatiu era, tanmateix, el més freqüentment evocat. Prada, com a lloc de coneixement, de reflexió, de reivindicació dels Països Catalans, es considerava pels mateixos participants com a «punt de trobada de nacionalistes i d'independentistes», un lloc «catalanista i progressista» on s'expressaven experiències que permetien sentir-se catalans i poder viure en català, cosa que fins llavors no era gens fàcil, almenys per una banda per als nord-catalans, però per l'altra per als valencians i els illencs. Les frustracions eren menys patents per al Principat. En aquest sentit, convenia interpretar Prada com una «*Meca*» a Catalunya Nord: lloc de pelegrinatge, excepcional, on els assistents es trobaven en un present, fora de l'espai i del temps comuns, en la construcció d'un projecte unificador futur, potser utòpic, de «preparar la gent per a la independència». (LAGARDE, 2002)

L'aspecte lúdic i experimental de l'UCE, sense cap connotació negativa, però que alguns titlaven de carnalesc, posseïa en efecte un caràcter a la vegada festiu –fer festa, bons moments de lleure i esbarjo–, considerat de vegades com el lloc i l'ocasió, privilegiats i tolerats, d'una inversió subversiva general dels prohibits socials i morals, «un paradís sexual», particularment apreciat en primer grau pels joves «progressistes» en un moviment *hippy*, de romàntics i nostàlgics.

La Universitat Catalana d'Estiu es va iniciar com a una realització nord-catalana pel GCJC que, després de les Diades de setembre de 1968 a l'Ajuntament de la Vila de Prada en règim obert, organitzaren conjuntament amb el GREC la primera UCE, el 1969, al Liceu Charles Renouvier en règim d'internat. Els nord-catalans de llavors eren els que amb més coneixement de base podien avaluar l'impacte històric de la creació de l'UCE sobre el seu territori.

L'UCE era el lloc de retrobament que contribuïa a tornar la dignitat al català a Catalunya Nord, de presa de consciència enfront de l'Estat francès. I oferia, segons esmentava Pere Verdager, un ambient militant català privilegiat de lluita antifranquista de sud-catalans refugiats polítics al Nord. La importància de l'UCE consistia sobretot a servir de revulsiu catalanista per recuperar la consciència adormida, que s'estava perdent pel fet del jacobinisme francès —centralitzador i anorreador de les diferències culturals entre territoris—, promotor d'una «repressió més subtil i eficaç» que aquella exercida al Sud per la dictadura franquista. El seu paper a la vegada aglutinador, dinamitzador i subversiu a escala de Països Catalans, que transcendia la divisió estatal-nacional, era llavors de suscitar conjuntament la lluita política i la revifalla cultural.

Es reconeixia generalment a l'UCE el seu paper d'aproximació de Catalunya Nord al conjunt dels Països Catalans, de recordatori de la catalanitat allà on apareixia diluïda, però sobretot com una ocasió excepcional de «carregar les piles» per als nacionalistes, perquè els militants poguessen elaborar projectes per dur-los a terme la resta de l'any.

En el moment que l'afluència dels altres territoris augmentà, l'UCE podia ésser considerada com a una invasió de l'exterior, la qual cosa engendrava un cert malestar entre els autòctons o, si més no, com a reclam turístic en la mesura que omplia hotels i bars de Prada i el comerç se'n sentia afavorit.

Segons Lagarde, s'hi constatava que l'impacte de l'UCE era més estructural que popular —més per a organismes locals que no pas per a persones—, que era un producte d'importació, ja que l'organització es feia pràcticament tota des del Sud, i centrada al Sud, sobretot per la política, la qual cosa es podia interpretar com una ocupació espanyola durant uns dies. Un sud-català veia en la realització de l'UCE l'ocasió de remoure alguna consciència política sobre el fet català. La presència cada dia del batle de Prada podia evidenciar la voluntat de «recatalanitzar el Conflent», però per als nord-catalans l'UCE era més aviat ignorada per la classe política nord-catalana.

La premsa estrangera la considerava «massa barcelonina». En tot cas, la diversitat de parers plantejava controvèrsia pel que feia a l'esdevenidor de l'UCE, la qual cosa correspondria, al cap i a la fi, a la seua funció inicial i permanent de lloc de debat.

Majoritàriament hom coincidia en el desig de perpetuació de la institució, necessària en tant que «no eren un país normal», és a dir, perquè els Països Catalans no constituïen un Estat. No obstant això, la filosofia de l'UCE calia que mantingués l'esperit fundacional d'equilibri de

compaginar adequadament inquietuds nacionalistes amb l'oci i la diversió, en el sentit de combinar rigor i oferta acadèmica, reivindicació política i activitats culturals i lúdiques. (LAGARDE, 2002)

Es reclamava a l'UCE més arrelament a la realitat de Catalunya Nord, de fer un esforç per donar un paper clau a aquest territori, de fer-n'hi més promoció i informació, de fer-la pública. El simbolisme de Prada, no era el mateix d'un costat i de l'altre de les Alberes, i perdia la seua importància sobre el terreny: era molt diferent el grau de consciència catalana, de competència lingüística en català, d'integració del català i del catalanisme en el joc polític.

Per al Sud, es mantenia la voluntat política militant de fer la nació catalana completa, «de Salses a Guardamar, de Fraga a Maó i l'Alguer», respecte a una gestió política que s'havia acomodat en l'Estat espanyol de les autonomies, aburgosat i burocratitzat en la seua institucionalització, i que contrastava amb els fonaments elaborats a Prada abans de la mort del dictador i sota la Transició.

Per al Nord, l'objectiu de consolidació d'uns Països Catalans no podia sentir-se marginat sobre el propi territori. Tanmateix, la feble participació, el sentiment d'inadequació a unes necessitats, a unes prioritats específiques, evidenciaven la necessitat d'ésser tinguts en compte a tota urgència pels promotors de l'UCE.

La continuïtat i independència de la Universitat Catalana d'Estiu com a institució cultural es veia garantida des de la presidència del Patronat el 1985 per part de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquell any l'Ajuntament de Prada i les diverses institucions polítiques i entitats administratives del nord i del sud de Catalunya acordaren de reconèixer el paper unitari de la Universitat Catalana d'Estiu. Açò fou el punt de partida perquè se solidaritzessen en la causa nacional els altres territoris de la comunitat lingüística. I, tal com deia Pere Verdaguer, citem:

«La “Prada d'Estiu” no deixa d'estar oberta de bat a bat a tothom, sense consideració d'edat ni d'Estudis fets, segons la fórmula consagrada, prou flexible per acollir a la vegada el principiant i l'especialista, l'aficionat i el professional, el qui no sap el català i el professor de filologia, el conceptual i el pragmàtic, el qui ho vol veure una mica tot i el qui només ve pels plasmes o les fractals, l'excursionista i el filòsof. Com sempre, només es demana curiositat, obertura d'esperit i sentit de la convivència». (*Terra Nostra*, núm. 65, 1988: 10)

El dia a dia de l'UCE tenia molt de ressò en la premsa escrita que, a més, cada matí era exposada en els panells de l'entrada del Liceu perquè tothom que volgués se n'assabentés del que s'hi publicava; a més, Catalunya Ràdio –que començà les emissions el 30 de maig de 1983–

hi instal·lava un estudi mòbil en un vehicle tràiler estacionat al pati, al costat del Tendal, que emetia en directe per al Sud.

Respecte als comerços de Prada en particular, l'UCE sí que va tenir un cert efecte positiu. El fet de tenir gent consumint i parlant català sempre ajudava a valorar la llengua i a recuperarla. A les nits, s'anava als pobles en festes, i en aquells casos sí que es feia una mica de barreja entre els universitaris que hi anaven a ballar i la gent del poble que ballava, i això també era positiu. El darrer grup de l'anomenada «Animació als Pobles» havia estat *Crescendo*, format per Joan Miquel Paraire i Ramon Gual Batlle, però abans de *Crescendo*, fou el grup de Maties Mazarico. Era cultura popular i s'hi parlava català.

A Prada ja es parlava poc català. Tanmateix, als comerços sí. Per a Prada era positiu, econòmicament i culturalment, cosa per la qual els alcaldes de la Vila sempre hi havien tingut una actitud positiva respecte a la Universitat. Prada havia estat un centre de concentració cultural d'interés, fos pel Festival de Cinema, pel Festival Pau Casals, o per la Universitat Catalana d'Estiu. I tot això era un atractiu important per al municipi.

La intensitat de cursos, conferències, activitats i lleure havia fet de l'UCE un espai privilegiat de formació i vivències, de signe català progressista, on es gaudia de la natura i de l'amistat, de l'aprenentatge i de la gresca, d'estima per la terra i per la gent de la terra, del compromís amb una pàtria –la pròpia: els Països Catalans– i la voluntat de treball i de lluita per mantenir-la viva, és a dir, per alliberar-la, per retornar-li la independència, tal com apuntava Josep Guia. Prada era universitat popular, escola dialèctica, on tothom deia la seua i tot es raonava i es debatia, on no es donaven títols ni se n'exigien, on la llibertat de càtedra consistia en el fet que ningú no parlés *ex cathedra*. Prada va estar l'experiència pilot i el laboratori de la Catalunya completa i independent. (*Terra Nostra*, núm. 85-86, 1993: 187)

En un parlament en l'espai diari conjunt de migdia a la cinquanta-unena edició de la Universitat Catalana d'Estiu, al Liceu de Prada, reservat per a conferències, actes institucionals i reconeixements, Joan Becat glossava la trajectòria de l'UCE des dels inicis per retre homenatge al mig segle de la institució acadèmica. Hi destacava el lloc de «políticament neutre i lliure, de pensament i debat, que havia anat evolucionant i adaptant-se a les necessitats de cada moment, sempre amb caràcter universitari i popular, com a lloc d'encontre, convivència i reflexió». Sense haver-ho previst, almenys d'aquella manera, la Universitat de Prada havia sortit d'una iniciativa ciutadana i catalana del nord al servei dels Països Catalans, que eren la nació completa. Pel liceu Renouvier havien passat milers de professors, alumnes i responsables de l'organització i els serveis, molts dels primers ja absents definitivament i per als quals

Becat va tenir paraules de record i agraïment. I una quantitat innumerable de polítics en exercici o d'altres que escalaren estadis superiors després de passar per l'UCE.

Les bones relacions amb les autoritats locals propiciaren –de vegades no exemptes de friccions– que la continuïtat de l'esdeveniment fos possible. Els mitjans de comunicació, que sempre van estar a l'aguait de les novetats i els actes més diversos, donaren visibilitat, ací i allà, a la manifestació pradenca i foren clau per a l'arxiu de la memòria que les hemeroteques donarien fe per sempre més.

Joan Becat hi parlava de polítics amics i d'altres més distants, però que tots formaren part de la intrahistòria de l'UCE, fins i tot representants de partits conservadors –era el cas de les Illes– que demostraren obertura de mires en acceptar venir a Prada perquè consideraven que la màxima justificació era el respecte a les persones i les idees.

Considerava quatre grans etapes ja citades al llarg dels cinquanta anys de l'UCE. I una cinquena, encara, que podria identificar la nova realitat, si més no com a seu física permanent de l'UCE, que encetava el Centre Transfronterer d'Estudis «Pau Casals», impulsat per la Universitat Catalana d'Estiu i ubicat a la mansió Vall-Roc de Prada, infraestructura propietat d'un consorci institucional entre el Consell Regional Llenguadoc-Rosselló, el Consell General dels Pirineus Orientals, la vila de Prada, la Generalitat de Catalunya, les quatre Diputacions Catalanes, els Consells Insulars de Mallorca i Eivissa-Formentera, i el Govern d'Andorra, cofinançat pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional de la Unió Europea i cedit per a ús de la Universitat –la FUCE, legalitzada a l'Estat espanyol, i l'Associació UCE, legalitzada a l'Estat francès– en concessió administrativa perquè el gestione durant quaranta anys²¹³.

Els temps convulsos de privacions i manca de llibertats, d'imposicions centralistes, de dominació colonialista de mitjan segle XX, a l'Estat francès, o de les prohibicions i censures que decretava la dictadura a l'espanyol, ja han passat, o això sembla. D'alguna manera aquest ha estat el gran triomf de l'ideari del fracassat *Maig del 68*. Les reivindicacions polítiques incipients aleshores, quan encara eren clandestines, tot i que continuen sobre bases relativament consolidades, ara són d'una altra manera, i en un context de desenvolupament social distint.

---

²¹³ Document original extret de l'àudio enregistrat del parlament de Joan Becat i Rajaut al liceu Charles Renouvier de Prada en el transcurs de la 51a Universitat Catalana d'Estiu, en acte públic celebrat el 20 d'agost de 2019.

7.3. El futur de la Universitat

Caldria recordar que dins de la concepció iniciàtica de l'UCE hi havia dues tendències: una més acadèmica i convencional, propera a l'organització, defensada pel GREC; i l'altra de més llibertat, reivindicativa i contestatària, proposada pel GCJC, que considerava que la participació personal, la inclusió de determinats temes, l'oci i el dret a fruit de les coses que formaven part de la cultura popular i la vida comuna diària, també havien de tenir el seu espai.

La Universitat Catalana d'Estiu era progressista i lliure per definició i, en paraules del malaguanyat rector Miquel Porter, en l'UCE es podia gaudir de «*la república de les lletres i del bon humor*», que havia d'ésser compatible. No s'havia de fer ciència del matí fins a la nit, perquè l'excés de dedicació homogènia a l'estudi podia abocar a l'esgotament i abandonament si no es contemplava la variació i el descans, la necessitat d'esbarjo relaxant i merescut. Calia compaginar el lleure amb una convivència compartida que inserís l'aprofitament del saber acadèmic, producte de l'esforç intel·lectual, dins la realització individual de l'home que vivia en un entorn diari irrepètibl.

En una universitat com la de Prada havia d'haver-hi lloc per a l'esplai desinhibit. L'UCE seduïa tant per fer una presentació científica ben feta, ben interessant, com per la part lúdica, que de cap de les maneres es podia reprimir. És clar que les tendències ideològiques sempre hi són, i que la situació de prostració i de dependència politicosocial i l'estadi de reconeixement de la llengua pròpia sembla que involucionen i, fins i tot, s'albiren bastant preocupants.

Les persones grans habituals a l'UCE ja se sabia que eren assídues i que continuaven assistint-hi, per convicció ideològica, per interessos particulars o per militància romàntica; però el futur estava en els qui continuarien si s'ho creien, per agafar el relleu generacional i no trencar la baula continuista. Per aquesta connotació, la part lúdica hi havia de tenir un lloc destacat. Era notori, doncs, que l'avenir de l'UCE girava al voltant del jovent fidel a les successives convocatòries sempre que s'adaptés al ritme previst, però no es pot menystenir l'espai personal que havia de compartir amb els congèneres generacionals i els hàbits privatis propis en determinats estadis de llur existència.

La Universitat crítica ha d'ésser conscient que els temps han canviat. Cal que abaste tot el ventall de drets i necessitats d'interés global que la postmodernitat del benestar exigeix. En una institució acadèmica seriosa, com ha d'ésser l'UCE, i en edicions intensives de curta durada en períodes vacacionals, és indubtable que la qualitat formativa hi és, per la inquietud dels discents, per la pedagogia que s'hi fa servir, pels temes, i per la talla dels ponents, profes-

sorat o professionals escollits. La garantia del nivell acadèmic i rigor científic cada vegada més consolidats restava acreditada per la vinculació de les universitats catalanes al projecte de la Universitat Catalana d'Estiu.

El jovent d'avui, malgrat l'edat, parteix de bases molt més sòlides que les generacions precedents, i no només es deixa seduir per coses lúdiques, perquè això sol no serveix. L'UCE no ha d'ésser un lloc on es passa el dia només estudiant o només divertint-se, sinó que la combinació d'ambdues coses en la justa mesura és en definitiva el reclam que en el futur podrà continuar motivant.

Després de més de mig segle ininterromput de celebrar-se l'esdeveniment de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada, havien estat moltes les il·lusions dipositades en l'entitat acadèmica, cultural, de reencontre d'afinitats socials i de convivència en català, i molt ambiciosos els projectes que l'havien encimbellat. El producte del treball innovador i acadèmic de primer ordre havia dignificat l'UCE i li atorgava un prestigi internacionalment reconegut. Però els entrebancs que es van haver de superar tampoc foren pocs ni fàcils de resoldre. La qüestió administrativa, financera, organitzativa, de legalitat estatutària, i de vegades de fortes discrepàncies internes havien fet perillar en més d'una ocasió la seua continuïtat. Tanmateix, el bon saber fer dels successius Equips Rectors van anar dotant la institució d'uns mitjans i unes estructures fortament consolidades per poder oferir al seu alumnat present i al potencialment futur unes garanties de qualitat programàtica, en un lloc de complicitats polítiques i afirmació nacional on col·laborar a construir uns Països Catalans lliures i progressistes.

Darrerament, després d'uns anys de tràmits i acords amb els governs implicats i amb la Comissió Europea, s'havia engegat el nou projecte del Centre Transfronterer d'Estudis Pau Casals que definia les bases d'una seu estable per a la Universitat a més llarg termini, amb funcionament continuat com a lloc d'acollida per a jornades, congressos, cursos especialitzats i activitats relacionades amb la llengua i la cultura catalanes, i que assegura unes quantes dècades de formació estable.

El fet que la titularitat corresponga a dos estats referma els plantejaments de la Unió Europea per afavorir la natura transfronterera, tot i que l'UCE qüestionava les fronteres estatals que anorreaven nacions, especialment quan s'assentaven en estats diferents. D'alguna manera, la creació a Vall-Roc del Centre Transfronterer d'Estudis Pau Casals-Canigó, ideat per ampliar la capacitat de la Universitat Catalana d'Estiu, servirà d'alberg i intercanvi internacional al llarg de l'any, i augura un futur plausible que esvairà les divisions administratives imposades per la política territorial ancestral.

Conclusions

La nostra recerca sobre els orígens de l'UCE ens ha permès recuperar molta informació que romanía oculta en arxius documentals o en el record de molts dels artífexs del fet pradenc. Com ja hem avançat, una part de la documentació que es generà en els tres primers lustres de l'UCE es va transferir al Patronat de la institució. Però la majoria dels papers es custodien a l'hemeroteca i fons documental del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Per la seua banda, la memòria viva dels protagonistes directes i els testimonis indirectes de l'engegada de l'UCE sobreviu en la consciència dels subjectes que hem pogut entrevistar. No cal insistir de nou en la naturalesa selectiva, parcial i fins a cert punt vicària dels records històrics. La història oral és contingent i necessària alhora. Ens resulta imprescindible per tal de rememorar el passat, però l'hem de sotmetre al sedàs de la contrastació, la depuració i la compleció documental. La memòria històrica i el judici historiogràfic estan ben pròxims; tanmateix, pertanyen a escales de magnitud diferent.

La lectura i anàlisi de milers de documents, acarats amb la crònica personal d'una trentena llarga d'antics professors i dirigents de l'UCE, i amb el que sobre Prada s'havia publicat fins al present, ens han servit per a bastir aquesta narració interpretada. L'exercici ha estat ardu i laboriós, com ho és sempre el treball de reconstrucció històrica. Ens ha calgut un munt d'hores, repartides al llarg de més d'una dècada, per a completar-lo. Al capdavant, hem tractat d'articular un relat plausible del fenomen pradenc, integrant les dades obtingudes en un esquema interpretatiu ponderat, sense abjurar, però, de les nostres conviccions. Som conscients que l'historiador mira d'objectivar les dades que reporta, és a dir, ha d'aportar dades verídiques, contrastades empíricament amb el registre dels fets pretèrits. Però no pot ésser objectiu, si per objectivitat s'entén una impossible abstracció del punt de vista propi, amb els valors i creences que li són inherents.

Fet i fet, concloem l'estudi amb una recapitulació de les idees i els fets més significatius que convé consignar en relació amb el fenomen de l'UCE. Agrupem les conclusions en cinc apartats: 1) el context i els factors que expliquen la gènesi i afiançament de la institució; 2) l'evolució d'aquesta en el període considerat, amb una proposta de periodització raonada; 3) les característiques diferencials de l'UCE; 4) les línies generals de la pràctica acadèmica, amb els aspectes més destacats i 5) les aportacions de l'UCE a la cultura del catalanisme.

1. La gènesi de l'UCE: els antecedents

1.1. El projecte de conformar un àmbit de reivindicació per a la llengua i la cultura catalanes, l'UCE, naix a Prada de Conflent, a Catalunya Nord a finals dels anys seixanta. Vist ara, no podia haver estat altrament. A Catalunya, durant el franquisme, la privació de llibertats, la coacció permanent i el control social, per mitjà de la censura o la prohibició de tota mena d'actes, eren gairebé absoluts. A la repressió directa i l'autocensura interna que operava sobre les consciències, s'afegia la persecució induïda pels agents de policia i els delators, infiltrats en organitzacions polítiques i fòrums acadèmics. Resultava impossible, doncs, la celebració de trobades de discussió en el territori català sotmés a la jurisdicció del règim dictatorial. Pere Verdaguer, un dels fundadors de l'UCE, en resumia els objectius molt clarament. L'UCE va nàixer per tal de crear un espai de recatalanització de Catalunya Nord i de recobriment de la llibertat de Catalunya Sud. Ambdues perspectives es fonien en una de sola. I en aquesta confluència es troba la clau del ressò que Prada assolí aviat i que, amb vicissituds i mutacions diverses, perdura fins avui.

1.2. Com se sap, la llengua i la cultura catalanes havien experimentat un profund retrocés al territori històric de Catalunya Nord, d'ençà que aquesta va quedar annexionada a la monarquia francesa pel Tractat dels Pirineus (1659). La Revolta Catalana se saldava amb una amputació territorial, la qual resultaria més traumàtica a la llarga que no en les dècades inicials de vinculació a l'Estat gal. En efecte, la francesització de les terres situades a l'altra banda de la ratlla pirinenca s'aguditzà durant els segles XIX i XX, quan el projecte ideològic jacobí, sorgit de la gran cesura de la Revolució Francesa, imposà definitivament els referents socio-culturals del centralisme gal, feu recular el català com a llengua de relació habitual, interrompé la transmissió intergeneracional i acabà d'assentar els mecanismes de la diglòssia substitutiva. El procés de substitució del català pel francès s'aguditzà després de les dues guerres mundials. La mobilització dels nord-catalans es feu invocant els valors del patriotisme republicà. És a dir, reforçant el sentiment d'adhesió al que representaven, i representen encara, vist el seu tenor aferrissadament centralista, la bandera tricolor i el francès com a llengua nacional i referencial. La cinquena República, sorgida del sotrac de 1945 i de la crisi de 1968, no feu sinó aprofundir una tendència que ja està esbossada en el famós *Rapport Grégoire*, de 1794, que prescrivia la universalització del francès i l'extinció forçada de les altres varietats lingüístiques, els *patois* o patués.

D'altra banda, durant la segona meitat del segle XX, Catalunya Nord, els límits de la qual coincideixen a grans trets amb els del departament dels Pirineus Orientals, esdevé una de les regions més deprimides de França: nivells de renda baixos, escassa industrialització, emigració del jovent, envelliment de la població –agreujat per l'acollida de jubilats de regions septentrionals, que s'hi instal·len per la bonança climàtica–, comunicacions precàries, indefinició identitària, diluïda en l'entorn occità –el Llenguadoc i el Rosselló s'integren en la mateixa unitat administrativa regional– L'aparició de l'UCE el 1969 responia en part a una voluntat de redreçar aquest estat de coses, la marginalitat de la «Catalunya francesa», tot reivindicant el fet diferencial de la llengua i la cultura catalanes i contribuint a la conformació d'un cert orgull identitari regional. Aquest es podria mesurar des dels anys que ens ocupen en la profusió de senyeres que s'observen per tot arreu del departament i en tota mena de suports.

Val a dir que determinats fenòmens del ressorgiment nord-català estan connectats amb l'influx que l'UCE ha exercit sobre el seu territori de naixença. En algunes manifestacions, el lligam és directe i es pot concebre en termes de causa i efecte. És el cas de la xarxa associativa d'escoles la *Bressola* (1976) o d'*Arrels* (1981), escissió d'aquella, tant en l'escola com en l'emissora de ràdio, on l'activisme en pro del català es manifesta de manera ben explícita. En uns altres casos, la connexió es pot veure a la manera d'un substrat compartit, com ara en la constitució de la Universitat de Perpinyà Via Domícia (1979), segregada de la de Montpeller, i afirmada sobre el caràcter de frontissa que sempre ha tingut el Rosselló, territori articulat per la *Via Domitia* dels romans. En el nom de l'*alma mater* perpinyanesa, aquesta menció, que acompanya el nom de la ciutat, antiga cocapital del Regne de Mallorca, és inseparable del fet que el català, tot i ésser molt minoritari, hi ha guanyat una certa visibilitat. Un cas similar es retroba en el fervor que concita l'equip de rugbi local Unió Esportiva Arlequins de Perpinyà, la USAP, integrat en la primera divisió fins a 2014 –hi retornà el 2018-2019– i campió de França per setena i darrera vegada el 2009.

1.3. Però per què l'UCE va nàixer a Prada? Més enllà de les raons logístiques, d'oportunitat material, hi havia motius de caràcter simbòlic prou poderosos perquè una iniciativa com aquesta sorgís en una petita població, que el 1969 a penes reunia 5.000 habitants. Recordem que Prada es troba en una vall més aviat estreta, on comença el raiguer del Canigó, una les muntanyes sagrades en la mitologia del catalanisme contemporani. Sobretot d'ençà que Jacint Verdaguer hi dedicà el poema èpic homònim (1886), pedra angular de la Renaixença catalana avançada. Com s'encarregà Verdaguer de pregonar, la fama mítica del Canigó s'associa als

dos centres d'espiritualitat romànics, que s'alcen en el seu entorn, prop de la vila pradenca, Sant Miquel de Cuixà i Sant Martí del Canigó. Tots dos conformen amb Ripoll, Sant Pere de Rodes i Montserrat, el nucli de llocs sagrats de la Catalunya Vella, on es confonen, en un mateix complex identitari, el sentiment religiós i l'afecció a la terra nadiua.

Ara bé, la catalanitat és plural, diversa i canviant. Amb els referents simbòlics del passat medieval conflueixen d'altres, d'un origen i significació ben diferents. La història del segle XX és una història convulsa, d'avanços i retrocessos, d'oportunitats frustrades. Aquestes contradiccions cristal·litzaren en la Catalunya republicana, en l'exili i en el pelegrinatge dels refugiats que havien encarnat l'esperança del progrés per al país, per a la seua llengua i la seua cultura. Després de la desfeta de 1939, Prada acollí dos hostes il·lustres, tots dos exiliats. Pompeu Fabra (1868-1948), seny ordenador de l'idioma, artífex principal del redreçament normatiu del català, que es refugià amb la seua família a Prada. Hi morí ostentant el càrrec de conseller de la Generalitat en l'exili, nomenat pel president Josep Irla (1876-1958), i és soterrat al cementeri de la vila. També el gran músic Pau Casals (1876-1973) estigué refugiat a Prada entre 1946 i 1955. Aquí va fundar, amb motiu del bicentenari del traspàs de Bach, el festival de música clàssica que encara s'hi celebra cada estiu. Fabra i Casals són dos referents del catalanisme laic, que no entren en contradicció amb els símbols de la Catalunya cristiana. Més aviat la complementen, tot conformant un *humus* comú, un substrat que confirma l'evidència que a Prada conflueixen tot de línies de força i que era un espai d'allò més apropiat, quasi providencial, per a la fundació de l'UCE.

1.4. La dualitat de tradicions dins del catalanisme a què hem al·ludit reapareixerà en la gènesi de l'UCE, en forma de dos grups generacionals, amb sensibilitats, referents, estímuls i inquietuds diferenciats, que ara i adés convergiran en iniciatives comunes o pugnarán pel control del naixent projecte de l'UCE.

El nucli més veterà era el Grup Rossellonés d'Estudis Catalans (GREC), creat el 1960 a Perpinyà, que tenia com a membres d'honor personalitats de reconegut prestigi civicocultural, com els escriptors Josep Sebastià Pons (1886-1962) i Carles Grandó (1889-1975) o el lingüista Enric Guiter (1909-1994). El GREC es destacà per l'activisme lingüístic. Des de 1963 organitzà a Perpinyà unes Diades d'Estudi on es retia homenatge a Fabra i als gramàtics locals i s'abordaven les relacions entre la llengua i l'entorn. Ben aviat al si del GREC se suscità el dilema que apareix en tots els grupuscles militants d'una minoria sotmesa: polititzar-se o perseverar en la reivindicació culturalista. Els partidaris de mantenir l'apoliticisme

s'escindiren del GREC i crearen l'Institut d'Estudis Rossellonesos, d'orientació netament conservadora. El 1968 fou elegit secretari del GREC Pere Verdaguer i Juanola (1929-2017), que amb el temps esdevindria una de les personalitats més prominents del catalanisme rossellonés, sobretot en l'àmbit de l'activisme cultural.

El sector catalanista més jove es concentrava en el Grup Cultural de la Joventut Catalana (GCJC), del qual formaven part activistes que després serien destacats líders del catalanisme polític, com Miquel Mayol i Raynal o Joan-Pere Pujol. El GCJC compartia amb el GREC la preocupació medul·lar pel redreçament idiomàtic, que es traduïa en campanyes d'alfabetització en català i d'altres iniciatives d'animació cultural. Els membres del GCJC coincidiren amb els veterans del GREC en les Diades d'Estudi, a finals d'agost de 1968. L'empremta de les mobilitzacions del maig anterior a París era encara molt viva. Sota l'impuls euforitzant de les protestes de la capital gal·la, concomitants amb les revoltes contraculturals que es produïrien aquell mateix any a Berkeley, Praga, Mèxic DF o Berlín, els joves del GCJC proposaren l'organització l'estiu següent d'una trobada catalanista. Aquesta havia d'aplegar participants del Rosselló, la Catalunya Sud i, eventualment, dels altres territoris de parla catalana. Miquel Mayol hi suggerí el nom, que faria fortuna, «Universitat Catalana d'Estiu», per analogia amb la Université Critique d'Été, sorgida dels debats assemblearis del *Maig francès* a París i en altres ciutats de l'hexàgon gal.

Les diferències entre el GREC i el GCJC eren generacionals, sociològiques i parcialment ideològiques, per bé que, com sol ésser habitual en societats minoritzades i altament endogàmiques, no resulte fàcil establir una divisòria clara entre els uns i els altres. Sovint les trajectòries individuals tracen uns perfils desdibuixats, si no erràtics. És freqüent que persones que en els anys de joventut defensaven posicions més progressistes, si més no en determinades qüestions, com ara l'emancipació nacional, poden avançar en la maduresa i la senectut envers posicions més conservadores. Menys comú és el recorregut invers, de la tebior juvenívola a la radicalització adulta.

A risc de simplificar la realitat, es pot afirmar que els intel·lectuals del GREC sustentaven una visió del fet català nodrida pels referents etnogràfics autòctons, la tradició humanisticofilològica i la gran cultura literària europea. Els joves del GCJC, sense negar aquesta herència, pretenien obrir el catalanisme a les grans transformacions en curs –la descolonització dels pobles oprimits, la crisi del capitalisme, l'emancipació de la dona– i a les que començaven a insinuar-se en l'horitzó –les manifestacions contraculturals de massa, l'interés incipient per l'ecologia, l'alliberament sexual de les minories, l'antipsiquiatria–. En els joves del GCJC

pesava molt, com ja s'ha dit, l'enlluernament d'una pretesa revolució incruenta, com es veia aleshores el *Maig francès*. I també els ecos dels mites revolucionaris, que després revelarien la seua veritat més terrible –Mao, Castro i la revolució cubana, amb la figura romàntica del Che Guevara, i, un poc més tard, Salvador Allende i la malaguanyada experiència de la Unidad Popular xilena.

1.5. En tot cas, s'ha de reconèixer que en la gènesi de l'UCE conviuen, *ab initio*, aquestes dues concepcions diferenciades sobre el que havia d'ésser aquest fòrum nouat. Dues visions que, fins a cert punt, vertebraren la història de la institució, modulant-se d'acord amb les circumstàncies de cada moment, i que reapareixen de tard en tard en les pugnes, de vegades públiques, de vegades soterrades, pel control de l'ens pradenc i per la imposició d'un determinat discurs dominant al si del catalanisme. Veurem tot seguit, en el repàs de les línies programàtiques de l'UCE, en què es concreta aquesta dualitat conceptual.

Com hem insinuat, en totes les societats hi ha conflictes interns: combat d'idees antagòniques, dissensions per l'accés als recursos i lluites de poder, siga aquest material o simbòlic. Els conflictes dins de l'UCE no han estat d'envergadura en cap moment, la sang no ha vessat mai al riu. En general, les fractures ideològiques s'han pogut negociar i reconduir, en benefici de la institució i de l'interés superior del projecte nacional. Però sí que hi ha hagut situacions de tibantor notable, rivalitats declarades i enconaments dialèctics. I fins i tot algun episodi de ruptura i defenestració, ni que fos simbòlica.

Les diferències, si més no, són prou visibles en la controvèrsia sobre quin fou el detonant últim en la gènesi de l'UCE. Els qui s'identifiquen amb el propòsit seminal del GCJC insistiran en el fet innegable que l'UCE és filla legítima del *Maig francès*. Per contra, els qui sintonitzen més aviat amb les innegables aportacions del GREC a la causa del catalanisme cultural i polític, probablement buscaran arguments per a demostrar que l'UCE hauria sorgit igualment, de no haver-se produït la sacsejada del barri llatí la primavera del 68. I hi aportaran proves diverses: l'esclat de la *Nova Cançó*, nascuda uns anys abans, a la fi d'aquella dècada dels seixanta; la fundació del PSAN a Barcelona; la difusió de l'ideari pancatalanista en l'obra de Joan Fuster, l'obertura de la llibreria i l'editorial Tres i Quatre a València, molt més que un simple negoci cultural... Fets esparsos o indicis que un cert sentit pancatalanista ja s'anava obrint pas llavors, sense requerir cap altra empena definitiva.

2. Naixement i consolidació de l'UCE: una periodització

2.1. Per tal de relatar el naixement i consolidació de l'UCE convé adoptar un enfocament de conjunt, que supere la perspectiva estatalista. Per a l'Estat francès, la trobada anual de Prada era una manifestació, més o menys innòcua, del sentiment regionalista de la Catalunya francesa, on acudien uns quants centenars de professors i alumnes, la majoria dels quals ciutadans del Regne d'Espanya. Per a les autoritats d'aquest, les successives edicions de l'UCE mantien la memòria extraterritorial del catalanisme, tant el dels exiliats republicans, com el de les generacions més joves que maldaven per connectar-hi. I amb la recuperació de l'autonomisme, la cita estiuenca de Prada s'ha pogut percebre, d'Espanya estant, com una evocació ritualitzada dels orígens del catalanisme transversal. Percepció que arriba fins a l'hora actual, quan el sobiranisme representa un desafiament per a la continuïtat d'aquest Estat descentralitzat, que no pot, o no vol, gestionar adequadament la seua diversitat intrínseca.

El fenomen de Prada es dona en una part de la terra catalana que, políticament, és Estat francès. Però el seu descabdellament temporal se supedita sobretot als avatars que marquen la política espanyola i la de Catalunya Sud. L'UCE naix i es desenvolupa a cavall d'una frontera política que té bastant de virtual i molt de mental o imaginari, en el sentit etimològic del terme *-imago-*, no el de ficció irreal. I d'aquesta situació inestable, d'aquesta tensió, es nodreix el fet pradenc com a afirmació d'una voluntat política: *Ni França, ni Espanya...*

En efecte, acceptem per un moment l'exigua part de raons que puga haver-hi en aquestes dues visions complementàries, les de sengles Estats-nació que han de dirimir la seua redefinició funcional i identitària en el marc més extens de la Unió Europea i de la mundialització multipolar. Més enllà de les constriccions mentals que imposen aquests potents estats centralistes, és evident que hem d'avançar cap a un relat que explique el fenomen de Prada com a fruit de dinàmiques diverses –internacionals, estatals, supraregionals i encara locals–, però amb un fort component de voluntat política: construir un espai nacional per als territoris que comparteixen llengua, cultura i experiències històriques. Dit ras i curt, hem de contar la història de l'UCE en clau pancatalana. Com un esforç reeixit, amb llums i ombres, per descomptat, de formar els ciutadans, sobretot les de les generacions més joves, en els valors d'un catalanisme de consens. Aquest es basa en la reivindicació de la llengua com a fonament de la identitat col·lectiva, en la defensa del territori i el patrimoni cultural i en els valors dels drets humans, el diàleg intercultural i el lliure escrutini científic de la realitat.

2.2. Partint d'aquesta premissa, proposem de subdividir el període de temps històric que hem acotat entre la primera reunió de l'UCE, a l'estiu de 1969 i la de 1984, quan ja s'han produït els reconeixements institucionals del fet català a Espanya, en quatre etapes:

- a) 1969-1972: els anys del naixement i el creixement sobtat;
- b) 1973-1975: l'embranchida, a les acaballes del franquisme;
- c) 1976-1977: els anys d'alternança de seus, de crisi i de cerca d'identitat pròpia;
- d) 1978-1984: la consolidació definitiva, a l'empara dels reconeixements institucionals i la transformació de les estructures internes.

a) Primera etapa: 1969-1972. La primera edició de l'UCE se celebrà l'agost del 1969 a les instal·lacions del liceu Charles Renouvier, que s'acabaven d'estrenar aquell mateix curs. Aquell any va ocupar la presidència d'honor el doctor Agustí Pedro i Pons. El nombre acceptable d'assistents –un centenar llarg–, el clima de companyonia oberta i de discussió animada, així com la qualitat de les intervencions aconsellaren de repetir la trobada en les tres edicions posteriors, consecutives. Les ja al·ludides diferències generacionals i ideològiques entre el GCJC i el GREC es resolgueren a favor del grup sènior, l'únic amb capacitat pressupostària i logística per a organitzar l'encontre a Prada. S'hi imposà la idea d'organitzar una trobada que, tot i actuar com una «contrauniversitat», confrontada al poder universitari instituït, tingués altura acadèmica. Les diferències entre els dos grups determinaren l'abandó del GCJC i a partir de la segona edició, la del 1970, el GREC assumí en solitari la responsabilitat d'organitzar les successives edicions de l'UCE i maldà per imposar-hi un cert caire academicista, tot emfasitzant l'exigència de rigor en el professorat que s'havia compromès a impartir els cursos d'estiu. Durant les edicions de 1971 i 1972 fou president d'honor de l'UCE el professor Jordi Carbonell.

La gran majoria dels assistents en aquestes primeres convocatòries provenia de les comarques rosselloneses. Encara hi perduraven ecos d'aquell esperit de revolta dels maquis, els antics guerrillers refugiats a les contrades al peu del Canigó, que es traspua als escrits d'Agustí Barbera i Puigví. A Prada els rossellonesos pogueren compartir experiències i expectatives amb uns pocs estadants vinguts d'altres territoris de parla catalana. Hi predominà, però, la reflexió sobre els problemes de l'entorn immediat. El moment era propici. De Gaulle havia superat la prova de les revoltes estudiantils i les vagues obreres, però s'havia vist obligat a refundar

la República amb mesures diverses, com ara una llei de regions administratives, que mitigava el tradicional centralisme parisenc.

Malgrat els gestos del govern i la permissivitat davant aquesta primera UCE –actitud tolerant que s'ha mantingut d'aleshores ençà–, el monolitisme jacobí persistia incòlume. S'hi constatà que Prada era un illot efímer de germanor catalanista en un mar de llengua, cultura i afirmació nacional franceses. Calia, doncs, disposar d'un referent de continuïtat per a les inquietuds catalanistes d'aquell territori, que superés les limitacions dels grups residuals com el GREC o el GCJC. I aquesta instància simbòlica s'havia de connectar amb els estudis universitaris. Es pretenia sensibilitzar el centre universitari de Perpinyà perquè incorporés l'ensenyament del català i en català, a l'empara de la llei de reforma universitària emesa pel ministre d'educació Edgar Faure. En aquesta comesa s'implicaren uns quants universitaris rossellonesos, com ara Albert Denjean o Pere Verdaguer.

b) Segona etapa: 1973-1975. Durant els tres anys finals de la dictadura franquista, les edicions de l'UCE adquiriren una embranzida notable. Una part del jovent més conspicu i compromés ensumava els aires de llibertat que suraven en l'ambient, entre les sentors de putrefacció d'una dictadura corrupta. Una de les consecucions més destacables de la convocatòria de 1973 fou el manifest *El català, llengua d'expressió científica*, promogut per científics de prestigi reconegut, com el físic Gerard Vassalls i el pediatre Oriol Casassas.

L'edició de 1974 conegué una nodrida assistència de valencians i baleàrics. Pere Verdaguer considerava que en l'UCE primera s'havia produït la radicalització dels joves rossellonesos, que l'havien encomanada als meridionals. Però ara, amb la intensificació de l'antifranquisme en la fase terminal del dictador, la iniciativa provenia del sud. Prada, d'altra banda, servia molt bé a la causa del pancatalanisme, perquè permetia defugir el catalanocentrisme principal. Una seu de l'UCE a Barcelona, o a Vic fins i tot, com s'esdevindrà més tard, no hauria concitat tantes adhesions. Probablement, s'hauria limitat a fomentar els cursos de reciclatge o de gramàtica normativa, però no hauria omplert d'il·lusió el projecte de construir uns Països Catalans lliures i progressistes.

El 1974 fou president d'honor de l'UCE Pere Bosch i Gimpera (1891-1974), que havia estat rector de la UAB republicana i visqué exiliat a Mèxic fins a la seua mort. Aquesta vinculació amb els precedents republicans i de la immediata postguerra fou molt viva en aquells primers

anys. L'UCE simbolitzava un espai d'afirmació nacional, un lloc de retrobament amb els sectors antifranquistes resistents i un punt d'intercanvi d'informació i de complicitats polítiques.

El 1975, conseqüents a l'afluència d'alumnat de l'any anterior, el GREC decidí desdoblar la present edició a Prada dos grups: el primer, menys nombrós, a finals de juliol; i el segon, que desbordà totes les previsions, a finals d'agost. Prada era una mena de santuari segur que propiciava la trobada amb nacionalistes bascos, bretons i gallecs en reunions informals per a assentar les bases d'una Europa dels pobles. Exiliats al sud de França també hi acudien per retrobar-se discretament amb correligionaris seus i afirmar la voluntat de retorn a la pàtria, un cop fos alliberada del jou franquista.

c) Tercera etapa: bienni 1976-1977. Traspasat el dictador, en el context turbulent i contradictori del que es coneix com a Transició democràtica, el centre de decisió de l'UCE es desplaça al sud.

En aquest bienni, l'UCE es va organitzar en dues seus en períodes discontinus: el 1976, en format triple, a finals de juliol, a Prada; la primera quinzena d'agost, a Vic; i a finals d'agost, novament a Prada, com era habitual tradicionalment. El 1977 es feu una primera tanda a Vic, a començaments d'agost, i una segona a Prada, a finals del mes. La capital de la comarca d'Osona, amb la municipalitat de la qual Ané mantenia excel·lents relacions, s'escollí perquè era pròxima a Barcelona i alhora evitava la radicació capitalina.

Durant aquest bienni, la societat catalana seguia amb passió el procés de desmantellament de la dictadura, amb l'esperança posada en una impossible ruptura democràtica. Les urgències de la lluita diària provocaren una caiguda de les inscripcions en les convocatòries de l'UCE d'aquell període. Tampoc hi acudiren els partits polítics –tret del PSAN– que ja no necessitaven l'amplificador pradenc. Ara la lluita es trobava als carrers. El 1977 el GREC considerà que havia perdut influència acadèmica, política i econòmica sobre Prada i transferí l'organització de l'UCE a una comissió gestora, amb Joan Ané com a secretari general. La gestió es reubicà a la capital de Catalunya.

d) Quarta etapa: 1978-1984. La instauració d'un règim de democràcia parlamentària a Espanya serví per a avançar tímidament en el reconeixement del fet català. Els fonaments polítics i el marc legal del nou Estat estaven lluny d'una visió plurinacional dels pobles ibèrics. Al capdavall, la democràcia borbònica naixia com a adaptació del franquisme als requeriments del

capitalisme occidental i els veïns europeus. Tot i això, el nou context permeté la descentralització administrativa, la gestió parcial dels interessos del país per mitjà de les institucions d'autogovern, la despenalització del català, l'extensió parcial del seu ús públic, sustentat en tres pilars bàsics –escola, *media* i administració autònoma– i l'impuls a les expressions culturals autòctones. S'equivocaven els qui van pensar llavors que l'UCE ja no tenia raó d'ésser, vist com havien caigut les inscripcions els dos anys precedents.

Si el procés constituent iniciat el 1976 havia marcat un *impasse*, l'estiu del 1978 ja es donaven les condicions per a remuntar la crisi. En els anys posteriors, Prada recuperà bona part de l'embranchida que havia experimentat en la recta final de la dictadura i es consolidà definitivament com una instància del catalanisme crític, que es volia mantenir malgrat les defeccions o la inèrcia adaptativa. El 1979 la Comissió Gestora, sota l'aixopluc de la nova Associació d'Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, ja legalitzada, començà a sol·licitar ajudes econòmiques a diverses entitats i institucions a fi que subvencionaren les edicions anuals, tal com es pot comprovar en alguns documents de l'Annex II i en la relació de l'Annex V.

El 1981, amb un Principat de Catalunya dotat d'Estatut d'Autonomia, i a l'inici del llarg període de mandats consecutius de CiU, sota el lideratge de Jordi Pujol, Prada es beneficià d'una subvenció directa a càrrec dels pressupostos de la Generalitat. En edicions posteriors, a més del Departament de Cultura de la Generalitat i les entitats que hi col·laboraren des de 1979, també hi contribuïren amb aportacions –unes considerables i altres més discretes– uns quants organismes públics i associatius, com universitats, diputacions i ajuntaments, caixes d'estalvis, obres socials i fundacions.

Superat l'estadi de la reivindicació política peremptòria, l'UCE amplià els seus interessos, més enllà de l'ideari de redempció nacionalista i de la reivindicació lingüística. Noves inquietuds van entrar fortament a Prada de la mà de l'escriptora Maria-Mercè Marçal (1952-1998) i de l'historiador Armand de Fluvià (1931) –que es feia dir en la clandestinitat Roger de Gaimon–, un dels pioners del moviment d'emancipació gai. Entre 1977 i 1979 es van programar, doncs, cursos sobre els nous moviments socials: l'emancipació de la dona, l'alliberament de gais i lesbianes, la integració dels malalts psiquiàtrics i d'altres minories socials subalternes.

El desenvolupament de l'autonomisme va anar ressituant les posicions individuals i col·lectives. Dirigents polítics i personalitats rellevants en qualsevol àmbit s'hagueren de pronunciar davant les visions de la societat, l'ordenament institucional, el fet cultural i sociolingüístic i, per descomptat, la rellevància i el paper que encara podia representar l'UCE en el context d'una democràcia parlamentària carregada d'hipoteques històriques. Alguns

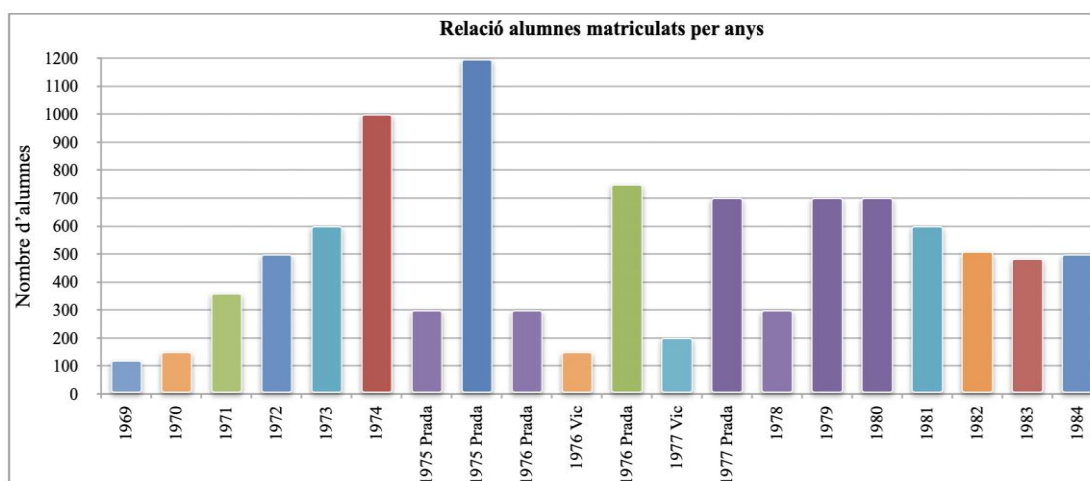
líders que no feia massa defensaven un pancatalanisme avançat, de caire progressista, ara es limitaven a fer política regional d'allò més conservadora. L'adaptació al nou entorn, les dimissions meselles o el tacticisme de supervivència podrien explicar les giragonses en la trajectòria de cada subjecte. L'UCE adquirí per a alguns el caràcter d'una fita marginal, ineficient i superada per l'evolució sociopolítica. En certa manera, l'UCE experimentà el mateix estat de prostració de què es planyien alguns membres de la *Nova Cançó*, la veu dels quals, desapareguda la dictadura, resultava incòmoda en la nova democràcia representativa.

El 1984 marca un nou punt d'inflexió en la història de l'UCE. L'any que Orwell havia escollit en la seua profètica novel·la com a símbol del control social, en una distopia totalitària —el *Big Brother*—, encara duraven els antagonismes de la guerra freda. Aquell estiu, l'olimpíada de Los Angeles marcava l'apogeu de l'era Reagan. A Espanya, el govern socialista estava capficat en la reconversió industrial, les negociacions per a l'ingrés a la Comunitat Econòmica Europea, antecessora de la UE, i els preliminars per a referendar la permanència a l'OTAN. L'edició de l'UCE d'aquell estiu acusà una minva notable d'assistents nord-catalans i posà en evidència novament la feblesa principal de l'organització: la manca de finançament i d'una estructura administrativa estable. Els gestors rossellonesos volien que els catalans del sud assumissen les responsabilitats de gestió a tots els efectes. Es percebia el risc de desaparició i s'intuïa la conveniència d'un replantejament radical de l'UCE.

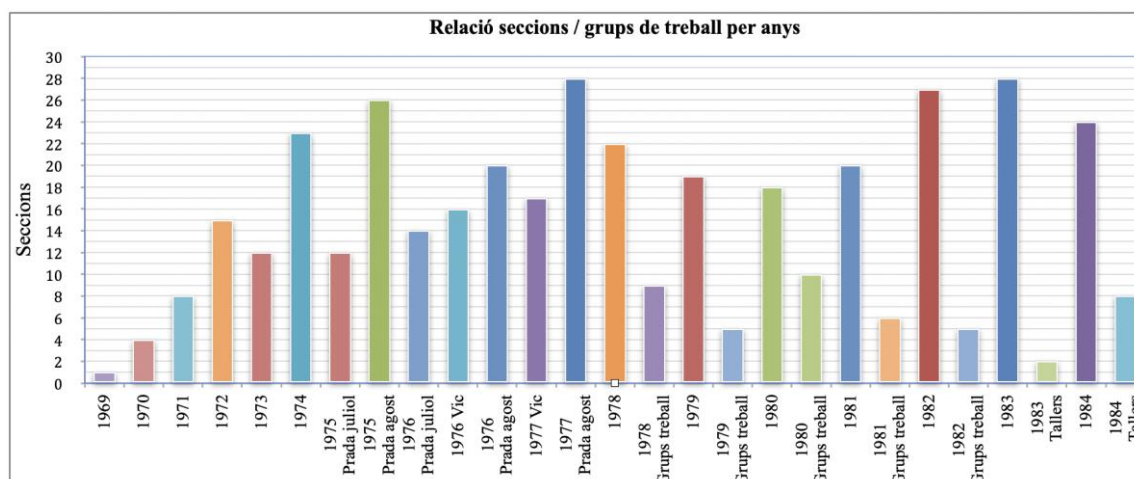
El canvi no tardà a arribar. Entre la fi d'aquell any i la primavera de 1985, Enric Casassas, llavors president de l'IEC, reuní una trentena d'intel·lectuals vinculats amb Prada per a abordar-ne la refundació. S'acordà la creació d'un Patronat, sota la tutela acadèmica de l'Institut d'Estudis Catalans, que s'encarregaria de convocar, organitzar i gestionar les edicions successives. En el Patronat de l'UCE entraren, de manera expressa, les entitats de la societat civil que ja hi col·laboraven: l'Òmnium Cultural, per Catalunya; l'Obra Cultural Balear, per les Illes; i el Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma, després Acció Cultural del País Valencià, per aquest àmbit. S'acordà que el Patronat escolliria un president i que aquest tindria la potestat de conformar un Consell Rector, amb distribució de funcions. El president i el seu Consell Rector podien atendre les recomanacions que adoptaren assembleàriament els col·lectius d'estudiants i professors de l'UCE, però aquests acords no eren vinculants. Es reobria així, ara en un nou context, el debat sobre les dues ànimes de l'UCE, que en edicions posteriors donaria peu a un cert debat públic i a reiterades denúncies sobre la manca de canals de decisió democràtics en el funcionament de la institució. El Patronat es transformaria deu anys més tard en l'actual Fundació Universitat Catalana d'Estiu.

3. Els fonaments de la singularitat de l'UCE

3.1. El cens complet de participants en les setze primeres edicions de l'UCE excedeix els límits d'aquest treball; tanmateix, la recerca minuciosa ha permès reproduir en l'Annex VI una aproximació acurada del professorat, conferenciants, personal auxiliar imprescindible que feu possible l'UCE, i l'alumnat assistent en el període. Hi queda constància provada, però, que en els tres primers quinquennis foren a Prada professors i alumnes de tots els territoris de llengua catalana, així com catalanòfils europeus, nord-americans i algun asiaticoaustralià.

Des de l'inici, la trobada anual de Prada es va apartar dels cànons de les universitats convencionals. Tampoc no es pot considerar que l'UCE fos la modalitat estiuenca d'una universitat a l'ús, les activitats de la qual es concentraven en gairebé dues setmanes intenses a l'agost. A l'UCE ha estat sempre tan important com l'aprenentatge formal el fet de conviure plegats, sense gaire protocol, en règim intern d'hostatge i manutenció completa. Les activitats de l'UCE s'obriren des de l'origen a la tria individual. L'ambient de llibertat, diàleg i tractament igualitari entre organitzadors, docents i discents era un tret distintiu que la singularitzava entre la resta d'universitats i dels cursos d'estiu més formals, que més tard proliferaren a tot arreu.

Com ja hem vist, cada agost les edicions de l'UCE abraçaven molt més que les classes convencionals. Les activitats perseguïen una formació humana, en un sentit ampli, cosa que incloïa representacions teatrals per companyies professionals en format reduït o grups d'aficionats a l'art escènica; actuacions musicals de grups o solistes que preludiaven l'obertura de la música en català a tot de gèneres, estils i formats; projeccions de cinema²¹⁴, visites als conjunts monumentals de la comarca o caminades pels seus paratges naturals, particularment l'ascensió al cim del Canigó, que aviat es convertirà, juntament amb l'ofrena floral a la tomba d'en Fabra, en una mena d'expressió ritualitzada del catalanisme militant.

3.2. Tota l'activitat de l'UCE s'efectuava en català. S'hi podia gaudir de tots els accents i totes les varietats de la llengua, de tal manera que la trobada anual de Prada era allò més semblant a una comunitat nacional compartida. Prada encarnava de debò, ni que fos en un cert sentit extraterritorial, la idea d'uns Països Catalans en construcció. No obstant això, la primera idea d'Universitat popular, lliure, crítica, informal i contestatària, tal com la conceberen els joves del GCJC, que l'havien proposada com a base del canvi social necessari, es va frustrar, en benefici d'un model híbrid, auspiciat pel GREC: conservava alguns trets del disseny inicial, però primava el perfil acadèmic.

3.3. Dins de la cita anual de Prada, el Tendal adquireix un protagonisme especial, gairebé nuclear, un espai central, de cruïlla o distribuïdor dels fluxos entre les diferents dependències del complex Renouvier, parcialment cobert per envelats, que acollia tot d'activitats, en paral·lel als cursos, conferències o actuacions que tenien lloc alhora, en uns altres espais: parades d'editorials o llibreters, de partits polítics amb representació parlamentària o sense, exposicions improvisades, quiosc de premsa, intervencions individuals, xarrades o tertúlies sobre qualsevol tema rellevant... El Tendal era una mena d'encreuament entre àgora i soc, tribuna de premsa i *corn speaker*, i era en ell mateix el símbol de l'UCE. Entre altres manifestacions, al voltant del Tendal tenien lloc sovint projeccions cinematogràfiques, conduïdes pel crític i historiador Miquel Porter Moix que solia concloure el parlament introductor amb la salutació «*Benvinguts a la república de la llibertat i el bon humor*».

D'altra banda, el Tendal s'associava a un element indestruïble de la cita estival a Prada: la dimensió lúdica, que serví d'estímul i atracció per a una bona part dels assistents més joves.

---

²¹⁴ Veure Annex VI.

A les nits, sobretot, es multiplicaven, en el recinte de l'UCE i al centre de Prada, les ocasions d'esbarjo, de confraternització als establiments de la vila, entorn de la música, el joc i les relacions personals.

L'economia de Prada i la rodalia es beneficiava de l'afluència d'assistents, especialment en els sectors de l'hostaleria, la restauració i el comerç petit. Sobretot a partir del capvespre, quan es desenvolupaven en diversos espais de la vila les actuacions de músics, generalment catalans o d'altres cultures minoritàries, les projeccions de cinema o les sessions del festival Pau Casals de música clàssica. En el període que abordem, els problemes de convivència no foren gaire significatius. Les autoritats municipals i comarcals apel·laven tant a la comprensió del veïnat com al civisme responsable dels estadants, en pro de la concòrdia i el respecte mutu. A més a més, des de la municipalitat de Prada es fomentaven les visites a indrets monumentals, instal·lacions industrials i agropecuàries o centres de recerca, a fi de complementar les activitats acadèmiques i estretir els vincles de l'UCE amb l'entorn rossellonès.

3.4. L'esbós descriptiu que acabem de presentar no pretén ésser idíl·lic, ni de bon tros. No es pot oblidar que, com en tantes situacions de la sociabilitat humana, els punts de vista, la definició de les situacions i el valor que s'atribueix a cada acció poden ésser ben heterogenis. Dit altrament: no hi ha una UCE, pot haver-hi tantes Prada com subjectes les han viscudes i protagonitzades.

En la nostra indagació, examinant documents, llegint estudis previs i, sobretot, escoltant els testimonis de les personalitats entrevistades, hem identificat les posicions d'aquella dualitat constitutiva a què ens hem referit més amunt. En benefici de la claredat expositiva, presentem en esquema les dues concepcions contraposades de l'UCE. Hem escollit els set criteris definidors que apareixen en la columna de l'esquerra. I en cada fila, partint de la casella corresponent, hem mirat de sintetitzar el perfil diferencial de cada bloc. Com hem descrit al llarg dels capítols precedents, les diferències que detectem entre cada visió s'han dirimit en dos àmbits interdependents. En el terreny del discurs, en les declaracions programàtiques o periodístiques dels dirigents de l'UCE, quan hi ha hagut ocasió d'exposar-les. I en el domini de l'acció, de les decisions pràctiques i les formes d'organitzar i gestionar cada edició i cada activitat de l'UCE, en la mesura en què els seus responsables, identificats amb una visió o l'altra, tenien capacitat executiva per a ajustar-hi les decisions.

Val a dir que l'esquema s'ha d'entendre com un assaig d'aclarir les diferències i que, tant els set criteris proposats, com les formulacions de la graella, s'han de veure a manera de temptativa. Com a tendències cap a on s'aproxima la realitat de l'acció humana, que és sempre prou més complexa que els assaigs de classificar-la, reduint-la a categories. La versatilitat humana ens allunya dels comportaments robotitzats i ningú no respon a un patró rectilini. De manera que no es pot establir ni un judici d'intencions, ni un encasellament unívoc dels artífexs de Prada. Tot i això, mantenim la utilitat de l'esquema a l'hora d'explicar l'evolució de l'UCE en els tres lustres primers.

	Els dos models de l'UCE	
Concepció global de l'UCE	Entitat i objectius culturals i acadèmics canònics	Eina d'agitació i transformació política i laboratori d'anàlisi i reflexió
Estatus de la institució	Dependència d'universitats convencionals i entitats cíviques	Democratització del funcionament intern i sobirania plena
Règim de funcionament	Delegació de la gestió en instàncies externes. Institucionalització academicista	Autogestió. Assemblearisme participatiu
Mode de finançament	Finançament extern	Autosuficiència financera
Concepció dels sabers	Disciplines convencionals	Plantejament transdisciplinari
Metodologies docents	Transmissió jeràrquica de coneixements preconstruïts	Construcció dels coneixements compartits i negociats
Concepció nacional	Nació catalana compartimentada en estats i territoris autònoms	Horitzó nacional d'uns Països Catalans confederats

4. L'aportació acadèmica de l'UCE

4.1. El ventall de cursos i seminaris, organitzats per àrees o blocs de matèries, ha estat des dels orígens el gruix de l'oferta formativa de l'UCE. Cobria un ampli espectre de disciplines, tant en ciències socials i humanes –llengües, història, literatura, economia, sociologia, antropologia, psicologia– com en ciència bàsica –física nuclear– o en ciències aplicades i tecnologies –sexologia, viticultura, cuina, medicines alternatives–. En els primers anys, l'oferta de Prada era de les més riques i imaginatives, i poques universitats convencionals s'hi podien equiparar. Els cursos «regulars» es completaven amb tallers orientats a l'exercitació pràctica d'habilitats diverses i conferències singulars. Amb el temps, traslladant una pràctica habitual en el món acadèmic ordinari, s'inclouria un acte d'inauguració dels cursos, a manera d'obertura formal.

A Prada, el concepte d'Universitat prenia el valor d'universalitat d'una pràctica docent que ho englobava tot, modificada per la pròpia diversitat dels coneixements que s'hi plantejaven. La pràctica docent s'emparava en la llibertat de càtedra dels professors i en l'actitud incisiva dels alumnes, en la perspectiva d'esdevenir un espai imaginatiu, obert a tota mena d'aportacions, que servís de plataforma per al debat polític, social i cultural. Prada es destacà per la possibilitat de diàleg constructiu entre professorat i alumnat. Qui exercia com a professor en un curs després podia participar com a alumne en un altre. El règim de convivència facilitava el tracte d'igual a igual dins del recinte del liceu Renouvier. En síntesi: l'UCE propiciava la construcció de pensament crític, obert i dialògic.

4.2. Una bona part dels cursos i matèries impartits posaven a prova la capacitat de síntesi i adequació pedagògica dels docents en la transmissió de coneixements, destreses i valors. Aquests sovint havien de concentrar en ben poques sessions dades i conceptes força complexos. No es tractava tant d'una «miniaturització» de les assignatures impartides en els plans d'Estudis convencionals, sinó d'una adaptació a un format inèdit i per a un destinatari heterogeni. I tot això en plena era analògica, amb uns recursos materials limitats, que se circumscrivien a la lliçó oral, la pissarra i, ocasionalment, els fulls ciclostilats –les primeres fotocopiadores arribarien en els anys finals del període estudiat–. Amb raó Antoni Badia i Margarit, gran referent de la filologia catalana, apel·lava en aquella època a la necessitat de conjuminar ciència i passió, requisits indestriables de la pràctica docent. Els mètodes pedagògics s'adequaven als continguts per tal d'aconseguir una formació participativa, basada en allò que Sebastià Serrano anomenava «el regal de la comunicació».

4.3. Com ja hem dit, la centralitat del català en tots els usos de l'UCE era indiscutible: en la docència, en les activitats complementàries, en la interacció entre els assistents i en la documentació escrita i les publicacions a què donava peu cada convocatòria. De fet, un dels objectius de Prada, com a fòrum obert al món, era demostrar que es podia viure en català i que el català podia assumir tota mena de funcions complexes, pròpies d'una societat avançada. Ja hem destacat en aquest sentit la rellevància del manifest *El català, llengua d'expressió científica*, de 1973.

D'altra banda, el físic barceloní Antoni Lloret i Orriols, doctorat a la Sorbona, protagonitzà un dels episodis més coneguts d'aquesta voluntat de visibilització del català. L'agost de 1976, el setmanari *Paris-Match* publicà una entrevista al president del govern espanyol Adolfo Suárez, poques setmanes després que aquest assumís l'encàrrec del rei de transformar el règim franquista en una democràcia parlamentària. En el curs de l'interviu, Suárez posava en dubte que hi hagués professors capaços d'impartir química nuclear en basc o en català. Molts anys després s'ha sabut que el periodista edità les declaracions del polític castellà, que no les pronuncià literalment tal com aparegueren. Precisions de detall a banda, l'afirmació atribuïda al *premier* espanyol era molt greu, per tal com reflectia una mentalitat d'etnocentrisme idiomàtic i, correlativament, de prejudici i minorització envers dues llengües ibèriques. Lloret refusà amb els fets les paraules de Suárez i impartí en l'edició de l'UCE de 1977 un curs de física nuclear, per al qual, a més de l'adaptació pedagògica referida, hagué d'afrontar el dèficit terminològic que gravitava llavors sobre el català, a conseqüència de la prostració sociolingüística secular a què s'havia vist abocat.

En efecte, la necessitat de treballar en el desenvolupament formal de la llengua ha estat una preocupació recurrent de Prada, des dels anys inicials i fins al present. La diferència és que en els tres lustres que ens ocupen, com diu el repetit vers del poeta Martí i Pol, «tot estava per fer i tot era possible». Recordem que, entre molts altres dèficits clamorosos, encara no s'havia recuperat el marc de llibertats polítiques i no hi havia institucions que poguessen donar suport a l'extensió social de la llengua, ni en el vessant de l'ús, ni en el de la represa normativitzadora; no hi havia filòlegs formats en les universitats convencionals; l'IEC, amb la Secció Filològica al capdavant, subsistí en la clandestinitat fins a 1976, i encara es tardaria a escometre els treballs normatius, a fer sentir el català en uns inexistents *media* o a engegar l'indispensable TERMCAT, Centre Català de Terminologia. Per això a Prada es pogué escol-

tar la veu d'estudiosos que s'esforçaven abnegadament per treballar en l'ampliació de les fronteres de la llengua.

És bastant extensa la nòmina de lingüistes, divulgadors científics o comunicòlegs que han passat per Prada, en edicions anteriors i posteriors a la fita de 1984, i han exposat les mancances del català, bé quant a l'ús públic, bé quant al conreu formal. Donem-ne sols un tast amb uns pocs noms, sense menysteniment dels que ometem: Alfred Giner Sorolla (1919-2005), farmacòleg i escriptor vinarossenc, que lluità des de l'IEC per eixamplar el bagatge terminològic del català científic; Lluís Marquet (1937-2011), enginyer i lexicògraf barceloní, especialista en neologia científica; Joaquim-Maria Puyal (1949), nascut al cor de Barcelona, al carrer de la Palla, en ple barri gòtic, comunicador excepcional i mestre de periodistes, el primer locutor de la ràdio contemporània a retransmetre en català un matx de futbol; Josep Gifreu (1944), del Pla de l'Estany, investigador acadèmic i incansable defensor de l'espai de comunicació pancatalà.

Afegirem encara, quant a la relació de l'UCE amb el català científic, que a Prada es van gestar alguns dels primers materials docents en català que sortiren al mercat, per tal d'atendre les necessitats formatives en l'ensenyament secundari i l'accés als estudis superiors. Concretament en les àrees de matemàtica i ciència bàsica i aplicada. Aquestes iniciatives comptaren amb el suport i l'assessorament tècnic de l'Òmnium Cultural i el suport econòmic de la Fundació Carulla.

5. La contribució de l'UCE a la cultura del catalanisme

5.1. Un aspecte comú difícil de rebatre és que l'UCE va tenir un paper rellevant dins el moviment catalanista durant els períodes del tardofranquisme i la Transició a la democràcia. El resultat de la nostra recerca avala aquesta afirmació, que requereix algunes matisacions importants. En primer lloc, caldria precisar què s'entén per «rellevància». Es pot considerar que Prada va ésser un fòrum que va funcionar en un doble sentit. D'una banda, com a espill o àmbit on confluïren, s'expressaren i debateren els diversos corrents del catalanisme. I d'una altra, com a far o fita emissora, des d'on es van projectar les opcions ideològiques diferenciades davant la idea de «construcció nacional», ja fos en un sentit limitat, regional, ja fos sota la fórmula de l'horitzó pancatalà. Recordem que els diferents avantprojectes d'estatuts d'autonomia es van debatre al si de l'UCE. A tall d'exemple, en l'arxiu de la UAB esmentat, es conserva còpia del document de signatures *Volem l'Estatut*, un manifest –suposadament de 1976– en què es reclamava l'autonomia per a cadascun dels territoris catalans, com a pas previ cap a un procés d'autodeterminació de caire federal. La proposta, hipotèticament nascuda al País Valencià i que també es donaria a conèixer a l'UCE per aconseguir adhesions de signatures, incloïa la restitució de l'oficialitat de la llengua catalana, que avalaven un centenar de signataris de prestigi reconegut.

L'esforç documental que hem desplegat en una triple perspectiva, l'estat de la qüestió de què partíem, els fons d'arxiu exhumats i els testimonis orals reunits, ens han fet avinent que, com és habitual en tota recerca, els interrogants oberts sobre la història de Prada són encara múltiples i que les certeses que posseïm depenen de la solidesa metodològica amb què es construeix el relat històric. Entre el camí que queda per recórrer voldríem destacar dues línies de recerca futura, tot mantenint el marc temporal que ens hem marcat en aquest treball.

En primer lloc, convindria encetar una indagació sobre el pes que l'experiència pradenca ha tingut en els dirigents del catalanisme contemporani. Dit ras i curt, saber quants d'ells i elles van passar per Prada i estarien en condicions d'afirmar que els aprenentatges –cognitius, convivencials, afectius– que hi van fer van resultar determinants en la seua trajectòria política; que van mirar de posar en pràctica el que hi van assimilar per vies diverses.

Una segona línia d'investigació ens hauria de portar a analitzar el reflex que va tenir l'UCE als principals mitjans de comunicació, d'abast català i estatal, a Espanya i França, en cadascuna de les edicions compreses entre 1969 i 1984. L'estudi hauria d'abraçar una selecció dels mitjans de premsa escrita més influents. Però també convindria inventariar i indagar els fons audiovisuals de les principals cadenes de ràdio i televisió de l'època, tant les privades com les

de titularitat pública. Això sempre que els arxius respectius hagen pogut custodiar els documents informatius –notícies, cròniques, breus– i interpretatius –editorials, textos de columnista, articles d'opinió, entrevistes–, corresponents a cada convocatòria. Ens consta, perquè hi hem tingut accés, l'existència de material sensible audiovisual enregistrat en format compacte de 16 mm, que no era objecte del nostre mètode de recerca, i roman pendent d'examinar als dipòsits del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

5.2. Amb les dades que hem pogut manejar, i a falta d'una visió més contrastada com la que acabem de suggerir, podem avaluar la trajectòria de l'UCE a partir dels paràmetres disponibles. Així, per exemple, podem fer un balanç dels quinze anys primers d'existència de l'UCE a partir dels dos objectius formulats per Pere Verdguer que hem esmentat més amunt: què aportà Prada als catalans del nord i què als del sud?

Per als catalans conscients de Catalunya Nord el balanç és sens dubte favorable. L'UCE va afavorir la presa de consciència, el retrobament amb la llengua i la cultura pròpies, negades fins a l'anihilament per la França jacobina, la superació dels estereotips folklòrics i l'assumpció del valor instrumental del català com a vehicle formal per a tots els usos comunicatius, inclosos els científics. Com deia Ramon Gual,

«Prada va trencar la falsa idea que “catalans és sinònim d'espanyols”. Catalunya no és ni Espanya ni França. Catalunya és una nació actualment sense Estat, però que no hi ha renunciat mai».

Podríem considerar que la fundació de l'UCE és la contribució més transcendent de Catalunya Nord a la cultura catalana contemporània. I això és així tant en l'àmbit de la creació de referents simbòlics compartits com en el de la difusió i debat de projectes de transformació social i política.

Per als catalans del sud, l'UCE va representar, durant el tardofranquisme i la Transició primera, una mena d'oasi de llibertat, per contrast amb l'erm d'un país arrasat per la dictadura. Alhora va ésser un aparador propagandístic sense límits per als partits polítics de la lluita anti-feixista. I amb la restauració de les llibertats formals, en la mesura en què la construcció del nou Estat de democràcia borbònica no satisfieia les aspiracions d'una bona part de la societat catalana, l'UCE va continuar representant aquesta doble funció de reivindicació política i cohesió lingüística, cultural i humana de l'espai català. I per al conjunt, la incorporació d'estudis sobre els nous moviments socials exclosos fins aleshores dels àmbits acadèmics.

5.3. Per Prada van passar bona part de les formacions polítiques amb representació als parlaments autonòmics dels territoris de llengua catalana, sempre que s'hi sentissen concernides, directament o indirecta, pel que l'UCE significava. És a dir, sempre que hi hagués un sentiment de reivindicació identitària, cultural i lingüística, conceput en la idea de catalanitat, amb el nom i amb els símbols. Això deixa fora, òbviament, les formacions de dreta, com el Partit Popular, i d'extrema dreta, que no han gaudit de representació política parlamentària fins data recent.

La qüestió nominal ha estat sempre molt important en la història nostrada. Ho és, en realitat, per a qualsevol comunitat que aspira a individuar-se. Però fins que aquesta no assoleix un cert nivell de cohesió interna i de reconeixement extern, l'apel·latiu –corònim, gentilici, nom oficial...– resulta problemàtic en ell mateix. El fenomen és particularment observable en l'àmbit valencià. Molts dels valencianistes que de joves militaren en l'oposició antifranquista podien sintonitzar amb el que l'UCE representava. Ara bé, l'esclat de la impròpiament denominada *Batalla de València* va tenir conseqüències devastadores entre una part de les formacions valencianistes d'esquerra, que acabarien fagocitades per la força estatal del PSOE. Efectivament, tot i que exhibia l'afegit de l'extingit PSPV, el partit socialista valencià hagué d'ofegar qualsevol temptació de sumar-se de manera pública i explícita a les convocatòries de Prada, i al que en pogués sorgir. I això per tal de no exacerbar l'anticatalanisme local, que en els anys de la Transició tenia un predicament enorme entre l'electorat del cap i casal i la seua àrea d'influència. Només alguns dirigents del sector més valencianista pogueren participar en les edicions posteriors a 1977, quan quedava fixada la doctrina del partit, i sempre a títol individual i de manera bastant discreta.

5.4. Un exemple de la versatilitat de Prada en la configuració de les opcions catalanistes és l'anàlisi de les transaccions que hagueren de fer les forces polítiques, en el trànsit de la dictadura franquista a la democràcia formal. Com ja hem suggerit més amunt, es tractava de nadar entre la continuïtat i el canvi, tot renunciant a una ruptura democràtica, que no disposava del suport social suficient. El camí cap a les llibertats democràtiques, de què ja gaudia l'Estat francès des de feia molt de temps, s'havia de transitar amb cautela. Però tot evitant, com advertia la coneguda sentència de Jordi Carbonell, que un excés de prudència derivés en traïció a les conviccions pròpies. En altres paraules, calia recuperar aquella part del catalanisme de dreta que havia donat suport a la dictadura i que, amb la restauració democràtica, aspirava a desprendre's de les connivències franquistes. L'UCE fou escenari d'un debat que el temps va

demostrar necessari en la contenció del radicalisme exacerbant i que connecta amb la disputa filosòfica, de més gran abast, entre l'ètica de les conviccions i l'ètica de la responsabilitat.

5.5. Tan importants, en alguna mesura, com les formacions polítiques són les personalitats individuals que han format part de la vida de l'UCE, representant un paper o un altre, i de vegades més d'un. Com sempre, donar noms planteja un problema irresoluble, de tria voluntària i omisió forçada. Cal destacar, a més, en la llarga nòmina de l'UCE, l'absència de personalitats que, vista la seua trajectòria intel·lectual i cívica, hom hauria esperat trobar-hi. Potser el cas més cridaner siga el de l'assagista valencià Joan Fuster (1922-1992), la rellevància del qual resulta sobrer de lloar ací. Tot i que apareixia anunciat al programa de l'edició primera, no hi arribà a participar-hi, ni en aquella ni en cap de les edicions posteriors. Les raons d'aquesta incompareixença només es poden situar en el nivell de la pura conjectura.

Fetes aquestes consideracions, recordem alguns noms singulars, que se sumen als dels nord-catalans benemèrits ja esmentats –Miquel Mayol o Pere Verdaguer–. Es tracta d'activistes i instigadors culturals, que tingueren un paper decisiu en la gènesi i assentament de l'UCE.

Gerard Vassalls (1910-1994), rossellonés, físic teòric, professor de la Universitat d'Antananarivo (Tananarive), capital de Madagascar (1960-1973), membre del grup fundador de la Societat Catalana de Sociolingüística i gran impulsor de Prada i del català científic.

Max Cahner (1936-2013), barceloní, de pare alemany, editor i dinamitzador cultural polifacètic, primer conseller de Cultura de Pujol (1980-1984), seria rector de l'UCE en dues etapes posteriors al període que ací analitzem (1985-1987 i 1992-1994).

Jordi Carbonell (1924-2016), filòleg barceloní, professor en diverses universitats, director de la *Gran Enciclopèdia Catalana* (1965-1971), membre de l'IEC i especialista en història de la llengua i la literatura, guardonat amb les principals distincions del catalanisme.

Miquel Porter Moix (1930-2004), cofundador del grup *Els Setze Jutges*, nucli seminal, amb el Grup de Folk, de la *Nova Cançó*, crític, historiador del cinema català, fundador de la Filmoteca de Catalunya, polític republicà, gran animador de Prada, amb la seua bonhomia, intel·ligència i humor, i rector de l'UCE en una etapa posterior a l'estudiada ací (1996-2002).

Eliseu Climent (1940), valencià, llicenciat en dret, promotor de les edicions i la llibreria 3 i 4, dinamitzador cultural controvertit, president d'ACPV (1999-2012) i el principal inductor de la participació valenciana en l'UCE, en edicions successives des de la fundació.

Josep-Maria Llompart (1925-1993), mallorquí, editor, crític literari, escriptor, traductor en diversos gèneres i activista cultural, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1982) i president de l'Obra Cultural Balear (1978-1986).

Si en aquests noms es fa visible el projecte inicial de l'UCE, no es pot oblidar el paper determinat que hi han tingut persones integrades en els diferents equips gestors i que han assumit funcions executives en l'organització de Prada: Joan Ané, Josep Guia, Ramon Gual i Casals, Josep-Lluís Carod-Rovira, Joan Alegret, Tània Fraylich, Pere Manzanares, Jordi Berrio, Llorenç Planes, Josep-Lluís Pitarch, Eugeni Giral, Aina Moll, Lluís Lliboutry, Joan Becat...

5.6. Si haguéssim de resumir amb un traç gruixut el valor històric de l'UCE durant els seus quinze anys primers, diríem que fou una iniciativa lliure, nascuda de les contradiccions del seu temps, que triomfà contra tot pronòstic. Amb encerts i consecucions fermes, amb alts i baixos i vacil·lacions, amb crisis i estabilitat renascuda, Prada representà l'esforç més sòlid i amb més continuïtat per tal d'articular un àmbit de diàleg, examen crític i relació afectiva per a tota la comunitat lingüística catalana. Un fòrum de debat intel·lectual innovador; de formació i cohesió de voluntats coincidents, amb l'horitzó de vertebrar un espai polític compartit, els Països Catalans, en diàleg fratern amb la resta de pobles que integren l'aldea global, amb les seues llengües i cultures respectives.

Bibliografia

AMAT, Jordi. *Vèncer la por. Vida de Gabriel Ferrater*. Barcelona: Edicions 62, 2022.

ANÉ I RIBES, Joan. «Editorial», dins *Comunicacions. Amics de la Universitat Catalana d'Estiu*, núm. 0, 4t trimestre de 1979.

ANÉ I RIBES, Joan. «De la resistència al franquisme a la connexió amb les institucions», dins *El Món*, 27 d'agost de 1982, pàg. 21.

ANÉ I RIBES, Joan. «La clau de volta», dins *Annals-1. Universitat Catalana d'Estiu*, 1983, pàg.11-13.

Annals 1. Universitat Catalana d'Estiu. Barcelona: Ed. L'Avenç, 1983.

Annals 2. Universitat Catalana d'Estiu. Qüestions de Cinètica Química. Miscel·lània. Barcelona: Ed. L'Avenç, 1984.

ARTÍS, Avel·lí. «Reunió a Prada de representants de les sis universitats. Compromís dels rectors catalans a donar suport efectiu a l'UCE», dins *Avui*, 20 d'agost de 1985, pàg. 24.

ARTÍS, Avel·lí. «Balanc positiu de la dissetena edició de la Universitat d'Estiu», dins *Avui*, 25 d'agost de 1985.

AULADELL, Joaquim. *L'Apèndix de la justificació de Catalunya, de Mn. Josep Armengou. Atribuït a Joan Fuster*. Barcelona: Llibres de l'Índex (Neopàtria), 2012.

Avui. «X Universitat Catalana d'Estiu. Un nou enfocament per a un nou temps». 30 de juny de 1978, pàg. 10.

Avui. «Programació de la secció d'Agricultura de l'UCE de 1978». 26 de juliol de 1978.

Avui. «Catalans davant del proper referèndum constitucional». 3 de desembre de 1978.

Avui. «Folklore viu. Sardanes. Universitat Catalana d'Estiu». 28 de juliol de 1979.

Avui. «Final UCE 79. Crida ecologista als Països Catalans». 31 d'agost de 1979.

Avui. «L'agricultura i el cooperativisme a Prada». 28 de setembre de 1979, pàg. 17.

Avui. «Editorial. Dues Universitats d'Estiu». 31 d'agost de 1982, pàg. 3.

Avui. «Manifest de Prada. Memorial de greuges de físics i químics sobre la investigació». 20 de novembre de 1982, pàg. 29.

Avui. «La Universitat de Prada presentà el programa d'estiu a Jordi Pujol». 6 de juliol de 1983, pàg. 7.

BARNILS, Ramon. «Avance de los temas políticos en la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Tele/eXpres*, 9 d'agost de 1976, pàg. 8.

BATLLE, Mònica; GUAL, Ramon; VERDAGUER, Pere. «La Universitat Catalana d'Estiu. Prada. 1968-1988», dins *Terra Nostra*, núm. 65. Perpinyà: Ed. CREC (Centre de Recerques i Estudis Catalans). Universitat de Perpinyà, 1988.

BATLLE, Mònica; GUAL, Ramon; VERDAGUER, Pere. «1968/1993. 25 anys d'Universitat Catalana d'Estiu a Prada», dins *Terra Nostra*, núm. 85-86. Perpinyà: Ed. CREC (Centre de Recerques i Estudis Catalans). Universitat de Perpinyà, 1993.

BELLAFONT LITRAN, R. «Vich: Nuevos grups llegados del Rosellón se incorporan a la “Universitat”», dins *La Vanguardia*, 6 d'agost de 1976.

BERNARDÓ, Domènec. «Rebrot de la UCE: PUC, una xarxa nova de Publicacions Universitàries Catalanes», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971, pàg. 10.

BERNAT, Joan. «La creació d'un centre pluridisciplinari d'Estudis catalans a Perpinyà, prolongament necessari de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971, pàg. 5.

BEZSONOFF I MONTALAT, Joan-Daniel. *Un país de butxaca*. Barcelona: Empúries, 2010.

BOIX, B. «Quin català cal ensenyar?», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 30.

BONADA, Lluís. «Portada. El 68 català, influït o no pel moviment francès, també va ser innovador», dins *El Temps*, núm. 1.247, 6 de maig de 2008, pàg. 34-37.

BROCH, Àlex. «Balanz de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Serra d'Or*, núm. 185, febrer de 1975, pàg. 31-32.

Butlletí UCE, núm. 7. «Manifest de les Centrals Nuclears». Secció de Física i Química, 25 d'agost de 1977.

Butlletí de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, núm. 3. 1984.

CABALLERO, Pilar. «El alcalde de Prada amenaza con el cierre de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *El País*, 24 d'agost de 1985.

CAHNER, Max. «Un present necessari i un futur esperançador», dins *Annals-1. Universitat Catalana d'Estiu*, 1983, pàg.5-7.

Canigó. Setmanari català d'informació general, núm. 444. «La UCE a Vic». 10 d'abril de 1976.

Canigó. Setmanari català d'informació general, núm. 444. «La Universitat Catalana d'Estiu de Prada, a Osona. L'UCE vol passar la frontera política», 10 d'abril de 1976, pàg. 14.

CAPMANY, Maria-Aurèlia. *Memòries. Mala memòria. Això era i no era*. Barcelona: Comanegra, 2020.

CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís. «Opinió», dins *Nació Digital*, 1 de febrer de 2017.

CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís. «Memòria de Pere Verdaguer», dins *El Món*, 11 de febrer de 2017.

CASADEMONT I COMAS, Emili. «“Volta en carro als Països Catalans”. Les facècies d'una gent de pau, acusada d'intentar “envair” el País Valencià», dins *9 Països*, 30 d'agost a 5 de setembre de 1978.

CASAS, Carmen. «Cultura con apellidos. La Universidad de Prada, ahora sólo para estudiar», dins *El Correo Catalán*, 3 d'agost de 1979.

CATALÀ, Francesc. «Elaborat a la Universitat Catalana d'Estiu un important manifest sobre l'ús del català com a llengua científica», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 55. GREC, juny de 1974.

CAYROL, Antoni. «El català a l'escola», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, primavera-estiu de 1976, pàg. 2.

CAYROL, Antoni. «El català a l'escola». «Per a cloure», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, primavera-estiu de 1976, pàg. 76-79.

COMITAT CATALÀ DE COORDINACIÓ. «Unicitat de la llengua catalana», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 27.

Comunicacions. Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, núm. 0. «Notícia de Prada. Amics de la Universitat Catalana d'Estiu». 4t trimestre de 1979.

Comunicacions. Amics de la Universitat Catalana d'Estiu, núm. 1. «L'Associació». Primer trimestre de 1980.

CONCA I MARTÍNEZ, Maria. «Tres voltes rebel. El compromís nacional, de classe i feminista de Maria-Mercè Marçal (PSAN 1976-1980)», dins *III Jornades Marçalianes. Ja no sé pas on són els meus confins*, celebrades a València el 12 i 13 de novembre de 2010. Sabadell: Fundació Maria-Mercè Marçal, Quaderns núm. 3, 2012, pàg. 42-44.

CONCA, Maria; GUIA, Josep. *A frec del seu nom. Vida, obra i lluita de Xavier Romeu*. Lleida: Edicions El Jonc, 2018.

Cooperació Catalana, núm. 35-36. «Programa per a 1983 (del 17 al 27 d'agost a Prada, Conflent)». Juliol-agost de 1983, pàg. 2.

COROMINA, Eusebi. «Vic. La Universitat Catalana d'Estiu i els Països Catalans», dins *Canigó*, 1976, 16.

COROMINES I VIGNEAUX, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1995.

CORTADELLAS, Xavier. «Entrevista – Joan Miquel Touron, el nord més resistent», dins *Revista de Girona*, 2013, núm. 282, pàg. 14-21.

CREIXELL, Lluís. «Esperit i objectius de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971, pàg. 1-3.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu 1979. Prada, 16-26 d'agost, núm. 0. «Editorial». 15 d'agost de 1979.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu 1979. Prada, 16-26 d'agost, núm. 6. 22 d'agost de 1979.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu 1979. Prada, 16-26 d'agost, núm. 7. «Jokin Apalategui: “La classe intel·lectual catalana té por de denunciar els partits espanyolistes i minimitza els intel·lectuals nacionalistes». 23 d'agost de 1979.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu. Prada, 18-28 d'agost, núm. 2. 19 d'agost de 1980.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu. Prada, 18-28 d'agost, núm. 2. 20 d'agost de 1982.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu. Prada, 18-28 d'agost, núm. 4. 23 d'agost de 1982.

Diari de l'UCE 83, núm. 2. «Prada de Conflent (Catalunya Nord). L'UCE ja treballa a tot ritme sota l'ombra del Canigó!». 20 d'agost de 1983.

Diari de l'UCE 83, núm. 4. «Prada de Conflent (Catalunya Nord). Record i homenatge a Xavier Romeu». 23 d'agost de 1983.

Diari de l'UCE 83, núm. 5. «Les exposicions de la secció d'Història dels Països Catalans». 24 d'agost de 1983.

Diari de l'UCE 83, núm. 7. «Prada de Conflent (Catalunya Nord)». 26 d'agost de 1983.

Diari de l'UCE 83, núm. 8. «Prada de Conflent (Catalunya Nord). Adeu-siau, fins l'any que ve!». 27 d'agost de 1983.

Diari. Universitat Catalana d'Estiu. Prada, 16-25 d'agost, núm. 1. 17 d'agost de 1984.

Diario de Barcelona. «Universitat Catalana d'Estiu del 17 al 27 de agosto. El lema “Som una Nació” estará presente en Prada». «“Ara més que mai” ens retrobem amb el Canigó». 18 de juliol de 1981, pàg. 2-3.

DURAN, Jordi. «La Universitat Catalana d'Estiu passarà la frontera. A Prada, dues tandes. I aquest any, a Vic». «“Un manifest cultural i un fet polític”. Jordi Carbonell fa un balanç dels set anys de l'UCE», dins *Avui*, 12 de juny de 1976, pàg. 6.

DURAN, Jordi. «Sorollosa presència valenciana. Col·loqui entorn de la polèmica Taula-Assemblea», dins *Avui*, 25 d'agost de 1976.

DURAN, Jordi. «L'incert futur de l'UCE de Prada. Podria ser un lloc d'aplec i discussió de gent d'arreu dels Països Catalans», dins *Avui*, 17 d'agost de 1977.

ECHAUZ, Pau. «Ayer se presentó en Lleida. Universitat Catalana d'Estiu: diez años. Un foco de resistència cultural i político», dins *La Mañana*, 30 de juliol de 1978.

El Biberó dels Països Catalans, núm. 2. «L'EBIN – GERH·AC. Consell Alimentari del Mediterrani». Octubre 1981.

El Correo Catalán. «Universitat Catalana d'Estiu: un debat sobre els PP. CC.». 28 de juliol de 1977.

El Correo Catalán. «Universitat d'Estiu: La Sanidad, nuevo tema». 11 de juliol de 1980.

El Correo Catalán. «Los científicos catalanes piden, en un manifiesto, medios, autonomía i planificación». 20 de novembre de 1982.

El Correo Catalán. «La Universitat d'Estiu volverá a ser este año un centro de confluencia de las más variadas inquietudes artísticas e intelectuales. La Universitat Catalana d'Estiu volverá a Prada entre el 17 y el 27 de agosto». 18 de maig de 1983.

El País. «La Universitat Catalana d'Estiu se presenta este año con vocación científica». 28 de juny de 1983.

El Periódico. «El alcalde de Prada amenaza con no albergar más la UCE» (notícia que també publicava *El País* el mateix dia). 24 d'agost de 1985.

El Temps, núm. 62. «Prada, la transició a l'oficialisme». 26 d'agost de 1985.

El Temps, núm. 63. «Universitat de joves. Un espai de formació nacionalitària». 2 de setembre de 1985.

ENSENYAT PUJOL, Gabriel. *Fuster i els mallorquins. El debat identitari a la Malloca tardofranquista*. València: Edicions 3i4, 2022.

ESTIVILL, Jordi. «Unes veus de Catalunya Nord», dins *Avui*, 25 d'agost de 1976, pàg. 6.

ESTIVILL, Jordi. «Discurs i pràctica política a l'UCE», dins *Avui*, 29 d'agost de 1976.

ESTIVILL, Jordi. «Ciències socials i compartimentació», dins *Avui*, 31 d'agost de 1976.

ESTIVILL, Jordi. «Prada 80. Entre l'aprenentatge i el lleure», dins *Avui*, 21 d'agost de 1980, pàg. 6.

ESTIVILL, Jordi. «Prada 80. Max Cahner i la unitat de llengua i cultura», dins *Avui*, 24 d'agost de 1980.

ESTIVILL, Jordi. «Universitat Catalana d'Estiu. Debat polític contra l'harmonització», dins *Avui*, 19 d'agost de 1981.

ESTIVILL, Jordi. «Universitat Catalana d'Estiu. Vetllades i col·loquis animen el Conflent. Les vetllades d'animació que els participants de l'UCE fan a la rodalia de Prada són un llaç d'unió», dins *Avui*, 20 d'agost de 1981.

FABRE, Jaume. «Adolfo Suárez, "Paris Match", el català i la física nuclear», dins *Serra d'Or*, núm. 743, novembre de 2021, pàg. 27-29.

FÀBREGAS, Xavier. «El supercaminal, un montaje crítico», dins *Destino*, núm. 1.980, de l'11 al 17 de setembre de 1975, pàg. 44.

FITÉ, Marcel. *El cim dels espadats*. Barcelona: Barcanova, 2008.

FONOLL, Ramon (Carles Castellanos). «La Nació», «Viure a Catalunya Nord», dins *Diari de l'UCE* 83.

Fulls. Nucli d'estudiants de Front Nacional de Catalunya a la Universitat Catalana d'Estiu, núm. 1. 25 d'agost de 1974.

FUSTER, Joan. «Països Catalans, 1876», dins *Serra d'Or*, núm. 226-227, 15 de juliol de 1978, pàg. 487.

GENSANE, Pere. «Quin català dialectal els mestres tenen d'ensenyar?», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 8-9.

GINER, Salvador. «L'esdevenidor de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Avui*, 19 d'agost de 1976.

GIRAL, Roger. «Dorres, el mes de maig 1976», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 23.

GONZÁLEZ, M. Eulàlia. «Vassalls: “Cal una tasca científica”», dins *Avui*, 6 d'agost de 1976.

GONZÁLEZ, Laia. «El lema és: “Una cultura, una llengua, una nació”. La Universitat Catalana d'Estiu convoca a la unitat», dins *Avui*, 16 de juny de 1982.

GONZÁLEZ, Laia. «Universitat Catalana d'Estiu. La institucionalització, objectiu d'enguany», dins *Avui*, 28 de juny de 1983.

GRÀCIA, R. M. DE LA. «Quin català?», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 3-4.

GRAU, Roger. «Reflexions sobre la discussió dialectal-normatiu», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 33-35.

GRUP KOINÉ. YZAGUIRRE I MAURA, Lluís de (editor). *Llengua i República. El Manifest Koiné argumentat*. Barcelona: Nexum Edicions, 2021.

GUAL, Ramon. «La Universitat Catalana d'Estiu, filla del maig del 68», dins *Lluc*, núm. 783, novembre-desembre, 1994.

GUAL I CASALS, Ramon. *A Catalunya Nord. Prada. Capital del Conflent. Centre cultural d'un paisatge històric. Bresol d'una certa catalanitat*. Codalet (Catalunya Nord): Terra Nostra, 2012.

GUAL I CASALS, Ramon. *Pompeu Fabra a Prada. El seu exili en terra catalana entre família i amics (1939-1948)*. Prada: Terra Nostra, 2018.

GUAL I BATLE, Ramon. *Les 40 cançons que han marcat els 40 anys de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada*. Prada: Terra Nostra, 2008.

GUAL, Ramon; MALUQUER, Joan. *1968-2008. 40 anys d'Universitat Catalana d'Estiu a Prada*. Prada: Institut Català de Recerques en Ciències Socials. Universitat de Perpinyà, 2008.

GUIA I MARÍN, Josep. *Països Catalans i llibertat*. Sant Boi de Llobregat: Edicions Lluïta, 1983.

GUIA I MARÍN, Josep. «Xavier Romeu no serà mai més a Prada», dins *Diari de l'UCE-83*, núm. 4, 23 d'agost de 1983, pàg. 5.

GUIA I MARÍN, Josep. *Des de la Catalunya del Sud*. Sant Boi de Llobregat: Edicions Lluïta, 1987.

GUIA I MARÍN, Josep. *València, 750 anys de nació catalana*. València: Eliseu Climent, editor, 1988.

GUIA I MARÍN, Josep. *Catalunya descoberta*. València: Edicions Lluïta, 1990.

GUIA I MARÍN, Josep. *Digueu-li Catalunya. Centre i perifèria de la nació catalana*. Gaüses: Llibres del Segle, 1997.

Hoja del Lunes, «Universitat Catalana d'Estiu de Prades». 31 de juliol de 1978.

IBORRA, Pau. «Cinquena Universitat Catalana d'Estiu a Prada», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 56, reproduït del número 27 de la revista *Nous Horitzons*. GREC, juliol de 1974.

JOANI ARINYÓ, Manel. *Les màgiques nits de Prada*. Mislata: Edelvives-Baula, 2007.

JUANOLA, Isabel. «Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent (Catalunya Nord). Els Països Catalans tenen cita a Prada durant dues setmanes», dins *Punt Diari*, 22 d'agost de 1980, pàg. 19.

L'Indépendant. «Un début prometteur pour l'Université Catalane d'Été». 22 d'agost de 1969.

L'Indépendant. «A l'Université Catalane d'Été de Prades les organisateurs savent alterner travail et divertissements». 23 d'agost de 1969.

L'Indépendant. «Plus de cent personnes participent à Prades à l'Université Catalane d'Été». 28 d'agost de 1969.

L'Indépendant. «Prades. 69-78: Universitat Catalana d'Estiu. Télévision d'Etat ou privée?». 24 d'agost de 1978.

L'Indépendant. «Prades. 69-78: Universitat Catalana d'Estiu. Le plomb est-il plus dangereux que les centrales atomiques? 28 d'agost de 1978.

L'Indépendant. «Les inquiétudes des deux Catalognes. Fructueuse discussion à Prades sur l'entrée de l'Espagne dans le Marché Commun». 28 d'agost de 1978.

L'Indépendant. «Prades. 69-78: Universitat Catalana d'Estiu. La fête aussi est une création et une oeuvre». 28 d'agost de 1978.

L'Indépendant. «Prades. 69-78: Universitat Catalana d'Estiu. On a fait beaucoup de travail il en reste davantage à faire». 1 de setembre de 1978.

L'Indépendant. «Prades. L'Université catalane d'été, une institution qui ne craint pas de se remettre en cause». 20 d'agost de 1979.

LA BRESSOLA. *La Bressola. 10 anys d'escola catalana a Catalunya Nord*. Barcelona: Ed. 62, 1987.

LA BRESSOLA. *La realitat d'un somni. Trenta anys d'escoles catalanes a la Catalunya del Nord*. Barcelona: Edicions de 1984, 2007.

La Falç. *Publicació mensual del Comitè Rossellonès d'Estudis i d'Animació* (1970-1973, Secció del GCJC).

La Falç, núm. 2, «5. La Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent de 1970». Octubre de 1970, pàg. 11.

La Falç, núm. 5. «L'UCE 1971». Novembre-desembre de 1971, pàg. 10.

La Falç. *Publicació mensual de l'Esquerra Catalana dels Treballadors* (1973-1981), núm. 12-13. «GREC, Ressò llunyà de la Universitat Catalana d'Estiu-73». 1973, pàg. 17.

La Falç, núm. 20. «Denunciem el culturalisme i el seu representant a Catalunya Nord: el GREC». Octubre de 1975, pàg. 12-14.

La Falç, núm. 38. «Tribuna: Espanya i Mercat Comú». «UCE: nova orientació?» Setembre de 1977.

La Nova Falç. Organització Socialista d'Alliberament Nacional. Independentistes dels Països Catalans. (Perpinyà, des de 1977).

La Vanguardia Española. «Prada: Positivo balance del primer turno de la "Universitat Catalana d'Estiu"». 2 d'agost de 1975, pàg. 25.

La Vanguardia. «Los tres rectores, en la Universitat de Prada». 10 d'agost de 1978, pàg. 15.

La Vanguardia. «Catalana, popular i libre. Universitat Catalana d'Estiu: del 16 al 26 de agosto, en Prada». 24 de juliol de 1979.

LAGARDE, Christian. «L'Universitat Catalana d'Estiu: la légitimité d'un ancrage historique à l'espace pancatalan», dins *Lengas: revue de sociolinguistique*, núm. 52. Montpellier: CNRS. Université Paul-Valéry, 2002.

LARREULA VIDAL, Enric. *Dolor de llengua*. València: Edicions 3i4. Eliseu Climent, Editor, 2002.

LLOBET, Luis. «Se ha formado su Asociación de Amigos. Nueva edición de la Universitat d'Estiu», dins *Diario de Barcelona*, 31 de maig de 1979.

LÓPEZ-LLAVÍ, Josep-Maria. «Els mitjans de comunicació a la tretzena edició de l'UCE», dins *Avui*, 28 de juliol de 1981, pàg. 26.

LÓPEZ-LLAVÍ, Josep-Maria. «Universitat Catalana d'Estiu. Nous professors i més invitats s'incorporen a les seccions. Actes importants tenen horaris coincidents», dins *Avui*, 24 d'agost de 1983.

LÓPEZ-LLAVÍ, Josep-Maria. «Els molts debats fan difícil seguir els actes de l'UCE. El mal temps obliga a traslladar els espectacles», dins *Avui*, 25 d'agost de 1983.

LÓPEZ-LLAVÍ, Josep-Maria. «La Universitat Catalana d'Estiu. Els cursos de Prada de Conflent han recuperat novament l'assistència. Els problemes d'organització han subsistit en l'edició que demà es clou», dins *Avui*, 27 d'agost de 1983, pàg. 3.

Los Sitios de Gerona. «Universitat Catalana d'Estiu. Prada del Conflent. 16 a 26 d'agost del 1979». 1 d'agost de 1979, pàg. 10.

LOZANO, Vicenç. «Vic. Ahir s'acabà la Universitat d'Estiu. Optimisme després de la primera tongada celebrada a l'Estat espanyol», dins *Avui*, 14 d'agost de 1976, pàg. 7.

LOZANO, Vicenç. «Demà comença una nova concentració a Prada. La Universitat Catalana d'Estiu es renova», dins *Mundo Diario*, 20 d'agost de 1978.

MACIÀ, Conxita. «Antoni Lloret a Prada. “La ciència és ara un dels pols d'atracció de l'UCE”», dins *Avui*, 24 d'agost de 1982.

MACIÀ, Conxita. «Pacifistes, feministes, ecologistes. Els “nous moviments socials”, a l'UCE. Pacifistes i antimilitaristes, feministes, gais, ecologistes i antinuclears, participen enguany, per

primer cop de manera formal, a la Universitat Catalana d'Estiu sota la denominació de “nous moviments socials”», dins *Avui*, 26 d'agost de 1982.

MACIÀ, Conxita. «Presència del País Valencià a Prada. L'UCE féu un homenatge pòstum a Sanchis Guarner. Un dolçainer anònim hi va interpretar la Moixaranga», dins *Avui*, 27 d'agost de 1982.

MALUQUER I FERRER, Joan; MELICH, Lluís (curadors). *I Jornades Martinellianes. Cèsar Martinell i la seva època*. Barcelona: Fundació Universitat Catalana d'Estiu; Tarragona: Diputació de Tarragona; El Pinell de Brai: Associació Cultural Cèsar Martinell, 2001.

MARÇAL, Maria-Mercè. *Sota el signe del drac. Proses crítiques (1985-1997)*. Barcelona: Comanegra, 2020.

MARCET ROCABERT, Antoni. «La Universitat Catalana d'Estiu 1981», dins *Avui*, 4 de setembre de 1981.

MASSANELL I MESSALLES, Mar. «J. P. Cerdà i el butlletí *Sant Joan i Barres* (1961-1988) del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC)», dins JULIÀ, Jordi (ed.), *La brasa d'una llengua. Estudis sobre l'obra literària de Jordi-Pere Cerdà*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2022.

Midi Libre. «A l'Université Catalane d'Été de Prades. Ernest Lluch a apporté de nouvelles lumières sur la Généralité et la crise économique». 31 d'agost de 1978.

MILLAS, Jaime. «*La polémica de la identidad valenciana*», dins *El País*, 1 de juny de 1978.

Mirall. *De la vida cultural nord-catalana*, núm. 1. «Associació Amics de la Universitat Catalana d'Estiu a Catalunya Nord». Primer trimestre de 1984.

MIRÓ I AMETLLER, Joan. «Presentació», dins *Annals-2. Universitat Catalana d'Estiu. Qüestions de Cinètica Química. Miscel·lània*, 1984, pàg.11-13.

MORA, Víctor. *Maig del 68 a París*. Barcelona: Ed. Columna, 2003.

MORA I TARRAZONA, Ignasi. *Tot el temps del món*. Gandia: CEIC Alfons el Vell, 1998.

Mundo Diario. «Com cada estiu a Prada del Conflent. La UCE incorpora noves activitats». 27 de juny de 1979.

NOVAIS, José Antonio. «Le régime espagnol se dit chrétien mais n'obéit pas aux principes de base du christianisme», dins *Le Monde*, 14 de novembre de 1963.

ONYAR, Narcís. «El Ayuntamiento de Olot se ofrece para albergar en 1985 la Universitat Catalana d'Estiu», dins *La Vanguardia*, 7 de setembre de 1984, pàg. 23.

PARTAL I MONTESINOS, Vicent. *Fronteres. Aquelles línies que algú ha dibuixat sobre un mapa*. Barcelona: Comanegra, 2022.

PELLICER, Pere. «Avís important», dins *Butlletí UCE*, núm. 5. 23 d'agost de 1977.

PÉREZ, Teresa. «Organizados por la Universitat Catalana d'Estiu. Diez cursos de invierno se celebrarán en Lleida», dins *Segre – Lleida*, 27 de novembre de 1983.

PICÓ, Josep. «Paraules adreçades al jovent rossellonès», dins *Revista Catalana. Periòdic trimestral de l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans*, núm. 1, primer trimestre de 1969.

PLANES, Llorenç. *El petit llibre de la Catalunya Nord. Lluita per un Rosselló català*. Perpinyà: Ed. La Falç, 1974.

PLANES, Llorenç. «El problema», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 20-21.

PLANES, Llorenç. «L'Université Catalane d'Été», dins *Truc*, núm. 78, primera quinzena de setembre de 1977.

PLANES, Llorenç. «*Quel avenir pour l'Universitat Catalana d'Estiu?*», dins *L'Indépendant*, 3 de maig de 1978, pàg. 5.

PLANES, Llorenç. «Per una democratització de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *El Món*, núm. 328, 4 d'agost de 1988, pàg. 7.

PLAYÀ I MASET, Josep. «La Universitat Catalana d'Estiu, de Prada, en un moment crític. La secció d'agricultura, però, marca el camí a seguir. Visita dels universitaris a les cooperatives empordaneses», dins *9 País. Periòdic independent de l'Empordà*, 30 d'agost a 5 de setembre de 1978.

Prades. La-Tour-de-Carol. «Université Catalane d'Été: Les paysans de tous les pays (catalans) s'unissent». 19 d'agost de 1983.

Punt Diari. «Universitat Catalana d'Estiu. Prada del Conflent. 16 al 26 d'agost del 1979». 1 d'agost de 1979, pàg. 20.

Punt Diari. «Per representants d'Herri Batasuna. Euskadi present a la UCE de Prada». 19 d'agost de 1979, pàg. 20.

Punt Diari. «Entre ambdues Catalunyaes. Ferrer vol agilitar el conveni del català». 11 de febrer de 1984.

RADIGALES, Montserrat. «La UCE, vincle d'unió dels Països Catalans. Així la qualificà Pere Verdaguer, membre del GREC, en la conferència de presentació», dins *Avui*, 31 de juliol de 1977, pàg. 6.

RAMIÓ, Narcís. «Universitat Catalana d'Estiu. Lloret va parlar de l'informe "Harrisburg"», dins *Punt Diari*, 25 d'agost de 1979.

RAMIÓ I DIUMENGE, Narcís. «Entrevista. Antoni Lloret. Un físic nuclear que investiga l'energia solar», dins *Punt Diari*, 12 de setembre de 1979.

Regió 7. «Del 18 al 28 d'agost, una altra vegada a Prada del Conflent. Universitat Catalana d'Estiu». 5 de juliol de 1980, pàg. 11.

Revista de Catalunya, núm. 2015/2. «Max Cahner: artífex de la recuperació cultural i creador d'estructures d'estat». Barcelona: Fundació Revista de Catalunya, 2015.

RICO GARCIA, Antoni. *Joan Fuster i el pensament nacional. Entre el problema i el programa*. Catarroja-Barcelona: Editorial Afers, 2021.

Rodamón. Setmanari Juvenil Independent, núm. 78. «Fem camí». 23 de novembre de 1979.

ROMAGUERA I RAMIÓ, Joaquim. «Universitat Catalana d'Estiu – Prada 1981. Cinema i vídeo, també "ara més que mai"», dins *Avui*, 1 de juliol de 1981, pàg. 26.

ROMAGUERA I RAMIÓ, Joaquim. «Presentació», dins *Annals-1. Universitat Catalana d'Estiu*, 1983, pàg. 15-16.

ROMAGUERA I RAMIÓ, Joaquim. «Introducció», dins *Annals-2. Universitat Catalana d'Estiu. Qüestions de Cinètica Química. Miscel·lània*, 1984, pàg.7-8.

ROMEU, Josep. «Clausurada l'UCE de Vic. Pere Verdaguer: "Cal cercar una nova dimensió"», dins *Avui*, 14 d'agost de 1977, pàg. 2.

ROMEU, Xavier. «Les rodes de molí són bilingües», dins *Canigó*, núm. 456, 3 de juliol de 1976.

ROMEU, Xavier. «L'esquerra nacional i les eleccions», dins *Canigó*, núm. 486, 29 de gener de 1977.

ROQUÉ, Robert. «A Prada del 16 al 26 d'agost. "Un país que se'ns acaba?" lema de

l'UCE d'enguany», dins *Punt Diari*, 10 d'agost de 1979, pàg. 16.

ROQUÉ, Robert; ANGUELA, Antoni. «Del 18 al 28 d'agost, a Prada. XII Universitat Catalana d'Estiu», dins *Som*, 18 d'agost de 1980, pàg. 40-41.

ROS I ARAGONÉS, Joandomènec. *El Temps*, núm. 12. 10 de setembre de 1984, pàg. 35.

ROS I ARAGONÉS, Joandomènec. «Cinquanta anys de la Universitat Catalana d'Estiu», dins *Serra d'Or*, núm. 705, setembre de 2018, pàg. 24-29.

ROYO I QUEROL, Antoni. *Pel meu país*. Benicarló: Onada Edicions, 2020.

RUIZ I SAN PASCUAL, Francesc; SANZ I RIBELLES, Rosa; SOLÉ I CAMARDONS, Jordi. *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001.

SABATÉ, Modest. «La llengua catalana: el català», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 5-6.

Sant Joan i Barres. Butlletí del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, núm. 41-42. Perpinyà: Edicions del Castellet, octubre de 1970.

Sant Joan i Barres, Revista del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, núm. 45. «Universitat Catalana d'Estiu». 1971, pàg. 11-13.

Sant Joan i Barres, núm. 45. «La vida del GREC». 1971, pàg. 31-32.

Segre de Lleida. Cursos d'hivern organitzats per la Universitat Catalana d'Estiu. 27 de novembre de 1983.

Sem i serem, núm. 3-4. «Butlletí trimestral del Grup dels catalans exiliats a París». Quart trimestre de 1977.

Serra d'Or, núm. 130. «El Rosselló ara». Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, juliol de 1970.

SERRALLONGA, Joan de. «Aprenguem a fer l'amor o una qüestió que hom dóna per suposadament sabuda i mai no és prou estudiada», dins *Diari de la Universitat Catalana d'Estiu*. Vic, 7 d'agost de 1976.

SERRANO FARRERA, Sebastià. *Lingüística i qüestió nacional*. València: Eliseu Climent, editor, 1979.

SERRANO FARRERA, Sebastià. *Signes, llengua i cultura. Cap a una epistemologia del silenci*. Barcelona: Edicions 62, 1987.

SERVIA, Josepmiquel. *Granissat de cafè. Vivències i memòries a la vora del mar*. Barcelona: Dux, 2008.

SOBREQÜÉS I CALLICÓ, Jaume. «Rovira i Virgili, historiador i teòric del nacionalisme», dins *Annals-I. Universitat Catalana d'Estiu*. Barcelona: Ed. L'Avenç, 1983, pàg. 27-29.

SOCIETAT CATALANA DE CIÈNCIES FÍSiques, QUÍMIQUES I MATEMÀTIQUES. *II Trobada sobre Recerca Experimental en Física i Química als Països Catalans*, núm. 3. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1984.

SOLE I CAMARDONS, Jordi. *El políedre sociolingüístic. Una iniciació a la sociolingüística del conflicte*. València: Eliseu Climent, editor, 2001.

Som. Publicació de Cultura Popular Catalana, núm. 6. Ed. Grup d'Informadors Sardanistes de Catalunya, setembre 1980, pàg. 37.

Som. Publicació de Cultura Popular Catalana, núm. 51-52. Ed. Grup d'Informadors Sardanistes de Catalunya, juliol-agost 1984, pàg. 38.

SUAY, Ferran. *Parlants fets i drets. Una mirada des de la Psicologia*. Argentona: Voliana Edicions, 2018.

TAURINYÀ, Júlia. *Les organitzacions de reivindicació catalana a Catalunya Nord (1960-1981)*. Perpinyà: Terra Nostra, 2011.

Tele/eXpres. «Se inauguró en 1969 y se celebra en Prada. La Universitat Catalana quiere proseguir a lo largo del año». 28 de juliol de 1979.

TORT I DONADA, Joan; PAÛL I CARRIL, Valerià; MALUQUER I FERRER, Joan (curadors). *L'organització del territori, un repte per al segle XXI?* [Jornades sobre l'organització territorial. Barcelona, 7, 8 i 9 de juny del 2006]. Barcelona: Fundació Universitat Catalana d'Estiu; Cabrera de Mar: Galerada, 2008.

Universitat Catalana d'Estiu. Vic. Butlletí informatiu, núm. 0. 3 d'agost de 1976.

VASSALLS, Gerard. «Sobre dialecte i llengua normativa», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 63-64, 1976, pàg. 11.

VERDAGUER, Pere. «La Diada de Ceret del 13 d'Abril», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 37, 1969, pàg. 41-42.

VERDAGUER, Pere. «Universitat Catalana d'Estiu a Prada», dins *Serra d'Or*, núm. 130, juliol de 1970, pàg. 50-52.

VERDAGUER, Pere. «Les Diades Romàniques de Cuixà», dins *Sant Joan i Barres*, núm. 45, 1971, pàg. 9.

VERDAGUER, Pere. *Sant Joan i Barres*, núm. 46. Personalitats participants en l'UCE del 71.

VERDAGUER, Pere. «*Le folklore et la langue*». Ressenyes durant l'UCE de 1969, 1970, 1971, 1972, dins *Midi Libre*.

VERDAGUER, Pere. *Defensa del Rosselló català*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes (La Mata de Jonc), 1974.

VERDAGUER, Pere. «La Universitat Catalana d'Estiu necessita una reestructuració», dins *Perspectiva Escolar. Publicació de l'Associació de Mestres Rosa Sensat*, núm. 6, març de 1976.

VERDAGUER, Pere. «*Nova Cançó*. Rosselló, un cor de noves veus», dins *Avui*. 31 de juliol de 1977, pàg. 24.

VERDAGUER, Pere. «La Universitat Catalana d'Estiu, una institució que encara pot fer molt de servei», dins *El Món*, 27 d'agost de 1982, pàg. 20.

VERDAGUER, Pere. *L'altra ribera*. Barcelona: Pòrtic, 1983.

VERDAGUER, Pere. *Universitat Catalana d'Estiu (1969-1972)*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes (La Mata de Jonc), 2009.

XAMBÓ, Rafael. *El Riu dels Ulls*. Barcelona: Editorial Tria, 2013.